मुद्रक व प्रकाशक
श्री कुंभोजगिरी तीर्थ कमिटी
मु. पो. बाहुबली, जिल्हा कोल्हापूर.
S C. Rly. (महाराष्ट्र)

ग्रंथ मिळण्याचा पत्ता
१) श्री कुंभोजगिरी तीर्थ कमिटी
श्री जैन श्वेतांबर धर्मशाळा
मु पो बाहुबली, जिल्हा कोल्हापूर

२) श्री कुंभोजगिरी तीर्थ कमिटी ऑफिस
C/o श्री आत्मानंद जैन सेवा समिती
मु पो लक्ष्मीपुरी, कोल्हापूर.

मुद्रण स्थळ
श्री. कांतीलाल मणिलाल मोदी
"दीपक प्रिन्टरी"
४४४, रविवार पेठ, पुणे २.
फोन : ५४८६६

शताब्दी

महोत्सवास

अ भि नं द न

मर्वज्ञ अने सर्वदर्शी अेवा पुरुषादानीय
श्री पार्श्वप्रभुना चरणारविंदे

शाह अमरचद मोतीचद राठोड

शाह शिवलाल कातीलाल राठोड

शाह सुरेशकुमार देवीचद राठोड

शा. शांतीलाल मोतीलाल राठोड

कापड व्यापारी

पेठ वडगांव, जि. कोल्हापूर.

श्री कुमोजगिरीतीर्थ शताब्दी प्रसगी
श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रभूना कोटिश वदना

मे. बाबुलाल गणपतलाल

किराणा आणि चहाचे होलसेल व्यापारी

पेठ वडगांव, जि. कोल्हापूर.

श्री कुंभोजगिरी तीर्थ शताब्दि निमित्त

हार्दिक शुभेच्छा

मेसर्स चंदन
विविध वस्तु भांडार

पेठ वडगांव, जि. कोल्हापूर.

प्रोप्रायटर

गुलाबचंद धुडाजी राठोड

केसरीमल धुडाजी राठोड

पुरुषादानीय श्री पार्श्वप्रभुंच्या चरणी

शाह
उमेदमल हिरालाल
ब्रदर्स

किराणा माल आणि चहाचे

होलसेल व्यापारी

पेठ वडगाव, जि. कोल्हापूर.

प्रोप्रा गणेशमल धुडाजी राठोड

श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथाय नम

श्री कुंभोजगिरी तिर्थनी प्रतिष्ठा शताब्दि

महोत्सव प्रसगे शुभेच्छा

मेसर्स
एव्हरेस्ट
ट्रेडर्स

राजवाडा रोड, सांगली.

वेल्डिंग, इंजिनिअरींग व फाउंड्री

मटेरियल सप्लायर्स

स्टॉकिस्ट

बॉबे ऑक्सिजन कार्पो.

लिमिटेड मुंबई,

'प्रेस्टो' हँड टुल्स

श्री कुंभोजगिरी तीर्थ शताब्दि निमित्त

हार्दिक शुभेच्छा

रामचंद रिखबचंद मेहता आणि कंपनी

कापड दुकान

कराड • फोन ४५४

पुज्यपादानीय श्री पार्श्वप्रभुच्या चरणी

मेसर्स शाह मेडिकल स्टोअर्स

हायस्कूल रोड, सांगली.

फोन : ८८६

श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथाय नम

श्री कुंभोजगिरी तिर्थनी प्रतिष्ठा शताब्दि

महोत्सव प्रसंगे शुभेच्छा

शा. माणिकचंद मुळचंद अँड कंपनी

टिंबर मर्चन्टस्

न्यु टिंबर मार्केट, प्लॉट नं. ८३

पुणें २.

फोन : २६३३१

शताब्दी
महोत्सवाम
अभिनंदन

शताब्दी
महोत्सवास
अभिनंदन

नियंत्रीत दरांत
कापड व तयार कपडे
मिळण्याचे एकच ठिकाण

लक्ष्मी विष्णू क्लॉथ शॉप

गुरुवार चावडी चौक, कराड. (जि. सातारा).

अनुक्रमणिका.... ....

श्री कुंभोजगिरी तीर्थाधिपति श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ भगवंत

जैनरत्न व्याख्यानवाचस्पति, कविकुलकिरीट, द्वादशारनयचक्र ग्रथ सशोधक, युगधर

आचार्यभगवंत श्रीमद्विजय लब्धिसूरीश्वरजी महाराज

जन्म : सवत १९४०, बालशासन (गुजरात) 卐 **दीक्षा** : सवत १९५९ बोरु (गुजरात)

जैनरत्न व्याख्यान वाचस्पतिपद : स. १९७१ ईडरगढ (गुजरात)

आचार्यपद · संवत १९८१ छाणी (गुजरात)

स्वर्गवास : स. २०१७ लालबाग–मुंबई

सिध्दातमहोदधि, कर्मोपनिषद्वेदी, अपूर्व श्रुतना उध्दारक, स्वाध्याय मूर्ती

आचार्य भगवंत श्रीमद्‌विजय प्रेमसूरीश्वरजी महाराज

जन्म : वि स १९४०, व्यारा (गुजरात) 卐 दीक्षा सवत १९५७ पालीताणा (गुजरात)

आचार्यपद : संवत १९९१, राधनपूर (गुजरात)

स्वर्गवास : सवत २०२४, खभात (गुजरात)

शासनप्रभावक सिध्धान्तमहोदधि श्री १००८ श्रीमद् विजयप्रेमसूरीश्वरजी महाराजना

विद्वान् शिष्यरत्न

पट्टप्रभावक, शासनदिवाकर, स्वपरसिध्धान्तरहस्यवेदी व्याख्यानवाचस्पति, महाराष्ट्र देशोध्धारक.

"आचार्य श्री १००८ श्रीमद् विजयरामचंद्रसूरीश्वरजी महाराज ।"

जन्म वि स. १९५२ देवण (गुजरात)

दीक्षा वि. स १९६९ गधार (गुजरात)

गणि-पन्यास पद वि स १९८७ मुवई

उपाध्याय पद वि स १९९१, राधनपुर (गुजरात)

आचार्यपद–१९९२, मुबई.

जेमनी निश्रामां शताब्दि महोत्सव उजवी रह्या छिए

: दीक्षा :
सवत १९९४
जेष्ठ वद्य २
महेसाणा

: पन्यासपद :
संवत २०१५
माघ शुध्द १०
भाभर

प. पू. पन्यासप्रवर श्री रंजनविजयजी गणिवर्य

श्री कुंभोजगिरी तीर्थ कमिटीचें निवेदन

जैन संस्कृती

कर्माच्या मोहजालात गुरफटलेल्या जीवाचे वळण या ससारात रखडण्याकडे असते तेथे या जीवाना शातावेदनीय कर्माचा उदय असेल तर सुख आणि अशातावेदनीय कर्माचा उदय असेल तर दुःख भोगणे भाग पडते त्यात सुखाचा काळ अत्यल्प व दुःखाचा काळ बराच असतो अनतज्ञानी पुरुषोत्तमानीं या ससारांतील क्षण-भगूर सुखे आणि देवलोकातील चढत्या श्रेणीची शाश्वत सुखे यांचा विचार करून, 'हा ससार दुःखरुप, दुःखपरंपरादायक व दुःखानुबधी आहे,' असे सागितले आहे

या साठी या ससारातील पुन्ह पुन्हा जन्म आणि मरण अशा चक्रातून प्रत्येक जीवाची मुटका व्हावी व त्याने शाश्वत सुख मिळवावे म्हणून जैन सस्कृती अनादी कालापासून सूक्ष्मातिसूक्ष्म दृष्टीचे मार्गदर्शन करीत आली आहे एकूण एक जीवमात्राचा आत्मोद्धार व्हावा अशी तिची विशाल दृष्टी असल्याने तिला 'विश्वधर्म' म्हणतात या सस्कृतीने काळा-काळाचें अनेक तडाखे, त्याचबरोबर तिच्या विषयीच्या अज्ञान अथवा अविवेक बुद्धीने, असहिष्णु अगर असूया वृत्तीने वेळोवेळी केले गेलेले घाव सहन केले आहेत, पचविले आहेत, व आपले गौरवपूर्ण स्थान अखडित ठेवलेले आहे

सस्कृतीचा उत्कर्ष वा अपकर्ष होतो म्हणजे तिच्या अनुयायी वर्गाची सख्या जास्त-कमी होते सस्कृति केव्हाच नाश पावत नाही नाश पावत असेल तर ती सस्कृतीच नव्हे !

जैन सस्कृतीच्या अनुयायानी श्री नवकार शिखरवर्ती परमात्म्याच्या वचनावर सपूर्ण श्रद्धा ठेवून, प्रभावित होऊन विश्वातील एकेंद्रिया-पासून पचेंद्रिय जीवाचें कल्याण साधल्या जाणाऱ्या सर्व क्षेत्रात तन, मन, धन कामास लावलेले आहे 'जगाचा पसारा हे मोहजाल आहे, सपत्ति चचल आहे, सपत्तीच्या परिग्रहापेक्षा कर्तव्याची पूर्तता करणे महत्वाचे होय,' म्हणून त्यानी अपरिग्रहाच्या तत्वाप्रमाणे शास्त्रकथित मार्गानुसार, भक्तिभावपूर्वक श्री जिनेश्वर देवाच्या मूर्ती, स्थापत्य आणि शिल्पकलापूर्ण जिनमंदिरे, उपाश्रय, पाठशाळा, आयबिल खाती, पाजरापोळ,

पक्षाच्या चाऱ्याच्या सोयी, आरोग्य भुवने, सुश्रुषा गृहे, वसतीगृहे, अनाथाश्रम, पाण्यासाठी सोयी इत्यादी प्रमाणेच धार्मिक साहित्य क्षेत्र वगैरे सात क्षेत्रात पूर्वापारपासून विपुल सद्व्यय अविरत करून, त्या सर्व संस्था निर्लोभ वृत्तीने समाजाकडे सुपूर्त केल्या आहेत, करीत आहेत

चिरस्मरणीय कार्य

गुजरात प्रांतातील पेढामली आणि महाराष्ट्र प्रांतातील शिरढोण या गावचे रहीश सुश्रावक श्रेष्ठिवर्य फत्तेचंद मलुकचंद शाह यांनी श्री कुंभोजगिरीच्या पहाडावर स्व आणि पर कल्याण साधावे म्हणून, सम्यग्दर्शनदायी तीन मजली, सात शिखराचा एक भव्य जिनप्रासाद बांधून तेथे श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रभु आदी भगवंताच्या मूर्तींची महोत्सवपूर्वक प्रतिष्ठापना केली त्या नंतर या स्थानाचा विकास करावयाच्या कामात त्यांना त्या वेळी श्री. रावजीभाई नानावटी, गुलाबचंदभाई मेहता, कस्तुरचंदभाई शाह, कलुचंदभाई दोसी इत्यादी श्रावक बंधूंचे सहकार्य लाभले

जन्माला आलेला प्रत्येकजण किती वर्षे जगला याचे मोजमाप कोणी करीत नाही परंतु त्याने आपल्या जीवन प्रवासात लोकोत्तर, उदात्त, नावाजण्याजोगे, परोपकारी असे काही स्मरणीय सत्कार्य केले असेल तर त्यास कोणी विसरू शकत नाही त्याची आठवण होतेच।

श्री कुंभोजगिरी तीर्थाच्या या शताब्दी महोत्सवाच्या शुभ प्रसंगी या तीर्थाचे संस्थापक, त्यांचे सहकारी, साहाय्यक तसेच ज्यांनी ज्यांनी मार्गदर्शन या तीर्थाचे रक्षण, जीर्णोद्धार आणि विकास कामात साहाय्य केले त्या सर्व ज्ञात आणि अज्ञात अशा श्रेष्ठिवर्यांनी केलेल्या कर्तृत्वाची करामत आणि ओतलेल्या औदार्याची आठवण करून त्या सर्वांना धन्यवाद देणे यथोचित आहे

श्री कुंभोजगिरी तीर्थ

श्री कुंभोजगिरी पहाडावर सर्वे नं. ४९३ या नंबरच्या जमिनीवर हा जिनप्रासाद पूर्वाभिमुख बांधलेला असून त्याच्या पुढे आणि मागे खुली जागा आहे या मंदिरालगत उत्तरेस दगडी फरशी घातलेला मोठा चौक असून, त्यात तळापासून बांधून घेतलेली एक विहीर आहे या चौकालगत दक्षिणाभिमुख एक विशाल, शोभिवंत, चिरेबंदी धर्मशाळा बांधलेली आहे ती तीन जात्याची व त्यापैकी मधील जात्यावर दुमजला केलेला असून तिच्या मागील बाजूस (उत्तरेस) खुले पटांगण आहे. आपल्या या मंदिराच्या दक्षिण बाजूस दिगंबर बांधवांची मंदिरे आहेत या पहाडावर चढण्यासाठी २५०।२५५ पायऱ्यांचे बांधकाम झालेले असून, त्या पुढील बांधकाम अपूर्ण राहिलेले आहे ते पुरे होणे अगत्याचे आहे

दैनंदिन व्यवहारात ज्या प्रमाणे नफ्याचे वा तोटयाचे, उन्नति वा अवनतीचे काळ येतात, तसे या तीर्थालाही पडती आणि चढतीचे समय आलेले आहेत.

तीर्थाची चढती श्रेणी

वि सं १९९४ या वर्षी पू पा आचार्यदेव व्याख्यान वाचस्पति **श्रीमद् विजय रामचंद्रसूरीश्वरजी महाराज** आपल्या शिष्य प्रशिष्यादिसह या तीर्थस्थानावर येऊन गेल्यापासून या तीर्थाची सर्वत्र प्रसिद्धी वाढत गेली व त्याच्या उत्कर्षाची वाटचाल सुरु झाली नंतर पू पा आचार्यदेव सिद्धांतमहोदधि **श्रीमद् विजय प्रेमसूरीश्वरजी महाराज** आपल्या शिष्यवराच्यासह येथे येऊन

गेले स २००५ या वर्षी पू पा. आचार्यदेव कविकुलकिरीट **श्रीमद् विजय लब्धिसूरीश्वरजी महाराज** आपल्या शिष्य परिवारासह येथे आले. त्यानी प्रसन्न चित्ताने या तीर्थास "**दक्षिणनुं श्री शत्रुंजयसम तीर्थ**" असे सबोधिले, आणि अशा या तीर्थस्थानाची आशातना होऊ नये म्हणून या पहाडाच्या पायथ्याला यात्रेकरुची काही सोय असावी असे सुत्रविले मुबई येथील दानवीर श्रेष्ठिवर्य **माणेकलाल चुनिलाल शाह** (J P.) यानी पायथ्याला धर्मशाळा बाधावी म्हणून या अगोदर सक्रिय उत्तेजन दिलेलेच होते

आपली सपत्ती सत्कारणी लागून तिचा सद्व्यय व्हावा म्हणून योग्य स्थान शोधणाऱ्या आपल्या समाजबधूनी या तीर्थाच्या सर्वागीण कामासाठी सहस्त्रावधी रुपये देऊन या तीर्थाच्या वहिवाटकर्त्याच्याकडून आज पावेतो काम करवून घेतलेले आहे

आजपर्यंत दक्षिण प्रातात आलेले सर्व साधु आणि साध्वीजी महाराज या तीर्थाची यात्रा करून गेले आहेत श्रावक समाज व्यक्तिश, आपल्या परिवारासह, काही वेळ बरोबर सघ घेऊन येथे वाढत्या सख्येने येऊ लागला आहे कार्तिक पौर्णिमा, चैत्र पौर्णिमा, पौष दशम (श्री पार्श्वनाथ जिन जन्म-कल्याणक तिथी) या पर्व दिवशी येथे यात्रा भरतात. श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रासादावर वर्षातून तीन वेळ ध्वजा चढते, त्या निमित्तानेही पुष्कळ भाविक येथे येतात श्री कुभोजगिरीवरील श्वेतावर मदिर, दिगबर मदिर. येथील पायथ्याची धर्मशाळा, लगतच असलेला श्री बाहुबली दि आश्रम या सस्थाच्या कार्यकारणभावाने देश तसेच परदेशातील पुष्कळाचे येथे येणे वाढत चाललेले आहे कित्येकजण हवा फेर होऊन मनःशाति मिळावी म्हणून येतात. विद्यार्थ्याच्या सहली येतात येथील नीरव वातावरणांत सर्वांना प्रसन्नता लाभते

अशा या तीर्थधामाच्या व्यवस्थेच्या कामकाजात ठिकठिकाणच्या सघाना सहभागी होता यावे, कायदेकानूच्या दृष्टीने शिस्तबद्ध काम असावे म्हणून या तीर्थाने आपली घटना केली असून वि स. २०१७ पासून या घटनेनुसार येथील वहिवाट चालू आहे हे तीर्थ पब्लिक ट्रस्ट कायद्याप्रमाणे नोदलेले आहे येथील सर्व हिशोब, जमाखर्च चार्टर्ड अकाउटट याच्याकडून प्रतिवर्षी तपासले जातात

तीर्थ शताब्दी

या तीर्थावरील प्रभूच्या प्रतिष्ठापनेस माघ शुद्ध सप्तमी स २०२६ ला शत सवत्सरे पुरी होतात या निमित्ताने येथे एक शताब्दी महोत्सव करावा असे तीर्थ कमिटीने ठरविले श्रावक समाजाने त्यास भरघोस पाठिंबा दिला

या शताब्दी निमित्ताने या तीर्थाचा इतिहास श्री पार्श्वनाथ प्रभूचे चरित्र, पू गुरुमहाराज आणि विद्वद्जनाचे लेख, कथा, काव्ये, फोटो, सघाचा परिचय इत्यादीचे सकलन करून "श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ, कुभोजगिरी तीर्थ शताब्दी महोत्सव ग्रथ" प्रकाशित करावयाचा, व त्यासाठी 'शुभेच्छा प्रसिद्धी' मिळवावयाच्या असे ठरविण्यात आले. या ग्रथाचे सपादन करण्यासाठी एक सपादक मडळ नियुक्त करण्यात आले या सपादक मडळाने कमिटीच्या सल्यानुसार सर्वाच्या सहकाराने या ग्रथाचे कार्य काळजीपूर्वक केले आहे या सपादकांच्या पैकी श्री शातिलालभाई रेठरेकर यानीं प्रकृतीचे स्वास्थ्य नसतानाही या ग्रथाच्या कामात भरपूर लक्ष घातलेले आहे

याच बरोबर

प पू. प्रशात मूर्ती सुविहित शिरोमणी, गणनायक, अनुयोगाचार्य स्व प तिलकविजयजी गणिवर्य याचे शिष्यरत्न (प पू आचार्य श्रीमद् विजय शातिचद्र सूरीश्वरजी महाराज याचे आज्ञावर्ती) प. पू. शासन प्रभावक विद्वद्वर्य पन्यासप्रवर श्री रजन-विजयजी गणिवर्य व त्याचे शिष्यवर्य पू सुयश वि. महाराज आणि पू. राजेश वि महाराज याच्या शुभनिश्रेत हा शताब्दी महोत्सव व चतुर्विध श्री सघ समवेत शातिस्नात्र पचान्हिका महोत्सव करावयाचे निश्चित करण्यात आले

या महोत्सवासाठी प पू प चरणविजयजी गणिवर्य आणि प पू प. गुणानंदविजयजी गणिवर्य या गुरुदेवानी आपल्या शिष्याच्यासह पुण्याहून, तसेच पू सूर्यमालाश्री आदी आणि पू दर्शनश्री आदि साध्वीजी महाराजानी कराड आणि कोल्हापूर येथून या तीर्थाकडे विहार करावा अशी तीर्थकमिटीने विनती केल्या.

आपल्या समाजाचें अग्रगण्य नेते, उद्योगपति, भारतीय पातळीवर आपल्या धर्म क्षेत्रात कार्य करणाऱ्या शेठ आनदजी कल्याणजी या धार्मिक पेढीचे अध्यक्ष, शिक्षण, कला, धर्म इत्यादी क्षेत्रात यशस्वी मार्गदर्शन करणारे, दानवीर, हीरक महोत्सवी वयाचे लोकमान्य आणि राज-मान्य पद्मभूषण शेठश्री कस्तुरभाई लालभाई अमदाबाद यानी 'या उत्सवाचे अतिथी विशेष म्हणून येथे येऊन, ग्रथाचे प्रकाशन त्याच्या शुभ हस्ते करावे' या आमच्या विनतीचा त्यानी स्वीकार केला

पद्म श्री देवचन्द छगनलाल शाह निपाणी यानी या उत्सवाचे स्वागताध्यक्षपद स्वीकारुन, नळेदी धर्मशाळेवर दुमजला बाधावयाचा त्याचे शीलारोपण करावे त्याचप्रमाणे शेठश्री उमेदमल वन्नाजी संघवी मुंबई यानी प्रमुखपद स्वीकारावे या विनतीला त्यानी मान्यता दिली

वि स २०२६ च्या कार्तिक पौर्णिमा यात्रेच्या वेळी या महोत्सवाचे चढावे करण्यात आले. दि २३-१२-१९६९ रोजी एक शताब्दी महोत्सव समिती व कामकाजाच्या पोट समित्या नियुक्त करण्यात आल्या

या सोबत सपादक मडळाचे निवेदन, शताब्दी समारभाचे वर्णन स्वतत्रपणे देण्यात आले आहे

मातृभूमी

अति प्राचीन आणि धर्मप्रधान असलेल्या आपल्या मायभूमीने धर्म सस्थापक, तत्ववेत्ते, साधु, सत, महात्मे, प्राज्ञ याना जन्म दिलेला आहे त्यानीं अनेकविध साहित्य निर्माण करून जगाला सर्वागीण मार्गदर्शनाचे अमृत-पान करणाऱ्या भारतीय सस्कृतीना समृद्ध केलेले आहे.

येथे अनेक पथ, भाषा, जातिजमाती, रीतीरिवाज आहेत येथील लोकसख्या वाढत आहे

या सुजला, सुफला सुवर्णभूमीवर परकीयानी अनेक वेळी आक्रमणे केली, दुष्काळ भूकप, महापूर, रोगराई या सारख्या नैसर्गिक आपत्ती आल्या तिला पारतत्र्यात दिवस काढावे लागले स्वातत्र मिळविण्यासाठी पुष्कळ सग्राम करावे लागले आता या भूमीने स्वातत्र्य मिळविलेले असून, तिचा आधुनिक विकास करावयाचे काम चालू आहे

ज्या ज्या वेळी या देशावर प्रसग आले त्या त्या वेळी या देशाशी एकनिष्ठ असलेल्या, त्याच्या सस्कृतीविषयी श्रद्धा असलेल्या सर्व आबालवृद्धानी आपले काही मतभेद वा मनभेद असतील ते एका बाजूस ठेवून, एकोप्याने, सघटनात्मक व रचनात्मक कार्य केलेले आहे,

श्री कुंभोजगिरी तीर्थ कमिटीचे सदस्य (वि. संवत २०२२-२०२६)

श्री. चतुरदास नगिनदास शाह, प्रमुख, बेळगांव

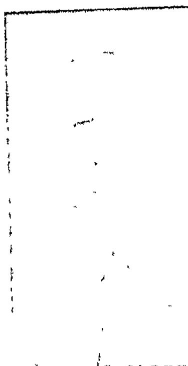

श्री. बाबुलाल वन्नाजी संघवी
उपप्रमुख, कोल्हापूर

श्री रतनसीभाई जेठाभाई शाह
मानद् मंत्री

तीर्थ कमिटी सदस्य (वि. संवत २०२२-२०२६)

श्री. सोनमलजी साकळचंदजी गांधी
कोल्हापुर, महमंत्री

श्री नेमचंद [illegible] शाह, [illegible]
[illegible]

तीर्थ कमिटी सदस्य (वि. संवत २०२२–२०२६)

श्री. शांतिलाल लिलाचंद शाह, रेठरेकर सांगली

श्री. अमृतलाल हिरालाल शाह, कोल्हापूर

श्री मनकुमार भोगीलाल शाह, निपाणी

श्री. [illegible] [illegible] शाह, [illegible]

शताब्दी ग्रंथ संपादक मंडळ

श्री अमृतलाल हिरालाल शाह
कोल्हापूर

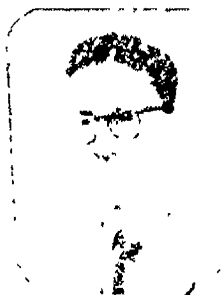

श्री. सोनमलजी साकळचंदजी गांधी
कोल्हापूर.

प्रा. शांतिलाल खेमचंद शाह
बार्शी

डॉ. रविन्द्र राजाराम दोसी
निपाणी.

श्री. शांतिलाल लिलाचंद शाह,
रेठरेकर सांगली

त्या प्रसगावर मात करुन, आपले कर्तव्य कसोशीने करून देशहित साधले आहे.

जैन समाज

या देशातील जनसख्येच्या प्रमाणात जैन समाज अत्यल्प आहे तो व्यापार उद्योगासाठी येथल्याप्रमाणे परदेशात सर्वत्र पसरलेला आहे त्याने आपली कर्मभूमी म्हणून कोठलेही स्थान निवडले असले तरी आपले पूर्वज आणि आदर्श तारक तीर्थकर भगवत याची जन्म आदी पाचही कल्याणके भारत भूमीत झाली, त्यानी येथे तीर्थस्थापना केली सिद्ध पद प्राप्त करुन घेतलेले अगणित परमात्मे येथे तप तपश्चर्या करुन मोक्षास गेले, शाश्वत तीर्थधामे येथे आहेत इत्यादी कारणास्तव त्याच्या ऐहिक व पारलौकिक स्फूर्ती, श्रद्धा व निष्ठा या परम पावन देशातच आहेत

या समाजाने आपल्या या मातृभूमी आणि जन्मभूमीसाठीं पूर्वापारपासून सर्वच क्षेत्रात आपले कर्तव्य पुरेपूर बजाविलेले आहे

जैन समाज श्री अरिहन्त देवाची पूजा करणारा, श्री सिद्ध परमात्म्याना नमन करणारा, महाव्रतधारी त्यागी साधूची सेवा, भक्ति करणारा आणि श्री अरिहन्त कथित धर्मानुष्ठाने, अहिंसादी तत्वे याचे आचरण करण्यास प्रयत्नशील आहे. त्याने ऐहिक व पारलौकिक हित साधण्यासाठी पुण्यप्राप्ति व्हावी म्हणून, स्वयप्रेरणेने, कोणावरही अवलबून न राहता, स्व-पर कल्याणार्थ अनेक धर्म वास्तूची निर्मिती, त्याचे रक्षण आणि निर्मळ व्यवस्था या साठी कर्तव्यपूर्ण भावनेबरोबरच आपल्या सपत्तीला सत्कारणी लावण्याचे कार्य चालू ठेवलेले आहे

विनंती :

अशा कर्तव्यपरायण आणि दातृत्वप्रिय समाज बाधवानी श्री कुभोजगिरी तीर्थाची सदैव आठवण ठेवून येथील विकास योजनाना सहाय्यक होत राहावे अशी आम्ही विनतीपूर्ण मागणी करीत आहोत अशा मागण्या वेळोवेळी कराव्या लागणार आहेत व त्या आपला समाज पुऱ्या करणारच अशी आम्हास खात्रीही आहे

या तीर्थाच्या आजच्या कांही गरजा

• तळेटी धर्मशाळेवर दुमजल्याचे बाधकाम करणे जरुर आहे

• तळेटी धर्मशाळेच्या चौकात एक बोअर, त्याचप्रमाणे तिच्या दक्षिण बाजूस पटागणात एक विहीर काढूनही पाण्याचा भरपूर पुरवठा होत नाही क्षणोक्षणी जरुर पडणाऱ्या पाण्यासाठी काही भरीव प्रयत्न करणे अगत्याचें आहे

• येथे अद्यावत स्वयपाकगृह, स्नानादी स्वच्छतागृहे बाधणे जरुर आहे

• येथे चालू असलेली भोजनशाळा स्वावलवी व्हावी म्हणून कायम तिथी नोदवणे जरुर आहे

• पर्व तिथीच्या यात्रेच्या-मेळाव्याच्या वेळी यात्रेकरुना भाते देणे अगर त्याची 'स्वामिभक्ति' करण्यासाठी कायमची व्यवस्था व्हावी गेली ७।८ वर्षे कोणीना कोणी भाग्यवन्त सुश्रावक कार्तिक पौर्णिमेस येथे भाते देतात

• येथे एक सुसज्ज ग्रथालय असणे आवश्यक आहे

आभार .

या तीर्थाच्या शताब्दी सोहाळ्यास

प पू गुरु महाराज आणि साध्वीजी महाराज यानी आशीर्वाद दिले, श्री चतुर्विध-सघ आणि मान्यवर थोर मडळी येथे आली, पुष्कळानी शुभेच्छा सदेश पाठविले, धर्म उत्सव आणि ग्रथ या साठी तीर्थप्रेमी सुहृदानी चढावे घेतले व 'शुभेच्छा प्रसिद्धी' देऊन सक्रिय हातभार लावला, कुभोज, नेज गावचे ग्रामस्थ तसेच श्री बाहुबली दि आश्रम याचा सहकार लाभला, शताब्दी महोत्सव समिती आणि ग्रथ सपादक, धर्म विधि विधानकार, सगितकार, सर्व साधारण समिती आणि स्वामिभाई भक्ति, अतिथी व यात्रेकरु, स्वयसेवक व देखरेख, सरकारी काम-काज या समित्या आणि त्याचे सदस्य, तसेच पुजारी आणि सर्व कर्मचारी वर्ग यानी यावेळी अविरत व शिस्तबद्ध कामे केली

हा समारभ यशस्वी करण्यात वरीलप्रमाणे साहाय्यक झालेले सर्व कार्यकर्ते याचे तीर्थकमिटी अनेकश आभारी आहे

वाचक बधु, भगिनी

या तीर्थकमिटीच्या कारकीर्दीत कायमचे स्मरण राहील असा हा शताब्दी महोत्सव यशस्वी झाला, या बद्दल तीर्थ कमिटी आपले सद्भाग्य समजत आहे

प्रकाशक नात्याने हा शताब्दी महोत्सव ग्रथ आपल्या हाती देताना आम्हास अत्यानद होत आहे हा ग्रथ ८०० पानाचा तयार करावयाची मनीषा होती पण तो आता ६०० पानाचा झाला आहे त्याचे यथोचित स्वागत आपणाकडून केले जाईलच या ग्रथात कोठे काही चुका अगर उणीवा असल्या तर त्या आपण मनावर घेऊ नयेत, त्याबद्दल क्षमा असावी अशी विनती या वेळी करीत आहोत

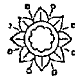
या ग्रथात आलेल्या लेखातील मताशी तीर्थ कमिटी सहमत असेलच असे नाही

या ग्रथास शुद्धिपत्रक जोडावे लागले आहे त्या प्रमाणे सुधारणा करुन ग्रथ वाचन व्हावे

या शताब्दी महोत्सवास जो सर्वांगीण सफल उठाव आला त्याच्या पाठीशी सर्वांच्या शुभेच्छा बरोबर शासन देवताची कृपा आहे अशा आमच्या श्रद्धेसह हे निवेदन आम्ही पुरे करीत आहोत

श्री कुंभोजगिरी तीर्थ
जिल्हा – कोल्हापूर
फाल्गुण शुद्ध २ वि स २०२६
ता ९–३–१९७० सोमवार

आपला,
चतुरदास नगिनदास शाह
प्रमुख, श्री कुभोजगिरी तीर्थ कमिटी

श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ कुंभोजगिरी, जैन श्वेतांबर तीर्थ

तीर्थ कमिटीची कार्यकारिणी

श्री वीर सवत २४९२–२४९६
विक्रम सवत २०२२–२०२६

सर्वश्री–

चतुरदास नगिनदास शाह	बेळगांव	प्रमुख
बाबुलाल वन्नाजी संघवी	कोल्हापूर	उप–प्रमुख
रतनसीभाई जेठाभाई शाह	सांगली	मत्री
भिमराज लिलाचद गुदेशा	कोल्हापूर	सह–मत्री
सोनमल साकळचंद गांधी	,,	,,
मणिलाल देवसी वसा	,,	सदस्य
अमृतलाल हिरालाल शाह	,,	,,
सन्तकुमार भोगिलाल शाह	निपाणी	,,
नेमचन्द सखाराम शाह (अँडव्होकेट)	इचलकरजी	,,
चन्द्रकान्त चन्दुलाल शाह	,,	,,
शातिलाल लिलाचद शाह रेठरेकर,	सांगली	,,

◆ ◆ ◆

– सल्लागार मंडळ –

सर्वश्री–

बाबुभाई माशिगजी परमार	कोल्हापूर
पुनमचंद दौलाजी गांधी	,,
सोमचन्द मानचन्द शाह	सागली
फुलचन्द रुपचन्द शाह	इचलकरजी
मोहनलाल राजाराम शाह	तासगांव

◆ ◆ ◆

– शताब्दी ग्रंथ संपादक मंडळ –

सर्वश्री–

अमृतलाल हिरालाल शाह	कोल्हापूर
सोनमल साकळचंद गांधी	कोल्हापूर
प्रा. शांतिलाल खेमचंद शाह	बार्शी
प्रा. डॉ रविंद्र राजाराम दोसी	निपाणी
शातिलाल लिलाचंद शाह रेठरेकर,	सांगली

संपादकीय........

श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रभु विराजित कुंभोजगिरी तीर्थाचा हा शताब्दी महोत्सव ग्रंथ वाचक बंधूंना सादर करताना आम्हास अत्यानंद होत आहे

या तीर्थावरील प्रभू प्रतिष्ठापनेस आता शभर वर्षे पूर्ण होऊन गेली आहेत मानव-मात्राच्या दृष्टीने या प्रदीर्घ कालावधीत येथे अनेक घटना घडून आल्या संवेगी साधु आणि साध्वीजी महाराजांचे दक्षिण प्रांतात विहार होऊन, इकडे आलेल्या सर्व गुरुदेवांनी या तीर्थस्थानी येऊन देवदर्शन घेतले, ठिकठिकाणाहून श्रावक श्राविकांचे संघ देवाधिदेवाच्या दर्शन-पूजनासाठी व तीर्थ स्पर्शनेसाठी वारंवार आले, येथे जमणाऱ्या यात्रांच्या वेळी तसेच दैनंदिन येणाऱ्या भक्तजनांची संख्या वाढत जाऊ लागली, अनेक धार्मिक उत्सव वारंवार होउ लागले, शासन देवाच्या जागृतीमुळे कांहीं चमत्कारपूर्ण घटना येथे घडल्या

हा ग्रंथ म्हणजे अशा सर्व घटनांचा इतिहासच ठरावा असा प्रयत्न करून, त्याचप्रमाणे काही विषयावरील लेख, कथा, काव्ये, फोटो घेऊन तीर्थ कमिटीच्या सल्ल्यानुसार या ग्रंथाची तयारी केली आहे

या तीर्थाचा, येथील धर्मशाळांचा, अनेक जैन श्वेतांबर संघाचा परिचय देताना जास्तीत जास्त माहिती मिळविण्याचा प्रयत्न केला असला, तरी त्यांत काही उणीवा राहाणे शक्य आहे तथापि या तीर्थाच्या एका शतकाच्या वाटचालीची कल्पना या ग्रंथावरून सर्वांना येईल, त्याच बरोबर कथा, काव्ये आणि लेख उद्बोधक होतील असे वाटते

या ग्रंथासाठी लेख, काव्ये, छायाचित्रे, आठवणी वगैरे पाठविण्यासाठी अनेकांना विनंती केलेली होती त्यापैकी ज्या पूज्य गुरुदेवांनी, कवि आणि विद्वद् जनांनी आपले साहित्य पाठविले त्यांचे आम्ही ऋणी आहोत

विविध लेखात व्यक्त झालेले विचार फक्त सबधित लेखकाचेच आहेत, हे या ठिकाणी नमूद करणे आवश्यक आहे.

अनेक समाज बधू, उद्योगपती आणि व्यापारी बाधवानी तीर्थ भक्ती आणि कर्तव्य भावनेने येथील शताब्दी निमित्ताने होणाऱ्या धर्मोत्सवाचे चढावे घेऊन व या ग्रथासाठी 'शुभेच्छा प्रसिद्धीस देऊन, त्याच प्रमाणे पुष्कळानी धर्मकार्य म्हणून द्रव्य साहाय्य देऊन' खर्चाचा मोठा वाटा उचलून मोठे सहकार्य दिले आहे हे सहकार्य मिळविण्यात सर्वश्रेठश्री बाबुभाई वन्नाजी सघवी, रतनसीभाई जेठाभाई शाह, भिमराजजी गुदेशा, सोनमलजी गाधी, बाबुभाई परमार मणिलालभाई वसा, नेमचदभाई वकील, सन्तकुमार भोगिलाल, चदुलाल शिवलाल गाधी प्रभृतीनी भरीव मेहनत घेतली आहे या आणि अशा सर्व कार्यकर्त्यांचे आम्ही आभारी आहोत

या ग्रथास प. पू प. रजनविजयजी गणिवर्य याचे मार्गदर्शन लाभले आहे जोधपूर येथील श्रेष्ठिवर्य मानचदजी भडारी, सागली येथील सर्वश्री बा. के सावईकर M. ED पी के दत्तवाडकर शास्त्री, जिवराज करमसी, जयतीलाल मणिलाल, नानासाहेब जोशी, कु. रजनबेन मनसुखलाल, पुणे येथील सर्वश्री रमणलाल नागर M A अबेप्रसादजी पड्या, डॉ लालन, सौ गुळवणी इत्यादीचे अनेकविध सहकार्य या ग्रथ कामात मिळाले आहे मुखपृष्ठाचा आराखडा तयार करण्यात सर्वश्री व्हनुगरे ड्रॉईग शिक्षक अर्जुननगर, अभयकुमार कोठडिआ निपाणी, बाबुभाई परमार याची मदत होऊन, त्याच्या आधारे श्री प्रमोद कैसरे पुणे यानी मुखपृष्ठ तयार करुन दिले आहे महाराष्ट्रातील जैन श्वे. तीर्थस्थानाचा मार्गदर्शनपर नकाशा डॉ रविन्द्र दोसी निपाणी यानी तयार केला, त्याची छपाई स्वस्तिक लियो प्रिटिग, कोल्हापूर यानी केली श्री लक्ष्मी प्रोसेसर्स कोल्हापूर व व्ही जोशी पुणे यानी सर्व ब्लॉक्स करुन दिले दीपक प्रिटरी, पुणेचे चालक श्री कातिलालभाई मणिलाल मोदी व त्याचे सहकारी यानी या ग्रथाची सुबक छपाई करुन दिली. अशा सर्व सहकार्यांचे आभार मानलेच पाहिजेत

येथे एका गोष्टीचा उल्लेख अटळ आहे ६।७ महिन्याच्या अवधीत हा ग्रथ तयार करण्याची जबाबदारी तीर्थ कमिटीने आमच्यावर टाकली तीर्थ सेवेची विशेष सधी मिळाल्याच्या आनदात सपादक मडळाने आपले काम उत्साहाने सुरु केले खरे, परतु विविध अडथळे आणि अडचणीनी नाउमेद होण्याची पाळीही अनेक वेळा आली या समयी तीर्थ कमिटीच्या सर्व सदस्यानी वेळोवेळी प्रोत्साहन देऊन आम्हास कार्यप्रवण केले आहे. तीर्थ कमिटीचे आभार मानावेत तेवढे थोडेच आहेत

पद्‌भूषण शेठश्री कस्तुरभाई लालभाई अमदाबाद यानी येथवर येऊन या ग्रथाचे प्रकाशन केले स्वागताध्यक्ष पद्म श्री श्रीमान देवचद छगनलाल शाह आणि अध्यक्ष श्रीमान उमेदमलजी वन्नाजी सघवी आदीनी या प्रसगीं आपल्या सदिच्छा व्यक्त केल्या चतुर्विध श्री सघाने आशीर्वाद दिले, या साठी आम्हास धन्यता वाटते आम्ही सर्वांचे शतश आभारी आहोत

अशा प्रकारचा ग्रंथ प्रकाशित करण्याचा दक्षिण भारतातील श्वे. समाजाचा हा पहिलाच प्रयत्न आहे. प्रामाणिकपणाने केलेल्या या प्रयत्नात छद्मस्थ-सुलभ प्रमाद, मुद्राराक्षसाचे दोष इत्यादीने काही उणीवा राहिल्या असतील त्या साठी वाचकवृंदाने उदार मनाने क्षमा करावी या ग्रंथाचे 'रसिके अक्षरे मिळविलेला' या प्रमाणे स्वागत केले जाईल अशा विश्वासासह, पुन्हा सर्वांचे आभार मानीत आहोत

श्री कुंभोजगिरी तीर्थ
९ मार्च १९७०

संपादक मंडळ,
श्री कुंभोजगिरी तीर्थ शताब्दी महोत्सव ग्रंथ

• • •

विशेष सूचना ·

लेख देणाऱ्याचे फोटो लेखावरोबर छापावयाचे असे ठरविण्यात आलेले होते ग्रंथ छपाईचे काम सुरु होऊनही जे फोटो हाती आले नाहीत त्याचे फोटो पान २८ वर छापले आहेत

या ग्रंथास शुद्धिपत्रक जोडले आहे त्या प्रमाणे दुरुस्ती करुन उपयोग व्हावा अशी विनती आहे

Secretary to The President of India,
Rashtrapati Bhavan,
New Delhi 4

भारत के राष्ट्रपति का सचिव,
राष्ट्रपति भवन,
नई दिल्ली-४.

मार्च ७, १९७०

पत्रावली स. ११८-हि/७०

प्रिय महोदय,

राष्ट्रपति जी के नाम भेजा १० फरवरी, १९७० का आपका पत्र प्राप्त हुवा। यह जानकर प्रसन्नता हुई कि श्री कुभोजगिरी तीर्थ शताब्दी-महोत्सव मनाने तथा इस अवसर पर "श्री कुभोजगिरी तीर्थ शताब्दी ग्रथ" के प्रकाशन का आयोजन किया जा रहा है।

समारोह की सफलता के लिये राष्ट्रपतिजी अपनी शुभकामनाये भेजते है।

भवदीय,

नागेन्द्र सिह

मुख्य मंत्री, राजस्थान,
जयपुर

५ मार्च १९७०

यह प्रसन्नता का विषय है कि दिनाक ९ मार्च, १९७० को श्री कुभोजगिरी तीर्थ शताब्दि महोत्सव मनाया जा रहा है और इस अवसर पर एक स्मृति-ग्रन्थ भी प्रकाशित किया जा रहा है।

शताब्दि महोत्सव एव स्मृति-ग्रन्थ की सफलता के लिए मै अपनी शुभ कामनाये भेजता हू।

मोहनलाल सुखाडिया

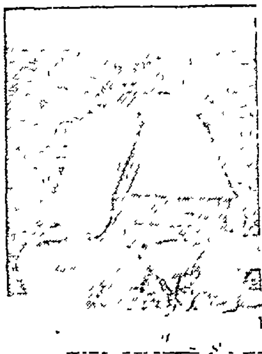

शिक्षण मंत्री
महाराष्ट्र
सचिवालय, मुंबई–३२

७ मार्च १९७०

कुंभोजगिरी हे जैनांचे केवळ तीर्थस्थानच नाही तर ते जैनांचे एक महत्वाचे शैक्षणिक केंद्र देखील आहे. जैन धर्माच्या व संस्कृतीच्या अभ्यासकास तेथे उत्तमोत्तम ग्रंथ पहावयास मिळतात व चांगले मार्गदर्शनही लाभते अशा ह्या क्षेत्राचा शताब्दी महोत्सव येत्या ९ मार्च, १९७० रोजी साजरा होणार असून त्यानिमित्त एक ग्रंथही प्रकाशित केला जाणार आहे हे वाचून आनंद झाला आपल्या समारोहास मी हार्दिक सुयश चिंतितो

म. ध. चौधरी

पू पा आचार्यदेवश्री
कैलाससागर सूरीश्वरजी महाराज

श्रीमान् सभ्य महोदय,
श्री जैन श्वेताम्बर तीर्थ कमिटी कुंभोजगिरी

आचार्य श्री कैलास सागर सूरिजी महाराज साहेबका का धर्मलाभ ज्ञात हो।

मुझे यह जानकर प्रसन्नता हुई कि दक्षिण के श्री कुंभोजगिरी ए महान् तीर्थ का "शताब्दि समारोह" अंक प्रकाशित होने जा रहा है। इस विशेषांक के माध्यम द्वारा अनेक आत्माओ को तीर्थ यात्रा की सद्प्रेरणा मिले तथा जैनत्व की महानतम सस्कृति से वे परिचित बने यही मेरी शुभ कामना है। आपका यह प्रयास इस दिशामे सफल हो यही मेरी भावना है।

जैन उपाश्रय, लोनावला
(महाराष्ट्र)
९-२-१९७०

पू आचार्य भगवंत की आज्ञासे
मुनि पद्मसागर (पंकज) का धर्मलाभ.

पू. पा. दक्षिणदेशोद्धारक आचार्यदेवश्री
श्रीमद्‌विजय लक्ष्मणसूरीश्वरजी महाराज

परम प्रभावी श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ भगवन्त ज्या तीर्थपति छे एवा 'दक्षिणना श्री शत्रुजयसम तीर्थ श्री कुमोजगिरीना प्रभाव' अगे शु कहेवानु होय ? ससारनी कपाय आग बुझाववा माटे आवा पावन तीर्थोनी स्पर्शना एटले परम मगल योग ! विषय मुर्छामाथी सुपुप्त चेतनाने प्रवुद्ध करवा जीवमात्र माटे सजिवनी !! जडता तत्वनो अचळो अत चक्षुपटथी उठावीने तीर्थोनी स्पर्शना करे एनेज ए सवेदन थाय !

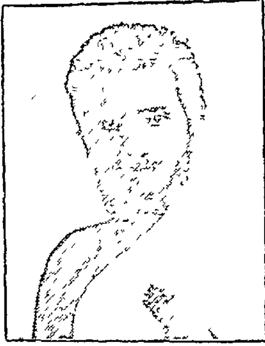
श्री कुभोजगिरी तीर्थ प्रतिष्ठापनानो 'शताब्दि महोत्सव' अने ते समयोचित एक दळदार ग्रथनु प्रकाशन थाय छे ए सर्व कार्यो प्रेरणादायी थाय अने तेमां आप सहु सफलता प्राप्त करो

श्री शासनदेव सर्व जीवोने तीर्थयात्रा, तीर्थोद्धार तथा तीर्थ रक्षण माटे प्रेरणा आपे अने तीर्थ महिमा समृद्ध करे एवी शुभेच्छा !!

लि

आसो सुद १० स २०२५
श्री आत्म–कमल–लब्धि ज्ञानमदिर
दादर, मुबई २८.

पू. पा. आचार्यदेव श्रीमद्‌विजय लक्ष्मणसूरीश्वरजी
महाराजना आचार्यश्री श्रीमद्‌विजय कीर्तिचद्रसूरीश्वरजी
महाराजना धर्मलाभ.

प पू. पन्यासश्री भानुचद्र विजयजी गणिवर्य

जेम वडनु बीज नानु होय छे परनु ज्यारे ते वड बने छे त्यारे तेनी छायामा हजारो जीवो आश्रय मेळवीने शातिने प्राप्त करे छे तेवीज रीते आजथी सो वर्ष पूर्वे ज्यारे आ तीर्थनी स्थापना थई त्यारे अल्पसख्यामा भक्तजनो प्रभु भक्ति करीने आत्मशाति मेळवता हता, परतु ज्यारे श्री कुभोजगिरी आजे भारतवर्षमा तीर्थ तरीके विशिष्ट प्रकारे प्रसिध्द थयेल छे, त्यारे हजारो भव्यात्माओ दर वर्षे आ तीर्थमा आवीने श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रभुनी भक्ति करीने ससारतापथी निवृत्त थई आत्मिक शातिने प्राप्त करे छे तेवी रीते आ ग्रथ पण विशाळ वटवृक्षनी जेम शातता सात्विकता अने अनेक आत्माओने विशिष्ट प्रकारनी माहिती आपनारु निवडे अेज अभ्यर्थना शुभभवतु

कार्तिक पौर्णिमा स २०२६

विलेपार्ले मुबई ५६

सं दे श :

श्री कुभोजगिरी तीर्थना शताब्दि महोत्सव प्रसगे त्याना तीर्थ उत्थान नी प्रवृत्ति तेमज शताब्दि महोत्सव, एटले कुभोजगीरी तीर्थ स्थपायाने सो वर्ष पुरा थता होवाथी कमिटी ए महोत्मव उजववानो निर्णय कर्यो, अने ते प्रसगे एक दळदार ग्रथ पण प्रगट करी तीर्थ उन्नतिमा सारो प्रयत्न कर्यो गणाय

तीर्थ कमिटीना कार्यवाहको हरहमेशा तीर्थनी उन्नति थवा तरफ लक्ष आपता रहे एज शुभेच्छा

कारतक शु।। १५ स २०२६
श्री जैन श्वे उपाश्रय
जवाहर नगर गोरेगाम, मुबई ६२

लि स्व समीवाला आचार्यदेव श्रीमद् विजय
भक्तिसूरीश्वरजी महाराजना शिष्यरत्न
पंन्यासजी प्रभावविजयजी गणिवर्य

श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ,

कुंभोजगिरी श्री जैन श्वे तीर्थ शताब्दी महोत्सव

या तीर्थावरील प्रभु प्रतिष्ठा महोत्सवास श्री वीर स २४९६, वि स. २०२६ च्या माघ शुद्ध सप्तमीस शभर वर्षे झाली. या निमित्ताने येथे वि स २०२६ माघ वद्य १३ गुरुवार दि ५–३–१९७० ते फाल्गुण शुद्ध २ सोमवार दि ९–३–१९७० पर्यंत पचान्हिका शातिस्नात्र महोत्सव करून, एक शताब्दी उत्सव ग्रथ प्रकाशित करावयाचा असे येथील तीर्थ कमिटीने ठरविले

वि स २०२५ च्या श्रावण महिन्यात सर्वश्री अमृतलाल हिरालाल शाह कोल्हापूर, सोनमलजी साकळचद गांधी कोल्हापूर, डॉ. रविंद्र राजाराम दोसी निपाणी, प्रा शातिलाल खेमचद शाह बार्शी आणि शातिलाल लिलाचद शाह रेठरेकर सागली याचे सपादक मडळ नेमून त्याच्याकडे ग्रथ सपादन करावयाचे कार्य सोपविण्यात आले

वि स २०२६ च्या कार्तिक पौर्णिमेला येथे प्रतिवर्षाप्रमाणे जमलेल्या यात्रेकरूना या महोत्सवाची रूपरेखा सागण्यात आली सर्वांचा उत्साह द्विगुणित झाला या वेळी त्या समारभासाठी निरनिराळे चढावे करण्यात आले, त्यास खालीलप्रमाणे प्रतिसाद मिळाला

मिति माघ वद्य १३ गुरुवार ता ५–३–१९७०

श्री पंचकल्याणक पूजा व अगरचना
शेठ मणिलाल देवसी वसा, कोल्हापूर

सकाळचा नास्ता
शेठ उमेदमल हिरालाल ब्रदर्स
(फुगणीवाले), वडगाव (पेठ)

दोनप्रहर व सायकाळची नवकारसी
शेठ मुरतमल दर्जाजी ओसवाल
(महोवतनगरवाले) कोल्हापूर

मिति माघ वद्य १४ शुक्रवार ता ६–३–१९७०

श्री कुंभ स्थापना व अखडदीपक
शेठ सुरजमल प्रागाजी
(रामसीणवाले) जयसिगपूर

श्री नवाणुप्रकारनी पूजा व अगरचना
शेठ मगाजी तोलाजी आणि कपनी
(फुगणीवाले) वडगाव (पेठ)

सकाळचा नास्ता
शेठ रतिलाल गेनाजी राठोड
(फुगणीवाले) कोल्हापूर

दोनप्रहर व सायंकाळची नवकारसी
शेठ गोदाजी मानाजी भंडारी
(चादुरवाले), पुणे २.

माघ वद्य ३० शनिवार ता. ७–३–१९७०
श्री अष्टापद पूजा व अंगरचना
शेठ कांतीलाल ताराचंद नानावटी
(कुभोजकर) इचलकरजी

सकाळचा नास्ता
शेठ अमरचंद मोतीजी (फुगर्णीवाले)
वडगाव (पेठ)

दोनप्रहर व सायकाळची नवकारसी
शेठ कानमल धनराज
(चादुरवाले), कोल्हापूर

फाल्गुण शुद्ध १ रविवार ता ८–३–१९७०
श्री सत्तरभेदी पूजा व आंगी
शेठ साकळचद दौलाजी गाधी
(गुडावाले) कोल्हापूर

नवग्रह पूजन
शेठ नानचद मुळचद
(चडवालवाले), जुगुळ

दश दिग्पाल पूजन
शेठ लिलाचद भिमराज गुदेशा
(चादुरवाले), कोल्हापूर

अप्ट मगल पूजन
शेठ रसिकलाल मणिलाल शाह, ताकारी

सकाळचा नास्ता
शेठ सुमतीलाल मणिलाल शाह, मुबई

दोनप्रहर व सायंकाळची नवकारसी
शेठ शेलाजी वन्नाजी संघवी
(चडवालवाले) कोल्हापूर

फाल्गुण शुद्ध २ सोमवार ता. ९–३–१९७०
श्री शांतिस्नात्र महापूजा व आंगी
शेठ रतनसी खिमजी कपनी सागली.

सकाळचा नास्ता
शेठ नगिनदास मछाराम शाह, कोल्हापूर
दोनप्रहर व मायकाळची नवकारसी
शेठ सुरजमल प्रागाजी,
(रामसीणवाले) जयसिंगपूर

फाल्गुण शुद्ध ३ मगळवार ता १०–३–१९७०
मकाळचा नास्ता व दोनप्रहर आणि मायकाळची नवकारसी

शेठ भबुतमल सुनिलाल गुंदेशा
(राममीणवाले) कोल्हापूर

या महोत्सवाची आमत्रण पत्रिका श्री सघातर्फे आपल्या नावाने लिहावयाची, त्याचा चढावा कोल्हापूर येथील सघवी शेठ बाबुलाल वन्नाजी, उमेदमल वन्नाजी, नवलमल वन्नाजी आणि अशोककुमार वन्नाजी या बधु चतुष्ठयानी घेतला

तीर्थकमिटीने ठिकठिकाणच्या सघाच्या सल्यानुसार ५१ सदस्याची 'शताब्दी महोत्सव समिती' नियुक्त करून, कार्यवाहीच्या दृप्टीने पोट समित्या निश्चत केल्या त्या—

शताब्दी महोत्सव समिती —सर्वशेठश्री

बेळगाव :— चतुरदास नगिनदास शाह, उमेदचद मोहनलाल

निपाणी —पद्म श्री देवचद छगनलाल शाह, सन्तकुमार भोगीलाल शाह लालचदजी साकळचद ओसवाल, लालचद चतुरचद दिवाणी, कातिलाल धोडीचद शाह, प्रा रविंद्र राजाराम दोमी

गोकाक—भगवानजी डायाजी राठोड

[illegible]—बाबुभाई गुलाबचंद संघवी
गणपतलाल पदमचंद संघवी

[illegible]—बाबुभाई वस्ताजी संघवी भिमराज उमाजी गुदेशा, सोनमल साकळचंदजी गांधी, बाबुभाई मासिंगजी परमार, हुकमीचंद [illegible]जी राठोड, पुनमचंद दोलाजी गांधी [illegible]मचंद गेमाजी गांधी, बाबुलाल प्रागाजी शाह, लालचंद [illegible] शाह, अमीचंद वरदाजी शाह, अमीचंद शकरलालजी शाह, चंदुलाल शिवलाल गांधी, मणिलाल देवसी वसा, माणेकलाल हरगोविनदास शाह, अमृतलाल हिरालाल शाह, मोतीलाल [illegible] दोसी, दिनकरलाल नगिनदास शाह, भोगिलाल मणिलाल शाह, रतनचंद [illegible]चंद शाह

[illegible] ([illegible])—मगाजी तोलाजी शाह

[illegible]—नेमचंद सखाराम शाह ॲडव्होकेट, चंद्रकांत चंदुलाल शाह

जयसिंगपुर—सुरजमल प्रागाजी शाह

[illegible]—रतनसीभाई जेठाभाई शाह [illegible] [illegible] गांधी, [illegible] [illegible] शाह [illegible] अमृतलाल राजाराम शाह

[illegible]—[illegible] [illegible] शाह

[illegible]—शांतिलाल [illegible] शाह, [illegible] [illegible] शाह, पदमचंद हिराचन्द शाह

[illegible]—[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]—[illegible] [illegible] [illegible] शाह

[illegible]—[illegible] [illegible] शाह, [illegible] [illegible] शाह [illegible] [illegible] शाह

अदालाल बुधालाल शाह

मुंबई—माणेकलाल चुनिलाल शाह J P

इंदूर—कुमुदचन्द्र चिमनलाल कडिआ

• • •

व्यवस्थापक समिति–

चतुरदास नगिनदास शाह,	प्रमुख
बाबुभाई वस्ताजी संघवी,	उप-प्रमुख
रतनसीभाई जेठाभाई शाह	मंत्री
भिमराज उमाजी गुदेशा	उप-मंत्री
सोनमल साकळचंदजी गांधी	,,
बाबुभाई मासिंगजी परमार	सदस्य
मणिलालभाई देवसी वसा	,,
अमृतलाल हिरालाल शाह	,,
नेमचंद सखाराम शाह ॲडव्होकेट	,,

• • •

धार्मिक विधि विधान समिती

चंदुलाल शिवलाल गांधी	कोल्हापूर
अमीचंद शकरलाल शाह	,,
वजेराज नुराजी शाह	,,
चन्द्रकान्त शिवलाल शाह	कराड
सुरजमल प्रागाजी शाह	जयसिंगपूर
भगवानजी डायाजी राठोड	गोकाक
मगाजी तोलाजी शाह	वडगाव

• • •

स्वामिभाई भक्ति समिती

मणिलाल देवसी वसा, माणेकलाल हरगोविनदास शाह अमृतलाल हिरालाल शाह हिराचंद हुकमीचंद राठोड अमृतलाल चुनिलाल मणिलाल लालचंद चतुरचंद दिवाणी शांतिलाल धोंडीचंद शाह, पदमचंद हिराचंद शाह सवनमलजी लालाजी संघवी

पाणि, मंडप रोषणाई, समिती

बाबुभाई वनाजी सघवी, बाबुभाई मगिगजी परमार, भिमराजजी उमाजी गुदेशा, सोनमल साकळचद गाधी, पुनमचद दोलाजी गाधी, अमृतलाल हिरालाल शाह, हुकमीचद डुगाजी राठोड.

अतिथी व यात्रेकरू व्यवस्था समिती

रतनसीभाई जेठाभाई शाह, सन्तकुमार भोगीलाल शाह, नेमचद सखाराम शाह, चद्रकात चन्दुलाल शाह, भबुतमल हेमचद शाह, बाबुलाल प्रागाजी शाह, सोनमल साकळचद गाधी

ध

अमृतलाल राजाराम शाह, रतनसी जेठाभाई शाह, नेमचद सखाराम शाह, सन्तकुमार भोगिलाल शाह, लालचन्दजी साकळचदजी.

सरकारी कामकाज समिती

अमृतलाल हिरालाल शाह, दिनकरलाल नगिनदास शाह, मोतीचन्द स्वरूपचन्द दोसी

• • •

तीर्थकमिटीने या समारभासाठी प पू गुरुमहाराज, साध्वीजी महाराज त्याचप्रमाणे अतिथी विशेष, स्वागताध्यक्ष, अध्यक्ष याना आमत्रणे दिलेली होती पचान्हिका शातिस्नात्र महोत्सव व ग्रथ प्रकाशन समारभाची श्री सघ आमत्रण पत्रिका प्रसिद्ध करून सर्वत्र पाठविण्यात आली

व्यवस्था समितीने कुभोजगिरीवरील जिनप्रासादाचे तीन्ही मजले, शिखरे त्याचप्रमाणे येथील धर्मशाळा हे सर्व रगवून घेतले. तळेटी धर्मशाळेत जरूर त्या दुरुस्ती करून, पटागणातील विहीरीलगत व धर्मशाळेच्या पहिल्या मजल्यावर पाण्यासाठी हौद बाधून घेतले ठिकठिकाणी फरशा बसवून साडपाणी दूर जावे म्हणून गटार बाधून घेतल्या येथील मनसतुष्ट प्रासादांत 'श्री शत्रुजय गिरी प्रतिकृती' असलेला हॉल रगवून घेतला. धर्मशाळेच्या भोवतालचे व तिच्या लगतच पूर्व बाजूस नवीन घेतलेल्या जमिनीतील खाचखळगे, चढउतार बुलडोझरने पातळीत तयार करून, धर्मशाळेच्या आवारातील वृक्षाच्या भोवती ओटे बाधून घेतले येथे जमणाऱ्या यात्रेकरूच्या आरोग्याच्या दृष्टीने कोल्हापूर येथील नगरपालिकेचे सहकार्य मिळवून काही कर्मचारी नेमून घेतले कोल्हापूर, सागली वगैरे ठिकाणाहून भाडी, पत्रे, जाजमे, ताडपत्र्या वगैरे सामान जमविले श्री बाहुबली वि आश्रमाची जागा मागून घेतली

स्वामिभाई भक्ति समितीने येथे होणाऱ्या एकूण सहा दिवसाच्या समारोहासाठी लागणाऱ्या वस्तु गोळा केल्या त्या नीटनेटक्या करावयाचे काम वेगाने केले आचारी वाढपी ठरविले

स्वयसेवक समितीने गावोगावच्या सघाना कळवून त्याच्याकडून स्वयसेवकाची मागणी केली त्याची यादी तयार करून त्याच्याकडे डोगरावरील, तळेटी येथील कामे सोपविली

ग्रथ सपादन करावयाचे काम गेले सात महिने चालू होते त्याची छपाई माघ महिन्यात पुणे येथे सुरू झाली

रोषणाई समितीने धर्मशाळेच्या समोर तसेच दक्षिण बाजूच्या पटागणात ठिकठिकाणी मडप उभारले कमानी उभारून त्यावर सुवचनाचे फलक लावले सर्वत्र कागदी व कापडाच्या पताका लावल्या नेज येथून पाणि आणण्याची

व्यवस्था केली डोगरावरील श्री जगवल्लभ प्रभु प्रासाद, धर्मशाळा तसेच तळेटी धर्मशाळा याच्या भोवतालची झाडे, मडप याच्यावर हजारो इलेक्ट्रिक ट्यूब्ज्, रगी बेरगी बल्ब्ज् लावून झगमगीत रोषणाई करून घेतली

धर्म विधीविधान समितीने तळेटी धर्मशाळेतील सिंहासनावर श्री पार्श्वनाथ भगवताची प्रतिमाजी ठेवून एक तात्पुरते सुशोभित सुदर गृहमदिर केले धर्मोत्सवास लागणारी साधन सामुग्री, उपकरणे इत्यादि जमवून ' मगल घर ' उभारले रथयात्रेसाठी ' श्री मुनिसुव्रत स्वामि प्रासाद, लक्ष्मीपूरी, कोल्हापूर ' येथील चादीचा रथ यावयाचा होता या समितीने आपल्या जोडीला ' **श्री जैन युवक मडळ, कराड** ' आणि ' **श्री पार्श्वनाथ आराधक मडळ, सागली** ' याना बोलावून घेतले

उत्सवाचे दिवस जवळ येत होते तसतशी सर्वत्र कार्यकर्त्याची धावपळ वाढत चालली पुष्कळ श्रावक ' आपण या महोत्सवात काही काम करू शकलो तर पहावे नाहीपेक्षा तीर्थयात्रा करावी ' या भावनेने येत जात होते काही कार्यकर्ते येथे मुक्काम करून राहिले होते

समारम्भ सुरू होण्यास ५ दिवसाचा अवधी होता यावेळी प पू प श्री रजनविजयजी गणिवर्य आपल्या शिष्याच्यासह सागलीहून या तीर्थस्थानी आले पू सूर्यमालाश्री आदि साध्वीजी कराडहून व पू राजेन्द्रश्री आदी साध्वीजी कोल्हापूराहून येथे आल्या येथे उपस्थित असलेल्या श्रावक श्राविकानी त्याचे भव्य स्वागत केले श्री चतुर्विध सघ येथे जमा झाला

प पू प रंजनविजयजी गुरुदेवानी येथे आपल्या व्याख्यानातून " श्री जिनेश्वर भगवतानी सागितलेल्या मोक्षमार्गाची आराधना आणि प्रभावना होण्यासाठी तीर्थे आणि तीर्थ सेवा उपकारक आहेत, येथे येताना आपण आपले प्रापचिक व्याप घराच्या उबरठ्यात सोडून श्री तीर्थकर भगवन्त, गुरुजन आणि सकल सघ याचे दर्शन करावयाच्या भक्तिभावाने आला आहात, भक्ति भावना मनोभावे साकार करून मिळालेल्या मानवभवाचा सदुपयोग करा, जगलामध्ये मगल करावयासाठी येथे चतुर्विध सघ जमलेला असून श्री कुभोजगिरी तीर्थाचा ' शत सवत्सर महोत्सव ' सपन्न करून श्री जिनशासनाची प्रभावना करावयास कटिबद्ध झालेला आहे, या शताब्दी महोत्सवातील प्रत्येक क्षण आणि क्षण स्फूर्तिदायी ठरून, भविष्यकाळात सर्वाना मार्गदर्शन होत राहिले पाहिजे असे करा " वगैरे सुचवून सर्वाचा उत्हास वाढावा अशी प्रेरणा दिली या कारणाने सर्वांच्या प्रथमपासून असलेल्या उल्हासाला, भक्तीला वेग मिळाला, तेज आले.

माघ वद्य १३ गुरुवार दि ५-३-१९७० च्या सुप्रभाती शहनाई चौघड्याच्या मजूळ स्वरानी या शताब्दी महोत्सवाच्या सुरवातीची सर्वाना जाग दिली. गिरी वर व धर्मशाळेच्या प्रागणात " जैन जयति शासनम् " चे जैन ध्वज फडकू लागले

श्रावक श्राविकानी देवदर्शन घेऊन, पू गुरुमहाराज आणि साध्वीजी महाराजांच्याकडे गुरुवदन करून प्रतिक्रमण केले व श्री कुभोजगिरी वर देवाधिदेवाच्या दर्शन पूजनासाठी त्याचा चढउतार सुरु झाला. त्यातूनच अशक्त भाविकाना घेऊन जाणारी व आणणारी डोली अधुनमधून डोकावत होती तळेटी धर्मशाळेपर्यंत येणाऱ्या एस् टी मोटारी, सायकली, टूरिंग

गाड्या यातून येणारा समाज 'श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रभूचा', 'श्री जिनशासनाचा' जयजयकार करीत येथील गर्दीत भर घालीत होता या महोत्सवांतील पदाधिकारी, स्वयसेवक कर्मचारी आपापली रगी बेरगी बोधचिन्हे लावून कामात गर्क असले तरी भेटेल त्याचे हसतमुखाने स्वागत करीत होते

पू गुरुमहाराजाचें व्याख्यान दररोज सकाळी ९॥ ते ११ वाजेपर्यंत चाले तिकडेही गर्दी असे

स्वामिभाई भक्ति विभाग सकाळीं ७॥ वाजल्यापासून सायकाळी ६ वाजेपर्यंत चालू असावयाचा या विभागाच्या कार्यकर्त्यांनी अविरत सेवाभावाने, सुव्यवस्थित कार्य केले त्यांना विसावा नव्हता अग्निशामक दलाच्या गाड्या नेज गावातून विहीरीतील पाणि आणीत होत्या धर्मशाळेतील विहीरीचे पाणि मोटारीने खेचून पाणी पुरवठा चालू होता

धर्मशाळेच्या पुढील पटागणात बऱ्याच व्यापाऱ्यानी आपापली दुकाने आणली होती. त्याचा व्यापारही बरा झाला

दोन प्रहरी १२ ते ५ वाजे पर्यंत महोत्सवाच्या ठरविलेल्या पूजा होत रात्री स्तवने वगैरे भावना होत असे या कामी "**श्री महावीर शासन मंडळ सगमनेर**' व श्री **सुरेन्द्रलाल** मास्तर यानी समाजाला उत्साहप्रेरक अशा भक्तिभावनेचा रग भरला प्रतिदिनी श्री भगवताच्या प्रक्षाल पूजेचे, आरती इत्यादीचे चढावे बोलले जात असत.

गुरुवार, शुक्रवार, शनिवार आणि रविवार असे चार दिवस वरीलप्रमाणे कार्यक्रम झाले. त्यापैकी दि **६-३-१९७० शुक्रवार व ७-३-१९७० शनिवार हे दोन दिवस श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथाच्या प्रासादात अमृतस्त्रोत झाला** हा स्त्रोत बराच वेळ चालू होता. डोगरावर असलेल्या सर्वांनी तो पाहिला हा समाचार तळेटीला वाऱ्यासारखा पसरला कित्येकजण धावत डोगरावर चढून गेले त्यापैकी पुष्कळाना तो पहावयास मिळाला सर्वांनीं पुन्हःपुन्हा भगवतांचें दर्शन घेतले, स्तुति गाइली. **'आम जनतेने केलेल्या आनंदोत्सवास साथ देण्यासाठी शासन देवतांनी केलेला हा आनदोत्सव व अभिषेक होय,'** असे सर्वांनी मानले. ५ वर्षापूर्वी येथे कित्येक दिवसपर्यंत झालेल्या **चन्दन-गध वृष्टीची** सर्वाना या वेळी प्रकर्षाने आठवण झाली **'अज्ञातानी केलेली सर्वज्ञाची ही भक्ति भावपूर्वक पूजाच नव्हे का ?'**

फाल्गुण शुद्ध १ रविवार दि ९-३-१९७० हा महोत्सवाचा पाचवा दिवस उजाडला या वेळेपर्यंत या आणि दूरदूरच्या प्रातातून आलेल्या भक्तगणाचा येथे जन सागरच जणू उफाळल्यासारखे दिसत होते! अद्याप लोक येत होतेच-

सकाळी ९ ते १ वाजेपर्यंत श्री शातिस्नात्र महापूजा भक्तिमय वातावरणात, धामधूमपूर्वक सपन्न झाली

दानशहरी शताब्दी महोत्सव ग्रथाचा प्रकाशन समारंभ व्हावयाचा होता या महोत्सवाचे अतिथी-विशेष पद्मभूषण शेठश्री कस्तुरभाई लालभाई अमदाबाद हे विमानाने कोल्हापुरास [illegible] होते तेथे त्याचे स्वागत करण्यासाठी कोल्हापूर महानगरपालिकेचे उपाध्यक्ष, कोल्हापूरचे [illegible], सर्वश्री चतुरदासभाई, देवचदभाई, उमेदमलजी सववी आदी बरेच नागरिक उपस्थित होते येथे पुण्याहून श्री सुरजमलजी [illegible]. कान्तिलाल चिमणलाल शाह आदी मडळी आली शेठ कस्तुरभाई याच्याबरोबर [illegible] श्री पी डी उर्फ बाबूभाई नानावटी [illegible] कोल्हापूर महानगरपालिका, [illegible] [illegible], [illegible] समिती, आणि इतर अनेक [illegible] वतीने शेठ कस्तुरभाईना हार घालून त्याचे सुस्वागत करण्यात [illegible] नेवून ही मडळी शेठ देवचदभाई [illegible] थोडा वेळ थाबून श्री कुभोजगिरी [illegible]

[illegible] कुमारिकानी शेठश्री [illegible] ओवाळून कुकुमतिलक [illegible] स्वयसेवकानी मान- [illegible] त्याचे उत्स्फूर्त [illegible] थोडावेळ [illegible]

[illegible] धर्मशाळेच्या [illegible] पाहुणे, [illegible]

महाराज याच्यासाठी तीन निरनिराळी व्यासपीठे केलेली होती जमिनीवर गाद्या, जाजमे आथरून आमत्रित सद्गृहस्थ, श्रावक आणि श्राविका याच्या बसण्याची सोय केली होती हा समारभही सुव्यवस्थित व्हावा म्हणून सर्वजण लहानमोठे हा भेदभाव विसरून खाद्याला खादा देऊन झटत होते.

दोनप्रहरचे अडीच वाजले. धर्मशाळेच्या सर्व प्रागणात जैन, जैनेतर स्त्री पुरुषाची गर्दी फुलून जागा अपुरी वाटू लागली एवढ्यात शेठश्री कस्तुरभाई, चतुरदासभाई, देवचदभाई, उमेदमलजी ही मडळी व्यासपीठावर आली सर्व उपस्थितानी त्याचे स्वागत केले

नतर प पू गुरुदेव प श्री रजन वि गणिवर्य व त्याचे शिष्यवर व त्याच्या नतर पू साध्वीजी महाराज येऊन आपापल्या स्थानावर विराजमान झाले सर्व समाजाने उभे राहून त्याना वदना दिली

लक्ष्मीपुरी पाठशाळेच्या विद्यार्थीनी कु शैला दर्पा, लता, चदन आणि भावना या बालिकानी स्वागत गीताच्या कर्णमधुर शब्दानी सर्वांना 'सुस्वागत' म्हटले अध्यक्षपदाच्या सूचनेनुसार शेठ उमेदमलजी स्थानापन्न झाले पद्म श्री शेठ देवचदभाई यानी प्रथम सर्वांचे स्वागत करून, या तीर्थाचा गौरव करून,' या समारभाचे अतिथी विशेष शेठश्री कस्तूरभाई लालभाई यानी जैन धर्म, जैन तीर्थ व जैन समाज याचे रक्षक म्हणून केलेले अलौकिक कार्य सर्वांना प्रेरणादायी आहे,'

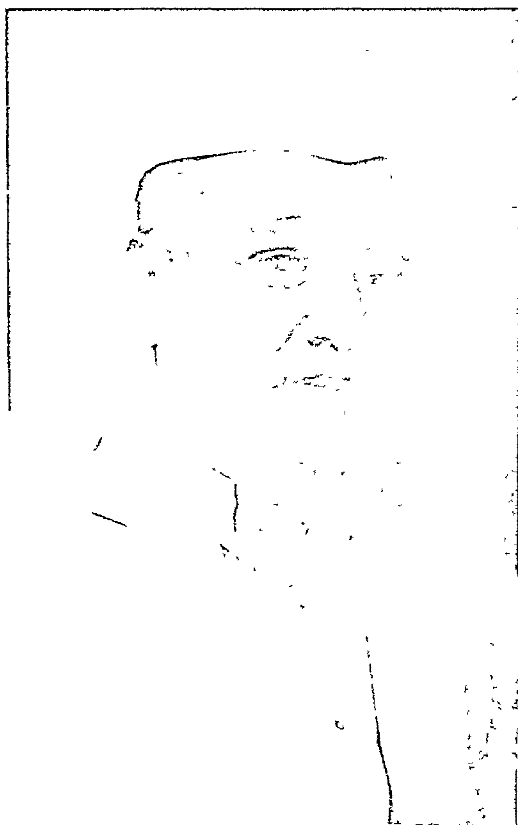

अतिथिविशेष · श्री. कस्तुरभाई लालभाई

शेठश्री उमेदमल वन्नाजी संघवी, मुंबई.

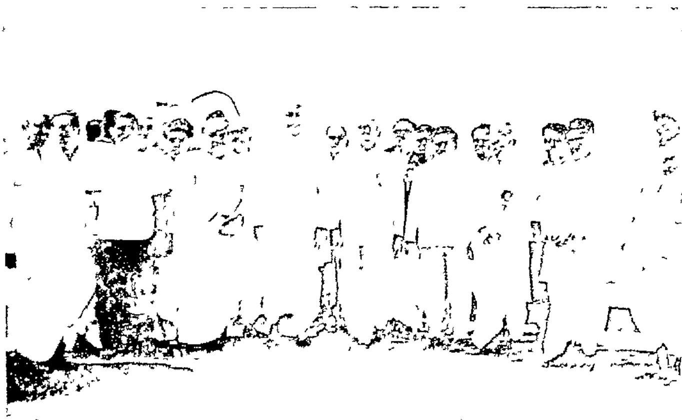
समारंभाचे प्रमुख

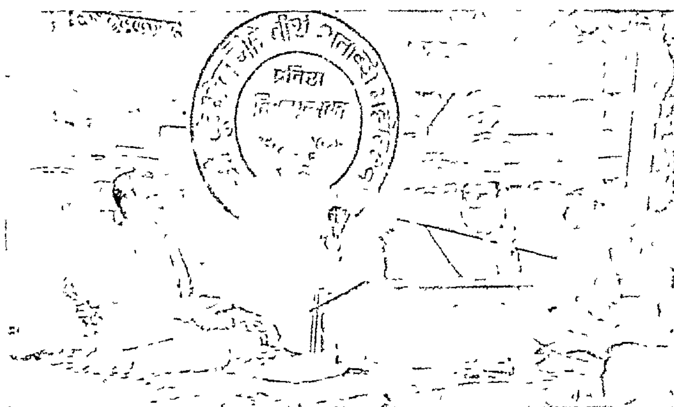
स्वागताध्यक्ष

पद्मश्री शेठ देवचंद छगनलाल शाह, निपाणी.

शेठश्री कस्तुरभाई यांचे कोल्हापूर विमानतळावरील स्वागत

कोल्हापूरचे उपनगराध्यक्ष, कलेक्टर, तीर्थ कमिटीचे प्रमुख, उपप्रमुख, स्वागताध्यक्ष आदी मंडळी

समारंभाच्या वेळी भाषण करताना
पद्मभूषण शेठश्री कस्तुरभाई

शताब्दि समारंभाच्या वेळचा समुदाय

नळेटी धर्मशाळेवरील रोषणाई

असा शेठश्रींचा परिचय करून दिला. त्यांचे हे भाषण संपले ते कोल्हापूर येथील **सकल्पित जैन श्वेतांबर वसतिगृहाच्या स्थापनेच्या घोषणेने. 'कोल्हापूर निवासी स्व. शेठश्री शेलाजी वनाजी संघवी या फर्मच्या वतीतें ५१ हजार रुपयांची देणगी मिळाली असून त्यांचे नांव या वसतीगृहास द्यावयाचें आहे. या शिवाय दहा खोल्यासाठीं देणगी मिळाली आहे. देणगी-दारांच्या नांवाची शीला खोलीवर लावण्यांत येईल,'** अशी माहिती देऊन, आवश्यक त्या रकमेच्या पूर्ततेची जबाबदारी त्यानी स्वत कडे घेतली. 'या शैक्षणिक कार्यास सर्वांनी मदत करावी,' असें त्यानी आवाहन केले. शताब्दी महोत्सवाची ही एक दीर्घकालीन आठवणच आहे !

शेठ भिमराजजी उमाजी गुंदेशा (सह-मत्री) यानीं आलेले सदेश वाचून दाखविले.

महोत्सव समितीचा अहवाल मत्रीश्री शेठ रतनसीभाई याची ऐनवेळी प्रकृती बिघडल्यानें त्यांच्या वती सह-मंत्री शेठ मोनमलजी गांधी यानी सादर केला.

शेठ चतुरदासभाई यानीं या तीर्थाची माहिती सांगितली.

प पू प रजतविजयजी गुरुदेवानी तीर्थस्थाने ही आत्मोद्धार साधण्याची व एकात्मता निर्माण करणारी ठिकाणे आहेत असी थोडक्यात तीर्थांची महत्ता सांगितली

सर्वश्री मानचद चतुरदास शाह, उमेदमलजी खोडा, सुरजमलजी सघवी, बाबुभाई परमार, भोगिलाल मणिलाल, ग्रथ संपादक मडळाचें सदस्य प्रा. शांतिलालभाई शाह आदी वक्त्यांनी समयोचित भाषणे केली

सपादक मंडळाचे एक सदस्य डॉ. रविंद्रभाई दोमी यानी शताब्दी महोत्सव ग्रयाची रूपरेखा सागून, केवळ सात महिन्यांच्या अवधीत एवढा मोठा ग्रथ पुरा करण्याची जबाबदारी सपादक मडळाने कसोशी करून पार पाडण्याचा प्रयत्न केला आहे असे सागून त्यातील विविध प्रकारच्या माहितीमुळें तो सर्वांना उपयुक्त होईल असा विश्वास व्यक्त केला

संपादक मडळाचे दुसरे एक सदस्य श्री. शातिलालभाई रेठरेकर यानी सह्याद्रीच्या फाटयावर असलेल्या या तीर्थाची, तीर्थ संस्थापक व त्याचे साहाय्यक याची माहिती सागितली. ग्रथ सपादन कामात ज्यानी सहकार्य दिले त्या सर्वांचे आभार मानले.

या शताब्दी महोत्सवाची आठवण राखणाऱ्या, त्या वेळी तयार होऊन आलेल्या ग्रथाचे प्रकाशन शेठश्री कस्तुरभाई लालभाई यानी केले प्रमुख पाहुणे या नात्याने बोलताना, त्यानी शेठ आनदजी कल्याणजी पेढीच्या कार्याची माहिती दिली, आणि ते म्हणाले, " या पेढीमार्फत ज्या ज्या जिनमदिराचा जीर्णोद्धार केला गेला आहे, ती मदिरे भारतीय शिल्पकलेचे अद्वितीय नमुने

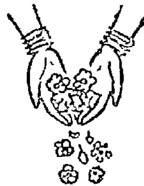
ठरावेत इतकी अप्रतीम झाली आहेत भारतातल्याप्रमाणेच परदेशाच्या पाहुण्यानी सुद्धा या कारागिरीबद्दल धन्योद्गार काढले आहेत जैन मंदिर बाधणी, जीर्णोद्धार या बाबतचे आराखडे ही पेढी विनामूल्य करून देते ते काम या पेढीमार्फत केले गेले तर ती मदिरे कारागिरीपूर्ण होतीलच पण अल्पखर्चानिही होतील "

शेवटी झाले अध्यक्षीय भाषण छोटेच पण कर्तव्याच्या जाणीवेने परिपूर्ण आपल्यासारख्या वयाने खूपच लहान व्यक्तीला अध्यक्षस्थान दिल्याबद्दल शेठ उमेदमलजी भारावून गेले होते त्यानी कृतज्ञता व्यक्त करून जैन शासन आणि समाज याच्यासाठी शक्य ते प्रयत्न आपल्याकडून केले जातील अशी खात्री दिली

या शताब्दी महोत्सवाची कायम आठवण देणारे आणि एक कार्य या वेळी झाले. तळेटी धर्मशाळेच्या दुमजल्याच्या बाधकामाची कोनशीला श्रीमान देवचदभाई याच्या शुभ हस्ते बसविली गेली

शेठ आनदजी कल्याणजी पेढी आणि शेठश्री कस्तुरभाई याचे नाते अतूट आहे या पेढीमार्फत सुमारे २५० तीर्थक्षेत्राचा जीर्णोद्धार करण्यासाठी लक्षावधी रुपये खर्च झाले स्वत: शेठश्री कस्तुरभाईनी जैन शासन, जैन सस्कृती, तसेच सामाजिक व शैक्षणिक क्षेत्रात गौरवपूर्ण कार्य केलेले असून त्या साठी लक्षावधी रुपये दिले आहेत त्याच्या वयाच्या ७५ व्या वर्षी त्यानी येथवर येण्याचे केले-या साठी या बाजूच्या सर्व समाजाला आपल्या भावना व सदिच्छा त्याना 'सन्मानपत्र' देऊन व्यक्त करावयाच्या होत्या तीर्थ कमिटी व महोत्सव समितीने सर्व योजना केली होती परतु श्रीमान् कस्तुरभाई यानी 'आपण आजपर्यंत कधीच मानपत्र घेतलेले नाही' असे सागून प्रथमत ते सविनय नाकारले या वेळी श्री चतुरदासभाई यानी समाजाच्या मनाचा भाव प्रगट करून, सन्मानपत्र स्वीकारण्याबद्दल प्रेमपूर्ण आग्रह केला शेठश्रीनी मान्यता दिली, व त्याना हे सन्मानपत्र चादीच्या फ्रेममधून अर्पण करण्यात आले

(पान न २८ वर पुढे चालू)

।। श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथाय नम ।।

श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ कुंभोजगिरी तीर्थ कमिटी तेमज शताब्दी महोत्सव समिती तरफथी

" सन्मानपत्र "

माननीय श्रेष्ठीवर्य जिनेवरशासन आराधक श्रीमान शेठश्री कस्तुरभाई लालभाई श्री राजनगर, अमदावाद

आपश्री अमदावाद शहेरना अेक प्रतिष्ठित सन्माननीय नागरिक अने उद्योगपति छो, अनेकविध प्रवृतिओवच्चे पण जैनधर्म, जैन तीर्थो, जैन सकृतीना रक्षण अने चतुर्विध सघना क्षेम अने कल्याणमाटे सतत प्रयत्नशील रह्या छो

आपश्री शत्रुजय, समेतशिखरजी, राणकपूर, आबु जेवा केटलाक मुगटमणिसम पवित्र तीर्थोनो वहिवट अने व्यवस्था जे पेढी द्वारा चाले छे ते शेठ आनदजी कल्याणजी नी पेढीना वर्षोथी अध्यक्ष रही तीर्थनी रक्षा, जीर्णोद्धार विगेरेमा सक्रीयरीते जाते रस धरावी जैन-शासननी अनुपम सेवा बजावी रह्या छो

आपश्री जैनशासन, जैन सस्कृतीमान्य ज्ञान भडारोनी सभाळ देखरेख साथे आगम-ग्रथोना ज्ञानभडारोने पुनर्जीवन आपी अमदावाद नगरे स्वखर्चे लाखो रुपीया खर्ची प्राच्य विद्यामदिर स्थापी जैन समाजने अमूल्य वारसो आप्यो छे

आपश्रीअे श्री साधु साध्वी, श्रावक, श्राविकारुप चतुर्विध सघना हित अने क्षेम माटे अमदावाद खाते भारत भरना श्रमणोपासक सघोने आमत्रित करी अनेक प्रयत्नो करेला हता

आपश्री अमदावाद अेजुकेशन सोसायटी ना प्राण रुप होई ते सस्थाद्वाराअे कॉलेजो, शाळाओ, बोर्डिगो स्थापी लायक विद्यार्थीओने आर्थिक मदद करी अनेकना जीवन उज्वल बनाव्या छे

आपश्रीअे सामाजिक, धार्मिक अने केवळणी विषयक सस्थाओने आपना ट्रस्टद्वारा लाखो रुपियाना दान कर्या छे, अने करी रह्या छो

आपश्री पचोत्तर वर्षनी उम्मरे पण जे उत्साह, उमग, चिवट अने कार्यकुशल रीते उद्योगो अने सार्वजनिक सस्थाओ चलावी रह्या छो अने जैनधर्म, जैन सस्कृती नी रक्षाकाजे जे श्रम अने महेनत लई रहेला छो अेथी अमो खुबज प्रभावित थया छिअे.

आपश्रीनु उज्वल, आदर्शमय जीवन जिनेश्वरदेव आबाद राखे अने आपश्री दीर्घायुषी बनो अे अमारी परमेश्वरप्रत्ये प्रार्थना छे

आजना शुभदिने पवित्र रीते उजवाई रहेला श्री कुभोजगिरीतीर्थ शताब्दी महोत्सव प्रसगे आपश्री अतिथीविशेष तरीके पधारी योग्य मार्गदर्शन अने अनुभवी वाणीनो लाभ आप्यो छे ते बदल अमो आपना खूब आभारी छिअे खूबज उल्हास साथे आ 'सन्मानपत्र' आपने समर्पण करता अमोने आनद थाय छे

लि० भवदीय

चतुरदास नगीनदास शाह

नदनतर शेठश्रीना ठिकठिकाणचे सघ, सस्था आणि व्यक्तीच्या तर्फे पुष्पहार अर्पण करण्यात आले

श्री अमृतलाल हिरालाल शाह यानी या महोत्सवाची यशस्वी सागता झाल्याबद्दल ज्ञात आणि अज्ञात असतील त्या सर्व कार्यकर्त्यांचे, सहकाऱ्याचे आभार मानून, कृतज्ञता व्यक्त केली येथे हा समारभ पुरा झाला

शेठश्री कस्तुरभाई आदी पाहुणे मडळीना श्री बाहुबली दि आश्रमास भेट देण्याबद्दल आमत्रण होते मान्यवर श्री. माणिकचदजी भिसीकर येथील समारभास उपस्थित होते. त्याच्यासमवेत ही मडळी तिकडे गेली

आश्रमास भेट देऊन ही सर्व मडळी डोगरावर गेली तेथे देवदर्शन, चैत्यवदनादी करून परत आल्यावर, या टापूतील कार्यकर्त्याना शेठश्रीनी मार्गदर्शन केले, व रात्री ते कोल्हापुरास गेले

सध्याकाळपासून श्रावक श्राविका वर्ग मिळेल त्या वाहनाने येथील महोत्सवाची स्फूर्ती बरोबर घेऊन परत गेला, तरी पुष्कळाना मुक्काम करावा लागला दुसरे दिवशी ही मडळी डोगरावर जाऊन देवदर्शन, पूजन करून येथे त्या दिवशीच्या स्वामिभक्तीची सोय केलेली होती, त्यास लाभ देऊन परत गेली

सर्व कार्यक्रम सुव्यवस्थित, शिस्तबद्ध व आखीव रीतीने झाला त्याचा आनद सर्वत्र पसरलेला होता.

निपाणी कुंभोजगिरी चतुर्विध संघ प्रस्थान

पू गुरुदेव, साध्वीजी महाराज आदी समुदाय

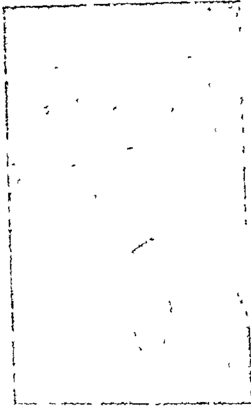
(अनुसधान पान ७०-७४)

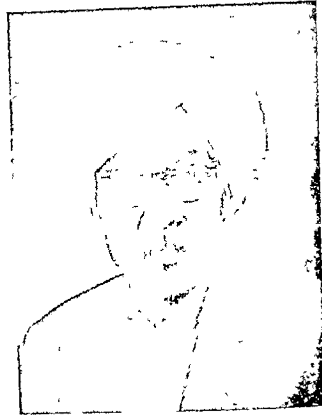
शासन भक्त तीर्थप्रेमी

शेठश्री बाबुभाई मांशिगजी परमार, कोल्हापूर

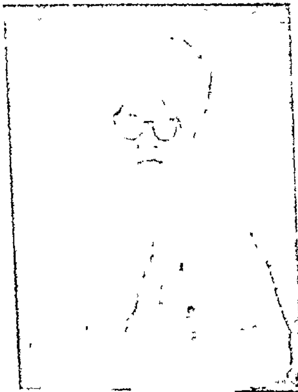
(तीर्थावरील ध्वजा · माघ वद्य १३)

शेठश्री बहुलाल लालचद शाह, इचलकरजी
(तीर्थावरील ध्वजा - माघ शुध्द ७)

शेठश्री भवुतमल हेमचद, कोल्हापूर.
(तीर्थावरील ध्वजा - ज्येष्ठ शुध्द ११)

[illegible] वर्षे मर्यादित नानाकृत निरन्तर तीर्थ सेवा
शेठश्री पुनमचद दौलाजी गांधी. कोल्हापूर

व्यव मडळाचे अध्यक्ष म १९९२-२००४
शेठश्री हुकमीचद डुगाजी राठोड, कोल्हापूर

॥ श्री ॥

'शुभेच्छा प्रसिध्दी देणारे' अणि 'साहाय्यक' यांचे हार्दिक आभार

शताब्दी ग्रंथ कार्यास पूरक व्हावे म्हणून साहाय्यक झाले त्यांची शुभ नामावली.

इचलकरजी (जि. कोल्हापूर)

रु सर्व शेठश्री

५०१ फुलचद रुपचद शाह
२०१ चन्दुलाल लालचन्द शाह
२०१ घोडीलाल राजाराम शाह
२०१ गणपतलाल केशवलाल शाह, (बेनाडीकर)
२०१ गणपतलाल केशवलाल शाह, (गिरढोणकर)
१२५ बाबुलाल सरदारमल शाह
१२५ केशवलाल बाळाराम शाह, (ढोणेवाडीकर)
१२५ अमीचद भाईचद शाह, (लाटकर)
१२५ शाह बंधु
१२५ कातिलाल ताराचद नानावटी, (कुंभोजकर)
१२५ गणपतलाल बाबुलाल शाह, (दुडगेकर)
१०१ नेमचद रावजी शाह, (बोरगावकर)
७५ हिरालाल शिवलाल शाह,
७५ हरिचद बाळाराम शाह, (ढोणेवाडीकर)
७५ चिमणलाल भाईचद शाह
७५ तुळजाराम सुरचन्द शाह
७५ नेमचद सखाराम शाह, अॅडव्होकेट (रूकडीकर)
७५ रुपचद वेचरदास शाह
७५ अबालाल तुळजाराम शाह, (ढोणेवाडीकर)
५१ बाबुलाल हिराचद शाह, (लाटकर)
५१ नेमचद रुपचद शाह, (लाटकर)
५१ डॉ शातिकुमार चतुरचद शाह

विटा (जि. सांगली)

रु सर्वशेठश्री

१७१ रतिलाल राजाराम शाह
१२५ शांतिलाल हिराचद मणिआर
१२५ शाह एम् कातिलाल
१०१ फुलचद रुपचद शाह
१०१ पोपटलाल पानाचद शाह

५१ शिवलाल मगनलाल शाह
२५ रामचंद्र सखाराम मेहता

रहिमतपूर (जि सातारा)

रु सर्वशेठश्री

१०१ मुळचंद ताराचंद शाह
५१ चंद्रकांत मच्छालाल शाह
५१ उत्तमचंद नाथालाल शाह
५१ फुलचंद पन्नाजी शाह

सांगली

रु सर्वशेठश्री

२५१ वालचंद रामचंद मेमोरिअल ट्रस्ट
५१ मोहनलाल बापुभाई शाह
३१ विश्वराज समरतराज,
(महावीर स्टोअर्स)

बेळगांव

५०१ शेठ चतुरदास नगिनदास शाह
१५१ शेठ चुनिलाल नरसिंगजी आणि कं

कराड

रु सर्वशेठश्री

१०१ हिरालाल राजाराम (बापू) शाह

५१ गंगाराम ललुचंद शाह
५१ रतनचंद नरसिंगजी शाह
५१ झुंबरलाल छगनलाल छाजेड
२५ भुगराज ताराचंदजी शाह

हुबळी

रु सर्वशेठश्री

५१ गेनाजी कुंभराज शाह
५१ जेष्टमल सरेमल शाह
२५ राजमल रमेशकुमार शाह
२५ भवरलाल बस्तीमल शाह
२५ मे परमार इंडस्ट्रीज्

पुसेसावळी (जि. सातारा)

१५१ शेठ सूर्यकांत किसनलाल शाह

भवानीनगर (जि सांगली)

५१ शेठ बाबुलाल चुनिलाल मेहता
५१ शेठ मोतीलाल चतुरचंद शाह

तासगांव

१६१ मे जी आर् गुजर (दोसी) ॲडव्होकेट

पुणे

५१ शेठ मानचंद दिपचंद शाह

❊ आवश्यकच पुरते शुध्दि पत्रक ❊

कृपया जेथे छडरी, छरी असेल तेथें छ 'री' वाचा

अहमदाबाद अमदाबाद तेथे अमदावाद वाचा

लेख—श्री कुंभोजगिरी तीर्थ पान १–२४

पान	ओळ	अशुद्ध	शुद्ध
१०	६३ व ६४	परमचद	पदमचद
		लेख—तळेटी धर्मशाळा पान ३७–५०	
३८	३३	बब्रुभाई	बाबुभाई
३९	५	मणिकलाल	माणेकलाल
४०	१५	धर्मशाळाओ	धर्मशाखाओ
४१	५२	कपिटीअे	कमिटीए
४६	१३	राठोड	पोरवाल
४९	२	होचे अगप्याणे	होणे अगत्याचे
५०	११	आल्या	आल्यामुळे
५०	५२ व ५३	वद्य	शुद्ध
		लेख—चित्रबंधोनो परिचय पान ५१–६०	
५३	२४	भंगल	मगल
५३	५३	येडस्मिन्	येऽस्मिन्
५४	१५	स्वमाव	स्वभाव
५४	४४	नागाड्क	नागाङ्क
५५	काव्य २ री ओळ	भल्दवभुवन	भवदवभुवन
५५	३ री ओळ	विर्मलमतिमय	विमलमतिमय
६०	३ री ओळ	भवाति	भवन्ति
		लेख—श्री पार्श्वप्रभूंची १०८ नावे पान ६१–६३	
६२	३	अहिछत्ता	अहिछत्रा
६२	९	नलिकठ	नीलकठ
६३	९	जीगइमल्ला	झीगडमल्ला
६३	१३	उवरा	उवरा

पान	ओळ	अशुद्ध	शुद्ध
		लेख—दक्षिण महाराष्ट्रनो (छऽरि) छ 'री' पाळतो संघ	
६५	२८	येऊर	देऊर
६५	८७	मुव्यवास्थित पार पडशे	सुव्यवस्थित केवी रीते पार पडशे
६५	६०	कर्तव्य	कर्तव्यो
६६	२९	आव्यु	लाव्यु
६८	५	चडावो	चढावो
		लेख—श्री पार्श्वजिन सस्कृताष्टकम् पान ६९	
६९	१६	केवल्लक्ष्मीम्	कैवल्यलक्ष्मीम्
		लेख—निपाणीथी कुमोजगिरी छ 'री' पाळतो संघ पान ७०–७४	
७१	२१	नेमिमूरीश्वरी	नेमिसूरीश्वरजी
[illegible]	१७–२०	(मावुनी अपेक्षाए पाचनानी प्रतिज्ञाओ त्रणगुणव्रत अने चार शिक्षाव्रत) एवा श्रावको जाणूग	(साधुनी अपेक्षाए पाच नानी प्रतिज्ञाओ त्रण गुणव्रत अने चार शिक्षा व्रत रूप) श्रावकना बार व्रतधारक, श्रमणसस्थाना उपासक, दानादि गुण युक्त, शक्ति मुजब तप जपना आराधक, स्वदारा-सतोष अने परस्त्रीनो त्यागी, सात व्यसनना त्यागी, अभक्ष्य, अनतकाय तेमज रात्रि भोजनना त्यागी एवा श्रावको जाणवा
[illegible]	५७	मोतिलालनु स्वागतपूर्वक	मोतिलालनु हारतोराना स्वागतपूर्वक
[illegible]	६१	गादल्गा	सौदल्गा
[illegible]	५	निपाणी शेठ	निपाणी निवासी शेठ
		लेख—भगवान पार्श्वनाथ पान ७६–८९	
[illegible]	९	[illegible]	क्रियाकाडाच्या
[illegible]	३	[illegible]	पार्श्वकुमार
[illegible]	[illegible]	[illegible]	रक्तपात
[illegible]	[illegible]	[illegible]	मद्रनीदिपयी
[illegible]	[illegible]	[illegible]	कायाक्लेश
[illegible]	[illegible]	[illegible]	तप आणि शरीरशोषण

पान	ओळ	अशुद्ध	शुद्ध
८४	२८	त्यांत सर्व प्रकरणाची	त्यात सर्प प्रकरणाची
७४	५०	येईन ?	येईल ?
८५	५९	केवळ ज्ञानाच्या	केवळज्ञानाच्या
८८	२७	तिर्यंच	तिर्यंच

कविता—मूरतसे बडी कीरत

९०	१३	अस्ते यांची	अस्तेयाची

लेख—महाराष्ट्रनुं शणगार तीर्थ–श्री कुंभोजगिरी

९८	६	आरी	आरो
९९	१८	निवृत्ति द्रविण सफलता	निवृत्तिर्द्रविणसफलता
१०१	टीपमधील ओळ २	दुष्कृत गहीत	दुष्कृत गर्हीत
	,, ओळ ३	भुक्ति	मुक्ति

लेख—तीर्थनी महत्ता

१०२	१०	जगम – तरीके	जगम तीर्थ तरीके
१०३	२४	तिर्यच थवु पडे छे	तिर्यच गतिमां जवु पडे छे

लेख—श्री उवसग्गहरं स्तोत्र अने तेनो प्रभाव

१०६	११	मयकर	भयकर
१०६	५३	निर्णाण	निर्माण

लेख—नमिऊण स्तोत्र

१०९	१६	वैराग्य देवी	वैरोटया देवी
१०९	२३	शासन प्रवणा	शासन प्रभावना
१०९	३२	स्त्रोत्र	स्तोत्र
१०९	३३–३४	मानदेव सूरीश्वरजी महाराजे करी छे	मानदेव सूरीश्वरजी म० ना पट्टालकार श्रीमद् मानतुग सूरीश्वरजी महाराजे करी छे.

काव्य—नमितो तुमच्या पाया

१११	९	निगात	नि गात
,,	१२	धावी	द्यावी

पान	ओळ	अशुद्ध	शुद्ध
		लेख—श्री कल्याण मदिर स्तोत्रनी रचना	
११३	३९	स्वाध्यय यज्ञ	स्वाध्याय–यज्ञ
,,	४९	देवभापमा मम्कृतमा	देवभापामां–सस्कृतमा
११४	१८	उपदेश वारिथी	उपदेश वारिधी
,,	२२	मूरविरे	सूरीश्वरजीए
		काव्य—जय वगवल्लभ पास जिनेसर	
११४		या पक्तितील प्रथम अक्षर उभे वाचावे ते "जय जगवल्लभ पास जिनेसर"	
		काव्य —— मुक्तिनगर	
१३५	काव्य ओळ २५	लव्धिना	लब्धिना
		लेख—श्री अतरिक्ष पार्श्वनाथजी	
१३५	१८	इज	इच
१३५	५६	अपील न, ३९ बी १९०८	अपील न ३९ बी १९१८
		काव्य—तीर्थ महिमा	
१४०		प्रत्येक पक्तीचा प्रथम शब्द वाचा "श्री कुभोज तीर्थाधिपति जगवल्लभ पार्श्वनाथाय नम"	
	काव्य ओळ १	चरणारांविदे	चरणारविंदे
	४	मुदेव	मुदैव
	२१	मस्ती	म स्ती
	काव्य ओळ २५	थमो=वल	र्थामो=वल
		लेख—अनेकान्त–स्याद्वाद	
१४२	२	आचार्य	प्राचार्य
,,	९	उदय	उदार
,,	११	पण जगत् स्वभाव निरीक्षण अथवा तत्वदर्शन हे सामान्यवादी आहे	पण जगत्स्वभाव निरीक्षण अथवा तत्वदर्शन याही बावतीत जैनदर्शन हे समन्वयवादी आहे.
१४२	१८	अनेकान्तवादी असणेच खरे अहिंसेचे आचरण	अनेकान्तवादी असणे म्हणजेच खरे अहिंसेचे लक्षण
,,	३०	वाक्यरचना व्यवस्थित रीतीने	वाक्यरचना करीत असताना त्यातून

पान	ओळ	अशुद्ध	शुद्ध
१४२	३०	व्यक्त होतात किंवा नाही—	विचार व्यवस्थित होतात की नाही—
१४३	५०	अद्धृत	उद्धृत
१४५	१४	साक्षेप	सापेक्ष
,,	२०	तेडर्थकृत	तेऽर्थकृत्।
१४६	२६	एकात्मवाद	एकान्तवाद
,,	३०	प्रत्येक वस्तु परस्पर विरोधी वाटणा-या अनेक धर्मात्मक वस्तूना जाणण्या पेक्षा	प्रत्येक वस्तु परस्पर विरोधी वाटणाऱ्या अनेक धर्माचा समूह आहे त्या अनेक धर्मात्मक वस्तूना जाणण्यापेक्षा
,,	३५	अन्यधर्म विद्यमान आहेत	अन्य धर्म त्यात विद्यमान आहेत
१४७	१२	या चार शिवाय गणिताच्या	या चार शिवाय त्यात गणिताच्या
१४८	८	प्रमाण सन्ताचा	श्रमण सन्ताचा
,,	३९	शुद्धी व सवादिता येण्यासाठी	जीवनात शुद्धि व सवादिता येण्यासाठी
,,	५८	कल्पना	वल्गना
१४९	७	जैन दर्शनालाही प्रश्न	जैन दर्शनाला हे प्रश्न
,,	११	चिताची	चित्ताची
,,	११	आग्रह	आग्रही

लेख—अणुवाद

पान	ओळ	अशुद्ध	शुद्ध
१५३	१२	पदार्थात नित्य परिवर्तन हाच विश्वाचा स्थायीभाव आहे	पदार्थात नित्य परिवर्तन होत असते प्राचीन ग्रीक तत्ववेत्ता हेराक्लिटस याच्या म्हणण्याप्रमाणे हाच विश्वाचा स्थायीभाव आहे
,,	४६	आकर्षक असतात की त्याचा विकारांना	आकर्षक असतात की त्याच्या सयोगाने विकार आदि निर्माण होतात विकाराना
१५४	४५	स्वभावात्तव्ययस्थिती ॥	स्वभावात्तद्व्यवस्थिती

लेख—अद्वैत वेदांत आणि जैन सिद्धांत

पान	ओळ	अशुद्ध	शुद्ध
१५९	४०	जीवाचे परिणाम	जीवाचे परिमाण
,,	५७	सम्यक् चरित्रात	सम्यक्चारित्रात

लेख—पाच कारण वाद

पान	ओळ	अशुद्ध	शुद्ध
१६१	३	(२) स्ववाव	(२) स्वभाव

पान	ओळ	अशुद्ध	शुद्ध
१६३	२	भविनव्यता	भवितव्यता
,	२८	पुरुपार्थ	पुरुपार्थ

लेख—प्रभु आज्ञानु रहस्य अने महामत्रनो प्रभाव

पान	ओळ	अशुद्ध	शुद्ध
१६५	५	उपादेञ्च	उपादेयञ्च
,,	७	इतीयमहितीमुष्टिरन्यदष्या:-प्रपम्चनम्	इतीय मार्हती मुष्टिरन्यदस्या प्रपञ्चनम्
१६५	३२	अज्ञानी	आज्ञानी
१६६	१६	आलवभूत	आलवनभूत
१६६	४७	हिननो	हितनो
,,	६०	स्वीकार थाय छे. उपेक्षा एटले	स्वीकार थाय छे, अने अजीव तत्वनी उपेक्षा थाय छे
१६७	२८	कायनो	कायानो
,,	३१	कारण	करनार
,,	३३	सर्वज्ञातानु	सर्वज्ञतानु
,,	३९	महायत्र	महामत्र
,,	५३	नैश्चमिक	नैश्चयिक
,,	५७	आश्रवनो त्याग करनार विशुद्ध आत्मा छे	आश्रवनो त्याग करनार अने सवरनो सेवन करनार विशुद्ध आत्मा छे
१६८	२	ततिक्षा	तितिक्षा
,,	१४	विप्रतीव	विप्रतीप
,,	३२	कृतज्ञनानो	कृतज्ञतानो
,,	६१	सर्वोत्किट गर्हा सर्वोत्कृष्ट अनु-मोदना	सर्वोत्कृष्ट गर्हा सर्वोत्कृष्ट अनुमोदना
१६९	१	प्राणिधान	प्रणिधान
,,	२७	क्षत्र	क्षय
,,	४३	तर्थात्	अर्थात्
१७०	६३	विनिर्युक्त	विनिर्मुक्त
१७१	३९	तत्त्य	तत्त्व
,,	४७	ज्ञानथी युक्त	अल्पज्ञानथी युक्त
१७२	५५	अघरु ज्ञान	अधुरु ज्ञान
,,	५९	टाकावी राखे छे	टकावी राखे छे

१७३	३७	मत्रनु सकल्प विकल्पोथी	मननु सकल्प विकल्पोथी
,,	३९	वडे तथु जीवनु रक्षण	वडे थतु जीवनुं रक्षण

लेख— श्री देवाधिदेवनी अलौकिकता

१७५	१३	शत्रूत्	शत्रून्
	६०	तीर्थंकर देवो विचरता हता	तीर्थंकर देवो ते वखते विचरता हता
१७७	४७	समुह जेमा एवा	समूह एवा
१७९	१८	मुके छे के आजे हमारा	मुके छे तेमना जाणवामा आवे छे के आजे हमारा
	५६	१६ हजार भद्रासनो, अने चारे दिशामा	१६ हजार भद्रासनो, अने इद्रनी पाछळ सात सेनाधिपतिना सात भद्रासनो अने चार दिशामा
१८१	२३	तृणमपि गणयान्ति नैवनाक	'तृणमपि गणयन्ति नैवनाक
	२५	परत्मानो	परमात्मानो
	५८	महा निर्णायक	महा निर्यामक
	६४	इप्ट मित्र	इप्ट मिष्ट
१८३	३१	चरित्र ग्रहण करे	चारित्र्य ग्रहण करे
	४०	कडक ने कडक तपश्चर्या होय छे परिपहो अने उपसर्गो	कडक ने कडक तपश्चर्या होय छे. वधीज तपश्चर्या निर्जल एटले चोविहारी होय छे परिषहो अने उपसर्गो
१८४	५५	वृष्टि करे छे आ फुलो सचित होय छे	वृष्टि करे छे अने ते ढीचण सुधी आवे तेटला प्रमाणमा होय छे आ फुलो सचित होय छे
१८५	१८	शके छे ते माटे	शके ते माटे
१८६	१७	अधो दिशामा एम ५०० गाउ सुधीमा	अधो दिशामा अने १२॥ जोजन उर्ध्व दिशामा, एम ५०० गाउ सुधीमा
	२८	आहार—निहार	आहार, विहार
१८७	२६	चौदपूर्वनी रचना करे छे छता पृथक् निरुपण	चौद पूर्वनी रचना करे छे जो के चौद पूर्व ए वारमा दृष्टिवादनो ज एक भाग छे छता पृथक् निरुपण
,,	३१	अगो मागधी भापामा	अगो अर्धमागधी भापामा
१८८	११ । १० ।	अभिलाप्य	अभिलाप्य
,,	२५	समय श्री सूदर गणिवरे	श्री समयसुदर गणिवरे
१८९	१२	सात्विक वाणी	सात्विक अने तात्विक वाणी

जैन सस्कृतीचा वारसा

१९७	१३	अनेकतेतून एकता हे भारतीय सस्कृतीत जैन तीर्थका आणि	अनेकतेतून एकता हे भारतीय सस्कृतीचे विशेष आहेत या अतिविशाल भारतीय सस्कृतीत जैन तीर्थकर
१९८	२८	चरित्र	चारित्र्य
,,	४५	ज्ञानासहित आचरण या कारणाने	ज्ञानासहित आचरण अगर नुसते योग्य आचरण या कारणाने
२००	१	आचारणाने	आचरणाने
,,	६३	इतियमहिती	इतियमार्हती
२०१	६२	सम्राट वर्ष	सम्राट अमोघ वर्ष

धर्म समाजवादाला पूरक आहे, मारक नाही

२०७	१८–१९	समाजवादाला पोषक राज्य-शासन प्रयत्नशील आहे	समाजवादाला पोषक राज्यशासन म्हटले जाते अशा समाजवादाच्या निर्मितीसाठी शासन प्रयत्नशील आहे
२०८	२२	किमान पालन करणाऱ्याला	किमान पालन न करणाऱ्याला
,,	२८–२९	ज्याप्रमाणे मात आणि पत्नी या दोहोमध्ये स्त्रीत्व असून माता असेव्य आहे, समाजाच्या उत्थानासाठी	ज्याप्रमाणे माता आणि पत्नी या दोहो-मध्ये स्त्रीत्व असूनही माता असेव्य आहे, पत्नी सेव्य आहे समाजाच्या उत्थानासाठी

धर्मकला

२१४	६	सर्व सुखीने धर्मसुख जीते छे	सर्व सुखोने धर्मसुख जीते छे
,,	४४	वाळको	वाळको

मौननो महिमा

२१८	१४	अस्तित्व हली उठे छे, अवाजोनी दुनिया	अस्तित्व हली उठे छे, ए कपे छे, डरे छे, मुझाय छे अने दूर भागे छे. आवाजोनी दुनिया
२१९	६–७	मौनमा चितन करवु	मौनमा आत्मानु चितन करवु
,,	२७	सखी, आ तो भार छे प्रिये !	सखी आ तो भार छे देह अलकारोथी नही पण आचरणथी शोभे छे प्रिये !
,,	४५	' जन्ममा	गया जन्ममा
२२२	८	या ओळीनतर नवा पॅरा वाचा	शेठे तेमने उभा कर्या अने सन्मान्या एमने पोताना त्या मुनीम बनाव्या

उत्तरार्धमा धर्मनु ज्ञान अने संस्कार
आपी एमने जीवनमा मगल पथे दोर्या–

झांझरिया मुनिवर

२२३	१७	प्रतिमाशाली	प्रतिभाशाली
,,	२७	उजणीमां	उजवणीमा
,,	३०	मागमा	भागमा
,,	४०	लालासाए	लालसाए
,,	४६	कर्यख पावामा रहेलु छे	कर्म खपावी आत्मस्वरूपनी प्राप्तिमाज रहेलु छे
२२४	१–२	आवी साधना आत्मस्वरूनी प्राप्तिमाज माधी शकातीज नथी	आवी साधना साधी शकातीज नथी
,,	२५	पोरिसि भणाली	पोरिसी भणावी,
,,	४३	यई नथी	थई नथी
,,	६२	उघाडामा कोण राये ?	उघाडामा कोण भीजे ?
२२५	३१	खडगयी हणताज क्षणक श्रेणीए	खड्गथी हणताज क्षपक श्रेणीए
,,	३२	झाज्ञरिया	झाझरिया

नवकार मत्रना प्रभावने दर्शावती श्रीमतीनी कथा

२३०	६	तवकार मत्र	नवकार मत्र
,,	२३	कधकर भोरिगने	भयकर भोरिगने

शाह खेमा देदाणी

२३७	३५	तिर्थाच्यामाठी	तिथी दिवशी
,,	५९	नाटत	वाटत
,,	६६	कामासासाठी	कामासाठी
२३८	१०	घोलतो	बोलतो
,,	५८	परमोकारी	परमोपकारी
२३९	५	प्रहत्नानीं	प्रयत्नानी
,,	४१	अह्	अव्ह
,,	५३	दातृत्वान	दातृत्ववान
२४०	३९	प्रजानन	प्रजाजन
२४४–४५		श्रद्धा	लेखक—पू पा शतावधानी आचार्यदेव श्रीमद्‌विजय कीर्तिचद्र सूरीश्वरजी महाराज

२५२		मृगापुत्र	लेखक—पू पा शतावधानी आचार्यदेव श्रीमद्विजय कीर्तिचंद्र सूरीश्वरजी महाराज
२५३	६३	कथा	कथा
२५४	५	मारी	चोरी
,,	१४	जवर दाह,	ज्वर, दाह,
२५४	५१	समागम थसे त्याथी पाछो	समागम थसे अने धर्मनो बोध थसे धर्मनी आराधनाना प्रभावे त्याथी ते देवलोकमां उत्पन्न थसे त्याथी पाछो

संघाचा परिचय

२५९	११	जिमराज	जितराज
,,	मदीर ब्लाक समोर	कोल्हादूर	कोल्हापूर
२६०	११	बमुतमल	भवुतमल
२६१	१०	प्रसनीय	प्रशसनीय
२६३	६१	१२५ वर्षापूर्वी	५२ वर्षापूर्वी

चोवीस तीर्थंकरांची माहिती

		गणधराची मख्या	गणधराची सख्या
२८९	५	१०६	११६
,,	६	११६	१११

श्री शंखेश्वर पार्श्वनाथ जिन स्तवन

(कालिंगडो)

अजब बनी रे सुरत जिनकी, खुब बनी रे मूरत प्रभुकी, ॥१॥ अजब

नीरखत नयनथी गयो भय मेरो, मिट गई पलकमें मूढता मनकी, ॥२॥ अजब

अगे अनोपम अगियां ओपे, झगमग ज्योति जडाव रतनकी, ॥३॥ अजब

प्रभु तुम महेर नजर पर वारु, तन मन सब कोडाकोडी धनकी, ॥४॥ अजब

अहनिश आण वहे सुरपति शिर, मनमोहन अश्वसेन सुतनकी ॥५॥ अजब

उदयरतन प्रभु पास शंखेश्वर, मान लीजे खिजमत सब दीनकी, ॥६॥ अजब

(श्री जिनेंद्र स्तवनादी काव्य सदोहमाथी)

श्री पार्श्वप्रभुनुं स्तवन

(तीरथनी आशातना नवि करीअे)

दादा पारसनाथने नित्य नमियें,
हारे नित्य नमिये रे, नित्य नमिये,
हांरे नमिये तो भव नवि खमिये,
हारे चित्त आणीठाम, दादा ॥ १ ॥

वामा उर सर हसलो जगदीवो, हांरे जगतारक प्रभु चिरजीवो;
हारे अेनुं दर्शन अमृत पीवो, हांरे दीठे सुख थाय, दादा ॥ २ ॥

अश्वसेन कुल चद्रमा जगनामी, हांरे अलवेसर अंतरजामी,
हांरे त्रण भुवननी ठकुराइ पामी, हारे कहे सुरपति सेव, दादा ॥ ३ ॥

परमातम परमेसरु जिनराय, हारे जस फणिपति लछन पाय,
हारे काशी देश वाराणसी राय, हांरे जपीअे शुद्ध प्रेम, दादा ॥ ४ ॥

गणधर दश द्वादशागीना धरनार, हांरे सोळ सहस मुनिवर धार;
हारे अडतीस सहस साहुणी सार, हांरे रुडो जिन परिवार, दादा ॥५॥

नीलवरण नव हाथ सुदर काया, हारे अेक शत वर्ष पाल्यु आय,
हांरे पाम्या परम महोदय ठाय, हारे सुख सादि अनंत, दादा ॥ ६ ॥

जिन उत्तम पद सेवना सुखकारी, हारे रुप कीरति कमला विस्तारी,
हारे मुनि भोमविजय जयकारी, हांरे प्रभु परम कृपाळ, दादा ॥ ७ ॥

(श्री जिनेंद्र स्तवनादी काव्य सदोहमाथी)

* श्री शंखेश्वर पार्श्वनाथ जिन स्तवन *

(सनेही वीरजी जयकारी रे)

तेवीसमा श्री जिनराज रे, नामे सुधरे सवि काज रे;
लहे लीला लच्छी समाज,
शंखेश्वर पासजी जयकारी रे, जूनी मूरती मोहनगारी शखेश्वर ॥ १ ॥

अतीत चोवीसी मोझार रे, नवमा दामोदर सार रे,
जिनराज जगत शणगार, शखेश्वर ॥ २ ॥

आषाढी श्रावक गुणधारी रे, जिनवाणी सुणी मनोहारी रे;
पास तीरथे मुक्ति सभारी, शखेश्वर ॥ ३ ॥

प्रभु पडिमा भरावी रगे रे, शशिसूरज पूजी उमगे रे,
नागेंद्र घणे उछरगे, शखेश्वर ॥ ४ ॥

सुरनर विद्याधर वृद रे, करे सेवना अधिक आनद रे,
यदुवा रे पूजे धरणेंद, शखेश्वर ॥ ५ ॥

यदुसेना जराये भराणी रे, पूछी नेमिने सारंगपाणि रे;
करे भक्तिभाव चित्त आणी, शखेश्वर ॥ ६ ॥

जरासिंधु जरादु ख भारी रे, प्रभु तुम विण कोण निस्तारी रे;
तुमे जगतजेतु हितकारी, शखेश्वर ॥ ७ ॥

हरि अठ्ठमे ते धरणींद रे, आप्यो पास प्रभु सुखकद रे;
जिन न्हवणे गयु दु ख दद, शखेश्वर ॥ ८ ॥

शखेश्वरे आव्या जेण रे, शंखेश्वर नाम छे तेण रे;
महिमा गवरावे कोण, शखेश्वर ॥ ९ ॥

द्वारामती अस्थिर जाणी रे, वढियारमांही गुणखाणी रे;
शंखेश्वर भूमि प्रमाणी, शखेश्वर ॥१०॥

मध्य लोक ओक करी खास रे, पूरे त्रण्य भुवननी आश रे,
दुश्मननो काढे काश, शखेश्वर ॥११॥

पद्मावती परचो पूरे रे, धरणेंद्र विघन सवि चूरे रे;
सेवकनु वधारे नूर, शखेश्वर ॥१२॥

श्री जिन उत्तम पद ध्यावे रे, ते परम महोदय पावे रे,
कवि रूपविजय गुण गावे, शखेश्वर ॥१३॥

(श्री जिनेंद्र स्तवनादी काव्य सदोहमाथी)

❋ श्री शंखेश्वर पार्श्वनाथ जिन स्तवन ❋

(प्रथम जिनेसर पूजवा)

मोहनगारो मारो, दु:खनो हरनारो मारो,
प्राण पियारो मारो, साहिबो;
प्रभु माहरा, दिलभर दरिसण आप हो,
प्रभु माहरा, मुगति तणा फल आप हो मोहन ॥ १ ॥

कर जोडी ओळग करुं, प्रभुजी माहरा, रात दिवस अेक ध्यान हो;
जाणो रखे देवुं पडे, प्रभुजी माहरा, वात सुणो नहि कान हो मोहन ॥ २ ॥

करता नित्य भोळामणी, प्रभुजी माहरा, इम केता दिन जाशे हो,
भीना जे ओलग रसे, प्रभुजी माहरा, ते केम आकुला थाशे हो, मोहन ॥ ३ ॥

देव घणा छे अनेरडा, प्रभुजी माहरा, ते मुज नवि सुहाय हो;
फळ थाये जे तुम थकी, प्रभुजी माहरा, ते किम अन्यथी थाय हो मोहन ॥ ४ ॥

ओछा कदीय न सेविये, प्रभुजी माहरा, जे न लहे पर पीड हो,
मोटी लहरी सायर तणी, प्रभुजी माहरा, भागे ते भवनी भीड हो मोहन ॥ ५ ॥

देता भाडुं भगतिनुं, प्रभुजी माहरा, तिहा नहि केहनो पाड हो;
लेशुं फळ मन रीझवी, प्रभुजी माहरा, तिहां किश्युं कहेशे चाड हो मोहन ॥ ६ ॥

मुख देखी टीलु करे, प्रभुजी माहरा, अे तो जगव्यवहार हो;
गिरुआ अेहवुं न लेखवे, प्रभुजी माहरा, जिम ऊंचा जलधार हो मोहन ॥ ७ ॥

श्री शखेश्वर पासजी, प्रभुजी माहरा, व्हाला प्राण आधार हो;
काति कहे कवि प्रेमनो, प्रभुजी माहरा, तुमथी क्रोड कल्याण हो मोहन ॥ ८ ॥

(श्री जिनेद्र स्तवनादी काव्य सदोहमाथी)

श्री पार्श्वनाथ जिन स्तवन

(दरिशन ताहरु अति भलु)

पासजिणद जुहारिये, अहनिश सुर सेवे पाया रे;
नील कमलदल शामळो, त्रिभुवन जन केरा राया रे, पास ॥ १ ॥

पुरीसादानी गुणनीलो, श्री अश्वसेन मल्हारो रे;
वामा उर सर हसलो, राणी प्रभावती भरथारो रे, पास ॥ २ ॥

वाडी पुखर पासजी, चोमुख निज घर सोहे रे,
नारगपूर नळियामणो, पंचासरो प्रभु मन मोहे रे, पास ॥ ३ ॥

शेरीसो, शखेसरो, खभायते थंभण पासो रे;
अमदावादे शामळो, चिंतामणि पूरे आशो रे, पास ॥ ४ ॥

वरकाणो फलवृद्धि पुरे, जेसलमेर कर हेडे रे;
आबू शिखर सोहामणो, दिन दिन सुखसपत्ती तेडे रे, पास ॥ ५ ॥

जीरावलो सोवनगिरे, अलवरगढ रावण राजे रे,
गोडी प्रभु महिमा घणो, जस नामे सकट भांजे रे, पास ॥ ६ ॥

कुभोजगिरी दीपतो, श्री त्रेवीसमो जिनराज;
भाव भगतिशुं पूजतां, रीझे मनवाछित काज रे, पास ॥ ७ ॥

तुम दरिसणमें पामियो, अेक विनतडी अवधारो रे,
भवसागर बिहामणो, करुणा कर भव पार उतारो रे, पास ॥ ८ ॥

चिन्तामणि सुरतरु समो, जगजीवन जिनचदो रे,
रतननिधान सदा नमे, करजोडी नित गुणकदो रे, पास ॥ ९ ॥

(श्री जिनेन्द्र स्तवनादि काव्य सदोहमांथी)

कोल्हापुर-लक्ष्मीपुरी-श्रीमनसतुष्टप्रासाद-
मडन श्री मुनिसुव्रतस्वामी प्रभु

श्री शत्रुजय तीर्थनाथ श्री आदीश्वर प्रभु

श्री कुभोजगिरी तीर्थमडन
श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रभु

श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथाय नम

श्री कुंभोजगिरी तीर्थ

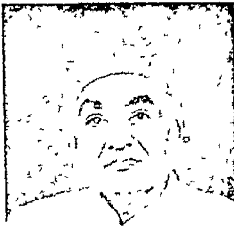
श्री पार्श्वो धरणेन्द्रसेवितपदो पार्श्वं स्तुवे भक्तित
पार्श्वेण प्रतिघातितश्च कमठ पार्श्वाय नित्य नम
पार्श्वाच्चिन्तित कार्यसिद्धिरखिला पार्श्वस्य साम्य महत्
श्री पार्श्वे मम भक्तिरस्तु मतत श्री पार्श्व भद्र दिश ।।

श्री कुभोजगिरी तीर्थावरील श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रभु याच्या ३ मजली व ७ शिखरे असलेल्या मदिरातील श्री जिनेश्वर भगवताचा प्रतिष्ठा महोत्सव मिती माघ शुद्ध सात ७, वीर सवत २३९६, विक्रम सवत १९२६, शके १७९१ सोमवार दिनाक ७ फेब्रुआरी १८७० रोजी झाला त्याच्या शताब्दी महोत्सवाचे हे वर्ष आहे

त्या काळी महाराष्ट्रातील या भागात गुजराती, ओसवाल, पोरवाल, कच्छी, राजस्थानी असा जैन श्वेतावर मूर्तीपूजक समाज ठिकठिकाणी, खेडयापाडयातून थोडया थोडया सख्येने राहिलेला होता दळणवळणाची साधने तोटकी होती आपली अध्यात्मिक भूक शमविणारी, देवदर्शनपूजनासाठी सम्यग्दर्शनदायक जिनमदिरे बाधणे त्यास शक्य नव्हते, तेव्हा जवळपासच्या १०।५ गावाचा एक गट (या गटास 'जवारी' असे म्हणत व तेथील प्रमुख जनाना 'पच महाजन' असे म्हणत) होऊन, त्यापैकी एखादे गाव निश्चित करून, तेथे चैत्री पौर्णिमा, कार्तिक पौर्णिमा, सावत्सरिक प्रतिक्रमण अशा पर्व दिवसाच्या निमित्ताने सर्वानी एकत्र येऊन श्री शत्रुजय, गिरनारजी या तीर्थाचे पट (नकाशे) सोडून, त्याची पूजा करून तीर्थदर्शन आणि वदनाचे श्रेय मिळवून धार्मिक कार्यक्रम केले जात असत या वेळी समाज कार्य आदीबाबत विचार विनिमय होत असे, त्यावेळी निरनिराळ्या कार्याच्यासाठी टीप—वर्गणी गोळा केली जात असे अशा जमलेल्या रकमेमधून स्वामीभाईची भक्तीची (भोजन वा भाते उपहार) सोय करावयाची, त्यासाठी भाडी, जागा वगैरे वाढवीत जावयाचे असे चाले

त्या काळी कुभोज, दुधगाव, सोलापूर (सकेश्वर), वागी अशा 'जवारी' अस्तित्वात

आल्या. एकसवे, वत्तीस शिराळे आदी ठिकाणी पचाचे वाडे झाले काही ठिकाणी जमलेल्या पैशातून जमिनी घेऊन त्याचे उत्पन्न, तर काहीं ठिकाणी रोख रकमा जमा ठेऊन त्याच्या व्याजाचे उत्पन्न सघकार्यासाठीं खर्चावे अशी व्यवस्था झाली काहीं जवारीनी जिनमदिरे बाधलो या बाबत सोलापूर (सकेश्वर, जि बेळगाव), वागी (जि सागली) अशा मदिराचा दाखला देता येतो

निवेदक

शातिलाल लिलाचद शाह, रेठरेकर, (सागली)

श्री कुभोजगिरी तीर्थ कुभोज जवारीतील होय या तीर्थाच्या परीसरात पूर्वेकडे कुभोज, हरिपूर, समडोळी, सागली, मिरज, दक्षिणेस आळते, इचलकरजी, लाटवडे, शिरढोण, नादणी कुरुदवाड लाट, पश्चिमेस हेर्ले, मुरसिगी, शिरोली, टोप, कोल्हापूर उत्तरेकडे नरदे, खोची, वडगाव (पेठ), दुधगाव गोटखिडी, वागणी अष्टे, ढवळी इत्यादि गावातून श्वे समाज थोडचा थोडचा सख्येने राहिलेला होता कुभोज जवारी बरोबरच दुधगाव जवारी अस्तित्वात होती सर्व समाजाची धर्म भावना प्रबळ होती परतु त्याना आपापल्या गावापुरते काही करता येत नव्हते

भारत–भूच्या दक्षिण पथात पश्चिम समुद्र किनाऱ्याच्या बाजुने दक्षिणोत्तर पसरलेल्या सह्याद्री पर्वताच्या रागाचे पूर्व पश्चिम फाटेही भरपूर असून हल्लीच्या महाराष्ट्र व म्हैसूर राज्यात ते पसरलेले आहेत काळचा पत्थराचा सह्याद्री अशी त्याची ख्याति असली तरी तो मायाळू, कर्तव्यप्रिय, देवभक्त आणि देशभक्तही आहे त्याने कित्येक नद्यानिर्झराना जन्म देऊन आपल्या मातृभूचे 'सुजला सुफला' हे नाव सार्थ करण्यात, तिची सेवा व रक्षण करणारी शूर वीर माणसे पुरविण्यात आपले स्थान अजरामर करून ठेविले आहे, आपल्या पोटात कित्येक सौदर्यपूर्ण गुफा, लेणी याना स्थान दिले आहे, त्या बरोबरच बोगदे पाडून घेऊन वळवण, कोयना प्रकल्पासारख्या आपल्या देशाच्या उत्कर्ष योजनाना जागा दिली आहे, आपल्या पाठीवर कित्येक गड, दुर्ग घेऊन लढाया केल्या आहेत, तर माथ्यावर देव देवताची उत्तुग मदिरे घेऊन तो जागत उभा आहे ऋतुमानाप्रमाणे तो विविध वनस्पति, फुल झाडे, वृक्ष याना परोपकार बुद्धीने आपल्या अगावर वाढवितो आहे, तर स्वच्छदपणे वावरणाऱ्या ढगाना आडवून जमिनीना सचैल स्नान घडवतो आहे सर्व जातीच्या प्राणिमात्राना तो सदैव आसरा देतो आहे. याचबरोबर जे दिसते ते स्थिर, शाश्वतचे आहे अशा भ्रमाने बेफिकीर राहाणाऱ्याना 'दिसते तसे नाही' 'हे सर्व अस्थिर आहे, नश्वर आहे' हे सागून ससाराची असारता पटविण्यासाठी तो केव्हा केव्हा जाग्रत होतो व सर्वांना हादरे देऊन जागवतोही।

महाराष्ट्र राज्यात कोल्हापूरच्या ईशान्य दिशेस पुणे बगलोर हमरस्त्यावरील टोप या गावाच्या पूर्वेस सह्याद्रीच्या फाटचात श्री रामलिंगचा डोगर, त्या डोगरमाथ्यावर श्री आलमप्रभु या दि साधु महाराजाची समाधि, त्याच्या पूर्वेस ' श्री कुभोजगिरी ' हा पहाड पूर्वाभिमुख आहे याच्या दक्षिणेस धुळेबा व बाबा जमाल असे डोगर असून त्याच्या दरम्यान एक मोठी खिड आहे इचलकरजी, हातकणगले वगैरे भागातून येणारे लोक या खिडीतून उत्तरेस गेले की नेज, कुभोजगिरी, कुभोज, हिगणगाव वगैरे गावाकडे जातात दक्षिणमध्य (S. C Rly) रेल्वेच्या हातकणगले स्थानकापासून अगर त्याच्या शेजारीच असलेल्या एस् टी स्टॅडपासून उत्तरेस ५ मैल अतरावर कुभोजगिरी तीर्थ आहे त्याच्या उत्तरेस तीन मैल अतरावरून पूर्वाभिमुख वारणा नदी वाहते व ती येथून पूर्वेस असलेल्या हरिपूर येथे दक्षिणेकडे वाहणाऱ्या श्री कृष्णा नदीशी सगम करते या पहाडाच्या पूर्व व उत्तर बाजूस ३० मैल अतरात सपाट प्रदेश आहे. हा पहाड जमिनीपासून अदाजे १००० फूट उच असून त्यावर चढण्याचा मार्ग अवघड आहे पहाडावर सपाट पठार आहे या पहाडाला श्री निरजन गिरी, गायरानचा डोगर, नेजकुभोजचा डोगर, बावावलीचा डोगर (बाहुबलीचा अप भ्रश), श्री दुर्गादेवीचा डोगर, श्री कुभोजगिरी अशी नामाभिधाने आहेत

या पहाडावरील रि स न ४९३ च्या जमिनीत कुभोज व दुधगाव जवारीतील जैन श्वे समाजाने विक्रम सवताच्या १४ व्या शतकात प्राणप्रतिष्ठा झालेली तीर्थंकर प्रभूची धातुची एक प्रतिमा ठेवून एक लहानसे तीर्थधाम केलेले होते त्या निमित्ताने येथे वारवार दर्शनपूजनासाठी भाविकाची ये जा सुरू होती अशा येणाऱ्यात शिरढोण या गावचे शेठ फत्तेचद मलुकचद शाह होते त्याचे मन येथे रमत असे, म्हणून ते पुष्कळ वेळ येथे मुक्कामही करीत असत

इचलकरजीच्या पूर्वेस पाच मैलावरील ' शिरढोण ' या गावी ' मियाचद वेलजी ' या नावाने चालणाऱ्या पेढीचे शेठ नानचद आणि फत्तेचद मलुकचद शाह हे दोघे सखे भाऊ मालक होते त्याच्या पूर्वसचिताने पुष्कळ शेतीवाडी होती व व्यापार उत्तम चालत असे त्याना सर्वांगीण सानुकूलता होती लहान बधू फत्तेचदभाई याचे वास्तव्य गुजरात देशात व महाराष्ट्रातील शिरढोण अशा दोन्ही ठिकाणी झाले गुजराती, मोडी, मराठी लीपी ते जाणत होते. प्रपचाविषयी उदासीन वृत्ति पण धर्मकार्यात तत्परता असा त्याचा जीवनक्रम होता ते सुविचारी, सुसस्कारी, दीर्घदृष्टी सुश्रावक होते श्रावकधर्माप्रमाणे आचरण, तपतपश्चर्या व देवगुरु याची भक्ति करावयाची त्याना तळमळ होती सदा सत्य, न्यायाने वागून जरूर तेथे योग्य मार्गदर्शन करावयाचे, सर्वाच्या विषयी समभाव ठेवावयाचा, यथाशक्ति दानधर्म करावयाचा इत्यादी गुणानी त्याना लोकप्रियता लाभली होती त्याची सर्वत्र चागलीच छाप पडत असे त्याच्या वागण्यास व त्यानी जे जे केले त्यास त्याच्या वडील बधूनी केव्हाच विरोध न करता साथच दिली

तसे पाहू गेले तर त्या काळातील समाज-जीवन स्थिर, शातिमय, परस्पराविषयी सहिष्णूवृत्ति व प्रेमभाव असलेले होते हल्लीच्या मानाने पुष्कळ स्वस्ताई होती सकस धान्य, दूध दुभते याची विपुलता होती पापभिरुता व व अल्पसतोषवृत्ति सर्वत्र पहावयास मिळे देव देवता याच्याविषयीं भक्तिभाव, गुरुजनाच्या विषयी सन्मानभाव, वडीलधाऱ्याविषयी आदर

मात्र, शेजारीपाजारी याच्याविषयी मित्रभाव प्रत्येकाच्या रोमरोमात भिनलेला होता सर्व प्राणिमात्राच्या ठायी सहानुभूती ठेवून सत्य, न्याय्य, शीलाने वागावे, निर्व्यसनी राहून व्यवहार चोख करावा, एकत्र कुटुंब पद्धतीने राहावे असा प्रयत्न असे दिवसभर कावाडकष्ट करून थकलेभागलेला मनुष्य देखील ग्रामदेवाचे दर्शन करून, प्रसगी रात्रि जागरणे करून कथा कीर्तने ऐकणे, भजन करणे, सत्सग मिळविणे, देवादिकाचे उत्सव करणे, यात्रा वगैरेतून भाग घेणे (हल्ली ही जागा सिनेमाने घेतली आहे ! !) स्वत च्या प्रकृतीकडे व सस्कारी जीवनाकडे पहाताना फॅशन्सच्या आहारी न जाता, 'साधी राहाणी व उच्च विचारसरणी' या प्रमाणे वागणारे बहुसंख्य असत पाहुणे, अतिथी याचे स्वागत केले जाई काही अधिकारपद प्राप्त झाले तर आपणाकडून कोणावर अन्याय होऊ नये, त्या अधिकाराचा सदुपयोगच व्हावा असे विचार असत. कुटुंब पालन करावयाची जबाबदारी घरातील विचारवत माणसावर पडत असे व तो कर्ता—मग तो मोठा असो वा लहान असो आपले खानदान, घराण्याची अब्रू या बाबत दूरवरचा विचार ठेवून आपल्या कुटुंबीजनाना प्रगतिपथावर न्यावयाची कोशीस करात असे त्याकाळी अशा सत्प्रवृत्तीच्या जोडीला कु प्रवृत्ती नव्हत्याच असे नाही परतु भारतीय सस्कृती म्हणून रुळलेली तत्वे अमलात आणणारा बहुसंख्य वर्ग होता फत्तेचदभाई याच्यावर घरचा कर्ता म्हणून जबाबदारी पडलेली होती फत्तेचदभाईचा धर्ममार्ग व पूर्वज याबद्दल खालीलप्रमाणे उल्लेख मिळतो

शेठ १० अनतजी कल्याणजी गुजराती जैन धर्म पळणार स्याद्वादमत गच्छाधिपते भट्टार्क श्री धनेश्वरश्रुरीजी आणदश्रुर तेन गछे श्रावक ग्नाति विसाश्रीमाली सा फत्तेचद मलुकचद वेलजीः आनद करणः सोमजी हरजी खेतावोत वास्तव्य श्री गुजरात मध्ये जिल्हा वडोदा प्रगणा विजापूर **पेढामलीना** रहवासीः श्री दक्षण मधे. जिल्हा कोल्हापूरः सवस्थान इचलकरजी प्रगणा गाम **सीरढोण** ना रहवासी

यावरून शेठ फत्तेचद तपगच्छनायक पू पा आचार्य श्रीमद् विजय धनेश्वरसूरीजी म व त्याचे पू पा आ आनदसूरीजी महाराजाचे भक्त असावेत मुबईचे शाह सौदागर मोतीशाह शेठ व त्याचे सुपुत्र शेठ खीमचदभाई याचे फत्तेचद शेठजी समकालीन होत श्री शत्रुजयगिरीवर झालेल्या शेठ मोतीशाह टुक प्रतिष्ठापनेच्या वेळी अनेक साधु आणि साध्वीजी महाराज तेथे आलेले, त्यात पू पा धनेश्वरसूरीश्वरजी महाराज होते तेथील अजन शलका आणि प्रतिष्ठा समारभाच्या भव्यतेचा गाजावाजा बराच झालेला होता. यावरून श्री कुभोजगिरी येथे मदिर बाधावयाची व प्रतिष्ठा महोत्सव करावयाचा प्रेरणा फत्तेचदभाईना मिळाली असावी का ?

कदाचित् ते श्रीपूज्य आनदसूरीश्वरजी जती महाराजाचे भक्त असणेही शक्य आहे

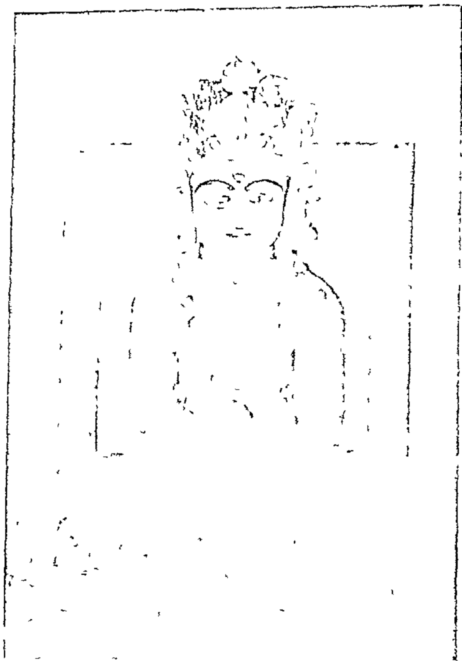
त्या काळी सवेगी साधु साध्वीजी याची सख्या कमी होती त्याचा दक्षिण देशीं विहार होण्यात अनेक अडचणी होत्या. श्रावक समाज ठिकठिकाणी पसरून राहिलेला असल्याने अशा गुरुजनाना आणवणेही शक्य नव्हते या साधु सस्थेप्रमाणेच त्याकाळी जति अथवा यति अथवा गोरजी महाराज, या गुरुपथाचे समाजावर विशेप प्रभुत्व होते हे गोरजी श्री

श्री कुंभोजगिरी तीर्थाधिपति

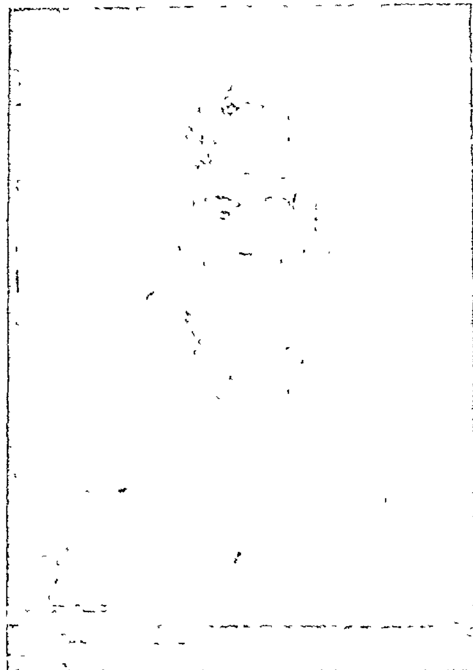
श्री आदिश्वर भगवान — श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ भगवान — श्री चद्रप्रभु भगवान

श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रासादांतील, भुयारांत

श्री अजितनाथ भगवान

श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रासादावरील, शिखरस्थ

श्री शांतिनाथ भगवान

तीर्थंकर परमात्माकथित धर्मवचनावर निःशंक श्रद्धा ठेवून सत्य, अहिंसा, अस्तेय, ब्रम्हचर्य या तत्वाचे पालन करीत त्यांचा धर्मशास्त्राचा अभ्यासही गाढ असे. परंतु वाहने, दिवाबत्ती यांचा उपयोग करणे, हजामत करून घेणे, जवळ पैसे ठेवणे, यंत्र मंत्र इत्यादींचा वापर करून चमत्कार दाखविणे अशा महाव्रतधारी साधूजनांच्या नियमावलीत न बसणाऱ्या गोष्टी ते करीत त्यांचा धर्मोपदेश, कर्तृत्व व चमत्कार यांच्या प्रभावाने जैन जैनेतर समाजही त्यांची भक्ति करून त्यांना पैसाअडका पुरवीत असे ते सर्वत्र विहार करीत असत त्यांनी जैन तत्वज्ञानाबरोबर इतर धर्मपंथांचा खोल अभ्यास केलेला असल्याने, वादात यशस्वी होऊन, सत्य धर्माचा उपदेश देऊन, प्रसंगी चमत्कार दाखवून जैन धर्माचा ध्वजा अखंडपणे फडकवीत ठेवण्याचे, आणि जैन साहित्याचे रक्षण करण्याचे महान कार्य त्यांनी केले आहे ते 'बडे इष्टवलि' असत असा उल्लेख आहे. त्यांना श्रीपूज्य, सूरीश्वर अशा पदव्या असत गेल्या ५० वर्षापर्यंत या गोरजी महाराजांचा सर्वत्र मोठा प्रभाव होता पुढे त्यांच्यात शिथिलाचार, लोभवृत्ति शिरली त्यांची संख्याही घटत गेली हल्ली हा पंथ जवळजवळ नामशेष राहिला आहे त्याकाळी गोरजी महाराज दक्षिण पथात येत जात असत फत्तेचंद शेठजी यांच्यावर त्यांची बरीच छाप होती

दिवसेदिवस धर्म प्रवृत्तीत रमत चाललेल्या फत्तेचंद शेठजींना श्री कुंभोजगिरीवरील नीरव शान्त, आत्मस्मरणशील वातावरणात देवाधिदेवाची पूजा-अर्चा, भजन-भक्ति, स्वाध्याय करताना आगळाच आनंद वाटे निसर्गाने अहर्निश चालू ठेवलेल्या विझणवाऱ्याने ते प्रफुल्लित होत. तर सूर्योदय आणि सूर्यास्त पाहून 'उगवला उगवला आणि मावळलाऽरे' हे चक्रयंत्र मात्र त्यांना बेचैन करी येथील पठारावर फिरताना शेजारचे दि मंदिर, दुर्गादेवीचे मंदिर, लगतच्या शैलराशीवरील दिसणारी पवित्र स्थाने, तसेच सभोवताली पहाताना झाडीतून लपलेल्या गावातून ठिकठिकाणी डोकावणारी उंच उंच मंदिरे पाहून, 'या कामी मानवमात्राने खर्च का केला व आपण त्या दृष्टीने काय केले ?' असा विचार त्यांना येई श्री बाहुबली या मुनि महाराजांची स्मृति म्हणून या डोंगरास 'बाबावली' हे नामाभिधान प्राप्त झाले त्याच्याप्रमाणे आपण काय केले, करू शकतो ? अशी त्यांची विचारमालिका सुरू होई

अशा प्रकारच्या निरनिराळ्या विचाराच्या आंदोलनात शेठजी घराकडे जात, पुन्हा दर्शनाच्या निमित्ताने येत 'आपण द्रव्यमंगल साधले, भावमंगल साधावे,' 'समाजासाठी काही करावे,' 'आजपावेतो या संसारात रखडत राहिलो, त्यातून सुटकेचा प्रयत्न नको का' 'पुढील भवासाठी येथे धर्मरूपी शिधासामुग्री बांधून घेऊन, मिळालेल्या मानव जन्माचे सार्थक केलेच पाहिजे,' अशा दीर्घदृष्टीच्या विचाराची साखळी त्यांना अस्वस्थ करू लागली

कर्मबंधानीं जखडलेल्या व प्रतिक्षणी जखडत जात असलेल्या जीवाची संसारभ्रमणातून सुटका करून घेण्यासाठी जे मार्ग आहेत, त्यात भाग्याने वा पुरुषार्थाने ('भाग्य की पुरुषार्थ ?' या वादाचे येथे प्रयोजन नाही) मिळालेल्या संपत्तीला सद्व्ययाच्या कामास जुंपून कर्माचे बंध सौम्य करावेत, परंतु सद्व्यय करावयाची भावना होणे आणि तो करणे यासही महद्भाग्य लागते असे सांगितले आहे

(१) जिनमूर्ती (२) जिन मदिर (३) जिन आगम (४) साधु (५) साध्वी (६) श्रावक (७) श्राविका अशा सात क्षेत्रासाठी (स्थानी) सद्व्यय करण्याने अशुभ कर्मबधाची निर्जरा (क्रमश नाश) होते व पुण्यप्राप्ति होते असे शास्त्रकारानी सागून, त्याबाबत पुष्कळ मार्गदर्शनही केलेले आहे

१) जिनमूर्ती—

ज्याचे कर्तृत्व अगाध आहे, चरित्र प्रेरणादायी आहे, ज्यानी प्राणीमात्राच्या कल्याणासाठी आत्मोन्नतीचा सत्य मार्ग दाखविला त्या तीर्थकर परमात्म्याचे प्रतिरूप जिनमूर्ती होत

नेत्रानदकरी भवोदधितरी श्रेयस्तरोर्मञ्जरी
श्रीमद्धर्ममहानरेन्द्रनगरी व्यापल्लता धूमरी ।
हर्षोत्कर्षशुभप्रभावलहरी रागद्विषां जित्वरी ।
मूर्ति श्रीजिनपुङगवस्य भवतु श्रेयस्करी देहिनाम् ॥

अशा जिनमूर्ती तयार करणे, त्याची प्राणप्रतिष्ठा, अजनशलाका करणे, इत्यादी कार्यासाठी केलेला सद्व्ययच होय

(२) जिनमदिर—

जिनमदिरात जिनमूर्तीची महोत्सवपूर्वक प्रतिष्ठापना केली जाते. अनेक प्रकारच्या ऐहिक झझावातानी विपण्ण झालेल्या मनाला आसरा घेऊन, शाति, उत्साह मिळविण्यासाठी हे अनुपम स्थान होय येथे श्री वीतराग प्रभूची आराधना करून आत्मा मोक्षगामी होतो

सुरालयो विभुत्यर्थं भूषणार्थं पुरस्यच ।
नराणा भुक्तिमुक्त्यर्थ सत्यार्थं चैव सर्वदा ।
लोकानां धर्महेतुश्च, क्रीडाहेतुश्च स्वर्भुवाम् ।
कीर्तिरायुर्यशोडर्थं, च राज्ञाकल्याणकारक ॥

अशा अनेकविध उपयोगासाठी मदिरे उभारताना येथे शासनदेवाचे अधिष्ठान असावे, दर्शनार्थ येणाराचा धर्मोल्हास जागृत होत राहावा म्हणून ती निर्मळ शुद्ध असावीत, त्याचप्रमाणे स्थापत्य शिल्पकलापूर्ण, मनोरम असावीत यासाठी शास्त्रकारानी बरेच विवेचन केले आहे

आपल्या पूर्वजानी शास्त्रानुसार ठिकठिकाणी कला कौशल्यपूर्ण अनेक मदिरे बाधलेली असून त्याकामी लक्षावधी रुपयाचा सद्व्यय केलेला आहे हल्लीही तशी बाधली जात आहेत

जैन स्थापत्य आणि शिल्प कारागिरीचे भारतीय कलेत महत्त्वाचे व अग्रेसर स्थान आहे भगवान पार्श्वनाथाच्या वेळीं तयार झालेला मथुरा येथील कारागिरीपूर्ण 'जैन स्तूप ही देवाचीच कला होय' असा मानला जातो फ्रेंच कलाकार ग्युरिनॉट आपल्या La Religioni Jaina पुस्तकात, 'स्थापत्यकलेच्या क्षेत्रात जैनानी अतुल्य पूर्णता प्राप्त केलेली आहे,' असे लिहितात, तर सुप्रसिद्ध चित्रकार रावळ म्हणतात, 'मला तर जैन धर्म हा कलेचा महान आश्रयदाता, उद्धारक आणि सरक्षक आहे' असे दिसून येत आहे

(३) जिन–आगम—

विपमकाळ **जिनबिंब जिनागम** भवियण कु आधारा ।

आगम म्हणजे ज्ञान, याबद्दल 'प्रथम ज्ञान ने पछी अहिंसा भगवते भाख्यु रे,' असे वर्णन असून, आगम ग्रथाची पूजा, रक्षण करण्याच्या कामी केलेला व्यय सद्व्ययच होय

(४–५) साधु–साध्वी—या क्षेत्राने प्रपच, परिग्रह यापासून सर्वस्वी अलिप्त राहून धर्म अभ्यास, तपतपश्चर्या करीत धर्ममय जीवन जगावे, धर्मोपदेश देत स्व–पर कल्याण साधावे, महाव्रते पाळावीत ते तीर्थकर देवाचे येथील प्रतिनिधी आहेत म्हणून त्याना 'गुरुदेव' असे

पद देऊन, त्याच्या सर्व प्रकारच्या वैयावच्चाची (शुश्रुषा, व्यवस्था, योगक्षेम) जबाबदारी समाजावर सोपवून जैन मताने आपले आगळेच वैशिष्ठ्य प्रस्थापित केलेले आहे

(६–७) श्रावक–श्राविका—

यानी तीर्थंकर परमात्म्याच्या वचनावर सपूर्ण, नि शक श्रद्धा ठेवून महाव्रताचें पालन करता येईतो किमान लघुव्रताचे पालन करून आत्मोन्नती साधण्याचा प्रयत्न करावा

कर्मयोगाने कोणी अडचणीत आले, दु खी झाले तर त्याच्यासाठी ' साधर्मी भक्ति, सेवा, ' 'साधर्मी वात्सल्य' यासाठी भाग्यवन्तानी प्रयत्नशील राहून जरूर ते साहाय्य देऊन आपले कर्तव्य पुरे करण्यात पुण्य प्राप्ति अवश्य होते याकामासाठी अवश्य सद्वयय करावा (या बाबत श्रावक समाज जागरूक राहून कर्तव्यपरायण आहे परतु या विषम काळात यासाठी समाज आणि समाजाग्रणीनी अधिकाधिक लक्ष पुरविणे अगत्याचे होत चालले आहे)

या क्षेत्राचा विचार केलेल्या फत्तेचद शेठना आपल्या पूर्वजानी श्री शत्रुजय, समेतशिखर, गिरनारजी, आबु देलवाडा, तळाजा, तारगा, अशा उच्च स्थानी बाधलेली जिनालये, त्याच बरोबर चपापुरी, पावापुरी, राणकपूर, कापरडा नाकोडा, भद्रेश्वर, पाटण, खभात, महुवा, भोयणी, पानसर, अतरिक्ष पार्श्वनाथजी, भाद-कजी, कुलपाकजी इत्यादी तीर्थस्थाने उभा-रण्यात सद्वयय करून आत्मशाति मिळविण्याचा, पुढील पिढ्याना मार्गदर्शन करण्याचा प्रयत्न केलेला आहे ते दिसू लागले

महाजनो येत गत स पन्था' या प्रमाणे श्री कुभोजगिरीवर

पार्श्वनाथ नमस्तुभ्य विघ्नविध्वसकारिणे ।
निर्मल सुप्रभात ते, परमानन्द दायिन ॥

अशा श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रभूचे सर्व सुविधानी युक्त, आलीशान शिखरबद जिनालय बाधून, तेथे प्रतिष्ठा महोत्सव करावा आणि ते जैन श्वे सघास अर्पण करावे अशी त्याना प्रबळ इच्छा होऊ लागली या बाबत ते एक दिवशी येथे मुक्कामास असताना, त्याना 'श्री वीतराग प्रभूची आराधना करण्यासाठी, स्व–खर्चाने जिनमदिर बाधून स्व–कल्याण साधावे, ते त्याच्या कुटुबियाना व समाजालाही उप-कारक ठरेल' असा दृष्टात झाल्याचे ऐका-वयास मिळाले 'मनी वसे ते स्वप्नी दिसे'।

शेठजीच्या विचाराच्या द्वद्वात जिनमदिर उभारण्याची बाजू यशस्वी झाली त्यानी आपले कुटुबीय, स्वजन, स्नेही याच्याशी विचार विनि-मय करून दुजोरा मिळविला ठिकठिकाणचा श्रावक वर्ग, पच महाजन, त्याचप्रमाणे कोल्हापूर सस्थानचे अधिकारी, नादणी येथील श्री जिन-सेन भट्टारक पट्टाचार्य, नेज, कुभोज, आळते, मजले आदि सभोवतालच्या गावातील ग्रामस्थ याच्याशीं वाटाघाटी करून त्यानी त्या सर्वाचे हार्दिक साहाय्य आणि आशीर्वाद मिळविले सर्वांच्याकडून मिळालेल्या सानद पाठिंब्याने शेठजीच्या उत्साहाला उधाण आले

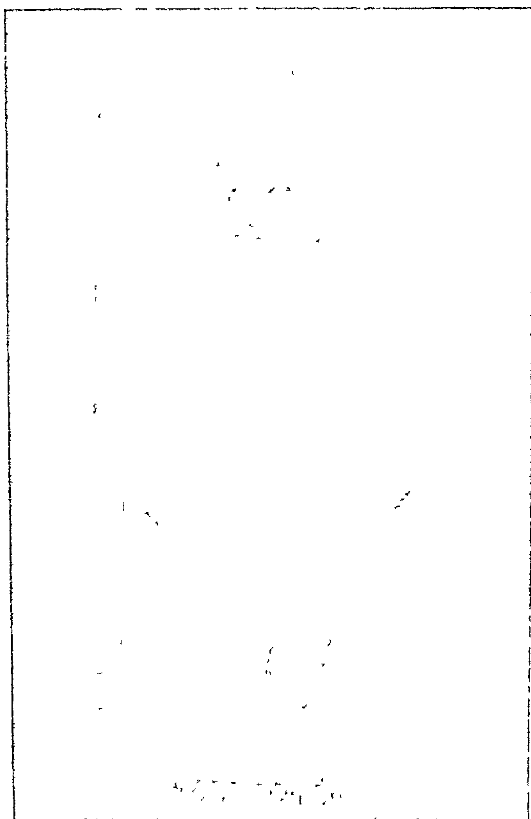
श्री कुभोजगिरी व त्याच्या भोवतालचे निरीक्षण करता या डोगरावर व त्याच्या पाय-थ्याला मनुष्य वस्ती नव्हती, पाण्याची सोय नव्हती, मदिराच्या कामास लागणारा चुना दगड, विटा, लाकूड वगैरे वस्तु दुरून आणवून चढावयास कठिण अशा पायवाटेने वर चढविणे आवश्यक होते, जैन स्थापत्य आणि शिल्प या शास्त्राचे जाणकार कारागीर (सलाट) इकडे

दुर्मिळ होते, पाया भरणी करावयाची ती काळचा पत्थराशी झुज होती परतु उच्च भावनेने प्रेरित झालेले फत्तेचदभाई कमल्याही अडचणींचा अगर त्याच्या निराकरणार्थ होणाऱ्या खर्चाचा विचार न करता, ठरविलेले कार्य पूर्ण करावयाचे या जिद्दीने कामास लागले· या कामी इनरेजनाबरोबर कुभोजनिवासी नानावटी स्व गुलाबचद शेठजी याचे सुपुत्रत्रय स्व रावजीभाई, स्व चितामणि ऊर्फ कस्तुरचदभाई आणि स्व स्वरूपचदभाई याचा त्याना तन आणि मन पूर्वक फार उपयोग झाला 'रावजीभाई सापडतील ते कुभोजगिरीवरच' असे त्या काळी बोलले जात असे त्यांचा या कामात सिंहाचा वाटा होता चितामणि ऊर्फ कस्तुरचदभाई हे या डोंगरावरून उतरत असता उतरणीवरच मृत्यू पावले पुढे ३८ वर्षानतर या पहाडावर जाण्यासाठीं दगडी पायऱ्याचे बाधकाम झाले, त्यावेळी स्वरूपचदभाई नानावटीनी भरीव कार्य केले

भुयार, तळमजला व मान शिखरे असे तीन मजले असलेले विशाल जिनालय बाधून या तीनही मजल्यातून श्री तीर्थंकर परमात्म्याच्या मूर्तींची प्रतिष्ठापना करावयाची हा शेठजींचा मनोदय निश्चित झाला, त्यानी नानावटी वगैरेच्यासह त्याचा आराखडा तयार केला या कामासाठी प्रथम पाण्याची सोय करणे आवश्यक होते त्यानी या पहाडाच्या पायथ्याला ईशान्य दिशेस (पूर्व उत्तर कोपरा), त्याचप्रमाणे वर हल्ली मदिर आहे त्याच्या वायव्य दिशेस (उत्तर पश्चिम कोपरा) अशा दोन्ही ठिकाणी विहीरीचे खोदकाम सुरू केले या कामास स १९१२ च्या मार्गशीर्ष महिन्यात सुरुवात झाली. पायथ्याच्या विहीरीला भरपूर पाणि लागले, पण डोंगरावरील विहिरीला विपुल धनव्यय होऊनही निसर्गाशी सफलता प्राप्त झाली नाही या दोन्ही विहिरींभोवती शेठजींनी आल्याची व फुलांची झाडे लावली. या दोन्ही विहिरींचे बाधकाम घडीव दगडानी करून, त्यात त्यांनी आपल्या नावाचे शिलालेख बसविले. पायथ्याच्या विहीरीतील शिलालेखाचा दगड हल्ली तेथे दिसत नाही. पायथ्याला एक झोपडी उभारून केव्हा तेथे तर केव्हा डोंगरावर राहून शेठजी देखरेख करीत असत

जिन मदिराच्या कामासाठी उत्तम प्रतीचे पत्थर आणवून त्यावर सुदर आकार द्यावयाच्या घडणीसाठीं टाकींचे घाव पडू लागले पहाडावर भुयार काढण्यासाठी कामगारांबरोबरच सुरुग आणि पहारी कामास लागल्या भुयाराच्या खोदकामात मात्र त्याना निसर्गापुढे हार टेकावे लागले सुरुगाना येथील पत्थर दाद देईना! शक्य तेवढी कोशीस करून येथे एक मूर्ती स्थापन करून ५।६ माणसे बसून चैत्यवदन करू शकतील असे भुयार तयार झाले त्यात उतरण्यासाठी पायऱ्याही नीटपणे होऊ शकल्या नाहीत. पूर्वकाळी सरक्षणाच्या दृष्टीने असे अडचणाचे भुयार योग्यच होते तळमजल्यावर गभारा (गर्भ मडप,) त्याबाहेर रगमडप व त्या बाहेर एक कोलू मडप आणि गर्भ-मडपावर ७ शिखरे असे बाधकाम आस्ते आस्ते पण मजबूत व त्या बरोबरच मनोरम दिसेल अशा घडण जडणीचे सुरु होते या कामी शेकडो मजूर प्रतिदिन काम करीत होते बाधकाम पूर्ण होण्यास एक तपाचा कालावधी लोटला

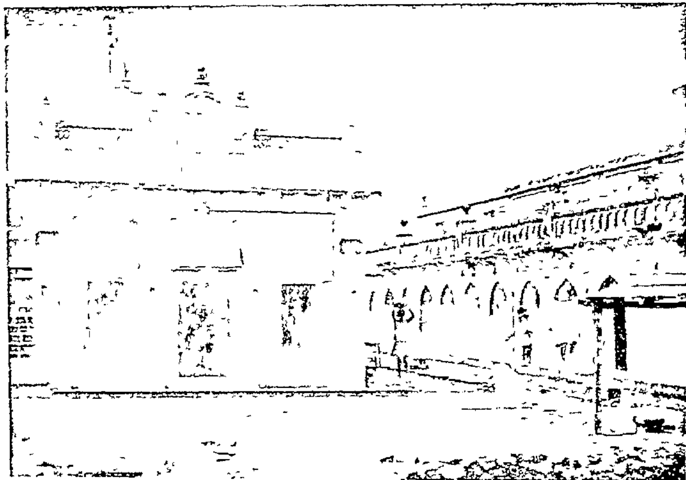
या मदिराच्या पूर्व, उत्तर, व पश्चिम दिशाना मोठी पटागणे व दक्षिणेस नादणी येथील श्री जिनसेन भट्टारक यानी बाधलेली दिगबर

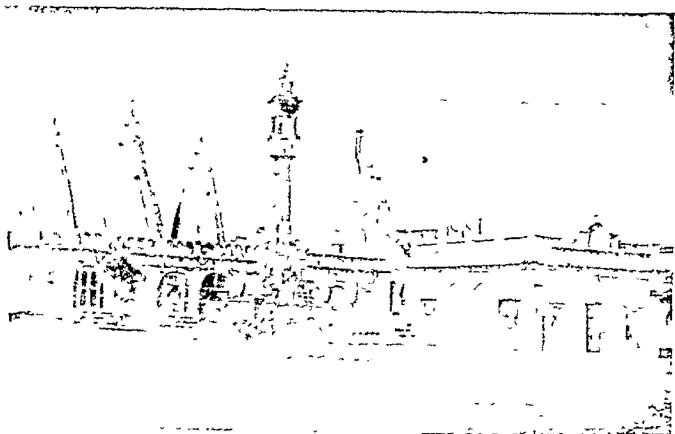
स्व. शेठ फत्तेचंद मलुकचंद शाह, शिरढोण.

श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रासाद संस्थापक

श्री कुंभोजगिरी तीर्थावरील श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रासाद व धर्मशाळा

श्री कुंभोजगिरी तीर्थावरील दि. जैन मंदिरे • श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ जैन श्वेतांबर मंदिर

संप्रदायाची ४ शिखरबद्ध मंदिरे अशा चतु सीमेतील विशाल असा पूर्वाभिमुखी गगनचुंबी जिनप्रासाद उभा राहिला. या वेळीं आसपासची ग्रामस्थ आणि श्रावक मंडळी वारंवार हे भव्य काम पहाण्याच्या निमित्ताने येत जात होती, व फत्तेचंद शेठजीच्या प्रसन्न चित्ताने सद्व्यय करण्याच्या उधारधी वृत्तीची प्रशंसा करीत होती शेठजीही सर्वांचे विनम्रपणे स्वागत करून या मंदिराचे बांधकाम त्यांना दाखवीत, त्यांच्याशी त्या बाबत चर्चा करीत कोठे काही न्यून राहू नये, नेत्रदीपक काम व्हावे याकडे त्यांचे बारकाईने लक्ष होते

मंदिराचे काम सुरू झाल्यानंतर, येथे स्थापना करण्यासाठी मूर्तींचा शोध फत्तेचंदशेठ घेत होते ४५ इंच उंचीची श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ मूर्ती व त्या शेजारी स्थापन करावयाच्या श्री आदीश्वर प्रभू व श्री चंद्रप्रभू स्वामि, श्री अजित-नाथ व शांतिनाथ या विशालकाय मूर्ती, श्री वासुपूज्य, नमीनाथ, नेमिनाथ आदि भगवंताच्या मध्यम आकाराच्या मूर्ती, श्री पार्श्व यक्ष आणि श्री पद्मावती देवी वगैरे ११ मूर्ती त्यांनी आपल्या गुरुमहाराजाच्या मार्गदर्शनाने गुजरात देशातून मिळविल्या,

जिनमूर्ती—जिनबिंब बाबतीत शास्त्रकारांनी जे विवेचन केले आहे त्या अनुसार घडलेल्या जिनबिंबाची प्राणप्रतिष्ठा व अंजनशलाका कशी करावी याची माहिती देऊन, त्या प्रमाणे विधीविधान करून त्या मूर्तींत देवतत्व उतर-ल्यावर, ती परमात्मप्रतीके पूजनीय होतात असे सांगितले आहे या मूर्ती सोने चांदी आदी धातु, हिरा, माणिक, पन्ना आदी रत्ने, तसेच पांढरा, पिवळा, काळा इत्यादी रंगाच्या संगम-रवरी पाषाणाच्या करतात परमात्म प्रतीका-प्रमाणे त्या घडल्यानंतर त्यांना चंदन विलेपन करून, तेथे अखंड दीप, धूप ठेवून अधिकारी गुरुजनांनी सात दिवसापर्यंत अखंड मंत्रोच्चारण केल्यावर त्या मूर्ती आपणहून उठल्या तर ही प्राणप्रतिष्ठा पूर्ण झाली. सात दिवसात तसे झाले नाही तर पुन्हा तसाच प्रयोग करावयाचा व नंतर त्यांना अंजन घालावयाचे अशा जिन-बिंबाची जिनालयात महोत्सवपूर्वक स्थापना करावयाची येथे पुजाऱ्याकडून, येणाऱ्या जाणाऱ्या-कडून केव्हातरी, काहीं ना काही अमंगल, अशुद्धी होऊन जिनालयाची, जिनमूर्तीची आशातना (अवहेलना) होण्याची शक्यता असते, यासाठी ते सदैव स्वच्छ ठेवावे, अधूनमधून तेथे अढार (अठरा) अभिषेक करावा, शांतिस्नात्र आदि महोत्सव करून जाणून वा चुकून झालेल्या अवहेलनेचा परिहार करावा, त्यामुळे पुण्य-प्राप्तिही होते, असे मार्गदर्शन आहे

यावरून जैन समाज पाषाणचा पूजक नसून, तो परमात्मस्वरूपाचा पूजक आहे हे स्पष्ट आहे जिनबिंबे प्राचीन असतील तर अगणित गुरु-जनांनी, भक्तांनी त्यांची भक्ति, पूजा करून आत्मोद्धार करून घेतला असेल अशा बिंबाची—मूर्तीची आपणही पूजा, भक्ति करावी असे वाटणे स्वाभाविकच आहे यावरून प्राचीन तीर्थस्थानाची यात्रा करण्याचे महत्त्व समजून येते तसेच आज तयार केलेली जिनबिंबे कमी महत्त्वाची नाहीत व काही काळानंतर त्यानाही प्राचीनत्व येते हेहि विसरून चालणार नाही दोन हजार वर्षापूर्वी सम्राट संप्रति महाराजांनी अनेक जिनालये बांधली, कित्येक जिनमूर्ती करवून त्यांची अंजनशलाका, प्रतिष्ठा महोत्सव केले त्या ठिकाणी दर्शन पूजन करणारा प्रत्येकजण त्या सम्राटाची आदर-भावाने आठवण करतो

मिळालेल्या जिनमूर्ती गुजरातेतून महाराष्ट्रात आणून त्या कुभोजगिरीवर नेणे ही सोपी गोष्ट नव्हती मूर्ती विशालकाय होत्या, अनेक होत्या त्याना किंचित्मात्र कसलाहि धक्का पोचू न देता, दररोज पूजा अर्चा करून, त्याचे पावित्र्य सांभाळून, मजल दरमजल करीत त्या आणावयाच्या होत्या त्या साठीं पुष्कळ माणसे, त्याची प्रत्येक मुक्कामातील व्यवस्था ही एक लहानशा सघाची पदयात्राच होती सर्व काही सुव्यवस्थित होऊन, त्या मूर्ती आनदोत्सव करून डोगरावर नेण्यात आल्या.

' कोणी पर्वत आपुल्या शिरी धरी, हेमप्रभा शीतला '

या गोविंदाग्रजाच्या उक्तिप्रमाणे श्री कुभोजगिरीने स्वत पावन होऊन, तेथे येणाऱ्या सर्वांनी पावन व्हावे म्हणून श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रभूना आपल्या शिरावर घ्यावयाचे ठरविले होते त्या साठी तेथे एक विशाल रमणीय जिनमदिर उभे झाले

या ठिकाणी सर्व जिनबिबाची महोत्सवपूर्वक प्रतिष्ठापना करावयाचा मुहूर्त श्री वीर सवत २३९६, वि स १९२६, शके १७९१ दिनाक ८–२–१८७० रोज सोमवार हा निश्चित झाला. या दिवशी कोणत्या वेळी ही प्रतिष्ठा सपन्न झाली, त्याचा उल्लेख मिळत नाही [या बद्दल मी श्री अतरिक्ष पार्श्वनाथ तीर्थ शिरपूर येथे पू पा आ श्री यशोदेवसूरीश्वरजी महाराज याच्या सानिध्यात वि स २०२५ चा चातुर्मासस्थित मुनिश्री भद्रानद विजयजी म (प पू प रजनविजयजी गणिवर्य याचे ज्योतिष विशारद शिष्यवर्य) याना विनती केली होती त्यानी सूक्ष्म गणित करून त्या दिवशी स्टँ टा. ११ वाजून ४९ मिनिट २४ सेकन्दे ही वेळ ठरवून त्या वेळेच्या निरयन व सायन कुडल्या तयार करून दिल्या. त्या या लेखानतर स्वतत्र लेखाद्वारे पान २९ पासून देण्यात आल्या आहेत]

ठरलेल्या मुहूर्तावर या जिनमदिरात तीनही मजल्यात त्रिलोकनाथाच्या मूर्तींची प्रतिष्ठापना झाली मूळ नायक श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ आणि काही जिनबिंबे शेठ फत्तेचद यानी व श्री आदीश्वर भगवत आदी काही जिनबिंबे शेठ धरमचद रायचद यानी प्रतिष्ठित केली या महोत्सवाच्या वेळी जती–गोरजी महाराज, गावोगावचे श्रावक, गुजराती ब्राह्मण, तसेच बराच जैन जैनेतर समाज जमला होता या सर्वांनी भावी काळात तीर्थ म्हणून सुप्रसिद्ध होणाऱ्या येथील देव आणि देवालयासाठी पुष्कळ द्रव्य, पूजेची उपकरणे, भांडी, कपडे वगैरे देऊन देवद्रव्य आणि साधारण खात्याची वाढ केली पुष्कळानी फत्तेचद शेठजीना आहेर वगैरे देऊन त्याचा सत्कार केला शेठजीनी ठरविलेले कार्य त्याच्या हस्ते पुरे झाले हे मदिर समाजास अर्पण करावयाचे असे त्यानी ठरविलेच होते त्यात पुष्कळ वाढ करणे ती बव्हशाने समाजाने करावी, आपण त्यात सहभागी व्हावे अशी त्याची इच्छा होती पुढे २ वर्षेपर्यत त्यानी निरनिराळया योजना आखल्या व मग त्याच्या कार्यवाहीस सुरुवात झाली या कामात त्याना त्याचे पुतणे श्री वेणीचदभाई नानचद याचे सहकार्य मिळाले

शेठ फत्तेचद याचे चिरजीव रायचद, त्याचे चिरजीव धरमचद. याना परमचद व बडुचद असे दोन चिरजीव, त्यापैकी परमचदाचे चिरजीव केशवलाल व या केशवलालाचे चिरजीव गणपतलाल इचलकरजी येथे राहातात

श्री कुभोजगिरीवरील देवालयाच्या व त्यात

वाढ व्हावयाची त्यास गुरुची आज्ञा आणि याच्या कृपेचे अधिष्ठान पाहिजे म्हणून

॥श्री॥

॥सही॥

॥स्वस्ति श्रीजगवल्लभपार्श्वजिन-
णम्य श्रीमत्तसाद्वादसताधिपतेः
कलगुणगिरष्ठानविद्जिनश्रम
नचारुचारित्रपात्रनिरमलमात्र
पंचसमतेसूमता रणगुप्तगुप्ता
सरस्वतिकण्ठाभरणवादिविज
यल क्ष्मीमरणपंचमाराव्हनइ
रकरवटकायकप्रतिपालकरद
सधरमधूरंधर रश्चादसतपदि॥
वाकरअतुलबलयोगाभ्यासमता
सिलसेलागइतेवअनेकओपमा
अलंकृतपाटपाटोधरस्कलसोलमि
कराज्ञनायक भट्टारक पुरंदर
श्रीश्रीश्रीहिररत्नसुरिस्वरजि
आदेसातमुकामइचलकजिनरु
स्तश्रावकहस्यपन्नाविकदेवगुरुभक्तिका
रिक श्रीजिनआज्ञाप्रतिपालिक धरमन्याय
धुरंधर संगमुख्य संगनायक इतेवस्कवर्य
पमालायेकसेठ साहफतेचंदमलुकचंद
नं० साह धरमचंद रायचंद और समस्त
श्रीसंगने श्रमारो धरम लाभवचजोज
ने आपरवाना लिपवाकारण के जिनमा श्री॥
कोलापुर जल्लेसिरोलपेटे श्री कूभोजन
ने जनजिक श्रीवावावलिनाम्गराऊपा
रे तिनमजलिसातसीषराद्दैहेरासरवे
नाथिने श्रीजगवल्लभ पार्श्वनाथ महाराज
नि प्रतिष्ठा करानेपधराव्या के जीनाधर
म स्वस्थानना वदिवर जमायरचकाग द
पगलेणवासारु मोरतुप विसावितनतिक
रि ते पिधरमनो महीमा वधीयावासारु
तमाने मोतीरचेकादे धि छे तेन मोनिरीत
र श्रीधर्मस्वस्थानना चोपमजमा परच
ते कागपत्रस्करपलपीनेधर्मनो महिमा
वधारजो श्रीसमत १९२८ ना मगाशिर
वद तेरस १३ श्रीरस्तु ॥श्री॥

तीर्थ वहिवट मोरतुप

श्री हीररत्नसूरी श्रीपूज्यजी याना विनती करून फत्तेचद शेठजीनी त्याच्याकडून वरील प्रमाणे मोरतुप व मोहर घेतली

यानतर वि स १९२८ च्या आषाढ शुद्ध १५ रोजी फत्तेचद शेठजी व त्याचे कुटुबीय सर्वश्री वेणीचदभाई, धरमचदभाई आणि वेणीचद खुशालचद यानी या भागातील श्वेतावर सप्रदायाचे श्रीमाली, ओसवाल, पोरवाल, मारवाडी याच्या वती कुभोज आणि दुधगाव जवारीच्या पचमहाजनावर श्री कुभोजगिरी तीर्थ व विहीरी याची सर्व व्यवस्था सोपवून, त्या वेळचे अग्रणी नानावटी रायचद फत्तेचद व मेहता फत्तेचद वेणीचद याच्यावर जबाबदारी टाकून, या तीर्थाची सर्वागीण वृध्दी करावी असे मुखत्यारपत्र लिहून दिले

आषाढ वद्य १०, स १९२८ –फत्तेचद शेठनी श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ मदिरावर प्रतिवर्षीच्या वर्षगाठ दिवशी (माघ शुद्ध ७) आपल्या वतीने वशपरपरा ध्वजा चढविली जावी म्हणून योजना आखून दिली – शेठजीनी श्री वेणीचद खुशालचद शाह शिरढोण याच्याकडे रोख रु ४०१ व्याजाने ठेवले, त्याच्या उत्पन्नातून वर्षगाठ दिवशी मदिरात स्नात्रपूजा करून ध्वजा चढवावी, ध्वजेचा खर्च करून पैसे वाढले तर त्यातून कार्तिक शुद्ध ८ ला गिरीपूजन करावे. जरूर वाटेल तर रु ४०१ दुसरीकडे फिरवावेत, मुद्दल रकम कायम ठेवून व्याज–उत्पन्न खर्च करावे, शिरढोण येथून शिधासामान घेऊन जाऊन वर्षगाठ दिवशीं नेज, नरदे, कुभोज येथील आपल्या समाजबधूना आमत्रण देऊन, त्याच-प्रमाणे त्या दिवशी येथे जमतील त्या सर्व समाजबधूचीं ‘साधर्मि भक्ति’ करावी वगैरे

या ध्वजेच्या योजनेत पुढे कसा आणि काय

बदल झाला याचा इतिहास उपलब्ध झाला नाही किल्येक वर्षापासून इचलकरजी निवासी श्रावक श्रेष्ठिवर्य चंदुलाल लालचंद शाह हे वर्षगाठ दिवशी येथे ध्वजा चढवितात

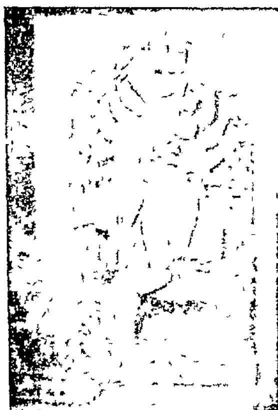
कार्तिक वद्य ५ स १९२९ पासून श्री कुभोजगिरी तीर्थासाठी साधारण खात्याची टीप शेठ फत्तेचद आणि रावजीभाई नानावटी याच्या पुढाकाराने सर्व पचमहाजनातर्फे सुरु झाली शिरढोण, कुरुदवाड, आप, शिरदवाड, कुभोज, दुधगाव, खोची, ढवळी, कवठे, समडोळी, हेरले, शिराळा, वडगाव, इचलकरजी, मुरसिंगी, सागली, इस्लामपूर, कराड, नागराळे, वाववडे, बोरगाव, कोल्हापूर, वाठार, उगार, रागोळी, लाट, एकसबे, निपाणी, नवलिहाळ, चिखली, म्हाकवे, कौलगे, शेणोली, आडी, जत्राट, आकोळ, बेनाडी, कुन्नूर, मदलगे, सौंदलगे, कुर्ली येळवडे, रामापूर, वलवडी, आमरापूर, कालवडे अशा अनेक गावातून साल दरसाल द्यावयाचे म्हणून आठ आण्यापासून दोनशे रुपयापर्यंत प्रत्येक घरी टीप माडली गेली या कामासाठी वेळ काढून ठिकठिकाणी फिरून तळमळीने तीर्थ कार्य व सेवा करणारे धन्य होत वरील प्रमाणे गावागावातून आपला समाज त्यावेळी कसा पसरून राहिलेला होता याची कल्पना येते.

या साधारण खात्याच्या टीपसाठी फत्तेचद शेठजी लिहितात —

श्री दक्षण देस मधे आपणे श्वेतावर तीरथ श्रीसघ सरवन पुन्य जोग वनुस. पण वगडामधे डुगरा उपरी आरण्यवास मधे छ .
श्रीसघ जात्रा करवा आव तीहन उतरवा जायगा नेजमधे धरमसाला त डुगरा उपर धरमसाला वाधवीस कोइ जात्रा करवा आव अथवा कोई जती न कोई साधु सवेगी आव तीहनी सेवा चाकरी शोजन करावं न कोई माणस त पुजारीनी पोटर्शीना खरच खरच जोई ते वदल साधारण खातानी पटी श्री सघ मलीन चालु करीस वासत श्री पच सरव भाई मलीन पोतानी सकती परमाणे वरसोवरस आक्षय मनोभावे आपवानु पोतानी पुन्य प्रवल्तता होय ता हा सुधी आपे जावु.. ..
देवका रुपीय श्रीदेवना भडारमधे घणा रा पण ते रुपीया खावा पीवा आव नही .. श्री सघनी धरमनो घणो लाभ थासे आ लोकी परलोकी जन्मोजन्मी पोताना जीवनु त कुटूबनु घणु कल्याण थासे . मृत्यु लोकना माणसना घडीपनो भरुसो नथी . रु १ थकी रु ५ सुधी जे जिनी सकती परमाणे पोताना धरम मारगमधे आपसो तो काई खोट खाद आवसे नथी तेवा उपरे बीजा ठेकाण सेकडो रुपीया खरच करोस पण आ पटी सिवाई श्री दक्षिण मधे श्रावक धरम करवानी बीजी जायगा वधार नथी वगैरे

श्री रावजीभाई गुलाबचद ऊर्फ गगाराम नानावटी कुभोज आणि लखमीचद गुलाबचद मेहता नरदे हे श्रावक श्रेष्ठि फत्तेचद शेठजीच्या कल्पनेस सल्लामसलत व नवीन योजना कार्यान्वित करण्यासाठी प्रयत्नशील होते त्याच्या प्रयत्नाने गिरीवरील मदिरासमोर सभा-मडप बाधण्यासाठी कुभोज येथील दोसी ललूचद व पितावरभाई गोविदजी या बधुद्वयानी रुपये दोन हजार आणि मोतीचद व जिवराजभाई कस्तुरचद शाह या बधूद्वयानी रु दोन हजार दिले त्याच्या नावाचे शिलालेख या सभामडपावर आहेत पुढे येथे एक विशाल धर्मशाळा बाधा-वयाचे ठरविण्यात आल्यावर श्री मोतीचदभाई व जिवराजभाई या बधूद्वयानी त्या बाधकामा-साठी पुन्हा तीन हजार रुपये दिले. श्रावक समाजाचे सहकार्य वेळोवेळी मिळत होतेच.

श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रासादांत

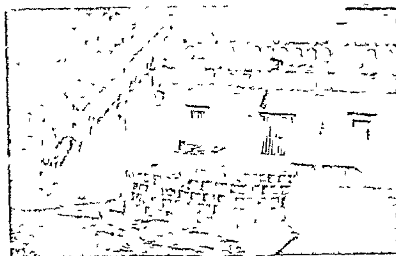
श्री मणिभद्रजी

श्री पद्मावती देवी

श्री कुंभोजगिरीवरील विहीर

"महाराष्ट्रांतील शत्रुंजयसम तीर्थ"

उल्हासाने नामाभिधान वेळी पूज्य गुरुदेव

पू भास्कर वि, पू पा आ. लब्धिसूरीश्वरजी महाराज, पू उपाध्याय जयत वि, पू प प्रविण वि गणि
पू प नवीन वि गणि, पू महिमा सपन्न महिमा वि महाराज, पू विक्रम वि महाराज

आषाढ वद्य १३ स १९३० शके १७९६ ता १०-८-१८७४ रोजी फत्तेचद शेठजीनी आपल्या कुटुम्बीयाना मुखत्यारपत्र दिले त्यात 'तीर्थाची व्यवस्था परपरेने चालवावी, पायथ्याला विहिर काढून तिच्या भोवती झाडे लावलेली आहेत, त्या शेजारची जमीन आपण सरकारकडे मागितली असून त्या बाबत आळते येथील मामलेदाराचा शेरा होऊन ते काम कुभोज येथील गावकऱ्याचेकडे गेलेले आहे, परतु आपल्या अशक्तपणामुळे पुढील प्रयत्न झाले नाहीत, ती जमीन मिळवून तेथे देवकारणे फळाफुलाची झाडे लावावीत व त्या विहीरीचे पाणि यात्रेकरु, वाटसरू व पशु पक्षाना उपयोगी होईल अशी व्यवस्था करावी, हे सर्व पचमहाजनाच्या सल्याने आणि सहकार्याने करून सदैव धर्मकार्य करीत राहावे, या योगे त्याचे कल्याण होईल,' वगैरे मजकूर आहे

डोगरावरील धर्मशाळा मोठ्यामोठ्या घडीव दगडानी बाधून, त्यापैकी काही भाग दुमजली करून तेथे स्नान, स्वयपाक व निवास करावयाची, त्याचप्रमाणे भाडी, आथरूण वगैरेची व्यवस्था करण्यात आली धर्मशाळा आणि जिनमदिराच्या मधील चौकात बारीक घडणीच्या दगडाची फरशी बसवण्यात आली फुलाची बाग होतीच अशा तऱ्हेने या तीर्थाचा विकास आणि उत्कर्ष चालू होता ठिकठिकाणचे भक्तगण तीर्थ दर्शन, वदन, स्पर्शनासाठी येऊन या विकास कामात प्रसन्न चित्ताने यथाशक्ति सक्रिय भागिदार होऊन परत जाताना पुन्ह पुन्हा येथे तीर्थयात्रेस यावयाचे असा निश्चय करीत होते

वि स १९५३ च्या आश्विन शुद्ध ८ चे खालीलप्रमाणे उल्लेख मिळतात

सत्यमेदस्तु

श्रीजीचा शिक्का

स्टाप १ रुपया

कोल्हापूर १८९५

श्रीमत् बृहद्वरविरूदगच्छीय जैनाचार्य श्वेताम्बराम्नायी भट्टारक जैन धर्म पाति साहा श्रीपूज्य चन्द्रसिहसूरीश्वरश्रीजी हजूर मुलक मेवाड चितोडगड उदयपूर महाराणा महाराज्यगुरु वचनादेशाल लि. पूनाकी वैताळ पेठसे स १९५३ आश्विन शुद्ध ८ शनिश्चरवार अप्रञ्च दक्षिण देश कोल्हापूर जिल्हे आळता पेटे कुभोज नजिक बाहुवलीके पर्वतपे जगवल्लभ पार्श्वनाथजीका देवळ तीन मजली सात शिखरी साहा फत्तेचद मलुकचद गुजराती श्वेतावरीने बिंब स्थापना कीवी उसके वहिवट चलानेवाले कुभोजके पचसमस्त श्वेताबराम्नायके उनकी तरफसे श्रेष्ठि नानावटी रावजी गगाराम, मेता लक्ष्मीचद गुलाबचद वीगेरेकी अरज सुनके हुकम देता हु 'तुम धर्म के वास्ते छडी, चामर, छत्र, पालखी, मोरछल्ल, पट्टा, मोहर, छाप, मोरतुप शुद्ध शक्कैकी वीगेरे जो कुछ राजचिन्ह है, सो सवी बेसक तुम वहिवटमे लो तुमको कोई राज्याधिकारी इस हुकूमकु देखके हेला हरकत करेगा नही. हुकम सदर श्रीजी हजुरका द. कोतवाल भगवानविजय नगविजयका वजीरजी अमृतविजयजी रत्नविजयजीके हुकमसे लिखा

॥ श्री जयति ॥

सही

"श्रीमत् मुलक मेवाड चितोडगड उदयपूर महाराणाजीके महाराज्य गुरुश्रीजी हुजूर वचनादेशात् लि मु. पूना वेताळ पेठ वहा जैन देवळसे, सवत १९५३ आश्विन शुद्ध ८ शनिश्चरवार अभी हुकम ऐसा करता हु के इग्रेजी सरकारके वा कोल्हापूर जिल्हेके बडे दरजाके पोलीस खाते के अमलदारोकु जाहीर करनेमे आता है के दक्षिण देश सस्थान कोल्हापूर जिल्हे थाळना पेटे कुभोजके पास बाहुबली के पर्वत पे श्वेतावरी तीर्थ जगवल्लभ पार्श्वनाथजी के मदिर के मॅनेजर नानावटी रावजी गगाराम कु देवळ के वास्ते सवी राजचिन्ह धर्म के उपभोग मे लेनेके लिये अर्ज सुनके हुकम किया जाता है वास्ते कोई अमलदार (गिरदारी) हुदेदार इस हुकमकु वाचके वा देखके हेला हरकत करना नही"

बाय ऑर्डर फॉर द गव्हर्मेंट
एजट थर्ड क्लास मॅजिस्ट्रेट
सही

तीर्थाधिपति श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ याच्या सिंहासनाखाली असा शिलालेख आहे

'ॐ श्री जगवल्लभ पारिश्वनाथाय नम'

आ दहेरासर माल ३ त्रण मधे श्री भगवतनी स्थापना शा फत्तेचद मलुकचद नात विसासरमाळी गाम सिरढुणवाळा पोताना खर्चथी श्वेतावरी धर्म प्रमाणे विधिसहित स १९२६ ना माहा सुद ७ सोमवार नके १७९१ दने करी छे आ गगारामा आरस बेसारवाना खरचना रु २०१ नानावटी रावजी गुलाबचद कुभोजवाला न १९६३ ना आसो सुद २ दिने आपीने देवलोक थीया छे कुभोजनो डुगर रि न ४९३

सन १९६८ या वर्षापर्यंत फत्तेचद शेठजी, त्याचे सर्व्यवस्थान सहकारी रावजीभाई नानावटी व पुष्कळ कार्यकर्ती मडळी परलोकवासी झाली होती इतर कार्यकर्त्याच्या जोडीला फत्तेचद शेठजीचे पणतु पदमचदभाई, रावजीभाई नानावटीचें बधु स्वरूपचदभाई वगैरे मडळी उभी राहिली डोगरावरील देवालय, धर्मशाळा वगैरे सर्व कामे पुरी झालेली होती तेथे ज ण्याचा मार्ग अवघड असल्याने पायऱ्या बाधून घेण्याची योजना आखली गेली यावेळीही कुभोजचे दातृत्वप्रिय श्रेष्ठि मोतीचद कस्तुरचद शाह यानी १००० रुपये देऊन या कामास सक्रिय सुरुवात करविली आपल्या समाजाचे सहकार्य होतेच स्व शेठ स्वरूपचदभाई नानावटी याच्या सपूर्ण देखरेखीखाली चढण्यास सुलभ, मापबद्ध, व पुढे येथे रहदारी वाढणारच त्यावेळी अडचण होऊ नये इतकी दीर्घदृष्टी ठेऊन त्या मानाने लाबी, रुदी व उचीच्या पायऱ्या, त्यातील प्रत्येक दगडाचा हिशोब ठेवून चुन्यातील मजबूत बाधणी करून, काम सुरु झाले अदाजे २५०।२५५ पायऱ्याचे बाधकाम पुरे झाल्यानतर दिगबर सप्रदायाच्या आपल्या बाधवाना त्यापुढील वरपर्यंत पायऱ्या आपल्या खर्चाने व आपल्या वतीने बाधून घेऊन हा रस्ता पुरा करावा असे विचार आले त्याच्या या विचारास श्वेतावर समाजाच्या वतीने "हे बाधकाम सर्वांना वापरण्यासाठी आहे, चालू असलेले काम पुरे होऊन जावू द्यावे, दि बाधवानी इच्छा असेल तर वर्गणीरूपाने या कामी सहकार्य द्यावे, तसे शिलालेख लिहून ठेवूया" असे मागण्यात आले हा रस्ता समाईक मालकीचा करू आम्हीच सर्व काम पुरे करून घेतो' असे दि बधूनी मागितले त्याच्या सद्भावनेस सहमत होणे उचित होते त्यानी हे काम लौकर पुरे करून घ्यावे असे त्याच्यावर सोपवून 'या पायऱ्या श्वेताबर समाजाने बाधल्या' असा सुरुवातीच्या ठिकाणी शिलालेख लिहवून पुढील

बाधकाम बद करावे लागले

गेल्या ५५।६० वर्षांत दि बाधवाऱ्याकडून पुढील पायऱ्या बाधण्यांत आल्या नाहीत हे तीर्थ आता धार्मिक तसेच शैक्षणिक केन्द्र म्हणून प्रसिद्ध झालेले आहे येथे येणाऱ्या सर्व जैन जैनेतर यात्रेकरू, अग्रणी, प्रवासी याना वरील पायऱ्याची अपूर्णता क्षणोक्षणी खटकत आहे

मिती जेष्ठ वद्य ६ स १९६८ दिवशी कुभोज गावात पचमहाजन जमा झाले त्यानी श्री कुभोजगिरी तीर्थातील सोने चादीचे दागिने, पूजेची उपकरणे, कपडे, भाडी, गाद्या या सर्वाचा व येथील सर्व कामाचा आढावा घेऊन पुढील व्यवस्था पहाण्यासाठी दुधगाव येथील श्री ताराचद अमीचद पारेख आणि नथुराम जिवराज शाह याच्यावर जबाबदारी सोपवून, ट्रस्टी म्हणून सर्वश्री पदमचद धरमचद शाह गिरढोण, रायचद फत्तेचद नानावटी कुभोज सखाराम गुलाबचद मेहता नरदे, माधवजी मुळचद गाधी नेज. व मोतीचद गिरचद शाह खोची याची निवड केली

येथवर श्री कुभोजगिरी तीर्थाचा, त्याच्या स्थापनेपासून ४२ वर्षाचा प्रथम टप्पा पुरा होतो होत असलेल्या घटना, घडामोडी अक्षरबद्ध करून ठेवण्याचा उमग पूर्वकाळात असल्याने, त्यापैकी जे उपलब्ध झाले त्याच्या अनुषगाने, यथामति सकलन करण्याचा हा प्रयत्न केला आहे

तीर्यते अनेन इति तीर्थं ।

भवाभवातून जन्म आणि मरणाच्या फेऱ्यातून पुन्ह पुन्हा रखडणाऱ्या जीवाची सुटका करून तारणारे व त्यास शाश्वत शाति व अखड आनदाची प्राप्ति करून देणारे ते तीर्थ होय. तीर्थाचे स्थावर (शत्रुजय, गिरनार आदि) व जगम तीर्थ (साधु, साध्वी) असे प्रकार असून जन्मदाते माता व पिता हेही तीर्थ रूपच होत

देवाधिदेवाच्या प्रशमरसनिमग्न मूर्तींच्या निवासाने, तसेच अनेक सिद्ध आत्म्याच्या स्पर्शाने पावन झालेल्या तीर्थस्थानाच्या शात, रमणीय व एकात वातावरणात यात्रेकरूचा भावोल्हास जागृत होऊन आपला आत्मोद्धार व्हावा म्हणून त्याच्याकडून आराधना केली जाते तशातून तीर्थ उच्च स्थानावर असेल तर तेथपर्यंत जाणारा प्रत्येकजण प्रपचाचे व्याप आणि जगाची धक्काबुक्की यापासून अलिप्त होत, चढावयाचे श्रम विसरून, ' वर जाऊन परमात्म्याचे ध्यान करू, पावन होऊ, ' अशा एकच विचाराने भारावून जाऊन आत्मोन्नति साधू शकतो

या अवसर्पिणी काळातील आदि तीर्थंकर ऋषभदेव भगवन्त यानी शाश्वत तीर्थ श्री शत्रुजय गिरीच्या नव्वाणुपूर्व यात्रा केल्या या भवात त्यानी आपले पट्टधर गणधर (आचार्य) पुडरिक स्वामि याच्यासह श्री शत्रुजयची यात्रा केल्यानतर परत जाताना 'पुडरिक स्वामींनी आपल्या बरोबर न येता, या तीर्थस्थानी राहावे, त्याचे कल्याण येथेच होईल,' असे सागून भगवन्त स्वत विहार करून गेले. यावरून तीर्थस्थानाचे व त्याच्या यात्राचे महात्म्य किती अलौकिक व अपरपार आहे हे सहज समजू शकते

भरत महाराजा, कुमारपाळ महाराज, मत्रीश्वर वस्तुपाल, तेजपाल असे चक्रवर्ती राजे, महाराजे, अनेक सुश्रावक श्रेष्ठिवर्य, श्रावक श्राविकाच्या समुदायाचे छ ' री ' पाळणारे सघ बरोबर घेऊन, तसेच व्यक्तिश ठिकठिकाणच्या

तीर्थाच्या यात्रा करून गेले आहेत, करीत आहेत व पुढेही करतील यातून तीर्थभक्ति बरोबरच स्व आणि पर कल्याण साधले जाते यासाठी सर्वसामान्य श्रावक देखील आपल्याकडून तीर्थयात्रा घडाव्यात या विचाराने भारलेला असतो

भारतवर्षात चौफेर अनेक सुप्रसिद्ध तीर्थस्थाने आहेत ती अनेकानेकाना पावन करून राहिली आहेत अशा तीर्थस्थानात श्री कुभोजगिरी तीर्थाची गणना व्हावयाची होती

वि स १९९१ पर्यंत या तीर्थाची व्यवस्था सर्वश्री ताराचद अमीचद पारेख, नथुराम जिवराज शाह, बापुभाई पितांबर शाह आदि श्रेष्ठीनी वेळोवेळी पाहिली या वेळी येथे काम करणारी पुष्कळ माणसे नेमली आणि बदलली गेली

या दरम्यानच्या काळात बत्तीस शिराळा येथून स्व लिलाचद वालचद भडारी, एकसबा येथून श्री डायालाल ललूचद शाह, हे बैलगाड्यामधून १००।१०० श्रावक श्राविकाचे सघ घेऊन येथे येऊन गेले निपाणी येथील स्व. गणपतलाल छगनलाल शाह हे काशी निवासी विद्वद्वर्य यतिश्री पू हिराचदजी महाराज याच्यासमवेत शभर लोकाचा सघ घेऊन या तीर्थावर येऊन गेले ईसवी सन १९२८ या वर्षी श्री कुभोजगिरीवर श्री दक्षिण महाराष्ट्र जैन श्वेतावर कॉन्फरन्सचे एक अधिवेशन पू यतीश्री हिराचदजी महाराज याच्या अध्यक्षतेखाली झाले होते यात्रेकरूची ये जा चालू होतीच, तथापि या गेल्या २०।२२ वर्षात या तीर्थाला ग्रहमान अनुकूल नव्हते त्याच्या पडतीचा हा काळ होता त्याचा पुनरुद्धार करणे जरूर होते

सवत १९९२ च्या कार्तिक पौर्णिमेच्या मेळाव्याच्या वेळी येथे जमलेल्या श्रावक समाजाने श्री हुकमीचद डुगाजी राठोड (अध्यक्ष), पुनमचद दौलाजी गाधी (मत्री) आणि बाबुभाई माणिगजी परमार, पानाचद मोतीचद शाह, वेणीचद ललूचद दोसी आदि श्रेष्ठिवर्याचे एक व्यवस्थापक मडळ निवडून, त्याच्याकडे या तीर्थाची सर्व व्यवस्था सोपविली

श्री कुभोजगिरी तीर्थ प्रतिष्ठापनेनतरच्या ७०।७५ वर्षाच्या काळात पश्चिम महाराष्ट्रात रेल्वे लाईन आली, पुष्कळ नवे रस्ते बाधले जाऊन दळणवळणाची साधने आणि व्यापारउदीम याची वाढ होऊ लागली. गावोगावी शाळाच्या वगैरे इमारती बांधल्या आणि वाढविल्या जाऊ लागल्या श्वेतावर श्रावक समाज व्यापाराच्या निमित्ताने उदयास येत असलेल्या शहरात वास्तव्य करू लागला काही ठिकाणी आस्ते आस्ते त्यानी काही जिनमदिरे, उपाश्रय बाधले हल्ली श्वेतावर समाजाकडून प्रतिवर्षी २० धर्मस्थाने सरासरी बाधली जातात असे वाचण्यात आले हा कालाकालातील फरक होय

जिनमदिर कसे पाहिजे ?

परिग्रहाचे परिमाण होऊन आत्मोद्धार साधावा या साठी समाजाकडून तसेच व्यक्तिश ही धर्मवास्तु कामात विपुल धनव्यय केला जातो या वास्तु बाधणीसाठी स्थापत्य आणि शिल्पकलेचे जैनमताने बरेच मार्गदर्शन केलेले असले तरी, त्या बाबत बारकाईने अभ्यास आणि निरीक्षण करून त्याचप्रमाणे काम होते का इकडे कोण लक्ष देतो ? तसे न झाल्याने जैन सप्रदायाशी असहिष्णुभाव धरणाऱ्यानी जैन मदिरात जैनेतर मूर्तीची स्थापना करून ती मदिरे आपली करून घेतली आहेत, तसे प्रयत्न असतात यासाठी रतलाम येथील श्री शाति-

'तीर्थाचे साहाय्यक' नानावटी बंधु, कुंभोज

स्व. रावजीभाई गुलाबचद नानावटी

स्व चितामणी उर्फ कस्तुरचद गुलाबचद नानावटी

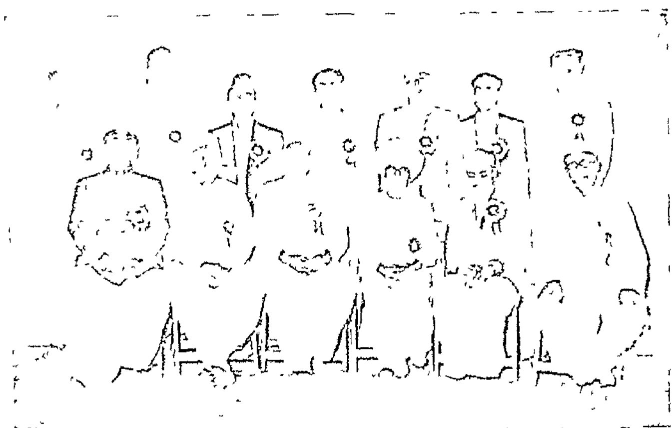

स्व स्वरुपचद गुलाबचद नानावटी

श्री कुंभोजगिरी जैन श्वेतांबर तीर्थ कमिटी

पदाधिकारी आणि सदस्य (वि. स. २०२२–२०२६)

खुर्चीवर–सर्व शेठश्री मणिलाल देवसी वसा, बाबुभाई परमार (सल्लागार), चतुरदास नगिनदास शाह (प्रमुख), पुनमचद दौलाजी गाधी (सल्लागार), बाबुलाल वनाजी सघवी (उप-प्रमुख) रतनसीभाई जेठाभाई शाह (मत्री)

उभे : सर्व शेठश्री भिमराज लिलाचद गुदेचा (उप-मत्री), शातिलाल रेठरेकर, सोनमल साकळचद गाधी (उप-मत्री) अमृतलाल हिरालाल शाह, नेमचद सखाराम शाह ॲडव्होकेट, चद्रकात चदुलाल शाह, सन्तकुमार भोगीलाल शाह

प्रभु जिनमंदिराचा अगदी अलिकडील म्हणून दाखला देता येईल. म्हणून कडिआ–सलाट कारागीर याच्या सांगण्यावरच सर्वस्वी विसबून न राहाता गुरुजन, समाज व समाजाग्रणीनी जागरूक राहून, शास्त्रकथित मार्गाने बांधकामे करून घेतली पाहिजेत अशा वास्तूमधील प्रत्येक उंबरा, चौकट, खांब, छत, दगड, दरवाजा यानी हे जैनधर्मीयानी बांधलेले जैनाचे स्थान आहे असे आपणहून पुकारून सांगितले पाहिजे येथे तीर्थंकर परमात्म्याच्या पूर्व भवाची वर्णनपर चित्रे, त्याचा जीवन इतिहास, जैनाच्या ऐतिहासिक गोष्टी, तीर्थस्थानाच्या कोरीव प्रतिकृती इत्यादी काम ठायी ठायी करून ठेवले असेल तर त्या वास्तु आकर्षक होतील, तेथे जाणाऱ्याचा उल्हास वाढेल, त्या बरोबरच ती स्थाने आपली आहेत असे म्हणण्याचे धार्ष्टर्च परधर्मीय करू शकणार नाहीत, की तेथे कोणास कसलाही अधिक्षेप करता येणार नाही

प पू श्रीमद् रामचंद्रसूरीश्वरजी महाराज

परमपूज्य प्रात स्मरणीय शासन दिवाकर, स्वपरसिद्धान्त रहस्यवेदी, व्याख्यान वाचस्पति आचार्यदेव श्रीमद् विजय **रामचंद्रसूरीश्वरजी** महाराज आणि त्याच्या अनेक शिष्यवरापैकी त्यावेळी त्याच्या सानिध्यांत असलेले ३५ शिष्य याचा स १९९३ चा चातुर्मास पुणे लष्कर (कँप) मध्ये तेथील सघाने अति उल्हासाने करविला नतर तेथे श्री उपधान तपाची आराधनाही झाली या वेळेस झालेल्या धर्मोत्सवाच्या आणि श्री जिनशासन प्रभावनेच्या गौरवभरी गोष्टी ऐकून, पश्चिम महाराष्ट्रातील समाजाग्रणीना या महान गुरुदेवानीं आपल्या प्रातात विहार करून, आपल्या अमृतमय वाणीने जैन मताचे स्वरूप सर्वाना समजावून द्यावे, समाजात असेल ते धर्माविषयीचे अज्ञान दूर करावे असे वाटू लागले. या साठी ठिकठिकाणच्या संघश्रेष्ठीनीं श्री चिमणलालभाई कडिआ, बापालालभाई झवेरी अशा श्रेष्ठीवर्यांच्या मध्यस्थीने कराड येथील राजाराम (बापू) मियाचद शाह याच्या मार्फत प्रयत्न सुरु केले

"पश्चिम महाराष्ट्रात असलेल्या श्रावक समाजाची धर्मभावना श्रेष्ठ असली तरी आपल्या धर्माचा सूक्ष्म अभ्यास त्यास झालेला नाही, या धर्ममार्गाचे मर्म आणि तत्त्वज्ञान समजावून सांगणाऱ्या अधिकारी गुरुदेवाचा या प्रातात विहार होऊन सर्वांना सन्मार्ग दर्शन व्हावे, या बाजूच्या कित्येक बाधवाना गीतार्थ साधु महाराजाच्या दर्शनाचा योग आलेला नाही, सवेगी साधु जीवनाचे दर्शन या बाजूच्या एकूण एक समाजाला घडून धर्मप्रभावना व्हावी, महाराष्ट्रात पहाडावर असलेले एकमेव 'श्री कुभोजगिरी तीर्थ,' निपाणी येथील 'बावन जिनालय,' काही ठिकाणी झालेली जिनमदिरे याच्या दर्शनाच्या निमित्ताने आचार्य महाराजानी आपल्या सर्व शिष्यवरासह या प्रातात विहार करावाच, अशी या विनतीपूर्ण प्रयत्नाची बाजू होती

लाभालाभाच्या दृष्टीने पूज्यश्रीनी श्री कुल्पाकजी तीर्थाकडे जावयाचा आपला मानस बदलून सातारा, कराड, श्री कुभोजगिरी, कोल्हापूर, निपाणीकडे विहार करावयाचे ठरविले त्याच्या या निर्णयाने सर्वत्र आनदी आनद झाला

या वेळी महाराष्ट्रात वैशिष्ठ्यपूर्ण धर्म

प्रभावना व्हावी म्हणून कांही श्रेष्ठीवर्यांच्या सल्ल्यानुसार श्री मोहनलालभाई दौलतराम शाह पुणे कॅंप, आणि श्री शिवलालभाई हिराचंद शाह वडुथ–सातारा यांच्या वतीने कराडपासून श्री कुंभोजगिरीपर्यंत पू. गुरुदेवांच्या शुभ उप-स्थितीत ‘छ’री’ पाळीत संघ घेऊन जाण्याचे ठरविण्यांत आले. महाराष्ट्रांत कधीच न झालेली ही धर्मप्रेमी जनांची ऐतिहासिक महत्वाची पद-यात्रा निघणार होती. हा संघ ठिकठिकाणची रज न् रज पावन करीत येऊन श्री कुंभोजगिरी तीर्थाच्या उद्धाराची नांदी करणार होता. या तीर्थाची सर्वत्र प्रसिद्धी वाढविणार होता.

या संबंधी श्री कुंभोजगिरी तीर्थाच्या व्यवस्थापक मंडळीशी चर्चा करून त्यांची संमति मिळविण्यासाठी श्री. कडिया, झवेरी वगैरे मंडळी कोल्हापूर येथें गेली. या तीर्थाच्या सुधारणेसाठी काय करावयाचे असा विचारांत असलेल्या व्यवस्थापकांनी या संघासाठी आरण कांहीही. पण कसें करू शकणार? ही विचार-सरणी एका बाजूस ठेवून, आलेल्या पाहुणे मंडळींशी वाटाघाटी करून, ‘काय काय करा-वयाचें’ तें ठरविलें व त्या दृष्टीनें ते पुढील कामास लागले.

कराडहून निघालेला संघ श्री जिनशासनाची प्रभावना करीत, ठिकठिकाणीं जैन जैनेतर बांध-वांना प. पू. गुरुदेवांची उपदेशपर प्रवचनें ऐक-वीत, श्री कुंभोजगिरी तळेटीला (पायथ्याला) मंडप तंबू, राहुट्या, उभारलेल्या ‘श्री महावीर नगरांत’ तीन दिवसपर्यंत राहिला. वि. सं. १९९४ माघ वद्य १३, सोमवार दि. २८-२-१९३८ रोजी गिरीवर जमलेल्या हजारोंच्या मानवमेदिनीसमक्ष संघपति श्री मोहनलालभाई आणि शिवलालभाई आणि त्यांच्या कुटुंबीयांना

पू. गुरुदेवांच्या हस्ते ‘संघवी पद’ देण्यांत आले. यावेळी या तीर्थाच्या उद्धाराला प्रेरक व्हावे म्हणून कोल्हापूर येथील श्रावक श्रेष्ठिवर्य श्री हिन्दूमलजी जितराज राठोड व त्यांच्या सकल सौभाग्य संपन्न धर्मपत्नी सौ. कान्ता बहेन यांनी स्वद्रव्यानें मोठ्या रकमेचा चढावा घेतला होता. त्यालाही पूज्यश्रींच्या हस्तें तीर्थमाळ देण्यात आली. या ऐतिहासिक व गौरवशाली संघाच्या पूर्तीची स्मृति म्हणून या दिवशी येथील मंदिरावर प्रतिवर्षी ध्वजा चढ-विण्याचा चढावा श्रेष्ठिवर्य श्री बापूभाई उर्फ चुनिलालजी माणिकजी परमार कोल्हापूर यांनी भरीव रक्कम बोलून घेतला. प्रतिवर्षी माघ वद्य १३ रोजी बापूभाई परमार यांच्या वतीने येथे ही ध्वजा चढविली जाते.

या वेळीं या तीर्थाच्या व्यवस्थापक मंडळानें कोणत्याही अडचणीचा विचार न करता, हिंमत धरून प. पू. आचार्यदेव, त्यांचा विशाल शिष्य-समुदाय, संघातील यात्रेकरू आणि येथील धर्मो-त्सवाच्या निमित्तानें येथें आलेल्या सर्व जैन जैनेतर समाजाचें उत्तम तऱ्हेनें स्वागत करून त्यांची व्यवस्था सुंदर ठेविली होती. याचा जन-मानसावर सुपरिणाम होऊन त्यांनीही तीर्थो-द्धारास पोषक असा पुष्कळ सद्व्यय केला. या संघयात्रेच्या निमित्तानें परमोपकारी महान गुरुमहाराजांचें या तीर्थाच्या अंगणांत आगमन झालें. तीर्थाचें ग्रहमान बदललें.

पू. पा. श्रीमद्विजय रामचंद्रसूरीश्वरजी महाराज येथून कोल्हापूरकडे गेले. नंतर त्यांचे परम तारक गुरुदेव सिद्धांतमहोदधि, कर्मो-पनिषद्वेदी, अपूर्व श्रुत उद्धारक. स्वाध्याय मूर्ती पूज्यपाद आचार्य भगवन्त प्रेमसूरीश्वरजी महाराज आपल्या बरोबर बराच शिष्यवृंद घेऊन

या तीर्थाची यात्रा करून गेले. आता या तीर्थाची प्रसिद्धी सर्वत्र होत गेली, व ठिकठिकाणच्या यात्रेकरू भक्ताची येथे वारवार ये जा सुरू झाली तीर्थोद्धाराच्या कामाला ते पूरक होत गेले

या तीर्थाच्या पडतीच्या काळात त्याच्या उद्धाराची जबाबदारी घेतलेल्या व्यवस्थापक मडळाला त्या साठी फार वेळ वाट पहावी लागली नाहीं वर्षे, सवा वर्षाच्या अवधीत या धार्मिक कामाच्या त्याच्या कसोशीपूर्ण प्रयत्नाना अधिष्ठायक देवता, सद्‌गुरु महाराजाचा आशीर्वाद व समाजाच्या सदिच्छापूर्ण सहकार्याने भरघोस यश दिले त्यानी काही दागदागिने तयार करून घेतले. डोगरावरील जिनालय, शिखरे, धर्मशाळा याची डागडुजी, दुरुस्ती करून, सर्वत्र रगकाम करून घेनले

अशी या तीर्थाची पुन्हा प्रगतीची वाटचाल चालू झाली असताना एका रात्री काही धर्म असहिष्णु लोकानी येथील मदिरावर हल्ला चढवून शिखराची वगैरे बरीच मोडतोड केली व्यवस्थापक मडळास अगतिक होऊन कायद्याचा आश्रय घ्यावा लागला त्याचे काम कोल्हापूर येथे चालून गुन्हेगारानी या तीर्थास नुकसान भरपाई द्यावी असा ठराव न्यायालयाने केला

वास्तविक तीर्थस्थाने एकतेचे प्रतीक आहेत तेथे त्रिलोकनाथाच्या प्रतिरूप मूर्तीसमोर गेल्यावर ती मूर्ती आपणाकडे आदर वा अनादर अगर राग वा द्वेष अशा दृष्टीने पहात नाही त्या परमात्मस्वरूपाकडे पाहून आपण जितके आत्मविभोर होऊ, ध्यानमग्न होऊ, तितका जास्त आनद मिळतो माणूस आपापसात लढतो पण तीर्थे तशा टकरी केव्हाच देत नाहीत येथे वैर, तक्रार, भांडण, राग वा द्वेष याना जागा नसून तेथे पावन प्रेमाची गगा - वहात असते मदिर, ग्रथ व साधुजन ही धर्माची रूपे असून, मदिरे आणि ग्रथ मूके असूनही बोलत असतात मदिराची वा तीर्थस्थानाची उन्नति वा अवनती होऊ शकते, पण त्याचे महात्म्य केव्हाच कमी होत नाहीं तीर्थे जाणार नाहीत पण आपणास एक दिवस जावे लागणार आहे, हे ते हल्लेखोर विसरले होते परतु व्यवस्थापक मडळीनी "अन्त मलीन चित्ताना, सुख स्वप्नेऽपि दुर्लभम् ॥" 'ज्याचे चित्त मलीन आहे, त्याला स्वप्नातहीं सुख मिळणे दुर्लभ आहे' या न्यायाने त्या हल्लेखोराना केलेल्या दुष्कर्माबाबत पश्चात्ताप झाला तर ठीकच, तसे झाले नाही तर पू प वीरविजयजी महाराज म्हणतात त्या प्रमाणे

प्रभु तुज शासन अति भलु,
माने सुरवर राणो रे ।
मिथ्य अभव्य न ओळखे,
एक अंधो, एक काणो रे ।

हे लक्षात घेऊन त्याच्याविषयी मैत्री, माध्यस्थ आणि कारुण्य भाव ठेवून, उपरात त्याची कर्मगति, असे त्याच्यावरच सोपवले त्याच्याकडून भरपाई वसूल न करता, झालेली मोडतोड पुन्हा दुरुस्त करवून, तेथे रगकाम करून घेनले यान वेळी गर्भगृहाच्या बाहेरच्या सभामडपात लहान लहान दहेऱ्याचे सगमरवरी पाषाणाने बाधकाम करून तेथे जिनप्रतिमा गादीनशीन करावयाची व्यवस्था केली त्याचा मभारभ गीतार्थ गुरुदेवाना येथे आणवून, त्याच्या निश्रेत करावयाचा, असे ठरविण्यात आले

श्री कुभोजगिरी तीर्थाची जबाबदारी म १९९२ साली निवडलेल्या व्यवस्थापक मडळाने आपणाकडे घेतली, ते त्या वेळी त्याचे साहसच होते ! परन् पुढे १०।१२ वर्षात या बाजूस आलेले सर्व साधु साध्वीजी महाराज नीर्थ दर्शनार्थ येथे येऊन गेले, त्याची केली गेलेली

सुव्यवस्था; या तीर्थाची सर्वत्र प्रसिद्धी होऊन दूरवरच्या यात्रेकरूंचेही येथे वारवार आगमन झाले, त्याची किंचितही गैरसोय होऊ न देता, त्यांचा भक्तिभाव वाढावा म्हणून केलेल्या योजना, या तीर्थाचा झालेला सर्वांगीण विकास, याचे श्रेय परमोपकारी गुरुमहाराज व आपला समाज याचे आहे, तितकेच या व्यवस्थापक मडळाचेही आहे या व्यवस्थापकानी या तीर्थाची प्रगति करण्यासाठी न ठमळीने केलेल्या योजना आणि प्रयत्न याची काटकोर आणि काटकमर-पूर्वक अमलवजावणी करणारे मानद मत्री श्री पुनमचद दौलाजी गाधी याचा या कार्यात श्रेष्ठतम भाग आहे त्यानी स २०२२ पर्यंत अखड ३० वर्षे या तीर्थाचे मत्रीपद भूषवून लोकसग्रह करून, आपल्या सहकाऱ्याच्यासह निरलसपणे या तीर्थाची सेवा केली आहे येथील तळेटी धर्मशाळेच्या प्रथम मजल्याचे सपूर्ण काम त्याच्याच कारकीर्दीत झाले श्री बाबुभाई परमार हेही या तीर्थासाठी दीर्घदृष्टी ठेवून सक्रिय व गौरवपूर्ण कार्य करीत आहेत

प पू श्रीमद् लब्धिसूरीश्वरजी महाराज

परमपूज्य प्रात स्मरणीय, व्याख्यानवाचस्पति, कविकुलकिरीट आचार्यदेवेश श्रीमद विजय **लब्धिसूरीश्वरजी** महाराज, त्याचे शिष्य पू उपाध्याय **जयतविजयजी** महाराज आदी काही शिष्यराज आणि प्रशिष्यवर याचा स २००४ चा चातुर्मास पुणे लष्कर येथे झाला या 'गुरुदेवानी पश्चिम महाराष्ट्रात यावे, समाजाना मार्गदर्शन करावे तसेच त्याच्या पावन छायाछत्राखाली सागली आणि श्री कुभोजगिरी तीर्थातील प्रतिष्ठा महोत्सव सपन्न करावेत म्हणून ठिकठिकाणच्या सवानी वारवार केलेल्या आग्रहपूर्ण विनतीवरून पू. बापजी महाराज यानी आपल्या बरोबर असलेल्या शिष्यवृदासह इकडे विहार केला

गोविंदाग्रजानी म्हटल्याप्रमाणें ' मगल, पवित्र, कणखर, नाजूक, काटेरी, भावभक्तीचा, बुद्धीचा, कर्त्यांचा, मर्दांचा देश ' अशा या महाराष्ट्र भूमीवरून पू गुरुमहाराजांचा विहार होत असताना ठायी ठायीची सुदर स्थाने, तेथील निरागस वातावरण, दर्शनार्थ येणारा आबालवृद्ध समाज, त्याच्या चालीरीतीविषयी अधुनमधून मिळालेली माहिती, टेकड्या, नद्या, ओढे इत्यादी पाहून त्याचे सदैव प्रमोदित असलेले चित्त प्रसन्न होऊन गेले.

सागली येथे वखारभागात नवीन बाधलेल्या जिनमदिरात श्री पार्श्वनाथ भगवत आदि जिनबिवाचा प्रतिष्ठा महोत्सव स २००५ वैशाख वद्य ६ या दिवशी पूज्य गुरुदेवाच्या निश्रेत झाला थोडे दिवस येथे स्थिरता करून त्यांनी आपल्या शिष्याच्यासह श्री कुभोजगिरी तीर्थाकडे तेथील उत्सवाच्या निमित्ताने विहार केला

कुभोजगिरीवरील आपल्या मदिरासमोर, मधील चौकात, तसेच दि, मदिरासमोर माडव घालून ते तोरणे पताकानी सुशोभित केले होते. पू गुरुमहाराजाच्या निवासासाठी दि धर्मशाळेत व्यवस्था केली होती श्रावक श्राविका याचा निवास, स्वामि वात्सल्य, स्नान या साठी श्वे धर्मशाळा, तिच्या उत्तरेचा पिछाडीचा भाग, व मदिराच्या पश्चिमेस मागील भाग येथे व्यवस्था केली होती थड आणि गरम पाणी, पूजेचे कपडे आणि उपकरणे इत्यादीच्या सर्व सोयी होत्या व्यवस्थापक मडळाचे सदस्य कोठे काहीं न्यून राहू नये म्हणून सर्वत्र बारकाईने लक्ष ठेऊन येथे मुक्काम करून राहिले होते पुष्कळ गॅसबत्त्या ठेवलेल्या होत्या. सकाळी

आणि सायकाळी सनई चौघडा वादन चालू होते उत्सवाची सर्व तयारी झाली होती दिगवर वाघ्रत, कुभोज, नेज वगैरे गावातील ग्रामस्थ याचे नेहमीप्रमाणे सर्व प्रकारचे सहकार्य मिळत होते

पू आचार्य महाराज आपल्या शिष्याच्यासह श्री कुभोजगिरीच्या तळेटीला आले. त्याच्या-वरोबर वरेच श्रावक आले होते या सर्वाचे व्यवस्थापक मडळाने यथोचित स्वागत केले सर्वानी गिरीपूजन करून 'प्रभु पासनू मुखडु जोवा, भवमवनु पातिक खोवा,' या भावनेनें डोगर चढावयास सुरुवात केली

येथील मनोवेधक आसमत, गिरीवरील एकान्त, शान्त, निसर्गरम्य लोभस वातावरण, सात शिखरे असलेला विशाल जिनप्रसाद, तेथील भव्य भावनाप्रेरक पद्मासनस्थ फणाधारी **श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रभु आणि सर्व तीर्थंकर** प्रतिमाजी याचे निरीक्षण आणि दर्शन, वदनाने सर्व यात्रेकरु डोगरावर चढावयाचे झालेले श्रम विसरून जाऊन आनदीत झालेले होते

या वेळी वाळपणापासून दीक्षा अगिकारिलेले तपोवृद्ध, ज्ञानवृद्ध पू आचार्यदेव प्रसन्नचित्त होते त्याचा भावोल्हास वाढत होता अधून मधून ते गभीर झाल्यासारखेही दिसत ।

'कोठूनही माघार न घेता, आळस न करता, अतीव प्रयत्न करून, श्री जिनवाणीवर नि.सीम श्रद्धा ठेवून, त्याप्रमाणे आचरण करणारे आत्मे शुभ परिणतीच्या उच्च श्रेणीवर चढतात आणि अखड आनद प्राप्त करून घेतात ऐहिक क्षणिक आनदात रमणाऱ्या वालजीवाना शाश्वतचा, अखड आनद, शाति प्राप्त लरून घेण्याचे मार्ग समजले पाहिजेत, भवाभवातील जन्म आणि मरण याच्या फेऱ्यातून सुटका करून घेण्यासाठीं तीर्थे उपकारक आहेत श्री अष्टापद, शत्रुजय, गिरनार श्री समेतशिखर अशा तीर्थस्थानी अगणित आत्मे सिद्धपदास गेले . " असे काही विचार त्याना आले असतील का ?

आपल्या शिष्यवृद आणि श्रावक समाज याच्या समवेत चैत्यवदन करताना पू गुरुदेवाना काही तरी भव्य कल्पना सुचली असावी असा भाव त्याच्या मुखारविदावर दिसू लागला ।

या महोत्सवासाठी पुष्कळ श्रावक श्राविकाचा समाज गिरीवर जमलेला होता. त्याची गर्दी वाढतच होती पू पा आचार्यदेव **श्रीमद् प्रेमसूरीश्वरजी महाराज** आणि पू पा आचार्यदेव **श्रीमद् रामचंद्रसूरीश्वरजी महाराज** व त्याचा शिष्यसमूह या प्रातात येऊन गेल्यानतर, गेल्या ८।१० वर्षात अधिकारी सत्पुरुषाचा सत्सग आणि व्याख्यान वाणी श्रवणाचा योग इकडील समाजास मिळालेला नव्हता आता मिळालेली सधी साधून पू पा आचार्यदेव श्रीमद् **लब्धिसूरीश्वरजी महाराजश्री** याच्या व्याख्यान श्रवणासाठी मडपात गर्दी झाली होती पूज्यश्रीनी आपल्या ओघवतीं वाणीने 'तीर्थ, तीर्थस्थापना, तीर्थरक्षण, तीर्थोद्धार, श्री जिनमदिर आणि त्याचे महत्व' या सबधाने प्रसन्न चित्ताने विवेचन सुरु केले त्याच्या शब्दाशब्दातून वैराग्यरस ओसडत होता श्रोते मत्रमुग्ध झाल्यासारखे होऊन हा उपदेश ऐकत होते वोलण्याच्या ओघात गुरुदेवाचे कविमन जागृत होऊन, त्यानी उमगाने या तीर्थास **'दक्षिणनुं शत्रुजय सम तीर्थ'** असे सवोधिले श्रोत्याचा हर्षसागर उफाळला. त्यानी उल्हासाने 'श्री जिनशासन देव,' 'श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रभु,' 'आचार्य भगवत'

त्याचा प्रचंड जयजयकार केला त्याने सर्व गगन मंडळ गाजून गेले

'शांति राखो' या कार्यकर्त्यांच्या आवाहनास प्रतिसाद मिळावयास १० मिनिटे लोटली गुरुदेवानी टकोर केली,' श्री शत्रुंजयगिरीचे पावित्र्य, तेथील मंगल आणि स्फूर्तीदायक वातावरण सांभाळून भक्तजनांचा भक्तिभाव वाढविण्यासाठी आपला समाज अहर्निश प्रयत्नशील आहे 'तीरथनी आशातना नवि करिए' हे समजून घ्या या तीर्थस्थानावर किंचितही अशुद्धी, अमंगल काम होऊ नये म्हणून यात्रेकरूंच्यासाठी या तीर्थाच्या तळेटीला धर्मशाळा बांधून तेथे सर्वांगीण सोयी उपलब्ध करा श्री शत्रुंजय आणि तशा महान तीर्थाच्या वहिवाटीचा आदर्श नजरेसमोर ठेवा आपल्या संपत्तीचा सद्व्यय करून पुढील भवासाठी भाते (शिदोरी) बांधण्याची ही सुवर्ण संधी आहे ''

गुरुमहाराजांच्या वेगवती वाणीने भारावून गेलेल्या समाजबांधवानी तळेटी धर्मशाळा, तेथील भोजनशाळा यांच्यासाठी टीपमध्ये भरीव रकमा देऊ केल्या येथील धर्मोत्सवास, त्याचप्रमाणे इतर कामास चांगलीच गती आली

संवत २००५ जेष्ठ शुद्ध ११ या दिवशी विजय मुहूर्तावर येथील मूळ नायक श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ व त्यांच्या बाजूचे श्री आदिनाथ आणि चंद्रप्रभु, तसेच भुयारामधील श्री अजितनाथ या भगवन्तांच्या प्रतिमाजी पूर्वीप्रमाणे ठेवून, बाकीच्या प्रतिमाजी रंगमंडपामधील देहऱ्यामधून व शिखरात श्री शांतिनाथ भगवन्त, याचप्रमाणे कोलू मंडपातील कोनाडयात नवीन आणलेल्या श्री पार्श्वयक्ष व श्री पद्मावती देवी या मूर्तीची प्रतिष्ठापना पू आचार्य महाराजांच्या शुभ छायेत सानंद संपन्न करण्यात आली. या निमित्ताने येथील जिनालयावर प्रतिवर्षी याच दिवशी (जेष्ठ शुद्ध ११) ध्वजा चढविली जावी असे ठरविण्यात आले त्याचा चढावा कोल्हापूर निवासी श्रेष्ठिवर्य श्री भवूतमल हेमचंद शाह यानी बोलून ते त्या दिवसापासून दर वर्षी त्या मितीस आपल्या वतीने ध्वजा चढवीत असतात हल्ली जिनालयावर प्रतिवर्षी तीन वेळ ध्वजा चढविण्यात येते.

याच वेळी या तीर्थाचे संस्थापक श्रेष्ठिवर्य श्री फत्तेचंदभाई आणि साहाय्यक श्रेष्ठिवर्य रावजीभाई नानावटी यांच्या विषयीच्या कृतज्ञभावाने त्यांचे प्रतीकरूप पुतळे समाजाच्या वतीने येथील रंगमंडपात स्थापन करण्यात आले

या महोत्सवात देवद्रव्यादीचे भरपूर उत्पन्न झाले या तीर्थाची प्रगति पथावरील वाटचाल वेगवान झाली

या नंतर वर्षभरात कुंभोजगिरीच्या पायथ्याला रि. स नं ४९१ च्या संघ मालकीच्या जमिनीत या तीर्थाला पूरक 'तळेटी धर्मशाळा' बांधणीकडे लक्ष पुरविले गेले.

सं. २०१५ मध्ये या तीर्थाचे कार्यवाहीत ठिकठिकाणच्या संघाच्या प्रतिनिधीना भाग घेता यावा, कायदे कानूच्या दृष्टीने शिस्तबद्ध काम चालावे या साठी घटना तयार करावी म्हणून सर्व शेठश्री चतुरदास नगिनदास शाह बेळगाव, देवचंद छगनलाल शाह निपाणी, बाबुभाई मागिंगजी परमार आणि भोगिलाल मणिलाल शाह कोल्हापूर, व चिमणलाल केशवलाल कडिआ अहमदाबाद यांची एक समिती नेमली जाऊन, त्यानी तयार केलेली घटना दि. ८-२-१९५९ रोजी संमत करण्यात आली त्या घटनेप्रमाणे

वि स २०१७ पासून या तीर्थाची वहिवाट करण्यात येत आहे

वि स २०१७ ते २०२१ या ५ वर्षासाठीं मजूर झालेल्या घटनेप्रमाणे निवडून आलेल्या सव प्रतिनिधीनी खालीलप्रमाणे तीर्थ कमिटी निवडून दिली ती —

शेठ चतुरदास नगिनदास शाह बेळगाव, प्रमुख
,, सोमचद मानचद शाह सागली, उप-प्रमुख
,, पुनमचद दौलाजी गाधी कोल्हापूर, मत्री
,, भिमराज उमाजी गुन्देशा ,, उप-मत्री
,, देवचद छगनलाल शाह निपाणी, सदस्य
,, फुलचद रुपचद शाह इचलकरजी, ,,
,, रतनसीभाई जेठाभाई शाह सागली, ,,
,, बाबूभाई माशिगजी परमार कोल्हापूर ,,
,, भोगीलाल मणिलाल शाह ,, ,,
,, मोहनलाल राजाराम शाह तासगाव, ,,
,, चिमणलाल केशवलाल कडिआ
अहमदाबाद ,,

स २०२१ मध्ये या तीर्थावर दररोज चदनाचा (गध)वर्षाव अदाजे एक महिनाभर चालू होता तो कोठून कसा होत होता याचा कोणाला अदाज लागला नाही 'या तीर्थाचे महात्म्य म्हणून अधिष्ठायिक देवानी केलेली ती पूजा होय,' या पेक्षा अशा अज्ञाताचे मूल्यमापन कोण करू शकणार होते ? त्या वेळी कित्येक लोकानी येथे येऊन तो वर्षाव प्रत्यक्ष पाहिला 'आपला पुण्योदय,' 'आपले अहोभाग्य' असे समजून ते तीर्थयात्रा करून गेले

या तीर्थावर झालेल्या प्रभु प्रतिष्ठा महोत्सवास स. २०२६ माघ शुद्ध सप्तमीस १०० वर्षे झाली याची शताब्दी प. पू पन्यासप्रवरश्री **रजनविजयजी** गणिवर्य याच्या निश्रेत स २०२६ माघ वद्य १३ गुरुवार दि, ५–३–१९७० ते स २०२६ फाल्गुण शुद्ध २ सोमवार दि ९–३–१९७० पर्यत **शांतिस्नात्र पचान्हिका महोत्सव** करून, चतुर्विध श्रीसघ समक्ष येथे करण्यात आली या निमित्ताने '**श्री कुंभोजगिरी तीर्थ शताब्दी महोत्सव ग्रथ**' तयार झालेला, त्याचा प्रकाशन समारभ ९–३–१९७० रोजीं अतिथी-विशेष, **पद्मभूषण शेठश्री कस्तुरभाई लालभाई** अहमदावाद याच्या हस्ते, शेठश्री **उमेदमलजी वन्नाजी सघवी** मुबई, याच्या अध्यक्षतेखालीं झाला या समारभाचे स्वागताध्यक्ष **पद्म श्री शेठश्री देवचदभाई छगनलाल शाह** निपाणी याच्या हस्ते तळेटी धर्मशाळेवर दुमजला बाधावयाचा त्याचे शीलारोपण झाले

अमीझरणा

या शताब्दी महोत्सवास मिळालेला शुभ मुहूर्त, लाभलेली गुरुकृपा, सर्व समाजाचा भक्ति-भाव पूर्व उल्हास हे सर्वच अवर्णनीय होते श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ मदिरात दिनाक ७–३–१९७० आणि ८–३–१९७० या दोन दिवशी **अमृतस्त्रोत** झाला (अमीझरणा झाली) येथे जमलेल्यापैकी हजारो लोकानी तो प्रत्यक्ष पाहिला 'हा चमत्कारच होय,' हे स्थान जागृत आहे,' असा त्याचा मानस झाला त्यानी स्वत ला कृतकृत्य मानले कलियुगात अशा घटना घडतात यावरून श्री जिनेश्वर देव आणि जिन-मदिरे याची महत्ता व शासन देवाची जागृति स्पष्टपणे समजून येते.

जिन मूर्ती–जिनमदिर

पारलौकिक आणि ऐहिक हित

ज्यानी सर्व प्रकाराच्या ऋद्धिसिद्धी व तदनुषगिक ऐश्वर्य, सुखोपभोग प्राप्त झालेले असताही, त्याचा सर्वथैव त्याग केला, स्व–पर कल्याण साधण्याचा पुरुषार्थ करून अखड आनद, शाश्वत शाति प्राप्त करून घेतली, त्या

वीतराग परमात्म्याच्या मूर्तीचे दर्शन पूजन करताना, त्या त्रिभुवन दिवाकरानी केलेल्या त्यागाचेच हृदयस्पर्शी विचार प्रकट झाले पाहि-जेत, त्याची भक्ति करताना, 'शरण जाण्यास तेच एकमेव ठिकाण आहे, त्याचा आदर्श ठेवून त्याच्याच मार्गाचे आपण अवलम्बन केले पाहिजे' असा अध्यात्माचा आधारस्तंभ भाव जागृत झाला पाहिजे असे प्रणिधान निर्माण झाले की आत्मा आपणहूनच तदनुरूप प्रवृत्तीत रमतो व आपली उन्नती साधतो

श्री जिनेश्वर देवाच्या प्रेममय आणि करुणा दृष्टि मूर्तीच्या स्थापनेसाठी जिनमंदिरे उभार-ण्यात पूर्वापारपासून आत्मकल्याणइच्छुक आपला भक्तिभाव ओतून, संपत्तीचा सद्व्यय करीत आहेत तेथे असलेले निर्मळ, पवित्र व शास्त्र-शुद्ध वातावरण वगैरे कारणानी तेथे अधिष्ठायक देवाचा वास असतो व दर्शनार्थींचा भावोल्हास वाढत जातो म्हणून जिनमूर्तीबरोबर जिन-मंदिराचेहि महत्वपूर्ण स्थान आहे

श्री जिनमूर्ती, जिनालये अशा धर्मवास्तु निर्मितीच्या पुण्य कार्याच्या प्रवृत्तीतून पारलौकिक हित साधले जाते, त्या बरोबरच ऐहिक हित, आवादी निश्चितपणे साधते हे विसरता कामा नये

या अनुषगाने येथे एक ऐतिहासिक घटना उद्धृत करणे औचित्यच होईल—(श्री कापरडा सुवर्ण महोत्सव ग्रथ आधारे)

मोगल सम्राट अकबर बादशहाचा पुत्र सलीम—जहांगीर यास मुलगी झाली 'या बालि-केचा जन्म मूळ नक्षत्रावर झाला आहे, ते पित्यास कष्टदायक होईल,' असे भविष्य ज्योतिषानी वर्तविले

त्या वेळी पू पा जगद्गुरु हीरसूरीश्वरजी महाराजश्री याचे शिष्यवर पू उपाध्याय भानु-चद्रविजयजी म. आणि पू पा जिनचद्रसूरी-श्वरजी म. याचे शिष्यराज पू मानसिह वि म. दिल्ली येथे होते त्याच्याकडे बादशहाने या कष्टनिवारणार्थ काही उपाय असेल तर तो सागण्याबद्दल विनती केली पू गुरुमहाराजानी जिनमदिरात अष्टोत्तर शातिस्नात्र महोत्सव करावा, असे सागितले त्याप्रमाणे बादशहाने महोत्सव करावयाचे ठरवून, आपले मानमत्री श्री करमचदजी बच्छावत याना त्याबाबतीतील सर्व व्यवस्था करावयास सागितले

हा महोत्सव थाटामाटाने सुरू झाला शेव-टच्या दिवशी शातिस्नात्र पूजेच्या वेळी बादशहा, युवराज सलीम, दरबारी लोक अशी मडळी शुद्ध वस्त्रे परिधान करून, उल्हासाने जिन-मदिरात आली पू भानुचद्र वि महाराजानी स्वत 'श्री भक्तामर स्तोत्र' म्हटले ही महा-पूजा झाल्यानतर येथील न्हवण जल सुवर्ण पात्रात घेऊन सर्वानी श्रद्धा आणि भक्तिपूर्वक आपल्या मस्तक आणि डोळचाना लावले राणी-वासात ते पाठवून, सर्वानी त्याचा उपयोग करण्याबद्दल सागण्यात आले हा धर्मोत्सव सम्राट, युवराज, राजघराण्यातील मडळी या सर्वाना शातिप्रद व सुखदायी झाला

त्या काळात जैन धर्म लोकप्रिय झालेला व राजमान्यता पावलेला होता, हे या घटनेवरून स्पष्ट होते भले मग तो नमस्कार चमत्काराला असो !

श्री वीतराग परमात्म्याच्या शातरसमय प्रतिमाची प्रशात चित्ताने पूजा—भक्ति—दर्शनादी केल्याने रागद्वेषादी कषायाचा नाश होऊन चित्त-समाधि व धर्मध्यान यांची वृद्धि होते ते ऐहिक आणि पारलौकिक समृद्धीला पोषक असते

पुजारी

या तीर्थाला पूर्वी श्री अमृतलालभाई पालिताणाकर व हल्ली पेराजमल मानाजी (राजस्थान) हे दीर्घकाळ भावपूर्वक सेवा करणारे व सुव्यवस्था ठेवणारे पुजारी लाभले कोल्हापूर येथील त्रिकमजीभाई या पुजाऱ्याचा या तीर्थकामी वारवार उपयोग होत आलेला आहे

मान्यवर वाचकवृद,

'धर्म' अनादि काळापासून आत्म्याच्या विकासक्रम त्याचे साहाय्यक आणि अवरोधक याची जाणीव, करून देत आला आहे इतिहासाने 'अनुभव ही शहाणपणाची जननी आहे' या न्यायाने अधिभौतिक आबादी आणि वरबादी सागून स्व-कल्याणासाठी--आत्मोद्धारासाठी महाजनाचे वर्णन करून त्याचे अनुकरण करावे म्हणून प्रेरणा दिली आहे इतिहास वाचनाने मानवमात्राला 'आपली वाटचाल सन्मार्गावर करावी' असे मार्गदर्शन आणि स्फूर्ती मिळते--धर्म आणि इतिहास याचा असा परस्पर उपजीवक आणि उपजिव्य सबध आहे

ज्याला इतिहास नाही त्याला भविष्यकाळ कसला ? या दृष्टीने श्री कुभोजगिरी तीर्थांतर्गत शभर वर्षाच्या उज्वल व निर्मळ घडामोडींच्या इतिहासाचें यथामति केलेले हे निवेदन येथे पुरे होत असताना, भविष्य काळात होणाऱ्या इतिहासात या आणि अशा तीर्थाची, भाग्यवन्त भक्तजनानी केलेल्या नव्या नव्या तीर्थ स्थापनेची आणि जिर्णोद्धाराची, त्याचप्रमाणे श्री जिनेश्वर भगवत, जिनमदिरे, तीर्थे याचे मुमुक्षूनी पूजन, दर्शन यात्रादी करून आत्मोद्धार करून घेतल्याची नोद घेतली जाऊन, ती पुढील पिढ्याना मार्गदर्शक होईल हे का सागावयास पाहिजे ?

या अवसर्पिणीतील २४ वे तीर्थंकर श्री महावीर प्रभु याच्या महानिर्वाणानतर प्रगट झालेल्या 'भस्म' ग्रहाचा काळ आता पुरा होत आलेला आहे भगवन्तानी सागितलेल्या सत्य, अहिसा, अस्तेय, अपरिग्रह आणि ब्रम्हचर्य या अमृततत्वाचे अवलवन सर्वत्र होऊन, सर्व जीवमात्राना ऐहिक आणि पारलौकिक समृद्धि आणि शाति लाभेल व श्री जिनशासनाचा ध्वज जगभर मानाने फडकत राहील असे पूर्वाचार्यानी सागितले आहे

सर्वाचा सर्वांगीण उद्धार व्हावा या शुभ अभिलाषेसह, या निवेदनात कोठे काही चूकभूल झाली असेल त्यावद्दल 'मिथ्या दुष्कृतम्' मागतो

गिरी दरसन गुण गाइसु, भाव दरसन उद्योत ।
धन श्रावक पद पामीने, पाप मेले निद्योत ।।

भोगी यदालोकनतोऽपि योगी ।
बभूव पातालपदे नियोगी ।
कल्याणकारी दुरिताप हारी ।
दशावतारी वरद स पार्श्व ।।

(पू. प. रजन वि गणिवर्य याचे तारक गुरुदेव.)

प. पू. पंन्यासप्रवर रंजन वि. गणिवर्य

मालवाडा (राजस्थानमा) पिताश्री चिमणलालभाई अने माताजी नवलबेननी रत्नकुक्षिए पूज्यश्रीनो जन्म स. १९७३ पौष्य वद ८ मगळवार दि १६-१-१९१७ दिने थयो तेओश्रीनु शुभ नाम रतनचदभाई हतु

मातापिताना सुसस्कारो बालपणथीज मळता होवाथी, व्यवहारिक अभ्यास करी धार्मिक शिक्षण लेवामाटे शेठ वेणीचद सुरचद स्थापित श्री यशोविजयजी जैन सस्कृत पाठशाळा महेसाणामा तेओश्री दाखल थया त्यानु धार्मिक वातावरण तथा गुरुवर्य श्री हीर वि महाराजना शिष्यरत्न प पू अनुयोगाचार्य प श्री तिलक वि. गणिवर्यना समागमथी जैन शासननी आराधना करवा माटे सवेगी दीक्षा लेवा तयार थया, अने पोताना ज्ञानक्षेत्रमा दीक्षा ग्रहण करी, ते गुरुदेवना शिष्य बन्या तेमनु मुनिश्री रजन विजयजी नाम पाडवामा आव्यु,

ज्ञान अने सयममा आगळ वधता सघनी विनतीथी, तेओश्रीनी योग्यता जोई प पू आचार्यदेव श्रीमद् विजय शातिचंद्र सूरीश्वरजी म. श्री ए तेमने पन्यासपद आप्यु दीक्षा पर्यायना बत्रीस वर्षमा पूज्यश्रीए राजस्थान, गुजरात, सौराष्ट्र अने महाराष्ट्रमा विहार करी शासनप्रभावना साथे शिष्यसमुदायमा पण वधारो कर्यो जेमा पू मुनिश्री **भद्रानद वि. म.** जेवा ज्योतिष शास्त्र निपुण शिष्य छे तेमज पू **सुयश वि.** तथा पू राजेश वि म आदि तेमनो शिष्यवर्ग छे

पूज्यश्रीनी निश्रामा प्रतिष्ठा, शातिनात्र, पाठशाळा, आयबिल खातु उपधान, धार्मिक शिक्षण शिबिर, दीक्षा तेमज मासक्षमण, दोढमासी जेवी महान तपश्चर्याओ सारी सख्यामा थइ छे ए माटे तेओश्री पोताना तारक गुरुदेवनोज उपकार तथा कृपा माने छे

श्री कुंभोजगिरी तीर्थ कमिटीना छेल्ला वीस वरसना प्रमुख
उदारचरित धर्मप्रेमी श्रेष्ठिवर्य

श्री. चतुरदास नगिनदास शाह, बेलगाम.

गरवी गुजरातना महेसाणा जिल्लामा आवेल नदासण गामना वतनी धर्मश्रद्धालु शेठश्री नगिनदास केशवजी शाह ना धर्मपत्नी श्री ककुबाईनी रत्नकुक्षिए वि स १९५४ भादरवा सुद ५ ना दिने शेठश्री चतुरभाइए जन्म लीधो तेमनी त्रण वरसनी उमरे पिताजीनो स्वर्गवास थता तेमना आर्थिक सजोगो प्रतिकूल बन्या श्री ककुबाईए तेमनो अहमदाबादमा गुजराती चार धोरणनो अभ्यास कराव्यो ते समयमा परमोपकारी पू पा. आ **श्री सिद्धीसूरीश्वरजी** (दादा) म नो सुयोग थता सुसस्कारो साथे तेमनो धार्मिक अभ्यास पण विद्याशाळामा थयो

जीवनमा तेओश्रीए तडकाछायडा जोया तेओश्रीए माताजीना उपकार स्मृतिपटमा राखी स. १९६६ मा नानी वये प्रतिकूल सजोगो छता, व्यापारी क्षेत्रे प्रगरण माडचा विनय, कार्यक्षमता, नामप्रमाणे चातुर्यादि गुणोनी सुवासना कारणे अमदावाद, मुवई, पूना, कोल्हापूर सुधी तेओश्री स्नेहीओना सहकारथी आवी पहोन्या

सादाइ, व्यवहार कुशळता, मायाळु स्वभावना परिणामे वि स १९९२ तेओश्रीए बेळगाममा शेठश्री कातिलाल मणिलालनी भागिदारीमां 'महाराष्ट्र सोप फॅक्टरी' स्थापन करी छे, जे छेल्ला बत्तीस वर्षथी अखडितपणे उज्वल यश प्राप्त करी रहेल छे शेठश्रीए सामाजिक, व्यापारी, प्रजाकीय, राजकीय वर्गमा मित्राचारी भर्यो सबध राखी, लोकहितना अनेक कार्यो तन मन धनथी करी, चोफेर लोकप्रियता प्राप्त करी छे

धार्मिक क्षेत्रे पोताना वतनमा प्रतिष्ठा महोत्सव तेमज कोल्हापूर श्री शातिनाथ जैन श्वे. मदिर, फलटण मदिर, श्री कुभोजगिरी धर्मशाळा, कडी जैन बोर्डिग आदीनी शीला स्थापनाओ तेओश्रीना शुभहस्ते थता तेओश्रीए प्राण पूर्यो छे

प्रभु प्रतिष्ठा, अष्टोत्तरी शातिस्नात्र, साधर्मिक वात्सल्यो, गुरुवर्योना चातुर्मास, इत्यादि धार्मिक कार्योमा तेओश्रीए बादशाही सखावतो करी घणु पुण्योपार्जन कर्यु छे

तेओश्रीना सहचारिणी सौ मणिबेन, तेमना चिरजीव मानचदभाई सेवतीलासभाई, महेद्रभाई आदि सर्व परिवार पण तेमना धर्मकार्योमा उल्हासपूर्वक साथ आपता आव्या छे

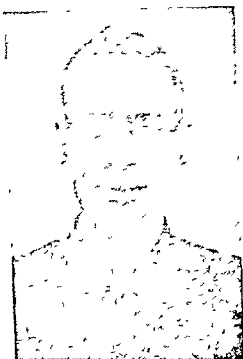
सस्कारोना कारणभूत समकितदायक एक मनोहर गृहमदिर पण तेओश्रीए टिळकवाडीमां पोतामा बगलामा कर्यु छे

श्री जैन विद्यार्थी भुवन महेसाणा, श्री जैन बोर्डिग कडी, श्री महाराष्ट्रीय जैन विद्या भुवन जुन्नर, श्री कुभोजगिरी तीर्थ कमिटी, तथा बेलगाम जैन सघना मानवता अध्यक्षपदे रही, जुदी जुदी सस्थाओने मार्गदर्शना आपता, जिनाज्ञाने वफादार रही तेओश्री ते ते क्षेत्रनी कीर्ति वधारी रह्या छे

बहोत्तर वर्षनी उमरे पण तेओश्रीनी कार्य करवानी धगश, उल्हास अभिनदनीय छे

तेओश्रीने दीर्घायुरारोग्य मळे अने शासननी सेवा करवामा ते वधु अने वधु रस लेशे ए अपेक्षा छे

: उशीरा फोटो उपलब्ध झालेले लेखक :

प्रा श्रीनिवास दिक्षीत M A.
कोल्हापूर

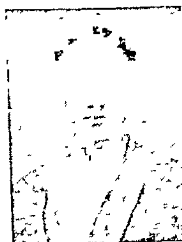

प्रा. सुभाषचद्र अक्कोळे M A Ph D
बारामती.

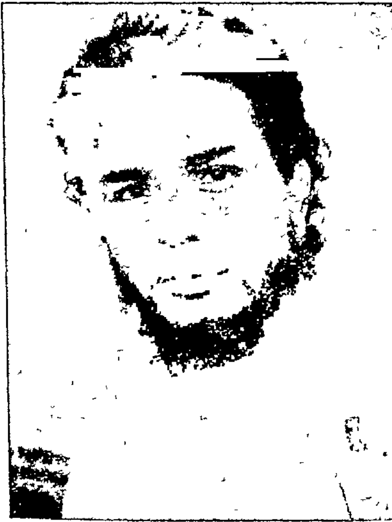

श्री श्रेणिक रसिकलाल शाह B Sc (Hons)
पुणे कँप

प्रा. शांतिलाल खेमचंद शाह
बार्शी

श्री कुंभोज तीर्थाधिपति श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रभूनो १०० वर्ष पूर्वनो प्रातिष्ठा दिवस

— लेखक —

पू प. रजनविजयजी गणिवर्यना शिष्यरत्न मुनिश्री भद्रानदविजयजी महाराज

[पू. भद्रानद विजयजी महाराज यानी ज्योतिष शास्त्राचा अति सूक्ष्म अभ्यास केला असून, त्यानी काढून दिलेल्या मुहुर्तावर झालेली धर्मकार्य अत्युत्कृष्ट, अनुपम होऊन राहिली आहेत. त्याचे, तारक गुरुदेव पू प **रजन विजयजी गणिवर्य** याच्या गेल्या ७।८ वर्षातील महाराष्ट्रातील विहारात त्याच्या शुभ छत्राखाली धर्म आणि शासनप्रभावनेची अनेकविध कार्ये यशस्वी झाली त्याचा सुरुवात पू भद्रानद-विजयजी महाराजानी काढून दिलेल्या मुहुर्तावर झाली आहे माधवनगर येथे श्री वासुपूज्य प्रभूच्या प्रासाद निर्मितीपासून प्रतिष्ठा महोत्सवा-पर्यतचे सर्व मुहूर्त पूज्यश्रीनी दिले आणि प्रतिष्ठा झाल्याक्षणी प्रभु अगातून अमी झरणेचा झालेला प्रसग चिरस्मरणीय झाला आहे श्री कुभोजगिरी शतसवत्सर प्रथाम त्यानी अतीव मेहनत घेऊन शंभर वर्षापूर्वी झालेल्या प्रतिष्ठा मुहुर्ताबाबत हा सशोधनात्मक लेख सपूर्ण गणितासह आमच्या विनतीनुसार दिला आहे त्याच्या या सशोधनपूर्ण प्रवृतीत आम्ही अधिकाधिक प्रगति इच्छितो

[सपादक]

श्री कुंभोजगिरी तीर्थ महाराष्ट्र देशमा आवेल छे जे तीर्थ कोल्हापूरथी २० मैल, सांगलीथी २२ मैल अने इचलकरंजीथी ६ मैल छे श्री कुंभोज तीर्थथी ओळखाता आ नाजुक गिरीराज-उपर श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रभू (मूळनायक) अने बीजा जिन प्रतिमाजीनी प्रतिष्ठा श्री वीर संवत २३९६, विक्रम संवत १९२६, शके १७९१ ना माह शुद्ध ७ तारीख ७–२–१८७० सोमवारे प्राय निरयण मेष लग्नना बावीस अंश चार कला उपर एटले के सातमा तुला नवमांशमा तेमज दसमभाव निरयन मकर राशिना बार अंश तेर कला उपर याने स्थानिक समय ११ कलाक १७ मिनीट ४० सेकन्द, स्टॅन्डर्ड टाईम ११ क ४९ मि २४ सेकन्दे मंगल समये थई हती जे प्रतिष्ठाने आजे विक्रम सं २०२६ ना महा सुद ७ ता १२–२–१९७० ना गुरुवारे सो वर्ष पूर्णाहुतीने पामी रह्या छे

प्रतिष्ठा दिवसे चंद्र नक्षत्र अश्विनी हतु ज्यारे सूर्य नक्षत्र धनिष्ठा हतु ते मुजब प्रतिष्ठा मुहूर्तमा श्रेष्ठ रवियोग हतो ते उपरांत पंचवर्ग-शुद्धि अने पृथ्वी तत्वमा प्रभु प्रतिष्ठा थई हती, जे वस्तु प्रतिष्ठामा महत्वनी अने शुभ गणाती होय छे

जैन ज्योतिष सिद्धांत मुजब विचारीए तो जणाय छे के श्री कुंभोज तीर्थपति प्रतिष्ठा समये पांच ग्रहो जंबुद्वीपनी अंदर भ्रमण करी रह्या हता, ज्यारे सात ग्रहो जंबुद्वीप बहार लवण समुद्र सरहद्दमा भ्रमण करी रह्या हता चंद्र गुरु राहु हर्षल अने प्लुटो आ पांच ग्रहोनु भ्रमण जंबूद्वीपमा हतु–चंद्र जंबूद्वीपनी जगतीथी लगभग १५ योजन दूर जंबूद्वीपमा भ्रमण करी रह्यो हतो तेमज गुरु ४३ योजन दूर, राहु १०२ योजन दूर, हर्षल १२७ योजनदूर अने प्लूटो लगभग ५४ योजन दूर जंबूद्वीपमा सफर करी रह्या हता सूर्य, मंगळ, बुध, शुक्र, शनि, केतु, नेपच्यून आ सात ग्रहो जंबूद्वीप बहार लवण समुद्रमा अवकाशमा पोतानी शाश्वती गति मुजब भ्रमण करी रह्या हता

सूर्य जंबूद्वीपनी जगतीथी लगभग १९४ योजन दूर, जंबूद्वीप बहार भ्रमण करी रह्यो हतो तेवीज रीते मंगल १७४ योजन दूर, बुध २१९ योजन दूर, शुक्र १२४ योजन दूर, शनि ३१६ योजन दूर, केतु २५२ योजन दूर अने नेपच्यून लगभग २४ योजन दूर जंबूद्वीप बहार भ्रमण करी रह्या हता

जैन ज्योतिष सिद्धांत मुजब ज्योतिष चक्र नु भ्रमण मेरू पर्वतनी प्रदक्षिणा–रूप छे याने सर्व ग्रहो अने नक्षत्रादि मेरू पर्वतनी चौफेर निश्चित थयेल भ्रमण पट्टीमा भ्रमण करता होय छे ते मुजब विचारीए तो कुंभोज तीर्थपति प्रतिष्ठा समये —

सूर्य	मेरू पर्वतथी लगभग	५०१९४	योजन दूर भ्रमण करी रह्यो हतो
चंद्र	"	४९९८५	"
मंगळ	"	५०१७४	"
बुध	"	५०२१९	"
गुरु	"	४९९५७	"
शुक्र		५०१२४	"
शनि	"	५०३१६	"
राहु		४९८९८	"

केतु	,,	४५२५२	,,
हर्षल	,,	४४८७३	,,
नेपच्युन	,,	४५०२४	,,
प्लुटो	,,	४४९४६	,,

प्रतिष्ठा समये अयोध्या नगरीना मध्यभागथी ग्रहोनु भ्रमण विचारीए तो कहेवु जोइए के—

	अयोध्या मध्यभागथी दक्षिण तरफ लगभग	योजन दूर आवेल भ्रमण पट्टीमां भ्रमण करी रह्यो हतो	
सूर्य	,,	३१३	योजन
चद्र	,,	१०४	,,
मगळ	,,	२९३	,,
बुध	,,	३३८	,,
गुरु	,,	७६	,,
शुक्र	,,	२४३	,,
शनि	,,	४३५	,,
राहु	,,	१७	,,
केतु	,,	३७१	,,
नेपच्युन	,	१४३	,,
प्लुटो	,,	६५	,,
हर्षल	उत्तर तरफ लगभग	८	,,

नेपच्यून, चद्र, गुरु, प्लुटो, हर्षल, राहु आ छ ग्रहोनु भ्रमण प्रतिष्ठा समये उत्तर गोलमा हतु, ज्यारे शनि, केतु, बुध, सूर्य, मगळ, शुक्र आ छ ग्रहोनु भ्रमण दक्षिण गोलमा हतु प्रतिष्ठा कुडलीथी विचारीए तो सूर्य, चद्र, मगळ, बुध, गुरु, शुक्र, शनि, केतु, नेपच्यून आ नव ग्रहो दृश्य गोलार्धमा जणाई रह्या छे ज्यारे राहु, हर्षल अने प्लुटो आम फक्त त्रण ग्रहो अदृश्य गोलार्धमा जणाई रह्या छे

प्रतिष्ठा मुहूर्तमा सूर्य, गुरु, प्लुटो आ त्रण ग्रहोनी भ्रमण कक्षा जरा विचारणा मागे छे मारा ख्याल मुजब आ त्रण ग्रहोनी भ्रमण कक्षा येन केन प्रकारे उदासीनता उपजावे एम जणाय छे ज्यारे शनि, नेपच्यून अने चन्द्र आ त्रण ग्रहो महत्वना छे चन्द्र विना बे ग्रहो दृश्य गोलार्धमा रही जबुद्वीप बहार भ्रमण करी रह्या होई, तेम चन्द्र पण दृश्य गोलार्धमा रही जबुद्वीपमा भ्रमण करी रह्यो होई, एक धर्मयोगनी स्थिति पैदा थइ रही जणाय छे आ योगना कारणे तीर्थ क्षेत्रमा धर्माराधना थती रहे, तेम उत्तरोत्तर तीर्थनु महत्व पण वधतु जाय विशेष विचारणा ए विषयना सूक्ष्म अभ्यासको करी शके, ते माटे अत्रे कुडली विगेरे रजु कराय छे

कुभोजगिरी तीर्थना अक्षाग १६ अग ५२ कळा उत्तरना छे
कुभोजगिरी तीर्थना रेखाग ७४ अग ३४ कळा पूर्वना छे
प्रतिप्ठा समयना अयनाश २२ अश २ कळा ३६ विकळा
प्रतिप्ठा समयनो सापत्तिक काळ २० कलाक २६ मिनीट २० सेकद
रेखाग तफावत ० कलाक ३१ मिनिट ४८ सेकद
प्रतिप्ठा दिवसनो स्थानिक सूर्योदय ६ कलाक ३० मिनिट अने
प्रतिप्ठा दिवसनो स्टं सूर्योदय ७ कलाक २ मिनिट नो छे

प्रभु प्रतिप्ठा लग्न ग्रहोनां नक्षत्र तथा होरा द्रेष्कोणादि वर्ग

ग्रहो	होरा	द्रेष्कोण	सप्तमाश	नवमाश	द्वादशाग	त्रिशाश	नक्षत्र
लग्न	कर्क	धन	कन्या	तुला	धन	मिथुन	भरणी
सूर्य	सिह	कन्या	मकर	सिह	वृच्छिक	वृच्छिक	धनिष्ठा
चद्र	सिह	मेप	मिथुन	मिथुन	कर्क	कुभ	अश्विनी
मगळ	सिह	कुभ	कुभ	वृच्छिक	मीन	मेप	धनिष्ठा
बुध	सिह	वृपभ	वृच्छिक	मिथुन	कर्क	मीन	श्रवण
गुरु	कर्क	धन	सिह	तुला	धन	मिथुन	भरणी
शुक्र	कर्क	तुला	मिथुन	मेप	तुला	मिथुन	पू भा
शनि	सिह	धन	धन	वृपभ	मकर	मेप	मूळ
राहु	कर्क	कर्क	कुभ	सिह	कन्या	कन्या	पुप्य

श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रभु प्रतिष्ठाना समयना स्पष्ट ग्रहो

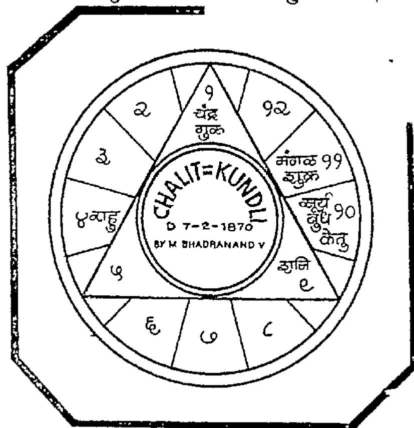
ग्रहो	राशि	अंश	कला	विकला	ग्रहो	राशि	अंश	कला	विकला
सूर्य	९	२६	१७	३३	गुरु	०	२०	४५	५४
चंद्र	०	९	५१	२४	शुक्र	१०	२०	२८	२४
मंगल	१०	३	३२	२४	शनि	८	३	४६	२४
बुध	९	१७	२०	२४	राहु	३	५	२०	२४

प्रभु प्रतिष्ठा समयना द्वादश भाव अने संधी

भाव	१	स	२	स	३	स	४	स	५	स	६	स
राशि	०	१	१	२	२	२	३	३	४	५	५	६
अंश	२२	५	१८	२	१५	२८	१२	२८	१५	२	१८	५
कला	४	२५	४७	८	३०	५१	१३	५१	३०	८	४७	२५
विकला	०	३०	०	३०	०	३०	०	३०	०	३०	०	३०
भाव	७	स	८	स	९	स	१०	स	११	स	१२	स
राशि	६	७	७	८	८	८	९	९	१०	११	११	०
अंश	२२	५	१८	२	१५	२८	१२	२८	१५	२	१८	५
कला	४	२५	४७	८	३०	५१	१३	५१	३०	८	४७	२५
विकला	०	३०	०	३०	०	३०	०	३०	०	३०	०	३०

प्रभु प्रतिष्ठा चलित कुंडली

प्रभु प्रतिष्ठा चलित लग्न कुंडली

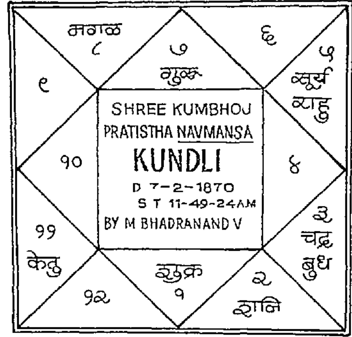

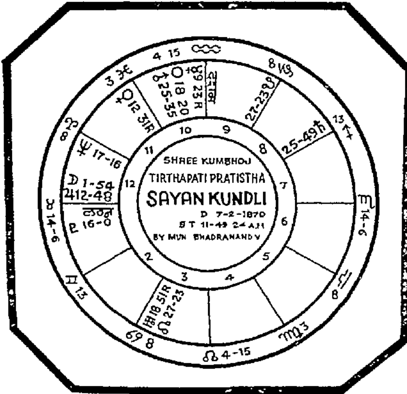
श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रभुनी प्रतिष्ठा निरयन मेष लग्न कुंडली

श्रीजगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रभुनि प्रतिष्ठा निरयन मेषलग्न कुंडली

प्रभु प्रतिष्ठा तुला नवमांश कुंडली

स्पष्ट ग्रह युक्त सायन वृषभ लग्न कुंडली

श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रभु प्रतिष्ठा सायन वृषभ लग्न कुडली

विक्रम सवत १९२६ महा शुद्ध ७ ता. ७–२–१८७० सोमवारे स्टँ टा. ११ कलाक ४९ मिनिट २४ सेकद मगल समये निरयन मेष लग्नमां प्रभु प्रतिष्ठा थई हती. ते समये सायन ज्योतिष गणित मुजब सूर्य, चन्द्र, मगळ, वुध, गुरु, शुक्र, शनि, राहु, केतु, हर्षल, नेपच्यून अने प्लूटो अनुक्रमे सायन राशि कुभ, वृषभ, कुभ, कुभ, वृषभ, मीन, धन, कर्क, मकर, कर्क, मेष अने सायन वृषभ राशिमा भ्रमण समये, तेमज सायन वृषभ लग्न १४ अश ६ कला अने दशमभाव सायन कुभ राशीना ४ अश १५ कलामा, तेमज चद्र नक्षत्र रोहिणी अने सूर्य नक्षत्र शतभिषकमा प्रभु प्रतिष्ठा थई हती

प्रभु प्रतिष्ठा समयना ग्रहोनी क्रान्ति, शर, नक्षत्र, अने तारायुति

ग्रहो	क्रान्ति	दिशा	शर	दिशा	नक्षत्र	तारायुति
सूर्य	१५–२१	दक्षिण	८–०	०	शत तारका	मकरोदर
चद्र	७–१२	उत्तर	५–१३	दक्षिण	कृतिका	आश्विनी
मगळ	१४–०	दक्षिण	१–४	दक्षिण	पू भा	०
बुध	१४–२५	दक्षिण	३–३३	उत्तर	शततारका	०
गुरु	१८–४९	उत्तर	०–५५	दक्षिण	रोहिणी	शर्मिष्ठार
शुक्र	१–३	दक्षिण	६–१६	उत्तर	उ भा	शत तारा
शनि	२२–१०	दक्षिण	१–१३	उत्तर	पू पा	मूळ
नेपच्यून	५–१६	उत्तर	१–३७	दक्षिण	भरणी	रेवती
हर्षल	२२–३७	उत्तर	०–३०	उत्तर	आश्लेषा	प्रकृति
प्लूटो	. .. .	..	..	....	रोहिणी	भरणी
राहु	०	०	०	०	आश्लेषा	प्रज्वा
केतु	०	०	०	०	धनिष्ठा	चतुष्कोण

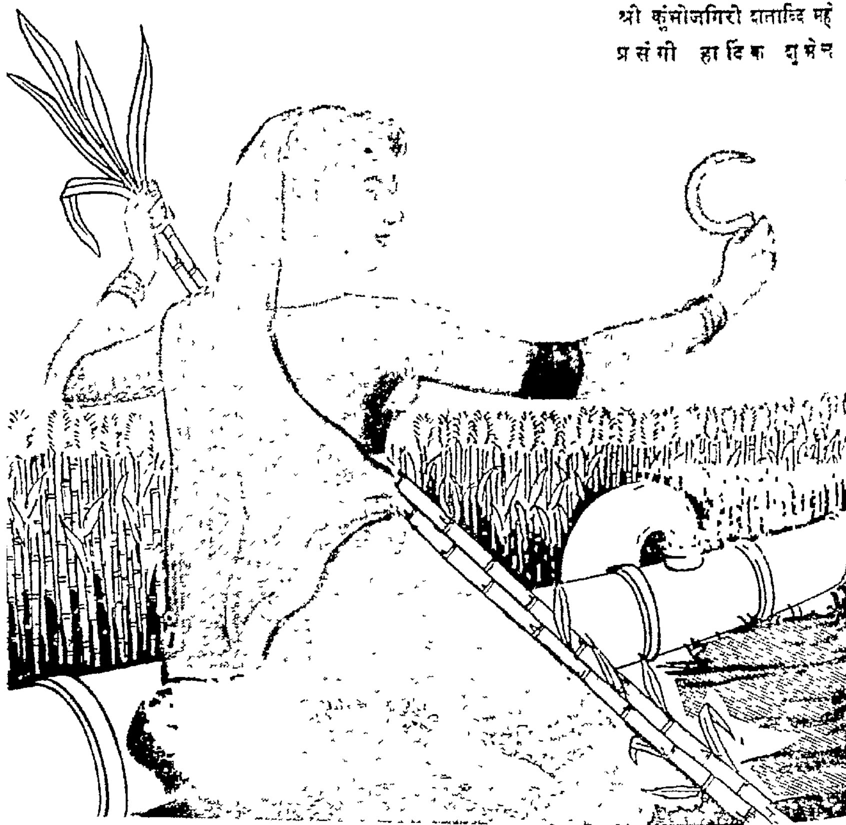
आजथी १०० सो वर्ष पूर्वे आपणा पूर्वजोअे शुभ मुहूर्ते श्री कुभोजगिरी उपर श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथनी प्रतिष्ठा करवा पूर्वक पोताना दिल, हृदय अने द्रव्यने स्थापन करी जीवनने धन्य धन्य बनावी गया तेवीज रीते वर्तमानकालीन श्रीसघो तेमज तीर्थोना वहिवटकार, ट्रस्टीओ पण शास्त्र आज्ञाने वफादार रही पूर्वजोनी जेम, पोताना दिल, हृदय अने द्रव्यने तीर्थोनी पवित्र भूमीमा पधरावी जीवनने सफळ करे एज एक शुभेच्छा

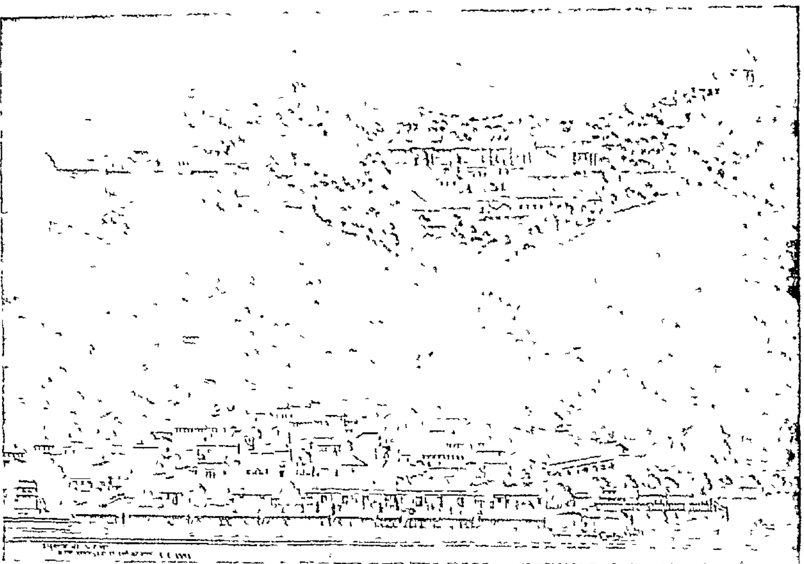
श्री अतरिक्षजी पार्श्वनाथ तीर्थ, शिरपूर, जिल्हा आकोला (विदर्भ)
वि स २०२५ आशो सुद १० सोमवार
तारीख २०–१०–१९६९

जे मनुष्योए पोताना हृदयमा श्री वीतराग देवने धारण कर्यानथी, समान धर्मीओनु वात्सल्य कर्यु नथी, दीननो कदी उद्धार कर्यो नथी ते मनुष्योए मानव जन्मने निष्फळ गुमाव्यो छे

नागराजनी सहस्त्रफणाथी मंडित जेमनु मस्तक
अलौकिक शोभा धरावे छे एवा श्री दीनदयाळु
पार्श्वनाथ भगवन्तने अनन्तानंत वंदना

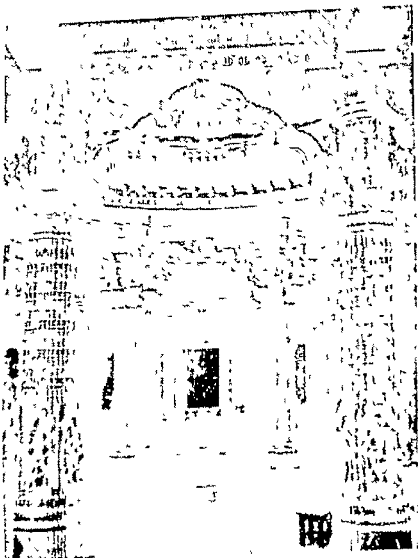

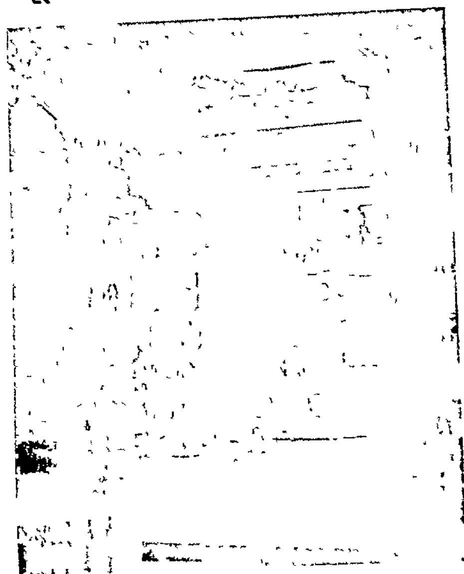
श्री आबुजी तीर्थ

आबु-देलवाडा येथील अप्रातिम शिल्प स्थापत्य कलापूर्ण जैन श्वे. मंदिरांचे दृश्य

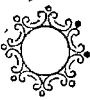

श्री विमलवसही

श्री लुणवसही

श्री कुंभोजगिरी तळेटी धर्मशाळा

शांतिलाल लिलाचंद शाह, रेठरेकर, (सांगली)

विक्रम संवत २००६ चा द्वितीय आषाढ शुद्ध षष्ठीचा दिवस म्हणजे मूसळधार पावसाचे थैमान आणि श्री कुंभोजगिरी तीर्थाच्या पायथ्याला बांधावयाच्या धर्मशाळेच्या शिलास्थापनाचा आधला दिवस! या शुभ कार्यासाठी अहमदाबाद, बेळगाव, इचलकरंजी, कोल्हापूर, मुधोळ वगैरे पुष्कळ गावची श्रावक मंडळी जमलेली होती पण मेघराजाच्या थयथयाटाने उद्या कसे व्हायाचे या विचारात गिरीवरील धर्मशाळेत सचित बसली होती

शुद्ध ७ चा दिवस उजाडला पावसाने समय ओळखून आवरते घेतले होते ढगाळलेल्या आकाशातून सूर्यदेवाचे दर्शन झाले गिरीच्या आसमंतातील वातावरण प्रसन्न आणि उल्हासदायी झाले आधले दिवशी कोंडून राहिलेले पक्षीगण किलबिलाट करीत इतस्तत फिरू लागले काळ्या माईचा सुगंध दरवळू लागला झाडावरील पाने टवटवीत दिसू लागली यात्रेकरू मंडळींनी श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रभूचे दर्शन घेऊन, त्याचा जयजयकार करीत, भविष्यात विशाल रूप धारण करणाऱ्या धर्मशाळेच्या शिलारोपणासाठी गिरीवरून खाली येण्यास सुरुवात केली

कुंभोजगिरीवरील जिन मंदीर शिरढोण निवासी श्रावक श्रेष्ठीवर्य फत्तेचंद मलुकचंद शाह यानी भक्तिभावाने बांधविले व त्या कामी कुंभोजनिवासी बंधुत्रय सर्वश्री रावजीभाई, स्वरूपचंदभाई व चिंतामणिभाई गुलाबचंद नानावटी यांची साथ घेतली होती समाजातील श्रेष्ठिवर्यांनीही यथाशक्ति मदत केली अशा तऱ्हेने आपल्या पूर्वजांनी तीर्थ आणि त्याचे रक्षणाचा भरीव पाया घातला, त्यास आता शंभर वर्षे पुरी होत आहेत

पूर्वीच्या काळी दक्षिण महाराष्ट्रात श्वेतांबर जैन समाजाची घरे खेडोपाडी पसरलेली होती नगात रस्ते, दळणवळणाची अपुरी साधने, धर्मभावनेबद्दल उदासीन वृत्ति, इत्यादि कारणांनी श्री कुंभोजगिरी या तीर्थस्थानी चैत्र व कार्तिकी पौर्णिमा या महान दिवशी सुद्धा शे-पन्नास श्रावक येत असत गिरीवरील श्वेतांबर धर्मशाळा व त्यासमोर असलेल्या दिगंबर बांधवांची धर्मशाळा यातून यात्रेकरूंचा समावेश होत असे उभय संप्रदाय बंधुभावाने वागत आले व ते वागणे परस्परांना पूरक होत गेले

दिवसेंदिवस प्रवासाची साधने वाढली श्री कुंभोजगिरीवरील जागृत देवस्थानाची माहिती पसरत गेली व यात्रेकरू श्रावक-श्राविकांची ये-जा वाढू लागली विक्रम सं १९९४ या वर्षी पू पा व्याख्यानवाचस्पति श्रीमद्विजय रामचंद्र सूरीश्वरजी महाराज आपल्या विद्वान व तपस्वी अशा अनेक शिष्यवर्गासह दक्षिण महाराष्ट्रात आले त्या अगोदर संवेगी गुरु महाराजांची ये-जा जवळजवळ नव्हतीच गोरजी महाराज—यती—केव्हातरी येत

पू पा रामचंद्र सूरीश्वरजी महाराजांची जैनधर्म, त्याचे तत्वज्ञान आचारविचार इत्यादि वरील गोड भाषेने आणि वक्तृत्वशैलीने हृदयास भिडविणारी व्याख्याने ऐकून श्रावक समाजाप्रमाणेच इतरेजनही धर्मभावनेने प्रेरित होऊन, उल्हासाने भक्तिमार्गाकडे झुकले पूज्य गुरुदेव व त्यांच्या शिष्यगणांचे त्यागी जीवन व उपदेशशैलीने भारावून गेलेल्या जनतेमधून स्वतःच्या संपत्तीचा सदुपयोग करण्याची स्फूर्ति तेव्हा लागली

सातारा निवासी स्व हिराचंद मनोहरदास वडगावकर यांच्या सुपुत्रांनी कराड ते कुंभोजगिरीपर्यंत 'छरी' पाळणारा चतुर्विध संघ पू गुरुदेवांच्या निश्रेत काढला असा संघ महाराष्ट्रात प्रथमतःच निघाला होता कुंभोजगिरीवर पूज्यश्रींनी शाह बंधूंना संघवी पद दिले व तेथून ते कोल्हापुरास गेले

कोल्हापूर हे मोठे शहर असूनही तेथे स्वतंत्र व सर्व सोयींनी युक्त जिनमंदिर नव्हते एक-दोन घर-मंदिर होती आत्मकल्याणाच्या दृष्टीने मंदिराची आवश्यकता पू गुरुदेवांनी समजावली व लक्ष्मीपुरीत एका मोठ्या जागेवर श्री शंखेश्वर-पार्श्वनाथाचा देऊळ कोल्हापूर-निवासी उदार-दिल श्रावक श्रेष्ठीवर्य श्री वखुभाई माणिगजी परमार, हुकमीचंद डुंगाजी राठोड, हिंदुमल जितराजजी राठोड आणि साकळचंद दोलाजी गांधी या चौघांनी भरीव रक्कम देऊन व कोल्हापुरी झालेल्या उपधानतप माळारोपणाचे उत्पन्न भरीस घालून त्या प्रासादाची उभारणी सुरू झाली ते बांधकाम होईपर्यंत पूज्य आचार्य महाराज दक्षिणेकडे हुबळी गदगपर्यंत जाऊन परत आले कोल्हापूरास भूषणावह व श्रावक समाजास अभिमान वाटण्याजोगी, सुंदर कलामय वास्तु तयार झाली होती तेथे प्रभु मूर्तींची अंजन-शलाका (प्राण-प्रतिष्ठा) व प्रतिष्ठा (स्थापना) महोत्सव मोठ्या समारोहपूर्वक सानंद संपन्न झाला त्या धर्ममहोत्सवात सहभागी होण्यासाठी कच्छ, काठेवाड, गुजरात, राजस्थान, कलकत्ता, मुंबई ते बंगलोर, मद्रासकडील श्रावक समुदाय प्रचंड संख्येने आलेला होता

मुंबईचे दानवीर शेठ माणेकलाल चुनिलाल, शेठ जिवाभाई प्रतापसी, अहमदाबादचे शेठ वकुभाई मणिलाल, शेठ चिमणलाल केशवलाल कडिआ, शेठ माराभाई हठिसिंग, शेठ कांतिलालभाई, शेठ श्री भोगीलालभाई शहा, कलकत्तावाले शेठ लिलाधर कालीदास इत्यादी समाजाग्रणी मंडळी या प्रतिष्ठा-महोत्सवासाठी कोल्हापुरी जमली होती तेथून स्वस्थानी परत जाताना श्री कुंभोजगिरीची यात्रा केल्याशिवाय कोण परतणार !

आपल्या देशात सर्व धर्मियांच्या तीर्थस्थानी यात्रेकरूच्या सोयीसाठी धर्मशाळा आहेत जैन समाजानेही ठिकठिकाणी धर्मशाळा बांधल्या आहेत कित्येकांनी तशा कामी आपले सर्वस्व अर्पण केले आहे मात्र महाराष्ट्रातील क्षेत्रावर

समाजाचे एकमेव तीर्थ असलेल्या कुमोजगिरीच्या पायथ्याशी धर्मशाळा असावी असा विचार प्रसृत होऊ लागला डोंगरमाथ्यावर धर्मशाळा असली तरी तीर्थांची आशातना होते ते टाळावे या हेतूने शेठ मणिकलाल चुनिलाल यानी त्यावेळचे तीर्थ-कमेटीचे अध्यक्ष शेठ हुकमीचद डुगाजी राठोड याच्याकडे रु ५००१ देऊन तळेटीची धर्मशाळेच्या बाधकामास सक्रिय शुभमुहूर्त केला

पू पा आचार्य श्री रामचद्रसूरीश्वरजी महाराजाच्या पाठोपाठ, त्याचे गुरुदेव सिद्धात–महोदधि पू पा आचार्यदेव प्रेमसूरीश्वरजी महाराज आपल्या शिष्यसमुदायासह दक्षिण महाराष्ट्रात उतरले, या सर्व गुरुदेवाच्या सान्निध्यात निपाणी, कोल्हापूर, सागली, कराड आदि ठिकाणीं अनेकविध धर्मकार्ये, साधु-दीक्षा, उपधान–तप वगैरे झाले धार्मिक जागृति विशेप प्रमाणात झाली स १९९४ ते १९९८ अखेर हे महान गुरुदेव द महाराष्ट्राचा विहार पुरा करुन परत गेले. परतु त्यानी केलेल्या मार्गदर्शनाचा उपकार इकडील समाज कधीच विसरू शकणार नाही

सवत २००५ या वर्षी पू पा व्याख्यान वाचस्पति, कविकुलकिरिट आचार्यश्री लब्धि–सूरीश्वरजी महाराज, पू जयत वि उपाध्याय, पू प विक्रम वि आदि शिष्यसमूहासह सागली येथील श्री पार्श्वनाथ प्रभु मदिराच्या प्रतिष्ठेच्या कार्याच्या निमित्ताने द महाराष्ट्रात आले त्यावेळी श्री कुभोजगिरी–तीर्थ–कमेटीने त्याना कुभोजगिरीवर नेऊन त्याच्या शुभ छायेत तेथे नुकत्याच जीर्णोद्धार केलेल्या शिखरावरील ध्वजादड व कळश त्याचप्रमाणे मूळनायक श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ व भुयारातील अजितनाथ या मूर्ति व्यतिरिक्त इतर सर्व मूर्तींची प्रतिष्ठा वगैरे भव्य उत्सव केला कुभोजगिरीवरील श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथाचे नयनरम्य मदिर, शेजारची धर्मशाळा, तेथील सुदर व्यवस्था, त्याचप्रमाणे त्या पहाडावरून चौफेर बाजूचा सुरम्य परिसर पाहून पू गुरुदेवानी उल्हासाने 'दक्षिणेचा शत्रुजय' अशी पदवी या तीर्थास दिली

तीर्थाची आशातना–अवहेलना होऊ नये, हा धर्म उपस्थिताना समजाविताना 'तीरथनी आशातना नवि करिए रे' हे पू प वीरविजयजी म श्रीचे बोल त्याचप्रमाणे–

अन्यस्थाने कृत पाप, तीर्थस्थाने विनश्यति ।
तीर्थस्थाने कृत पाप, वज्रलेपो भविष्यति ।

इतरत्र केलेल्या पापाचे क्षालन तीर्थस्थानी येऊन होऊ शकते पण तीर्थस्थानी केलेले पाप वज्रलेपासारखे चिकट होते व ते भोगूनच त्यातून सुटका करुन घ्यावी लागते, असे समजावून, काया वाचा–मने करुन किंचितमात्रही तीर्थ-अवहेलना होऊ नये या दृष्टीने पायथ्याला धर्मशाळा करुन तेथे यात्रेकरुची दैनदिन कार्यक्रमाची सोय व्हावी असे सूचविले

तेथे लगेच उदार श्रावकानी धर्मशाळेसाठी वर्गणी द्यावयाचे ठरवले व टीपेची सुरुवातहि झाली नतर पू गुरुदेव स्वत चा चातुर्मास कराड येथे करावयाचा निर्णय देऊन व त्याचे शिष्य पू प प्रवीण वि गणिवर्य व युवकजनप्रतिबोधक महिमासपन्न पू महिमा वि म आणि पू सुशील वि म याचा चातुर्मास सागली येथे करण्याचा निर्णय देऊन कराडकडे गेले

सद्गुरुनी गुरुदेवानी केलेली सहज सूचना, पण ती गुरुची आज्ञाच समजली जाते

परमोपकारी गुरुदेवाच्या आज्ञा, समाज अग्रणीनी केलेले आवाहन व श्रावकजनाच्या इच्छा आणि गरजेचा विचार करुन तीर्थ कमेटीने धर्मशाळा

बाधावी हा ध्यास घेतला त्याची पूर्तता करण्यास एक सवत्सर उलटले, परतु त्या प्रचड कामाची सुरुवात आषाढ शु ७ ता २१-७-१९५० मगळवार रोजी शिलारोपणाच्या विधीने झाली, त्यावेळी सामुदायिक स्नात्रपूजा करण्यात आली

या शुभारभी शेठ चिमणलालभाई कडिआ याचे वक्तव्य झाले त्याची नोद 'नवी धर्मशाळेची रूपरेखा' या पुस्तिकेवरून खाली देण्यात येत आहे—

साधर्मी भाईओ अने वहेनो,

श्री कुभोज तीर्थाधिपति श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ भगवानन् स्मरण करी, ए मगल समये मारा बे शब्दो कहु छु

तीर्थ एटले शु ?

सर्व धर्मशाळाओ तेमनी मानेली पवित्र जग्याओने तीर्थ तरीके ओळखावे छे साची रीते जे क्षेत्रमा श्री तीर्थकर देवनु एक पण कल्याणक थयेलु होय, जे भूमिउपर अनेक आत्माओअे आत्मकल्याणनी साधना करेली होय अने पुण्यात्माओना आवागमनथी जे स्थानना रज पवित्र थयेली होय, ते तीर्थ कहेवाय श्री कुभोजगिरी आवु तीर्थ छे, भव्यात्माओ आ तीर्थनी शीतळ छायामा आवीने आत्मसाधनानी प्रेरणा मेळवे छ आत्मसाधनानो सामान्य अर्थ जेथी रागद्वेष घटे अने ससारप्रत्ये विरागभाव केळवाय

दक्षिण भारतमा जैन धर्म :

महाराष्ट्रमा अने छेक दक्षिण भारतमा अेक समये जैन धर्मनो घणो प्रभाव हतो आ प्रदेशमा जैन धर्मानुयायी राजाओ थइ गया खारवेलना प्राचीन शिलालेखो अने इतिहास एनी साक्ष पुरे छे धार्मिक असहिष्णुतावाळा अन्य धर्मीओअे अनेक जैन मदिरोनो नाश कर्यो छे, अने अनेकमा देवदेवीओ गोठवी दीधा छे कहेवाय छे के पढरपूरनु मदिर तथा कोल्हापूरनु अबाबाई मदिर विगेरे एना पुरावा छे लिगायत विगेरे आजे ओळखाती जातिओना रितरिवाज जोता ते पूर्वेनी जैन प्रजा हती, अेम साबित थाय छे आवु आवु जाणीने जैनोअे कोईना उपर रोप कर्यो नथी करवानो पण नथी, परतु सावधान थवानु छे, भूतकाळ उपरथी बोधपाठ लई नक्कर भविष्य घडवानु छे आ माटे वर्तमानकाळनी बेदरकारी अने प्रमाद आपणे खखेरवा पडशे

श्री कुंभोजगिरी तीर्थनी रचना :

श्री कुभोजगिरी आपणु प्राचीन तीर्थ छे अही देरासर, धर्मशाळा, पगथिया विगेरे व्यवस्थित करी शणगारी श्री सघ माटे तैयार करनार शेठ फत्तेचदभाई गिरधोणवाळा अने शेठ रावजीभाई गुलाबचद कुभोजवाळा छे एमनु तीर्थरक्षानु कार्य ज्वलत छे ए धर्मवीर आत्माओना स्मरण करी तेमने नमन करीए छीए—

पंदर वर्ष पहेला अने आज :

महाराष्ट्रना थोडाज भाविको अहि यात्राअे आवता आ तीर्थनी कित्येकोने खबर ज न हती गुजरात, कच्छ, काठिआवाड जेवा प्रदेशोमा तो कुभोजगिरीनु नाम पण अमोअे साभळयु न हतु परतु जैन साधु जगत उपर केटलो उपकार करे छे ! ऐक्यनी केटली सुदर भावना केळवे छे ! अने सकळ सघने केवो सगठित बनावे छे ! ए हालमा दूरदूरथी अत्रे यात्राअे आवता सख्याबध यात्राळुओथी समजी शकाय छे आजना आ मगळ प्रसगे ७०० माईल दूर रहेनार मारी अने एवा बिजाओनी हाजरी ए पण अेनेज आभारी छे

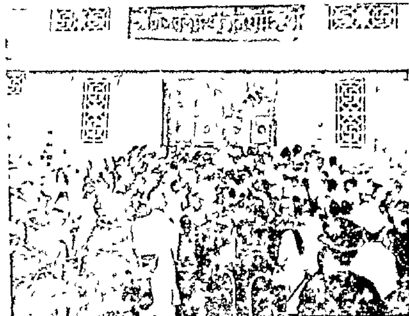
तळेटी धर्मशाळा भूमिपूजन समयी

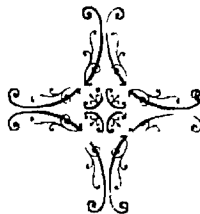
तळेटी धर्मशाळेतील प्रमुख सभागृह
(शेठ चतुरदास नगिनदास याच्या उदार देणगीतून)

शेठ चतुरदास नगिनदास शाह धर्मशाळेचे
भूमिपूजन करीत आहेत

धर्मशाळा उद्घाटन

तळेटी धर्मशाळा उद्घाटक शेठ रतिलाल नाथालाल

श्री कुंभोजगिरीवरून तळेटी धर्मशाळेचे विहंगम दृश्य

— --

लेखक **श्री. शातिलाल लिलाचंद शाह**

पू पा **श्री. विजय प्रेम सूरीश्वरजी** म सा ना शिष्यरत्न पू पा **श्री. विजय रामचद्रसूरीश्वरजी** महाराज मुवई पधार्या हता ए तकनो लाभ लई पूना कँपवाळा धर्मस्नेही केशवलाल माणेकलाले महाराष्ट्रमा पधारवा पू आचार्य महाराजने आग्रहभरी विनति करी अने तेओश्रीनी पधरामणी पूना कॅपमा थई पछी तो कराड, कोल्हापूर, निपाणी, वेळगाम, हुबळी अने गदग सुधी पूज्य आचार्यश्रीए परिभ्रमण कर्यु सुपुप्त महाराष्ट्र जागृत थयु अने धर्म प्रवृत्तिमा आ अरुणोदय थयो स्थळे स्थळे उपधान विगेरे विविध तपस्याओ थई आत्मामा धर्मनी मूख जागे छे ते आत्मा धर्मक्रियाविना रही शकतो नथी कराडथी आ तीर्थ सुधी 'छ ऽ री' पाळतो सघ निकळ्यो पधर दिवसना ए सघनी ख्याति भारतभर थई हती आ सघनी व्यवस्था अति सुदर हती एमाना एक कार्यवाहक स्व राजाराम (वापू) मियाचद कराडना कुशळ खडतल धर्म श्रेष्ठीने आपणे कदीज भूली न शकिए ए यात्रा सघना सघवी शेठ हिराचन्द मनोहरदास सातारावाळाना सुपुत्रो हता श्री कुभोजतीर्थनो हालनो विकास अने उद्धार ए यात्रा सघने आभारी छे आ पछीना कोल्हापूर, निपाणीना अजनशलाका अने प्रतिष्ठा महोत्सवो जेमणे निहाळ्या छे, ए धर्म प्रसगना सुखद अने प्रेरणादायक सस्मरणो आजे पण याद आवे छे वयोवृद्ध सुश्रावको कहेता सामळ्या हता के सो वर्षमा गुजरात काठियावाड के ज्या धर्मना सेकडो उत्सव थाय छे त्या पण आवा उत्सवो साभळ्या के जोया नथी आ बधा प्रसगो घणा बोधक छे थोडा वर्षो पछी ए इतिहासनो विषय बनी जशे

केटलाक इतिहास वाचीने तारवे छे के धर्मथी लाढाइओ थई छे धर्मथी भागला पड्या छे धर्मना अनेक वाडा होवाथी आपणो देश गुलाम छे विगेरे आप विचारशो तो जणाशे के आ वातो खोटी छे अने जे काई खोटु जणातु होय तो ते धर्मथी नथी बन्यु, पण धार्मिक असहिष्णुताना दुर्गुणोथी बन्यु छे जगत उपर कोई पण गृहस्थथी अनत काळमा जे काई उपकार थयो हशे, तेनाथी अनत गुणो उपकार पचमहाव्रतधारी एक सामान्य जैन साधुथी थयो छे अने आजे थाय छे. जैन साधुओने दुन्यवी स्वार्थ नथी, ए सर्व जीवमात्रना मित्र छे पू आचार्य महाराज अने पू. साधुओए महाराष्ट्रनी धरती उपर फक्त चार वर्ष विचरीने देशना बीजा प्रातोनो महाराष्ट्र साथे मेळ साधी आप्यो छे भाइचारो वधारी आप्यो छे आ उपकार महाराष्ट्रनी प्रजा भुली शके नही

तीर्थ कमिटीनी कार्यपरायणता :

पू आचार्य महाराजाओना विचरवाथी अने यात्रासघथी जे प्रेरणा मळी तेने श्री कुभोजतीर्थनी कमिटीए वधावी लईने देरासरजीनो, धर्मशाळानो

योग्य जीर्णोद्धार अने सुधारा वधारा कराव्या छे तीर्थना हक्कनारक्षण माटे कमिटी प्रसगे प्रसगे जागृत रही छे आथी आजे यात्राळुओनी सख्यामा पण वृद्धि थती रही छे चैत्री, कार्तिकी पूनमना, पौप दशमना मेळाओ सुव्यवस्थित थाय छे

खूब जरुरियात जणाता आ तळेटीनी नवी धर्मशाळा बाधवानु काम पू पा आचार्यदेव **श्रीमद् विजयलब्धि सूरीश्वरजी** महाराज अत्रे पधारता कमिटीअे हाथपर लिधु छे तेओश्रीअे पण स्थळे स्थळे धर्मबोधनी वर्षा वर्षावीने पूर्वनी खिलेली वाडीने नवा पुष्पोथी सजावट करी छे हाल तेओश्री पूना कॅंपमा चातुर्मास विराजे छे ए अनुभवी, वयोवृद्ध, कविकुलकिरिट गुरुदेवने ओछामा ओछा बे त्रण वर्ष हजु महाराष्ट्रमा विचरीने लाभ आपवा आपणे आ तके विनती करीए छिए

नवी धर्मशाळानी प्रगति :

आ धर्मशाळाना नकशा विगेरे तैयार थया छे अेनी गोठवण यात्राळुओने वधु सगवड आपी, वधु धर्म परायण करवानी दृष्टीअे शरु छे कार्यकुशल कमिटी निमाड गड छे एमा मने पण अेमणे बाध्या छे मारा धर्मस्नेहीओअे जे जे कर्यु छे तेनो हु इन्कार करी शकतो नथी सकळ सघना आशीर्वाद अने सहकारथी थोडा समयमा कमिटी आ धर्मशाळा तैयार करवा शक्तिमान थशे अेवी आशा छे

प्रेरणादायी मंगळ प्रसंग :

आजनो आ शिलास्थापननो मगळ प्रसग खूब प्रेरणा आपे छे धर्मप्रेमी शेठ श्री चतुरदास नगीनदास बेळगाममा वसता छताअे तेओनी दानवीरता अने औचित्य गुणथी परप्रातोमा पण जाणीता छे तेओना शुभ हस्ते आ धर्मशाळानी प्रथम शिला स्थापित थवानी छे वधुमा आप सर्वेअे वर्षाऋतुनी अगवडताओ वेठीने पण हाजरी आपी छे तथा कमिटीअे पण आपणा वधा माटे प्रसगोचित सुदर सगवडो करी दीधी छे आवा निमित्तो धर्मकार्यमा घणु प्रेरणा वळ आपे छे पूनाथी गदगसुधी प्रदेश खेडायेलो छे अेमा अनेक धर्मप्रेमी अने दानवीर गृहस्थो वसे छे महाराष्ट्रमा तीर्थनी धर्मशाळानो आ प्रथम प्रसग छे आ कार्यमा जोडती तन, मन, धननी शक्ति तुरतज पुरी पाडवा मारी सर्वने भलामण छे

शुभ अभिलाषा :

तीर्थस्थानो तरवा माटे छे तेमज धर्मशाळा अे धर्मनी भावना केळववानी निशाळ छे देश परदेशना यात्राळु भाईबहेनोनो अहि मिलाप थाय छे एक बीजाना जीवनमाथी सारु शिखवानु अने खोटु दूर करवानु अहि सहेजे बनी जाय छे, धर्मस्नेह केळवाय छे परिणामे धर्मना कार्योमा सकळ सघ एक रूपे खडो थाय छे अने सुखदु खमा भाग लेवानु बने छे आजे आपणे आपणा दु खी साधर्मिकोने लगभग भुली गया छिए तेनु कारण ए छे के धनिक वर्गनो अेनी साथेनो सपर्क तुटी गयो छे आथी घणु नुकशान थयु छे अने थाय छे हालना समये साधर्मिक भक्ति अेटले मारा जैन भाईओने हु दरेक रीते उपयोगी बनु अे भावनानी ज्योत जागवानी अनिवार्य आवश्यकता छे आ धर्मशाळा अेमा निमित्त बनो अेवी अभिलाषा साथे शासन देव सहुना आत्मविकासना अने सघसेवाना मनोरथने पुरा करे, अेवी प्रार्थना साथे विरमु छु "

श्री चिमणलालभाईचे वक्तव्य पुरे झाले तो मुहूर्ताची वेळ झाली होती श्री जगवल्लभ

पार्श्वनाथ, श्री मुनिसुव्रत स्वामी, शासनदेव याच्या जयजयकारास ढोल-शहनाईची साथ झाली. जणु आकाशस्थ देवताना ते आमत्रण होते श्री नमस्कार महामत्राचें स्मरण करून ॐ पुण्याह ॐ पुण्याहच्या घोषात शेठ चतुरभाईच्या हस्ते शिलारोपण विधिसहित झाले उपस्थित भगिनीनीं मगल गीते गाइली

शेठ चतुरदासभाई यानी तीर्थास अत्यत आवश्यक असलेल्या या नूतन धर्मशाळेच्या शिलारोपणाची सधि आपणास दिल्यावद्दल सर्वाचे हार्दिक आभार मानून वाधकाम पूर्तीसाठीं आपल्या सहकाऱ्यासह त्यानी सर्व प्रयत्न करावयाचें अभिवचन दिले नतर शेठ वावुभाई परमार यानी सर्वाचे आभार मानताना श्री चिमणलालभाई साररव्या मुरव्वीनी वारवार मार्गदर्शन करावे असे सुचवले आणि या शिलारोपणकामी योगायोगाचा एक गमतीदार प्रसग सागितला एक श्रेष्ठिवर्याच्या हस्ते हें शिलारोपण करावयाचे असे निश्चित झालेले असताना ऐनवेळीं दोन दिवस अगोदर त्यानी नकार कळविला मुहूर्ताप्रमाणे काम सुरू करावयाचे असे असताना ऐनवेळी कोण पाहुणे शोधावयाचे अशी चिता कार्यकर्त्यांना पडली श्रीमान चतुरदासभाईना सहज शब्द टाकला गेला व शासन-देवताची कृपा असल्याने त्यानी ते आनदाने तात्काळ मान्य केले 'भाग्यविना न मिले, भळी वस्तुका भोग' या म्हणीप्रमाणे भाग्यवान चतुरदासभाईच्या हस्ते सुरू झालेल्या या भल्या कार्याची पूर्तता लौकरच होईल असे त्यानी सागितले

श्री चिमणलालभाईच्या देखरेखीखाली श्री उपरियाळाजी तीर्थस्थानी एक धर्मशाळा फूट ८० X ८० फूट बाधावयाचे काम चालू होते त्याचा अनुभव जमेस धरून व योग्य त्या सुधारणेसह येथील धर्मशाळेची रचना करावयाचे ठरवून तसे नकाशे तयार केले होते त्याची रुपरेखा श्री चिमणलालभाईनी सागितली

श्री कुभोजगिरी तीर्थाच्या पायथ्याशी असलेल्या सघाच्या जागेवर चारी बाजूस जागा खुली सोडून १५७ X १५७ फूट जमिनीवर चौसोपी बाधकाम करून मधील चौकात श्री ऋषभदेव प्रभूचें शिखरवध मदिर बाधावयाचे, धर्मशाळेच्या बाहेर दक्षिण बाजूस पाण्यासाठी विहीर, स्नानगृह, पाकशाळा बाधावयाची अशी स्थूल योजना ठरवून निरनिराळ्या विभागाना दात्याची नावे द्यावयाची व त्यासाठीं ठराविक रक्कम (नकरा) ठरविण्यात आली ती खालीलप्रमाणे-

श्री जिनमदिर रु ३१००१, खोली ब्लॉक रु ४००१, धर्मशाळेतील मुख्य हॉल रु ८१०१, पाकशाळा रु ३००१, प्रवेशद्वारावरील दुमजल्याचा हॉल रु ६१०१, विहीर रु २००१, लायब्ररी हॉल रु ७१०१, स्नानगृह रु २५०१, सोप्याचा एक विभाग रु १००१

त्याचप्रमाणे ओसरीवरील एका विभागास नावासाठी रु २५१ आणि त्यापेक्षा कमी रक्कम देणाऱ्याची नावें बोर्डावर लिहून तो बोर्ड धर्मशाळेत लावावयाचा असे ठरविण्यात आले होते

श्री चिमणलालभाईनी ही योजना जाहीर केल्यावरोवर शेठ चतुरदासभाई यानी आपले तात श्रीवर्य नगिनदासभाई (स्व स. १९५७ व माता श्री ककुवाई स्व स १९७८) याचे नाव मुख्य हॉलला द्यावे म्हणून ८१०१ रु द्यावयाचे जाहीर केले प्रवेशद्वारावरील हॉलला 'मनसतुष्ट

प्रासाद' नाव द्यावे म्हणून शेठ बाबुभाई परमार रु २००१, शेठ हुकमीचद डुगाजी राठोड रु १५०१, शेठ हिदुमलजी राठोड रु १५०१, आणि शेठ साकळचद दौलाजी गाधी रु १२०१ असे त्यानी ६२०४ रु देऊ केले

विहिरीसाठी शेठ चन्दुलाल लालचद इचलकरजी रु २००१ यानी जाहीर करून उपस्थितापैकी सर्वशेठश्री कोल्हापूरनिवासी मणिलाल पुरुषोत्तम शाह रु १००१ पुनमचदजी नथमल सघवी रु १००१, पानाचद मोतीचद शाह रु १००१ व वरदीचद तिकमचद पोरवाल बेळगाव रु १००१ माणेकलाल दानाजी मुधोळ रु ५०१, चिमणलालभाई कडिआ अहमदाबाद रु २५१ व सुरतमल दरजाजी कोल्हापूर रु २५१ अशा देणग्या जाहीर करण्यात आल्या

श्रावकजनाची शक्ति असो वा नसो पण सदैव यथाशक्ति दान, देणगी देऊन धनाचा सद्व्यय करण्यात ते सदैव आघाडीवर असतात भारतभर असलेली गगनचुबी देवालये विशाल उपाश्रय, प्रचड धर्मशाळा, भोजनशाळा, आयबिलशाळा या सद्व्ययातूनच उभारल्या गेल्या तो दातृत्वाचा ओघ सतत चालू असल्याने ती सर्व स्थाने सुव्यवस्थित, टापटिपीची व स्वच्छ आहेत ही समाजाला सतत भूषणावह असलेली वस्तुस्थिती आहे

शिलारोपणाच्या निमित्ताने श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ मदिरात आगी, पूजा व जमलेल्या पाहुण्याचे जेवण हे सर्व शेठ चतुरदासभाई यांच्या मार्फत झाले तसेच येथील बाहुबली दिगबर ब्रह्मचर्याश्रमातील मुलाना एक वेळचे जेवण त्यांनी दिले त्यात धर्मशाळेचे काम करणाऱ्या लोकाना सहभागी करून त्याना पारितोषिके देण्यात आली

बाधकाम मे देसाई आणि कपनीकडे टेडर पद्धतीने सोपवून त्यावर दैनदिन देखरेखीसाठी श्री पुजाराम मेस्त्री, साप्ताहिक देखरेखीसाठी श्री मोरे ओव्हरसिअर, सर्वसाधारण देखरेखीस श्री हिदुमलजी राठोड, हिशोबासाठी श्री हुकुमीचदजी राठोड याची नियुक्ति झाली बाधकाम वेग घेऊ लागले

खर्चासाठी दक्षिण भारतात मोठा फड गोळा करावयाचे ठरविण्यात आले प्रथम सुरुवात कोल्हापूर येथे झाली सर्वश्री चतुरदासभाई, चिमणलालभाई, बाबुभाई परमार, पुरुषोत्तमदास झवेरी, दलिचदभाई, हिदुमलजी, हुकुमीचदजी, साकळचदजी गाधी, उत्तमचद शेठ समदडिआ सचर, चदुलालभाई शाह इचलकरजी आदि कार्यकर्ते मडळी अधुनमधून जमेल तसे धन जमविण्याच्या प्रयत्नास लागली समाजाला माहिती व्हावी म्हणून 'नूतन धर्मशाळेची रूपरेखा' नामक एक पुस्तिका तयार करून सर्वाकडे गावोगाव पाठवण्यात आली होती फड गोळा करावयास गेलेल्या मडळीना उत्साहप्रेरक, बोधप्रद असे अनेक अनुभव आले त्यापैकी काही येथे देणे उचित होईल

एके ठिकाणी रात्रीच्या वेळी मडळीना स्वतःच वल्ही मारून नाव परतीरी न्यावी लागली

खरी मालकीण :

एका श्रावक श्रेष्ठीच्याकडून दोनशे एकावन्न रुपये घ्यावेत अशी मडळीची इच्छा असताना तो श्रावक देण्यास आढेवेढे घेत होते दारआड असलेल्या त्याच्या सहचारिणीला राहवले नाही ती म्हणाली, धर्मकार्यासाठी आलेल्या मडळीना पुढे कामास जावयाचे आहे आपल्यास अशी

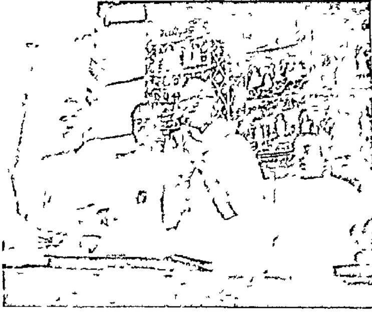

तळेटी धर्मशाळेतील मनसंतुष्ट प्रासादांतील श्री शत्रुंजयगिरी प्रतिकृति

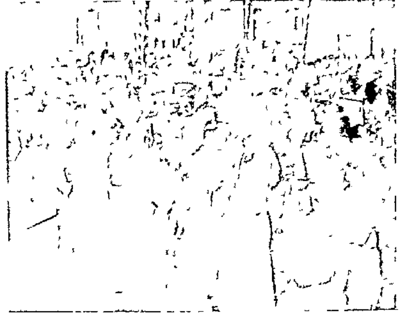

स्व शेठ चिमणलाल केशवलाल कडिआ, अहमदाबाद

तळेटी धर्मशाळेत

उपधान तप प्रवेश समयी पू प. मुक्तिविजयजी गणिवर्य
संवत २०१५

श्री उपधान तप प्रवेश संवत २०१५

कराड कुंभोजगिरी संघ
मुहूर्त घटिका यंत्र

पू पा. आचार्य श्री रामचंद्रसूरीश्वर महाराज
आपल्या शिष्य परिवारासह

सधि केव्हा मिळणार ? त्याना १००१ रुपये द्या " त्या सस्कारी सुश्राविकेचे बोल ऐकून मडळीना अभिमान वाटला सपत्तीची खरी मालकीण आणि सुसल्ला देणारी मैत्रीणच नव्हे का ती ?

मनाचा मोठेपणा :

एके सायकाळी मडळी एका खेडेगावी गेली तेथे जैन श्रावकाचे एकच घर होते दोन भाऊ त्याची माता व इतर परिवार त्याच्या घरी होता. थोरला भाऊ घरी होता लहान भाऊ परगावी गेला होता फड घेण्यास गेलेल्या मडळीनी तेथे येण्याचें प्रयोजन सागून, टीप माडून द्या, पुढे जावयाचे आहे असे सागितले—" लहान भाऊ येण्याची वेळ झाली आहे, तो आला म्हणजे पाहू " असे थोरल्या भावाने सागितले, " कुभोजगिरीच्या धर्मशाळेचे काम चालू झाल्याचे ऐकून आपण कोल्हापूरास जाऊन रु ५०१ द्यावयाचे ठरलेले होते आता ही थोर मडळीच आपल्या दारी आली आहेत त्याच्या कामाचा व्याप पाहून विनाकारण वेळ का दवडतोस ? लहान भावाचे निमित्त सागू नकोस देऊन टाक ते रुपये " असे त्याच्या आईने सागितले थोरला भाऊ निरूत्तर झाला मडळीची वाणिया वृत्ति जागृत झाली, तुम्ही कोल्हापुरास जाऊन ५०१ रु देणार होता, आता आम्ही पाच जण आपल्या दारी आलो आहोत, धर्मकार्य आहे, जास्त देण्याचा विचार केला तर बरे होईल असे मडळीनी सागितले, माता-पुत्रानी क्षणभर विचार केला व रु १००१ देऊ केले

दानवीर भिमा कुलडिआची आवृत्ति :

फड गोळा करण्यास जात असलेल्या मडळीनी कोणासही लाजविण्यासारखे होऊ नये हे पथ्य साभाळून कार्य चालवले होते एके गावी फड गोळा करून मडळी पुढे जावयाच्या तयारीस असताना एका सुश्रावकाने त्याना अडवून आपले दुकानी चलण्याबद्दल आग्रह केला त्याचेकडे जाण्यासारखे नाही असे होते, परतु त्याच्या नम्र आग्रहामुळे त्यास नकार देता येईना 'पुन्हा येऊ' असे सागूनही तो ऐकेना अगतिकतेने मडळी त्याचे दुकानी गेली त्याने रु २५१ समोर ठेवून ' ही नश्वर सपत्ति सत्कारणी लावा व मला ती सधी मिळू द्या ', असे विनम्रभावे सागितले सर्वाना भिमा कुलडिआची आठवण झाली त्या सुश्रावकाला ते रुपये देणे भारी होते, पण त्याच्या हृदयस्थ सद्‌भावनेचा विचार केल्याशिवाय दुसरा कोणता मार्ग होता ?

फड कमिटीने सवत २०१४ अखेरपर्यंत रु दोन लाख चार हजारचा फड जमविला त्यापैकी रोख एक लाख पच्याऐशी हजार रुपये हाती आले व बाधकामात एक लाख पच्याणव हजार रुपये खर्च झाले कॉन्ट्रॅक्टरनी काही खोडसाळपणा केला असे कमिटीच्या निदर्शनास आले तेव्हा अध्यक्ष श्री चतुरदासभाई यानी बेळगावचे इजिनिअर मे पर्वते-पाटील याना खास आणवून चौकशी करून कॉट्रॅक्टरना त्याची चूक दाखवून दिली व त्या उभयताच्या समतीने त्याचे बिल भागविले सर्व हिशोब प्रतिवर्षी चार्टर्ड अकाऊटटकडून तपासून घेतलेले आहेत

धर्मशाळेच्या मूळच्या कल्पनेप्रमाणे व वाढत्या गरजेच्या दृष्टीने अद्याप बरेच काम होणे आवश्यक आहे तरी स २०१४ अखेर काही अडचण भासू नये येथवर काम पुरे झाले होते

देवकृपा, शासनदेवाचे साहाय्य, गुरुजनाचा आशीर्वाद समाजअग्रणीची इच्छा व समाज

बंधुभगिनींचा सक्रिय सहकार आणि श्रीतीर्थ आणि धर्मशाळा कमिटीची तळमळ इत्यादींच्या शुभ सयोगाने वीस वर्षापूर्वीचें एका आलिशान धर्मशाळेचे स्वप्न प्रत्यक्षात उतरले व महाराष्ट्रातील या 'ऐतिहासिक तीर्थस्थानी' यात्रेकरूची पुरेपूर सोय, तपाराधनेसाठी एक निवात स्थान, धार्मिक समावेश असलेल्या प्रवृत्ति आरामपणे करता याव्यात अशी सुदर जागा तयार झाली

त्या धर्मशाळेचा उद्घाटन विधी करावयाचे ठरवण्यात आले त्यास जोडूनच श्री-उपधान-तप आराधना करवावी असे कोल्हापूरचे श्रेष्ठिवर्य सुरतमल दरजाजी, गेनमल नाथाजी राठोड व त्रिकमजी हिराचद राठोड यानी ठरविले व त्या खर्चाची जबाबदारी आपणाकडे घेतली सोन्याला सुगधाची जोड मिळाली त्या निमित्ताने या जोड-समारभाची गुजराती भाषेत सस्थेचे अध्यक्ष शेठ चतुरदास नगिनदास शाह याच्या सहीने 'दक्षिण महाराष्ट्रनो शत्रुजय' ए उपमाथी प्रसिद्ध श्री कुभोजगिरी तीर्थ—नूतन धर्मशाळा उद्घाटन समारोह—अने उपधान आराधना अशी काढण्यात आली त्यात सविस्तर माहिती असल्याने तशीच येथे देणे उचित होय

"विनती साथे निवेदन करवानु के २५ वर्ष पूर्वे अमारा प्रदेश पू नि स्पृही धर्मगुरुओना परिचयना अभावे धर्मजीवनमा लगभग सुषुप्त दशामा हतो परन्तु श्रीसघना महापुण्योदये महाराष्ट्रदेशोद्धारक व्या वा १००८ **श्री विजय रामचद्र सूरीश्वरजी** म श्रीनी निश्रामा अत्रे कराडकुभोज 'छ ऽ री' पाळता प्रथम यात्रा—सघनु आगमन थयु अने पू आचार्यश्रीना परम गुरुदेव, सिद्धात—महोदधि १००८ श्री आचार्य महाराज **विजय प्रेम सूरीश्वरजी** म नी छायामा महाराष्ट्रना अनेक स्थळोओ कष्टपूर्वक विहार कर्यो, शेकडो धर्म—प्रवचनो सभळाव्या, अजनशलाका, उपधान-तप, प्रतिष्ठाओ अनेक धार्मिक क्रियाओ अने अनुष्ठानो थया जेथी आ प्रदेशमा धर्मनी ज्योत प्रगटी अने श्रीसघ धर्मानुसारी पथे वळ्यो

कोल्हापूरमा श्री वीर स २४६७ मां जैन इतिहासमा सुवर्णाक्षरे नोधायेली श्री अजनशलाका अने प्रतिष्ठा-महोत्सव उजवायो हतो आ प्रसगे श्री कुभोजगिरीनी तळेटीमा यात्राळुओनी सुविहिता माटे धर्मशाळा बाधवानी अगत्यता जणाता मुबई निवासी दानवीर श्रेष्ठिवर्य श्री माणेकलाल चुनीलाले रु पाच हजार प्रथम आपी धर्मशाळा फडनो प्रारभ कर्यो हतो पछी वीर सवत २४७६ द्वितीय आषाढ सुद ७ ना मगळ मुहूर्ते बेळगाव निवासि श्रेष्ठिवर्य चतुरभाई नगिनदासना शुभ-हस्ते शिलास्थापन करावायु अने आ विशाळकाय धर्मशाळानु बीजारोपण थयु

आ पछी कविकुलकिरीट व्या वा आचार्यदेव विजय **लब्धिसूरीश्वरजी** म तथा पू पा श्री विजय **लावण्यसूरीश्वरजी** म, पू पा विजय **विज्ञान सुरीश्वरजी** म, पू पा विजय **लक्ष्मण सूरीश्वरजी** म, पू पा विजय **जबु सूरीश्वरजी** म, पू पा **कीर्तिसागर सूरीश्वरजी** म, आदि अनेक पू मुनिराजोओ सघोनी विनतिओथी आ प्रदेशमा पधारी धर्मबीज उपर अमिना सिचन कर्या

देश-काळना नाना मोटा खाडा टेकरा वटावी श्री सघना उदार सहकारथी आ धर्मशाळानु बाधकाम लगभग पूर्ण थवा आव्यु छे अने हवे अंनी महत्वपूर्ण उद्घाटन क्रिया करवामाटे वीर सवत २४८५ मागसर शु ५ ने सोमवार तारीख १५-१२-१९५८ नु शुभमूहूर्त नक्की करवा अमो भाग्यशाळी थया छिए

श्री आर्हत्-धर्म-रसिक, राजनगरनिवासी श्रेष्ठिवर्य **रतिलाल नाथालाल** शेरदलाल उद्‌घाटन विधी करशे

वधुमा आप सकळ सघने जाणीने विशेष प्रमोद थसें के परम उपकारी महाराष्ट्र देशोद्धारक व्या वा आ श्री विजय रामचदसूरीश्वरजी महाराजना शिष्य पू पन्यासश्री **मुक्ति** वि गणिवर तथा पू तपस्वी **हिमाशु** वि महाराज आदि ठाणा १४ नी निश्रामा कोल्हापूरनिवासी सर्व श्रेष्ठिवर्य सुरतमल दर्जाजी ओसवाल, गेनमल नायाजी राठोड अने त्रिकमचदजी हिराचदजी पोरवाल वेळगामवाला ए त्रणे मळीने आज शुभमुहूर्ते अत्रे उपधान तप करावावाना छे उद्‌घाटननी मगळ विधी थया पछी तरतज उपधान प्रवेश करावववानी क्रिया अने धर्मशाळाना चोकमा थसे

उपधान प्रवेशनी महाक्रिया पूर्ण थया पछी उद्‌घाटन समारोहनो भव्य मेळावडो निपाणी निवासी श्रेष्ठिवर्य, देवचदभाई छगनलाल शाह M L A ना अध्यक्षस्थाने थशे

आ प्रसगे श्री ज्ञानप्रचार, जैनसस्कार रक्षा, श्री सघभक्ति, तथा आ पवित्र तीर्थना विकास अगेनी सक्रिय विचारणा करवा साथे श्रेष्ठिवर्य रतिलाल नाथालाल विगेरेनु बहुमान करवामा आवशे

धर्मशाळा उद्‌घाटनना आ शुभ प्रसगे श्री उपधान तप करावनार पुण्यशाळीओ तरफथी श्री सघभक्ति निमित्ते नवकारशी थशे

अत्रे पधारवाथी आपने आ प्राचीन तीर्थ अने तीर्थाधिपति श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ भगवतना दर्शन, वदन, अने स्पर्शनानो अनमोल लाभ मळवा साथेज, नजिकना कोल्हापूरना श्री मन-सतुष्ट प्रासाद आदि तथा सागली, मिरज, वड-गाम, निपाणी, कराड, इचलकरजी आदि घणा स्थानोना मनोहर श्री जिनमदिरो जुहारवानो महान लाभ मळशे

श्री कुभोजतीर्थ (बाहुबली) मिरज, कोल्हा-पूर रेल्वेना हातकणगला स्टेशनथी पाच माईल अने कोल्हापूरथी वीस माईल दूर छे एस् टी. मोटरोनी सारी सगवडता छे ''

मार्ग शु ५ सवत २०१५ रोजी सकाळी ७ वाजता धर्मशाळेचा उद्‌घाटन विधि, ७॥ वाजता श्री उपधान-तप-प्रवेश व नतर १०॥ वाजता शेठ देवचद छगनलाल याच्या अध्यक्षतेखाली मुख्य पाहुणे शेठ रतिलाल नाथालाल याचा सन्मान-समारभ झाला व तीर्थ आणि धर्मशाळा दृष्टीने विचार–विनिमय सुरू झाला

या समारभास जमलेल्या धर्मप्रेमी जनाच्या विशाल सख्येने धर्मशाळेचा सपूर्ण चौक भरुन गेला होता पूर्वाभिमुख ओटयावर पाहुण्यासाठी सुदर व्यासपीठ उभारले होते एकूण जागा अपुरीच वाटली

समाजात दूरदृष्टी ठेवणारी माणसें असतील तर त्याना साथ देणाऱ्या माणसाचा तुटवडा पडत नाही या धर्मशाळेच्या कामी श्री चिमण-लालभाई कडिआ यानी दूरदृष्टीनेच योजना घडविली होती त्याच्या मनात त्या प्रगात तीर्थाच्या छत्रछायेतील या नूतन धर्मशाळेत यात्रेकरूच्यासाठी भोजनशाळा तसेच छात्रालय व्हावे अशी योजना होती त्यानी ती जाहीर केली

कुभोजगिरीच्या तळेटीलाच पू पा समत-भद्राचार्य महाराजानी दिगबर साधुजीवन

त्करण्याअगोदरपासून शैक्षणिक कार्य अगि-कारून श्री बाहुबली दिगबर ब्रह्मचर्याची स्थापना करून त्या सस्थेचे अविरत कार्य करणारी अनेक नि.पृह माणसे एकत्रित करून शून्यातून जग निर्माण करता येते हे साक्षात पटवून दिले आहे तेथे सदाचारी जीवनासह मॅट्रिकपर्यंतचे शिक्षण, त्यावरोबरच दि मप्रदायाचे धार्मिक शिक्षण देण्यात येते, त्या आश्रमाचे प्रमुख सचालक माननीय प माणिकचदजी भिशीकर M A न्याय-तीर्थ या समारभास उपस्थित होते

शैक्षणिक कार्यास जीवन वाहिलेल्या भिशी-करना छात्रालयाच्या कल्पनेने हर्ष झाला व त्या कामी आश्रमाचे सतत सहकार्य राहील असे सागून ती योजना कार्यवाहीत आणण्याचे आवाहन केले

नतर श्री चतुरदासभाई, उत्तमचदजी, ममद-डिआ, बाबूभाई परमार, भोगिलालभाई मणि-लाल शहा याची भाषणे झाली

उद्घाटक श्री रतिलाल नाथाभाई यानी या समयी धर्मशाळा कामी रु २००१ आणि भोज-नशाळेच्या प्रबधासाठी रु १००० देऊ केले सदैव हात वर ठेवून दान, देणगी द्यावयास उत्सु-क असलेल्या भाग्यवतानी एक तिथीचे रु ७५१ प्रमाणे तेवीस तिथी त्यावेळी नोंदविल्या

या जगात वावरताना हिंसा होऊन पापमय वागणे होतेच, त्याच्या निराकरणार्थ वा ते पाप-बध कमी स्वरूपाचे (सौम्य) व्हावेत म्हणून अभ-यदान, (जीवदान) अन्न, पाणी, वस्त्रदान, ज्ञान-पूजा, जिनपूजा, मदिर-उभारणी, जिर्णोद्धार करणे असे अनेकविध मार्ग जैन मताने सागित-लेले आहेत त्यास अनुसरून ठिकठिकाणी मदिरे उपाश्रय, धर्मशाळा, आयबिल खाते भोजनशाळा पाठशाळा, ज्ञानमदिरे चालू असून विचारवतानी त्यासाठी अगणित द्रव्यदान करून त्या सस्था व्यवस्थित चालाव्यात म्हणून सुदर योजनाहि घडविलेल्या आहेत

विमल शाह,पेथडकुमार, भामा शाह,वस्तुपाल, तेजपाल, खेमा देदाणी, धन्नाशा पोरवाल, हेमा-भाई हठिभाई, मनसुखभाई भगुभाई, माणेकलाल चुनिलाल याचेकडे कोणी गेलेली व्यक्ति मोकळया हाताने परतली नाही, अशी त्याची ख्याति आहे अशा कित्येक दानवीरानी इतिहासकाळात व वर्तमानकाळांत आपले नाव अजरामर केले आहे त्यावरोबरच सघटनेच्या द्वारा काम करणारे. धर्मभावनेने प्रेरित झालेले कित्येक ज्ञात व अज्ञात कार्यकर्तेही आहेत

ई स १९६७ या वर्षी बिहार प्रातात दुष्काळ पडला तो निवारण्याचे कार्य अगणित द्रव्य-व्यय करून राष्ट्रीय पातळीवर चालले असतानाही लहानलहान सघटना निर्माण होऊन, त्यानीही यथाशक्ति कार्य करून पशु, पक्षी, मानव याच्या जीव-रक्षणार्थ भरपूर कार्य केले आहे मुबई येथे श्री महावीर कल्याण-केन्द्राची स्थापना करून पावापुरी व राजगृही या तीर्थस्थानी दररोज वीस हजार दुष्काळग्रस्ताना मोफत जेवण-प्रबध कर-ण्यात आला आणि ७० मदत-केन्द्रे सुरु करून स्वस्त दराने चपाती भाकरी विकत देण्याची सोय करून त्यासाठी लाखो रुपये खर्च केले गेले त्याचप्रमाणे आपल्या देशावर आक्रमणे झाली सूकप, आगी, महापूर अशा निसर्गाच्या आपत्ति आल्यावेळी सर्वांनीच मढळ हाताने मदत केली त्यात जैन समाजानेही आपला भाग उच-लला आहे हे सर्व धर्मभाव आणि पुण्यप्राप्तीसाठी करताना 'सघे शक्ति कलौ युगे' याचा प्रत्यय आला आहे

त्या दृष्टीने कुभोजतीर्थ येथे भोजनशाळा प्रबंध होणे अगत्याणे आहे त्याचा सवत २०१५ वर्षी उगम झाला तरी त्याबाबत पुढे काही कार्य झाले नाही, मात्र तीर्थ–कमेटीने काहीं अशी सहन करून तेथे चालवलेल्या भोजनशाळेस स्थिर स्वरूप आणणे जरूर आहे

पू प मुक्ति वि गणि याच्या शुभ छायेत कोल्हापुरच्या श्रेष्ठत्रयीने करविलेले उपधान तप हे या धर्मशाळेतील प्रथमच धर्म कार्य झाले त्या उपधान तपस्व्यात १२५ भक्तगणानी भाग घेतला होता. त्याची सागता पौप व ७, २०१५ या दिवशी झाली त्या निमित्ताने सुमारे ४००० श्रावक गण जमला होता प्रथम उपधान तपाचे तीर्थमाळ घेणारे तपस्वींचें जे चढावे (बोली) झाले त्यातून गिरीच्यावर लघु–शत्रुजयावतार या शाश्वत तीर्थाची लहान प्रतिकृती करावयाचे ठरविण्यात आले. चढावे अदाजे २५००० रु चे झाले

वि सवत् २०२१ च्या चैत्र महिन्यात श्री नवपद ओळीची आराधना या धर्मशाळेत झाली प. पू अनुयोगाचार्य गणनायक प श्रीमद्विचय तिलक वि गणिवर्याचे शिष्यरत्न शातस्वभावी विद्वद्वर्य पू प रजनवि गणिवर्य आणि त्याचे जोतिषविद्यापारगत शिष्यरत्न पू भद्रानद वि महाराज याच्या निश्रेत तपस्व्यानी ती आराधना केली व त्या निमित्ताने अष्टान्हिका महोत्सव-सहित श्री शान्तिस्नात्र आणि श्री सिद्धचक्रपूजन झाले,

याच वर्षी निपाणीनिवासी वयोवृद्ध धर्मप्रेमी शेठ (स्व) श्री रेवचदभाई तुळजाराम शाह यानी श्री कुभोजगिरी येथे जैन धार्मिक शिक्षण शिबिर एक महिना मुदतीचे भरवावे म्हणून रु ५५५५ ची रक्कम देऊ करून त्याचे नावे पू प. रजनवि गणि याच्या निश्रेत ते झाले १५० विद्यार्थ्यांनी त्याचा लाभ घेतला त्या विद्यार्थ्याची राहण्या जेवण्याची, अध्ययनाची सर्व सोय तळेटीच्या धर्मशाळेतच होती या शिबिरात धर्मशिक्षणाबरोबरच मद्रासचे श्री ऋषभदासजी जैन (स्वामी), श्री केशवलाल वीरचद सोलापूर, श्री चिमणलालभाई सघवी सिकदराबाद, बॅरिस्टर श्री माणिकचदभाई व्होरा मुबई बाहुबली आश्रमाचे श्री माणिकचदजी भिसीकर श्री यशोविजयजी जैन सस्कृत पाठशाला महेसाणाचे सेक्रेटरी श्री चिमणलालभाई अमृतलाल, B A LL B याची विद्यार्थी-जीवन, जैन इतिहास अशा विषयावर व्याख्याने योजण्यात आली होती या शिबिराची द० महाराष्ट्रात प्रथमच योजना झाल्याने अनेक यात्रेकरूही ते पाहण्यासाठी येऊन गेले शिबिराचा बक्षीस-समारभ श्री बाबुलाल गुलाबचद सघवी विजापूर याच्या हस्ते होऊन अतिथिविशेष म्हणून मुबईनिवासी श्री चदुलालभाई वीरचद व्होरा उपस्थित होते धर्मशाळेच्या मधील चौकात गर्डर्स व पत्रे घालून मोठा मडप (शेड) या शिबिराच्या निमित्ताने उभारण्यात आला

सवत २०२२ चा निपाणी येथील पू रजनवि गणिवर्य व पू भद्रानद वि महाराज चातुर्मास मुकाम आटोपून त्याच्या दैनदिन व्याख्यानातील उपदेशामृताने निपाणी-निवासी स्व शेठ मोहनलाल वालचद शाह याचे धर्मानुरागी सुपुत्र चदुलालभाई यानी 'छ री' पाळणारा सघ निपाणी ते कुभोजगिरी काढला तो पूज्यश्रीच्या निश्रेत वि स २०२२ मार्ग शु १० रोजी निघून मार्ग-वद्य २ म २०२२ रोजी या धर्मशाळेत आला तीर्थकमेटीतर्फे चदुलालभाई आदि

वधूवरयाना अभिनंदनपत्र देण्यात आले. द महाराष्ट्रात प्रथमचा 'छ ऽ री' पाळणारा संघ कराड ते कुंभोजगिरी स. १९९४ मध्ये आलेला, त्या वेळी तळेटीची धर्मशाळा नव्हती त्याची तीर्थमाळ कुंभोजगिरीवर देण्यात आली होती निपाणीचा संघ दुसरा निघाला पण या धर्मशाळेतील तो प्रथमच होय. या धर्मशाळेतच नूतन संघवीना तीर्थमाळ देण्यात आली

श्री उपधान तप माळारोपण उत्सवातून श्री कुंभोजगिरीवर 'श्री लघु-शत्रुंजयावतार' करावयाचे ठरलेले पण काही तांत्रीक अडचणी आल्याने काम धर्मशाळेच्या प्रवेशदरवाज्यावरील श्री मनमतुष्ट हॉलमध्ये पुरे करण्यात आले व त्याचा उद्‌घाटन समारंभ संवत २०२४ च्या कार्तिक पौर्णिमेस सांगली-निवासी श्री शामजीभाई रजपाल शाह यांच्या हस्ते झाला

श्री कुंभोजतीर्थाची प्रसिद्धी वाढत गेली तशी यात्रेकरुंची ये-जा बरीच वाढू लागली त्याचप्रमाणे कार्तिक पौर्णिमा, चैत्र पौर्णिमा, पौष दशम (श्री पार्श्वनाथ जिन जन्म कल्याणक) यावेळीही पुष्कळ लोक येऊ लागले तसेच दक्षिणचा प्रतिशत्रुंजय व गिरीवर श्री आदेश्वर भगवानाची मूर्ति असल्याने अक्षयतृतिया (वैशाख शुद ३) या दिवशी वर्षीतपाची पारणी येथे होत असतात

धर्मशाळेत भोजन, आथरुण, भांडी वगैरे सोय असल्याने व त्याची व्यवस्था ठेवून, ती साधने वाढविण्याकडे तीर्थकमेटीचे लक्ष असल्याने यात्रेकरु भाविक मंडळी विशेषकरुन धर्मशाळेत राहून, गिरीवर जाऊन (स्नान वगैरेची व्यवस्था गिरीवरही ठेवलेली असल्याने) देवदर्शन, पूजन करुन येत असतात कित्येक श्रावक जगाच्या गोंगाटापासून दूर राहण्यासाठी महिना पंधरा दिवस येथे राहतात तसेच औषधपाणी मिरज-सांगलीचे चालू ठेवून हवेकरिता येथे येऊन राहतात कारण येथील हवापाणी आरोग्याच्या दृष्टीने उत्तम आहे व निसर्गरम्य परिसरातील आनंद उपभोगून पुण्यप्रवृत्ति वाढवितात

कार्तिक पौर्णिमा वगैरे यात्रेच्या वेळी कोणीना कोणी भाग्यशाळी श्रावक यात्रेकरुना भाते (उपाहार) देतात व त्यासाठी कोल्हापूरची श्री आत्मानंद जैन सेवा समिती अनेकविध सहकार्य देते. गेल्या ८१५ वर्षापासून कार्तिक व १ रोजी सकाळी तेथे उपस्थित असणाऱ्या भाविकांना कोल्हापूरनिवासी श्री कांतिलाल तुकाराम गांधी यांचेवतीने भोजन देण्यात येत आहे

द महाराष्ट्रातील तिसरा छ ऽ री पाळणारा संघ पू प रजनवि गणिवर्य व त्यांचे शिष्य पू मुयश वि व राजेश वि म आणि पू साध्वी जयप्रभाश्रीजी आदि ४ साध्वीजी महाराज यांच्या निश्रेत सांगली निवासी श्री कांतिलाल वीरचंद शाह यांच्या वतीने मार्गशीर्ष वद्य ६ सं २०२६ सांगलीहून निघून मार्ग वद्य ७ ला कुंभोजगिरीस आला

या धर्मशाळेच्या योगाने अनेकविध धर्मकार्ये झाली, परंतु त्याचे सर्व श्रेय श्री कुंभोजगिरी तीर्थाधिपति श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ व त्या मंदिराची रचना करणारे आपले पूर्वज यांच्याकडेच जाते

धर्मशाळेच्या बांधणी योजनेप्रमाणे अद्याप पुष्कळ कामे करावयाची राहिली आहेत बाहेरची विहीर व नव्याने धर्मशाळेच्या प्रांगणात काढलेले बोअरिंग याना पाणि फारच कमी आहे, लायब्ररी हॉल झालेला नाही, सुव्यवस्थित पाकगृह (स्वयंपाकघर) स्नानगृहे बांधण्याची गरज असून धर्मशाळेच्या भोवताली तट बांधणे वगैरे कामे व्हावयाची आहेत श्रावकजनांच्या भक्तिभाव पूर्ण सहयोगावरच ते अवलंबून आहे ••

श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ जिनेंद्र

स्तुतिमय चित्रबंधोनो परिचय

ले : पू मुनीश्री पुण्यवि म ना शिष्यरत्न मुनीश्री **वीरसेन विजयजी महाराज** (आदोनी स. २०२५)

[पू मुनिश्री वीरसेन वि. म.श्रीए अमारी विनतीनो स्वीकार करी, तेओश्रीना परम तारक गुरुदेव पू.पा. कविकुलकोटिर आचार्यश्री भुवनतिलकसूरी म तेमज पू. पुण्यवि. म. ना प्रोत्साहनथी आ ग्रथ माटे श्री जग-वल्लभ पार्श्वनाथ स्तवनाष्टक–सस्कृतमा तेमज जिनेंद्र स्तुतिमय चित्रबधो (आकृतिओ), तेनो सस्कृतमा काव्यमय परिचय अने आ लेख आपी अमोने उपकृत कर्या छे

चित्रबधोनी आकृतिमा जे श्लोको आलेखायेला छे ते ते आकृतिना ब्लॉक साथे आप्या छे, तेमज ए परिचयात्मक लेखमा ते श्लोको बधोना वर्णन साथे छे जेथी वाचकवृद सहेलाइथी समजी शकशे.

पूज्यश्रीनु कार्य वधु अने वधु प्रगति करीने अज्ञानजनने धर्मप्रवृत्तिमा तेमज जैन साहित्यना यत्नोमाटे मार्गदर्शन करे एज अभिलाषा —**संपादक**]

अलकार शास्त्रोमा अलकारोना प्रकारो बतावता चित्रालकारो बहुविध छे चित्रना अलकारोमा जे चित्र आलेखवानु होय तेवु चित्र आलेखी तेमा वर्णविन्यास करवामा आवे छे ते वर्णविन्यास चमत्कृतिचातुर्य, शब्दछटामाधुर्य भरेलो होवाथी साभळनारने अने वाचनारने आनदनी अनुभूति करावे छे

आवा चित्र अलकारो देव प्रासादोमा, राज्यसभाओमा, विशिष्ट ग्रथोमा, स्तवनात्मक अगर उपदेशात्मकरुपे शोभनकलाथी आलेखाता हता

एक अलकारज्ञ चित्रकाव्यनु वर्णन करता कहे छे के –

घृष्ट घृष्ट वितरति सदा,
चदन चारुगन्ध,
शाणालीढो मणिरपि भवेत्,
कान्तिमान् मूल्यशाली ।
शस्त्र योध्धुर्भवति निशित
युध्दमध्ये प्रयोगात्,
बुद्धिस्तद्वज्जडितमहृदये,
चित्रकाव्येऽत्र शोध्या ।।

भावार्थ –जेम चदन घसाइ घसाइ सुगंध आपे छे, सराणउपर चढायेलो मणि पण चमकदार अने किमती बने छे, तेनी जेम अज्ञान एवा मारा हृदयमा चित्रकाव्य प्रसगे मारी बुद्धि पण शुद्ध बने ।

अनेक पूर्वाचार्योए अद्भुत कवित्व शक्तिथी सुदर रीतिए चित्रकाव्योनी रचना करी छे जेमके पू समन्तभद्राचार्यजीए अनेक चित्रबन्धोयुक्त "श्री जिनशतक", पू नन्दिषेण मुनिए प्राकृत भाषामा चित्रबन्धोयुक्त "अजिअसतिथओ", पू मुनि उदयविजयजीए ६३ चित्रबंधोयुक्त "विज्ञप्तिपत्र' अने श्री वल्लभमुनिए सहस्रदलकमलबन्ध युक्त "अरनाथ स्तवननी" रचनाओ करी छे

ते पूर्वाचार्योना पगले अनुसरता आधुनिक काव्यकारोए पण कवित्वशक्तिथी शोभन, सरल काव्योनी गुथणी करेली छे

आ ग्रथमा जे चित्रबन्धो मकवामा आवेल छे तेनो परिचय

१. मालाबध ·

वदे त देवदेव सकलकलतिलक
रागभगप्रगल्भ,
निर्वेद वेदवेद्य भवदवभुवन
स्फारसारप्रसक्त ।
मानव नदिनद विमलमनिमय
निर्मल मज्जमद्र
धर्मद मेगमेर गुरुवरवन्द
नीरसारसरस्य ॥ स्रग्धरा

(ए श्लोकना कर्ता पू ना आचार्यदेव विजय-[illegible] ।

कोई पण शुभकार्यना प्रारभमा अथवा समाप्तिमा मगलस्वरुपे माला परिधान करवामा आवे छे ते प्रमाणे तेना कर्ता श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथना शताब्दि–महोत्सवना प्रारभमा काव्यसुमनमाला पहेरावे छे

आ काव्य - रचनामा एक एक सपदामा एक वर्णविन्यासनु उच्चारण त्रण वखत करवामा आवे छे आवी ४८ सपदाओथी युक्त मालाश्लोक रच्यो छे जेमा अरिहतना १२ गुणोना प्रतिकरुपे १२ सुमनोथी मालाबध रचना करी छे

२ **कमलबन्ध :**

सुवामा-सतान विभवमदन शान्तवदन
भवाब्धौ सद्यान सुकृतजनन मोक्षनयन ।
गत मुक्तिस्थान प्रशमभवन पार्श्वपजिन
नये ऽह सुध्यान जगतितपन त प्रतिदिन ॥

कमलबन्ध शिखरिणी ।

आ बन्धमा करेला वर्णविन्यासनी रचना एवी छे के जे वर्ण शब्दकर्णिकामा आव्यो छे ते दरेक सपदाने अते वपराएल छे

भावार्थ– आ कमळ भगवानना चरणथी पवित्र बनी गयु पण मारु हृदयकमळ प्रभुना पधारवाथी क्यारे पवित्र बनशे एवी भावना मुनिश्री सेवे छे

३ **अष्टमांगलिक :**

पू उदयमाणिक्य गणि आदि अनेक काव्यकारोए अष्टमागलिक चित्रबधोनी रचना करी छे ते प्रमाणे अहि लेखक दर्पणबन्ध, श्रीवत्सबन्ध आदि बन्धो सर्वने मगल करनार बने एवी लेखकनी भावना छे

१. दर्पणबन्ध :

त यामि नौकल्पमनारत च,
ध्यात्वा सुलाभ सुकृतस्य चाह् ।
कुम्भोज-शैल-स्थितमाग्वसेनि
निर्याणिवास किल नौमि यात ।। दर्पण बध ।।

आ वधमा शब्दरचना एवी छे के जे पादना आदिमा चार वर्णो वपराएला छे ते अते उलटा-वीने मुकवामा आवेल छे

भावार्थ– आ मगलने करनारु एक मगळ चिन्ह् छे अने श्री पार्श्वनाथ प्रभुना गुणोने तारा हृदयदर्पणमा तु प्रतिबिंबित कर एम सूचवे छे

२. श्री वत्सबंध :

मोहस्य सेनाहननैक वीर
अम्भोधिकल्प जिनप गभीर ।
मिथ्यात्व–सताप हर्तौ सुनीर
सप्राप्त–ससारमहाब्धि–तीर ।। १ ।।
आपत्ति–जीमूत हर्तौ–समीर
देवाद्रितुल्य सुखद सुधीर ।
कैवल्य–तेजोऽमलदीप्र–हीर
पार्श्व स्तुवे शान्तमर शरीर ।। युग्मम् ।। २ ।।
।। श्री वत्सबध ।।

आ वधमा मध्यबिदुमा स्थापित वर्ण दरेक पादना अते मुकायेल छे

भावार्थ आ वध पण भक्तजनोने भगल करनार वने

३. स्वस्तिक बंध :

ससार–सतारण–भव्ययान
दानेषु वै कल्पतरो समान ।
विज्ञान–दानामित–सनिधान
पार्श्व स्तुवेऽह् मुनिषु प्रधान ।।३।। स्वस्तिक वध

आ रचनामा साथियाना (स्वस्तिकना) मध्य-भागमा आलेखित वर्ण दरेक पादना अते रहे छे

भावार्थ– आ मगळ चिन्ह् देवप्रासादो, राज्य-सभा, पुस्तको, गृहद्वारो आदिमा अक्षतो अने कुकुमो द्वारा आलेखाय छे आनी रचनाद्वारा चार गतिनो नाश करी जीवो मोक्षपद मेळवे एवी श्री जगवल्लभ पार्श्वप्रभुने लेखक प्रार्थना करे छे

४. सिंहासन बन्ध :

जगवल्लभ–पार्श्वाख्य, जगता ताप-नाशक
जपन्ति विभुमर्हन्त, त सेवका प्रपुण्यज ।। ४ ।।
सिहासन वध

आ रचनानो वर्णविन्यास जरा कठीन छे एमा जे वर्ण त्रण पादोनी आदिमा वपरायेल छे ते चोथा पादना अतमा स्थापित कराएलो छे अने जे वर्ण त्रीजा पादना अते विन्यास कराएलो छे ते चोथा पादनो आदि वर्ण वने छे

भावार्थ– जे सिहासन उपर बेसी पार्श्वनाथ प्रभुए जगतने सम्यग्धर्मनु दान कर्यु ते सिहासन वन्धनी रचनाद्वारा लेखक स्वहृदयसिहासन उपर प्रभुने पधारवा अर्ज करे छे

५. शरावसंपुट बंध :

पार्श्व च येऽस्मिन् मतत भजन्ति
पार्श्वस्य मुक्ति स्तवनाद् व्रजन्ति

समोह–मन्त्र–अजन प्रमुक्त
सर्वत्रग नौमि च कान्तियुक्तम् ॥ ५ ॥

शराव सपुट बध

पूर्वार्धना बे पादोना आदि बे वर्णो अने अतना बे वर्णो सरखा होय छे पहेला पादनो छठो वर्ण त्रीजा पादनो आदि वर्ण बने छे अने बीजा पादनो छठो वर्ण चोथा पादनो आदि वर्ण बने छे त्रीजा पादना अनना बे वर्णो अने चोथा पादना अनना बे वर्णो सरखा रहे छे

भावार्थ– कोई पण शुभ प्रसगोमा शरावसपुट मगल्कि रुपे वपराय छे आना द्वारा लेखक जगतनु शुभ वाछे छे

६, मत्स्ययुगल बंध :

स्वर्ग गतो यस्य भुविप्रभाव
यस्यास्ति विज्ञानमय स्वभाव ।
यद्ध्यानत पापगणा क्षयन्ति
तत्पार्श्व–जापाद भविनो जयन्ति ॥ ६ ॥

मत्स्ययुगल बध

आ रचनामा पूर्वार्धना बे पादोना अन्त्य बे वर्णो सरखा अने उत्तरार्धना बे पादोना अन्त्य बे अक्षरो सरखा होय छे

७ कळश बंध .

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ ७ ॥

कळश बन्ध.

आ बन्ध बहुज आश्चर्यकारी छे पहेला अने त्रीजा पादनो बीजो अने त्रीजो वर्ण सरखो होय छे पहेला पादना अतना जे चार वर्णो छे ते बीजा पादना उलटावी आदि चार वर्णो बने छे त्रीजा पादना अतना जे चार वर्णो छे ते चोथा पादना आदिना चार वर्णो उलटावी मुके छे बीजा पादनो नवमो अक्षर चोथा पादनो नवमो अक्षर बने छे

भावार्थ– दरेक शुभ प्रसगे कळशनी मगल तरीके स्थापना थाय छे तेम श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ शताब्दि महोत्सवमा पण मगल चिन्ह तरीके कळश बधनी रचना करी छे

८. छत्रबंध :

नाथ सुरासुरनृणा कलुषै–विमुक्त
नागार्चित सहनगाभमहो प्रशात ।
नानम्र सेवकगणेऽथ भवा भवन्ति
नागाङ्क-पार्श्व सुजपो ऽकुशल प्रहन्ति ॥८॥

छत्रबध

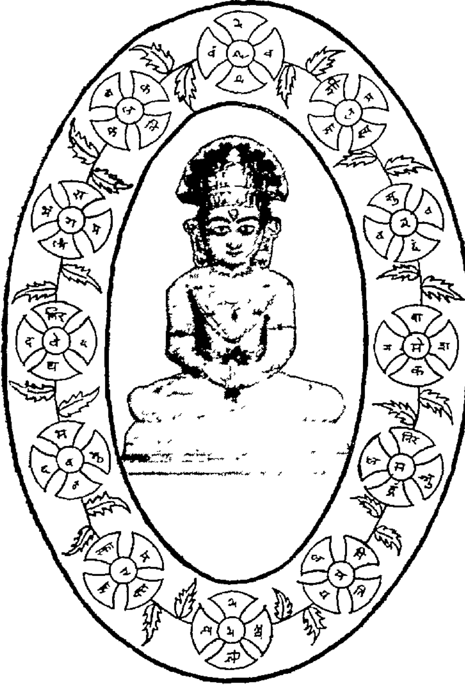
आ बधमा जे प्रथम पादनो आदि अक्षर होय छे ते चारे पादोनो आदि अक्षर बने छे पहेला अने बीजा पादनो अत्य वर्ण अने त्रीजा अने चोथा पादनो अन्त्य वर्ण सरखो होय छे बीजा पादनो सातमो अक्षर त्रीजा पादनो बीजो अक्षर बने छे अने बीजा पादनो आठमो अक्षर चोथा पादनो बीजो अक्षर बने छे

भावार्थ– आ बधद्वारा लेखक श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रभुनी परम पावन छत्रछायामा रहेवानी प्रार्थना करे छे

श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथाय नम ।

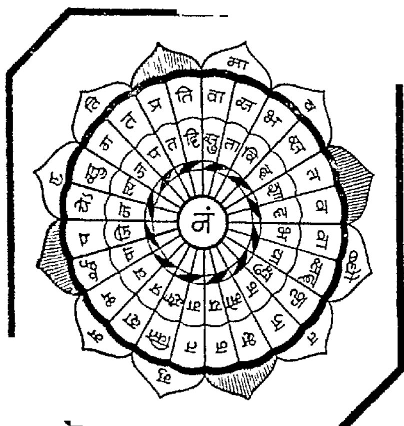
• माला बंध •

कविराज . प. पू आचार्य भगवत श्रीमद् विजय भुवनतिलक सूरिश्वरजी महाराज

(वृत्त स्त्रग्धरा)

वदे त देवदेव कलवलतिलक रागभगप्रगल्भ
निर्वेद वेदवेद्य भलदवभुवन स्फारसार प्ररक्तम् ।
सानत नदिनद विर्मलमनिमय निर्मलमज्जुमद्र
वामेय मेगमेक सुरवरवरद शीलसाल्प्रलक्ष्यम् ।।

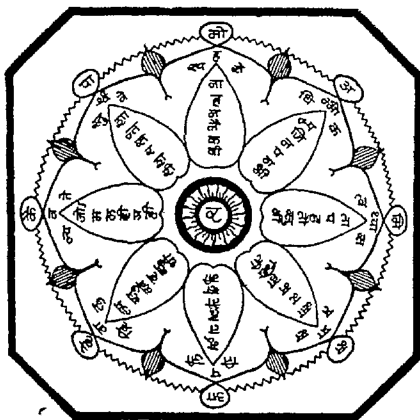
द्वादशदल कमलबन्ध

मूवामा-सन्तान विभव सदन शान्त-वदनम्
भवाब्धौ सद्यानं सुकृत-जनन मोक्ष-नयनम् ।
गत मुक्तिस्थान प्रशमभवन पार्श्वप जिनम्
नयेऽह सुध्यान जगतितपन त प्रतिदिनम् ॥

न यामि नाकत्यमनारत च,
ध्यात्वा सुलाभ मुकुनस्य चाह ।
कुम्भोज-शैल-स्थितमादरमेनी
निर्वाणगान जिन नौमि यात ॥ दर्पण बध ॥

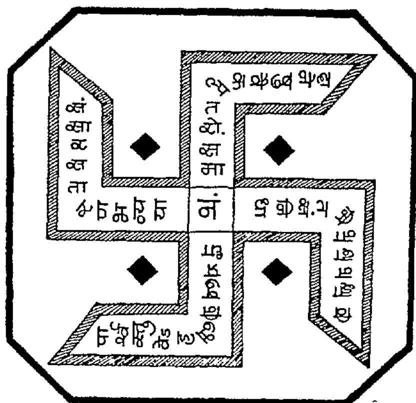

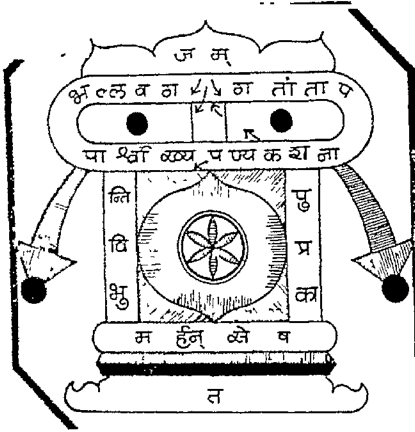
दर्पण बन्ध

श्रीवत्स बन्ध

मोहस्य सेनाहननैक वीर
अम्भोधिकल्प जिनप गभीर ।
मिथ्यात्व–सताप हतौ सुनीर
सप्राप्त–ससारमहाब्धि–तीरं ॥ १ ॥
आपत्ति–जीमूत हृतौ–समीर
देवाद्रितुल्य सुखद सुधीर ।
कैवल्य–तेजोऽमलदीप्र–हीर
पार्श्वं स्तुवे शान्तसर शरीर ॥ युग्मम् ॥ २ ॥
॥ श्री वत्सबध ॥

संसार–संतारण–भव्ययान
दानेषु वै कल्पतरो समान ।
विज्ञान–दानामित–सनिधान
पार्श्व स्तुवेऽहमुनिषु प्रधानं ॥३॥
स्वस्तिक बंध

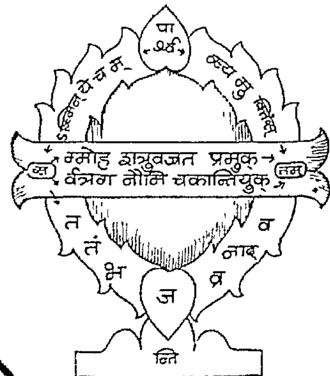

श्री स्वस्तिक बन्ध

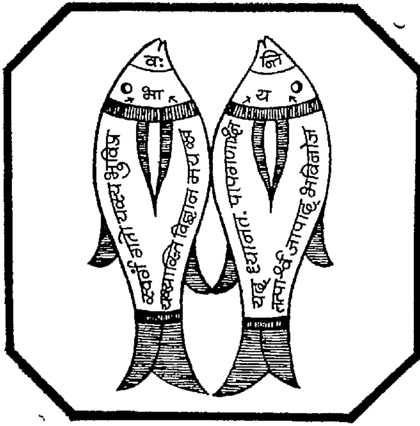
सिंहासन बन्ध

जगवल्लभ–पार्श्वाख्य, जगता ताप-नाशक
जपन्ति विभुमर्हन्त, त सेवका. प्रपुण्यज ॥ ४ ॥
सिहासन बध

पार्श्वं न येऽर्चयन्ति सतत भजन्ति
पार्श्वस्य मन्दिर वन्दनाद् व्रजन्ति
स्मोह–शत्रु–व्रजत प्रमुक्त
सर्वेश नौमि त कान्तियुक्तम् ॥ ५ ॥
शरावसंपुट बध

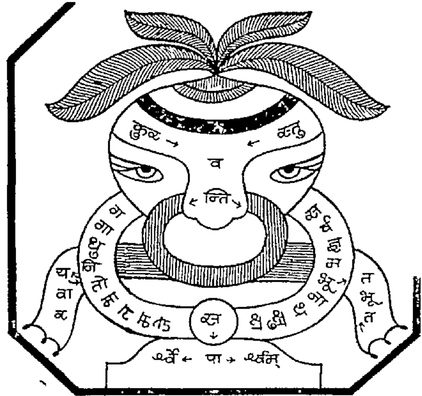

शरावसंपुट बन्ध

मत्स्ययुगल बन्ध

स्वर्गं गतो यस्य भुविप्रभाव
यस्यास्ति विज्ञानमय स्वभाव ।
यद्ध्यानत पापगणा क्षयन्ति
तत्पार्श्व–जापाद भविनो जयन्ति ॥ ६ ॥
मत्स्ययुगल बंध

कुर्वन्ति गगा–धुनितोय–वार
रवा यतो मानमजे सपार्श्वे ।
स्तुवन्ति सर्वज्ञमभूत–भूत
त भूतभूनाथ सुरा सपार्श्व ॥ ७ ॥
कळश बन्ध

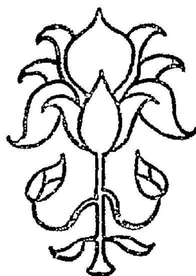

कलश बन्ध

छत्र बन्ध

नाथ सुरासुरनृणा कलुषै-विमुक्त
नागार्चित सहनगाभमहो प्रशात
नानम्र सेवकगणेऽथ भवा भवाति
नागाङ्क-पार्श्व सुजपोऽकुशल प्रहन्ति ॥ ८ ॥

छत्रबध

- नमस्कार महामंत्र मनुष्यनी पोतानी पुंजी छे
- नमस्कार मंत्रमां पापनी घृणा छे अने पापीनी दया छे
- नमस्कारथी वाणिनी कठोरता. मननी कृपणता अने बुद्धिनी कृतघ्नता नाश पामे छे अने अनुक्रमे कोमळता, उदारता अने कृतज्ञता विकसित थाय छे.
- नमस्कारमां शुभ कर्म, उपासना अने ज्ञान ए त्रणेनो सुमेळ छे. शुभकर्मनुं फळ नम्रता, उपासनानुं फळ शांति अने ज्ञाननुं फळ प्रभु प्राप्ति छे

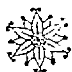

जे सदाचारनु सर्जन करवामा ब्रह्मा छे, सद्धर्मने स्थिर करवामा विष्णु छे, अने अन्याय अनीतिनो नाश करवामा महेश्वर छे, ते श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथने आमारी वंदना

फोन : २७

मेसर्स
दर्गाजी चुनिलाल आणि कंपनी

होलसेल कापडाचे व्यापारी, कोरेगांव (जि. सातारा)

हार्दिक शुभेच्छा–

शा. मोहनलाल सवाजी जैन

तांबा, पितळ भाड्याचे व्यापारी
कोरेगाव (जि. सातारा)

हार्दिक शुभेच्छा–

शा. शंकरलाल जगाजी राठोड

सराफ, कोरेगांव, जि सातारा

आमचेकडे चांदीचे दागिने तयार मिळतील, तसेच जुने दागिने योग्य भावात घेतले जातील

श्री पार्श्वनाथ प्रभूना १०८ नामो

रचयिता पू पन्यासप्रवर श्री रंजनविजयजी गणिवर्य

आ अवसर्पिणी कालमा, त्रेवीसमा अरिहंत ।
प्रगट प्रभावी पार्श्वनाथ, मन वांछित पूरत ।।
नाम शत एक आठ छे, जगमांहि विख्यात ।
नाम स्मरता भविकजन, पामे अविचल शांत ।।

श्री शंखेश्वर पार्श्वजी, अंतरीक्ष जिणिंद ।
१ २
अमीझरा प्रेमे नमु, पार्श्व अजारा मदत ।
३ ४
अहिछत्ता ने अवतीजी, अरजीया भगवत ।
५ ६ ७
असगुला वदु वळी, भीलडिया गुणवत ।
८ ९
पचासरा ने भोयरा, पार्श्व भेरवा जाण ।
१० ११ ११
भामा विजय चितामणी, सोम चितामणी मान ।
१२ १३ १४
चिप्रा फलवर्धन भणो, मनमोहन जिनराय ।
१५ १६ १७
मगजीआ ने तारसल्लाजी, सत वलैजा कहाय ।
१८ १९ २०
वभण थंभण गेबी गोडी, नलिकंठ चित्तलाय ।
२१ २२ २३ २४ २५
हळधरा ने शामळाजी, सुरासरा दिल भाय ।
२६ २७ २८
कंकण दादा सुरज मडन, करण-तारण वदाय ।
२९ ३० ३१ ३२
जगवल्लभ कलिकुंडजी, चितामणि सुखदाय ।
३३ ३४ ३५
लोढण वदो शेरिसाजी, नाकोडा चित्तधार ।
३६ ३७ ३८
उनावला ने कलियुगाजी, रावणा गुण आधार ।
३९ ४० ४१
पोसीनाजी माणेक भजिये, नासीरोडिया जाण ।
४२ ४३ ४४
कुणधर ने जोखाडी वखाणो, कापडो गुणनीखाण ।
४५ ४६ ४७
दोलतीया प्रसविया भणिये मुजधरा कृपाळ ।
४८ ४९ ५०

गादरिया गुणसरिया वंदो, अमीपुरा दुःख टाळ ।
५१ ५२ ५३
नवलखा भीडभंजन स्वामि, दुःखभंजन गुणवंत ।
५४ ५५ ५६
गोकरीया जिरावला वदो सहस्त्रफणा भगवंत ।
५७ ५८ ५९
महोदावाद ने कोका प्रणमो पार्श्व करेडा जाण ।
६० ६१ ६२
नारिंगा चंचुआश्री चल्ला पवलेश्वरा वखाण ।
६३ ६४ ६५ ६६
गोवरी कल्याण बसानीआजी, पल्लवीहार जिणद ।
६७ ६८ ६९ ७०
नागेंद्रनाथ ने कुरकुटेश्वर, तिमिरा घोघा गणत ।
७१ ७२ ७३ ७४
दुधीया वल्लभ सखल पारस घृतकल्लोळ छे नाम ।
७५ ७६ ७७ ७८
झीगड़मल्ला जोटीगजी रे चोखाडी गुण धाम ।
७९ ८० ८१
उहामणी कापरडा वदो, सुखसागर भणत ।
८२ ८३ ८४
विबुला कुरमडु मडली पारस सेवो धरी तुम खंत ।
८५ ८६ ८७
काली महुरीयाने जपिअे फलोधी औवा सार ।
८८ ८९ ९० ९१
कुलपाक कसारीयाजी, पार्श्व उवरा धार ।
९२ ९३ ९४
नवसारीजी परोकोल जाणो, महादेव श्री अरिहत ।
९५ ९६ ९७
वरकाणा परोपूल टाकला, नवखंडा भगवत ।
९८ ९९ १०० १०१
मनोरजन साचा नगीना चीवडी अलखा देव ।
१०२ १०३ १०४ १०५ १०६
श्री केसरिआ पार्श्वप्रभुजी मनरजन करे सेव ॥
१०७ १०८

दक्षिण महाराष्ट्रनो छऽरि पाळतो संघ

निवेदक प. पू. प. श्री रंजनविजयजी गणिवर

महाराष्ट्र देशोद्धारक बाल ब्रह्मचारी व्याख्यान वाचस्पति पू पा आचार्यदेव श्रीमद् विजय रामचद्रसूरीश्वरजी महाराजनु वि स १९९३ नु चतुर्मास तेमना विशाळ शिष्य समुहमाथी पू. मुनिश्री यशोविजयजी (हाल पू आचार्य श्री यशोदेवसूरिजी महाराज) आदि ३५ शिष्यो साथे पूना लश्करमा थयु

पू आचार्यश्रीना ऐहिकसुखोनो त्याग अने पारलोकिक हितोसबंधीना विद्वाता पूर्ण व्याख्यानो सर्वेना अंत करणमा समाई गया केटलाक वर्षोवाद श्रावकसघ उपर थयेल अमृतवाणीनी वर्षाथी श्रावकसंघ जागृत थयो. जीवमात्रमा कर्मसयोगथी उत्पन्न थनार स्वार्थनो त्याग करवो अत्यत महत्वनो छे प्राचीनकालथी चालतु आवेलु आ तत्त्व नवुरुप धारणकरीने तेमना कानमा गुजवा लाग्यु तेथी प्रत्येक जण सुप्त अवस्था त्यागी पूज्यश्रीना व्याख्यान श्रवण माटे दररोज उत्साहथी हाजर रही ज्ञानामृत चाखवा लाग्या पूज्यश्रीनु चातुर्मास पूनामा होवाछना कोल्हापूर, कराड, सातारा, तासगाव, विटा, सागली, तळेगांव, अहमदनगर, लोनावला, मुबई, अमदावाद आदिना श्रावको पूनामा आववाथी पूनामा आनद छवाई गयो हतो मुबई नगरीनी दक्षिणभागनी जनताने पू गुरुदेव आपणा प्रदेशमा आवे तो सारु एम लागणीपूर्वक लागवा माड्यु नगर सोलापूर, हैद्राबाद बाजू पण तेओश्रीए आववु, एवो पण त्याना श्रावकोनो आग्रह शरु थयो

प्राणीमात्र जन्म्यापछी ऐहिकसुखोमा रमी जाय छे परंतु चोर्यासी लाख योनीमा जीवोनुं जन्ममरणनु परिभ्रमण कर्मसयोगथी वधतुज जाय छे, आ वात प्राणीमात्र भूली जाय छे अने तेथी जन्मोजन्म दु खो भोगववा पडे छे आ उपदेश प्राचीन काळथी अपातो छता वारवार स्मरण करावी, जीवोने मुक्ति अपाववी एम कहेवावाळा महानयोगीओनी, गुरुदेवोनी, अथवा ज्ञानीओनी गरज जरुर होय छे दक्षिण महाराष्ट्रमा आवो योग हजु सुधी पण आव्यो न्होतो पण आ वर्षे आव्यो हतो

पूज्यश्रीनी प्रेरणाथी पूना लश्करना श्री सघे तेओश्रीनी पवित्र छायामा श्री उपधान तप करावावानु नक्की करी, तेमा प्रथम, द्वितिय अने तृतिय उपधान तप करनार एकसो पचोतेर श्रावक श्राविकाओने प्रवेश आप्यो पोणा बे महीनाना काळमा पू गुरुदेवना व्याख्यानो तथा तेमाथी थयेला मार्गदर्शनथी अने पूना लश्कर सघनी

सेवाभक्तिनी भावनाथी दक्षिण प्रातमा धर्मभावना मोटा प्रमाणमा निर्माण थशेज एवी खात्री आसपासना स्थानोमा रहेता श्रावक श्राविकाओने थई कराडना धर्मप्रेमी तथा सेवाभावी कार्यकर्ता स्व राजाराम (बापू) मियाचद शाह आमा अग्रणी हता

वडुथवाळा स्व हीरचद शेठ अत्यत धर्मप्रेमी हता. महाराष्ट्र, कर्णाटक विगेरे विभागमा साधूजनोनी अवरजवर नहि थवाथी लोकोना मन धर्मक्रियामा रस लेता न्होता, तेथी साधुओने दक्षिण प्रदेशमा लावी तेमना उपदेशथी सघमा धर्म जागृति लाववी एम तेमने तीव्रताथी लागवा माड्यु

पूनामा उपधान तप करावीने पू पा आचार्यदेव पोताना शिष्योसाथे हैद्रावादनजिक आवेला कुल्पाकजी तीर्थ जवा विचार करवा लाग्या

कराडना श्री राजाराम वापू आदिना एवाज प्रयत्नो चालु हता अमदावादना श्री चीमनलाल केशवलाल कडीया ते वखते उपधान तपमा भक्ति करनार हता तेमणे पण पू गुरुदेवना दक्षिण महाराष्ट्रना विहारथी धर्मतत्त्वविषयना अज्ञाननु प्रमाण घटाडी शासन प्रभावनानु मोटु कार्य थशे एवो विचार रजु कर्यो परिणामे पू गुरुदेवे कराड, कोल्हापुर बाजु विहार करवानु नक्की कर्यु

पूनाथी विहार करी पू गुरुदेव फुरसगी, मोरगाव, सासवड, जेजुरी, वाल्हा, नीरा, लोणद, वाठार, थेउर विगेरे थई वडुथमा आव्या, सर्वस्थले तेमनु भव्य स्वागत करवामा आव्यु सर्वस्थले तेओश्रीना उपदेशमय प्रवचनो थया

वडुथमा शिवलाल आदि बधुओे पोतानी ऑफिसनी इमारतमा पूज्य गुरुदेवने उतारो आप्यो त्याना प्रागणमा भव्य मडप रची प्रवचननी व्यवस्था करी हती पूज्यश्रीना दर्शन करवा स्थले स्थलेथी लोको मोटी सख्यामा आव्या हता "मूर्तिपूजा तथा तीर्थ" ए विषय उपरना प्रवचननी वडुथकर बधुओ पर ऊडी असर थई

श्री कडीया, बापालाल झवेरी, राजाराम वापू आदि मडलने आ सधीनो फायदो उठावी पू. आचार्यदेवनी शुभ छायामा छरि पाळतो सघ काढवानी कल्पना सुझी तेथी श्री. शिवलालभाई अने मोहनलाल दोलतराम पेथापुरकर पूना, एमनी साथे वाटाघाटो करी ते श्रेष्ठिवर्य तथा तेमना कुटुबीओए कराडथी श्री कुंभोजगिरि तीर्थनो ७५ माइल अतरनो सघ काढवानी जवाबदारी उपाडी सघमा केटला माणसो आवशे, सर्व कार्यक्रम सुव्यवस्थित पार पडशे तेनो अदाज कोइनेय न्होतो पण उत्साह अने गुरुकृपाना वळथी सर्व सारी रीते पार पडशे अेम सर्वने लागतु हतु

श्रावकनां दैनिक कर्तव्यो

त्रैकाल्य जिनपूजन प्रतिदिन,
सघस्य सन्मानम् ।
स्वाध्यायो गुरु सेवनच विधिना,
दान तथाऽवश्यकम् ॥
शक्त्याच व्रत पालन वरतपो,
ज्ञानस्य पाठस्तथा ।
स एष श्रावकपुङ्गवस्य कथितो,
धर्मो जिनेद्रागमे ॥ १ ॥

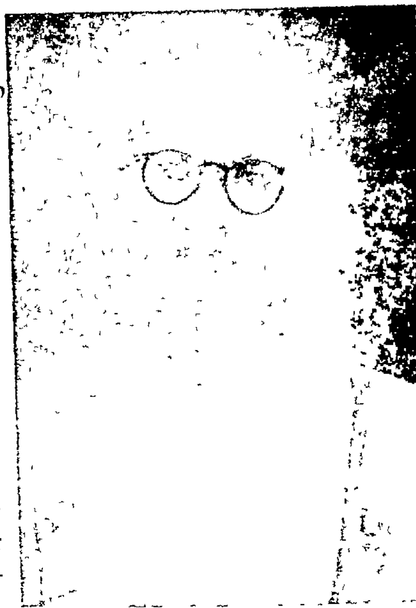
जैनागमोमा श्रावकोना कर्तव्य उपरना श्लोकमा दर्शाव्या छे दररोज त्रिकालजिन पूजा, सघनु सन्मान, स्वाध्याय, गुरसेवा, विधिपूर्वक दान, सवार साज प्रतिक्रमण, यथाशक्ति व्रत

पालन, श्रेष्ठ तपाचरण, ज्ञाननु पठन-पाठन करवु एवा आवश्यक कर्तव्यो साथे तीर्थ-यात्रा करवी ए पण श्रावकनु कर्तव्य छे आवी यात्राओ व्यक्तिगत करवी, बीजा-ओने करावववी, तेमज चतुर्विध सघने साथे लई छऽरी पाळती यात्रा करवी विशेष फळदायी छे

छऽरी

एकाहारी, भूमिसस्तारकारी,
पद्भ्याचारी शुद्ध सम्यक्त्वधारी ।
यात्राकाले सर्वसचितहारी,
पुण्यात्मा स्याद् ब्रह्मचारी विवेकी ॥

१ एक वखत भोजन २ जमीन उपर सथारो पाथरी ते उपर निद्रा लेवी ३ उघाडा पगे प्रवास करवो ४ सम्यक्त्व धारण करवु (जिनेद्रना वचनो पर निशक श्रद्धा) ५ सचितनो त्याग करवो ६ ब्रम्ह-चर्यव्रतनु पालन करवु ए छऽरी कहेवाय छे

लेखक . प. पू. पं श्री. रंजन विजयजी गणिवर

आवी रीते छ'री पाळतो सघ कराडथी कुभोजगिरि सुधी जवानो हतो

आमा सपूर्ण सुव्यवस्था जाळववा जुदी जुदी समितिओ नीमी आ समितीओए सघमा आव-नार सर्वेनी रहेवानी जमवानी रक्षणनी, स्नात्र महोत्सवनी स्वयसेवकोनी, औषधोपचारनी विगेरे अनेक व्यवस्थाओ करवानी हती श्री चीमनलाल-भाई तथा राजाराम (बापु) एमना उपर मोटी जवाबदारी हती जरुरपडे त्यारे रचीशकाय अने फेरवी शकाय एवु मोळ जिनमूर्तिवाळु मदिर नीपाणीथी आव्यु हतु जे स्थले मुकाम थाय त्या महावीर नगर वसाववा तबू, मडप, वासणो इत्यादिनी व्यवस्था करवामा आवी पछी छऽरी पाळनार सघनी निमंत्रण पत्रिकाओ मोकलवामा आवी

वि स १९९४ महा वद १ मगलवार ता १५-२-१९३८ शके १८५९ ना दिवसे सघे कराडथी प्रयाण कर्यु पहेलो मुक्काम त्रण माइल पर आवेला शेठ किसनलाल प्रेमराज लाहोटीना बगलामा कर्यो ते दिवसे जमण लाहोटी शेठ तरफथी करवामा आव्यु

बीजो मुक्काम कासेगावमा उघाडा मेदानमा तबू नाखीने महावीर नगर उभारीने कर्यो त्यांना

सघ तरफथी सव जमण थयु पू गुरुदेवना सवारना प्रवचनथी जनसमूह अेटलो प्रभावित थयो के बपोरे बीजु प्रवचन राखवु पड्यु आ गाममा श्री अभिनदन स्वामिनु शिखरबधी जिनमदिर छे त्रीजो मुक्काम इस्लामपूरमा करीने चोथो मुक्काम पडवलवाडीमा एक प्रशात उपवनमा थयो आ सघमा सातारांना स्थानकवासी सप्रदायना श्रेष्ठिवर्य काळीदासभाई, कराडना वोहोरीसमाजना रतनशी भीमजी खोजा आदि विविध धर्मोनी व्यक्तीओ सामेल थई हती दररोज यात्रिओनी सख्या वधती जती हती आ सिवाय सघना दर्शन करवा तथा पू गुरुदेवना प्रवचनो साभळवा तुग, डिग्रज, सागली, गोटाखिडी विगेरे गामोना जैनजैनेतर लोको दररोज आवता हता आ मुक्काममा सागलीना श्री बलवतराव चदाप्पा धावते, गणपत रावजी गोडबोले वकील, आणाप्पा गातापा कर्वे विगेरे कार्य कर्ताओ आवी गया पाचमो मुक्काम मिरजवाडीमा थयो- छठो मुक्काम डिग्रजमा थयो स्थले स्थले ग्रामजनोए अत्यत उत्साहथी सघनु स्वागत कर्यु

७ ने ८ मो मुक्काम सागली शहेरनी एक विशाल जग्यामा थयो त्या महावीरनगरनी रचना करवामा आवी त्यानी जनताए आत्मीयताथी सघनु स्वागत कर्यु आ शहेरमा पूज्यश्रीना व्याख्यानो बजार भागमा थया सागली जैन श्वे सघे नवकारशीओ करी हती

चादीनो रथ, निशान डका, हाथी, नानुभाई झवेरी सुरतकरना बेन्डसाथे सघ ठाठमाठथी जयसिगपुर गयो

त्याना रेल्वे स्टेशन नजीक आवेला गाधी सखाराम देवचदना मळामा मुक्काम कर्यो त्या धर्मनाथ प्रभुनु एक नूतन जिनालय बाध्यु हतु तेनु उद्घाटन विधिसहित स्थानिक सघ तथा यात्रिक सवनी हाजरीमा पूज्यश्रीनी निश्रामा थयु दशमो मुक्काम १ण त्या थयो ११मो मुक्काम दानोळीमा थयो त्या अमदावाद निवासी शेठश्री बकुभाई मणीलाल तरफथी नवकारशी थई आ सर्वे मुक्कामोमा देवपूजा, स्नात्र महोत्सव, गुरुदेवना प्रवचनो, भावना विगेरे कार्यक्रम आनद अने उल्हासपूर्वक थतो हतो दानोली पछी सघे पोतानो मुक्काम श्री कुभोजगिरि तीर्थनी तळेटीमा कर्यो तेज स्थले आजे एक विशाल धर्मशाळा उभी छे

श्री कुभोजगिरि तीर्थपरना जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रासादनी प्रतिष्ठा वि स १९२६ महा शुद ७ सोमवारे थई हती सघना आगमन वखते आ तीर्थनी आर्थिक स्थिति सारी न्होती आ तीर्थनी व्यवस्था करवानी कामगिरि कोल्हापुरना शेठ हुकमीचदजी डुगाजी राठोड, बाबुभाई परमार, पुनमचदजी गाधी, पानाचद मोतीचद विगेरेए स्वीकार्याने थोडोज समय थयो हतो सघ आववा पहेला श्रीयुत कडीआ, बापालालभाई विगेरेए कोल्हापुर जई त्याना सघने छ'री पाळता सघनी खबर आपी आर्थिक सकट होवा छता तीर्थ कमीटीए अनेरा आनदथी आ सघनु स्वागत कर्यु

आ कुभोजगिरि तीर्थमा सघनो त्रण दिवस सुधी मुक्काम हतो वि स १९९४ महा वद १३ सोमवारे ता २८-२-१९३८ ना दिवसे गिरिपर समवसरणनी रचना करी वडुथकर कुटुबवती शेठ शीवलालभाई अने तेमना धर्मपत्नी मगुबेन तेमज श्री मोहनलाल भाईने पू गुरुदेवे केटलाक नियमो आपी विधिपूर्वक सघ

तरफथी तीर्थमाळ पहेरावी सघवी ५द अर्पण कर्यु आज प्रसगे कोल्हापुरना शेठ हिन्दुमलजी जितराजजी राठोड अने तेमना धर्मपत्नी सौ कान्ताबेने तीर्थोद्धारने पूरक थवा माटे मोटी रकमनो चडावो लीधो तेथी ते दपत.ने पण तीर्थमाळ पहेरावाई आ निमित्ते जिनप्रासाद उपर ध्वजा चडाववी एवो विचार आव्यो ते वखते प्रथम लीधेल ध्वजाना चडावाना हकनु शु ? एवो प्रश्न उपस्थित थयो ते वखते पूज्य गुरुदेवे विवेचन कर्यु के "आपणे जेवी रीतीए दररोज स्वच्छ नवा कपडा पहेरीअे छीये ते प्रमाणे प्रभु प्रासाद उपर दररोज नवी ध्वजा चडाववी जोइए प्रभुप्रासाद उपरनी ध्वजा मेली थेली अथवा फाटेली न होवी जोइए पछी ते दिवसे नवी ध्वजा चडाववानो चढावो कोल्हा-पुरना श्रेष्ठिवर्य बाबुभाई परमारे लई प्रासाद उपर ध्वजा चढावी आ वखते लगभग पाच हजार लोकोनी हाजरी हती

पछी वर्षोरना सर्वजनो महावीर नगरमा आव्या पछी नूतन सघवीओनो वरघोडो हाथी उपरथी नीकळ्यो सघवीओअे मुक्त हाथे वरसी दान आप्यु आवी रीते महाराष्ट्रना प्रथम छऽरी पाळता सघनु चौद दिवसनु अखड धर्मसत्र आनद उत्साह अने निर्विघ्नपणे पूज्यश्रीना आशीर्वादथी पार पड्यु

आ समये कोल्हापुरना श्री नेमचद विठ्ठलचद शाह ना प्रयत्नथी छत्रपति श्रीमद राजाराम महाराजनी सारी एवी सहाय मळी

आ धर्मसत्रनु घणु दूरगामी एवु परिणाम आव्यु जैनेतरोमा मास मदिरानो त्याग, ब्रह्मचर्य पालन वगेरे व्रतो लेनार महानुभावोनु प्रमाण घणु हतु महाराष्ट्रमा धर्म जागृति आवी श्री कुभोज गिरितीर्थनी घणी प्रसिद्धि आ निमित्तथी थई अने आ तीर्थनो सारो एवो विकास थयो सवेगी साधु केवा होय छे तेनु प्रत्यक्ष दर्शन थयु भारतना भिन्न भिन्न प्रदेशना लोको तीर्थयात्रा करवा आववा लाग्या

सवेगी साधुसाध्वीओनो इतिहास ज्वलत छे सर्व समाजने धर्मोपदेश आपी, तेने कर्म मुक्त करवा माटे तेमणे अथाग श्रम लीधेलो छे समाजजीवननु नैतिक धोरण उच्चतम रहीने ते धर्माभिमुख रहे ते माटे तेमना अहर्निश प्रयत्न चालु होय छे कलात्मक गगनचुबी भव्य जिना-लयो, तीर्थोनो जीर्णोद्धार, यात्राना निमित्तथी सघसचार, ग्रथोनी निर्मिती विगेरे कार्यो तेमणे आपेला स्फुर्तिदायक उपदेशमाथी निर्माण थाय छे अने निर्माण थयेला छे

पू प्रा आचार्य देवेश श्रीमद् विजय रामचद्र सूरीश्वरजी महाराज तथा तेमना शिष्य समुहना द महाराष्ट्रना आगमनथी अने विहारथी धर्म जागृतिनु महान् कार्य थयु तेमना आ विहारथी महाराष्ट्रमा साधुसाध्वीओनो विहार अव्याहतपणे शरु थयो

कोल्हापुर श्रीसघनी आग्रहभरी विनती अनुसार पू पा आचार्यदेव पोताना शिष्यो साथे वडगाम मार्गे श्री कुभोजगिरिथी कोल्हापुर पधार्या तेमना हस्ते बीजु एकाद महान् कार्य थाय ए कुदरतनी इच्छा हती के शु ? कोण जाणे ?

कोल्हापुर लक्ष्मीपुरीमा श्री मुनिसुव्रतस्वामिनु शिल्पकलामय, नयनरम्य मदीर अनिअल्प काळमा पू. गुरुदेवना उपदेशथी थयु अने तेनो अजन-शलाका प्रतिष्ठा महोत्सव पूज्यश्रीनी निश्रामाज थयो ते घटना ऐतिहासिक थई छे

* * *

प्राचीन तीर्थ ओसीयाजी (राजस्थान)

यह मंदिर बहुत पुराना अर्थात् भगवान महावीर के निर्वाण के ७० वर्ष पश्चात् श्री रत्नप्रभसूरि द्वारा प्रतिष्ठा कराया हुवा है। स्तंभ और तोरणकी कोरणी भाग्य है।

श्री गिरनारजी तीर्थ

श्री कुंभोजगिरीमण्डन

श्री पार्श्वजिन संस्कृताष्टकम्

रचयिता पू मुनिश्री पुण्यविजयजी महाराजना शिष्य मुनिश्री वीरसेनविजयजी महाराज
(आदोनी स २०२५)

सुवामासन्तानं विभवसदन शान्तवदन
भवाब्धौ सद्यानं सुकृतजनन मोक्षनयनं ।
गतं मुक्तिस्थानं प्रशमभवनं पार्श्वपजिनं
नयेऽहं सुध्यान जगति तपनं तं प्रतिदिन ॥ १ ॥ कमलबंध । शिखरिणी

नाथोऽनाथानां पार्श्वनाथो नराणाम्
श्रीपार्श्वः पार्श्वं स्तौति नित्यं जिनेन्द्रम् ।
अर्हन्पार्श्वेन स्थापितो जैनधर्मं
पार्श्वायाप्ताय स्वस्ति देवाय तुभ्यम् ॥ २ ॥

श्रीपार्श्वान्नाथात् सर्वथा कर्ममुक्तम्
पार्श्वस्य स्वर्गे विस्तृता शुभ्रकिर्तिः ।
श्रीपार्श्वे सार्वे संस्थिता भूरिभूतिः
हे पार्श्वस्वामिन् देहि कैवल्यलक्ष्मीम् ॥ ३ ॥ वैश्वदेवी

जगवल्लभ संज्ञक पार्श्व विभु
शिवदं सतत प्रणमामि नतः ।
जगतामध मेघ हृतो पवन
भवसागरतारणयानसमं ॥ ४ ॥ तोटक ।

विविधाभिधानशाली, स· पुरुषादानीय नामकर्मण.
शोभते पार्श्वप्रभु., शंखेश्वरान्तरीक्षादौ च ॥ ५ ॥ आर्या

कुंभोजस्थे शैलप्रस्थे चैत्ये रम्येऽलंकाराभम् ।
मर्त्यामर्त्यव्रातो भक्त्या, पार्श्वं देवं नित्यं स्तौमि ॥ ६ ॥

श्री पार्श्वस्य ध्यान ध्यात्वा, जाप कृत्वा पूजा सृष्टवा ।
स्वेप्सां पूर्ति भक्तव्राताः, क्षिप्रक्षिप्रं ते कुर्वन्ति ॥ ७ ॥

पार्श्वस्वामिन् । ते पद्मास्य, लुब्ध्वा याता भक्ता भृङ्गा ।
आस्य द्रष्टुं मे भावोऽस्ति, कस्मिन्काले यत्तल्लप्स्ये ॥ ८ ॥ विद्युतमाला ।

निपाणीथी कुंभोजगिरी तीर्थनो

निवेदक श्रेणिककुमार रसिकलाल शाह B Sc (Hons) पुणें कॅम्प.

छ'री पाळतो चतुर्विध संघ

वात छे वि स २०२० नी सालनी कराडमा पू साधुमहाराजोनु चातुर्मास थये वार वर्ष व्यतित थई जवाथी आ साल कराडमा पू साधु-महाराजोनु चातुर्मास कोइपण भोगे करावबु आवी भावना कराड जैन युवक मडळनी तीव्र बनी तेथी सघ समतियी जैन युवक मडले बारामतीमां विराजमान परमपूज्य पन्यास प्रवर श्री तिलकविजयजी गणिवरना शिष्य परम पूज्य पन्यासप्रवर श्री रजनविजयजी गणिवर्य तथा मुनिश्री भद्रानदविजयजी म पासे जई आ साल आप कराड चातुर्मासार्थे पधारो अेवी साग्रह विनती करी पू गुरुदेव पण तेमनी भावना सत्कारी कराड चातुर्मासार्थे पधार्या तेओश्रीनी वैराग्य, त्यागमय वाणीनो प्रवाह एवो वहेवा लाग्यो के जेना प्रभावे अनेक प्रकारनी आराधनाओ, अभूतपूर्व तपश्चर्याओ, शान्तिस्नात्र, प्रभुप्रतिष्ठा, सिद्धचक्र वृहत्पूजन, ऋषिमडल महापूजन आदि शासन प्रभावनाना कार्यो थवा लाग्या आराधनाना अद्‌भूत समाचारो आखा महाराष्ट्रमा प्रसरता कोल्हापुर,निपाणी, सागली, बेलगाम, बीजापुर आदिना सघोअे स्व स्व गाममा पधारी लाभ आपवा माटे विनती करी.

पू. गुरुदेवे पण लाभालाभ जाणी महाराष्ट्रना गामोतरफ पोतानो विहार लवाव्यो तेओश्रीना प्रभावी प्रवचनो द्वारा स्थले स्थले दोढमासी, मासक्षमण, सोळ, अठ्ठाई आदि महान तपश्चर्याओ, माधवनगरमा अमीझरा वासुपूज्य जिन मदिरनो प्रारभ, प्रथमजवार महाराष्ट्रमा कुभोजगिरिपर जैन धार्मिक ग्रीष्म शिबिरनु आयोजन, नवपदजीनी आराधना, प्रभुप्रतिष्ठाओ, दीक्षाओ, शान्तिस्नात्र, सिद्धचक्रबृहत्पूजन, ऋषिमडलमहापूजन, अर्हद्‌महापूजन आदि अनेक प्रकारना शासनप्रभावक कार्यो थवा लाग्या

सं २०२१ ना निपाणीना चातुर्मासमा पर्युषणपर्वप्रसगे श्रावकोना वार्षिक ११ कर्तव्योना वर्णन समये तीर्थ यात्रानु वर्णन आवता पू गुरुदेवे फरमाव्यु के तीर्थ यात्रा करवाथी आत्मा लघुकर्मी बनी शीघ्र मोक्षगति पामे छे तीर्थ ए आत्माने तरवामाटे परम साधनभूत छे माटे वर्षमा एकवार तो तीर्थ यात्रा अवश्य करवी जोइए पोते तीर्थयात्रा करवी जेम लाभदायिक छे, तेम अन्यने पण तीर्थयात्रा करावनार आत्मा तीर्थंकर नामकर्म उपार्जन करे छे ते पण विधिपूर्वक उल्लास सहित छ'रि पाळता करवी

अत्यत हितकारी छे १ सचित्तनो त्याग (सचितहारी) २ एकासणु (एकलआहारी) ३ पगे चालवु (पदभ्याचारी) ४. भूमिशयन (भूमिशय्याधारी) ५ ब्रम्हचर्यव्रतपालन (ब्रम्हचारी) ६ सम्यक्त्वनु धारण करवु (सम्यक्त्वधारी). आ छऽरी जन शासनमा वतावेल छे

आवा छऽरि पाळता सघनी परपरा आ चोविशीना प्रथम तीर्थंकर श्री ऋषभदेवना प्रथम पुत्र महाराजाधिराज श्री भरतचक्रवर्तीथी चालु छे जावडशाहशेठे दशपूर्वधर पू श्री वज्रस्वामिजीना सदुपदेशथी, विक्रम सवत चलावनार श्री विक्रमनृपतिए पू आचार्यदेव सिद्धसेनसूरीश्वरजीना सदुपदेशथी, प पू कलिकालसर्वज्ञ आचार्यश्री हेमचद्रसूरीवर म ना सदुपदेशथी परमार्हत कुमारपाल भूपाले तेमज बीजा अन्योए पण पूर्वकालमा श्री शत्रुजय महातीर्थना छऽरि पाळता सघो काढ्या हता

वर्तमानकाले पण अमदावाद निवासी श्रेष्ठिवर्य श्री माणेकलाल मनसुखभाईए श्री गिरनार-सिद्धाचल महातीर्थनो सघ पू आ म विजयनेमिसूरीश्वरी म ना सदुपदेशथी काढयो हतो तेवीज रीते तेओश्रीनी प्रेरणाथी शेठ पोपटलाल धारसीभाई जामनगरवालाओ श्री गिरनार-सिद्धाचल महातीर्थनो सघ काढयो हतो पाटण निवासी धर्मप्रेमी शा नगीनदास करमचदे कच्छमा आवेल भद्रेश्वर महातीर्थनो सघ काढ्यो हतो आ बधा सघो पण छऽरि पाळता सघो हता

आवु छऽरि पाळता सघनु महात्म्य, फळ साभळी निपाणी निवासी शेठ स्व मोहनलाल वालचदना सुपुत्र श्री चदुलाल मोहनलाल तथा तेमना धर्मपत्नी चदनबेनने पण निपाणीथी कुभोजगिरि तीर्थनो छऽरि पाळतो सघ काढवानी भावना पेदा थई.

पू. पन्यास श्री रजनविजयजी गणिवर आदि ठा. ३नु स २०२२ नु चातुर्मास कोल्हापुर थता त्यानी जुदी जुदी तपश्चर्या प्रसगे श्रीयुत चदुलाल मोहनलाल अवार नवार कोल्हापुर जता पू. गुरुदेवनो चातुर्मास बाद बीजी तरफ विहार साभळी श्रीयुत चदुलालभाई, तेमनी धर्मपत्नी चदनबेन, तेमना सुपुत्र वर्धमानकुमार विगेरे अमलनेरवाळा सेवाभावी रीखवदासभाई साथे कोल्हापुर आव्या, अने विनती करी के शेठ देवचदभाई छगनलाल सघप्रमुख सतकुमारभाई भोगीलाल वि सकल सघनी अनुमतिथी अमोए निपाणीथी कुभोजगिरिनो छऽरि पाळतो सघ आपश्रीनी निश्रामाज काढवानो निर्णय कर्यो छे माटे आप निपाणी पधारो

पू गुरुदेवे जवाब आप्योके तमारी भावना घणीज उत्तम छे परतु जैन शासनमा चतुर्विध सघनु स्थान घणुज उचु छे, जे पोते तीर्थस्वरुप छे

एनी स्थापना **सवि जीव करु शासन रसी** अे प्रकारनी उच्चकोटीनी भाव दयाथी प्रेराई, त्रीजा भवे तीर्थंकर नामकर्म उपार्जन करी, अने वीश स्थानक तप द्वारा तीर्थंकरनामकर्म निकाचित (दृढ) करी, अतिम भवमा सर्व ससार बधनोने तोडी नाखी, चारित्रग्रहणकरी, बावीश परिषहो सही, उपसर्गोनो सामनो करी, चारघाती कर्मनो नाश करी केवळ ज्ञान पामी प्रथम देशना समये तीर्थंकर महाराजाए करी छे

चतुर्विध सघ अेटले १ साधु, २ साध्वी, ३ श्रावक अने ४ श्राविका

१ साधु - सर्व ससारी सबधोने मन वचन कायाथी फगावी दई फक्त आत्माना कल्याण माटेज सर्वथा हिसानो त्याग, सर्वथा असत्यनो त्याग, सर्वथा चौर्यनो त्याग सपूर्ण ब्रह्मचर्यनु पालन, सर्वथा परिग्रहनो त्याग ए पच महाव्रत धारणकरी, बेतालीस दोष रहित गौचरी (भोजन) द्वारा जीवन जीवी, निरतर स्वाध्याय, ज्ञान ध्यानमा लीन रही आत्मसाधनाना अजोड मोक्ष मार्गना मुसाफर, जैन शासनना प्रभावक तेमज भव्यजीवोने मोक्षमार्गमा जोडनार साधुओ जाणवा

२ साध्वी - उपर मुजब सयम, आराधक, प्रभावक, उपदेशक अने मोक्षमार्गना मुसाफर स्त्रीवर्ग रुप साध्वीओ जाणवा

३ श्रावक - सयम मार्गना परम अभिलाषी परतु सयम ग्रहणकरवामा अशक्तिना कारणे (साधुनी अपेक्षाए पाचनानी प्रतिज्ञाओ त्रणगुण-व्रत अने चार शिक्षाव्रत रुप) श्रावकना बारव्रत धारक, श्रमण सस्थाना उपासक, दानादिगुणयुक्त, शक्ति मुजब तप, जपना आराधक, स्वदारासतोष अने परस्त्रीना त्यागी अेवा श्रावको जाणवा

४ श्राविका - जैनकुळभूषणरुप, ज्ञानी, तपस्वी चारित्री आदि आराधकोनी खाणरुप श्रावकव्रत-ना धारक, शियलादिगुणोथे अलकृत एवी श्राविकाओ जाणवी

छ'रि पाळता सघमा आवा चतुर्विध सघनो योग होय तो वधारे लाभ मळे माटे आ बाबतपण विचार करवा जेवो छे

श्रीयुत चदुलालभाईनो भावोल्लास जागत थता मुबईमा विराजमान प पू व्याख्यान वाचस्पति आचार्यदेव विजय रामचद्रसूरीश्वरजी महाराज ना आज्ञा वर्ती पूनामा चातुर्मास विराजमान् पू. साध्वीजी जयाश्रीजी महाराजने विनतीकरी तेमना शिष्यामाथी त्रण साध्वीओने सघमा मोकलवानु तेओश्री नक्की करी आव्या

- प पू पन्यासप्रवर श्री रजन विजयजी गणि-वर, पू मुनिराजश्री भद्रानद विजयजी महाराज तथा मुनिश्री सुयश विजयजी महाराज आदि ठा ३ तेमज पू साध्वीजीश्री वनमालाश्रीजी महा-राज पू सा श्री चद्रोदयाश्रीजी महाराज अने पू सा श्री उप प्रभाश्रीजी महाराज आदि ठा ३ निपाणी पधारता तेओश्रीनी निश्रामा सवत २०२३ मागसर शुद १० गुरुवारनो सघ प्रयाण माटे नक्की करी गाम, बहारगाम सघ आमत्रण पत्रिका मोकलवामा आवी महाराष्ट्रमा आवो छ'रि पाळतो चतुर्विधसघ प्रथमज होइ लोकोनो उत्साह अपार हतो

मागसर शुद १० गुरुवार शुभसमये पू गुरुदेवो पू साध्वीजीओ, सघवी चदुलालभाई, तेमना-धर्मपत्नी चदनबेन, तेमनो सर्व परिवार, गामना आगेवानो, २५० सघयात्रिको, अन्य साजन महा-जन, तेमज सुदर शणगारेल मोटारमा चादीना त्रिगडामा विराजमान् शान्तिनाथ भगवतनी प्रतिमा साथे बेन्डना मधुर नाद पूर्वक सघनु प्रयाण थयु

प्रथम जिनमदिरमा चैत्यवदन कर्याबाद स्थले स्थले सर्व भाईश्री गणपतलाल, चदुलाल अने मोतिलालनु स्वागत पूर्वक गामबहार श्री वेणी-चदभाई मोहनलालना नवा मकानमा मगला-चरण करी, थोडी स्थिरता करी त्या वेणीचद-भाई तरफथी सघनी नास्तानी भक्ति करवामा आवी प्रथम मुक्काम पछी सादलगा पधारता चैत्यवदनादि कार्यक्रम थयो आजे निपाणी निवासी शा शिवरामभाई बापुचद तरफथी सघ जमण थयु

बीजो मुकाम माग शु ११ दिने सघ कागल पहोच्यो त्यां गृहमदीरमा श्री नमिनाथ भगवत ना दर्शन चैत्यवदनादि करी सरकारी रजवाडाना मकानमा सघ उतारे गयो त्या पण चैत्यवदनादि कर्या आजे कागल जैन सघ तरफथी सघ जमण हतु आजे मौन एकादशी होवाथी आराधना पण ठीक थई हती

त्रीजो मुकाम मा शु १२ दिने कोल्हापूर सघ गयो त्यानो उतारो श्री गुजराती शाळामा हतो आजे शाहुपुरी सघ तरफथी सघ जमण हतु मागसर शु १३ लक्ष्मीपुरी तथा गुजरी सघ तरफथी सघ जमण हतु

चोथो मुकाम मागसर शु १४ दिने सघ रुकडी पहोच्यो आजे सघजमण निपाणी निवासी शा सखाराम नेमचद तरफथी हतु आजे उतारो रुकडी ट्रेनीग कोलेजमा हतो वकील नेमचदभाई सखाराम शाहे सारो सहकार आप्यो हतो सघना प्रवासमा बेलगाम, निपाणी, कणगला कागल, इस्लामपूर, सिरोली, कोल्हापूर इचलकरजी, सागली, माधवनगर, विटा वगेरे सुधीना श्रावक श्रेष्ठिवर्यो तेजम आजुबाजुना गामोमाथी जैन जैनेतर समाज ते सघ, गुरुमहाराज, तेमज देवदर्शन माटे अवारनवार आवता जता हता आखो दिवस गर्दी हती

वळी आजे कोल्हापूरथी बाबुभाई परमार, बाबुभाई सघवी, पुनमचदजी गाधी, हुकमीचदजी डुगाजी, मणीभाई देवसी वसा, सोनमल गाधी, भिमराज गुदेचा, इचलकरजीथी चदुलाल लालचद, फुलचद रुपचद, जयसिगपुरथी मुरजमल प्रागाजी, सागलीथी रतनशी जेठाभाई, आर टी, शाह, शान्तिलाल रेठरेकर, कुभोजगिरितीर्थ कमीटीना सभ्यो कराड निवासी हिराभाई पदमसीभाई पू गुरुदेव तथा सघना दर्शनार्थे आव्या हता

पाचमो मुकाम मा शु १५ रुकडीथी सघ इचलकरजी पहोच्यो आजे त्याना नूतन उपाश्रयनु उद्घाटन पु गुरुदेवोनी निश्रामा अने सघवी चदुलालभाई ना हस्ते थयु आजे सघ जमण इचलकरजी सघ तरफथी हतु

छठ्ठो मुकाम मा व १ कुभोजगिरि तळेटीऍ (बाहुबली) सघ पहोच्यो आजे कुभोजगिरिना तेमज श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ भगवानना दर्शननो लाभ मळशे एथी सघमा सर्वने उत्साह अपार हतो कुभोजगिरितीर्थ कमिटि तरफथी बेलगामनिवासी श्री चतुरभाई नगीनदास, सागली निवासी रतनशी -- जेठाभाई, शान्तिभाई रेठरेकर, कोल्हापुर निवासी बाबुभाई परमार, सोनमलजी गाधी, भीमराज गुदेचा, बाबुभाई वनाजी सघवी, मणीलालभाई वसा विगेरे सघनु सामैयु करवा हाजर हता त्याना दवाखानाथी वाजते गाजते भव्य सामैयु थयु अने सघ तरतज कुभोजगिरिपर श्रीजगवल्लभ पार्श्वनाथ दादाना दर्शने पहोच्यो भावभर्या हैये दर्शन-पूजन चैत्यवदनादि करी तळेटीनी धर्मशाळामा आव्यो ते दिवसे बहारगामथी बीजा पण बे हजार यात्रिको आव्या हता ते दिवसे सघवी तरफथी सघभक्ति थई

मा व २ गुरुवारे एक शणगारेल भव्य मडपमा तीर्थमाळा सबधी विधियो प. पू प श्री रजन विजयजी गणिवर आदि चतुर्विध सघनी हाजरीमा चादीनी नाण समक्ष श्रीयुत् चदुभाई तेमज तेमना धर्मपत्नी चदनबेन विगेरे सघवीओने तीर्थ माळनो विधि करावबामा आव्यो पू गुरुमहाराजे सघपतीनी फरज अे पर टुकु

विवेचन कर्यु शुभमूहूर्ते मुबई निवासी बेरिस्टर माणेकचद भायचद व्होराए तीर्थमाळ पहेरावबानी उछामणी बोली सघवी चदुलालभाई तथा मघवणचदन बेनने तीर्थमाळ पहेरावाई, तथा बीजी पण तीर्थमाळाओ पहेरावाई

रात्रे श्री कुभोजगिरि कमिटि तरफथी शेठ चतुरभाई, रतनशीभाई, शान्तिलालभाई विगेरे ममयोचित प्रवचनोकरी सघवी चदुलालभाईने मानपत्र अर्पण कर्यु आजे निपाणी शेठ देवचदभाई छगनलाल शाह तरफथी सघ जमण हतु, मा व ३ मघ स्वस्थाने पहोच्यो

आ मघमा मवारसाज प्रतिक्रमण, दर्शन, वदन, पूजन, मोटीपूजा, भावना विगेरे कार्यक्रम हतो, रोज 'तीर्थयात्राना लाभअपार' ए पर पू गुरुदेवनु प्रवचन थतु तेमा जैन जैनेतरभाईओ हरेक गाममाना तथा आजुबाजु गामोमाथी आवता प्रवचन तथा मघदर्शननो लाभ लेता अने प्रथमजवार आवु जोना आनद माथे धर्मनी वानगी लई जता आठे दिवस अष्टान्हिका महोत्सव होवाथी पूजा-भावना माटे मुबईथी सगीतकार मनुभाई आववाथी अनेरो रग जामतो हतो सघनु सचालन सघवीना लघुबधू मोतीलालभाई तथा अमलनेरवाळा त्रिखवदामभाई तथा सगा सबधीओए उत्तम रीते करेल निपाणी जैन युवक मडले सेवा करवानो सारो लाभ लीधो हतो छऽरिपाळता सघ यात्रिकोने सघवी तरफथी चरवलानी प्रभावना थई हती

निपाणी, कागल, कोल्हापूरमा शाहुपुरी, लक्ष्मीपुरी, गुजरी, त्रणेस्थले, रुकडी, इचलकरजी कुमोजगिरितीर्थस्थले सघवी तरफथी जैनमदिर केशरखाते ३२०० ।— तथा साधारण खाते ६२०० ।— आपी शुभखातामा सारो व्यय कर्यो हतो एकदर आठे दिवस छऽरिपाळता चतुर्विध सघनो भव्य कार्यक्रम थयो ए रीते वीतेला दिवसो मनमाथी केटलाय दिवसो न भूलाय

- नमवु एज मानव मन अने बुद्धिनु तात्विक फळ छे
- मननु बळ मत्रथी विकसे छे, मत्रमा सौथी श्रेष्ठ मत्र नमस्कार मत्र छे
- ममर्पण, प्रेम परोपकार अने सेवाभाव ए मानव मनना अने विकसित बुद्धिना सहज गुण छे
- बुद्धिनो विकास अने हृदयमा प्रकाश ए नमस्कारनु असाधारण फळ छे
- नमस्कारमा अहकार विरुद्ध नम्रता, प्रमाद विरुद्ध पुरुपार्थ अने हृदयनी कठोरता विरुद्ध कोमळता छे

कुंभोजाद्रि

(छद ओवी)

—सौ नवलबाई दामोदर शाह
बोरगाव

डोगराच्या माथ्यावर, लक्षवेधी हे मदीर
जिनबिंब-प्रभा फाके, क्षेत्र पावन सुदर ॥ १ ॥

तिथे पुनवेच्या राती, गन्ध बहु दरवळत
निसर्गाची शोभा खुले, चांदण्याची बरसात ॥ २ ॥

दक्षिण महाराष्ट्र देशी, शत्रुजा परि महातीर्थ
मंदिर छान शोभले, मूर्ति शांत पार्श्वनाथ ॥ ३ ॥

हिरेजडित सुवर्ण, शिरी मुगुट तेजाळ
कर्णी कुडल सुषमा, गळा रुळे मुक्तामाळ ॥ ४ ॥

शिखरस्थ शातिप्रभु, चन्द्रापरी त्याची छाया
भुयारात अजितनाथ, सोन्यावाणी त्यांची काया ॥ ५ ॥

भान हरते दर्शनी, पार्श्वनाथ तीर्थंकर
प्रशातशा मूर्तिवरी, छाया धरी धरणेंद्र ॥ ६ ॥

श्रद्धा अचल हा पाया, पायथ्याची धर्मशाळा
सोने झाले या भूमिचे, पुण्यप्रभाव आगळा ॥ ७ ॥

साधु, साध्वी, त्यागी गण, येथ येऊनीया गेले
उपधान महातप, गिरी चरणाशी झाले ॥ ८ ॥

सिद्धक्षेत्र गिरिराज, येती जन दर्शनासी
सिद्ध स्मृति बिजलीची, लीन झाले चरणाशी ॥ ९ ॥

पूर्वी होऊनीया गेले, सिद्ध पुरुष बाहुबली
त्यानी कुंभोजाद्रि नाव, अमर केले पंचमकाली ॥ १० ॥

निरतर वाहणारी, बाहुबलीच्या डोगरी
भक्ति-तप-ज्ञान-गगा, जना समस्त उद्धरी ॥ ११ ॥

मदिराचे रचनाकार, शिरढोणी फत्तेचद
त्यांच्या स्तवनाचा छन्द, नवलबाईचा आनद ॥ १२ ॥

भगवान् पार्श्वनाथ

(चरीत्र)

लेखक प्रो शांतिलाल खेमचद शाह, वार्शी

फार प्राचीन काळापासून भारतभू ही उच्च संस्काराची खाण म्हणून सुप्रसिद्ध आहे कारण जगाला तिने अनेक मोल्यवान् रत्ने दिली आहेत दीन आणि दु खी प्राण्यानाच नव्हे तर रकापासून रावापर्यंत सर्वांना सुखासमाधानाने रहाता येईल, ऐहिक व पारलौकिक कर्तव्ये पार पाडता येतील, असे आर्यसंस्कृतीचे दिव्य तत्त्वज्ञान जगाला देणाऱ्या महापुरुषाचे भरतवर्ष हे जन्मस्थान आहे

जीवमात्राच्या आर्तनादाने पार्श्वनाथाचे चित्त द्रवले, आणि म्हणून कौटुबिक स्वार्थ सोडून विश्वकुटुबाशी ते एकरुप झाले त्यानी अमोघ ज्ञानभाडार उघडून जगाला इष्ट वळण दिले स्वानुभवाने प्राप्त केलेल्या अमर ज्ञानाची ज्योत तेवत ठेवून जनतेला सत्य, अहिसा, प्रेम, त्याग, सेवा आणि समतेचे पाठ दिले अशा प्रकारे त्यानी जगाला विश्वबधुत्वाचे उच्च कौटुबिक जीवन शिकविले विश्वबधुत्वाचा हा उज्वल प्रवाह हिंसक वृत्तींच्या वणव्यातून, ईर्षा-द्वेषाच्या वाव-टळीतून आणि विषमतेच्या विस्तीर्ण दरीतून त्यानी अविरतपणे वाहविला 'जगा आणि जगू द्या' च्या सुवासाने सारे जग प्रमोदित केले

प्राणिमात्राचे कल्याण साधणारे तत्त्वज्ञान म्हणजेच धर्म जगाचे पालनपोषण आणि विकास करणारी ही दिव्य औषधि आहे कालमानाप्रमाणे इन्द्रियलोलुपतेमुळे जेव्हा ह्या तत्वात स्वार्थाची विकृति शिरते त्या वेळी उज्वल अशा धर्मतत्त्वाला खग्रास ग्रहण लागते इतकेच नव्हे तर मूलधर्म-तत्त्वाला बाजूला सारून त्याची विकृति हाच धर्म होऊन बसतो अशा वेळी जगाची शातता डळमळते

याप्रमाणे इ स पूर्वीच्या ८ व्या शतकात परिस्थिति निर्माण झाली होती श्रमविभागणी-च्या हितकारी तत्त्वावर आरूढ झालेला वर्णा-श्रमधर्म उच्चनीचतेच्या भावनेला बळी पडला गेला आणि त्यातूनच विषमतेची विषारी वेल फोफावली त्यामुळे चराचरसृष्टीत व्यापलेले परमेश्वराचे स्वरुप शूद्राच्या आणि निरपराध प्राण्याच्या बाबतीत मारक बनले स्त्रीला मोक्षा-साठी अनधिकारी ठरवून विलासाचे साधन बन-विण्यात आले सार्वजनिक आणि वैयक्तिक सुख-शातीसाठी गरीब बिचाऱ्या रेड्याला महिषासुर बनवून त्याचा बलि देण्याची अघोरी प्रवृत्ति

निर्माण केली गेली सर्वत्र रक्ताचे पाट वाहू लागले अशा प्रकारच्या हिंसाकांडामुळे देशांतील पशुधनाला ओहोटी लागली व यज्ञयागादि कर्मकांडाचें स्तोम अवास्तव माजले

अशा प्रकारे आत्मविकासाचें तेजस्वी तत्त्व क्रिडाकांडाच्या अतिरेकाच्या दडपणाखाली दडपले गेले म्हणून हिंसक वृत्ति आणि विषयलोलुपतापोषक क्रियाकांडाचें जाळे धर्माच्या नावावर विणले जाऊन त्यात जनसमूह माशाप्रमाणे आकर्षिला गेला बाह्य तप आणि चमत्काराचें अत्यंत प्रस्थ माजले

अशा परिस्थितीत इ स पूर्वी ८७७ त अेक महान् विभूति निर्माण झाली तिने आपल्या अलौकिक ज्ञानानें ह्या सर्व अधार्मिक आणि अहितकर अशा अज्ञानी क्रियाकांडावर झगझगीत प्रकाश पाडून जनतेला पुन्हा सत्य आणि अहिंसेच्या मार्गाकडे प्रवृत्त केले आज जवळ जवळ तीन हजार वर्षे होत आली परंतु त्याचे नाव आणि त्याची शिकवण जनतेच्या अंत करणात जशीच्या तशीच स्थिर आहे ती विभूति म्हणजेच भगवान् पार्श्वनाथ होय

इ स पूर्वी ८७७ चे ते वर्ष होते हिमालयाच्या मानसकन्येने पवित्र केलेल्या वाराणसी नगरीत सुप्रसिद्ध ईक्षाकुवंशीय अश्वसेन नावाचा राजा राज्य करीत होता तो न्यायी, पराक्रमी व प्रजेचे हित करण्यात तत्पर असे वामादेवी नामक त्याची सुशील व सुस्वरूप स्त्री होती 'शुद्ध बीजापोटी फळे रसाळ गोमटी' हा निसर्गनियमच आहे ह्या राणीला एके दिवशी अद्‌भूत स्वप्न पडले त्यात मंगलसूचक अशा चौदा वस्तु तिला दिसल्या * एक शुभ्र वर्णाचा सुंदर हत्ती आकाशातून खाली उतरून आपल्या मुखात प्रवेश करीत असल्याचे पाहून ती जागी झाली असली मंगलकारी स्वप्ने पाहून तिला आनंद झाला सुशिक्षित आणि सुसंस्कृत असल्याकारणानें त्यावरून त्रिभुवनी झेंडा फडकविणारे बालक आपल्या पोटी येईल असे तिला वाटू लागले नऊ मास पूर्ण झाल्यावर पौष शुद्ध १० ला विशाखा नक्षत्रात एका सुलक्षणी पुत्राला तिनें जन्म दिला " ते तेजस्वी व गोजिरवाणे बालस्वरूप पाहून मातापित्याचा हर्ष गगनात मावेना नामांकित ज्योतिर्विदाच्या संमतीने मुलाचे पार्श्वकुमार असे नाव ठेवले

प्राचीन काळी राजा प्रजेच्या सुख-दु खाशी समरस होत असल्याने राजाच्या सुखांत प्रजाही वाटेकरी होई त्यामुळे राज्यात चोहोंकडे आनंदीआनंद पसरला राजाने बंदीजन मुक्त केले याचकाना दानें वाटली प्रजेने गुढ्या-तोरणे उभारून नगर सुशोभित केले आणि मोठा उत्सव केला प्रतिदिनी राजकुमार चंद्राच्या कलेप्रमाणे वाढत होता जन्मत असलेले त्याचे गुण हळु हळु प्रगट होत चालले बालसुलभ सौजन्याने व प्रेमळतेने तो सर्वांचा आवडता झाला वामादेवीला तर त्याला कोठे ठेवू आणि कोठे नको असे झाले असल्यास त्यात नवल कसले ? युवराजाला अनुरूप अशा प्रकारचे शिक्षण देण्यात आले त्यात आपल्या शौर्याने आणि कुशाग्र बुद्धीने त्याने नाव कमावले सर्व प्रकारच्या शिक्षणात पारंगत

*चैत्र व॥ ४ ला मध्यरात्रीं प्राणत देवलोकातून वामादेवीच्या गर्भात एक भाग्यवान् जीवाचें आगमन झालें पूर्वजन्माच्या तीर्थंकर नामकर्माच्या विशुद्धतेमुळें मति, श्रुत आणि अवधि ह्या तीन ज्ञानांनीं तो परिपूर्ण होता.

"इन्द्रादि देवानीं त्याचा जन्मोत्सव अत्यंत थाटानें उजविल्याचें प्राचीन ग्रंथात अतिशय बहारीचें वर्णन आहे

होऊनही कुमार असंतुष्ट होता व तो पुष्कळ वेळा एकटाच कसल्यातरी चिंतनात तासन् तास निमग्न होई अशा वेळी त्याच्या चेहऱ्यावर अपूर्व तेज विलसत असे कारण ती चिंता मनास पीडा देणारी व्याधि नसून आत्म्यास उन्नत करणारी तन्मयता होती

कालचक्र वेगाने फिरत होते बाल्यावस्था सपून कुमाराने तारुण्यावस्थेत पदार्पण केले राजकार्याची धुरा आपल्या खांद्यावर घेण्यास तो समर्थ बनला कुमाराच्या पराक्रमाची यशोगाथा सर्वत्र पसरली परंतु पित्याच्या प्रेमळ नजरेला तो अजून बालकच दिसत होता

एकदा पार्श्वकुमार आपल्या महालात आत्मचिंतनात निमग्न असता अचानक रणभेरीचा नाद त्याच्या कानी पडला तंद्रीभंग होऊन कुमार एकदम चमकले आणि पित्याच्या निवासाकडे गेले पित्याच्या चरणी त्यांनी मस्तक ठेवताच शतायु होण्याचा आशीर्वाद देऊन राजा अश्वसेनाने वत्सलतेने त्याच्या पाठीवरुन हात फिरविला

'ही रणभेरी कसली, पिताजी ?' कुमारांनी प्रश्न केला

'कुशस्थलीकडे प्रयाण करतो आहोत आम्ही, कुमार' राजा अश्वसेन चिलखत चढवीत बोलला

'इतक्या घाईने ?' कुमारांनी जिज्ञासेने विचारले

'कर्तव्यपालनासाठी इतकी घाई जरूरीचीच आहे' राजा बोलला

'मग आपण स्वतःच कशाला जावयाला पाहिजे ? मी स्वारीवर जातो' कुमार उत्तरले

'नाही बाळ राजकन्येचे रक्षण करण्यासाठी मला स्वतःलाच गेले पाहिजे' अश्वसेनाने कारण दाखविले

'पण पिताजी, मी असताना आपणास रणसंग्रामाची चिंता का ? आपण मला आज्ञा द्या आपल्या आशिर्वादाने मी विजयी होऊनच येईन' कुमार निश्चयाने बोलले

बेटा, तू लहान आहेस कलिंग देशाच्या यवनराजाशी हा सामना आहे कुशस्थलीच्या राजकन्येचे हरण करण्यासाठी यवनराज चालून गेला आहे कुशस्थली नगराला वेढून त्याने त्याचा बाह्य जगाशी असलेला संबंध तोडून टाकला आहे मोठ्या शिकस्तिने त्यातून निसटून मंत्रीपुत्राने कुशस्थलीनरेश प्रसेनजित याचा निरोप आणला आहे राजकन्या आणि राजघराण्याची अब्रू वाचविण्यासाठी त्याने मदतीची याचना केली असता त्याच्या हाकेला ओ देऊन जुलमाने राजकन्येशी लग्न लावू पहाणाऱ्या कलिंगाधिपतीला शासन करण्यास आपण गेलेच पाहिजे' राजाने खुलासा केला.

'असे ! मग तर ह्या स्वारीवर जाण्यास मीच योग्य आहे पिताजी, आपण आज्ञा द्या प्रत्येक पिता आपल्या पुत्राला लहानच समजतो परंतु छोटासा केसरी प्रचंड हत्तीचे गंडस्थळ नाही का फोडीत ?' राजकुमार बाणेदारपणाने बोलले

पार्श्वकुमाराचा निश्चय पाहून राजा विचारात पडला

माझ्या शौर्याविषयी आपणास शंका तर वाटत नाही ना ?' कुमारांनी विचारले

'छे छे, बेटा त्यात कसली शंका ? तुझा पराक्रम सर्वत्र गाजत असता कोण बरे शंका घेईल ? जा आनंदाने जा आणि विजयी हो

माझा तुला आशीर्वाद आहे' अश्वसेनाने कुमारास परवानगी दिली

वडीलाची आज्ञा मिळताच पार्श्वकुमार मातेच्या महालात गेले वंदन करून त्यांनी युद्धासाठी तिची अनुज्ञा मागितली मातृसुलभ वात्सल्यामुळे क्षत्रियाणि असूनही वामादेवीच्या नेत्रात अश्रु चमकु लागले व पार्श्वकुमाराने वामादेवीस तिच्या कर्तव्याचे भान करून दिले नसते तर तिने आपल्या अश्रुनी त्याना न्हाऊच घातले असते

पार्श्वकुमाराचा तो वीरोचित उत्साह जाणून तिने त्याच्या कपाळीं कुंकुमतिलक लाविला आशीर्वाद घेऊन त्यानी वदनपूर्वक निरोप घेतला

मातापित्यानीं आज्ञा दिल्यामुळे कुमाराचा उत्साह फारच वाढला लावलावच्या मजला मारीत सैन्यासह ते कुशस्थलीसमीपच्या जगलात शिरले आणि मोठ्या शिताफीने त्यानी कलिंग सेनेला वेढले

अशा प्रकारे पार्श्वकुमारानी अचानक वेढल्याचें समजताच यवनराज चपापला वैयक्तिक विषयलालसेच्या पूर्तीसाठी असख्य वीराचे बलिदान व्हावे ह्याचे कुमाराना वैषम्य वाटले अन्याय व जुलमाना प्रतिकार झाला नाही तर प्राणिमात्राची सुखशांति धोक्यात येईल हे ते जाणून होते म्हणून शक्यतोवर रक्तदान न होता हे प्रकरण मिटविता आले तर पहावे या उद्देशाने त्यानी आपला प्रतिनिधि राजनीतीप्रमाणे कलिंगाधिपतीकडे पाठविला त्यास यवनराजाने मोठ्या सन्मानाने वागविले

छावणीतील एका प्रशस्त तंबूत उच्चासनी यवनराज बसला असून बाजूला त्याचे मंत्री होते एका प्रशस्त आसनावर वाराणसीचा प्रतिनिधि बसला होता 'राजन्, राजकुमारीचा विवाह हा तिच्या इच्छेचा प्रश्न आहे जोरजुलमाने तिच्याशी लग्न करण्याचा प्रयत्न आपल्यासारख्या वीरश्रेष्ठाला शोभत नाहीं आपल्या वैयक्तिक लालसेसाठी शेकडो स्त्रिया विधवा बनाव्यात, अनेक माता विव्हल व्हाव्यात आणि शेकडो वीराचे रक्त सांडले जावे हे योग्य नव्हे आपण हा अविचार सोडून आपले परपरागत संबंध कायम ठेवावेत अशी आमच्या महाराजानी इच्छा प्रकट केली आहे नाही तर एरव्ही स्त्रियाच्या अब्रुरक्षणासाठी आमच्या तरवारी नेहमी परजलेल्या असतात हे खूप समजावें' वाराणसीच्या प्रतिनिधीने स्पष्ट शब्दात बजावले

आवेशात आला की मनुष्य विवेकाला तिलांजली देतो परतु अभिनिवेश नाहीसा झाला म्हणजे अविचाराबद्दल तो पश्चाताप करतो राजकन्या प्रभावतीच्या सौंदर्याने यवनराज बेहोष झाल्यामुळे त्याला राजकन्येशिवाय काही सुचत नव्हते म्हणून त्याने प्रसेनजिताकडे तिची मागणी घातली पण प्रसेनजिताने त्यास नकार दिला त्यामुळे चिडून जाऊन यवनराजाने कुशस्थळीवरही स्वारी केली होती पार्श्वकुमाराच्या चरचरीत अजनाने त्याच्या डोळ्यावरील विषयाची धुंदी खाडकन् उतरली वाराणसीच्या आणि कुशस्थळीच्या सैन्याच्या मध्ये आपला चक्काचूर होण्यास वेळ लागणार नाहीं हे त्याने ओळखले कारण पार्श्वकुमाराचा पराक्रम तो जाणून होता त्याच्या मंत्र्यानीही सधीचा हात स्वीकारण्याबद्दल सल्ला दिली स्वतः कलिंगराज मंत्र्यासह कुमाराच्या छावणीत गेला आपणास दुष्कृत्यापासून परावृत्त केल्याबद्दल त्याने कुमाराचे आभार मानले आणि वेढा उठवून तो कलिंगला निघून गेला

कुशस्थळीचा वेढा उठताच नगराचे दरवाजे उघडले गेले आपल्या सर्व लवाजम्यासह प्रसेनजित राजा कुमाराचे स्वागत करण्यासाठी त्याच्या छावणीत आला आणि त्याने कुमाराना सैन्यासह मोठ्या सन्मानाने नगरात नेले मोठा दरबार भरविला तेव्हा वाराणसीकडून मिळालेल्या या अपूर्व मदतीविषयी प्रसेनजित राजाने कृतज्ञता व्यक्त केली आणि गहिवरून प्रेमभराने कुमारास गाढ आलिंगन दिले नगरात चोहोकडे कुमारानी दाखविलेल्या उदारतेचें, कर्तव्यनिष्ठा, शौर्य आणि समयज्ञता याचे गुणगान सुरू होते ते राजकन्या प्रभावतीच्या कानी पडताच तिच्या हृदयमंदिरातही कुमाराचा प्रवेश झाला कुमाराच्या पराक्रमाचे यशोगान ह्यापूर्वीच तिच्या कानावर अनेकदा पडल्यामुळे त्याच्याविषयी तिच्या मनात अनुराग उत्पन्न झाला होता त्यातच ह्या विजयप्रसंगाची भर पडल्यामुळे तिने पार्श्वकुमाराशींच विवाह करण्याचा निर्धार केला व तो सखीकडून मात्यापित्याला कळविला त्यामुळे त्या दरबारात राजकन्येचे पाणिग्रहण करण्याची राजाने कुमाराना विनंत केली कुमार दचकले

'राजन्, राजघराण्याची इभ्रत राखण्यासाठी वडिलाच्या आज्ञेने आपल्या हाकेला ओ देऊन मी आलो. ह्या प्रलोभनाने मी निघालो नव्हतो' कुमारानी जबाब दिला

'हे प्रलोभन नव्हे, कुमार राजकन्येने तसा निश्चय केला आहे आणि म्हणूनच तिला पदरात घेण्याची आपणास विनती केली आहे' राजा बोलला

राजाचा हा खुलासा ऐकून कुमार निरुत्तर झाले त्यानी राजाप्रसेनजिताचा निरोप घेतला आणि दरबार संपला विजयी पार्श्वकुमारानी वाराणसीत प्रवेश केला आपल्या आवडत्या कुमाराचे स्वागत करण्यासाठी प्रजा अत्यंत उत्सुक झालेली होती. सर्व नगर चित्रविचित्र ध्वजापताकानी सुशोभित करण्यांत आले होते सडासमार्जन करुन सुवासिनी आरत्या घेऊन उभ्या होत्या धीर व गभीरपणे कुमारानी नगरात प्रवेश केला कुमारिका आणि सुवासिनींनी कुंकुमतिलकाने कुमाराचे कपाळ सुशोभित केले वृद्ध स्त्रियानी बोटाचा कडका मोडून कुमाराची दृष्ट काढली कुमारानी माता-पित्याच्या चरणी मस्तक नमविले त्यानाही कृतकृत्य झाल्यासारखे वाटले रक्ताचा एकही थेंब न सांडता विजय प्राप्त करणाऱ्या त्या वीरपुत्राला जन्म दिलेल्याच्या मातेच्या आनंदाचे कोण वर्णन करू शकेल ?

थोड्याच दिवसानी कुशस्थळीहून प्रसेनजित राजा प्रभावतीसह वाराणसीत आला त्याने प्रभावतीचा निर्धार राजा अश्वसेन व वामादेवी याना कळविला वामादेवीला सून म्हणून प्रभावती फार आवडली कुमाराचा स्वाभाविक कल निवृत्तिमार्गाकडेच होता तरीसुद्धा कुमाराचे मन वळविण्याचा त्यानी बराच प्रयत्न केला मातापित्याच्या विशेष आग्रहाला मान देऊन कुमारानी लग्नास संमति दिली इ स पूर्वी ८५७ त राजघराण्यास साजेशा दरबारी थाटाने पार्श्वकुमाराचा राजकन्या प्रभावतीशी विवाह लावण्यात आला

एकदा राजवाड्याच्या मनोऱ्यावरून पार्श्वकुमार नगरशोभा पहात होते जगातील वैचित्र्य व प्राणिमात्राची सुखासाठी चाललेली धडपड ह्याचा त्याच्या मनात विचार चालला होता स्वार्थ, कपट, इंद्रियलोलुपता इत्यादिकाच्या जाळ्यात स्वतःला गुरफटून घेऊन प्राणी आत्म-

घात करून घेतो ह्या मोहपाशातून सुटण्याचा मार्ग प्राचीन मुमुक्षूनीं अवलवलेला आहे तो प्राप्त करण्यासाठीं ह्या सुखोपभोगापासून अलिप्त त्या मार्गाचे स्वानुभवाने सशोधन करून आपण जगाला मार्गदर्शक व्हावे, असे विचारतरग त्याच्या हृदयसागरात उसळत होते परम-शातीच्या या मार्गात विकृति शिरल्यामुळे भेसूर बनलेल्या धर्माचे चित्र डोळ्यापुढे येतांच त्याच्या अगावर शहारे आले

वाराणसीसमीपच्या जगलात एक तपस्वी आला होता त्याच्या तपःतेजाविषयी नगरात अनेक आख्यायिका पसरल्या होत्या त्यामुळे त्याच्या दर्शनास जाणाऱ्याची सख्या दिवसेदिवस सारखी वाढत होती आज राजरस्त्यावरील दर्शनोत्सुक लोकाचा कोलाहल जास्त वाढलेला असल्यामुळे पार्श्वकुमाराचे लक्ष तिकडे वेधले गेले चौकातून स्त्रीपुरुषाची सारखी रीघ लागली होती निरनिराळ्या वस्त्रप्रावरणानीं अलकृत झालेले, नैवेद्य व पूजासामग्री घेऊन हजारो स्त्री-पुरुषांचा हा जनसमूह कोठे निघाला ह्याचे पार्श्वकुमाराना कोडे पडले त्यानी आपल्या सेवकास तपासासाठी पाठविले

' गावाच्या बाहेर कमठ तपस्वी आले आहेत महाराज, त्याच्याच दर्शनाला हे सर्व लोक निघाले आहेत ' नोकराने येऊन सागितले

तपस्वी हा शब्द ऐकताच त्याच्या डोळ्या-पुढे एका तेजस्वी शात मूर्तीचे दृश्य उभे राहिले

तपस्वी म्हणजे जगाला सुखी करण्यात आपले सर्व जीवन वेचणारे महापुरुषच होत त्याची वाणी अमृतापेक्षाही मधुर असून त्याची छायाही चद्रापेक्षा शीतल भासणार असे त्याना वाटले

' त्याच्या पदरजाने खरोखर कृतकृत्य झाले हे वाराणसी शहर ' कुमार मनाशीच बोलले त्यानी घोडा मागविला आणि योगिराजाला पहाण्यासाठी त्यावर स्वार होऊन अनुचरासहित निघाले

भर दुपारची वेळ होती सूर्य आपल्या प्रखर किरणानी भूमितलाला तापवीत होता उत्साहा-तिरेकामुळे पार्श्वकुमाराना त्याचें काहीच वाटले नाही अथाग लोकसमूह तेथे उसळला होता एका झाडाखाली त्यानी घोडा थाबविला आपण केलेल्या सर्व कल्पना फोल ठरलेल्या पाहून ते आश्चर्याने चकितच झाले कल्पवृक्ष म्हणून आश्रयाला जावे तो काटेरी वृक्ष निघावा, तहा-नेने व्याकुळ झालेल्यास सरोवर दिसावे आणि ते मृगजळ ठरावे, तशीच राजकुमाराची स्थिति झाली

अगाला राख फासलेला एक कृश तपस्वी व्याघ्रचर्मावर बसलेला होता त्याच्या चोहो-बाजूला अग्नि धडधडत असून वरून पडणारी सूर्याची प्रखर किरणे तो तपस्वी सहन करीत होता त्याचे लालबुद डोळे मगळाप्रमाणे लुक-लुकत होते उत्तमोत्तम पक्वान्नानी व फळानी भरलेलीं ताटे नैवेद्य म्हणून भक्तजन त्याच्या चरणी समर्पण करीत होते तपस्व्याच्या चम-त्काराच्या अनेक दतकथा भक्तसमूहात पसरलेल्या होत्या तापस कमठाची अहकाराने ताठर बन-लेली नजर भक्तजनाकडे तुच्छतेने वळली होती लोकाची कमठावर पूर्ण श्रद्धा बसली होती कुमार तेथे आल्याबरोबर लोकानी त्याचा जय-जयकार केला त्याबरोबरच तपस्व्याच्या नावाचाही जयध्वनि लोकात दुमदुमला

तपस्व्याने आपली अहकारपूर्ण नजर राज-कुमारावर टाकली कुमारानी घोड्यावरूनच

भक्तिभावाने जमलेल्या लोकसमूहामधून नजर फिरविली धर्मकल्पनेची ही विटंबनाच होय असे त्यास वाटले ह्या कष्टचमत्काराला धर्म म्हणावयाला त्याचे मन तयार होईना तपस्व्याची नजर त्याच्याकडे वळली मिस्किलपणाने हसणारे त्याचे डोळे तपस्व्याने ओळखले राजकुमाराचा उद्धटपणा त्यास असह्य वाटला रोषाने त्याचा चेहरा उग्र बनला डोळ्यातून अग्नीच्या ठिणग्याच उडताहेत की काय असे वाटले क्रोधाग्नीमुळे त्याची मुद्रा अधिकच भेसूर दिसली

'राजा धर्मरहित असला तर प्रजाही अधर्मी बनते नाही ?' व्यंगोक्तीने तपस्वी राजकुमाराना ऐकू जाईल एवढ्या मोठ्याने बोलला लोकाच्या चेहऱ्यावरही राजकुमाराच्या उद्धटपणाबद्दल तीव्र नापसंतीचा भाव उमटला होता

'धर्म आणि अधर्म कशाला म्हणावा तोच तर मोठा प्रश्न आहे, तपस्वीजी' घोडा पुढे आणीत कुमार बोलले

'शरीरशोषण म्हणजेच तपश्चर्या तपश्चर्या करणे हाच धर्म आहे साठ साठ हजार वर्षे तपश्चर्या करणारे विश्वामित्रासारखे मुनि होऊन गेले आहेत' तपस्वी बोलला

'तपाचा उद्देश ?' कुमारानी प्रश्न केला

'स्वर्गसुख आणि मोक्षप्राप्ति' तपस्व्याने उत्तर केले

'केवळ शरीरशोषणाने मोक्षप्राप्ति अथवा स्वर्गसुख कसे प्राप्त होईल ? तापसराज, अन्नासाठी तडफडणारे शेकडो प्राणी काय स्वर्गाला जातील ? समुद्रात बुडून अथवा वणव्यात होरपळून निघणारे अगणित प्राणी काय ह्या उच्चस्थानी पोहोचतील ? केवळ कायक्लेश हा कधीच धर्म बनू शकत नाही कुमार शातपणे बोलले

'वा ! धर्म जाणण्याचा मोठा आव आणला आहेस की ! राजविलासात निमग्न राहणाऱ्यानीही तपश्चर्येच्या आणि धर्माच्या गोष्टी माझ्यासारख्याला शिकवाव्यात अ ?'

योग्याच्या या स्पष्टोक्तीने जनतेचा त्याच्याविषयीचा आदर द्विगुणित झाला त्यानी पार्श्वकुमाराकडे उपेक्षित नजरेने पाहिले

'स्वर्गलोकातील सुखाच्या प्राप्तीसाठी जर हे तप शरीरशोषण आहे तर इहलोकी ऐषारामात लोळणारे मोठमोठे लक्ष्मीपुत्र आणि राजेरजवाडे याना त्याची काहीच आवश्यकता नाही ना ?' पार्श्वकुमारानी मार्मिक सवाल टाकला

तपस्वी घोटाळला, निरुत्तर झाला आणि चिडला

'जगाच्या आदिकालापासून आमचे महान् ऋषिमहर्षि सागत आले आहेत ते का खोटे आहे? तुझ्या नास्तिकतेची अगदी सीमा झाली कुमार, असल्या नास्तिकतेमुळेच जग दुःखी झाले आहे धर्म सागण्याचा हा अव्यापारेषु व्यापार सोड' विझत चाललेल्या अग्नीवर फुकर टाकीत कमठ बोलला त्याबरोबर त्याच्या मनातील आग भडकत होती लोकानाही पार्श्वकुमाराचा सताप आला होता राजकुमार असल्यामुळेच थोडी मर्यादा ठेवली होती नाही तर जनसमूहाने त्याची दुर्दशाच केली असती

'प्राचीन महर्षि मूर्ख नव्हेत त्यानी सागितलेले क्रियाकाडही खोटे नाही परतु त्यातील मर्मच नेमके आम्ही गाळले आहे क्रियेच्या जोडीला ज्ञान हे अत्यावश्यक आहे क्रियारहित ज्ञान पागळे आहे तर ज्ञानरहित क्रिया आधळी आहे अज्ञानाने केलेल्या कायाक्लेशाने आम्ही मानवजीवन व्यर्थ गमावतो हे समजले पाहिजे

तप म्हणजे इच्छाविरोध ह्याचे बाह्य आणि अभ्यतर असे दोन प्रकार पडतील बाह्य तप म्हणजे इद्रियाचें दमन करणे आणि अभ्यतर तप म्हणजे मन सयमन व आत्मविकास करणे हे होय वाह्य तप आणि अभ्यतर तप ही परस्परावर अवलबून असतात लोण्याचा गोळा जराशी आच लागताच जसा विरघळतो तसे विषयाचे नुसते स्मरण झाल्याने इद्रिये भडकतात आणि मार्गभ्रष्ट होतात इद्रियाना आत्मविकासाला सहायक बनविणे हाच बाह्य तपाचा मुख्य उद्देश असतो त्यासाठी इद्रियदमन हा एकच उपाय आहे इद्रियाचे सयमन हे साध्य नसून आत्मजागृति करण्याचे ते साधन आहे इद्रियदमन होऊ शकले की मन स्थिरता प्राप्त करणे आवश्यक असते ती अभ्यतर तपाने होते मन स्थिरतेने दृष्टी अतर्मुख बनते, अतर्मुख दृष्टी आत्मसशोधन करते व हृदयाची मलिनता नाहीशी करते त्यामुळे द्वेष, दुराग्रह, मिथ्या दृष्टी, क्रोध, मान, माया, लोभ आणि मोह वगैरेचा क्षय होऊन सम्यग्दृष्टि प्राप्त होते आणि आत्मचितनात चित्त स्थिर होऊन एकाग्रता वाढते आत्मविकास जोपर्यत होत नाही तोपर्यत कितीही उग्र तपश्चर्या केली तरी ती सर्व व्यर्थ आहे

शरीर आणि आत्मा भिन्न आहेत. शरीर हे नश्वर आहे आणि आत्मा अमर आहे आत्मज्ञान बाजूला सारून केलेले शरीराचे पोषण आणि शोषण व्यर्थ आहे, कारण शरीर हे साधन आहे, साध्य नव्हे शरीरशुद्धीसाठी तपादि क्रिया आणि आत्मविकासासाठी ज्ञान अशी ही जोडी आहे ज्ञानयुक्त तपश्चर्येने शरीरशुद्धि होऊन मनोबल वाढते आणि मनोबल वाढले म्हणजे वृत्ति अतर्मुख होते व आत्म्याच्या विराट स्वरूपात विराम पावते यालाच आत्मानद म्हणतात त्याचे वर्णन पुढे वाणीने होऊ शकत नाही त्याच वेळी दिव्य ज्ञानाची प्राप्ति होते या केवलज्ञानप्राप्तीनतर ज्ञानौघ सारखा वाहू लागतो सर्वसामान्य लोक तिला प्रासादिक वाणी म्हणतात असा तपस्वी उग्र तपाचा खरा अधिकारी असतो, कारण आत्मसुखात तो लीन असल्याने देहाविषयी त्याला यत्किचितही आसक्ति नसते आणि कायक्लेशाचे त्यास महत्त्वही वाटत नाही त्याच्याशिवाय इतरानी केलेले असले अज्ञान तप म्हणजे धर्माचे विडबनच होय पार्श्वकुमारानी तपश्चर्येचा उद्देश स्पष्ट शब्दात सागितला

कुमाराच्या मुखावर अपूर्व तेज झळकत होते जनसमूह मुग्ध बनला होता त्याना आपल्या युवराजाविषयीं अभिमान वाटला पार्श्वकुमाराच्या जयजयकाराची गगनभेदी गर्जना अतराळात उसळली

तपस्व्याला पार्श्वकुमाराचे म्हणणे अमान्य नव्हते परतु त्याला मानापमानाचा मोह आवरेना आपल्या भक्तासमोर झालेला अपमान त्याला कोठून सहन होणार ? क्रोध अनावर झाल्यामुळे तो थरथर कापू लागला

'राज्यलोभाने अनेक निर्दोष माणसाचे खून पाडणाऱ्यानीं धर्माचा उपदेश करावा! वाहवा! खासा न्याय! कसावाने धर्म शिकवावा असेच नाही का होत हे?' दुसरे एक चदनाचें खोड हाती घेत तपस्वी बोलला लोकाना ते म्हणणे काहीसे पटल्यासारखे दिसले

'तृष्णा आणि इद्रियलोलुपता ही क्षत्रिय असो की सन्यासी दोघानाही सारखीच मारक आहे परतु अन्याय्य आक्रमणाला नाहीसे करण्यासाठी केलेले युद्ध धर्मच आहे असल्या युद्धात

अनेकांचा संहार होतो ही गोष्ट खरी आहे, परंतु हा संहार नसून जगाच्या कल्याणासाठी स्वेच्छेने केलेले बलिदान आहे जनताजनार्दनाची प्राणसहित सर्वस्व अर्पण करून केलेली ही पूजा आहे तपस्वीराज, निष्काम कर्मवीरांची ही अपूर्व तपश्चर्या आहे कुमारांनी समर्पक उत्तर दिले

'कोणत्या धर्माची आम्ही विटंबना करतो?' कुमाराचे म्हणणे योग्य अर्थाने घेण्याऐ जी रागाने बेभान झालेल्या कमठ तापसाने वितंडवादाला आरंभ केला एक चंदनाचे खोड त्याने अग्नीत खुपसले

ह्या चंदनाच्या खोडानेच त्याचा निर्णय दिला कुमारांनी आपल्या सेवकाकडून ते जळते खोड बाहेर काढविले आणि जपून त्याचे दोन भाग करविले तो त्यातून एक भुजंग निघाला जीव कासावीस झाल्यामुळे तो सारखा तडफडत होता शेवटची घटका मोजणाऱ्या त्या दुर्दैवी प्राण्याला कुमाराने नवकारमंत्र ऐकविला मंत्रश्रवणाच्या त्या पवित्र वातावरणात तो सर्प तन्मय झाला शांतपणाने त्याचें प्राणोत्क्रमण झाले कुमारांनी एक दीर्घ निश्वास सोडला

'धर्माच्या नावावर अशा कितीतरी प्राण्याचे निष्कारण बलिदान होत असेल ! अशा प्रमादाचरणाने का कधी मोक्ष मिळेल?' असे म्हणून दु खीत अंत करणाने कुमार परतले

अगोदरच युवराजाच्या अपूर्व ज्ञानाने लोकसमूह आकर्षित झालेला होता त्यातच सर्व प्रकरणाची भर पडली कुमाराविषयी त्यांच्या मनातील पूज्यभाव वृद्धिंगत झाला त्यामुळे ज्याची पूजा करण्यासाठी ते जमले होते त्याच तपस्व्याची विटंबना करून ते निघून गेले

तपस्वी क्रोधाने बेभान झाला होता अपमानाचे शल्य त्याच्या अंत करणात दडून बसले आणि सूडाची न विझणारी ज्वाला त्याच्या अंतरंगात भडकली काही काळानंतर सूडाच्या तीव्र भावनेत त्याचें प्राणोत्क्रमण झाले.

पार्श्वकुमारांना राज्याभिषेक करण्याची आपली इच्छा दरबारात राजा अश्वसेनाने मंत्र्यापुढे प्रगट केली सर्वांनी त्याला संमति दिली राजाने कुमारांना बोलावून आपली इच्छा कळविली परंतु कुमार मौनच राहिले राजाने पुन्हा विचारले तेव्हा त्यांनी उत्तर दिले, 'तात, हे राज्य घेऊन मी काय करू? भोग आणि विलासाच्या प्राप्तीने मनुष्याची तृप्ति कधीच झाली नाही आणि म्हणून ह्यापासून मी दूर राहू इच्छितो'

'पण बेटा, राज्यावर आरूढ होऊनही लोकांचे कल्याण करता येत नाही का?' अश्वसेनाने विचारले

'आपण म्हणता ते खरे आहे, परंतु ते राज्यापुरतेच, आणि ते फक्त ऐहिकच पण त्यामुळे माझे कार्यक्षेत्र संकुचित बनते आणि सत्यमार्गाच्या प्रसारात मोठी अडचण येते अपवाद जर सोडले तर सर्व जनता ह्या साधनांनी विषयलोलुपच बनते त्याचा त्याग न करता जनतेला सत्यधर्म कसा दाखविता येईल? राज्याची जबाबदारी कोणीही घेईल परंतु धर्मात शिरलेली विकृति घालविण्यासाठी कोण बरे पुढे येईल? माझा अंतर्नाद मला त्या साठीच बोलावितो आहे पिताजी, सारे विश्व माझे कुटुंब आहे आणि मला राजवैभवाचा वीट आला आहे कुमारांनी नम्रपणे पण निश्चित स्वरात सांगितले

राजाने कुमाराची मन स्थिति ओळखून ती चर्चा तेथेच थांबविली

एकदा वसतोत्सवानिमित्त पार्श्वकुमार राजोद्यानात गेले निसर्गदेवता सुदर वस्त्रे परिधान करून बसली होती कोकिळा कुऊ कुऊ आवाजाने वसताचे स्वागतगीत गात होत्या मद मद वायुलहरी त्याला सुस्वराची साथ देत होत्या लता आनदाने डोलत होत्या फुले हसत होती परतु पार्श्वकुमाराना त्यात काहींच आनद वाटला नाहीं मनुष्याच्या विचारलहरी नेहमीं हृदयाच्या तारेवर छेडल्या जातात हेच खरे

'इतकी हसरी वनश्री, पण ही सुद्धा कोमेजणार ना ? काळाच्या कराल दाढेतून कोण वरे सुटणार आहे ? जीवनाचे सार्थक करण्यासाठी वैराग्यरगात मग्न होत चाललेल्या पार्श्वकुमारानी अशा प्रकारच्या विचारात मग्न असतानाच उद्यानातील महालात प्रवेश केला त्याचे चित्त जास्त अस्वस्थ झाले म्हणून ते एका आसनावर वसले समोरच्या भितीकडे त्याचे लक्ष गेले भगवान् श्रीनेमिनाथ आणि महासती राजिमतीचे ते चित्र होते त्या चित्राकडे एकाग्रतेने त्यानी पाहिले आणि त्यात ते अगदी तन्मय झाले

भगवान् नेमिनाथ-राजिमती याचें जीवन त्याच्या डोळ्यापुढे चलचित्रपटाप्रमाणे उभे राहिले

भगवान् श्रीनेमिनाथ हे यादववशातील समुद्रविजय महाराजाचे पुत्र आणि श्रीकृष्णाचे चुलत भाऊ होते शौरीपुरीला त्यांचें राज्य होते कसवधानतर जरासघाच्या त्रासाने यादवानी द्वारका नगरी वसविली नेमिनाथ हे लहानपणापासूस अत्यत बलवान् व पराक्रमी होते मथुरेच्या उग्रसेन राजाच्या मुलीशीं त्याचे लग्न ठरले मोठ्या लवाजम्यासह वऱ्हाडही निघाले सर्व व्यवस्था श्रीकृष्ण जातीने पहात होते वऱ्हाड मथुरेच्या सीमेवर पोहोचले नेमिनाथाचा रथ गावाजवळ आला इतक्यात पशूचे आक्रदन त्यानी पाहिले त्याच्या आक्रदनाने भगवान् श्रीनेमीनाथाचे हृदय द्रवले

'कशासाठी हे पशु पक्षी जमविले आहेत तेथे?' श्रीनेमीनाथानीं सारथ्याला विचारले

'आपल्या लग्नाच्या मेजवानीसाठी' हसत हसत सारथी बोलला नेमिनाथाच्या हृदयावर तीव्र आघात झाला 'मला असले लग्न कर्तव्य नाही' असे म्हणून त्या मुक प्राण्याची त्यानी सुटका करविली आणि रथ तसाच मागे परतविला लोकानी समजविण्याचा पुष्कळ प्रयत्न केला परतु व्यर्थ ससाराच्या बाह्य सौंदर्यावरून त्याचे मन उडाले राजिमतीला हे कळले रथ मागे फिरलेला पहाताच ती मूर्छित पडली शुद्धीवर आल्यानतर तिने एकच आकान्त केला मतापितानी समजविण्यासाठी पुष्कळ प्रयत्न केला त्यावर राजिमती करारीपणाने बोलली, 'पिताजी, ज्या दिवशी नेमिकुमाराशी माझा वाङ्निश्चय झाला त्याच दिवशी माझे खरे लग्नही झाले हा समारभ केवळ लोकरीतीसाठी आहे त्याच्याच पावलावर पाऊल टाकण्याचा पत्नीधर्म मी पार पाडणार आहे' असे म्हणून सती राजिमतीनेही घर सोडले आणि रैवताचल पर्वतावर उग्र तपश्चर्या करणाऱ्या नेमिनाथाकडे ती गेली केवळ ज्ञानाच्या द्वारा जगाच्या सत्य स्वरुपाचा नेमिनाथाना साक्षात्कार झाला होता त्याच्या हस्ते राजिमतीने भागवती दीक्षा ग्रहण केली जगात ज्ञानाचा प्रकाश आपल्या प्रासादिक वाणीने पसरवीत भ नेमिनाथ गिरनार पर्वतावर गेले आणि शुक्लध्यानात तन्मय होऊन त्यानी निर्वाणपद प्राप्त केले

ह्या जीवनचरित्रात तन्मय झालेल्या पार्श्व-नाथाना भगवान् नेमिनाथाचा आदर्श फारच आवडला मोक्षाच्या प्राप्तीसाठी त्यानीही दीक्षा घेण्याचा निश्चय केला

मातापितराना त्यानी आपला निश्चय कळविला त्यानी कुमाराना समजविण्याचा आटोकाट प्रयत्न केला परतु शेवटी कुमारानीच सर्व कौटुबिक जनाची समजूत घातली सतत एक वर्षपर्यंत तीर्थकरपदाला शोभेल असे अगणित दान देऊन त्यानी आपल्या भावी जीवनाची मुहूर्तमेढ रोविली

भर तारुण्यात पार्श्वकुमार राजसमृद्धि सोडून स्वपरकल्याणासाठी घराबाहेर पडले त्यानी स्वहस्तेच केशलुचन केले ते दृश्य पाहून त्याच्या-वरील प्रेमामुळे त्याची मातापिता, पत्नी, आप्तेष्ट आणि प्रजाजनाच्या डोळयातून अश्रूच्या धारा वाहू लागल्या इ स पूर्वी ८४७ त सर्व माया-पाश तोडून त्यानी सवेगीदीक्षा घेतली त्याच वेळी त्याना मन पर्यवज्ञान उत्पन्न झाले त्याच्या-बरोबर इतर ३०० राजानीही दीक्षा घेतली हा दीक्षासमारभ फारच थाटाने साजरा झाला

श्रीपार्श्वनाथ हे मति, श्रुत, अवधि आणि मन पर्यव ह्या चार प्रकारच्या ज्ञानानी युक्त असूनही जगाला उपदेश देण्याच्या खटपटीत पडले नाहीत त्यानी एका साधकाची भूमिका घेतली जोपर्यंत केवलज्ञान प्राप्त केले नाही तोपर्यत जगाला त्यानीं उपदेश केला नाही पूर्ण आत्मविकासानतर स्वभावत स्फूर्तीने वाहणारा ज्ञानौघ अज्ञानमय विकृतीला वाहून नेण्यास समर्थ असतो उपदेशकाच्या आत्मसामर्थ्यावरच जगाच्या हिताहिताचे प्रमाण अवलबून असते जगाचे हित साधण्याची भावना दोन प्रकारची असू शकते एकीत जगाच्या कल्याणाची खरी तळमळ असते आणि त्यासाठी साधक प्रथम अत शुद्धि करून पूर्ण आत्मविकास साधतो आणि केवलज्ञानप्राप्तीनतर जगाच्या कल्याणाकडे वळतो अशा साधकानाच अवतारी पुरुष म्हणतात कारण त्याच्या निर्दोष वाणीतून सहज श्रवणाऱ्या उपदेशाने जगात सुख, शाति आणि पवित्रता नादते दुसऱ्या प्रकारच्या लोकात प्रसिद्धीची आणि मोठेपणाचीच हाव असल्यामुळे फक्त विद्वत्ता प्राप्त करून तिच्या योगाने जनतेवर आपले वर्चस्व ठेवण्यासाठी ते सारखे झटत असतात त्यांच्या कोरड्या पाडित्याला केव्हा केव्हां जग भुलते. परतु त्याने जगाचे हित मात्र कधीच होत नाही

श्रीपार्श्वनाथ हे अन्तर्बाह्य तपाच्या द्वारा आत्मज्योत प्रज्वलित करण्याच्या प्रयत्नाला लागले इद्रियदमनाचा कडक मार्ग त्यानीं स्वीकारला शरिरावरील ममत्व हटत चालले. शहर, अरण्य, स्मशाने, ओसाड गावे अशा विविध ठिकाणी ते ज्ञान आणि ध्यान ह्यात मग्न होऊन विहार करीत होते. कोणी लोक त्याना आदराने वागवीत तर कोणी पाखडी समजून नानाप्रकारे छळ करीत या सर्व अनुकूल आणि प्रतिकूल प्रसगात समभाव ठेवून श्रीपार्श्वनाथ आत्म-विकास साधीत होते

एकदा ते असेच एका गावाबाहेरील अरण्यात झाडाखाली उभे होते आत्मानदात ते अगदी एकरूप झाले होते इतक्यात एकाएकी काळ्या मेघानी आकाश भरुन आले मदोन्मत्त हत्तीप्रमाणे ढगानी तुफान गर्दी माजविली होती आकाश कोसळून पडते की काय अशा मेघगर्जना सुरू झाल्या कडाड् कडाड् विजा चमकू लागल्या प्रलयकालच आला की काय असे वाटू लागले

मेघातून जलबिंदू इतक्या तीव्र वेगाने खाली घसरत की जणू गोफणींतून सुटलेले दगडच धनुष्यापासून सुटणाऱ्या शरापेक्षाही अधिक वेगाने ते खाली येत होते अशा प्रकारे सारखा मुसळधार पाऊस सुरु झाला प्रकृति जणू काय आपल्या सर्व बळासह महात्म्याची सत्त्वपरीक्षाच करीत होती हिंस्र श्वापदेही त्रस्त होऊन निवाऱ्यासाठी इतस्तत धावत होती परतु झाडाखाली ध्यानस्त असलेले श्रीपार्श्वनाथ मात्र जसेच्या तसे शान्त होते, मेरूपर्वताप्रमाणे अचल होते पाणी झपाट्याने वाढू लागले अल्पावकाशात तेथे एक मोठ सरोवरच दिसू लागले पाणी त्याच्या गुडघ्यावर चढत चढत नासिकेपर्यंत पोहोचले

हा निसर्गाचा कोप नव्हता वासनेच्या ज्वालेत भस्म झालेल्या कमठ तपस्व्याचा तो उपसर्ग होता रोमरोमात सूडाची आग धुमसत असलेला तो मृत्यूनतर मेघमाळी नावाचा दानव बनला होता ध्यानस्थ असलेल्या श्रीपार्श्वनाथाना पाहून त्याचे मागील वैर ताजे झाले अपमानाबद्दल सूड उगविण्यासाठी त्याने हा प्रलय निर्माण केला होता

जगात सन्मार्गात काटे पसरविणारे दुर्जन पुष्कळ असले तरी त्याच्या त्या काट्यावर स्वत चा देह टाकून लोकाना सुमार्ग मोकळा करून देणारे सज्जनही काहीं असतातच ह्या सज्जनाच्या अशा त्यागावरच जगाचें सुख आणि समाधान अवलबून असते

कमठ तपस्व्याच्या अग्नीतून निघालेला अर्धदग्ध सर्प शुभ ध्यानाने धरणेन्द्र नावाचा नागदेव बनला होता त्याने प्रचड नागाचे रूपाने येऊन आपली फणा प्रभूच्या शिरावर धरली प्रचड वृष्टीचे ताडवनृत्य सपले अशा भयकर परिस्थितीतही श्रीपार्श्वनाथाची ती समता आणि निश्चलता पाहून लज्जित झालेला मेघमाळी त्याच्या चरणी लीन झाला

ध्यान पूर्ण झाल्यावर प्रभूनी डोळे उघडले एका बाजूला सहायक धरणेन्द्र उभा असून दुसऱ्या बाजूला खलभुजग मेघमाळी होता त्यानी सारख्याच अमृतमय दृष्टीने मेघमाळी आणि धरणेन्द्र याच्याकडे पाहिले उपकारक म्हणून धरणेन्द्राविषयी त्याना प्रेमभाव वाटला नाही किवा पीडा देणारा म्हणून मेघमाळीविषयी त्याच्या अत करणात तिरस्कारही उत्पन्न झाला नाही अशा प्रकारे इद्रिय आणि मन ह्याना सपूर्ण ताब्यात आणल्यामुळे त्याचा अतर्गत विकास होत गेला पूर्ण ज्ञानमय असलेल्या आत्म्यावरील ज्ञानावरणीय, दर्शनावरणीय, मोहनीय आणि अतराय या चार कर्माचा पडदा बाजूला सरला मेघाच्या आवरणातून निसटलेला सूर्य जसा प्रखर तेजाने तळपतो त्याप्रमाणे हा पडदा बाजूला सरताच त्याचा आत्मा अनतज्ञान आणि अनतदर्शनाने तळपू लागला त्या अलौकिक उज्ज्वल स्वरूपात त्याच्या भावना विराम पावल्या आणि अखिल विश्व साक्षात् दिसू लागले यालाच केवलज्ञानाची प्राप्ति अथवा आत्मसाक्षात्कार म्हणतात

दीक्षेनतर अवघ्या चौऱ्याशी दिवसानी चैत्र कृ ४ च्या दिवशी श्रीपार्श्वनाथ सर्वज्ञ बनले भगवान् महावीराच्या पूर्वी 'अहिसा परमो धर्म' च्या मंत्राने साऱ्या भारतवर्षाला पवित्र करणारे भगवान् पार्श्वनाथच होत

ज्ञानदृष्टि प्राप्त झाल्यावर लागलीच सर्वज्ञ अशा पार्श्वनाथप्रभूनी आत्मानुभव जनतेपुढे ठेवण्यास सुरुवात केली आता त्याची साधकदशा

सपर्ली होती आपल्या सपूर्ण ज्ञानाने जगासाठी, हितकारी असा मार्ग त्यानी खुला केला दीन, दु खी अशा जीवमात्राला सान्त्वन आणि समाधान देणाऱ्या परमकल्याणकारी मार्गाचा उपदेश देत ते काशी, कौशल, पचाल, मगध, मालव, अवती, महाराष्ट्र, अग, वग कलिंगादि सर्व देशात ते हिंडले अशा प्रकारे अखिल भरतखडात सत्यमार्गाचा त्यानी प्रसार केला

विहार करीत ही महान् विभूति वाराणसी नगराबाहेरील उद्यानात आली अशोक वृक्षाच्या खाली एका दिव्य आसनावर ती तेजस्वी मूर्ति विराजमान झाली होती चेहे-यावर सूर्यासारखे तेज चमकत होते चद्राची शीतलता चोहोकडे फैलावत होती मुखाभोवती तेजाचे एक वलय पसरलेले दिसत होते स्त्रीपुरुषच नव्हे तर प्राणिमात्र प्रभूच्या मुखातून बाहेर पडणारी वाणीरुप मुक्ताफळे वेचण्यात आतुर झाले होते त्या पवित्र वातावरणात ईर्षद्वेषाचे लेशमात्रही अस्तित्व दिसत नव्हते

'हे भव्य जीवानो! जगाचे सत्यस्वरूप जाणण्यासाठी अत दृष्टि प्राप्त करा जगाचे वैचित्र्य किंवा जडाचें मायाजाल ह्यात फसू नका, मुग्ध बनू नका उत्पाद, व्यय आणि ध्रुव ह्या तीघावरच जगाची उभारणी आहे आत्मा स्वत ज्ञानी आहे, मुक्त आहे, परतु कर्मजन्य आवरणाने त्याची अनन्तशक्ति दडपली गेली आहे, ह्या आवरणामुळेच देव, मनुष्य, तिर्यच, नारकी इत्यादी भेद पडतात, स्त्रीपुरूष अथवा उच्चनीचतेच्या भावना भासतात म्हणून आत्म्याचे सत्य स्वरुप ओळखा अज्ञान हेच सर्व दु खाचे मूळ आहे ज्ञानाचा प्रकाश मिळवा प्राणिमात्राच्या ठिकाणी आत्मा ओळखा. मी आणि तू हा भेदभाव आत्मार्थी ओळखत नाही. धर्माशीं आत्मविकासाचा सबध आहे. सर्व प्राणिमात्र धर्माचे अधिकारी आहेत पौद्गलिक सुख कृमिकीटकही प्राप्त करतात, तशा सुखासाठी हा मानव देह नाही हे लक्षात घ्या

इद्रियजन्य सुखाने कधीहि तृप्ति होत नाही त्याचा त्याग हेच तृप्तीचें साधन जाणा हे भव्य जीवांनो, हें समजा, विचार करा आणि आचरण करा '

अशा प्रकारे भगवान् पार्श्वनाथाची विश्वहितकर वाणी जीवमात्राच्या आत्म्याला शातवीत होती, विषयमग्न असलेल्या मानवाना ज्ञानाचा प्रकाश पोहचवीत होती समता, विश्वबधुत्व 'जगा आणि जगू द्या' चा अमोल सदेश पसरवीत होती

त्याच्या उपदेशाचा स्वीकार करुन त्याप्रमाणे आचरण करणारे अनेक लोक निघाले अन्य तीर्थंकराप्रमाणे साधु, साध्वी, श्रावक, आणि श्राविका हे चार विभाग त्यानी पाडले, त्याच्या आत्मविकासाच्या चढत्या श्रेणी ठरविल्या या चार विभागाना चतुर्विध सघ म्हणतात त्याच्या आचरणानेच धर्माचे अस्तित्व रहाणार असल्याने त्यास तीर्थ (तारणारे) ही सज्ञा भगवतानी दिली अशा प्रकारे तीर्थाची स्थापना केली म्हणून त्याना तीर्थंकर म्हणतात रागद्वेषादि षड्रिपूना जिंकणारे म्हणून लोके त्याना जिन म्हणू लागले त्यामुळे त्याच्या अनुयायाना जैन म्हणतात ह्या कालचक्रात एकदर चोवीस तीर्थंकर झाले असून त्यात भगवान् पार्श्वनाथ हे तेविसावे होत ज्याच्या आदर्शावरून त्यानी आपला जीवनमार्ग निश्चित केला ते भगवान् नेमिनाथ बाविसावे तीर्थंकर होत

स्वच्छदी आचरण म्हणजे अध पाताला आमत्रण होय हे जाणून त्यानी चतुर्विध सघाचे

आचरण आणि नियम निश्चित केले

अहिंसा, सत्य, अस्तेय, अपरिग्रह ही चार मुख्य व्रते सांगून जीवनासाठी अनिवार्य असलेले अपवाद सोडून पूर्णांगाने त्यांचे पालन करणे साधु आणि साध्वींसाठी आवश्यक ठरविले त्यास पूरक असे इतरही काही आचार सांगितले त्यानंतर श्रावक आणि श्राविका या दोन संघाना जीवन आणि व्यवहार ह्या दृष्टीने अपवाद सोडून ह्याच व्रतांची आराधना सांगितली

सुरवातीला पार्श्वनाथाच्या शिष्यसमुदायात (१) आर्यदत्तस्वामी, (२) आर्यघोषस्वामी, (३) विशिष्टस्वामी, (४) ब्रम्हस्वामी, (५) सोमस्वामी, (६) श्रीधरस्वामी, (७) वीरसेनस्वामी, (८) भद्रयशस्वामी, (९) जयस्वामी, (१०) विजयस्वामी हे दहा मुनि श्रमणगणाचे मुख्य होते, म्हणून त्यास गणधर म्हणतात हे तत्कालीन दहा मोठे ज्ञानी आणि सर्वशास्त्रपारंगत विद्वान् होते 'उत्पादव्ययध्रौव्ययुक्त सत्' ह्या सूत्राधारे पार्श्वनाथानीं सांगितलेला उपदेश विस्ताररूपाने समजविण्याचे महान् कार्य ह्यानीच केले ह्या उपदेशात द्रव्यपर्यायरूपाने सर्व स्याद्वादाचे स्वरूप अन्तर्भूत होते, इ स पूर्वी आठव्या शतकात पार्श्वनाथाचे अनुयायी म्हणून १६ हजार साधु, ३८ हजार साध्वी, १ लाख ६४ हजार श्रावक आणि ३ लाख २७ हजार श्राविका होत्या असे जैन शास्त्रातून वर्णन आहे त्यात ३५७ चौदा पूर्वांचे ज्ञानी, १४००० अवधिज्ञानी, ७५० केवलज्ञानी असून १००० वैक्रियलब्धिसंपन्न होते

अशा प्रकारे ह्या शिष्यसमुदायाच्या द्वारा सत्यधर्माची ध्वजापताका चोहोकडे फडकवीत सर्व आयुष्य जनकल्याणात वेचणारा हा महापुरुष सम्मेतशिखर ह्या पर्वतावर आला बाह्य गोष्टींचा त्याग करून त्यानी एका महिन्याची ध्यानसमाधि धारण केली त्याच्याबरोबर इतर ३३ मुनीही शुक्लध्यानात निमग्न झाले श्रावण शु।। ८ ला भगवान् पार्श्वनाथ निर्वाण पावले

भरतवर्षात जेव्हा क्रियाकांडाचे प्रस्थ विशेष माजून ज्ञानमार्ग लोपत चालला होता, अशा वेळी ज्ञानमार्गाची ज्योत प्रज्वलित करून शुष्क क्रियाकांड आणि कायक्लेशाला आत्मिक गुणविकासाच्या सन्मुख करण्याचे महान् कार्य त्यानी केले

प्राणिमात्राच्या ठिकाणी असलेल्या आत्म्याची ओळख देऊन त्यानी विषमतेला फाटा देवविला नानाप्रकारच्या बाह्य देवांना खूष करण्याच्या प्रयत्नात गढून गेलेल्या जनसमूहाला त्यानी आतील ईश्वराची ओळख पटवून दिली

आत्मा हाच परमात्मा बनतो ह्या निसर्गसिद्ध तत्त्वप्रणालीला त्यानी अपूर्व चालना दिली

कमठे धरणेन्द्रे च स्वोचित कर्म कुर्वती ।
प्रभुस्तुल्यमनोवृत्ति पार्श्वनाथ. श्रियेस्तु व. ।।

मूरतसे बडी कीरत !

भा. ल. रानडे B A (Hons)
सागली

आज मी मूर्ति वनी देखिली ।
देखुनी कीर्ति मनी रेखिली ॥ ध्रु. ॥

शान्त वनाचा सुरम्य परिसर
शान्त वनाचा शान्तीसागर
पार्श्वनाथ हे स्थान विराजे कोल्हापुर–मडळी ॥ १ ॥

फत्तेचद शिरढोण-निवासी
शताब्दिपूर्वी पापविनाशी
मूर्ति स्थापिली, जैनाची जणु भाग्यदेवी हासली ॥ २ ॥

अन्तरिक्ष, भटेवा, अवन्ती
सूरजमण्डण, शखेश्वर, ती
पार्श्वनाथ-नामावलि जपुनी पुनीत हो जिभली ॥ ३ ॥

सत्य, अहिंसा, अस्ते यांची
अपरिग्रह, ब्रह्मचर्य साची
जैनतत्त्वमालाच मानवा मातेची साऊली ॥ ४ ॥

अशुभ वासना, विकार, आशा
जीवा जखडुनी नेती नाशा
मानव बनला सैतानाच्या हातातिल बाहुली ॥ ५ ॥

धकाधकी ही संसाराची
उसत नाही निमिषभराची
ध्यान-धारणा निवान्त करण्या तीर्थे ही चागली ॥ ६ ॥

हे मनि आणुनी, धना वेचुनी
सुवर्णात बसविली हिरकणी
फत्ते दात्याची ही भासे ! शाति जिवा लाभली ॥ ८ ॥

कृतार्थ झाला कुभोजगिरी
श्वेताबर-मन्दिरा धरि शिरी
आत्मज्ञाना ललाम झाला, धर्मध्वजा शोभली ॥ ८ ॥

भगवान पार्श्वनाथ यांचे पूर्वभव

ले प्रा. शांतिलाल खेमचंद शाह, बार्शी

जीव अनतकाल भव भ्रमण करतो त्याच्या जन्म परपरेची सख्या अमर्याद असते अशा जन्ममरणाच्या भ्रमतीत जेथे त्या जीवाने जैन धर्म स्वीकारून त्याच्या शास्त्रावर सपूर्ण श्रद्धा ठेवली तेथे त्यास सम्यक्त्व प्राप्त झाले असे म्हटले जाते त्यानतर तो जीव क्रमश मोक्षमार्गाकडे वाटचाल करतो अशा रीतीने पार्श्वनाथ प्रभूनी सम्यक्त्व प्राप्त करून घेतल्या ननर मोक्षास जाईपर्यंत दहा भव पुरे केले त्या दहा भवाची (जन्म) हकीकत—

१

पोतनपूरचा राजा अरविद याचा विश्वभूति हा पुरोहित होता तो ज्ञानी, ध्यानी आणि धर्मज्ञ होता त्याला दोन पुत्र होते थोरला कमठ व धाकटा मरुभूति. कमठ विषयलपट तर मरुभूति पापभीरु एकदा मरुभूति पू हरिचन्द्रसुरीच्या व्याख्यानश्रवणास गेला व त्याच्या उपदेशामृताने तो धर्मरगान रगला

इकडे कमठाच्या दुराचाराने मर्यादा सोडली वरुणा नामक आपली रूपवान पत्नी असतानाहि त्याने आपला बधू मरूभूति याच्या पत्नीशी सधान बाधले ही गोष्ट मरुभूतिच्या दृष्टोत्पत्तीस येताच त्याने राजापुढे गाऱ्हाणे ठेवले राजाने सतप्त होऊन कमठाची गाढवावरून धिड काढून त्याला हद्दपार केले अरण्यात कमठाची एका तापसाशी गाठ पडली व तो स्वत तापस झाला मरुभूतीला हे समजल्यावर अतिशय दुःख झाले व त्याने अरण्यात जाऊन कमठाची माफी मागितली कमठाने सूड बुद्धीने एक मोठी शिला मरुभूतीच्या डोक्यावर आदळून त्याचा कपाळमोक्ष केला मरुभूतीचा हा जन्म म्हणजेच भगवान पार्श्वनाथाचा पहिला भव होय

२

विध्याचल पर्वताटवीत एक प्रचड हत्ती आपल्या कळपाचा स्वामी होता तो मदमस्त अवस्थेत स्वच्छदपणे हिडत असे

एके दिवशी पू अरविद मुनिराज एका झाडाखाली ध्यानमग्न अवस्थेत उभे होते हत्ती फिरत तेथे आला आणि चमत्कार असा झाला की तो त्या मुनिराजाच्या चरणी लीन होऊन स्वस्थ बसून राहिला अरविद मुनीचा कायोत्सर्ग पूर्ण होऊन त्यानी नेत्र उघडले व त्या हत्तीकडे पाहिल्यावर त्याचा पूर्वभव त्याना समजून आला त्यानी त्या हत्तीला धर्मोपदेश दिला तेथे त्यास जातिस्मरण ज्ञान होऊन त्याने श्रावक व्रते स्वीकारली

एकदा तो हत्ती सरोवरात पाणी पिण्यासाठी उतरला असता कर्कट सर्पाच्या दशाने तो मृत झाला हत्तीचा जीव हा पार्श्वनाथ भगवानाचा दुसरा भव होय

कमठाचा आर्तध्यानाने मृत्यु होऊन त्याचा जीवत्र हा कर्कट सर्प झाला होता दुसऱ्या जन्मीहि त्याने आपले पूर्व वैर सोडले नाही

३

हत्तीचा मृत्यु शुभध्यानात झाला व तो जीव सहस्त्रार देवलोकात अठरा सागरोपम आयुष्य असलेला देव झाला तेथून नदीश्वर द्वीपातील शाश्वत जिनबिंबाची अर्चना, गीत–नृत्यादीमध्ये त्याने आपल्या देवीसह मग्न राहून आपले जीवन सुखामध्ये व्यतीत केले पार्श्वनाथ भगवताचा हा तिसरा भव होय

कर्कट सर्पाचा मृत्यु होऊन तो जीव धूमप्रभा नावाच्या पाचव्या नरकात घोर दुःखे भोगणारा व ७० सागरोपम आयुष्य असलेला नारक झाला

४

पूर्व महाविदेह क्षेत्रात वैताढ्य पर्वतावरील तिलक नगरीत विद्युत्गति नावाचा विद्याधर राजा होता त्याला कनकतिलका राणीपासून एक सुलक्षणी पुत्र झाला त्याचे किरणवेग नाव ठेवले गेले त्याचे लग्न पद्मावती नावाच्या राजकन्येशी झाले काही काळाने विद्युत्गतीने राज्यकारभार किरणवेगावर सोपवून स्वत प्रव्रज्या स्वीकारली किरणवेगाला किरणतेज नावाचा एक पुत्र झाला

एकदा आचार्यश्री विजयभद्रसूरीचे आगमन तिलक नगरीबाहेरील उद्यानात झाले त्यांचा धर्मोपदेश ऐकून किरणवेगाला वैराग्य उत्पन्न झाले व राज्याचा भार किरणतेजावर सोपवून त्याने दीक्षा अंगिकारिली मुनि किरणवेग पुष्करावर्त द्वीपातील शाश्वत जिनबिंबाच्या दर्शनास जाऊन तेथे ध्यानमग्न राहिले असता एका सर्पाने त्यांच्या पायास वेढून दंश केला व तेथेच त्याना समाधिमरण प्राप्त झाले किरणवेग हा पार्श्वनाथाचा चौथा भव होय

सर्प हा कमठाचा जीव होता त्याने पुन्हा येथे आपले वैर साधले

५

शुभ ध्यानात मृत्यु पावलेला किरणवेग अच्युत देवलोकात देव झाला व कमठाचा जीव पुन्हा नरकाची दुःखे भोगू लागला

६

जम्बुद्वीपातील पश्चिम महाविदेह क्षेत्रात शुभकरा नगरीत वज्रवीर्य नावाचा राजा राज्य करीत होता त्याला लक्ष्मीवती राणीपासून एक देदीप्यमान पुत्र झाला त्याचा जन्मोत्सव थाटाने करून त्याचे नाव वज्रनाभ ठेवण्यात आले वज्रनाभाचे लग्न वंग देशाच्या विजया नामक राजकन्येशी झाले. पुढे तो राजपदावर आरूढ झाला

एकदा वज्रनाभ राजा राजवाड्यातील गच्चीवर बसून शुभ ध्यानात मग्न झाला असता त्यास जातिस्मरणज्ञान झाले त्याने राजपुत्र चक्रायुधास राज्याभिषेक करून स्वत संवेगी दीक्षा घेतली

वज्रनाभ मुनिवर प्रवास करीत असता ज्वलनाद्रि पर्वताच्या अटवीत आले कुरंगक नावाचा एक भिल्ल तेथे शिकार शोधीत हिंडत होता वज्रनाभ मुनि त्याच्या नजरेस पडले व तो अ-प

शकून मानून त्या भिल्लाने त्याना विद्ध केले वज्रनाभानी शुभ ध्यानात प्राण सोडले भगवान पार्श्वनाथाचा हा सहावा भव होय कुरगक भिल्ल हा कमठाचा जीव होय

७

वज्रनाभ मुनीचा जीव ग्रैवेयक देवलोकात सत्तावीस सागरोपम आयुष्य असलेला ललिताग देव झाला आणि कुरगक भिल्लाचा जीव सातव्या नरकात गेला

८

आठव्या भवात पार्श्वनाथाचा जीव कनकबाहू नामक राजा झाला एके दिवशी कनकबाहू अश्वक्रीडा करीत असता त्याच्या अगावर एक धिपाड हत्ती चाल करून आला राजाने त्यास बाहूबलाच्या सामर्थ्याने पकडून त्याच्यावर स्वारी केली राजा पाठीवर बसताच हत्तीने वेगाने धाव घेऊन वैताढ्य नगराच्या वेशीवर आणले तेथील राजा मणिचूड हा कनकबाहूस पाहून प्रसन्नचित्त झाला व त्याने कनकबाहूचे स्वागत केले मणिचूडानें आपली कन्या पद्मावती इच्याशी त्याचे लग्न करून दिले इतर अनेक विद्याधर कन्याशी तेथे त्याचें लग्न झाले

कनकबाहुने आपल्या पराक्रमाने अनेक राजाना आपल्या आज्ञेत आणले व तो चक्रवर्ती झाला चौसष्ट हजार राण्या, चौऱ्याशी लाख हत्ती, घोडे, रथ, शहाण्णव कोटी पायदळ, चौदा महारत्ने व नवनिधानाचा तो स्वामी झाला

तीर्थंकर जगन्नाथाचा धर्मोपदेश ऐकून कनकबाहूनी सर्वस्वाचा त्याग करून साधुदीक्षा ग्रहण केली नतर त्यानी वीस स्थानक तपाची आराधना करून तीर्थंकर नामकर्म निकाचित (दृढ) केले

कनकबाहु क्षीरगिरीवर ध्यानमग्न असताना एका सिहाने त्याच्यावर झडप घालून त्याचा देह छिन्नभिन्न केला मुनिवरानी ध्यानापासून विचलित न होता समाधिमरण साधले

पूर्व भवातील कमठाने सिह रूपाने येऊन आपले वैर साधून घेतले

९

पार्श्वनाथ प्रभूचा नववा भव प्राणत देवलोकात महाप्रभ विमानात वीस सागरोपम आयुष्याच्या देव झाला सिहाच्या रूपातील कमठ मरून चौथ्या नरकात गेला

१०

देवलोकातून पार्श्वप्रभूचा जीव जबूद्वीपातील भरत क्षेत्रात (भारत वर्षात) वाराणसी नगरीत अश्वसेन राजाच्या वामाराणीच्या पोटी जन्मास आला. हा पार्श्वनाथाचा अन्तिम जन्म होय कमठ एक तापस बनून पचाग्नि तप करू लागला

या दहाव्या भवाची हकीकत श्री पार्श्वनाथ प्रभूच्या चरित्रात वर्णन केली आहे

स्वार्थांधताना कारणे बुद्धि मद थई जाय छे, कामाधताना कारणे बुद्धि कुबुद्धि बनी जाय छे लोभाधताना कारणे बुद्धि दुर्बुद्धि बनी जाय छे क्रोधाधताना कारणे बुद्धि सगयी बने छे मानाधताना कारणे बुद्धि मिथ्या बनी जाय छे कृपणाधताना कारणे बुद्धि अतिशय सकुचित बने छे

श्री कुंभोजगिरी तीर्थनी

गौरवभरी

कमनीय कहाणी

[illegible]

नमारसागरने तरवा तीर्थो ए महान् स्टीमरनु काम करे छे जैन शासनमां तीर्थनो महिमा अपरपार गवायो छे तीर्थनी गौरवगाथाओ थोकबंध मळी आवे छे तेमाय तीर्थोनी स्थापना अने तेनो विकास उदार-मुर्ति श्रद्धाळु श्रावकगणे अढळक धनव्यय करीने करलो छे, एम प्राचीन इतिहासना पाना पोकारे छे

तीर्थंकर भगवन्तोनी ज्या ज्यां कल्याणको थया छे, ते भूमिओ पवित्र तीर्थ तरीके पकाय छे प्राचीन काळथी आवा तीर्थो अनेकथ प्रसिद्धिने पामेल्या छे

भारतवर्षनी प्रत्येक दिशाओमा प्राचिन के अर्वाचिन अनेक तीर्थो आजे भावुकोना हृदयने पावन बनावी रह्या छे

पश्चिम दिशामा श्री शत्रुंजय, श्री गिरनार तीर्थ आदि यात्राळुओने हृदय शुद्धि करवा साथे अमिन आल्हाद पेदा करे छे पूर्व दिशामा समेत शिखरजी आदि तीर्थभूमिओ कल्याण [illegible] कल्याण साधनाने साधे छे उत्तर दिशामा [illegible] आदि अनेक तीर्थो भूमंडळने शोभावी रह्या छे दक्षिण दिशामा श्री [illegible], [illegible], [illegible] प्रभृति अनेक तीर्थो छे [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

शाश्वत तीर्थो अनादिना छे अने अनत काल पर्यंत यथावत् रहेवाना । अने स्थापेला तीर्थो ज्या सुधी जैन धर्म अने एना प्रचारक महापुरूषो रहेशे त्यासुधी ए तीर्थो वृद्धिने पामता, अनेकोना उद्धारनु पुष्टावलवन बनी रहेवाना ।

शास्त्रोमा कथन छे के, सात क्षेत्रमा धननो सद्व्यय करवा माटे उत्तम क्षेत्र कोई होय तो ते तीर्थज छे पुज्यपाद कविराज वीरविजयजी महाराज पुजानी ढाळमा फरमावे छे के, 'परि-ग्रहथी होय अधिकू, तो तीर्थे जइ वावरो रे लोल', एथी पचम कालमा भव्योने स्व-उद्धार करवानु प्रवल निमित्त कोइपण होय ते तीर्थ छे, अने ए तीर्थमा अनेक शुभ भावनाओनी प्रेरणा सहज सापडे छे,

जगम तीर्थ ए मुनि भगवतो छे, जेओ पद-यात्रा करे छे, विहार करीने ज्या ज्यां जाय त्या तीर्थंकर भगवाननी वाणी श्रवण करावी हजारो भव्य प्राणिओने मार्गस्थ वनावे छे, तेमज तेओना सयम, आकरा तप, जप अने ध्यान वदन करवावाळाओ पर अद्भुत प्रभाव प्रसारे छे, तेमज अमृत जेवी शमरस वर्षती देशना सभाळावी, मिथ्यात्वनु निकदन काढी सम्यक्त्वना सुबीजोनु आरोपण करे छे

तीर्थभक्ति, तीर्थयात्रा, तीर्थध्यान, तीर्थोद्धार आ सघळुय आत्मकल्याण साधवानु श्रेष्ठ साधन छे 'तारयतीनि तीर्थ', भवथी तारे ए तीर्थ कहेवाय

दक्षिण पथमा आवेला अनेक पावन तीर्थोमा 'श्री कुभोजगिरी' पण एक प्राचिन, पवित्र अने सर्वविश्रुत तीर्थ छे

हु ए तीर्थनी यात्रा करवा भाग्यशाली नथी बन्यो, पण मारा तारक गुरूदेव आचार्य भगवत श्रीमद्विजय लब्धिसूरीश्वरजी महाराजश्री ए तीर्थनी पवित्र यात्राए गयेला छे अने तेओश्रीनी पवित्र निश्रामा त्या केटलाक प्रशंसनीय, अनुमोदनीय शुभ कार्यो सर्जाया छे, जेनो विशुद्ध परिचय अहीं आपवो ए उचिततायी भरचक गणाशे

महाराष्ट्रनी मगलमय भौम पर जैन धर्मनु एक कालमासाम्राज्य प्रवर्ततु हतु, पुर्वधर भद्रबाहु स्वामी जेवा पुण्यश्लोक महापुरुषो पण आ पुण्य भूमिनाज जन्मेला रत्नो हता ने । तर्क मूर्तिओ अने ज्ञाननिधानो अनेक आचार्य भगवतो आ आ भूमिउपर विजय विहारो करीने, जिनवाणीनु भव्योने पान करावी जैन दर्शनना तत्वोना परम श्रद्धेयापन्न बनावता । आ प्रदेशनो श्रावक गण पण श्रद्धाळु भक्तिसपन्न, समृद्ध अने उदार प्रकृतिवाळो छे ।

आजे जे पवित्र अने तारक श्री कुभोजगिरी तीर्थनी शताब्दि उजवाई रही छे ते तीर्थ प्राचीन छे, पवित्र वातावरणथी सरभर छे, रम्य वन प्रदेश अने पहाडीओनी मनोरजन प्रकृती सौंदर्यथी प्रेक्षकोने भव्य भावनाओथी ओतप्रोत बनावे छे अनेक स्थलोना यात्राळुओ भावोर्मिथी प्रेराईने आ तीर्थपर स्वराजित तारक तीर्थंकर देवोनी यात्रा करवा आवे छे, अने स्वप्रयास, धनव्यय, पर्वतारोहणने ते सफल माने छे

वि स २००५ नी सलुणी सालमा प पू आचार्य भगवत श्रीमद्विजय लब्धिसूरिश्वरजी महाराजा स्व-विशाल परिवार साथे कुभोजगिरी उपर आरोहण करीने, जाणे शुभ भव परिणतीनी उच्च श्रेणीपर न चढया होय एम आत्मामा मानीने भव्य अने आदर्श गगनचुबी जिनालयमा विराजमान श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ भगवाननी पुण्य प्रतिमाना दर्शन-चैत्यवदन करीने कृत-

कृत्यता मानी, जन्म सफल मान्यो शु भव्य मूर्ती ? शु भव्य भावना प्रेरक दर्शन ? शु आत्माना ऊर्ध्वीकरणनु अजब अवलवन ? शु धार्मिक पवित्र वातावरण ? सौए अद्‌भुत भावनावारिधिनी मग्नता अनुभवी !

पू आचार्य देवेशना मगलमय वरद् हस्ते अही जेठ शुद ११ ना पावन दिवसे जिनालयमा पुण्य-निधान जिन प्रतिमाओनी प्रतिष्ठा थवानी हती जय नादोना उच्च गुजारवथी गगनमडल गाजी उठयु हतु प्रतिष्ठाना मगल निमित्ते मधुर वाद्योना सरोद दुर दूरना पथिकोने आमत्री रह्या हता, चोकमा भव्य मडपडा बधाइ गया हता, ध्वजा अने तोरणो पवननी मीठी लहेरोमा झुली रह्या हता, सगितकारो सुमधुर सगीत रेली श्रोतृवृदने भक्ति-रसना अनत रसमा तरबोळ वनावी रह्या हता, पू गुरुदेवना मुखथी वहती पावन वाणी—गगाए सौने सजाग, सभान अने सावधान वनावी दीधा हता न धारेल न कल्पेली न मानेली एवी प्रतिष्ठानी वोलीओ थइ, अने गुरुदेवना वरदहस्ते शुभ चोघडिए शुभ नवमाशे अनेक प्रतिमाओनी प्रतिष्ठा थइ गगनतलने स्पर्शतो सुवर्ण कलश अने चारेय दिशामा लहे-राती रगीली ध्वजा प्रतिष्ठानी मगल कीर्ति पसारी रही हती पवित्रतम शान्तिदायक शान्ति-स्नात्र पण भणावायु, सघजमणोनी हारमाला चाली उदारतानी सरिता वहेती जोईने जैन शासननी जय पताका गगनतलमा फरकी उठी हती, पू आचार्य भगवतनी प्रेरणाथी यात्राळुओनी सगवड माटे तळेटीमा विशालकाय धर्मशालानु आयोजन थता जोतजोतमा वीश हजारनी टीप थई हती आज ते धर्मशाळा अनेक सगवडोथी शोभी रही छे

आ तीर्थ प्राचीन छे, आत्मभावना प्रेरक छे कार्यकर्ताओ सतत जहेमत उठावीने तीर्थ प्रगति साधी रह्या छे

तीर्थ जैन शासननो प्राण छे तीर्थ जीवन-सार्थकतानु पुष्ट अवलवन छे तीर्थ ए सुगति-दायक द्रव्यव्यय करवानु अने जीवनने सुफल पेदा करवानु जीवतु जागतु परम औषध छे जीवना-धार, आत्मोद्धारक कल्याणकर तीर्थज छे

भव्य जीवो विपम अने विकट पचम कालमा आवा तीर्थोनी यात्राओ करीने अढळक पुण्योपार्जन करीने, क्रमश कर्म-मल हरीने अनत सुखधाम मोक्षपद प्राप्त करे, एज मगल कामना—

* शब्द ए नमस्कारनु शरीर छे, अर्थ तेनो प्राण छे अने भाव ते नमस्कारनो आत्मा छे

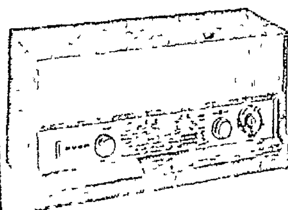
* नमस्कारथी आरभ थएल भक्ति अने ज्यारे समर्पणमा पूर्ण थाय छे, त्यारे मानवी पोताने प्राप्त थएल जन्मनी सार्थकता अनुभवे छे

* पच मगलरूप नमस्कार मत्रमा वने प्रकारना तप, पाचे प्रकारनो स्वाध्याय अने परमोच्च तत्त्वोनु प्रणिधान रहेलु होवाथी, ते महाक्रिया योग छे

કુંભોજગિરી શતાબ્દિ મહોત્સવને શુભેચ્છા !

शताब्दि महोत्सवास शुभेच्छा

उत्कृष्ट वस्तुचें भांडार

- घड्याळें
- रेडीओज्
- पंखे

या शिवाय

• रेडीओग्राम्स् • ॲम्लीफायर सेटस् • रेकॉर्डप्लेअर्स • टेपरेकॉर्डरस्
• फाउन्टन पेन्स इत्यादी आपल्या निवडीसाठी एकवेळ
अवश्य आमचे शोरुमला भेट द्या

भारत वॉच कंपनी

शिवाजी रोड, कोल्हापुर. फोन : ८९२

शाखा पटेल चौक, सांगली

Head Office
262/70, Narshi Natha
Street, Bhat Bazar,
Bombay 9.
Gram Langar Phone 325347

Branch
Mundra Kutch.
Gram Kenia Phone 22

M/s. E. H. KATHAWALA & Co.

582 E, Shahupuri, P B 118, Kolhapur, S C Rly.

Phone 227, 157 • M Yard 2052 • Grams KENIA

[illegible]

शा. नेमीचंद कपूरजी

([illegible] निवासी)

सलकारपेठ. जि. सातारा.

पतित पावन !

(राग–सिद्धाचलना वासी)

कुंभोजगिरिना वासी जिनने लाखो प्रणाम,
जिनने लाखो प्रणाम ॥ धृ ॥

पतित पावन दर्श तमारुं
जोता हरखे हैयुं अमारुं
शिवसुखना दातार, जिनने लाखो प्रणाम ॥ १ ॥

महाराष्ट्रे तुज तीर्थ सुहावे
दक्षिणनो दीपक कहलावे
त्रण जगत आधार, जिनने लाखो प्रणाम ॥ २ ॥

वामाजीना लाल छो प्यारा
अश्वसेन कुलना उजियारा
जग–वल्लभ जयकार, जिनने लाखो प्रणाम ॥ ३ ॥

देश देशथी यात्री आवे
भक्ति भावे जिन गुण गावे
करे सफळ अवतार, जिनने लाखो प्रणाम ॥ ४ ॥

तीर्थ शताब्दि उत्सव अंगे
कीधी रचना 'अनत' उमगे
उपन्यो हर्ष अपार, जिनने लाखो प्रणाम ॥ ५ ॥

कोल्हापूर
५–१२–१९६९

—अनंत

महाराष्ट्रनुं शणगार तीर्थ

श्री कुंभोजगिरी

'तीर्यते अनेन इति तीर्थ ।' ए व्युत्पत्ति प्रमाणे तीर्थ तेज के जेना आलबनथी तरी शकाय, तीर्थ बे प्रकारना, (१) द्रव्य तीर्थ (२) भाव तीर्थ नदी आदि तरवा माटे जे स्थलेथी सहेलाइथी तरी शकाय ते द्रव्य तीर्थ, लोकभाषामा जेने आरी कहेवाय छे भाव तीर्थ बे प्रकारना, (१) लौकिक, (२) लोकोत्तर, जैन दर्शनमा लोकोत्तर तीर्थ जगम तथा स्थावर एम बे प्रकारना छे पूज्य साधु साध्वी ए जगम तीर्थ छे, जे विचरीने अनेक भव्य जीवोने ससारसागरना पारने पमाडवा माटे समर्थ बने छे स्थावर तीर्थ श्री जिनमदिरादि मुक्षेत्रो छे छताए तीर्थ तरीके रूढ श्री सिद्धक्षेत्र आदि पावन तीर्थस्थलो स्थावर तीर्थ तरीके सुप्रसिद्ध छे

इतर दर्शनोना जे तीर्थो छे ते लौकिक तीर्थ तरीके ओळखाय छे

ज्या अनत आत्माओ सिद्धि पदने वर्या छे, ते श्री सिद्धाचल जेवु शाश्वत तीर्थ खरेखर महामहिमाशाली ने प्रभाववतु छेज जे स्थळे भव्य, प्रभावक ने प्राचीन मूर्ति विराजमान होय ते श्री शखेश्वर पार्श्वनाथ आदि पण तीर्थो छे एकात स्थळ होय, रमणीय स्थान होय, भव्य जीवोने भावनी वृद्धि करे अने चित्तनी स्थिरता पमाडे एवा आवुजी विगेरे पण तीर्थो गणाय छे

श्री कुभोज तीर्थ ए महाराष्ट्रमा श्री सिद्धगिरीराजनी नानी आवृत्तिरूप ने ते तीर्थाधिराजना प्रतीकरूप कहि शकाय तेवु महिमाशाली तीर्थ छे आ तीर्थ सुदर अने रम्य एवा गिरी प्रदेशपर आवेलु छे भव्य अने प्राचीन जिनबिंबोथी परिमडित एवु रमणीय जिनमदिर आ स्थाने छे नैसर्गिक सुदर वातावरणनी वच्चे ने मनने मुग्ध करे तेवा आ स्थळनी शोभारूपे आ तीर्थ ए साराये महाराष्ट्र प्रदेशना शणगाररूप छे

मुळनायक श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ भगवनना भव्य जिनबिंबथी अलकृत आ जिनमदिर त्रण माळनु छे प्रतिमाजी खूबज मनोहर ने प्रभाव सपन्न छे भोयरामा श्री अजितनाथ प्रभु छे ने उपरना माळपर श्री शातिनाथ प्रभुजीनी भव्य प्रतिमा छे मदिरनी बाधणी प्राचीन शैलीनी छे श्वेताबर मूर्तिपूजक सघनी धर्मशाळा पहाड उपरज छे एकदरे तीर्थस्थळ खूबज रमणीय ने आल्हाददायी ने आकर्षक छे

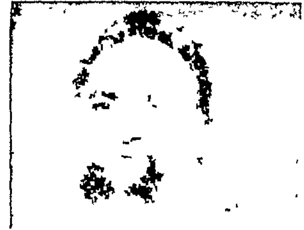
पू पा परमकारुणिक, शासनप्रभावक, व्याख्यान वाचस्पति, वर्तमान गच्छाधिपति, परमगुरुदेव आचार्य भगवन्त श्रीमद् विजय रामचद्र सूरीश्वरजी महाराजश्रीनी परम कृपाथी सवत १९९४ नु चातुर्मास पूना लश्करमा पूर्ण

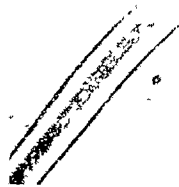
करी, स १९९५ मा कराडमा विराजमान पूज्यपादनी पुनीत निश्रामा हु तथा पू प श्री सुबुद्ध वि म आदि आव्या त्यानो उपधान तप मालारोपण महोत्सव पूर्ण थया पछी, स १९९४ मा पू परमगुरुदेव नी निश्रामा वडुथवाला हिराचद मनोहरदासना सुपुत्रो अने पुनावाला मोहनलाल दौलतराम पेथापूरवाळा तरफथी कराडथी कुभोजगिरीनो अभूतपूर्व छऽरी पाळतो जे सघ निकळ्यो हतो, तेनी गुरुदेवना वरदहस्ते वे सघपतिओ तथा देवद्रव्यनी वृद्धि खातर उछामणि वोलीने कोल्हापूरवाळा हिन्दुमल जितराजजी राठोडे तीर्थमाळ पहेरी हती, एवा कुभोजगिरी तीर्थनी यात्रा निमित्ते अमोअे कराडथी प्रयाण कर्यु कुमोजगिरी तीर्थना दर्शन थताज अमो खूबज आत्मिक आनदमय बन्या

चतुर्विध श्री सघने तीर्थयात्रा ए परम आलवन छे तीर्थयात्राना लाभो अपार छे

आरभाणा निवृत्ति द्रविण सफलता, सघवात्सल्य मुच्चैर्नैमल्य दर्शनस्य, प्रणयिजनहित जीर्णचैत्यादि कृत्यम् । तीर्थोन्नत्यच सम्यग् जिनवचनकृतिस्तीर्थसत्कर्मकत्व सिद्धेरासन्नभाव सुरनरपदवी तीर्थयात्रा फलानि ॥

यात्रा करनार भाविको तीर्थयात्रामा पोतानो समय जे रीते व्यतीत करे छे ते दरम्यान ससारना समग्र पापारभोथी तेओ निवृत्त बने छे तेमनी पुण्यानुवधी पुण्याईनी सपत्तिनो ते यात्रा द्वारा सदुपयोग थाय छे तीर्थयात्राअे नीकळनारने यात्रा दरम्यान तेमज यात्राना स्थलोमा श्री चतुर्विध सघनी भक्तिनो सुदर लाभ मळे छे तीर्थयात्रामा श्री जिनेश्वर भगवतना दर्शनथी ने उत्तम प्रकारनी भावनाथी तेमना सम्यग्दर्शननी निर्मलता प्रगटे छे पोताना परिवारना साथे यात्रा करवा निकळेला ते भाग्यशाली जीवोने स्व-जन स्नेहीजनोने आवो महान् लाभ प्राप्त कराववा द्वारा तेमनो उत्साह ने साचु हित करवानो अवसर मळे छे यात्रा स्थळोमा श्री जिनमदिरादि जीर्ण होय तो तेना जीर्णोद्धारादि कराववानी भावना थता जीर्णोद्धारनो पण महान लाभ मळे छे जैन शासननी प्रभावना तीर्थयात्रा द्वारा विस्तरे छे ने श्रावक सघना वार्षिक ११ कर्तव्योमा यात्रात्रिक नामना कर्तव्यमा तीर्थयात्रारूप जिनेश्वर देवोअे फरमावेल सत्कृत्यनी आराधना थाय छे आ रीते तीर्थयात्रा करवा कराववाद्वारा देव-देवेद्र, चक्रवर्तीपणानी ऋद्धि प्राप्त करवानु महान पुण्यानुवधी पुण्य ते भाविको उपार्जन करे छे, यावत् तीर्थकर नाम कर्मने पण चढता परिणामे वाधे छे तेथीज वर्तमान अवसर्पिणी कालमा आद्यतीर्थप्रवर्तक

ले पू पन्यासप्रवर श्री कनकविजयजी गणीवर
(सवत २०२५)

ऋषभदेव भगवंत नवाणु पूर्व वार सिद्धगिरी उपर पधारी तीर्थनो महिमा वर्णव्यो छे तेवीज रीते बीजा त्रेवीस तीर्थंकरो पण आ तीर्थपर पधारी तीर्थयात्रानु फळ वर्णवी गया छे

अढार देशना महाराजा कुमारपाळ के जेओ गुजरातना पाटनगर पाटण शहेरमा चोपन वर्षनी वये राजगादीपर आवे छे, पू कलिकालसर्वज्ञ आचार्य भगवन्त श्री हेमचन्द्रसूरीश्वरजी महाराज पासे सित्तेरमे वर्षे बार व्रत स्वीकारी श्रावक धर्मनी आराधना करवा भाग्यशाळी बन्या छे, पूज्य गुरुदेवना श्रीमुखेथी तीर्थयात्रानो अने तेमाय श्री सिद्धगिरीजी तीर्थनो महिमा साभळी, पूज्यश्रीनी छत्रछायामा छऽरी पाळता संघ साथे जवानो निश्चय करी तेओ शुभ प्रयाण करे छे सित्तेर वर्षनी उपरनी वृद्ध वये उघाडा पगे चालता यात्रा करवा सज्ज थयेला परमार्हत कुमारपाळ राजाने आचार्य भगवंत कहे छे के, "राजन्! आटली वृद्ध वये पगे चालवु, ते पण उघाडा पगे चालीने यात्रा करवी तमारा माटे मुश्केल छे, माटे आवश्यकता लागे तो पगे उपानह् तेमज वाहनादिनो उपयोग करी शकाय छे"

तीर्थ अने तीर्थयात्रा प्रत्ये रगे-रगमा अपार प्रेम अने अनुपम भक्ति जेना आत्मामा भरेली छे ते परमार्हत् कुमारपाळ राजा जवाब आपे छे के, "भगवन्! आज सुधीमा मे बहु भ्रमण कर्यु छे अनंत काळसुधीना भव भ्रमणने बाजुए राखु तोजे आज भवमा, केवळ राज्य मेळववानी तृष्णामा ने जीववानी मथामणमा घणुज रखड्यो छु न खावानु ठेकाणु न पीवानु ठेकाणु—उघाडा पगे ने उघाडा माथे खूबज रखडपट्टी करी छे पण भगवंत! मारु ए सघळुये परिभ्रमण निरर्थक गयु, हवे तो भगवाननी आज्ञानुसार चालीने हु श्री सिद्धागिरीजी महातीर्थनी यात्रा करीश, कारण के, मारु आ रीतन तीर्थयात्रानु गमन मारा अनत ससार भ्रमणने टाळनारु छे"

तीर्थयात्रा प्रत्येनो आ प्रेम, आ अनुराग आत्मामा प्रगटे तोज आत्मानु कल्याण थाय ससारनी यात्राओ तो अनती थई, पण उल्हास अने विधिपूर्वक तीर्थयात्रा थई जाय तो आत्मानो निस्तार जरूर थई जाय

तीर्थयात्रा प्रत्येनो तथा यात्रा करनार यात्रिको प्रत्येना बहुमान तथा भक्ति जे भव्यात्माओना हैयामा जागे छे तेवा आत्मानी मनोवृत्ति केवी अलौकिक ने अद्भूत होय छे ते माटे वस्तुपाल महामत्रीश्वरना जीवननो आ एकज प्रसग आपणने प्रेरणादायी छे

नागपुरना पुनड नामना सुश्रावकनो दिल्हिना बादशाह मोजदीन साथे घणो गाढ सबध छे बादशाहनी पत्नी प्रेमकलाए पुनडने पोताना भाई तरीके मानेल छे पुनड श्रावकश्रेष्ठिए तीर्थ भक्तिथी प्रेराईने श्री सघ साथे बे वखत तीर्थयात्राओ करी छे तेमा प्रथम यात्रा वि स १२७३ मा करी ने बीजी वधारे आडबरपूर्वक सवत १२८६ मा छऽरी पाळता श्री सघ साथे करी पुनडना सघमा बादशाहे दरेक प्रकारनी सहाय ने सामग्री आपेली छे ते सघ पाछो वळता महामत्रीश्वर वस्तुपालनी विनतीथी धवलकपुर-धोळका पधारे छे त्यारे मत्रीश्वर सघनी सामे जईने यात्रिकोना चरणनी धूळ माथे चढावे छे

श्री तीर्थपाथरजसा विरजीभवन्ति
तीर्थेषु च भ्रमण तो न भवे गतिश्च
द्रव्यव्ययादिह नरा स्थिरसपद स्यु
पूज्या भवन्ति जगदीशमथार्चयन्त ॥

तीर्थयात्रा करीने आवेला यात्रिकोना चरणनी रजथी भव्य जीवो कर्म-रजथी मुक्त थाय छे, ने

तीर्थयात्रामा भ्रमण करवाथी जीवो भवभ्रमणने टाळे छे तीर्थक्षेत्रमा पोतानी सपत्तिनो शुभ व्यय करवाथी ते पुण्यवानो स्थिर सपत्तिवाळा बने छे, ने श्री तीर्थकर देवोनी पूजा करनारा भाग्यशाली आत्माओ पूज्यता प्राप्त करे छे

आ भावनापूर्वक मत्रीश्वर वस्तुपाले सघवी श्री पुनडना समस्त सघने पोताना घर आगणे भोजन माटे आमत्रण आपीने, वधाये यात्रिकोना पग दूधथी धोई, तेमने तिलक करी भोजन कराव्यु आम करता तेमने बे प्रहर व्यतीत थाय छे, खूवज परिश्रम थाय छे, सवारनु भोजन करेलु नथी ते वखते सेवको मत्रीश्वरने भोजन करवा माटे अने परिश्रम न लेवा माटे विनवे छे त्यारे मत्रीश्वर खूवज आनदमा एटलुज जणावे छे के, 'अत्यारनो आ अवसर आत्मा माटे अमूल्य छे

सघभक्ति कर्या पछी मत्रीश्वरे अत्यत आत्मानद अनुभव्यो के,

अद्य मे फलवती पितुराशा,
मातुराशिषि शिखाङ्कुरा
यघुगादि जिनयात्रिकलोक,
पूजयाम्यहम शेषमखिन्न. ।

'खरेखर मारा पूज्य पिताश्रीनी आशा आजे फली, ने माताजीनी आशिषपर मुकुट चढयो छे श्री सिद्धगिरीजी तीर्थनी यात्रा करी, श्री आदीश्वर भगवतना चरणोनी स्पर्शना करनार यात्राळुओनी आखिन्नपणे, आनदपूर्वक जे रीते आजे मने पूजा भक्ति करवानो सुअवसर मळयो तेथी हु धन्य बन्यो छु'

महापुण्योदयथी प्राप्त थयेल मानवभव अने श्रावककुलनो विचार करी, तीर्थयात्रानो महिमा जाणी लईने लोकोत्तर तीर्थोनी यात्रा, भक्ति आदिमा उद्युक्त बनवु ए विवेकी आत्माओनु कर्तव्य छे

कुभोजगिरी तीर्थ जेवु सुदर भक्तिनु आलबन पामी, श्री सघे आ तीर्थनो महिमा जेम विशेष विस्तरे तेमज तेनी भक्ति वधुने वधु व्यापक बने ते माटे जागृतिपूर्वक तत्पर रहेवु जोइए आजे आ तीर्थनो शताब्दि महोत्सव उजवाई रह्यो छे, ते अवसरे श्री सघनु–भारतवर्षना चतुर्विध सघनु–तेमाये महाराष्ट्रना जैन सघोनु विशेष रीते कर्तव्य छे के, महापवित्र ने महा महिमाशाली श्री कुभोजगिरी तीर्थनी भक्तिमां वधु ने वधु सविशेषपणे जोडाई, पूर्वना महान पुण्योदये प्राप्त थयेल सुदर सामग्रीनो सदुपयोग करी, आत्मिक उन्नति साधवा तेओ उजमाळ बने, एज एक शुभ कामना !

••

* नवकारमा सम्यक् ज्ञान, सम्यग् दर्शन अने सम्यक् चारित्र्य ए त्रणे गुणोनी आराधना रहेली होवाथी दुष्कृत गर्हा, सुकृतानुमोदना अने प्रभुआज्ञानु पालन प्रतिदिन वधतु जाय अने मुक्ति सुखना अधिकारी थवाय छे

तीर्थनी महत्ता

ले प. पू पंन्यासप्रवर रंजनविजयजी गणिवर

अनत उपकारी ज्ञानी पुरुषोअे शास्त्रोमा तीर्थनो महिमा अपरपार गायो छे कारणके अनत दु खथी भरपूर, भयकर, ससारसमुद्रमा, तीर्थ विना तारणहार एकपण साधन नथी ससाररूपी समुद्रथी जे पार उतारे तेज वास्तविक तीर्थ गणाय छे तीर्थना प्रकार बे (१) जगम तीर्थ (२) स्थावर तीर्थ

साधु, साध्वी, श्रावक अने श्राविका रूप चतुर्विध सघ जगम-तरीके गणाय छे, के जेनी स्थापना अनत ज्ञानी वीतराग भगवत श्री तीर्थकर परमात्माओ पोताना केवळज्ञाननी प्राप्ति बाद तरतज अवश्य करे छे तेज तीर्थनी साची महत्तानु प्रमाणपत्र छे तीर्थनी विद्यमान दशामाज मोक्ष मार्गनी आराधना थाय छे तीर्थना विच्छेद बाद मोक्ष मार्गनी आराधना लगभग बधज थई जाय छे जगम तीर्थनी जेम स्थावर तीर्थ पण मोक्ष साधनामा उपयोगी बने छे

स्थावर तीर्थोना पण बे प्रकार—एक शाश्वत तीर्थ, बीजु अशाश्वत तीर्थ

एक जबू-द्वीप, एक धातकी खड अने अर्ध पुष्करावर्त–द्वीप मळी अढी द्वीपमा पाच भरत क्षेत्र, पाच महाविदेह क्षेत्र अने पाच ऐरावत–क्षेत्र ए पदर कर्मभूमि तरीके गणाय छे अर्थात् धर्म पण ए पंदर क्षेत्रोमाज होय छे ए पदर क्षेत्रमाथी फक्त जबूद्वीपना भरत क्षेत्रमाज अनत सिद्धोना धाम रूप १०८ नामथी अलकृत श्री शत्रुजय महातीर्थ सौराष्ट्रनी पुनीत भूमिमा आवेल छे ए शाश्वत गिरीना एकविश नामो पण गणाय छे जेनी शीतल छायामा अनेक मुमुक्षुओ स्वकल्याण साध्य करे छे

तेम आबूजी, अष्टापदजी, समेतशिखरजी, अजारा पार्श्वनाथ, तालध्वज (तलाजा), नवखडा–पार्श्वनाथजी, केसरियाजी तारगाजी, श्री शखेश्वर पार्श्वनाथजी, आदि अशाश्वत तीर्थो पण आजे भारतभूमिना भव्य जनोने मोक्षनी परम प्रेरणा अर्पी रह्या छे

एटलेज भावुक आत्माओअे आत्मशान्ति-अर्थे अवश्य तीर्थयात्रा करवी जोइए जे माटे पर्युषणा-ष्टान्हिका व्याख्यानमा व्याख्यानकार सूरिपुगव आचार्य भगवत श्रीमद्विजय लक्ष्मी सूरिजी महाराजे वर्षमा अवश्य करवा योग्य अग्यार कर्तव्य-पैकी तीर्थयात्रा कर्तव्यनी खास गणना बतावी छे एटले वर्षमा एकवार तो अवश्य तीर्थयात्रा करवी जोइअे तीर्थयात्रामा अर्हद्‌भगवतोनी भक्ति, गुरुदेवोनु वैयावच्च, सुपात्रे-दान, ब्रह्मचर्यनु सेवन, तप, साधर्मिक-भक्ति, ससार प्रवृत्तिनो–त्याग, सम्यग्दर्शनी प्राप्ति निर्मलता, स्थिरता आदि अमूल्य लाभोनी प्राप्ति थाय छे. शुक राजाए तीर्थ भक्ति द्वारा राज्यप्राप्ति अने अते कर्मथी मुक्ति मेळवी लीधी अने महान्

पापी, स्वभगिनीभोगी चद्रशेखरे पण मुक्ति साधी छेथी आ बधो प्रताप पापीओने पण तारवामा तीर्थनोज जाणवो

भूमि–सथारो, स्त्रीसगनो त्याग एकासणादि तप, सचितना त्याग, बे वखत प्रतिक्रमण, अने पू गुरुदेव.नी निश्रा, ए छऽरी गणाय छे मोटर आदि करता छऽरि पूर्वक विधि, भक्ति, उल्हास साथे यात्रा करता अपूर्व आनद तेमज घणा भयकर कर्मोनो नाश थाय छे, यात्रा करता आशातना अवश्य टाळवी, कारण के आशातनाथी भयकर पाप बधाय छे माटे, तीर्थभूमि उपर, लघुनीति, वडीनीति, भोजन आदि न करवां जोइए "अन्यस्थाने कृत पाप तीर्थस्थाने विनश्यति, तीर्थ स्थाने कृत पाप, वज्रलेपो भविष्यति" अर्थात् अन्य स्थाने थयेल पाप तीर्थ–स्थानमा भक्ति द्वारा नाश थइ जाय छे, परतु तीर्थस्थानमा जो पाप थई जाय तो वज्रलेप जेवु दृढ थवाथी, भोगव्या शिवाय छुटको न थाय वळी नवाणु प्रकारनी पूजामा श्रीमद् पडितप्रवर वीरविजयजी महाराज फरमावे छे,के 'तीरथनी आशातना नवि करिए' कारण के तेथी आ भवमा धननी हानी, दरिद्री अवस्था, रोग-ग्रस्त शरीर वगेरे फळ मळे छे, तेमज परभवमा पण नरक गति, तिर्यच थवु पडे छे माटे तीर्थनी आशातना टाळवा प्रयत्न करवो जोइए

: नवकारमां सर्व संग्रह :

नवकारमा चौद 'न' कार छे. (प्राकृत भाषामा 'न' अने 'ण' बन्ने विकल्पे आवे छे.) ते चौद पूर्वने जणावे छे अने नवकार चौद पूर्व रुपी श्रुतज्ञाननो सार छे, एवी प्रतिती करावे छे नवकारमा बार 'अ' कार छे ते बार अगोने जणावे छे नवकारमा नव 'ण' कार छे ते नव विधानने सूचवे छे

पाच 'न' कार पाच ज्ञानने, आठ 'स' कार आठ सिद्धिने, नव 'म' कार चार मगल अने पाच महाव्रतोने, त्रण 'ल' कार त्रण लोकने, त्रण 'ह' कार आदि, मध्य, अने अत्य मगलने, बे 'च' कार देश चारित्र्य अने सर्व चारित्र्यने बे 'क' कार बे प्रकारना घाति, अघाति कर्मोने, पाच 'प' कार पांच परमेष्ठिने, त्रण 'र' कार (ज्ञान, दर्शन, चारित्र्यरुपी) त्रण रत्नोने, त्रण 'य' कार (मन, वचन, कायाना) त्रण योगो अने तेना निग्रहने, बे 'ग' कार (गुरु अने परमगुरु एम) बे प्रकारना गुरुओने, बे 'ए' कार सातमो स्वर होवाथी सात राज 'उर्ध्व' अने सात राज 'अधो' एवा चौद राजलोकने सूचवे छे

मुळ मत्रमा चोवीस गुरु अक्षरो चोवीस तीर्थकरोरुपी परम गुरुओने अने अगिआर लघु अक्षरो वर्तमान तीर्थपतिना अगिआर गणिवर भगवतो रुपी गुरुओने पण जणावनारा छे

(**पू. पं. भद्रकरविजयजी गणिवर** लिखित अनुप्रेक्षामाथी')

पवित्र परिसर

(राग—हंस)

जय जग वल्लभ पारिश्वनाथ ॥ धृ ॥

कोल्हापूर कुंभोज गिरीवर
नयन रम्य मंदीर मनोहर
शिखर कटिबंद परी डौलात ॥ १ ॥

प्रतिमा त्या मंदिरी पद्मासनी
मुगुट रत्नमय कुंडल कानी
हिरकणी चमकतसे नयनांत ॥ २ ॥

भुयारांत प्रतिमा अजितांची
शिखरावरि त्या शांति जिनाची
धर्मध्वज फडफडती गगनात ॥ ३ ॥

फत्तेचंद शिरढोण निवासी
बांधुन मंदिर पाप विनासी
अंतिम एकोणीस शतकात ॥ ४ ॥

साधु साध्वी किती भाविक येऊन
जप तप करूनी होती पावन
मग्न कुणी असती नित ध्यानात ॥ ५ ॥

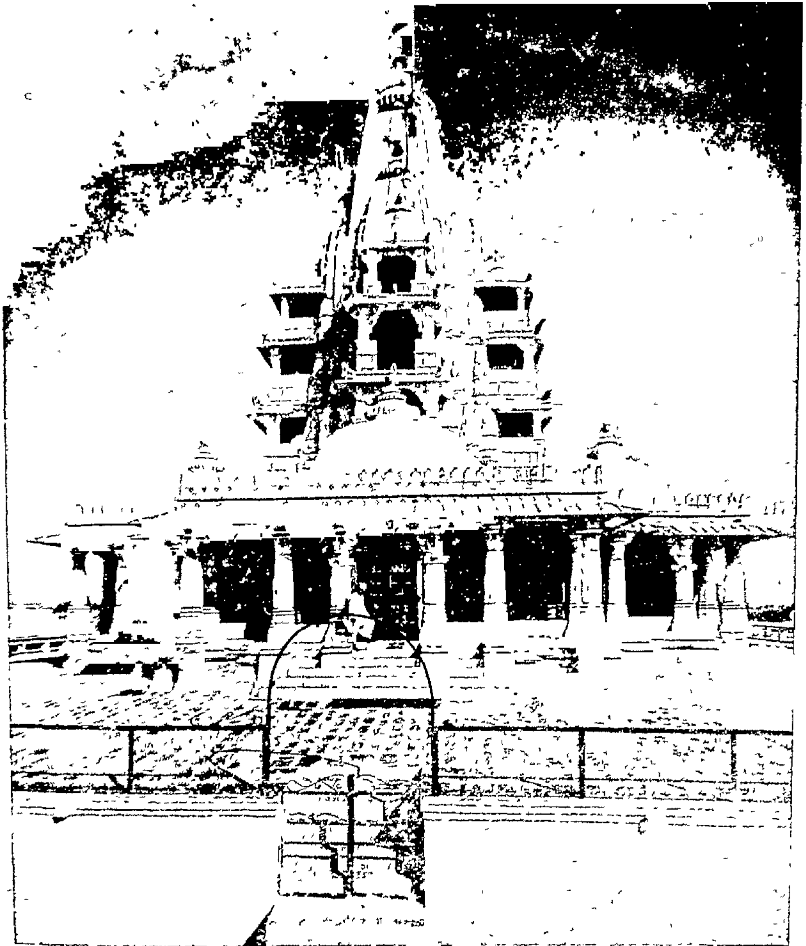
ताल मृदंग कुणी झांज वाजवुनी
भगवंताचें भजन करोनी
नाचती भक्तिच्या तालात ॥ ६ ॥

पायथ्यास आश्रम आणि शाळा
बाहुबली महामूर्ति बाजूला
तरुवर कुहू कुहू कोकिळ गात ॥ ७ ॥

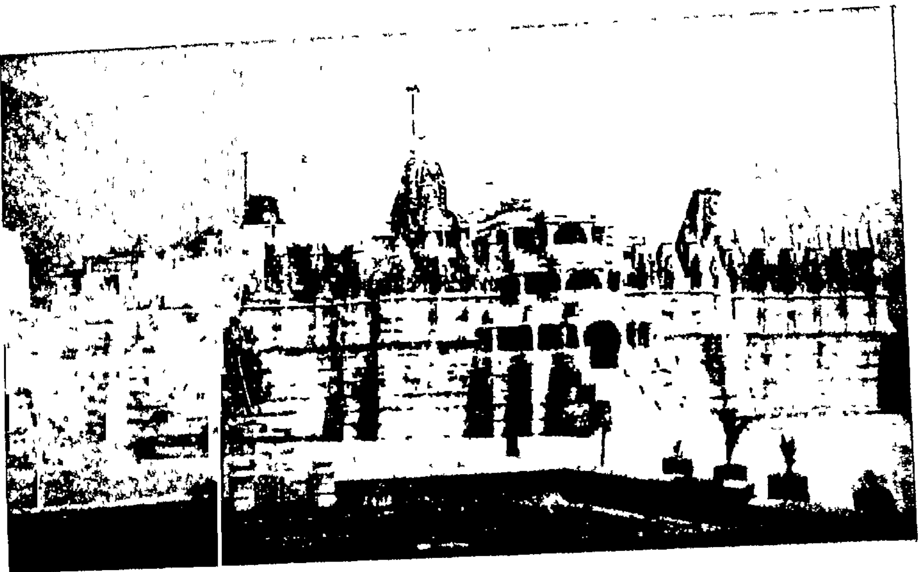
दर्शन घडता पाप—पुण्यमय
शांत होतसे राग—आगमय
तीर्थ हे अतिशय महाराष्ट्रात ॥ ८ ॥

विजया दशमी
सं २०२५

—बाळासाहेब नेमिनाथ चौगुले
कुपवाड

राजस्थानमा आवेल चौमुख अने चार माळवाळु तेमज जमीनथी ६५ फुट उंचु श्री कापरडा तीर्थनु
भव्य श्री कापरडा पार्श्वनाथ जिन मंदिर

राणकपूर तीर्थ

१४४४, खांबांचे, अजोड कारागिरीचे ऐतिहासिक जिनमंदिर

श्री उवसग्गहरं स्तोत्र अने तेनो प्रभाव

• • • • • • • लेखक पू प रंजनविजयजी गणिवर्य • • • • • • •

मूळ गथा – उवसग्गहर पास, पास वदामि कम्मघणमुक्क । विसहर–विस निन्नाम, मगल कल्लाण–आवास ॥ १ ॥

सामान्य अर्थ – पार्श्व नामनो जेनो यक्ष छे, जे कर्मसमूहथी मुक्त छे, जे सर्पना झेरने पण नाश करनार छे अने जे मगल तथा कल्याणना घरज छे, ते श्री पार्श्वनाथ भगवानने हु नमस्कार करु छु

मूळ गाथा – विसहर फुलिंगमत, कठे धारेइ जो सया मणुओ । तस्स गह-रोगमारी, दुट्ठ-जरा जति उवसाम ॥ २ ॥

सामान्य अर्थ – जे मनुष्य श्री पार्श्वनाथ नाम गर्भित 'विसहर फुलिंगमत' नामना मत्रनो जाप करे छे, तेना दुष्ट ग्रहो, रोग, मरकी, दुष्ट-ज्वर-ताव शात थाय छे

मूळ गाथा – चिट्ठउ दूरे मतो, तुज्झ पणामोवि वहुफलो होई । नरतिरिएसु वि जीवा, पावति न दुक्ख-दो गच्च ॥ ३ ॥

सामान्य अर्थ - हे भगवन्, आपनो मत्र दूर रहो पण आपने करेलो नमस्कार पण घणा फळवाळो होय छे आपने नमस्कार करनार जीवो मनुष्य अने तिर्यच गतिमा दु:ख अने दारिद्रयने पामता नथी

मुळ गाथा – तुह सम्मते लद्धे, चितामणि कप्प-पाय-वब्भहिओ । पावति अविग्घेण, जीवा अयरामर ठाण ॥ ४ ॥

सामान्य अर्थ – चितामणि रत्न अने कल्प वृक्षथी अधिक महिमावाळु तमारु सम्यग् दर्शन पामीने जीवो निर्विघ्नपणे अजरामर स्थानने (मोक्ष) पामे छे.

मूळ गाथा – इअ सथुओ महायस । भत्ति ब्भरनिब्भरेण हियएण । ता देव दिज्जवोहिं, भवे भवे पास-जिणचद ॥ ५ ॥

सामान्य अर्थ – हे महायश । भक्तिथी भरपूर अत करणवडे आ स्तवना करी, तेथी हे पार्श्व-जिनचद्र, भवोभवमा मने सम्यग्दर्शन आपो

विवेचन – आ स्तोत्र श्रुतकेवली भद्रबाहु स्वामीओ वनाव्यु छे तेमा पार्श्वनाथ भगवाननी स्तुति, मंत्रनु फल, प्रभुना नामनो प्रभाव, श्रद्धा द्वारा मोक्षनी प्राप्ती अने भवोभवमाटे, सम्यग्दर्शननी मागणी करवामा आवी छे

प्रभाव – आ उवसग्गहर स्तोत्रमा 'नमिऊण पास विसहर वसह जिणफुलिंग' नामनो महान् मत्र रहेलो छे जेथी आ स्तोत्र महा प्रभाविक छे चमत्कारमय छे, आधि-व्याधि-उपाधि नाशक अने सर्व सुख सपत्नी दातार छे माटे तेना

आराधना करवा योग्य, पूजवा योग्य अने जपवा योग्य छे

फळ – आ स्तोत्रनो सदैव जाप करवाथी, भूत, प्रेत, पिशाच्च, व्यन्तर, शाकिनी, डाकिनी विगेरे देवोओ कराएल उपसर्गो, मनुष्योए कराएला मंत्र यंत्र तंत्र विगेरे अने वाघ सिंहादि पशुओओ कराएला उपद्रवनो नाश थाय छे तेमज सूर्य, चंद्र, मंगळ, बुध, गुरु, शुक्र, शनि, राहु, केतु विगेरे ग्रहोनो उपद्रव शांत थई जाय छे कोढ, कॅन्सर, क्षय, विषम ताव, मरकी विगेरे भयंकर रोगोनो पण नाश थाय छे तेमज लक्ष्मीनो अर्थी लक्ष्मिवान्, पुत्रनो अर्थी पुत्रवान्, भार्यार्थी भार्यावान्, आरोग्यना अर्थी आरोग्यवान् बने छे तेमज मुक्तिनो अर्थी मुक्तिनो भोक्ता बने छे

जैन शासनमां महा मंगलिक नव स्तोत्रो 'नवस्मरण' तरिके प्रसिद्ध छे जे शांतिस्नात्रादि मंगल प्रसंगे गणाय छे तेमज हररोज गणवा-योग्य छे जेना नाम नमस्कार महामंत्र, उवसग्गहर स्तोत्र, संतिकर, तिजयपहुत्त, नमिउण, अजितशांति, भक्तामर, कल्याणमंदिर अने बृहत्शांति तेमां नमस्कार महामंत्र पछी उवसग्गहर स्तोत्र आवे छे आ स्तोत्र प्रगट प्रभावी श्री पार्श्वनाथ प्रभुनी स्तुति रूप छे यंत्रो अने मंत्रोथी भरपूर छे जेना जापथी सांसारिक तथा आत्मिक ए बन्ने प्रकारनी उन्नति थाय छे तेमज सर्व प्रकारना विघ्नोनो नाश अने सर्व संपत्तीनी प्राप्ती थाय छे

आ स्तोत्रना कर्ता चौद-पूर्वधर श्रीमद् भद्रबाहु स्वामि मनाय छे ते रचवानु कारण नीचेनी कथाथी जणाशे

प्रतिष्ठानपुरमां भद्रबाहु अने वराहमिहिर नामना बे ब्राह्मण बंधुओ हता, तेओ धर्मशास्त्रादि अनेक शास्त्रोना पारंगत हता एकदा शासनपति श्री वीर परमात्माना पंचम पाटे आवेला श्रीमद् यशोभद्र सूरीश्वरजी महाराजाना सत्समागम सदुपदेशथी वैराग्य पामी तेओश्रीनी पासे ते बने भाइओओ संयम ग्रहण कर्यु अनुक्रमे बने मुनिओ आचारांग आदि अग्यार अंगोना ज्ञाता बन्या, बाद बारमु दृष्टिवाद नामनु अति-गंभीर-महा अर्थवाळा अंगनो अभ्यास करवा लाग्या भद्रबाहु स्वामीये तो अथाग परिश्रम वेठी बार अंगनु संपुर्ण ज्ञान मेळवी चौद पूर्वधर बन्या अर्थात् श्रुतकेवळी थया परंतु वराहमिहिर तो आगळ वधी न शकवाथी चंद्रप्रज्ञप्ति आदि बीजु अध्ययन करवा लाग्या पूज्य गुरुदेवे भद्रबाहु मुनिनी योग्यता जाणी तेमने आचार्यपद प्रदान कर्यु,ज्यारे वराह मिहिरनी आचार्यपद प्राप्तिनी इच्छा पूर्ण न थवाथी तेणे जैनधर्मनी दीक्षा छोडी दीधी अने जैन धर्म तथा जैन साधुओ प्रत्ये द्वेष करवा लाग्यो

श्रीमद् भद्रबाहु स्वामीए आगमोपर दश निर्युक्तिओ तथा कल्पसूत्रादि अजोड सूत्रोनु निर्माण कर्यु छे

वराहमिहिरे ज्योतिष शास्त्रनो सारो अभ्यास करेल होवाथी, एना द्वारा ते पोतानी आजीविका चलाववा लाग्यो तथा पोतानी प्रसिद्धि माटे एवी वात प्रसिद्ध करी के, "हु नानो हतो त्यारथी मने ज्योतिष शास्त्रनो शोख हतो एक वखत जंगलमां गायो चरावया गयो रमतां रमतां शिलाउपर सिंह लग्ननी कुंडली काढी अने राजे उतावळथी ते भूस्याविना घरे आव्यो रात्रे लग्ननी भक्तिथी कुंडली भूसवा जंगलमां गयो परंतु लग्न कुंडली उपर साक्षात् सिंह बेठेल जोयो, परंतु डर्याविना सिंहनी नीचे हाथ नाखी कुंडली भूसी नाखवाथी, सिंह लग्ननो स्वामि

सूर्ये मारा उपर प्रसन्न थयो अने मने वरदान मागवा कह्यु मे कह्यु, 'जो आप प्रसन्न थया हो तो सूर्य, चद्र, नक्षत्र, ग्रह, तारा आदि सर्व ज्योतिप मडळ मने प्रत्यक्ष वतावो' मारा उपर कृपा करीने सूर्ये मने ज्योतिपमडळमा लइ जइ सर्व प्रत्यक्ष वताव्यु, तेथी ज्योतिप सबधी मारु ज्ञान सचोट छे" आ रीतिअे वराहमिहीरे पोतानी सस्नि प्रसिद्धि मेळवी लीधी तेणे सव्वा-लाख श्लोक प्रमाण ज्योतिष ग्रथ तथा बीजी केटलीक कृतिओ वनावी हती

एक वखत राजाने तेणे कह्यु के,'हे राजन, चोमासामा घणी वृष्टि थशे, तेमज मे दोरेल कुडाळामा, मध्य भागमा वावन पलप्रमाण माछलु पडशे' ते वात साभळी भद्रबाहु स्वामिए राजाने कहेवराव्यु के, 'वृष्टि सारी थशे परतु ५१॥ पल प्रमाण माछलु अने ते पण किनारापर पडशे. भद्रवाहु स्वामिना कहेवामुजव वधी वस्तु वनवाथी वराहमिहिरनी प्रतिष्ठा ओछी थइ अने ते साधुओ प्रत्ये वधारे द्वेपी वन्यो

राजाना त्या पुत्रनो जन्म थयो वराहमिहिरे भविष्य भाख्यु के 'पुत्रनु आयुष्य सो वरसनु छे' ते साभळी राजाने घणो आनद थयो जैनाचार्य सिवाय बीजा वधा धर्मगुरुओ खुशाली वतावबा अने आशीर्वाद आपवा राजा पासे गया अवसर पामी वराहमिहिरे राजाने कह्यु के, 'आपना त्या पुत्र जन्मनी खुशाली वतावबा वधा आव्या परतु 'भद्रवाहु' फक्त न आव्या राजाए शकडाल मत्रीने पुछ्यु त्यारे चोकशी करीने जणावीश' एम मत्रीश्वरे कह्यु

शकडाल मत्रीए पुछता, पू आचार्यदेवे जवाव आप्यो के, 'मुनिओने जन्मथी हर्ष नथी तेम मृत्युथी शोक नथी, तेमज साधुओथी त्या जवानो आचार पण नथी आ तो राजाने उश्केरवा माटे असहिष्णुता वाळाओए वात करी छे तो तमारे राजाने आटलुज जणाववानु के, आ पुत्र सातमा दिवसे बिलाडीथी मृत्यु पामशे तो हर्ष अने शोक बे प्रसगे शा माटे आववु ?'

मत्रीश्वरे राजाने आ वात जणावी तेथी गाममाथी वधी बिलाडीओ राजाए कढावी मुकी तो पण सातमा दिवसे धावमाता पुत्रने खोळमा लइने धवरावबा लागी, एटलामा बारणानो आगळीयो उपरथी पडताज राजपुत्रनु मरण थयु सर्वत्र शोकनु वातावरण फेलायु पू आचार्यदेवे राजा पासे जई ससारनी असारता समजावी राजानो शोक दूर कर्यो

राजाए पू आचार्यदेवने पुछयु के, 'आपनु वधु वचन सत्य पडयु परतु बिलाडीथी पुत्रनु मृत्यु थयु नथी' त्यारे पू आचार्य देवे आगळीयो मगावता तेमा बिलाडीनी आकृती वतावीने राजानो सशय दूर कर्यो

आथी वराहमिहिर जैन धर्म प्रत्ये बधारे द्वेषी वनी, मृत्यु पामी व्यतर देवपणे उत्पन्न थता जैन सघमा महामारीनो उपद्रव शरू कर्यो एटले भद्रवाहु स्वामीए अनेक मत्रोथी गर्भित उवसग्गहर स्तोत्र वनावी मरकी उपद्रवनो नाश कर्यो

साभळवा मुजव पहेला आ स्तोत्र सात गाथानु हतु परतु ते स्तोत्रना स्मरणथी अधिष्ठायक देवने वारवार आववु पडतु हतु तेथी देवनी विनतीथी वे गाथा भडारी दीधी छे हाल पाच गाथानु उवसग्गहर स्तोत्र छे तेमज नव, तेर, सत्तर, एकवीश अने सत्तावीश गाथावाळा उवसग्गहर स्तोत्र छे

आ स्तोत्रमा श्री जगद्-वल्लभकर यंत्र, सौभाग्यकर यंत्र, लक्ष्मीकर यत्र, भूतादि-निग्रह-कर यत्र, ज्वरनिग्रहकर यत्र, शाकिनी-निग्रहकर यत्र, विषमविष-निग्रहकर यत्र, क्षुद्रोपद्रव-निर्नाश यत्र, बृहच्चक्र, चितामणि-चक्र, वध्या-शद्वापह यत्र, मृत-वत्सा-दोष-निवारण यत्र, काकवध्या-दोष-निवारण यत्र, बालग्रहपीडा-निवारण यंत्र, लघु-देवकुल यत्र, शाति-पौष्टिक यत्र अने नव-गाथात्मक-उवसग्गहर स्तोत्रनो विशिष्ठ यत्र रहेला छे

ए प्रमाणे आ स्तोत्र महा प्रभाविक होवाथी निरतर गणवायोग्य छे

कुंभोजगिरी गुण गाऊं

(चाल– हु तो जिनवरना गुण गाउ)

हु तो कुभोजगिरि गुण गाऊं
जगवल्लभ प्रभु पार्श्व जिणदना
भावे गुण गण गाऊ ॥ १ ॥ हुं तो

अर्हनिश तारु ध्यान धरीने
हृदयकमल विकसाउ
त्रिभुवन तिलक जग उद्धारक
वटमंदिर पधराउं ॥ २ ॥ हु तो

भक्ति भेटणुं लाव्यो हु तो
अंतर वीणा वजाउ
जन्म सफळ मुज तुज दर्शनथी
पावन आज कहावुं ॥ ३ ॥ हु तो

आत्म कमल विकसावो प्यारा
शिव मंदिरे जाऊ
लब्धि लक्ष्मण कीर्ति गावे
ज्योतमां ज्योत मीलावुं ॥ ४ ॥ हुं तो

–आचार्यश्री कीर्तिसूरीश्वर महाराज

नमिउण स्तोत्र

ले पू पन्यासश्री रंजनविजयजी गणिवर्य सागली, स. २०२५

नवस्मरणो ए मागलिक स्तोत्रो छे तेमा 'नमिउण' स्त्रोत्र ए पाचमु स्तोत्र छे अेमा पार्श्वनाथ प्रभुनी स्तुती छे

पार्श्वनाथ प्रभु आदेय नाम कर्मवाला होवाथी पार्श्वनाथ पुरुषादानीय तरीके प्रसिद्धि पामेला छे जो के सर्व तीर्थकरो वाह्य तथा अभ्यतर गुणोनी दृष्टिए समान होवा छता आ अवसर्पिणी कालमा थयेल चोवीश तीर्थकरो पैकी त्रेवीशमा तीर्थकर पार्श्वनाथ प्रभुना आजे घणा तीर्थो, स्तुतिओ, स्तोत्रो विद्यमान छे तेमज तेओश्रीना नामना घणा चमत्कारो सभळाय छे

जो के चोवीस तीर्थकरोना अधिष्ठायिक देव–देवीओ तीर्थकर भगवतनी भक्ति करवाथी भक्तजनना मनोवाच्छित पूर्ण करे छे परतु पार्श्वनाथ प्रभुना धरणेद्र, पद्मावती, पार्श्व यक्ष, वैराग्यदेवी विगेरे अधिष्ठायिक देवो वधारे जागृत होवाथी ते देवो पार्श्वप्रभुनी भक्ति करनारना मनोवाच्छित शीघ्रपणे पूर्ण करे छे, अर्थात् जलदी फळ देखाय छे एटला माटे शासन प्रभावनानी दृष्टिथी शासन प्रभावक अनेक सूरिपुगवोए जागृत अधिष्ठायिकदेव-देवीओवाला तीर्थकर भगवतोनी आराधना, भक्ति, स्तुति स्तोत्रद्वारा शासनप्रवना करी छे आ प्रकारना कोई शासन प्रभावनाना हेतुथीज आ स्तोत्रनी रचना करी होवी जोइए

आ नमिउण स्तोत्र रोग, जल, अग्नि, सर्प चोर, शत्रु, राज, देव आदि आठ प्रकारना भय ने रोकनार होवाथी आ स्तोत्रनु बीजु नाम 'महाभयहर' स्तोत्र पण कहेवाय छे

आ स्तोत्रनी रचना चरम तीर्थंकर महावीर परमात्मानी १९ मी पाटे आवेला लघुशाति स्त्रोत्रना कर्ता श्रीमद् विजय मानदेव सूरीश्वरजी महाराजे करी छे पू आचार्यदेवश्री महा प्रभाविक पुरुष हता, कारणके शासन प्रभावनाना कारणेज भक्तामर स्तोत्रनी रचना पण तेओश्रीएज करी छे

भक्तामर स्तोत्र रचवानु कारण—

मालवदेशमा भव्य एवी उज्जयिनी नामनी नगरी न्यायप्रिय श्री वृद्धिभोज नामे राजा–तेनी राजसभामा चौद विद्याना पारगामी, न्याय, वेदात, मीमासा, साख्य, वैशेषिक, पातजली विगैरे षड्दर्शनज्ञाता, देवसानिध्ययुत परतु गर्विष्ठ मयूर अने बाण आदि पाचसो पडितो हता

मयूर पडिते स्वपुत्री वाण पडितने परणावी एक समय मयूर पडिते वाण पडितना घर पासेथी नीकळता दपती वच्चे थतो कजीओ साभळी मर्ममा मश्करी करी, ते कारणथी पुत्रीए स्वपिताने श्राप आपवाथी मयूर पडित कोढ रोग वाळो थयो

तेणे सूर्यदेवनी स्तुति करवाथी सूर्यदेव प्रसन्न थया, अने प्रत्यक्ष थइ तेनो कोढ रोग तेमणे दूर कर्यो आ कारणथी मयूर पडितनी सारी प्रसिद्धि थई

वाण पडिते ईर्षाथी पोताना हाथ-पग कापी ने सो काव्यवडे चडी देवीने प्रसन्न करी चडी देवीए प्रत्यक्ष थईने तेना हाथ-पग नवीन कर्या तेथी वाण पडितनी मयूर पडित करता पण वधारे ख्याति थई

आवा प्रकारना चमत्कारथी जनसमूह शिव-धर्मनी प्रशसा अने जैन धर्मनी निंदा करवा लाग्यो के जैन धर्मिओमा कोई महा चमत्कारी के विद्यावाळो पुरुष नथीज ।

एक समये श्री वृद्धिभोज राजाए जैन धर्मना अनुयायीओने पुछयु के, 'तमारा धर्ममा कोई विद्यावाळा पुरुषो छे के ?' तेओए प्रत्युत्तर आप्यो के, 'वर्तमान समयमा परमपूज्य आचार्य देव श्रीमद् विजय मानतुग सूरीश्वरजी महाराजा परम विद्यावत, प्रखर विद्वान अने चमत्कारी पुरुष छे'

ते साभळी राजाए पू आचार्य देवेशने आमत्रण आपी उज्जयिनी नगरीमा बोलाव्या

प्रवेश समये घीथी सपूर्ण भरेल एक वाटको एक माणसना हाथमा आपी पडितोए ते सूरिजीने बताव्यो, तेथी सूरीश्वरजीए एक सळी याची लइ ते घीवाळा वाटकामा मूकी श्रावकोना पुछ-वाथी आचार्य देवे आनो भावार्थ समजाव्यो के घीथी भरेला वाटकाद्वारा पडितो एम समजाववा मागता हता के, 'आ नगरी अमारा जेवा पडि-तोथी सपूर्ण भरेली छे, तेमा तमारो अवकाश थाय तेम नथी ' तेना प्रत्युत्तरमा सळी घीमा मुकीने अमे सुचव्यु के, 'जेम घीथी सपूर्ण भरेल वाटकामा सळीनो समावेश थाय छे, तेम पडित पुरुषोथी सपूर्ण भरेल आ नगरीमा अमारो पण समावेश थशेज '

पाचसो पडितोथी अलकृत राजसभामा राजाए पू आचार्य देव मानतुग सूरीश्वरजीने बोलावीने पुछयु के, 'तमारामा वक्तृत्व शक्ति छे के ?' सूरिजीए हा पाडवाथी पडितोनी साथे वाद करवानो निर्णय थयो तेमा ईश्वरनु 'जगत् कर्तृत्वनु ' खडन करी पडितोने सूरिजीए निरुत्तर कर्या पछी राजाए सूरीजीने कह्यु के, 'मयूर अने वाण जेवी तमारामा दैवी शक्ति होय तो बतावो

सूरीजीना कहेवाथी ताळायुक्त ४८ बेडीओ पहेरावी तेओश्रीने एक ओरडामा पुरीने, दरवाजो बध करीने, तेना उपर सात ताळा मारी आजु-बाजु पडितो तथा पहेरेगीरो राखवामा आव्या

पछी पू आचार्यश्रीए ' भक्तामर स्तोत्र ' रचवा माडयु एकेक काव्य पूर्ण थतु जाय तेम एकेक बेडी अने एकेक ताळु तुटतु जाय आम करता सपूर्ण भक्तामर स्तोत्र थये छते सर्व बेडीओ, सर्व ताळा, दरवाजो तेमज दरवाजाना साते ताळा तुटी गया आ जोई राजा, पडितो तथा सर्व जनसमूह आश्चर्यान्वित थया राजाए पू गुरुदेवनु सन्मान कर्यु अने ते जैन शासनना परम रागी बन्यो

विक्रम सवत पूर्वे पू आचार्य देव मानतुग सूरीश्वरेज नमिउण स्तोत्रनी रचना करेल होवाथी ते महाचमत्कार वाळु तथा महा प्रभाववाळु गणाय छे

आ स्तोत्रमा 'विसहर फुलिगमत' नामनो अढार अक्षरनो गुप्त मत्र रहेलो छे तेमज रोग जल, रायभय, जो पढइ विगेरे गाथाओ पण मत्ररूप छे

आ स्तोत्रनु श्रीसिद्ध चक्र महापूजननी जेम महापूजन पण भणावाय छे

आ स्तोत्रना स्मरण, पूजनद्वारा सर्व प्रकारना रोगो, जल, अग्नि, सर्प, चोर, शत्रु, राजसबधी सर्व उपद्रवो तथा ग्रह सबधी सर्व दोषो शात थाय छे तेमज सर्व सुखनी प्राप्ति थाय छे अने आत्मिक गुणोनो विकास थाय छे

चमत्कारमय स्तोत्रो द्वारा जो के ऐहिक सुखनी प्राप्ति जरूर थायछे परतु तेनो उपयोग भौतिक सुख माटे न करता, शासन प्रभावनाना हेतुथीज करवाथी स्व-परनु कल्याण थाय छे

नमितो तुमच्या पाया !

चाल देहाची शिदोरी भक्तिचाच ठेवा,
उघड दार देवा, आता उघड दार देवा

कुंभोज तीर्थी पार्श्व जिनराया
नमितो तुमच्या पाया, देवा नमितो तुमच्या पाया।

दर्शनास तुमच्या देवा दुरूनि मी आलो
चरण रज.कण स्पर्शाने पूत, धन्य झालो
काय कशी किमया घडली सारि तुझी माया ॥ १ ॥ नमितो

सुंदर निशांत तुझे पाहुनिया धाम
दक्षिण शत्रुंजय ठेविलेच नाम
भक्त सज्जनांना मोही तुझी गाढ छाया ॥ २ ॥ नमितो

'अनत' कृपा हो तुमची असूं धावी देवा
सेवकास सधी द्यावी करायास सेवा
सेवेवीण क्षणही एक, जावो नच वाया ॥ ३ ॥ नमितो

—अनंत

श्री कल्याणमंदीर स्तोत्रनी चमत्कारी रचना अने श्री पार्श्वप्रभुनो अद्‌भुत प्रभाव

ले पू प. भद्रकर विजयजी गणिवरना शिष्य मुनिश्री पुण्यविजय महाराज

उज्जैन नगरनी जनतामा आजे शोर-बकोर मची गयो हतो व्हेली सवारना महाकाल महादेवना मदिरमा लावी लावी दाढी अने वाकी मुछवालो, विशाल नेत्रवालो, भस्मथी जेने विलेपन कर्यु छे एवो राखोडिया रगना शरीरवाळो, जटाधारी, भरावदार मुखमुद्रावाळो, अलखनी धूनथी, जेना तन-वदन प्रफुल्लित बनी गया छे, तेवो कोइ पाखडी साधु आवीने सिहासनस्थ लिग तरफ अविनय करीने घोर निद्रामा पोढी गयो हतो

मदिरना पुजारिए आ बेहुदु दृश्य जोईने ते योगीने दूर करवा घणो, घणो, ढढोळचो छताय ते मदमस्त बनेलो योगी तसुभर खस्यो नहि के एक अक्षर पण बोल्यो नही

पुजारिए आ समाचार जनताने शखनाद फुकीने उच्चेर्या जनतामा कोलाहल मची गयो कोण एवो योगी आव्यो, के जेणे पोताना प्राणनी पण पर्वा कर्या वगर आ देवनी अवज्ञा माटे कदम उठाव्यु छे । चालो, हमणाज एनी खबर लई नाखीये अने अवज्ञानु फळ केवु मळे छे तेनो स्वाद चखाडिये । आम बेअवाज बनेला जनवर्गना टोळे टोळा महाकालना मदिर तरफ आवी रह्या

एटलुज नहि, महादेव भक्त राजा विक्रमने पण आ दु खद समाचार वायुवेगे राज मदिरमा पहोची गया क्रोधथी जेना भवा उचा चढी गया छे एवा महाराजाओ सेवकने आदेश पण करी दीधो, 'जाव' हमणाज जाव । जो योगी त्याथी न खसे तो मीठा पायेला चाबुकथी मेथीपाक आपो, जेथी ते महादेवनी आशातनाथी विरमी जाय

बस, राजानो हुकुम मेळवीने सेवको मदिरमा आवी पहोच्या अने मधुर स्वरे विनववा लाग्या के, 'रे योगीद्र । आवी बेअदबीनो पाठ तमारा कया गुरुओ शिखवाड्यो ? कृपा करी आ अवज्ञाथी दूर हटी जाव अने सूखपुर्वक तमारा मगल कार्ये प्रयाण करो नही तो अमारा मालिक-राजवीनो हुकम छे, तमोने आकरी शिक्षा करीने, मदिरनी बहार काढवा पडशे

कोण जाणे आ योगी शु बहेरो छे ? आपणा वचनने साभळतो नथी अने नयनने पण खोलतो नथी। तो राजवीनो दड अजमावो आज एनो न्याय छे सेवको योगीनी पीठपर जाणे धोबी कपडापर पाया (धोको) झिके तेम निमक पायेला चाबुक एकपर एक लगाववा माड्या पण आश्चर्य ।

आ योगी तो जराए हुकार न करता खडखड हसी रह्यो छे

चमत्कार तो अही अद्भुत प्रसरे छे के, जे चाबुक योगीनी पीठपर पडे छे, तेनो मार अत पुरमा रहेली कोमलागी राणीओ उपर अदृश्य पडे छे, जेथी राणीओना नयनोमाथी लाख लाख आसुना वुद वहि जाय छे आ वज्राघात समान वेदना साभळीने राजा विक्रम क्रोधथी होठने पीसतो, तुरत महेलमाथी रवाना थईने महाकालना मदिरमा आवेछे अने आ कपरी शिक्षाथी सेवकोने अटकावे छे

दु खथी तप्त थअेलो राजा योगीना बे पगमा पडीने पोते करेली शिक्षानी माफी प्रार्थे छे अने कर जोडी, विनयावृत वनी प्रार्थना करे छे के, 'योगीविरेद्र ! मारा लायक सेवा फरमावी मने कृतकृत्य करो' ।

स्मित हास्य वेरता योगी बोल्यो के, 'राजन् ! सत्य तत्वने पामी जीवन-नौकाने भवसागरथी पार उतार' ।

राजवी शिरसावद्य वनीने विनती करवा लाग्यो के, 'हे योगीराज, सत्य मार्गनो राह वतावी मुज जीवनने सफल करो '

पदमासनथी वेसी रुपेरी घटडी जेवा मधुर आवाजे महाचमत्कारि श्री कल्याण-मदिर स्तोत्रनी गाथाओ जेम जेम वदना गया, तेम तेम सन्मुख रहेलु महादेवनु लिग वज्र पडे अने पहाडमा चिराड पडे तेम तुटयु, अने सत्तरमी गाथाए तो लिगमाथी धुमाडाना गोटा प्रसर्या अने एकदम सौना आश्चर्य वच्चे छीपमाथी मोती निकळे तेम देवाधिदेव पार्श्वनाथ प्रभुनी भव्य प्रतिमा प्रगट थइ, अने जैन शासननो जय जयकार वर्तायो

योगीवरे राजवीने तत्वत्रयीनु रहस्य समजावी आर्हत् धर्मनो साचो उपासक बनाव्यो

ते योगीश्वर अन्य कोई नहि पण शासन सम्राट आचार्य सिद्धसेन दिवाकर सूरीजी !

पापनो एकरार याने सिद्धसेन दिवाकर सूरीजीनी पूर्वावस्था – शासन नभोमणी युग प्रधान सिद्धसेन दिवाकर सूरीजी महाराजा शात अने गभीर वदने शिष्यवर्योने आगम पाठनो स्वाध्यय यज्ञ चलावी रह्या छे

आ समये एक विद्वान पडितोनु टोळु आचार्यश्रीना दर्शने जैन शाळामा प्रवेश करे छे

विनयाव्रत वनी, प्रणाम पूर्वक जैन धर्मनी जिज्ञासाथी तत्व चर्चानी आस्था पूर्वक ज्ञान-सुधानु पान करे छे आनदित वने छे

अते विदाय लेता पडित प्रवरो प्रश्न करे छे के, 'हे सूरीद्र, आपणा धर्मना सुत्रो-आगमो प्राकृत भाषामा छे तो आप सस्कृतना प्रकाड विद्वान छो, तो ते सुत्रोने देवभाषमा सस्कृतमा अलकृत न करो ?

सुरीश्वरजी ए साभळी स्मित हास्यथी बोल्या के, 'प्राज्ञो, तमारी वाणी योग्य छे मारी यथाशक्ति हु प्रयत्न करीश '

एक समये सिद्धसेन दिवाकर महाराजे श्री नमस्कार महामत्र पाठनी सस्कृत भाषामा 'नमोऽर्हत सिद्धाचार्योपाध्याय सर्व साधुभ्य ' एम रचना करीने, ते तेमना गुरुदेवना करावुजमा अर्पण कर्यु अने आगमोने सस्कृत भाषामा रचवानी पोतानी भावना प्रदर्शित करी

सूत्रने जोइने गुरुदेवे जणाव्यु के, 'हे भद्रे ! आपणा करता आगे असख्य गणधर भगवन्तो, चौद पुर्वीओ, विशिष्ट श्रुतज्ञानीओ शु ओछा

दीर्घ दृष्टिवाळा हशे, के कोइ महामना आचार्य पुगवे सस्कृतमा आगमो न गुथ्या ? जे लब्धिधर गणधर भगवतोओ प्राकृतमा रचना करी ए देवाधीष्ठित तथा अनत मगलने आपनारा महामूला सुत्रो छे एथी आपणा जेवा सामान्य मुनिवरे गणधरोना सुत्रोनी आशातना विराधना न सेवाय माटे हे सरलाशयी, आ सुत्र रचीने ते प्रभु-मार्गनी मोटी आशातना करी छे, तो हवे तेनु प्राय श्चित-गगामा स्नान करी विशुद्ध बन अने शास्त्र विरुद्ध रचनाथी विरमी जा

भव भिरु सुरिवरे 'तहत्ति' कहीने गुरुदेवनी आज्ञा शिरोमान्य करी, आलोचनानी प्रार्थना करी

कल्याण वाचक गुरुवरे, शिष्यनी पाप मार्गथी पाछो हटवानी प्रकृति जाणी, शास्त्रनी मर्यादा मुजब पाराकित प्रायश्चित रुपे १२ वर्ष एकात-वास सेवी, कोइ एक मोटा राजवीने उपदेशवा-रिथी देवाधिदेवनो परम भक्त बनाववानो करडो अभिग्रह आप्यो विनय-नम्र शिष्ये ते अभिग्रहने गुरु-कृपानी शेष मानी शिरपर चढाव्यो

अने एक मगल दिवसे पू सिद्धसेन दिवाकर सूरविरे योगीना भव्य अने नविन स्वागमा प्रस्थान कर्यु अने गुरुवरनी महती कृपाथी ते घोर पाराञ्चित प्रायञ्चितना अभिग्रहने पुर्ण करी शुद्ध कुदनसम निर्मळ बनी, जैन शासननी विज-यपताका लहेरावी अते सुगतिना भोक्ता बन्या

जयजगवल्लभ पास जिनेसर (राग कल्याण)

रचयिता पू. पं. श्री रजनविजयजी गणिवर्य (सागली, स २०२५)

जय जगवल्लभ पास जिनेसर, नमन पूजन वदन करिए ॥ जय० ॥
यश कीर्ति वाधी तुम जगमां, नाम आदेय कर्म गणिए जय०
जगदानंदन, पापनिकदन, दु:ख दोहग दुरित हरिए जय०
गहन सिद्धात तमारो प्रभुजी वरिए तो भवजल तरिए जय०
वर्ण बत्रीस समाय छे श्लोके, तुज वर्ण नवि जगमहिए जय०
लगन लगी छे तुज दर्शननी, मुज मन आश सदा पुरिए जय०
भव भय भजन, सवि सुखदायक, तरण तारण प्रभु तु कहिए जय०
पार्श्वनाथनु नाम स्मरता मनवाञ्छित पूरण करिए जय०
सकल जंतु हितकारक जिनवर, कामविदारक तु कहिए जय०
जित लीया तें सुर कमठने, समता सागर तु भणिए जय०
नेक नजर करी नाथ निहाळो अर्ज अमारी चित धरिए जय०
सकल यात्रिगण यात्राए आवे, पूनित कुभोज गिरी वरीए जय०
रत्न तिलकसम नाथ अमारा, मनरंजन पावन करिए ॥ जय० ॥

कल्याणमंदिर स्तोत्र अने अवंतिपार्श्वनाथनो इतिहास

ले पू. आ. विजयभद्रसूरीश्वरजी म. ना प्रशिष्यरत्न पू. पं. चरणविजयजी गणिवर

"आकृति गुणोने सूचवे छे" अर्थात् माणसनी मुखाकृति जोताज माणसना गुणो या दोषो तरतज समजाइ जाय छे तेवी रीते ऐतिहासिक महापुरुषोना गुणो जाणवा माटे ए महापुरुषोनी मुखाकृति पण घणीज सहायक बने छे

जगतमां सर्वगुणी आत्माओमा वीतराग परमात्मा जिनेश्वर देवज सर्वश्रेष्ठ छे तेमना नामस्मरणथी, तेमनी प्रतिमाना दर्शनथी, तेमना गुणोनु ध्यान करवाथी ते भगवतोनी पूजा सत्कार, सन्मान करवाथी, आत्मा धर्ममार्गने पामी शके छे, अने दोषोनो त्याग करी आराधक बने छे

प्रश्न—जैनधर्मने माननारो एक पक्ष पण प्रतिमानु खडन करे छे प्रतिमानु नाम साभळी तेमना प्रत्ये दुगच्छाभाव करे छे, प्रतिमा-पूजन ए धर्म नथी पण अधर्म छे, तो अेमनी दलीलो व्याजबी नथी ?

उत्तर—वास्तविक रीते गणीये तो दलीलोज नथी जगतमा बधी सारी वस्तुओ बधाने गमे छे तेम पण नथी जुओने घुवडने सूर्य क्या गमे छे ? उटने द्राक्ष, भुडने घेवर, रासभने साकर, विगेरे नथी गमता तो शु सूर्यादि वस्तुओ खराब छे ? अने तेथी सूर्यादिनी किमत ओछी थई जती नथी बीजु मूर्तिपूजाने नही माननार मुसलमानो, आर्य समाजीओ, स्थानकवासीओ पण बीजा अर्थमा प्रतिमाने अने प्रतिमापूजनने अपनावे छे

मुसलमानो मक्का मदीनाने महमद पैगबरनु जन्म अने मरणस्थान होवाथी पवित्र मानीने हज यात्रा करवा जाय छे तेनी सन्मुख नमाज पढे छे दिवसमा अनेकवार तेनु स्मरण करे छे

आर्य समाजीओ पण तेमना स्थापकोना फोटाओना दर्शनादि करे छे

स्थानकवासीयो तेमना मुनिओना शबनु बहुमान करे छे हजारो लोको अे समये भेगा थाय छे तेमनी शबवाहिनी शणगारे छे प्रणामादि पण करे छे. तेमनी मूर्तिओ पण छे तेमना तथा आर्याओना फोटाओ पण पडी गया छे पुस्तकोमा पण छपाया छे आ पण एक प्रकारनु प्रतिमा-पूजनज छे

प्रश्न—ते तो फक्त ओळखाण माटे छे परतु पूजन माटे नथी

उत्तर—भाग्यशाली आत्माओ ! अमे पण वीतराग देवोना गुणोने जाणवा माटे तथा तेमना उपकारने याद करवा माटे वितरागदेवनी प्रति-

माना उपासक छीये शास्त्रोमा कह्यु छे के 'वीत-राग जनो ध्यायन् भजते वीतरागता, ईलिका भ्रमरीध्यानात् भ्रमरीआयते क्रमात्' अटले जेम त्रण इंद्रियवाळी इयळ भमरीना ध्यानथी मरण पामी भमरीरूपे बने छे तेम वीतरागना ध्यानथी आत्मा पण वीतराग दशाने पामे छे नारीनो फोटो जोवाथी माणस विकारी बने छे तेम जिनप्रतिमाना दर्शनथी वीतराग परमात्मानी मुद्रानो ख्याल आवे छे तथा वैराग्यभाव उत्पन्न थाय छे

प्रश्न—केटलाकोनु अेवु कहेवु छे के प्रतिमा पूजननो पंथ हमणा नीकळयो छे जैन आगमोमा मूर्तिपूजानु विधान नथी

उत्तर—ते तद्दन खोटु–असत्य छे सिंधमा मोहनजाडेरा–जुना खंडिअेरोमा हजारो वर्षनी जुनी प्रतिमाओना अवशेषो नीकळेला छे तेवीज रीते अे मथुरानो कंकाळी टील्लो–जुना खंडीअेरना खोदकाममा घणी जिनप्रतिमाना अवशेषो मळी आव्या छे, जेने शोधखोळना विद्वानोअे हजारो वर्षना प्राचीन ठराव्या छे

आ सिवाय जैन इतिहासोमा वर्णन करायेल जैनप्रतिमानी प्राचीनताना पुरावा मूळ आगमोमा तथा बीजा प्रमाणिक ग्रंथोमा हमणा पण सेंकडोनी संख्यामा मळे छे केटलीक जिनप्रतिमाओ असंख्यात क्रोडो अने लाखो वर्षनी पण हमणा विद्यमान छे

शंखेश्वर पार्श्वनाथ प्रभुनी प्रतिमा असंख्यात वर्ष पूर्वनी छे गिरनारना मूळनायक श्री नेम-नाथस्वामीनी प्रतिमा क्रोडो वर्ष पूर्वनी छे, स्तंभन पार्श्वनाथ, अजाहरा पार्श्वनाथ, शरिसा पार्श्व-नाथ अंतरिक्षजी पार्श्वनाथ, चारुपवासमना पार्श्वनाथनी प्रतिमा पण लाखो वर्ष पूर्वनी प्राचीन छे

आ बधी जिनप्रतिमाजीना इतिहासो पण शास्त्रोमा अनेक प्रमाणिक ग्रंथोमा सचवाई रहेल छे. तेज जिनप्रतिमानी प्राचिनताने पुरवार करे छे आवाज एक जिनप्रतिमाजीनी प्राचीनताने सूचवनार अवतिपार्श्वनाथनो इतिहास जाणवो

एक समये श्री स्थूलिभद्रस्वामीना बीजा पट्टधर पु आर्यसुहस्तिसूरीजी म स्वशिष्योना परिवार साथे विहार करता मालवदेशनी मुख्य राजधानी उज्जयनिमा पधार्या अने एक धनवान तेमज श्रद्धावान भद्रा नामनी सार्थवाहीना घरे एक बाजुना मकानमां उतर्या

रात्रिना प्रथम पहोरमा पू आचार्यदेव मधुर रीतथी स्वाध्याय करता हता एज समये भद्रा-देवीनो पुत्र अवतिसुकुमार सूरीश्वरना स्वाध्या-यना कठनी मधुरता भर्या शब्दो साभळी ते शब्दोनी एकाग्रतापूर्वक विचारणा करता क्षयो-पशम थवाथी तेने सूत्रोना अर्थनो ख्याल आव्यो. अने सूरीश्वर पहेला स्वर्गना नलिनी गुल्म विमाननु अध्ययन करता हता तेनो बोध थवाथी अवतिसुकुमारने जातिस्मरण ज्ञान थयु पोतानो नलिनीगुल्म विमानसबधी पूर्वभव-त्याना सुख नजरसमक्ष थवाथी पू सूरिदेव पासे गयो

अवतिसुकुमार—भगवन् आप क्याथी आवो छो ?

सूरिदेव—अमे वीतराग परमात्मा महावीर-स्वामीना निर्ग्रंथ साधुओ छीये अने ग्रामानुग्राम विहार करता अत्रे आव्या छीये

कुमार—आपने आ नलिनीगुल्म विमाननी वातो क्याथी जाणवा मळी ?

सूरिदेव—भगवान् महावीर परमात्माना आगमोथी

कुमार–हु पण नलिनीगुल्म विमानमाथी आवेलो छु. ते आप जाणो छो ?

सूरिदेव–जिनेश्वरदेवना आगम अने श्रुतज्ञानना क्षयोपशमथी अमे जाणीये छीये

कुमार–हु त्यां केवी रीते गयो ? ते स्थान मारे केम छोडवु पडयु ? मने ते स्थानमाथी केम निकळवु पड्यु ? ते बतावशो ?

सूरिदेव–भाग्यवान् ! कोई कोईने क्याये लई जतु नथी परतु आत्माज पोताना करेला शुभाशुभ कर्मोना योगेज सुगति अथवा दुर्गतिमा जाय छे तेवीज रीते शुभ आयुष्यना योगे मनुष्य अने देवगतिमा जाय छे अने ते ते गतिना सुख आत्मा भोगवे छे तेवीज रीते अशुभ आयुष्यना योगे दुर्गतिमा जई दुखो भोगवे छे ते ते गतिना आयुष्यो पूर्ण थताज जीव बीजी गतिमां जाय छे

कुमार–हे भगवन्, मे अेवु कयु पुण्य कर्यु के जेथी देवलोकना सुखो मने मळ्या अने ते सुखो छोडीने पाछु अहि आववु पडयु ?

सूरिदेव–भाग्यशाली आत्मा ? तू फक्त बेज दिवस मन वचन कायाथी जीवदयानु पालन करवाथी वैमानिक देवलोकनु आयुष्य बाधी नलीनी गुल्म विमानमा देवपणे उत्पन्न थयो, त्यानु आयुष्य पूर्ण करी बाकी रहेल पुण्य भोगववा माटे आ धन कुबेर पीनाना पुत्रपणे उत्पन्न थयो

नलीनीगुल्म विमानसबधी देवभवनो, पहेलो भव आ भवथी आगल त्रीजा भवे तू एक मच्छीमार हतो दररोज पाणीमा जाल नाखी, माछला पकडी तेना द्वारा आजिवीका चलावतो हतो पापानुबधी पापना योगे तू दररोज पाचसो जीवोनो नाश करी-करावी तू आजिविका चलावता छतां तू पोताने भाग्यशाली मानतो हतो

रहेवामाटे वगडामा एक घासनी झुपडी हती काळी, कुबडी, काणी, कदरुपी, कटु अने कुटिल स्वभाववाळी तारे पत्नी हती पाच सात कपडावगरना तारे बालको हता

एक वखत तू नदीतरफ माछला पकडवानी जाळ लई जतो हतो तेज समये रस्तामां एक ध्यानस्थ जैन मुनि तारा जोवामा आव्या इन्द्र जेवा रुपवत भलभलाना क्रोधानलने ठारवामा समर्थ, समताना सागर एवा मुनिने जोतांज तू त्या उभो रहयो

मुनिवरे काऊसग्ग पार्यो ते पण मुनिने नमस्कार कर्यो मुनिवरे 'धर्मलाभरुप' शुभाशिष तने आपी ते धर्मलाभनो अर्थ 'पूछवाथी मुनिश्रीए विस्तारथी जीवदयामय धर्म समजाव्यो तारी योग्यताना कारणे मुनिवर्यना वचनो साभळ्या, गम्या अने अत्यारसुधी करेल जीवहिसारुप पापोमाटे कमकमाटी आववाथी पापथी केम छुटाय ते माटे मुनिवरने ते पुछ्यू

मुनिराजे पण तने कह्यु के जीवहिसानो त्यागकर ते पण मुनिराजपासे जीवहिसा न करवानी प्रतिज्ञा लीधी, जीवहिसाना जाळ विगेरे उपकरणोनो पण ते नाश कर्यो अने तु घरे गयो.

तु माछला वेची अनाज लावे तोज पेटनो खाडो पुरी शकाय तेम होवाथी आखु कुटुब तारी राह जोई रहयु हतु अेटले ज्यारे तु घेर गयो त्यारे सर्व तने घेरी वळया तारी पत्नीओ तने पुछ्यू के मच्छी लाव्या के ? ते उत्तर आप्यो के आजे माछली पकडाई नथी वात करता झगडो थयो, अने तु घरमाथी नासी गयो अने दूर वगडामा देवकुलमा छुपाई गयो. तारी स्त्री तथा सगावहालाए घणी तपास करी पण पत्तो न लाग्यो तु बे दिवस भूख सहन करी मुनिश्रीना दर्शन, तेमनो उपदेश, जीवदयानी अनुमोदना करता देव आयुष्य बाधी मरण पामी नलिनीगुल्म विमानमा

देवपणे उत्पन्न थयो त्या देवसुख भोगवी अत्रे भद्रागेठाणीना पुत्रपणे जन्म लीधो

कुमार– हे भगवान्, जोके आत्मकल्याणमाटेज धर्मनी आराधना करवी जोइये, परतु मारा देवभवना ससर्गना कारणे तेज नलिनीगुल्म विमानना सुखोनु विस्मरण थई शकतु नथी, तो आत्मकल्याणमाथे ते नलिनीगुल्मविमानमा केवी रीते जई शकाय ! ते कृपा करीने जणावो

सुरिदेव– मनुष्यजन्म, आर्यक्षेत्र, जैनकुल, निरोगी शरीर, पाचे इद्रियोनी पटुता, देव, गुरु, धर्मनी निकटता, देव, गुरु, धर्मनो सदा काळ समागम-अवियोग, वीतराग वचनोनु श्रवण, वितराग वचनोमा गाढ राग, तत्वश्रद्वा, तत्वनी विचारणा, देवगुरुधर्मनी ओळखाण, निरतिचार-चारित्रनु पालन ए बधा आत्मकल्याणना साधनो तथा मार्गो छे

कुमार – भगवान्, परतु नलिनीगुल्म विमानमा केवी रीते जई शकाय !

सुरिदेव– सयमधर्मनी आराधनाथी आत्मा जो मोक्ष पण मेळवी शके छे तो देवलोकनी तो वात ज शी करवी ?

कुमार– भगवन्, तो हमणाज मने दीक्षा आपो

सुरिदेव– भाग्यशाली, तारी भावना घणीज उत्तम छे परतु तारा मातुश्रीनी रजा होय तो असे खुशीथी दीक्षा आपीये

कुमार गुरुभगवतनु वचन मस्तके चडावी मातापासे आव्यो अने मच्छीमारना भवथी आरभी धर्मआराधनाथी नलीनीगुल्मा उत्पन्न थई अत्रे केवी रीते आव्यो अने हवे नलीनीगुल्म विमानमा जवानी इच्छा अने ते माटे चारित्रनी इच्छा विगेरेनु वर्णन मातापासे कर्यु

कुमार– हे उपकारिणी माता, पूर्वना ससर्गना कारणे नलिनीगुल्म विमानमा जवानी मारी तीव्र भावना छे, त्या चारित्र लीधा विना जइ शकातु नथी तो माताजी, मारापर कृपा करी दीक्षा लेवानी रजा आपो

शंका– केटलाक लोको अेम कहे छे मातापितानी रजावगर दीक्षा लई शकायज नहि अेटलेज पू. आचार्यदेवे अवतिसुकुसारने मातानी रजा लई आव पछी दीक्षा आपीशु अेम कह्यु

उत्तर– जैन शासनमा आठ वर्षथी सोळ वर्षनी उमर सुधी दीक्षा माटे मात-पिता-वडीलोनी आज्ञानी जरुर खास, परतु सोळ वर्ष पछी उमरनो वडीलो आदिनी आज्ञा मेळववा शक्य पयत्न जरुर करे परतु कदाच प्रयत्नो करवा छता रजा न पण मळे तो पण सयम लई शके छे दा त खुद प्रभु महावीर परमात्माए पण इन्द्रभूति प्रमुख अग्यार पडितो तथा तेमना४४०० विद्यार्थीओने मातादिनी वगर रजाए पण दीक्षा आपी छे आ वात कल्पसूत्र विगेरे जैनशासनना प्रमाणिकग्रथोमा छे

माता– भाई, तारी वात साची परतु तु तो मारे एकज पुत्र केटली होशथी सुदर वत्रीश कन्याओ साथे परणाव्यो छे ? वळी तारा जवाथी अमारो वशरुप महेल पण नाश पामी जशे तारावगर मारु तथा वत्रीश स्त्रीओनु जीवन केवु थशे ? तेनो तो विचार कर माटे भाई, दीक्षानी वात करीश नहि

अवतिसुकुमारे माता अने पत्नीनो रागममत्वनो अतिरेक जोयो-साभळयो तेथी तेने लाग्यु के माता चारित्र लेवानी रजा आपशे नहि अने गुरुमहाराज मातानी रजा विना दीक्षा

आपशे नहि तेथी एकातमां जई मुनिराजनो वेश जाते पहेरी लीधो अने मुनिवेषमांज गुरुपासे जवा लाग्यो

आ दृश्य जोई माता-पत्नी आदि रोककळ करवा लाग्या परतु वज्र जेवा हृदयवाळा कुमार-पर तेनी कईपण असर थई नहि, अने माताअे दु खित हृदये सयमनी रजा आपी अने पू आचार्यदेवे कुटुबनी हाजरीमाज अवतिसुकुमारने विधीपूर्वक सयम आप्यु कुटुवना सर्वे जनो उदासीनहृदये स्वगृहे गया

पछी अवतिसुकुमारे गुरुआज्ञापूर्वक कथारी-कुड्ग नामना वनमा जई अनशन लीधु रस्तामा अनेक प्रकारना कष्ट पडता छता धर्मध्यानमा तत्पर बन्या

आ वाजु मछीमारना भवसवधी जे स्त्री हती, ते मरण पामी घणा पशुभवोमा भटकी शियाल-वीपणे उत्पन्न थई ते शियालणी पोताना बच्चा-सहित फरती फरती ज्या अवतिसुकुमार छे, त्या आवी तेने पूर्वजन्मनु वेर याद आववाथी मुनिना शरीरने खावा लागी मुनि पण आ शरीर मारु नथी, क्षणविनाशी छे, आत्माज नित्य छे एम अनित्य भावना भावता उपसर्ग सहन करी आयुष्य पूर्ण करी पहेला देवलोकमा नलनीगुल्म विमानमा देवपणे उत्पन्न थया

सवारमा भद्राशेठाणी तथा बत्रीश स्त्रीओ पू आचार्यभगवत आदि मुनिवरोने वदन करवा आव्या विधीपूर्वक वदन कर्या वाद अवतिसुकुमार मुनिने न जोवाथी पू आचार्यदेवने पुछ्यू के नूतन मुनि केम देखाता नथी ?

पू आचार्यभगवते उत्तर आप्यो के तमारो पुत्र अवतिसुकुमार जे नलिनीगुल्म विमानमाथी अत्रे जन्म लीधो हतो त्याज पाछो एक दिवसनी चारित्रनी आराधना करी उपसर्गो समभावे सहन करी काळ करी नलिनीगुल्म विमानमा उत्पन्न थयो छे माटे शोक करवा जेवु नथी, आवा आचार्यभगवतना वचनो साभळी सर्वेनो शोक नाश पाम्यो अने धर्मभावना उलटी मजबूत थई अने ससारनी अनित्यता जाणी सगर्भा एक पुत्र-वधुने मूकी एकत्रीस पुत्रवधुओ साथे माताए पू आचार्यभगवतनी पासे सयम ग्रहण कर्यु

सगर्भा पुत्रवधुअे एक पुत्ररत्नने जन्म आप्यो तेणे पोताना पिता अवतिसूकुमारनी दीक्षा-अनशनादिनी हकीकत स्वमाताद्वारा जाणी सस्कारी पुत्रे मातानी प्रेरणाथी पिताना मरण-स्थाने एक भव्य जिनमदिर बधावी पोताना पिताना नामनी अवतिपार्श्वनाथनी प्रतिमा भरावी ते मदिरमा विधीपूर्वक प्रतिष्ठीत करी आ स्थान घणुज भयकर होवाथी महाकाळ तरीके प्रसिद्ध थयु अने प्रतिमा अवतिपार्श्वनाथ तरीके प्रसिद्ध थई

महावीर परमात्माना निर्वाण वाद आ पच्चीस्सो वर्षोना गाळामा धर्म उपर अनेकवार हुमलाओ थया छे तेवा सयोगोमा तीर्थोमा पण घणीवार अनिच्छनीय बनावो बन्या छे तीर्थो - मदिरो-मूर्तिओ पण इतर धर्मीओना कबजामा गई छे एवा घणा दाखला इतिहासमा देखाय छे तेमा पण बधी प्रजाकरता जैनधर्मी प्रजा श्रद्धा — भक्तिवत होवाथी तेने घणीवार सहन करवाना प्रसगो आव्या छे तेवी रीते परधर्मना आक्रम-णोमा आपणु आ अवतिपार्श्वनाथ तीर्थ पण शैव धर्मनी सत्तामा आवी गयु हशे आ जिनमदिर वीरनिर्वाणना त्रीजा सैकाना उत्तरार्धमा बन्यु

छे परतु परधर्मीओना कबजामा क्यारे गयु तेनी माहिती मळती नथी परतु वीरनिर्वाणना प्राचमी सदीना उत्तरार्धमा विक्रमादित्यना गुरु पू सिद्धसेनदिवाकरसूरिश्वरद्वारा आपणा कबजामा आ तीर्थ आव्यु एम समजी शकाय छे

चौद विद्याना पारगामी अने सर्व जैनशास्त्रोना पण अनुभवी आचार्यदेव सिद्धसेनसूरीने गणधरभगवतोओ वालभोग्य अर्धमागधि भाषामा बनावेल सूत्रोने हु पडितयोग्य सस्कृत भापामा वनावु एवु कहेवाथी गणधर भगवतोनी आशातना थवाथी श्री सघे अतिदुर्धर "पाराचित" नामनु प्रायश्चित आप्यु तेमणे पण अदीनभावे स्वीकार कर्यो

तेमणे वीजु वधु प्रायश्चित पूर्ण कर्यु परतु जैनतीर्थना उद्धारनीज विधी अधूरी हती पोताना श्रुतज्ञानना वले अवतिपार्श्वनाथनी तीर्थभूमिनो ख्याल आव्यो के अत्यारे ज्या महादेवकाल मदिर छे त्याज अवतिपार्श्वनाथ तीर्थ हतु तेना उपर शैवपथिओओ शिवमदिर वनावी तेमा शिवलिगनी स्थापना करी छे तेथी सूरिश्वरजी उज्जयिनी नगरमा पधार्या

पू आचार्यभगवत ते शिवमदिरमा जई शिवलिंग तरफ पग राखी सुई गया प्रभाते मदिरनो पुजारी आव्यो उठाडवा प्रयत्न करवा छता न उठवाथी विक्रमादित्य नृपने पुजारीओ जणाववाथी राजा मदिरमा आव्यो अने पू आचार्यभगवतने कह्यु के आप तो ज्ञानी छो तेम छता शिवभगवतनी आशातना केम करो छो ? आ भगवतनी तो स्तुति करवी जोईये

सुरीदेव — आ भगवत मारी स्तुति सहन नही करी शके !

विक्रमादित्य —भले स्तुति सहन न करी शके तमे तमारे जरुर स्तुति करो आचार्यभगवते 'कल्याणमदिर' स्तोत्रनी रचना स्तुतिरूपे करवा माडी तेमा चुमालिस गाथामय वसततिलकारागमा अग्यारमी गाथा "यस्मिन् हर प्रभृतयोऽपि हत प्रभावा" श्लोकनी उच्चारणा थताज मदिरनी भूमि कपवा लागी शिवलिग फाटयु अने फणायुक्त श्री पार्श्वनाथस्वामीनी प्रतिमा प्रगट थई पछी कल्याणमदिरना चुमालिस श्लोको पूर्ण कर्या अने ते मदिरमा मोटा आडवरपुर्वक अवतिपार्श्वनाथनी प्रतिमानी प्रतिष्ठा थई

राजा विक्रमदित्यने पू आचार्यभगवतनी आवी अद्भुत शक्ति जोई पु सूरिजी तथा जैनधर्म प्रत्ये वहुमान थयु पछी तो पू सूरिश्वरजी म ना वारवार समागम व्याख्यान श्रवणना योगे शकाना समाधानो थवाथी जैनधर्मप्रत्ये राजानी श्रद्धा दृढ वनी अने जैनधर्म राजाओ स्वीकार्यो

विक्रमराजाने पू आचार्यदेवने दिवाकरनी पदवी आपी अने तेमना सदुपदेशथी राजाओ श्री सिद्धाचलमहातीर्थनो मोटो सघ काढयो वळी पू आचार्यदेवनी प्रेरणाथी राजाओ तमाम देशनु करज चुकाव्यु अने लोकोने करजमुक्त कर्या अने तेथी वीरनिर्वाणथी ४७० वर्षे विक्रमसवत् शरू थयो

इतिहासमा अेम आवे छे के विक्रमदित्यने वैताल नामनो देव वश हतो पोताने राजाना सेवक तरीके मानतो हतो तेथी राजाना सर्व कार्य करी आपतो हतो विक्रमराजाने सूवर्णपुरुषोनी प्राप्ति थई हती वीजा अनेक किमती तथा चमत्कारी रत्नो पण मल्या हता आ नृपतिओ वीजा लोकोपकारक घणा कार्यो साथे धर्म प्रभावनाना पण घणा कार्यो कर्या हता कलियुगमा विक्रमराजा जेवा जैनशासनप्रभावक घणा ओछा राजाओ थया छे

आ स्तोत्र महावीरपरमात्माना पाचमा सैकाना अते बनेल होवाथी लगभग बे हजार पहेलानु गणाय वीतराग शासनमा पूर्वे पण घणा प्रभावक आचार्यो थया छे अने स्तोत्रो पण बनेला छे

कल्याणमदिर प्रभावक तथा प्राचीन होवाथी जैनसघमा मानवतु स्थान भोगवे छे आ स्तोत्रना भूतकाळमा घणा देवी चमत्कारो थया हता अने वर्तमानकालमा पण चमत्कार देखाय छे तेनु दृष्टात –

वि स १९८१ मा गुरुदेवसाथे अमे वेरावळ प्रभासपाटण चोमासु करेलु ते प्रदेशना घणा जैनो एडन आफ्रिकामा वसता हता ते पैकीना घणा विश्वासपात्र एक भाईने थयेल जात अनुभव अमोने वर्णव्यो हतो (तेमनाज शब्दोमा)

अमो मुबईथी स्टीमर मार्गे एडन जता हता मार्गमा दरियामा मोटु तोफान शुरू थयु गाजविज साथे पवन फुकावो शुरू थयो स्टीमर नानी होवाथी भयमा मुकाई पहाड जेवा पाणीना मोजा उछळीने स्टीमरने अथडावा लाग्या मुसाफरो गभराटमा पड्या थोडीवारमा नौका दरियाना तळीए जशे अेवु वातावरण सभळावा लाग्यु स्टीमरना उपरीए बधी ओरडीओनी मुलाकात लीधी

सौने पोताना इष्टदेव याद आववा लाग्या नाना मोटा बधाज माणसो गभरावा लाग्या तेटलामा अे उपरी अमारी ओरडीपासे आव्या कपाळमा केसरनो चादलो जोई अमोने पुछ्यू के तमो जैन छो ? अमोअे हा पाडवाथी फरीथी पुछ्यू के तमो कोई बचाव थाय तेवु जाणो छो ? अमे प्रत्युत्तर आप्यो के अमो जाणीये छीये परतु स्टीमरमा जीवहिसा बध करावो तो प्रभावक मत्र पाठ करीये तेणे स्वमाणसने स्टीमरमा फेरवीने कतलखानु बध कराव्यु मास माछली खावी बध करावी

पछी अमोअे अमारा ओरडामा सोनापाणी छाटी भूमि पवित्र करी अमारा कुटुबना बधा माणसोअे अल्पजलथी स्नान कर्यु, धूप दीपक करी कल्याणमदिर स्तोत्र सहित नवस्मरणोनो पाठ करवा लाग्या थोडीज वारमा पवन बध थई गयो आकाश खुली गयु, दरियो धीमो पडी गभीर थवा लाग्यो, मुसाफरो भयमुक्त थया स्तोत्रोना पाठो पण पूर्ण थई गया

ते उपरी अमारी पासे आव्या मुबईथी एडन जती स्टीमरना एक टीकीटना पैसा इनाम तरीके अमोने आपवा माड्या परतु अमोअे लीधा नहि बधा निर्भयरीते एडन बदरे पहोची गया

आपणा स्तोत्रनो प्रभाव हमणा पण जागतोज छे मननी एकाग्रता अने श्रद्धापूर्वक गणवाथी जरूरलाभ थायज वळी फक्त बे दिवसज पाळेल जीवदयाना प्रभावे मच्छीमार जेवा भवमाथी नलिनीगुल्म जेवानी प्राप्ति, चरित्रधर्मनी आराधना, विगेरे लाभो अवतिसुकुमारने मळ्या तो जीवदया, सम्यकत्व, चारित्र धर्मनी आराधनामा सहु जोडाय एज लाभदाक छे

छाणी गाम विभूषण | अप्रसिध्द श्री विमल पार्श्व प्रभू

लेखक- पू. प. श्री भद्रकरवि गणिवरना शिष्यरत्न मुनिश्री पुण्यविजयजी महाराज (आदोनी स २०२५)

पुरुपादानीय नाम करमसे, नाम अनेक तुमद्वारो।
जपनेसे होय सुधारो,
जापक शुभ गति अनुसरीया
श्री पार्श्वजिन गुण दरिया ॥

पू पा कविकुल किरीट आचार्य भगवन लब्धिसूरीश्वरजी महाराजाए परमपावन श्री पार्श्वप्रभुनी भावभर्या उल्लासित वचने स्तुति लल्कारता स्पष्ट फरमाव्यु के, 'हे करूणासागर श्री पार्श्वजिन । आपे एवु कयु पुण्य सपादन कर्यु के, आप अनेक नामथी विश्रुतने पाम्या, अने जेओ आपना एक पण शुभाभिधाननो जाप करीने इच्छित स्थानने पाम्या छे, पामी रह्या छे अने पामशे '

अतीत कालना ऐतिहासिक रासमालाओना पृष्ठो पर दृष्टिपात करता, पार्श्वप्रभुना अनेक नामो मळी आवे छे पण हजु सुधी "श्री विमल पार्श्व ' एवु शुभ नाम प्राप्त थयु नथी, एज अमारे मन घणा आश्चर्यनी वात छे

गुणवती गुजरातनु पाटनगर वडोदरा जिल्हामा छाणी गाम आवेलु छे, ज्या करीबन दोढसो वर्ष पहेला वि स. १८९३ ना वर्षमा श्री विमल पार्श्व जिननी प्रतिष्ठा घणा धामधूमथी थइ हती आ छाणी गाममा वि स १८२१ सालनी एक हस्तलिखित प्रतना रास उपरथी जाणवा मळयु छे के, अहि पहेला पाच जिन चैत्यो, पाचमी गतिने प्राप्त करावबा जाणे न बोलावी रह्या होय, एवा उत्तुग शोभी रह्या हता

कालना प्रभावे कहो के दैवीय उपद्रवना कारणे कहो, या कोई राजाना कोपना निमित्ते अहि जैनोनी सख्या घटती गई अने पाच जिनमदिरो एक मदिरमा फेरवाई गया

श्री महावीर भगवते सत्यज दर्शाव्यु छे के, दरेक पदार्थो, पुद्गलो समये समये परावर्तित थयाज करे छे नगरनु गामडु बने छे गामनु स्मशान बनी जाय छे स्थळ होय त्या घुघवाट

करतो पाणीनो प्रवाह् बनी मोटो सागर थई जाय छे, अने ज्या पाणीनो पारावार छे त्या भव्य आलीशान महेलोथी मडित मोटी नगरीओ वसी जाय छे कालपखी रातदिन पाखोथी प्रकृतीना गगनमा अविरत गमन करीज रह्यु होय छे

आ दरमियान छाणीमा जैनोनी सख्यानो वधारो थतो गयो गामनी उन्नति थवा माडी अने वि स १९४४ मा कोठारी तलामा श्री कुथुनाथ भगवाननी प्रतिष्ठा, वि स १९५१ शुभ सवते श्री शान्तिनाथ भगवाननी प्रतिष्ठा अने वि स २०२० नी मगल सालमा वर्तमान शासनपति श्री महावीर प्रभूनी प्रतिष्ठा सगमरमरनी भव्य देवकुलिकामा, सघना अनेरा उल्हास अने उत्साह साथे, शामननी अपूर्व प्रभावना साथे त्रणेय मदिरोनी प्रतिष्ठा थएल आजे पण अहिना भावुक सघनी स्व-घरनी अष्ट प्रकारी पूजानी सामग्री सहित जिनेन्द्र पूजानी भक्ति जोनारने जाणे साक्षात् आपणे तीर्थधाममाज न आव्या होय एवो भास थई जाय छे

वाचक, कोई वखत आ गामनी यात्रानो लाभ मेळवशे त्यारे सहज अनुभव प्राप्त करशे लेखक वधु शु आलेखी शके ?

जिन मदिरोनी जेम अहि सम्यक्-ज्ञान-भागीरथीने वहावती हजारो हस्तलिखित तेमज मुद्रित, प्राचीन अने अर्वाचीन प्रतो, पुस्तकोथी अत्यत शोभनिक श्री सघनु ज्ञानमदिर छे अने बीजु पू शासन प्रभावक आचार्यदेव विजय भुवनतिलकसूरी महाराज सग्रहित 'श्री लब्धि भुवन जैन साहित्य सदन' पण अज्ञान तिमिरथी अथडाता भव-मुसाफरने दिवादाडी समान दिपी रह्यु छे

दर्शन-ज्ञानथी समलकृत गामनी एक विशिष्टता एवी छे के, प्राये करीबे अहि जैनोना साठ घरो छे, तेमाथी एक पण घर एवु नहि मळे के, जे घरमाथी कोइ पुण्यवत भाई या व्हेने सयम न स्वीकार्यु होय। जाणे अहि घर-घर सयमनी मधुर झालरीज वागी रही छे, जेना कारणे वडोदरा नरेश श्रीमत सरकार सयाजीराव गायकवाडे आ गामने Mine of Diksha 'सयमनी खाण' एवा सुदर नामथी बिरदाव्यु छे

अने पू आ सिद्धिसूरीश्वरजी म, पू आ कमलसूरीश्वरजी म, पू आ सागरानदसूरीश्वरजी म, पू आ विजयमोहनसूरीश्वरजी म, पू आ दानसूरीश्वरजी म, पू आ लब्धिसूरीश्वरजी म, पू आ प्रेमसूरीश्वरजी म, पू आ वल्लभसूरीश्वरजी म आदि पुण्यश्लोक महात्माओअे पुनीत पादार्पण करीने, चातुर्मासोनो अनुपम लाभ आपीने, अनेक भाविकोना अतरमा श्री वीर-वाणी-सुधानु पान करावीने, अजन शलाका, प्रतिष्ठा, उपधान, उद्यापन, प्रभु वचन प्रत्ये चोलमजिठ अनुपम श्रध्धा, अनेकोने सयम प्रति बहुमान, गुरुसेवानी सतत लगन आदि अनेक शासन उद्योतना कार्यो करवा, करावबाना 'सो' 'सो' दीपकोनी ज्योत प्रगटावी हती जेना सुमधुर फळो जेवा के, छाणी सघना विद्यमान लगभग एक सो साधु साध्वी संयम-मार्गनी अनुपम आराधना करवा साथे अनेकोने धर्म मार्गना भोमिया बनी शासन समर्पित बनी पृथ्वीतल उपर विचरी रह्या छे

नेमाय पू आ विजय लब्धिसूरीश्वरजी महाराजनी अने पू आ विजय सिद्धिसूरीश्वरजी महाराजानी उपकारनी अमी छाट विशेष प्रकारे संघ उपर सतत थई रही छे

जेमाथी पू आ श्रीमद् विजयलब्धिसुरीश्वर म.ना. समुदायमां पू आ विजयभुवनतिलकसूरीश्वर म श्री ए प्रथम संयम ग्रही, एक ज्योतमाथी अनेक सयम वीरो प्रगटाव्या. जेमा बाल, युवक आदि भाईओ सयमी बनी रत्नत्रयीनी साधना करी रह्या छे अने पू आ श्रीमद् विजयसिद्धिसूरीश्वरजी महाराजना आज्ञावर्ती, प्रवर्तीनी, विदुषी साध्वी हीरश्रीए सयम स्वीकारी स्वनिष्कलंक चारित्र्यना पुण्यबले अनेक बालब्रह्मचारिणी कुमारिका आदि भगिनीओने सयम दान करी, मुक्ति पथनी विहारी बनावी छे तेओ अनेक प्रांतोमा विचरीने शासननी सुदर प्रभावना प्रसारी रह्या छे

आ सयमधाम गाममा अजनशलाका प्रतिष्ठा आदि धार्मिक अनुष्ठान करावनारी धर्मप्रेमी भाईओनी पण त्रण–चार मडळी छे. जेओ नि:स्वार्थ भावे पोताना समय अने शरीरने गणकार्या सिवाय, सर्व स्थळे जईने पण प्रभु भक्तिनो लाभ सघोने आपी रह्या छे

आ सर्व यश, प्रताप के प्रभाव जो कोई होय तो प्रगट प्रभावी छाणी नगर भुषण श्री विमल पार्श्वजिननो छे

ते परमपावन अशरण श्री विमल पार्श्व जिनने अनत वदनावली हो

• नमस्कार मत्रनो जाप एक बाजु इष्टनु स्मरण चितन अने भावन करावे छे अने बीजी बाजु नित्यनूतन अर्थनी भावना जगाडे छे. तेथी ते मन्त्रने मात्र अन्न, जल अने पवन तुल्य ज नहि किन्तु पारसमणि अने चितामणि कल्पवृक्ष अने कामकुभ करता पण वधारे मूल्यवान मान्यो छे

• विनय, भक्ति, श्रद्धा, रुचि, आर्द्रता, निरभिमानता विगेरे नमस्कार भाव ना ज पर्यायवाचक विभिन्न शब्दो छे तेथी नमस्कार–भव एज धर्मनु मूल द्वार, पीठ, निधान आधार अने भाजन छे अमूर्त अने मूर्त वच्चे एक मात्र सेतु के सधि होय तो नमस्कार छे

श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथाय नम
श्री कुभोजगिरी तिर्थनी प्रतिष्ठा शताद्वि
महोत्सव प्रसगे शुभेच्छा

शाह हंजारीमल तिलोकचंद ओसवाल

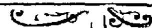
(राजस्थानमध्ये विसलपूर)

सराफ दुकान

मसूर जि. सातारा.

કુંભોજગિરી શતાબ્દિ મહોત્સવને શુભેચ્છા !

महाराष्ट्रातील जैन श्वे. तीर्थक्षेत्र नायक

श्री अंतरीक्ष पार्श्वनाथजी

सहस्त्रफणा श्री पार्श्वनाथजी, जोधपूर

॥ श्री सरस्वती देवीचे स्वरुप ॥

कुंदिंदु गोक्खीर तुसारवन्ना, सरोज हत्था कमले निसन्ना
वाएसिरी पुत्थय वग्ग हत्था, सुहाय सा अम्ह सया पसत्था ॥१॥

श्री अंतरिक्ष पार्श्वनाथ मंदिर, शिरपूर

सोने झाले या भूमीचे

(जाति—सूर्यकांत)

क्षेत्र विराजे वन्दनीय ते परिसरांत करवीराच्या।
परी सरेना महिमा त्याचा, राशि ओतिता शब्दांच्या ॥ १ ॥

डोंगरमाथी जैन जनांचे सुंदर मन्दिर खडे असे।
अरुणोदयिच्या किरण कांतिने सुवर्ण कळसहि झळकतसे ॥ २ ॥

संघ सोहळा प्रेमळ मेळा जमे कार्तिकी पुनवेला।
जाइ–जुईचा साज लेवुनी डोंगर नटतो या वेळा ॥ ३ ॥

रात्रंदिन परि इथे फाकते प्रभा पहा जिनबिंबाची।
अपूर्व सुंदर नयन–मनोहर घडण गमे ही इंद्राची ॥ ४ ॥

मुळनायक जे जगवल्लभ, ते विलसतात गाभाऱ्यात।
धरणेन्द्राच्या छायेखाली पार्श्वनाथ पावन मूर्त ॥ ५ ॥

गळा रुळतसे मौक्तिकमाळा, शिरि तेजस्वी मुगुट असे ।
त्यावर स्वर्गातिल कल्पतरू नित सुमनाना वर्षतसे ॥ ६ ॥

सौख्य सोहळा हा पहाण्याला स्वर्गातुन देवहि आले ।
विमानातुनी भगवन्तावर गन्धवृष्टि करूनी गेले ॥ ७ ॥

शिखरि शोभती शांतिप्रभु ते, भुयारात अजितनाथ ।
दाहि दिशा जणु न्हाउन निघती चन्दन–पुष्प–सुगंधात ॥ ८ ॥

दक्षिण देशी शत्रुंजासम नसे अन्य पावन तीर्थ ।
कुंभोजगिरी सिद्धक्षेत्र जगी गाजते प्रख्यात ॥ ९ ॥

भावभक्तिचा भक्कम पाया, धर्मशाळा अन् पायथ्याशी ।
सोने झाले ह्या भूमीचे, तुलना नाही पुण्याशी ॥१०॥

साधू आले, साध्वी आल्या, भक्तराज शतके आली ।
महातपा उपध्यानाच्या अन् गिरिचरणी ठेवुनि गेली ॥११॥

ज्ञानभक्तिचा झरा निरंतर जगत्–हिता वाहो येथ ।
दगडा–झुडपातुनि ध्वनि निघतिल जगवल्लभ पार्श्वनाथ ॥१२॥

पूर्वकालि होउनि गेले ऋषभ पुत्र जे बाहुबली ।
कुंभोजगिरी–नामा करिती अमरचि ते पचमकाली ॥१३॥

मन्दिर–रचनाकार जाहले शिरढोणी फत्तेचन्द ।
स्तवन–गायनी असे तयांच्या नवलबाईला आनन्द ॥१४॥

दि २१–१२–६९

—सौ. नवलबाई दामोदर शाह
बोरगाव

श्री पार्श्वनाथ भगवानांची विशेष प्रसिद्धि कां ?

मूळ लेखक – **मानचंदजी भंडारी**, मोती चौक, जोधपूर

शाह मानचंदजी भंडारी हे श्री कापरडा तीर्थाचे मूळ स्थापक शाह भानाजी भंडारी याच्या कुटुंबात दहाव्या पिढीचे आहेत. या शताब्दि ग्रंथात त्यानी आम्हास योग्य सहकार दिला त्याबद्दल त्याचे आभारी आहोत. त्याच्या हिंदी लेखाचा हा अनुवाद **संपादक –**

जैन धर्म हा सर्वाहून प्राचीन व अनादि धर्म आहे विश्वातील सर्व विद्वानाचे या बाबतीत एकमत आहे

चालू अवसर्पिणी काळातील सुप्रसिद्ध चोवीस तीर्थंकरामधील श्री पार्श्वनाथ हे तेवीसावे तीर्थकर व ऐतिहासिक महापुरुष होत श्री पार्श्वनाथाचा जन्म २९१८ वर्षांपूर्वी काशी देशाचे महाराज अश्वसेन याच्या पट्टराणी वामादेवी याचे पोटी वाराणशी नगरीत झाला तीर्थंकर देवाच्या जन्मास जैनाच्या परिभाषेत (शैलीत) 'जन्म कल्याणक' असे म्हणतात यानी वयाची तीस वर्षे गृहस्थाश्रमी राहून नतर दीक्षाग्रहण केले

जैन सिद्धातानुसार तीर्थंकराचा जीव गर्भात येण्याच्या अगोदरपासून तो मति, श्रुत व अवधि या तीन ज्ञानानीं युक्त असतो आणि दीक्षाग्रहणानतर चौथे मनपर्यव ज्ञान उत्पन्न होते त्यामुळे विश्वमात्रातील साऱ्या जिवाच्या मनातील गोष्टी त्याना अवगत होतात ही चार ज्ञाने प्राप्त होऊन सुद्धा ते स्वत ला अपूर्ण ज्ञानी समजून मौन पाळतात त्यायोगे आत्म्याच्या मूळ गुणाचा घात करणाऱ्या ज्ञानावरणीय, दर्शनावरणीय, मोहनीय आणि अतराय या कर्मचतुष्टयाच्या क्षय होऊन त्याना केवळज्ञान प्राप्त होते व ते सपूर्ण ज्ञानी होतात

भगवान पार्श्वनाथाना दीक्षाग्रहण केल्यानतर ८४ दिवसानतर केवळज्ञानाची प्राप्ति झाली नतर त्यानी सर्व जीवमात्राला सदुपदेश देऊन आत्मकल्याणाची प्रेरणा दिली यानी सत्तर वर्षे दीक्षापालन करून व शभर वर्षांच्या आयुष्याचा

उपभोग घेऊन श्री समेतशिखर तीर्थावर श्रावण शुद्ध ८ ला मोक्षपद मिळविले

श्री समेतशिखर तीर्थावर यापूर्वी एकोणीस तीर्थंकर मोक्षास गेले होते पार्श्वनाथाचा क्रमांक वीसावा लागतो हे एक अत्यंत महाप्रभावी पुरुष होते विहारमध्ये ज्यावेळी आगगाडी चालू झाली त्यावेळी समेतशिखर स्टेशनचे नाव याच्याच नावाने म्हणजे 'पार्श्वनाथहिल' दिले गेले

जैन सिद्धातानुसार प्रत्येक तीर्थंकराचे चौतीस अतिशय, पस्तीस वाणीगुण त्याचप्रमाणे बल, वुद्धी ज्ञान इत्यादीमध्ये काहीच अतर नसते फक्त नाम, आयुष्य आणि वेदनीय कर्मे यामध्ये मात्र अतर असू शकते

श्री पार्श्वनाथ प्रभूना नाम-कर्माबरोबरच आदेयकर्माचे (आदेय = सर्वने वल्लभ = लोकप्रियता = लोकाचा आदरभाव) प्रावल्य होते म्हणून इतर तेवीस तीर्थंकराहून याची प्रसिद्धि अधिकाधिक झाली आहे अनेक तीर्थापैकी पुष्कळच तीर्थे याच्या नावाची असून त्याची सख्या दोनशेबावीस पर्यंत प्रकाशात आली आहे यापेक्षा अधिक असणे सभवनीय आहे याचा जन्मकल्याण दिवस मार्गशीर्ष वद्य १० (जैन-पद्धतीनुसार पौष वद्य १०) या दिवशी सर्वत्र मोठ्या समारभाने साजरा केला जातो काही तीर्थस्थानी तर मोठमोठ्या यात्रा भरतात

भगवान पार्श्वनाथाची प्रसिद्धि त्याच्या जन्मानतरच नव्हे तर त्या पूर्वीपासूनची आहे याचा दाखला श्री शखेश्वर पार्श्वनाथाच्या इतिहासात सापडतो श्रीकृष्ण महाराजानी जरासधावरोबर युद्ध केले त्यावेळी जरासधाच्या 'जरा' विद्येने यादवाचे सर्व सैन्य मूर्छित झाले त्या युद्धक्षेत्रात श्रीकृष्ण महाराजाचे चुलतवधु श्री नेमिनाथ उपस्थित होते पुढे ते बावीसावे तीर्थंकर झाले तीर्थंकराचे सामर्थ्य चक्रवर्ती राजापेक्षा कितीतरी पटीने अधिक असते नेमिनाथानी मनात आणले असते तर जरासधाच्या सैन्याला त्यानी सहज गारद केले असते ते बालब्रम्हचारी होते त्याच्या 'अतिशया' च्या प्रभावाने यादवाची सेना शुद्धीवर येणे सहज शक्य होते परतु त्यानी श्री पार्श्वनाथाच्या प्रतिमेचें प्रक्षाल जल-तीर्थ-शिंपडून सैन्याची मूर्छा घालवण्याची सूचना दिली श्री कृष्णानी त्याप्रमाणे 'तेलकी' (तीन उपवास-आठम तप) तपश्चर्या करून पद्मावती देवीची आराधना करून भुवनपति देवाच्या स्थानात (भुवनपति निकाय) विराजमान असलेली श्री पार्श्वनाथाची मूर्ति मिळवली, आणि त्यावर अभिषेक करून त्या तीर्थाचा (प्रक्षाल जलाचा) शिडकावा सैन्यावर करविला आणि शखध्वनि करून सैन्याला शुद्धीवर आणले या शखध्वनीला अनुलक्षूनच त्या क्षेत्राचे नाव शखपूर-शखेश्वर असे ठेवण्यात आले आणि तेथे नवीन अत्युच्च जिनप्रसाद बाधून तेथे त्या पार्श्वनाथ प्रभूच्या मूर्तीची स्थापना केली व पूजे-अर्चेची व्यवस्था लावून देण्यात आली

या प्रतिमेस श्री शखेश्वर पार्श्वनाथ म्हणतात हे शखेश्वर पार्श्वनाथ तीर्थ महा प्रभावी, अनेक चमत्कार-घटनानी भरलेले व जागृत असे तीर्थ आहे प्रतिमा उत्सर्पीणी काळात होऊन गेलेल्या २४ तीर्थंकरापैकी नववे तीर्थंकर दामोदर याच्या काळात आषाढी नामक श्रावक श्रेष्ठीने तयार केलेली आहे

श्री पार्श्वनाथ प्रभूच्या पूर्वावस्थेत ते राजकुमार पार्श्व असताना त्यानी कमठ नामक तापसाच्या धुनीत जळत असलेल्या चदनाच्या लाकडात एक सर्प जळत आहे हे अवधिज्ञानाने

जाणून, कमठाच्या कोपाचा विचार न करता सेवकाकरवीं ते लाकूड बाहेर ओढून दग्ध होऊन मृतप्राय झालेल्या सर्पास श्री नवकार महामत्र ऐकविला–मरण समयीच्या त्या मत्राने निर्माण झालेल्या शुभ भावनेने तो सर्प भुवनपति स्थानात धरणेद्र देव म्हणून उत्पन्न झाला, व पार्श्व-कुमाराच्या महान उपकाराचें स्मरण ठेवून तो त्याचा परम सेवक झाला पद्मावती देवीने धरणेद्राचे अनुकरण केले

पार्श्वकुमार याच्या दीक्षा कल्याणक महोत्सवास चौसष्ट इद्र उपस्थित होते, त्यामध्ये धरणेद्रहि होता. त्याने भगवानाची विशेष भक्ति केली

कमठ तापसाचा जीव मरून तो मेघमाली देव झाला. त्याने पूर्वजन्मीचें वैर साधण्यासाठीं, आपल्या 'विभग' ज्ञानाच्या योगाने पार्श्वनाथ भगवत काउसग्ग मुद्रेत (मन, वचन याच्या प्रवृत्ति रोखून ध्यानमग्न राहणे) ध्यानस्थ असताना त्याच्यावर मुसळधार पाऊस पाडला त्याचे पाणी भगवन्तांच्या तोडापर्यंत पोहोचले या वेळी धरणेद्राचे आसन कपित झाले धरणेद्राने अवधिज्ञानाने समय ओळखून, आपल्यावर उपकार करणाऱ्या भगवानाचा उपद्रव दूर करावा म्हणून तो व पद्मावती देवी तावडतोब तेथे येऊन पोहोचले पद्मावतीने भगवनाना आपल्या मस्तकावर घेतले व धरणेद्राने आपल्या फण्याचे छत्र त्याच्यावर धरून कमठाला–मेघमालीला फटकारले मेघमालीने भगवानाची पश्चाताप पूर्वक क्षमा मागितली व त्यामुळे त्याला सम्यक्त्व-ज्ञान प्राप्त झाले

जैन ग्रथाचे अवलोकन केल्यास असे दिसून येते कीं, पार्श्वनाथाच्या नावाने जितकी स्तवने, स्तोत्रे बनली, त्याचा फारच आदर झाला त्याच्या पठणाने पुष्कळ चमत्कारहि घडले केवळ जैनाच्या विश्वातच नव्हे तर इतर लोकसुद्धा पार्श्वनाथाना अधिक ओळखतात.

पार्श्वनाथाची मूर्ति ओळखणे हे सर्वानाच सोपे आहे मुसळधार पावसाचा उपसर्ग झाला. त्यावेळी धरणेद्राने आपल्या फण्याचे छत्र धरले हे चिन्ह त्या मूर्तीवर असते जैन परिभाषेत त्यास 'लछन' म्हणतात पार्श्वनाथाचा रग निळा होता म्हणून त्याच्या प्रतिमा याच रंगाच्या पाषाणाच्या बनविल्या गेल्या परतु कालातराने त्या पाढऱ्या किवा काळ्या पाषाणाच्या देखील बनविल्या जाऊ लागल्या श्यामवर्ण म्हणजेच काळ्या पाषाणाच्या मूर्ती प्राचीन तीर्थाच्या ठिकाणी अधिक प्रमाणात दिसून येतात

पार्श्वनाथांच्या पुष्कळ मूर्ती जमिनीतून प्रकट झाल्या असा उल्लेख तिर्थांच्या इतिहासामधून मिळतो या सर्व घटना धरणेद्राच्या प्रेरणेनेच घडल्या आहेत पार्श्वनाथाच्या चमत्कृतिपूर्ण घटना लिहावयाच्या म्हटले तर तो एक प्रचड ग्रथच होईल कोणतेहि प्राचीन तीर्थ किवा मदिर असे सापडणार नाही कीं जेथे कोणती ना कोणती चमत्कार पूर्ण घटना घडलेली नाही

स्तोत्रांचा चमत्कार

१) 'उवसग्गहर' या स्तोत्राची रचना श्रुतकेवली श्री भद्रबाहु स्वामीनीं केली त्यात सात गाथा होत्या त्या स्तोत्राच्या स्मरणाने देव तत्काल उपस्थित होत आणि जे काम त्याना सागितले जाई ते तावडतोब होत असे परतु जेव्हा त्याचा दुरुपयोग होऊ लागला तेव्हा देवाच्या प्रार्थनेनुसार आचार्यश्रींनी त्यातून दोन गाथा कमी करून टाकल्या तरीपण त्या स्तोत्राचा नित्य पाठ केल्याने देव अप्रत्यक्ष रूपाने

त्याला साहाय्य करतात काहीजण एक नवकार-महामत्र आणि एक उवसग्गहर अशी माळ जपतात ते त्याना भरपूर लाभदायक होते

२) विक्रम नृपतीचे काळात श्री सिद्धसेन दिवाकर नावाचे एक महान् आचार्य होऊन गेले उज्जैन येथील महाकाल मदिरात जेथे शिवलिंग होते त्या जमिनीतून आचार्यांनी 'कल्याण मदिर' या स्तोत्राची रचना करून श्री अवती पार्श्वनाथांची मूर्ति प्रकट केली या 'कल्याण मदिर' स्तोत्राचे भावपूर्वक पठण करणाऱ्याला आपले इष्ट प्राप्त होते

३) इ स ११ व्या शतकात श्री अभयदेवसुरीश्वरजी यानी 'जयतिहुण' स्तोत्राची रचना करून स्थभनपूर नगराजवळ सेढी नदीच्या किनाऱ्याच्या प्रदेशांतून पार्श्वनाथ प्रभूची मूर्ति प्रकट केली त्या ठिकाणी एक भव्य जिनालय बाधवून तेथे त्या मूर्तीची प्रतिष्ठापना करवली पुढे मुसलमान समाजाच्या असहिष्णु वृत्ति आणि अत्याचार व हल्यामुळे ती मूर्ती स्थभनपूरहून खभात येथे नेण्यात आली 'स्थभन पार्श्वनाथ' म्हणून ती मूर्ति प्रसिद्ध आहे

तीर्थ आणि मूर्ति यांच्या संबंधाने :

१) भगवान पार्श्वनाथ 'छद्मस्थ' (केवळज्ञान प्राप्त होण्यापूर्वीची स्थिति) अवस्थेत विहारात असताना कादवरी नामक जगलातील एका पर्वताच्या नजीक काउसग ध्यानात उभे होते तेथे एका हत्तीने भक्तिवश होऊन अतिबल कुड नावाच्या सरोवरातून आपल्या सोंडेत एक पुष्पमाला घेऊन भगवताना अर्पण केली या निमित्ताने त्या ठिकाणास कलिकुड तीर्थ असे नामाभिधान प्राप्त झाले तेथील मूर्तीस कलिकुड पार्श्वनाथ असे म्हणण्यात येऊ लागले व पुष्कळ ठिकाणी कलिकुड पार्श्वनाथाच्या नावाच्या मूर्ती स्थापन झाल्या ते कलिकुंड तीर्थ अति प्राचीन आहे

२) मध्यप्रदेशात वर्धा स्टेशनपासून भादक स्टेशनापर्यत एका छोटया लाईनवर एक आगगाडी जाते तेथून एक मैलाच्या अतरावर एक प्राचीन श्री पार्श्वनाथ जिन मदिर आहे पूर्वकाळी तेथे भद्रावती नावाची नगरी वसलेली होती येथे पार्श्वनाथाची सहा फूट उचीची नागफणा-सहित प्रतिमा २३०० वर्षापूर्वीची आहे ही पिवळ्या रगाची असल्याने 'केसरिया पार्श्वनाथ' नावाने प्रसिद्ध आहे

३) पश्चिम राजस्थानमध्ये जेसलमीर नावाचे एक प्राचीन तीर्थ आहे तेथे मदिरे व ग्रथभाडारे पुष्कळच आहेत तेथील श्री पार्श्वनाथाचे मदिर इ सनाच्या चौदाव्या शतकात बाधलेले असून त्यातील विराजमान असलेली प्रतिमा विक्रम सवत दोनच्या काळातील आहेत

४) राजस्थानातील जीरावला, फलवर्धी, कापरडा इत्यादि तीर्थामध्ये भूमीतून प्रकट झालेल्या श्री पार्श्वनाथाच्या प्रतिमा अनुक्रमे वि स ३३१, ११८१ व १६८८ या काळातील आहेत

श्री जीरावला पार्श्वनाथ याची ख्याति आणि चमत्कार जगजाहीर आहे जेथे प्रतिष्ठा महोत्सव किंवा धार्मिक विधिविधानाचे कार्य असेल तेथे प्रथमत 'श्री जीरावला पार्श्वनाथ रक्षा कुरु कुरु स्वाहा" असे लिहूनच कार्यास सुरुवात केली जाते

अनुवादक – दिलीपकुमार शान्तिलाल शाह,
रेठरेकर

पार्श्वनाथ असें नांव कां ?

सामान्य अर्थ पार्श्वनाथ प्रभूचा जीव गर्भात आल्यानतर त्याच्या प्रभावानाने वामा मातेने आपल्या जवळून (पासेथी-पडखेथी) जाणारा काळा सर्प अधारात पाहिला त्याच्या अनुरोधाने अश्वसेन महाराजानी आपल्या पुत्राचे नाव पास पार्श्व ठेवावे असे सुचविले

विशेप अर्घ हे प्रभो आत्म्याच्या जवळ (आत्मानी पासे) असलेले ज्ञानादि मूलभूत गुण माझ्याजवळ असूनहि सासारिक जड लक्ष्मीच्या मोहात सापडून, भौतिक सुखातच खरे सुख मानून, कर्माचे बध जोडून मी ससारचक्रात भ्रमण करीत आलो आहे आपल्या प्रभावाने वामा माताजीनी ज्याप्रमाणे जवळून जाणारा सर्प अधारातहि पाहिला त्याचप्रमाणे माझे अज्ञान-तिमिर नष्ट होऊन आत्म्याचे अनत गुण जाणून घेऊन ते प्राप्त करण्याची प्रेरणा मिळावी

* **निक्षेप** : अनिर्णीत वस्तुनो नामादिद्वारा निर्णय करावे, शद्बद्वारा अर्थनो अने अर्थद्वारा शद्बनो निश्चित बोध करावे, तथा अनभिमत अर्थनो त्याग अने अभिमत अर्थनो स्वीकार करावबामा उपयोगी थाय ते **निक्षेप** कहेवाय छे

मुक्ति-नगर

रचयिता - पू. पा. कविकुलकोटिर आचार्यदेव श्रीमद्विजय भुवनतिलक सुरीश्वरजी महाराज

(राग – मेरे देशकी धरती..... उपकार)

म्हारा पार्श्वनी मुरति
म्हारा पार्श्वनी मुरति, भवथी उगारे, जगवे आतमज्योति —म्हारा
जगवल्लभ प्रभु पार्श्व जिनेश्वर, भक्त हृदयना हारा छे
भविजन भक्ति प्रभुनी करे छे, भक्त नयनना तारा छे
प्रगट प्रभावी पार्श्व प्रभुजी, अजब ज्योत झलकारा छे
हो . पुरुषादानीय परम जिनेश्वर, मुक्ति नगर देनारा छे —म्हारा (१)
नीलवरण छे द्युति तमारी, झलके ज्योति भारी छे
कमठ शठनो गर्व उतार्यो, शक्ति अपरपारी छे
मुर्ति स्फुर्ति लावे ठावे, मुक्तिनगर मनोहारी छे
हो . दुख दारिद्र्य दूर करनारी, शोभा जगमां न्यारी छे —म्हारा (२)
तारक वारक कषाय चोकडो, पावन तम करनारी छे
कुभोज तीर्थमा मुर्ति विराजे, दर्शक दिल हरनारी छे
महाराष्ट्र देशनु अद्भुत भूषण, खंडन मोह करनारी छे
हो.. अधम भक्तनी ए छे उद्धारक, जयमाला वरनारी छे —म्हारा (३)
गिरिवर पर ए नभनुं स्पर्शी, भव्य जिनालय राजे छे
दिव्य तेजोमय ज्योति झलके, पार्श्वप्रभु विराजे छे
भक्तजन शरणागत वत्सल, कलिकाले तुं छाजे छे
हो दर्शन पूजन भक्ति ध्यानथी, यश सवायो गाजे छे —म्हारा (४)
उपसर्ग कमठनो प्रभुए सहीने, समता नीर वर्षाव्युं छे
पापीने, अपराधीने पण, समकित फल फरसाव्युं छे
समता रसना सागर प्रभुजी, समतामृत दर्शाव्युं छे
हो.. पार्श्व प्रभुना दर्शन करतां, हैयु खुब हरखायुं छे —म्हारा (५)
नेह भरी नयनोथी नीरखी, भक्त हैयाने ठारे छे
निरंजन निराकार नाथ तुं, मोह चमुने वारे छे
आतम कमल लब्धिना दाता, आये शरण तुम्हारे छे
हो. .भुवनतिलक चरणोने चाहे, जावे मुक्ति किनारे छे —म्हारा (६)

महाराष्ट्रांतील तीर्थधाम :

श्री अंतरिक्ष पार्श्वनाथजी शिरपूर (विदर्भ)

(लेखक – चंदुलाल भोगीलाल शाह – अकोला)

श्री अतरिक्ष पार्श्वनाथजी हे अतिप्राचीन तीर्थ अकोला जिल्ह्याच्या वाशीम तालुक्यांतील शिरपूर गावालगत आहे येथील तीर्थकर भगवताची मूर्ती या कलियुगातहि जमिनीपासून पूर्णपणे अधातरी (अद्धर) आहे हे तीर्थ सुप्रसिद्ध असून प्रतिवर्षी येथे हजारो जैन जैनेतर यात्रिक भक्तिभावाने दर्शनासाठी येत असतात

या तीर्थाचा इतिहास आणि महिमा :

येथील तीर्थपति श्री पार्श्वनाथ भगवान हे जैनाचे तेविसावे तीर्थकर असून त्याची ही भव्य प्रतिमा लकाधिपति रावणाच्या कालातील आहे एकदा रावणाने माली आणि सुमाली या आपल्या मत्रिद्वयाना काही कामासाठी दूरदेशी पाठविले त्याचा मुक्काम एका उपवनात एका सरोवराशेजारीं पडला सकाळी स्नान, देवपूजा व जेवण करून निघावयाचे या दृष्टीने तयारी सुरू झाली मत्रीश्वराचा जिनप्रतिमेची पुजा करण्याचा नित्यक्रम होता पूजा केल्याशिवाय ते अन्नग्रहण करीत नसत पण जिनप्रतिमेचा करडक वरोबर घ्यावयास त्याचा सेवक विसरला होता तेव्हा मत्रीश्वराना उपवास घडणार शिवाय त्याचा ठपका येणार या भीतीने सेवकानें गाईचे शेण आणि वाळू यापासून मत्रवळाने एक भव्य प्रतिमा वनवून ती पूजेसाठी तयार ठेवली मत्रीश्वरानी भक्तिभावाने पूजा केल्यानतर त्या सेवकाने वाजूस असलेल्या सरोवरात त्या प्रतिमेचें विसर्जन केले व ते सर्वजण निघून गेले

जिनप्रतिमेच्या नित्य प्रभावाने भूदेवतानी तिचें सरक्षण करून तिला वज्रमय देहाची प्राप्ति करून दिली लाखो वर्षे भूगर्भात सुरक्षित राहिलेल्या त्या प्रतिमेच्या ठिकाणाचे सरोवर आटून गेले व तेथे एक निर्झर निर्माण झाला

एकदा दक्षिणेकडील कुष्टरोग–पीडित राजपुरुष श्रीपाल राजा वनक्रीडेसाठी गेला असता थकल्याभागल्या अवस्थेत या निर्झरापाशीं येऊन हातपाय धुऊन त्याने थोडे पाणी प्राशन केले थोडयाच वेळात त्याला दिसून आले की हातापायावरचा कुष्टरोग बरा झाला आहे. राजधानींत परत आल्यावर ही गोष्ट राणीच्या लक्षात येऊन तिला आनद झाला याबावत तिने राजाजवळ चौकशी करता, "वनातील निर्झराच्या पाण्याचा हा प्रभाव असावा," असे त्याने सागितले राणीच्या आग्रहाखातर राजाने पुन्हा त्या वनात जाऊन त्या निर्झराच्या पाण्याने स्नान केले त्यामुळे त्याचा कुष्टरोग वरा होऊन,

त्यास दिव्य कांति प्राप्त झाली या दैवी चमत्कारामुळे सवंध राजपरिवार आणि प्रजेला खूप आनंद झाला

काही दिवस लोटल्यानंतर एकदा रात्री राणीला दृष्टांत झाला की, 'ज्या निर्झरात राजाने स्नान केले तेथे एक अतिप्राचीन व प्रभावशाली भावी तीर्थंकर श्री पार्श्वनाथ प्रभूंची प्रतिमा आहे व तिच्याच प्रभावाने राजाचा कुष्टरोग बरा झाला आहे ही प्रतिमा आपल्या नगरात आणावयाची झाल्यास, राजाने ज्वारीची ताटे कच्च्या सुताने बांधून एक रथ तयार करवावा त्या रथास सात दिवसात जन्मलेल्या गाईच्या वासरांना जुंपून, त्याचे सारथ्य स्वत राजाने करावे त्या रथातून ही प्रतिमा आणताना राजाने मागे वळून पाहता कामा नये

सकाळ होताच राणीने हा वृत्तांत सर्वांना सांगितला राजाने त्याप्रमाणे एक शुभमुहूर्त पाहून रथ तयार केला मोठा लवाजमा बरोबर घेऊन राजा त्या वनात गेला श्री पद्मावती देवीची आराधना करून, ती प्रतिमा भूगर्भातून काढून घेऊन त्याने ती रथावर चढविली, व सारथ्य करून तो रथ राजधानीकडे चालविला बरेच अंतर चालून आल्यावर राजाच्या मनात आले की, 'एवढी मोठी प्रतिमा खरोखरीच या रथातून आपल्या बरोबर येत असेल का ?' शंकेच्या समाधानासाठीं अनवधानाने मागे वळून पाहिले, तो काय आश्चर्य ! रथ पुढे निघून गेला व ती प्रतिमा तेथे अधांतरींच राहिली राजाने अनेक प्रकारे पश्चाताप व्यक्त करून, प्रार्थना करूनहि ती प्रतिमा हालेना राजाला मनस्वी दुःख झाले पण भवितव्यताच तशी होती राजाने त्या मूर्तीसाठी त्या ठिकाणी कलावैभवाने नटलेले हेमाडपंती पद्धतीचे एक मंदिर बांधविले व त्या मंदिराच्या पूर्व दिशेस जवळच श्रीपूर नावाचे नगर वसविले हेच नगर हल्ली सिरपूर नावाने प्रसिद्ध आहे या कलापूर्ण मंदिराची उभारणी झाल्यावर, "मी प्राप्त केलेल्या मूर्तीसाठी, मी हे मंदिर बांधले" अशी 'मी' पणाची–अहंकाराची भावना त्यास झाली. अहंकाराने कोणतेच कार्यसिद्धि होत नाही व अपयश येते हे तो विसरला त्यामुळे ती प्रतिमा त्या मंदिरात स्थिर झाली नाही व ते तसेच खाली पडून राहिले

त्याकाळी एखादी स्त्री पाण्याची घागर डोक्यावर घेऊन त्या मूर्तीखालून जाईल इतकी ती अधांतरीं होती या कारणाने त्या मूर्तीस अंतरिक्षपार्श्वनाथ असे नाव प्राप्त झाले ज्या वडाच्या झाडाजवळ ही घटना घडली तेच वडाचे झाड अद्यापि तेथे आहे मंदिराच्या जवळच एक विहीर आहे तिच्या पाण्याने स्नान केले असता कसलाहि कुष्टरोग बरा झाल्याचे अनेक दाखले आलेले आहेत श्रीपाल राजाने बांधलेल्या या मंदिरास हल्ली पोवळी मंदिर म्हणतात

पोवळी मंदिर :

पोवळी मंदिराच्या भोवती एक रमणीय उद्यान असून त्या परिसराची गणना प्रेक्षणीय स्थळांमध्ये होते केन्द्र सरकारने ते सरक्षित स्मारक म्हणून जाहीर केले होते. राज्य सरकारनेहि तसे जाहीर करावे या संबंधीचे प्रकरण विचाराधीन आहे

वस्ती मंदिर :

पोवळी मंदिरात अंतरिक्षजीची मूर्ति स्थापित झाली नाही म्हणून जैनश्वेतांबर श्रावक संघाने या मूर्तीसाठी एक दुसरे मंदिर वस्तीमध्ये बांधले

व त्याठिकाणी विधीविधानपूर्वक या प्रतिमेची प्रतिष्ठापना केली हा प्रतिष्ठामहोत्सव व तीर्थ-स्थापना माघ शुद्ध पचमी, रविवार विक्रम सवत ११४२ या दिवशी एलजपूर येथील श्रीपाल महाराजा आणि श्रावक सघ याच्या विनतीवरून पू मल्लधारी श्री अभयदेव सूरीश्वरजी महाराजाच्या शुभ निश्रेत झाला श्रावक सघाने कृतज्ञताभावाने पू अभयदेव सूरीच्या पादुका या मदिरात स्थापन केल्या प्रतिष्ठेच्या वेळी ही मूर्ति एक अगुळ प्रमाणाने सिहासनावर अधातरीच स्थापन झाली व आजहि ती तशीच अद्धर आहे

वस्ती मदिराची रचना साधीच पण अतिशय सुदर व आकर्षक आहे मदिरात दोन भुयारे असून त्यापैकी एकात श्री अतरिक्ष पार्श्वनाथ प्रभूची प्रशमरसनिमग्न, भव्य प्रतिमा आपल्या पवित्र तेजाने विलसत आहे

४२ इच उच आणि ३० इच रुद अशी ही विशाल नागफणायुक्त प्रतिमा सर्व बाजूनीं अधातरी असलेली स्पष्टपणे दिसून येते हा चमत्कार आजच्या विज्ञान युगात देखील सर्वांना दिड-मूढ करतो.

तीर्थ व्यवस्था :

अतरिक्ष पार्श्वनाथाच्या मूर्तिवर असलेले छत्र, तिच्या देहावरील चक्षु, टिका, करदोरा, कासोटा, तिच्यासाठीं तयार केलेले व पूजेच्या वेळीं वापरलेले दागदागिने इत्यादीनीं ती मूर्ति सपूर्णतया श्वेतावरी आहे असे मान्य झालेले आहे ती मूर्ति आणि शिरपूरमधील मदिरे याची सर्व व्यवस्था वहिवाट 'श्री अतरिक्ष पार्श्वनाथ सस्थान, शिरपूर' या पेढीमार्फत पूर्वापारपासून चालू असून त्या पेढीचे कार्यकर्ते–सदस्य ठिकठिकाणचे श्वेताबर सप्रदायाचे असून ही सस्था पब्लिकट्रस्ट ॲक्टप्रमाणे नोदलेली आहे येथे येणाऱ्या यात्रेकरूच्या सोयीसाठी सस्थानने–पेढीने लहानमोठ्या धर्मशाळा बाधून तेथे एक भोजनशाळाहि सुरू केलेली आहे

शिरपूर येथे दिगबर सप्रदायाचें एकहि मदिर नाही इसवी सन १९०५ पासून अतरिक्ष पार्श्वनाथाची फक्त पूजा–दर्शन करावयाची परवानगी दिगबर पथियाना दिली गेली व उभय (श्वेताबर – दिगबर) पथियानी सलोख्याने राहावे, परस्पराच्या दरम्यान तक्रारीचें कारण उद्‌भवू नये म्हणून व त्या त्या पथियाना आपापल्या पद्धतीनुसार पूजा–अर्चा करता यावी म्हणून एक वेळापत्रक तयार केले गेले

इ सन १९०८ पासून श्री अतरिक्ष पार्श्वनाथ तीर्थ आपल्या सप्रदायाचे ठरावे म्हणून दिगबर बाधवानीं वादास सुरुवात केली व दुर्दैवाने एकच धर्मपथियाच्या दरम्यान कोर्टकचेऱ्यातून वाद सुरू झाले त्याचा अद्यापि अत झाला नाही न्यायप्रविष्ट झालेल्या कज्ज्यातून ही प्रतिमा व तिच्या मिळकती सपूर्ण श्वेताबर सप्रदायाच्या मालकीच्या आहेत व ते एकटेच या सस्थानचे व्यवस्थापक आहेत असे निकाल नागपूर हायकोर्टातील अपील न ३९ – बी १९७८ व प्रिव्ही कौन्सिल अपील न ६९ / १९२७ प्रमाणे आलेले आहेत प्रिव्हि कौन्सिलचा निकाल रद्दबातल ठरवून मिळावा म्हणून दिगबर बाधवानी वाशीम येथील कोर्टात काम दाखल केलेले आहे

श्री विघ्नहर पार्श्वनाथ जैन श्वेतांबर मदिर :

येथे येणाऱ्या श्वेताबर यात्रेकरूना वस्ती-

मदिरातील वेळापत्रकाच्या कारणाने काही वेळी पूजा–भक्ति करण्यास पूर्ण वेळ मिळणे अशक्य होते म्हणून, आणि त्याच्या धर्मउत्साहात अडचण न येता तो सतत वृद्धिंगत व्हावा यासाठी येथे श्वेतावर समाजाने अदाजे अडीच लक्ष रुपये खर्च करून एक नविन मनोवेधक श्री विघ्नहर पार्श्वनाथ प्रभूचे गगनचुंबी मदिर बाधले आहे. त्या ठिकाणीं चोवीस तीर्थकरांच्या मूर्ती स्थापन केल्या आहेत

श्री कुंभोजगिरि शताब्दि महोत्सव

रचयिता · "धर्म रसिक" रसीकलाल भोगीलाल शाह अमदावाद

(राग : सोरठी दुहा)

धन्य अवसर धन्य दिननें, धन्य घडी छे आजनी
एकसो वरसनी सालगिरी अहो, उजवीओ गिरिराजनी १

दक्षिणदेशे महाराष्ट्र मध्ये, तीर्थ अनुपम शोभतुं
कुंभोजगिरिना नामथी ए, भविक मनडां लोभतुं २

रामचंद्रसूरीश्वर पुण्य पगलां, देश दक्षिणमां थया
गामो गाम नगर महीं, धर्मी जनो पर कीधी दया ३

संवत १९२६ वर्षे माघ शुदी सप्तमि दिने
पार्श्व जगवल्लभ प्रभु, ल्हावो लिधो पधरावीने ४

शत एक वरस पूरण प्रसंगे, धर्म महोत्सव आदरी
पंन्यास गुरु रंजन विजय, तेडावीआ उलट धरी ५

देश देशावर विषे, आमंत्रणोने पाठव्या
स्वजन बंधु धर्मीजननें, महोत्सवे बोलाविया ६

तीर्थ शताब्दी निमित्ते, ग्रंथ प्रकाशित करे
शेठ कस्तुरभाईना हस्ते संघना करमा धरे ७

विविध पूजा भावना वळी, आगीओ रचाय छे
सहु नित्य प्रभु भक्तितणां, मांगलिक गीतो गाय छे ८

तीरथ तणा गुण गावता, हृदये धरी शुभ भावना
"धर्म रसिक" बहु रंगथी, राखे न तेमां काइ मणा ९

श्री उपधान तप स्वरुप

लेखक
शांतीलाल लीलाचंद शाह, रेठरेकर सांगली.

वसे गुरुकुले निच्च, जोगव उवहाणव ।
पियकरे पियवाई, से सिक्ख लद्धुमहिहई ।।

जो नेहमी गुरुकुलात राहतो, जो योगवान, उपधानवान आहे, जो कर्तव्यपरायण आणि प्रिय बोलणारा आहे तो सूत्राचे शास्त्राचे शिक्षण शीघ्रतेने आत्मसात् करू शकतो

जीवमात्राला चौऱ्याशी लक्ष योनीतील जन्म आणि मरण याच्या फेऱ्यातून सुटका करून घेऊन परमात्मापद मिळवून घ्यावे म्हणून जैनमताने जे मार्गदर्शन केलेले आहे त्यांत ज्ञानासहित तप तपश्चर्या करु । देहदमन करणे, श्री नवकार महामत्राचा जप करणे, पांच प्रकारचें दान देत राहणे, जिनमूर्ति करविणे, जिनमदिर उभारणे, जैनागमाचे मनन चितन करून त्याचे रक्षण करणे, साधु साध्वी, श्रावक आणि श्राविका याच्याविषयीं आदरभाव ठेवणे, अशक्ताना रोगराईपीडिताना गोरगरिबाना साहाय्य देणे, सत्य बोलणे, अहिंसात्मक वर्तन ठेवणे, सर्व जीवमात्राच्या ठायी सद्भाव ठेवणे वगैरेचा समावेश होतो

जैनधर्मी मातापित्याच्या पोटी जन्म घेतला म्हणून वारसा हक्काने जैनत्व प्राप्त होत असले तरी प्रत्येक आत्मा स्वतत्र आहे व त्याने स्वतत्रपणाने पुरुपार्थ करून स्वकर्तृत्वाने कर्मनिर्जरा करून मोक्ष मिळविला पाहिजे असे जैनमताने आवर्जून सागितले आहे येथे जातगोत वा पथियाचा सबध येत नाही जो जैन मताप्रमाणे वागतो तो जैन होय या दृष्टीने विचार करूनच चरम तीर्थकर भगवान महावीर स्वामीचे प्रथम . गणधर गौतमस्वामी हे पूर्वाश्रमीचे इद्रभूति ब्राम्हण, पू पा आचार्यदेवेश स्व बुद्धिसागरजी महाराज हे पूर्वाश्रमीचे मराठा समाजातील, अलिकडच्या काळातील पुणे निवासी ब्राम्हण समाजातील भिडे जे पू कुमुदविजयजी महाराज झाले तसेच निपाणी येथील लिगायत समाजातून जैनदीक्षा घेऊन पू गुणानद वि महाराज झाले असे अगणित दाखले देता येतात

विश्वात वावरणाऱ्या सर्व जीवाना शुभ आणि अशुभ कर्मांच्या तालाने सुख आणि दु ख प्राप्त होते यांत सुखाची बाजू थोडी तर दु खाची बाजू अमाप असते सुख आणि दु ख दोन्हीहि अशाश्वत आहेत सुखाचा अविष्कार म्हणून प्राप्त झालेले वैभव, सुबत्ता ठराविक कालापर्यत राहातात पण त्याचा कोठेलरी आकस्मिक अत होण्याची शक्यता असते दु खाची बाजू मोठी असते त्या योगाने तो जीव हैराण होतो त्यातून सुटका होणे महाकठीण असते त्याबाब-

तीत शास्त्रकार म्हणतात

अनित्यानि शरीराणी वैभवो नैव शाश्वत ।
नित्य सनिहितो मृत्यु कर्तव्यो धर्मसग्रह ॥

शरीर नाश पावणारे आहे, वैभव-समृद्धि शाश्वत राहाणारी नाहीं, मृत्यु भोवतालीं वावरतो आहे म्हणून सर्वांनीं सदैव धर्माचरणी राहाणे हे प्रत्येक जीवमात्राचें कर्तव्य आहे

कसेतरी जीवन पुरे करणे हे वेगळे पण ते जगावें कसे हे महत्वाचे आहे ते शिकण्यासाठी आणि तसे जगण्यासाठी जैनशासन एक मोठी प्रयोगशाळा आहे

कर्माच्या वधनातून शीघ्रतेने सुटका करून घेण्यासाठी देहदमन करणे अगत्य आहे व त्यासाठी जी तपाराधना करावयाची त्यात उपधान तपाची आराधना प्रमुखपणे सागण्यात आली आहे त्या आराधनेने वारसा हक्काच्या जैनत्वापेक्षा तो तपस्वी स्वकर्तृत्वानें जैनत्व प्राप्त करून घेतो त्याला सुश्रावकपद मिळते तो नमस्कार महामत्राचा जप करण्याचा सपूर्ण अधिकारी होतो तपाराधना केली नाही म्हणून नमस्कार मत्र जपू नये असे नाही तो पत्रपरमेष्ठी मत्र कोणीहि सदैव जपावाच परतु उपधान तपाराधनने श्री नवकार मत्र, इरियावहि, नमुथ्थुण, अरिहत चेइआण, लोगस्स, पुक्खरवरदी आणि सिद्धाण वुद्धाण या सहा सूत्राचा अभ्यास करण्याची योग्यता प्राप्त होते व मोक्षमदिराच्या पायऱ्या चढण्यास उपकारी ठरते

हे तप करण्याने जिनाज्ञा पालन, तीर्थंकर परमात्म्यानी कथन केलेल्या व गणधर भगवतानी रचलेल्या सूत्राचा वहुमान, देह आणि इद्रियाचा निग्रह, त्याग भावना, वैराग्याचा अभ्यास, ज्ञानावरणी यादि कर्माचा क्षय होऊन अपूर्व पुण्यप्राप्ति होते विधीयुक्त उपधान तपाच्या क्रियाकर्माचे निरीक्षण केल्यास या तपाराधनाने सम्यक् दर्शन, सम्यक् ज्ञान आणि सम्यक् चारित्र्य या रत्नत्रयीची उत्तम प्रकारची उपासना होते व दान, शील, तप आणि भाव या चतुर्विध धर्माचे अत्युत्कृष्ट पालन होते

खामेमि सव्व जीवे, सव्वे जीवा खमतु मे ।
मित्ति मे सव्व भूअेसू, वेर मज्झ न केणइ ॥

असे चितन करून एकेंद्रिय जीवापासून पचेंद्रिय जीवाची क्षमा मागून

शिवमस्तु सर्वजगत परहितनिरता भवन्तु भूतगणा
दोपा प्रयान्तु नाश, सर्वत्र सुखी भवतु लोक

सर्व जगन्मात्राचे कल्याण असो, सर्व लोक सुखी होवोत, या भावनेचा अविष्कार उपधानतपस्वी करीत असतो त्यायोगे भक्तियोग, ज्ञानयोग आणि कर्मयोगाचा मिलाफ सुदरपणे साधला जातो

या उपधान तपाराधनेचे सहा टप्पे सागितले असून पहिला, दुसरा, चौथा आणि सहावा टप्पा असे एकाचवेळी करता येतात त्यासाठीं सत्तेचाळीस दिवस लागतात व्यावहारिक दृष्टीने त्यास पाहिले उपधान म्हणतात हे तप करणाऱ्याना 'तीर्थमाळ' (सन्मानदर्शक माळा) घातली जाते यात समाजाकडून सन्मान व गुरुजनाचा आशीर्वाद अभिप्रेत आहे

तिसऱ्या टप्प्याचे तप पस्तीस दिवसाचे (गुजराथी पारिभाषिक–पात्रीसु) असते, त्यास दुसरे उपधान तप असे म्हणतात आणि, पाचव्या टप्प्याचे अट्ठावीस दिवसाचे (अट्ठाविसु), असते

त्यास तिसरे उपधान म्हणतात

या तीनहि उपधान आराधनेचे एकूण शभर दिवस होतात. आजच्या काळीं हे तप तीन टप्याने केले जाते

या तपाराधनेने गुरुजनाचें व्याख्यान श्रवण, आत्मचिंतन, गुरुसेवा, गुरुसमागम, सत्य–अहिंसादि आत्मिक गुणाची आसक्ति, सहकारी तपस्व्याची भक्ति, जीवदया ब्रह्मचर्यादीचे पालन होऊन सतत शुभ विचार येतात ऐहिक गोष्टीचा विचार विसरला जातो या दिवसात साधु जीवनच जगले जाते यावेळी उपवास, एकासण (एक वेळी जेवण–नीवी), आयविल (तेल-तूप वगैरे विगये त्याग, दूध फळफळादि रस पदार्थाशिवाय असलेले जेवण) करावयाचें असते

जे भाग्यशाली आत्मे स्वपर भेदभाव विसरून अशा तपस्विजनाना तपाराधनाची सपूर्ण व्यवस्था करून देऊन आपल्या सपत्तीचा सद्व्यय करतात त्यानाहि विपुल पुण्यप्राप्ति होते असे सागितले आहे

अशी धर्मकार्ये स्वत स करता आलीं नाहीत, करविता आली नाहीत तरी जैनमताचा सूक्ष्म अभ्यास करून ती करणारे, करविणारे याना अनुमोदन देण्यातहि काही पुण्यप्राप्ति आहेच

* 'नमो' पद बाह्य भावनो रेचक करावे छे, अतर्भावनो पूरक करावे छे अने परमात्म भावनो कुभक करावे छे अने तेथी ते भाव प्राणायमनू कार्य पण करावे छे

* यम, नियम, आसन, प्राणायम, पथ्याहार, धारणा, ध्यान अने समाधि एम योगना आठ अग कहेला छे ते प्रत्येक अगनी साधना, विधियुक्त नवकार मत्रने गणणारने सधाय छे

* नवकारमत्र वडे नास्तिकता, निराशा अने निरुत्साहता नाश पामे छे तथा नम्रता, निर्भयता अने निश्चितता प्राप्त थाय छे

* नवकारनी आराधना वडे – चितामणि कल्पवृक्ष अने कामकुभथी पण अधिक एवा श्रद्धेय, ध्येय अने शरणनी प्राप्ति थाय छे

* काल अनादि छे जीव अनादि छे अने जिनधर्म पण अनादि छे तेथी नमस्कारमत्र अनादि कालथी भणातो आव्यो छे अने अनतकाळ सुधी भणाशे अने ए भणनार तथा भणावनार नु अनत कल्याण करशे

तीर्थ महिमा

* राग – वसन्ततिलका *

श्री पार्श्वनाथ जिनना चरणारविंदे
कुकुम वर्ण सुरवधू नमंति वदे
भो भव्य लोक स्मरणो करजो सदैव
जन्मी जगे जिनजाप धरजो सुदैव ॥ १ ॥

तीर्थो महीं परमपूज्य ए तीर्थ मोटुं
थांमो[1] भरेलुं परमार्थ वयुं न जोटुं
धिक्कार, ध्यान नहि जे धरता प्रभुनुं
पस्ताव[2] स्यान तरवा सबलुं विभुनुं ॥ २ ॥

तिग्मांशु[3] जेम झगती जिननी ए ज्योति
जप्ती करे करमराज तणी पनोति
गस्त[4] थयेल भवमां जीव तीर जावे
वर्ती रहे परम कृत्य सुकृत्य थावे ॥ ३ ॥

लक्ष्मी निजात्म तणी सद् प्रगटे समीपे
भक्ति थकी कठिण कर्म बलाज छीपे
पामे निजात्म कमला विमला सुखेथी
इर्वस्थ[5] बनीने भमता छुटता दुखेथी ॥ ४ ॥

नामो दिपे बहुल पार्श्व जिनेश केरां
थातां दुरे मननथी अभ्र[6] दुःख घेरां
यत्र न दुःख–भय–रोग–विषाद स्थान
न स्फोट थाय, धरतां प्रभु पार्श्व ध्यानं ॥ ५ ॥

मस्ती रहे निज तणी जिनना प्रभावे
गातां गितो जिन तणां शिवसौख्य पावे
निजात्म पद्म सुरभि शुभ "लब्धि" दीपे
दुष्टाष्ट कर्मरिपु "भूवन" नित्य जीपे ॥ ६ ॥

१. थामो–वल. २ पस्ताव– शरुआत ३ तिग्मांशुं–सुर्य ४ गस्त–फसी गयेलो. ५ स्वस्थ–सावधान
६. अभ्र–वादळां.

रचयिता पू. पा कविकुलकोटिर आचार्यश्री भुवनतिलक सूरीश्वरजी महाराज

शुभेच्छासह.

शाह सोगालाल लखमाजी ओसवाल

(कागमालावाला राजस्थान)

सराफी व भाडी दुकान

मसूर जि. सातारा.

शताब्दी
महोत्सवास
अभिनंदन

शाह जवारमल दलाजी भंडारी

(मारवाडमध्ये गाव लेटा)

प्रो. कन्हैयालाल जवारमल

कापड व्यापारी

गुरुवार पेठ, कराड जि. सातारा.

शुभेच्छासह.

मेसर्स शाह ॲण्ड ब्रदर्स

किराणा भुसार ॲण्ड जनरल मर्चंट

कासेगांव जि. सांगली.

शताब्दि प्रयास शुभेच्छा

शा. दिपाजी जेठाजी गुंदेशा

फर्म

पारसमणी ज्युवेलर्स • भारत ज्युवेलर्स

श्रॉफ, मनिलेंडर्स

१४१ गुरुवार पेठ, कराड जि. सातारा.

श्री कुभोजगिरी मडन जगवल्लभ

पार्श्वनाथ भगवान तीर्थनी

श्री शताब्दी मोहोत्सवने अमारी

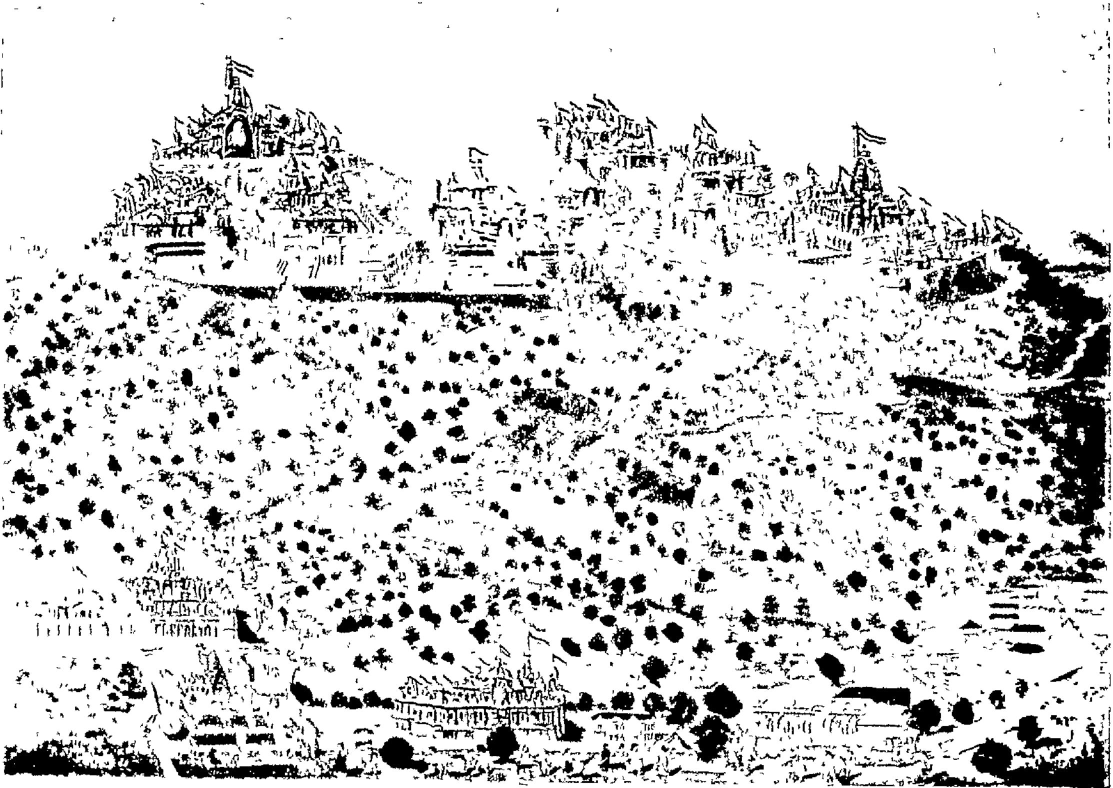
शुभ अमोदना

मे. रायचंद शांतीलालजी कं.

[illegible] अनाज तथा ऑईलना वेपारी

कराड जि. सातारा.

[illegible]

श्री शत्रुंजय महातीर्थ

जन्म सफल मुज आज !

श्री कुंभोजगिरि मंडन श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ स्वामीनुं स्तवन.

सवत २००८ । २००९ सुमारास पू पा आचार्य देवेश श्रीमद् विजय लक्ष्मण सूरीश्वरजी महाराज दक्षिण देशी आले त्याचा शिष्यगणात पू कविकुल तिलक शतावधानी मुनिश्री कीर्ति वि म (हल्ली आचार्यश्री कीर्तिसूरीश्वर म) होते कुभोजगिरी यात्रा केल्यावर त्यानी त्याचवेळी रचलेली ही २ स्तवने (दुसरे कुभोजगिरी गुणगाउ पा न १०८)

(चाल : छोडगये गिरनार)

दर्शन करने आज, कुंभोजगिरिमें आगया
जन्म सुफळ मुज आज, कुंभोज गिरिमें आगया

जगवल्लभ प्रभु पार्श्व जिनेश्वर
त्रिभुवन तिलक समा
तूंही तूही रटूं सदायें
चाहुं मुक्ति रमा ॥ दर्शन करने आज ॥

महाराष्ट्र देशे भूषण सम ए
तीरथ तारण हार
दूरदूरथी दर्शन करने
आते है नरनार ॥ २ ॥ दर्शन ०

तारकहो उद्धारक हो प्रभु
शरणागत प्रतिपाल
झळहळ झळहळ ज्योति झलके
शोभे भाल विशाल ॥ ३ ॥ दर्शन

आत्मकमलमें ध्यान धरू में
आपो मुक्तिराज
लब्धि लक्ष्मण कीर्ति गावे
जन्म सफल मुज आज ॥ ४ ॥ दर्शन

अनेकान्त-स्याद्वाद

ले डो सुभाषचंद्र अक्कोळे, M A, Ph. D आचार्य, तुळजाराम चतुरचद कॉलेज, बारामती

सर्वापदामन्तकर निरन्त सर्वोदय तीर्थमिद तवैव ।।

—समन्तभद्रस्वामि

सुमारे दीड हजार वर्षापूर्वी तार्किकसिह समतभद्र आचार्यांनी आपल्या युक्त्यनुशासन ग्रथात भगवान महावीरप्रणीत धर्माचे वर्णन 'सर्वोदयतीर्थ' या शब्दात केले आहे 'सर्वोदय-तीर्थ' म्हणजेच सर्वांचा उदय करणारे हा उदय अर्थ त्यात आहेच पण जगत्स्वभाव निरीक्षण अथवा तत्त्वदर्शन हे सामान्यवादी आहे अनेकान्तमय आहे हे त्यातून स्पष्ट करण्यात आले आहे सर्वसामान्यपणे अनेकान्त म्हणजे अनेक दृष्टिकोणाचा समन्वय हे सर्वानाच परिचित आहे राजकारण, धर्म किवा व्यावहारिक जीवनात समन्वय वादाचे महत्त्व आज सर्वमान्य होत आहे एकान्तवादी विचारसरणी म्हणजेच खरी हिंसा अनेकान्तवादी असणेच खरे अहिंसेचे आचरण ही प्राचीन काळापासुन जैन धर्मीयाची दृष्टी आहे ज्या अनेकान्त स्याद्वादाच्या दृढ पायावर जैन तत्त्वज्ञान उभे आहे त्या अनेकान्ताचा परिचय जैन ग्रथाधारे थोडक्यात घडवावे हाच या लेखाचा उद्देश आहे

अनेकान्त :

जैन धर्माचे विचाराचे मूळ स्याद्वाद आहे आणि आचाराचे मूळ अहिंसा आहे. जैन सिद्धान्त समजून घ्यावयाचा असेल तर तो सिद्धान्त कोणत्या पद्धतीने माडला आहे, ती पद्धती समजावून घेतली पाहिजे विचाराला शब्दाकार देऊन वाक्यरचना व्यवस्थित रीतीने व्यक्त होतात किवा नाही इकडे लक्ष दिले पाहिजे शब्द हे स्वयसिद्ध नाहीत 'शब्दब्रह्म' असे म्हटले तरी त्या ब्रह्माची निर्मीती मनुष्यकृत आहे ही गोष्ट येथे लक्षात ठेवावी विचाराला व्यक्त स्वरूप देणे हे जरी भाषेचे कार्य असले तरी विचार शक्तीहून शब्दशक्ती फारच मर्यादित मानली पाहिजे मनोवेगासमोर शब्दवेग अगदीच अपुरा पडतो एकाच शब्दाच्या द्वारे आपण अनेक विचार बोलून दाखवितो. तो शब्द ऐकून ऐकणाराच्या मनात इष्ट त्या अर्थाची निर्मीती करता आली की सागण्याचे कार्य सपते यासाठी श्रोत्याची बुद्धी एक विशिष्ट पातळी लागते

स्याद्वाद ही अनेकान्तात्मक वस्तूसबधी परिपूर्ण व निर्दोष अशी विचार व्यक्त करण्याची भाषा-पद्धती आहे ती भाषापद्धती ज्याना समजली

नाही त्याना दर्शन शास्त्रात प्रवेश करता येणार नाही. दर्शन प्रणेत्याच्या समोर जे प्रश्न उभे होते त्याची उत्तरे देतांना ती निर्दोष व्हावीत याकडे जैन दार्शनिकानी अधिकात अधिक लक्ष पुरविले आहे

वस्तुधर्माचे प्ररूपण करणे हे जितके महत्त्वाचे आहे त्याहून त्या वस्तुधर्माचे ज्ञान ग्रहण करणे हे अधिक महत्त्वाचे आहे या क्रियेलाच 'तत्त्वार्था-धिगम' म्हणतात तत्त्व प्ररूपण व तत्त्वार्थाधिगम ह्या दोन क्रिया ज्या दर्शनात निर्दोष आहेत ते दर्शन परिपूर्ण होय

अनेकान्तात या दोन्ही क्रियाचा समावेश होतो वास्तविक या दोन क्रिया वेगळ्या नाही-तच वस्तु स्वरूपाची सम्यक् ओळख करून घेणे हाच एक उद्देश प्रमुख आहे

तत्त्वार्थाधिगम :

ज्ञान प्रमाणमात्मादे रूपायो न्यास इष्यते।
नयो ज्ञातुरभिप्रायो युक्ति तोऽर्थ परिग्रह ॥
लघीय०

जीवादी तत्त्वाचे सर्वात प्रथम निक्षेपाच्या द्वारे 'न्यास' केला पाहिजे नतर 'प्रमाण' व 'नय' यानी त्याना जाणले तर त्याचे सम्यक्-ज्ञान होईल असे अकलक देवाचे कथन आहे

तत्त्व जाणण्याची निर्दोष प्रक्रिया हीच आहे ज्ञान प्रमाण आहे आत्मादिक पदार्थाची व्यव-स्थित माडणी करणे यास 'न्यास' म्हणतात, व ज्ञात्याच्या अभिप्रायाला 'नय' म्हणतात अर्था-तच निक्षेप वस्तुरूप असून प्रमाण व नय ज्ञान-रूप आहेत

निक्षेप :

निक्षेप म्हणजे ठेवणे वस्तूचे विश्लेषण करून त्याच्या अस्तित्वाचे जेवढे काही सभवनीय प्रकार होतील तेवढ्याची माडणी करणे हा निक्षेप होय 'राजाला बोलवा' या दोन पदातील 'राजा' या शब्दाविषयी विचार केला तर किती 'राजे' आपल्या डोळ्यासमोर उभे राहण्याची शक्यता आहे ? राजा या शब्दालाहि राजाच म्हणतात पाटीवर लिहिलेल्या 'राजा' या अक्षराना राजा म्हणतात, ज्या व्यक्तीचे नाव 'राजा' असेल तोहि राजा. राजाच्या चित्राला वा मूर्ती-लाही राजा म्हणतात द्यूत खेळण्याच्या वेळी वापराव्या लागणाऱ्या सोगट्यासही राजा नाव असते जो वर्तमानकाळी शासनाधिकारी आहे, त्यासहि राजा म्हणतात भावी कालापेक्षेने एखाद्या राजपुत्रालाही राजा म्हणणे शक्य आहे. याप्रमाणे सभवनीय अशा सर्व राजाना समोर आणून त्यापैकी साप्रतकाळी सर्व अप्रस्तुत राजाचे ज्ञान करून देणे हे निक्षेपाचे कार्य आहे 'धवला' टीकेत निक्षेपाचे प्रयोजन सागणारी एक गाथा अद्धृत करण्यात आली आहे

अवगयनिवारणट्ठं पयदस्य परूवणणिमितच।
ससय विणासणट्ठ तच्चत्थवधारणट्ठच ॥

अप्रकृताचे निराकरण करण्यासाठी प्रकृताचे निरूपण करण्यासाठी, सशयाचा निरास व्हावा व तत्त्वार्थाचा निर्णय व्हावा म्हणून निक्षेप विधी सागितला आहे

निक्षेप चार प्रकाराने होतो असे 'तत्त्वार्थ-सूत्र' काराचे म्हणणे आहे नाम, स्थापना, द्रव्य, भाव या प्रकारानी जीवादी पदार्थांचा न्यास—निक्षेप करता येतो गुण, जाती, क्रिया इत्यादि-काची अपेक्षा न ठेवता केवळ शब्दावरून—नावा-वरून जो व्यवहार होतो तो नामनिक्षेप एखाद्या आधळ्याचे नाव सुद्धा 'नयनसुख' असणे शक्य आहे ज्ञानाच्याद्वारे तदाकार किवा अतदाकार वस्तूत इष्ट वस्तूची स्थापना केली जाते व

सकेत ज्ञानाच्यायोगे त्याचा बोध केला जातो सोंगटीत राजा, हत्ती याची स्थापना करणे हा स्थापना निक्षेप होय पुढे होणाऱ्या अगर आधी झालेल्या पर्यायाला उद्देशून व्यवहार करणे हा द्रव्य निक्षेप होय वर्तमान पर्यायाला उद्देशून व्यवहार करणे हा भाव निक्षेप होय, सध्या गादीवर असणाऱ्यालाच राजा म्हणणे द्रव्य-निक्षेप शब्द, ज्ञान व अर्थ या तिघांच्याद्वारे आपले व्यवहार होतात शब्दात्मक व्यवहार नाम-निक्षेपाच्या द्वारे, ज्ञानात्मक व्यवहार स्थापना निक्षेपाच्या द्वारे, व अर्थात्मक व्यवहार द्रव्य व भाव निक्षेपाच्याद्वारे होतात

प्रमाण व नय :

निक्षेप विधीने वस्तूचे विश्लेषण करून प्रमाण व नय याच्याद्वारे त्याचे ज्ञान करून घेणे हा मार्ग अगदी शास्त्रशुद्ध आहे ज्ञानाची गती वस्तूला जाणताना दोन प्रकारची असू शकते

एखाद्या अंशाला जाणून तद्वारे पूर्ण वस्तूला जाणणे किंवा त्या अशालाच जाणणे असे जाण-ण्याचे दोन प्रकार होतात जेव्हा ज्ञान पूर्ण वस्तूला ग्रहण करते तेव्हा त्यास 'प्रमाण' म्हणतात आणि जेव्हा अशाला जाणते तेव्हा त्यास 'नय' म्हणतात डोळ्यानी घटाचे रूप पाहून रूपमुखाने पूर्ण घटाचे ज्ञान ग्रहण करणे हे प्रमाण होय आणि घटातील रूपाशालाच जाणणे हा नय होय, अनन्तधर्मात्मक वस्तूचे सर्व प्रकारच्या विशेषानी सहित संपूर्ण ज्ञान करून घेणे हे पूर्ण ज्ञानाचेच कार्य आहे म्हणजे पर-मार्थाने प्रमाणज्ञान केवलीचेच असते परतु प्रमाणज्ञान अल्पज्ञानही होऊ शकते ते ज्ञान वस्तूला अखड रीतीने जाणणार नाही इतकेच म्हणूनच प्रमाण व नय याच्यातील मीमासेपा एवढीच सागता येईल की, जेव्हा ज्ञान अखड वस्तूवर दृष्टी ठेवते तेव्हा ते प्रमाण होते आणि जेव्हा ते अशावर दृष्टी ठेवते तेव्हा ते नय होते. अल्पज्ञानाही नेहमी प्रमाणात्मक व नयात्मक दोन्ही ज्ञाने होतात विशिष्ट अशाला ग्रहण करून वक्ता ज्यावेळी आपला अभिप्राय व्यक्त करतो तेव्हा तो नयात्मक बोलतो सर्वच अशाना एकदम ग्रहण करणे व त्या सर्वाचा अभिप्राय एकदम व्यक्त करणे त्याला शक्य नसते

नय :

शब्दशक्तीची मर्यादा लक्षात घेऊन जैन दार्शनिकानी 'सर्व काही' एका शब्दात साग-ण्याचा प्रयत्न कधीच केला नाही

नयाचे मुख्य आधार मुख्यत दोन दृष्टी आहेत अभेद दृष्टी व भेद दृष्टी अभेद दृष्टीने वस्तू-कडे पाहणे यासच द्रव्यार्थिक किंवा निश्चय नय म्हणतात व भेद दृष्टीने वस्तूकडे पाहणे यास पर्यायार्थिक अथवा व्यवहार नय ही म्हणतात याना मूल नय ही म्हणतात द्रव्यार्थिक नयाला द्रव्यास्तिक, मातृकापदास्तिक, शुद्ध नय इ नावे आहेत पर्यायार्थिक नयाला उत्पन्नास्तिक, पर्याया-स्तिक, अशुद्धनय इ नावे आहेत

नय सात आहेत नैगम, सग्रह, व्यवहार, ऋजुसूत्र, शब्द, समभिरूढ, एवभूत

हे सातहि नय उत्तरोत्तर सूक्ष्म पण अल्प-विषयग्राही आहेत. नैगमनय सत् असत् दोघाना ग्रहण करतो सग्रहनय फक्त सन्मात्रग्राही आहे व्यवहार नय सद्विशेषग्राही आहे ऋजुसूत्रनय वर्तमानकालीन सद्विशेषालाच ग्रहण करतो, शब्दनय शब्दाच्या अभिन्न अर्थाला ग्रहण न करता भिन्नार्थ ग्रहण करतो समभिरूढनय फक्त

शब्दाचे अनेक अर्थ सोडून रूढ असलेल्या अर्थाला ग्रहण करतो—गो शब्दाचे वाणी किरण, इन्द्रिये असे अनेक अर्थ असताही ते सोडून देऊन मुख्यार्थ जो गाय त्याला हा नय ग्रहण करतो एवभूतनय वस्तूच्या क्रियेचे शब्दाने वर्णन करतो. ज्यावेळी गाय गमन करिते त्याच-वेळी तिला गाय म्हणावे जेव्हा ती झोपली असेल किवा वसली असेल तेव्हा तिला तो नय 'गो' म्हणत नाही

असे नयाचे विषय उत्तरोत्तर सकुचित होतात

नय व दुर्नय :

वर सागितलेले सात नय असोत किवा त्याचे मूलनय (निश्चय व व्यवहार नय) असोत ते सर्व साक्षेप असतात निश्चय व व्यवहार नयाला असत् मानीत नाहीत व व्यवहार नय निश्चय नयाला असत् मानीत नाही तसे जर मानतील तर ते नय न होता दुर्नय होतील प्रत्येक नय आपले म्हणणे तेवढेच खरे मानतील तर ते सर्वच मिथ्या होतील

निरपेक्षा नया मिथ्या सापेक्षा वस्तु तेऽर्थकृत् ।
—देवागम, समतभद्र

नय वस्तूच्या एका अशाला ग्रहण करून सुद्धा वाकीच्या अशाचा (धर्माचा) निरास करीत नाहीत

स्याद्वाद :

जैन दृष्टीने या विश्वाचे मूलतत्त्व, दोन भागात वाटले आहे एक जीवतत्त्व, दुसरे अजीव किवा जडतत्त्व, अजीव किवा जडतत्त्व पाच प्रकारचे आहे—पुद्गल, धर्म, अधर्म, आकाश व काल याप्रमाणे हे विश्व सहा तत्त्वानी वनले आहे या सहाना 'द्रव्ये' म्हणतात या सहा द्रव्याशिकाय विश्वात दुसरे काहीच नाही जे काही आहे त्या सर्वाचा समावेश याच्यात होतो गुण क्रिया सवंध इत्यादिकाना बाकीच्या दार्श-निकानी वेगळी तत्त्वे मानली आहेत पण जैन दृष्टीने ते सर्व द्रव्यातच मोडतात त्याना द्रव्याच्या अवस्था म्हणता येईल. द्रव्याशिवाय त्याचे वेगळे अस्तित्व नाही जे काही 'सत्' आहे ते सर्व द्रव्य आहे द्रव्याचे लक्षणच सत्स्वरूप आहे 'असत्' लक्षणच किवा अभाव नावाचे स्वतत्र तत्त्व नाही परतु जे सत् आहे तेच दृष्टिभेदाने असत्ही आहे कोणतीही वस्तु केवळ सत्स्वरूपी किवा केवळ असत् स्वरूपी नाही प्रत्येक वस्तु केवळ सत्स्वरूपा-चीच असेल तर सर्वच वस्तु केवळ सत्स्वरूपी होतील आणि वस्तुवस्तूमध्ये जो भेद आपण मानतो त्याचा लोप होईल अशा रीतीने अतर नष्ट झाल्यावर सर्व वस्तु सर्व प्रकारच्या होतील प्रत्येक वस्तु स्वरूपाच्या अपेक्षेने 'सत्' आहे व व पररूपाच्या अपेक्षेने असत् आहे असे मानावेच लागते

जैन दर्शनाची ही स्वाद्वाद दृष्टी समजून घेण्यात जेथे वादरायणासारखे सूत्रकार आणि शकराचार्यासारखे त्याचे व्याख्याते भ्रमात पडले तेथे सामान्य लोकाच्या मनात व्यामोह निर्माण होईल यांत आश्चर्य काय आहे ?

वादरायणाचे सूत्र "नैकस्मिन्नसभवात्" असे आहे त्यावर व्याख्या करताना शकराचार्यानी स्याद्वादावर सर्वात मोठा आक्षेप हा घेतला आहे की 'ती अनिश्चितता' आहे 'वस्तु आहेही आणि नाहीही' यात अनिश्चितता आहे असे त्याचे म्हणणे आहे यामुळे वस्तूचे कोणतेच स्वरूप निश्चित होत नाही आणि अनिश्चित-ताही सशयाची जननी आहे जर जैन दर्शनात

वस्तूचे स्वरूप अनिश्चित आहे तर ज्ञानात निःसंशयता कधीच येणार नाही असा एकूण शंकराचार्यांच्या टीकेचा भाव आहे परंतु वर दिलेल्या उदाहरणाने या टीकेला उत्तर आपो-आप मिळते आपणास व्यवहारात सुद्धा एकच वस्तूत परस्पर विरोधी धर्म दिसतात. उदा भारत हा स्वदेशही आहे व विदेशही देवदत्त पिताही आहे व पुत्रही यात काही अनिश्चित-ताही नाही आणि संशयही नाही भारतीयाच्या दृष्टीने भारत स्वदेश असला तरी परकीयाच्या दृष्टीने तो परदेश आहे पूर्ण दर्शनासाठी सर्व दृष्टिकोणांना दृष्टीत ठेवणे आवश्यक आहे आता—

'एका धर्मात परस्पर विरुद्ध सत् आणि असत् धर्म राहणे असंभव आहे कारण सत्त्व धर्म असल्यावर असत्त्व धर्म राहणार नाही व असत्त्व धर्म असल्यावर सत्त्व धर्म राहणार नाही म्हणून अर्हत् मत असंगत आहे हे शंकरा-चार्यांचे म्हणणे युक्तियुक्त वाटत नाही

वस्तु स्वतः अनंत धर्मात्मक असताना ती अमुक एकच धर्मात्मक आहे असा आग्रह करणे हे अनिष्ट आहे या ठिकाणी धर्मकीर्तीच्या एका श्लोकाची आठवण होते

यदीय स्वयमर्थेभ्यो रोचते तत्र के वयम् ।

जर अनंत धर्मात्मक असणे वस्तूलाच आवडत असेल तर आपल्या मोडीसाठी एकात्मवाद स्वीकारून अनेकान्तवादाला 'संशयवाद' असे म्हणणे हास्यास्पदच होय

प्रत्येक वस्तु परस्पर विरोधी वाटणाऱ्या अनेक धर्मात्मक वस्तूंना जाणण्यापेक्षा सुद्धा शब्दाच्याद्वारे ते कथन करणे अधिक कठीण आहे स्याद्वाद म्हणजे नयाचे निरूपण करणारी भाषा पद्धती 'स्यात्' शब्द हे निश्चित रूपाने सांगत असतो की, वस्तु केवळ ह्याच धर्माला धारण करीत नाही, तर याशिवाय अन्यधर्म विद्यमान आहेत, हा स्यात शब्द संशयवादी नसून निश्चित दृष्टीत अन्य दृष्टिकोन दर्श-विणारा आहे एक प्रकारे तो शब्द अविवक्षित धर्मांचे प्रतिनिधित्वच करतो तो उच्चारित धर्माला इकडे तिकडे जाऊ देत नाही व अनु-च्चरित धर्मांचे संरक्षण करतो स्यात् म्हणजे 'कदाचित्' नाही. स्यात् म्हणजे निश्चित 'स्यात रूपवान घट' असे म्हटले तर त्याचा अर्थ हा की घट निश्चित रूपाने रूपवान आहे पण त्याचवेळी तो स्यात् शब्द हे स्पष्ट करतो की रूप हा एकच त्याचा धर्म नाही तो त्यातील अनेक धर्मांपैकी एक आहे 'स्यात अस्ति घट' यातील 'स्यात्' शब्द डोळ्यात तेल घालून हे पहात असतो की वाक्यातील अस्ति शब्द कदा-चित् पूर्ण वस्तूला गडप करून टाकील म्हणूनच तो 'नास्ति' धर्माने संरक्षण करीत असतो वस्तु नित्यच आहे किंवा अनित्यच आहे असे बोलणाऱ्या दर्शनांनी विनाकारण वितंडवाद माजवून दर्शन क्षेत्राला रणक्षेत्राचे स्वरूप आणले आहे वस्तु नित्यही आहे व अनित्यही आहे असे म्हणून सर्व धर्मांचे संरक्षण करणे हे सर्वज्ञाचे कार्य असते

सप्तभंगी :

शब्दाचा उपयोग करणे ही गोष्ट वक्त्याच्या आधीन आहे वस्तूत अनेक धर्म असताना सुद्धा बोलणाऱ्या व्यक्ती ह्या आपापल्या दृष्टिकोणांनी त्या त्या धर्माचा उल्लेख करतात

दोन माणसे काही खरेदी करण्यासाठी दुका-नात जातात. तेथील एक वस्तु पाहून त्यापैकी

एकजण म्हणतो 'ही वस्तु चांगली आहे, दुसरा म्हणतो 'ही चागली नाही' तिसरा त्याना म्हणतो 'ही वस्तु चागलीही आहे व वाईटही आहे' तुमच्यासाठी चागली आहे व तुमच्यासाठी वाईट आहे हा तुमचा प्रत्येकाचा दृष्टिकोण आहे.

वरील तीन व्यक्ती तीन प्रकारे बोलण्याचा व्यवहार करतात पहिला विधिरूप बोलतो दुसरा निषेधरूप बोलतो, तिसरा विधिनिषेधरूप बोलतो

वस्तुत सत्, असत् उभय व अनुभय असे चार शब्द प्रयोग तर आढळतातच या चार शिवाय गणिताच्या हिशोबाने तीन मूलभग मिळविले तर ते सात होतात

घट · अस्ति । हे विधान सप्तभगीत खालीलप्रमाणे बसवून दाखविता येईल

१) स्यादस्ति घट । २) स्यान्नास्ति घट । ३) स्यादस्तिनास्ति घट । ४) स्यादवक्तव्यो घट । ५) स्यादस्ति अवक्तव्यो घट । ६) स्यान्नास्ति अवक्तव्यो घट । ७) स्यादस्ति नास्ति अवक्तव्यो घट ।

स्वामी शकराचार्यानी यातील ४ था भग जो 'स्यादवक्तव्य' यावर आक्षेप घेतला आहे, त्याचे म्हणणे असे की 'पदार्थ अवक्तव्य असणार नाही जर तो अवक्तव्य असेल तर त्याचे कथन कसे होणार ? कथनही करता येते व कथन करताही येत नाही या दोन्ही गोष्टी परस्पर विरुद्ध आहेत'

पण जैन दर्शन जर वस्तूला सर्वथा 'अवक्तव्य' मानत असेल तर आचार्यांचा हा आक्षेप योग्य होता पण अपेक्षा भेदाने वस्तूला अवक्तव्य मानण्यात कोणताच दोष येत नाही 'स्यात अवक्तव्य' म्हणजेच काही दृष्टीने अवक्तव्य सर्वथा अवक्तव्य हा त्याचा अर्थ होतच नाही.

यावरून हे स्पष्ट होते की, आचार्यांनी स्याद्वाद नीट समजून घेतला नाही. स्व महामहोपाध्याय गगानाथ झा यानी स्पष्टच लिहिले आहे

" जेव्हा मी शकराचार्यांनी केलेले जैन सिद्धाताचे खडन वाचले तेव्हा माझी खात्री झाली की, या सिद्धातात बरेच तथ्य आहे, वेदान्ती आचार्यांनी ते समजून घेतले नाही मी आतापर्यंत जैन धर्माचा जो काही अभ्यास केला आहे त्यावरून माझी अशी श्रद्धा झाली आहे की, जर वेदाती आचार्यांनी जैनाचे मूलग्रथ वाचण्याची तसदी घेतली असती तर त्याना त्यात विरोध करण्यासारखे काही आढळले नसते "

हिंदु विश्वविद्यालयातील दर्शन शास्त्राचे भूतपूर्व प्रधानाध्यापक श्री फणीभूषण अधिकारी म्हणतात "जैन धर्माचा स्याद्वाद सिद्धाताला जितक्या चुकीच्या पद्धतीने समजून घेतले आहे तितके दुसऱ्या कशालाच नाही शकराचार्यसुद्धा यातून सुटत नाहीत त्यानी सुद्धा या सिद्धातावर अन्याय केला आहे ही गोष्ट अल्पज्ञ पुरुषाच्या बाबतीत क्षम्य मानली जाईल पण मला जर सागण्याचा अधिकार असेल तर मी स्पष्ट म्हणेन की, शकराचार्यांची चूक अक्षम्य आहे मी त्याना अति आदराने पाहतो पण असे दिसून येते की, त्यानी या धर्माच्या दर्शन शास्त्राच्या मूलग्रथाचे अध्ययन करण्याची पर्वा केली नाही "

अनेकान्त दर्शनाचा सांस्कृतिक आधार :

भारतीय विचार परपरेत दोन प्रवाह स्पष्ट-

पणे दिसतात एक विचार प्रवाह वेद प्रमाण मानणारा आहे, आणि दुसरा वेदाना प्रमाण न मानता पुरुपानुभव किवा पुरुप साक्षात्कार याना प्रमाण मानणारा प्रमाण सन्ताचा आहे चार्वाक दर्शनाने वेद प्रामाण्य मानले नाही परतु त्याने आत्म्याचे अस्तित्वच मुळात जन्मापासून मरे-पर्यंतच मानले आहे परलोक व पुण्य पाप याच्या-वर त्याचा विश्वास नाही म्हणूनच अवैदिक असूनही चार्वाक दर्शन श्रमण विचाराशी एक-रूप होऊ शकले नाही जैन दर्शनाला (श्रमण दर्शनाला) काहीजण नास्तिक म्हणतात परतु पाणिनीच्या परिभाषेनुसार श्रमणदर्शन पूर्णपणे अस्तिक आहे केवळ ते दर्शन वेद मानीत नाही किवा सृष्टिकर्ता ईश्वर मानीत नाही एवढ्याच कारणावरून त्याला नास्तिक म्हणणे अविचारी-पणाचे आहे आत्मज्ञान, परलोक, पापपुण्य, निर्वाण यावर विश्वास ठेवणाऱ्या व आचाराला महत्त्व देणाऱ्या श्रमण दर्शनाला अस्तिकच मानले पाहिजे

या दर्शनाचे सपूर्ण तत्त्वज्ञान जीवन शोधन किवा चारित्र्य वृद्धीला पोपक आहे वैदिक परपरेत केवळ तत्त्वज्ञानाला मुक्तीचे साधन मानले आहे श्रमण परपरेत ज्ञानाबरोबर चारि-त्र्याला साधन मानले आहे जे ज्ञान जीवनात उतरत नाही त्याला या दर्शनात कवडीचीही किमत नाही

सम्यग्दर्शनज्ञानचरित्राणि मोक्षमार्ग (तत्त्वार्थ सूत्र १।१) सम्यग्दर्शन, सम्यग्ज्ञान, व सम्यक् चरित्र रूप आत्म्याची परिणीती म्हणजेच मोक्ष असे जिनदर्शनात सागितले आहे मोक्षाचे साक्षात् कारण चारित्र्य आहे दर्शन ज्ञानही चारित्र्याला पोपक आहेत अतिम महत्त्व चारि-त्र्याला असल्यामुळे आत्मशोधन किवा जीवनात सामजस्य यावे यासाठी जैन तत्त्वज्ञान प्रयत्न करते श्रमण सतानी तप व साधना याच्याद्वारे वीतरागतेची प्राप्ती करून घेतली आणि त्या वीतरागतेचा–समतेचा–अहिंसेचा प्रचार त्यानी केला केवळ विचार करणे हे त्याचे साध्य नव्हते, आचाराकडे त्याची दृष्टि होती शुद्धी व सवादिता येण्यासाठी त्याची धडपड होती अहिसा म्हणजेच परम समता सर्व जीवमात्राकडे सम-दृष्टीने पाहून एकाचा दुसऱ्याला यत्किचितही त्रास होणार नाही असे आचारण म्हणजे अहिसा

ही अनुभवाची गोष्ट आहे की, अहिंसेची अतिम प्रतिष्ठा केवळ शारीरिक स्थूल अहिसेवर अवलबून नाही मन वचनाच्या शुद्धीशिवाय ही गोष्ट होत नाही विचारात जोपर्यंत सघर्ष आहे तोपर्यंत वाणीत व क्रियेत शाती कशी येऊ शकेल ? म्हणूनच मूलतत्त्वज्ञानच सघर्षरहित असेल, भाडण लावणारे नसेल, तर अहिसक जग निर्माण होण्याची शक्यता आहे राजकीय, सामाजिक अथवा धार्मिक प्रश्न जेव्हा मत वादीच्या हाती लागतात तेव्हा वाद उत्पन्न होऊन त्याचे कलहात रूपातर न झाले तरच नवल

जोपर्यंत वस्तुस्थितीवर आधारलेला समन्वय समाजात निर्माण होणार तोपर्यंत विश्वशातीच्या कल्पना व्यर्थ आहेत विश्वातील प्रत्येक चेतन किवा अचेतन तत्त्व अनत धर्माचे (गुणाचे) भाडार आहे तत्त्वाच्या या विराट स्वरूपाला साधारण मानव जाणू शकत नाही त्याचे क्षुद्र ज्ञान वस्तूच्या एकाच अशाला जाणून पूर्ण-त्वाची प्रौढी मिरवू लागते विवाद वस्तूत नस-तात ते पाहणाऱ्याच्या दृष्टीत असतात म्हणून जैन दर्शनात वस्तुतत्त्वाच्या अनत धर्माकडे प्रथम लक्ष वेधण्यात आले आहे त्यातूनच अनेकान्ताची

निर्मिती झाली आहे बौद्ध दर्शनाप्रमाणे आत्म्याचे नित्यत्व-अनित्यत्व, परलोक, निर्वाण इत्यादि प्रश्नाना अव्याकृत ठरवून त्याचे उत्तरच देण्याचे टाळणे हाही एक विवाद मिटविण्याचा मार्ग आहे पण अज्ञानी डोक्यात कसले वाद आणि प्रवाद निर्माण होणार ? विचाराची समस्थिती म्हणजे काही अज्ञान नव्हे जैन दर्शनालाही प्रश्न अकथनीय म्हणून टाळावयाचे नव्हते, पण भाडणे लावणारी एकतर्फी उत्तरे देऊन मोकळेही व्हावयाचे नव्हते वस्तूतील सर्व धर्म पाहण्यासाठी चिताची निर्मलता वाढविली पाहिजे त्यासाठी प्रामाणिकपणा मात्र हवा म्हणूनच एका दृष्टीचा आग्रह ठेऊन अन्य दृष्टीचा तिरस्कार करणे हे अन्यायाचे आहे

हरिभद्र सूरि म्हणतात

आग्रही वत निनीषति युक्ति
तत्र यत्र मतिरस्य विनिष्टा।
पक्षपातरहितस्य तु युक्ति-
र्यत्र तत्र मतिरेति निवेशम् ॥
(लोकतत्त्व निर्णय)

आग्रह व्यक्ती आपल्या मत पोषणासाठी अनेक युक्त्या शोधू लागते व त्याचा आपल्या मताकडे उपयोग करते परतु पक्षपात रहित मध्यस्थ व्यक्ती युक्तिसिद्ध वस्तुस्वरूपाचा स्वीकार करण्यात आपल्या बुद्धीची धन्यता मानते

याप्रमाणे अहिंसेच्या पूर्णतेसाठी अर्थात् मानसिक शुद्धीसाठी अनेकान्त दर्शनव वचन शुद्धीसाठी स्याद्वाद जैनधर्मात सागितले गेले आहेत भारतीय दर्शनात जैनधर्माची ही देणगी अपूर्व आहे

* विकृत ज्ञान ए राग छे, विकृत श्रद्धा ए द्वेष छे, अने विकृत वर्तन ए मोह छे

* राग जवाथी पोताना दोष देखाय छे दोष जवाथी बीजाना गुण देखाय छे, अने मोह जवाथी शरणभूत आज्ञानुं स्वरूप जणाय छे

* दुष्कृत एटले स्वकृत अनतानत अपराध
अने
सुकृत एटले परकृत अनतानंत उपकार

अणुवाद

ले श्री. वा अत्रे M A , M Ed
देवचद कॉलेज, अर्जुननगर

१ अणुवाद म्हणजे काय ?

आपल्या दैनदिन अनुभवात आपण अनेक पदार्थ पाहतो त्याचे विविध आकार, रग, वजन आदि आपणास जाणवतात, हे सर्व पदार्थ अणूपासून बनलेले आहेत असे प्रतिपादन करणाऱ्या विचारसरणीस 'अणुवाद' असे नाव आहे कोणत्याहि पदार्थाच्या सूक्ष्मात सूक्ष्म अशा भागाला अणु म्हणतात. या अणूचे आणखी भाग होऊ शकत नाहीत असे मानण्यात येते असे याचाच अर्थ अणु हे सृष्ट पदार्थाचे अतिम व अविभाज्य असे सूक्ष्म रूप आहे असा होतो अणू हे जर पदार्थाचे अतिम रूप असतील तर ते नित्य (Eternal) असले पाहिजेत हे मानणे ओघानेच येते आपण पहातो की पृथ्वी, इतर ग्रह व उपग्रह आदि सर्व पदार्थच आहेत ते प्रचड आहेत सजीव प्राण्याची शरीरे हीही स्थूल असल्याने त्याचाहि अतर्भाव 'पदार्थ' या सज्ञेतच करावा लागतो यामुळे तीही अणुयुक्तच आहेत त्यामधील जीवाचे अस्तित्व प्रकर्षाने जाणवते म्हणून आपण त्याना सजीव म्हणतो अणुवादाच्या मते पदार्थाची निर्मिती अणू एकत्र येण्याने होते, ते विशिष्ट रूपात एकत्र असतात तोवर तो पदार्थ तशा स्थितीत टीकून राहतो, व अणू विघटित झाले की पदार्थाचे ते विशिष्ट रूप नाहीसे होते हाच आशय दुसऱ्या शब्दात माडावयाचा तर असे म्हणता येईल की अणू एकत्र आले असता पदार्थ बनतात व ते विघटित झाले म्हणजे ते नाश पावले असे आपण म्हणतो ते अणूच्या या एकीकरणाचा व विघटनाचा खेळ सतातन चालू असला तरी शेवटी बाकी अणू हीच राहते असे अणुवादी मानतात

अणुवादाचे तत्व फार प्राचीन काळापासून पाश्चात्य व पूर्वेकडील देशातून मान्यता पावलेले

आहे आजच्या यूगाला कोणत्या अर्थाने अणुयुग म्हणतात हेही चर्चेच्या ओघात पुढे पाहावयाचे आहे कारण आजच्या काळात अणु विज्ञानाने मोठीच आघाडी मारलेली आहे प्राचीन काळी ग्रीस देशात हे तत्त्व डिमॉक्रिटस् याने माडले दुसरा तत्त्वज्ञानी हेरॅक्लिटस् याने ‘ नित्य परिवर्तनाचे ’ तत्त्व मूलभूत म्हणून मानले होते भारतात कणादाने अणुवाद प्रतिपादन केला तो वैशेषिक सूत्रात माडलेला आहे नतरच्या भाष्यकारानी या सूत्राचे सविस्तर विवेचन केले आहे

२. पाश्चात्य अणुवाद :

ग्रीक तत्त्वज्ञ डिमॉक्रिटस् याने अणुवादाचे तत्त्व पाश्चात्य देशात सुमारे २५०० वर्षापूर्वी माडले त्याच्यामते सृष्टीची व तिच्यावरील सर्व पदार्थाची निर्मिती अणूच्या एकत्र येण्याने होते अणु सूक्ष्म असतात ते आपोआप एकत्र येतात त्याच्यात आकर्षण अथवा विकर्षण असते त्यामुळे ते गतिमान होतात सृष्टीची उभारणी व विलय या अगदी यात्रिक स्वरूपाच्या असतात पदार्थाची घडामोड सदैव चालू असते सृष्टीचे नियम यात्रिक स्वरूपाचे असले तरी ते अबाधित असतात ते कोणालाही मोडता येणार नाहीत सृष्टीची निर्मिती कोणत्याही दैवी कारणाने वा प्रभावाने होत नाही अशा प्रकारे पाश्चात्य अणुवाद हा पूर्णपणे जडवादास अनुसरून (Materialistic) विवेचन करणारा आहे

३. वैशेषिक अणुवाद :

कणाद नावाच्या प्राचीन ऋषीनी ‘ वैशेषिक सूत्रे ’ नावाचा ग्रथ लिहिला असून त्यात अणुतत्त्वाचे विवेचन आलेले आहे वैशेषिकाच्या मते अणु हे सृष्टीतील विविध पदार्थाचे कारण आहेत, डिमॉक्रिटस् अणूचे प्रकार मानीत नाही, पण वैशेषिक मानतात पृथ्वी, आप, तेज व वायु हे ते होत पचमहाभूतात वरील चार समाविष्ट आहेत हे ध्यानात येईलच याचाच अर्थ वरील चार प्रकारच्या अणूना गध, रस, रूप व स्पर्श हे गुण असणारच यामुळे या अणूच्या सयोगाने बनलेल्या पदार्थातही वरील गुण निर्माण होतात अणूच्या एकीकरणाने पदार्थ निर्माण होतात व त्याच्या विघटनामुळे ते नाश पावतात ही क्रिया अखड चालू असते हे अणु एकत्र का येतात या प्रश्नाचे उत्तर मात्र दोन प्रकारे देण्यात आले आहे काही वैशेषिकाच्या मते ईश्वराच्या सर्व शक्तिशाली प्रेरणेमुळेच ही क्रिया घडते अणूच्या एकीकरणास व विघटनासही ईश्वराच्या सूत्रानुसार चालणारी कर्मशक्ती कारण असते येथे कर्म याचा अर्थ प्रेरकशक्ती असा आहे ही प्रेरक शक्ती यात्रिक स्वरूपाची नसून ‘ अदृष्ट ’ या नावाच्या सुप्त अबाधित अशा नियमानुसार चालत असते अदृष्टावर ईश्वराचे नियत्रण असते

या अणुवादाचे आणखी वैशिष्ट्य असे की विश्वात यात्रिकता नसून एक प्रकारची सुसूत्रता आहे हे सूत्र म्हणजे अदृष्टाचा नियम हेच होय काही वैशेषिक ईश्वराचे अधिष्ठान अमान्य करतात व केवळ अदृष्टाच्या प्रेरणेने अणूचे सघटन व विघटन होत असते असे प्रतिपादन करतात हे वैशेषिक निरीश्वरवादी होत अशा एका वैशेषिक गृहस्थास त्याच्या मृत्युसमयी ईश्वराचे नाव उच्चारण्यास सागितले असता, तो, अणु ! अणु ! (पीलव. पीलव ।।) असे म्हणू लागला यावरून अणु स्वत च्या अगा अदृष्ट नियमानुसार सघटित व विघटित होतात असे मानणारे वैशेषिकही होते हे दिसून येते

४. जैन अणुवाद :

भारतीय तत्वज्ञानात अणुवादाचे जोरदार

प्रतिपादन व प्रसार करण्यात जन-अर्हत दर्शनाचा वाटा फार मोठा व उल्लेखनीय आहे जैन तत्वज्ञानात जीव व अजीव असे दोन प्रमुख प्रकार मानलेले असून त्याचे इतर उपप्रकार पुष्कळच आहेत वरील दोन्ही अस्तिकाय ' म्हणजे अवकाश अथवा जागा व्यापून असणारे असे आहेत यापैकी ' अजीव ' याचा अर्थ जड वा चैतन्य रहित पदार्थ असा आहे यातहि केवळ जडद्रव्य (Matter)असे आपण ज्याला म्हणतो त्याला जैनदर्शनात ' पुद्गल ' असे नाव आहे ' पुद्गल ' याचा अर्थ ज्यातील विभागाचे सघटन व विघटन होते असे द्रव्य असा आहे (पूरयन्तिगलन्तिच ।) द्रव्याचे हे विभाग म्हणजेच अणु होत आपल्या अनुभवातील पदार्थ म्हणजे या अणूचे सघटित रूप (सघात)होय पदार्थ नाश पावला याचा अर्थ त्याचे ' सघात ' हे रूप वदलले व तो मूळ अणुरूप वनला असा आहे पदार्थात अखडपणे रूपातरित होणारे व पुन्हा अणुरूप धारण करणारे असख्य अणु हे सृष्टीचे स्थायीरूप आहे पदार्थाच्या स्वरूपात नित्य वदल होत असल्याने ते निर्माण होतात व नाश पावत असतात असे आपण म्हणतो परतु पदार्थ निर्माण होत नाहीत म्हणून ते नाशही पावत नाहीत ज्याची निर्मीती असते त्याचाच कधीतरी नाश होणे शक्य असते यावरून असे दिसेल की अणु हे नित्य व अविनाशी आहेत. आपल्या अनुभवातील पदार्थ हे अणुच्या सघटन–विघटनाचे खेळ आहेत अणु एकत्र आले म्हणजे त्याची जी घडण वनते, त्यास ' सघात ' असे म्हणतात सभोवतालच्या वस्तु हे लहानमोठे सघात आहेत आपली पृथ्वी हा एक महासघात आहे

५ अणूंचे स्वरूप .

वर म्हटलेच आहे की पदार्थांच्या सूक्ष्मात सूक्ष्म घटकाला ' अणु ' म्हणतात अशा या अणूला भाग नसतात, कारण अणु हाच सर्वात सूक्ष्म भाग आहे (Partless Particle) अणु सूक्ष्म असल्याने ते डोळ्यानी दिसणे अगर इतर इद्रियाना कळणे शक्य नसते, पण म्हणून ते नाहीतच असे म्हणता येणार नाही, सूक्ष्म वस्तु आपल्या सामान्य अनुभवाच्या पलीकडील असतात त्या आहेत हे आपणास अनुमानाने जाणून घ्यावे लागते स्थल (Space), काल (Time) या गोष्टी देखील आपणास अनुमानाने जाणून घ्याव्या लागतात अणु हे उत्पन्न होत नाहीत व नाशही पावत नाहीत ते नित्य आहेत, व सर्व सृष्टी व्यापून राहिले आहेत ते एकसारखे असून त्याच्यात प्रकार नाहीत, असे जैनशास्त्रे सागतात. या दृष्टीने पाहिले तर महावीरानी प्रतिपादन केलेला अणुवाद हा वैशेषिक अणुवादाहून वेगळा आहे व तो डिमॉक्रिटसप्रणीत अणुवादाच्या जवळचा आहे, वैशेषिकाच्या मते अणूचे प्रकार आहेत अणूत प्रकार नसले व ते एकसारखे असले तरी त्याच्यात गुणधर्म हे असणारच, कारण गुणधर्माव्यतिरिक्त पदार्थ असा असूच शकणार नाही (गुणपर्यायवत् द्रव्यम् ।) अणूना स्पर्श रूप, रस, गध आदि गुण असतात. यामुळेच अणूपासून निर्माण होणाऱ्या पदार्थात ते येणे शक्य असते जे मुळातच नसते, ते कोणत्याहि स्वरूप व अस्तित्वात येणे शक्य नसते (Exnihilio nihil fit) असा तर्कशास्त्राचा नियम आहेत कथम् असत सत् जायेत । म्हणजे जे नाहीच त्यापासून, जे आहे, ते कधीहि निर्माण होणे शक्य नाही, असे उपनिषदातहि सागितलेले आहे वर दिलेल्या अणूच्या गुणधर्मामुळेच पदार्थाचे गुण आपल्या अनुभवास येतात वरील गुण जसेच्या तसे पदार्थात येतात एवढेच नसून त्याच्या एकत्रीकरणाने या गुणाची विविध स्वरूपेहि वनतात, व

सृष्टीचे बहुगुणी व बहुरूपी स्वरूप (नानात्व) आपण अनुभवितो.

अणु हे गतिमान असतात म्हणजेच ते स्थिर निश्चल असे कधीहि नसतात आपणास दिसत नसली तरी त्याची गती ही सदैव चालूच असते. ही गती म्हणजे अणुवादाच्या सदर्भातील एक अत्यत महत्त्वाची बाब आहे. आकर्षण–विकर्षण, आकुचन–प्रसरण, उन्नयन–अधोगती, असे या गतीचे (Motion) स्वरूप आहे या गतीला जैन दर्शनात 'धर्म' स्वभाव असे नाव आहे मात्र या शब्दाचा अर्थ नैतिक स्वरूपाचा नसून तात्रिक (Technical) स्वरूपाचा आहे या गतीमुळेच पदार्थात 'नित्य परिवर्तन हाच विश्वाचा स्थायीभाव आहे' विश्वातील घटना ह्या एखाद्या वेगवान प्रवाहासारख्या असून, अशा प्रवाहात आपण दोनदा आपले बोट बुडवू शकणार नाही जैन दर्शनात अशाच प्रकारचे 'परिवर्तनशील स्थैर्य' मानलेले आहे मनुष्यजीवन हा या जगाचाच एक भाग असल्याने त्यात नित्य परिवर्तन असूनही एका विलोभनीय स्थिरतेचा अनुभव आपणास येत असतो जन्मापासून अखेरपर्यंत आपण अनत परिवर्तन अनुभवितो तरी आपण (व्यक्ती) आपणच असतो केवळ स्थैर्याला तात्विक दृष्टीने काहीच अर्थ नाही व व्यावहारीक दृष्टीनेही आपली स्थैर्यविषयक कल्पना चुकीची असते जैनदर्शनातील परिवर्तनाची ही कल्पना व हेरॅक्लिटसची कल्पना ह्या जुळणाऱ्या आहेत वस्तुस्थितीशीही ती विसगत नाही. विश्वातील अणु हे जसे नित्य तसेच त्याना गतिमान ठेवणारे अगभूत तत्व (धर्म) हेहि नित्यच आहे या दृष्टीने विश्वाचे म्हणजे त्यातील अणूचे स्वरूप हे गतिमान (Dynamic) आहे, स्थितिप्रिय (Static) नाही

अणूतील शक्ती ही अगभूत आहे व धर्म हे तत्व या शक्तीस प्रेरक आहे ह्या कल्पनेस धरूनच आजचे विज्ञान आहे, अणू हे शक्तिसपन्न असून कोणत्याही क्षणी ही शक्ती ते व्यक्त करू शकतात धर्माचे अस्तित्व त्यास सहाय्यभूत होत असते अणूसारख्या सूक्ष्म पदार्थातील शक्तीची ही कल्पना त्याकाळचे शास्त्राचे ज्ञान, प्रगती व साधने लक्षात घेता अतिशय महत्त्वाची मानावी लागेल जैनदर्शनातील अणुकल्पना ही एवढ्यावरच थाबत नाही, तर जड अणूवरोबरच अत्यत सूक्ष्म असे अणूही असतात (Subtle matter or Karma matter) ते एवढे सूक्ष्म, प्रभावी व आकर्षक असतात की त्याच्या विकाराना जैन दर्शनात 'कषाय' असे नाव आहे या कषायामुळेच मूळचे सर्वशक्तिमान असे आत्मतत्व सीमीत व बद्ध होते सूक्ष्म अणूच्या प्रभावाने मनोमालिन्य येणे व त्यामुळे आत्म्याचे सबध निर्माण होणे या गोष्टी वास्तविक (Real) व अनुभवाने जाणता येणाऱ्या अशाच आहेत अद्वैत वेदान्तात सागितल्याप्रमाणे बधन हे 'माया स्वरूप' नाही तर पूर्ण सत्य आहे मनोविकार, अहकार आदि सूक्ष्म द्रव्याची पण अतर्गत अशी स्वरूपे आहेत मात्र आत्मा त्याहून वेगळा आहे

६. गतीची प्रेरणा :

पाश्चात्य अणुवादी ईश्वर मानीत नाहीत त्याच्या मते अणूतील गती, त्याचे सघटन, विघटन याचे मूळ विश्वातील अमूर्त नियमात आहे या नियमानी अणूच्या हालचाली बांधलेल्या असतात ईश्वर हे या गतीचे कारण नाही सूर्य, चद्र, ग्रह, उपग्रह याच्या गती अशाच गुरुत्वाकर्षणासारख्या नियमानी बद्ध आहेत त्याच्या मते जग व त्यातील सर्व गती पूर्णपणे यात्रिक

स्वरूपाच्या (Mechanical) आहेत विश्वाच्या या व्यवहारात पाप, पुण्य व नैतिकता याना स्थान नाही हा विचार मानव समाजाच्या सद-र्भात करणे योग्य आहे

वैशेषिक अणुवादी ईश्वर मानतात अणूच्या गतीचे कारण अंतिम दृष्टया ईश्वर हाच आहे व त्याच्या प्रेरणेने सर्व प्रकारची गती, उत्पत्ती, स्थिती व विनाश आदी होत असते जगाच्या व्यवहारास नैतिक अधिष्ठान आहे प्रत्येक कृतीचा परिणाम हा होणारच (न इह अभि-क्रमनाश अस्ति ।–गीता) हा परिणाम घडवून आणणे हे विश्वात नित्य असलेल्या अशा 'अदृ-ष्याच्या' नियमाचे कार्य आहे याचाच अर्थ अदृष्ट अशा नियमन शक्तीमुळे अणूना विशिष्ट गती मिळते व जगातील विविध घटना घडतात. या घटनात विलक्षण बद्धता (Uniformity) आहे या सर्वांचे अधिष्ठान ईश्वर आहे

जैन दर्शनात ईश्वराला स्थान नाही तरीही विश्वाचे रहाट गाडगे चालण्यास कसलाहि अड-थळा येत नाही जैन मताने जगाच्या व त्यातील मानवी व्यवहारात ईश्वराचे कोणतेच प्रयोजन नाही त्यासाठी ईश्वराचे अस्तित्व मानणे अगदी अनावश्यक आहे एकदर जैन मतानुसार ईश्वर हे जगातील जड अथवा चेतन घडामोडीचे कारण नाही मग अणूतील गती कशी निर्माण होते हा प्रश्न शिल्लक राहतो याचे उत्तर 'स्वभाव' असे देण्यात आले आहे 'स्वभाव' याचा अर्थ स्वगत गुणधर्म अथवा प्रवृत्ती असा आहे म्हणजेच अणु आपल्या अगभूत गुणानुसार विविध पदार्थ निर्माण करण्यास प्रवृत्त होतात ही गती, गुणधर्म, प्रवृत्ती आदी सर्व काही अणू-मध्येच असते व त्यानुसार अणु वर्तत असतात जगात विविध गुणधर्म असलेले पदार्थ दुसरा कोण तयार करू शकेल ? पाहा :–

'क कण्टकाना प्रकरोति तैक्ष्ण्यम्
विचित्र भाव मृग पक्षिणाच ।
माधुर्य मिक्षो कटुतात्र निम्ब
स्वभावत सर्वमिद प्रवृत्तम् ॥'

काटयाचा टोकदारपणा, पक्षि हरिणाचे चित्र–विचित्र गुणधर्म, उसाची गोडी व लिबाच्या झाडाचा कडवटपणा ही सर्व स्वभा-विकच निर्माण झालेली असतात तसेच—

'अग्निरुष्णो जल शीत सम स्पर्श स्तथा-निल ।
केनेद चित्रित तस्मात् स्वभावात्तव्यव स्थिती ॥'

अग्नि उष्ण, पाणी थड व वारा मानविण्या-जोगा, कोणी तयार केला ? स्वभाव धर्मानुसार हे सर्व घडून येत असते

७. आजची अणुवादाची प्रगती :

वैज्ञानिक सशोधन हे उपटसुळासारखे म्हणजे आकस्मिक (Accidental) कधीही नसते त्या-मागे जशी प्रयत्नाची परपरा असते तसेच प्रस्थापित ज्ञानाचा उपयोग करून घेण्याची दुर्दम्य इच्छाहि असते म्हणजेच नवे सशोधन हे नेहमीच प्रस्थापित सिद्धान्ताच्या हातात हात घालून पुढे जात असते डिमॉक्रिटस् सारख्या तत्ववेत्यानी माडलेले अणुविषयक विचार, तसेच महावीरासारख्या दार्शनिकानी केलेले अणुविष-यक विवेचन हे अशास्त्रीय वा टाकाउ म्हणून बाजूस सारता येण्याजोगे साधे नाही विज्ञानाची तत्कालिन प्रगती व साधने जमेला धरली तर त्यानी केवळ तर्काच्या व निरीक्षणाच्या आधारा-

वर केलेले विवेचन उपेक्षणीय ठरत नाही इतकेच नव्हे तर अतिशय उपयुक्त व प्रेरक ठरणारे आहे यात मुळीच शका नाही

आल्बर्ट आइन्स्टीन यानी माडलेला पदार्थ-विज्ञान शास्त्रातील सिद्धात हे डिमॉक्रिटस्च्या पुढे टाकलेले महत्वपूर्ण पाऊलच म्हणावे लागेल अणूत स्वत त अशी शक्ती व प्रेरणा असते व ही शक्ती हवी त्यावेळी व्यक्त होऊ शकते असाच त्याच्या विवेचनाचा आशय आहे कोण-तीही वस्तु ही शक्तीचे एक सघटित रूप आहे विशिष्ट अवस्थेत शक्तीचे वस्तूत व वस्तूचे शक्तीत रूपातर होणे या कारण सहज शक्य असते अणुस्फोट करण्याएवढी प्रगती आइन्स्टीन यानी आपले समीकरण माडले त्यावेळी झालेली नव्हती सूक्ष्मनिरीक्षण, प्रगत गणित व प्रयोग हे त्याच्या प्रयत्नाचे स्वरूप होते त्यानी पुढे ठेव-लेले हे पाऊल सृष्टी व्यापणाऱ्या वामनाच्या पावलाप्रमाणे नुसते व्यापक नव्हे तर सृष्टीला नमविणारे ठरले आहे त्यानी माडलेल्या विख्यात सूत्राच्या ($E = MC^2$) आधारे पुढील अणुसशोधकानी जगाचा तोडावळा पालटवून टाकणारे अस्त्र निर्माण केले आहे हे आपण आज वाचतो गेल्या २५०० वर्षात अणुवादाने केलेली ही वाटचाल आहे अणुविज्ञानाने आज जरी विश्वरूप ' प्रगट केलेले असले, विनाशाची प्रचड तयारी चालू असली तरी या विनाशाच्या प्रचड खटाटोपात, विधायक सृजनाची बीजे आहेत असे भारतीय शास्त्रे आवर्जून सागत आहेत अर्थात, मानवाला सृष्टीने विवेकासारखे अमोल रत्न बहाल केले असताना ईश्वरी कृपेची किवा तथाकथित हस्तक्षेपाची आराधना कर-ण्याचे प्रयोजन कोणते आहे ?

काम दोषनो प्रतिकार स्थुलभद्रमुनिनु ध्यान छे

क्रोध दोषनो प्रतिकार गजमुकुमारमुनिनु ध्यान छे

लोभ दोषनो प्रतिकार शालीभद्र अने धन्यकुमारमा रहेला तप, सत्य, सतोप आदि गुणोनु ध्यान छे

ए रीतेज **मानने** जीतनार बाहुबली अने इन्द्रभूति

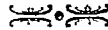
मोहने जीतनार जबुस्वामी अने वज्रकुवर

मद मान अने **तृष्णाने** जीतनार मल्लिनाथ, नेमनाथ अने भरत चक्रवर्ती आदि महान आत्माओनु ध्यान

मनहर मूर्ति

रचयिता—पू आचार्य देव श्रीमद्विजय भुवनतिलक सूरीश्वर महाराज

(राग–जात्रा नवाणु करीए रे)

चालोने भवि, कुंभोज तीर्थमा जइए, वंदीने पावन थइए
चालोने भवि कुंभोज तीर्थमां जइए। टेक
मन पावन करी पार्श्वप्रभुनी, भक्ति भावे करिए;
ध्यान प्रभुनुं शुद्ध धरीने, भवसागरथी तरिए। चालोने (१)
अनतकालनी वासना वसमी, अर्चनथी दूर करिए,
मन प्रसन्न फल जिन पुजननु, उमग धरीने लहिए। चालोने (२)
जगवल्लभ प्रभु पार्श्व जिनेश्वर, त्रण जगतनो दीवो;
तीर्थाधिपति मनोहर राजे, अश्वसुनु चिरजीवो। चालोने (३)
मुर्ति मनोहर पापनी भजक, रजक जय जयवती,
भव्य कमल विकसित ए करतो, सहस्त्रकिरण झलकती। चालोने (४)
महाराष्ट्र देशनुं तीर्थ ए मोटु, गिरीवरपर प्रभु छाजे;
नेह धरीने नयने निरखतां, कर्म रिपु दल लाजे। चालोने (५)
वामानंदन शीतलचदन, कर्म निकदन हेतु,
निरजन अविनाशी स्वरूपी, भवसागरमां सेतु। चालोने (६)
तीर्थ यात्राअे सघो आवे, साचा मोतीथी वधावे;
पूजन, ध्यान ने भक्ति करीने, पापोना पुंजो खपावे। चालोने (७)
चकोर चद्रना दर्शन करीने, चित्त रजनता पावे
तेम भावुकनां पार्श्व दर्शनथी, जन्म सफल थइ जावे। चालोने (८)
अशरणशरण प्रभुवत्सल म्हारा, लउ छु आशरा त्हारा
तजी जग माया, शरणमा आया, भवोभवप्राण आधारा। चालोने (९)
आतम कमल लब्धि मने आपो, कापो भव भ्रमणना फेरा
भुवन तिलक चरणोनो सेवक, जाप जपे नित्य तेरा। चालोने (१०)

કુંભોજગિરિ શતાબ્દી મહોત્સવને શુભેચ્છા :

શાખા

ઠા. મુલજી પેરાજની કું.

આદોની, (A. P.)

ઠા. મુલજી પેરાજ

ગોળના વેપારી અને કમીશન એજન્ટ

શાહુપુરી, કોલ્હાપુર.

કુંભોજગિરી શતાબ્દિ મહોત્સવને શુભેચ્છા !

प्रभुने वंदु कोटिवार !

कुंभोज गिरीना स्वामि, प्रभुने वंदु कोटिवार
वामा देवीना नंदन प्यारा, भवि जीवोना हृदयना हारा
काम केलिना हरनार—प्रभुने ॥ १ ॥

जगवल्लभ प्रभु नाम छे प्यारु, भव पार थवाने साचुं छे बारूं
अशरण–शरणाधार—प्रभुने ॥ २ ॥

मरुभुति भवमां समकित मेळव्यु, दशभव आतम बल केळव्यु
कठिण कर्म हरनार—प्रभुने ॥ ३ ॥

वड नीचे रहि केवळ लीधुं, कमठनुं जरापण भुंडू न किधु
शत वर्षायु जीवनार—प्रभुने ॥ ४ ॥

अश्वसेन नृप कुलमां दीवो, अम मनना आधार घणुं जुवो
पापीने तारणार—प्रभुने ॥ ५ ॥

प्रगट प्रभावी जगमां साचा, सिद्ध स्वरुपी आपणी वाचा
मनोवांछित पूरनार—प्रभुने ॥ ६ ॥

आत्म कमलमां प्रभुने वसावो, लब्धि भुवननी नैया तीरावो
पुण्य भद्र ना करनार—प्रभुने ॥ ७ ॥

रचयिता— मुनिश्री भद्रबाल महाराज (आदोनी २००५)

(राग— सिद्धाचलना वासी)

अद्वैत वेदान्त आणि जैन सिध्दान्त

ले. प्रा. श्रीनिवास दीक्षीत, M. A. तत्त्वज्ञान विभाग प्रमुख, राजाराम कॉलेज, कोल्हापूर

ब्रह्मसूत्रांच्या दुसऱ्या अध्यायाच्या दुसऱ्या पादातील सूत्र ३३ ते सूत्र ३६ वरील आपल्या भाष्यात शंकराचार्यांनी जैन मताचे निराकरण करण्याचा प्रयत्न केला आहे. त्यात शेवटी असे म्हटले आहे की जैन मत [illegible] त्याची उपेक्षा करावी. यावरून साहजिकच समजूत होते की अद्वैत-वेदान्त-मत आणि जैनमत यांच्यात मूलभूत फरक आहे. हा समज खरा नाही. [illegible] हिंदुस्थानात उत्पन्न झालेल्या जैन, अद्वैत-वेदान्त, वैष्णव, बौद्ध इत्यादी विविध धार्मिक आणि तात्त्विक मतात काही एक आन्तरिक [illegible] आहे आणि तेच भारतीय एकात्मतेचा मूलाधार आहे व त्यामुळेच भारताचे [illegible] सिद्ध होते. या संबंध मुद्याचा [illegible] करावयाचा नाही. फक्त जैनमत व अद्वैतमत यांत मूलभूत फरक नाही येवढेच प्रतिपादन येथे करावयाचे आहे.

[illegible] फरक नाही याचा अर्थ असा की जैनमत व अद्वैतमत या दोन्ही निष्ठा [illegible] आणि समग्र जीवन [illegible]

(१) [illegible]

स्थानच नाही पण अद्वैतमतास हे मान्य आहे की द्वैतनिष्ठा ही अंतिम अद्वैतानुभवाला उपकारक होऊ शकेल. थोडक्यात अद्वैतमतास कोणत्याही अन्य मताचा अनादर करावयाचे कारण नाही.

नेमकी हीच भूमिका जैनांना त्याच्या अहिंसा सिद्धान्तामुळे घेता येते. जीवाची हत्या न करावी हा अहिंसेचा फार मर्यादित अर्थ झाला. त्याहून व्यापक अर्थ करता येतो तो असा, विश्वात जे आहे, जिवंत आहे, ते राहू द्यावे, उखडून काढू नये. त्याच्या त्याच्या जीवनोद्दिष्टाप्रमाणे त्यास जगू द्यावे. लोकशाहीस प्राणभूत असलेली ही अहिंसा-निष्ठा एकदा स्वीकारली की कोणत्याही परमता-बद्दल असहिष्णू रहावयाचे कारण उरत नाही.

(२) अद्वैतमत व जैन या दोहोंनी मोक्ष नावाची काही एक अनुभाव्य स्थिती हे जीवनाचे परमकल्याण म्हणून मानले आहे. आत्म्याच्या मूळच्या वास्तविक स्वरूपाचा साक्षात्कार करून घेणे म्हणजे मोक्ष हेही दोघाना मान्य आहे. अनन्तदर्शन, अनन्तज्ञान, अनन्तसुख व अनन्तवीर्य असे आत्म्याचे वास्तविक रूप आहे असे जैनाचे म्हणणे आहे. आत्म्याचे आनन्त्य वेदान्त्याना मान्य आहे. तसेच तो ज्ञानस्वरूप आणि आनन्द-मय आहे हेही त्याना मान्य आहे. अनन्तज्ञान, अनन्तसुख अशी मात्र स्वाभाविक स्थिती अस-ताना, मानवी ज्ञानास मर्यादा का? मानवा

सुखास मर्यादा का ? आत्म्यावर कर्माची पुटे चढतात म्हणून त्याची स्वाभाविक स्थिती झाकळली जाते असे जैनाचे उत्तर आहे. अद्वैताचे म्हणणे आहे की मायेच्या उपाधीमुळे वास्तवात विमुक्त असलेला आत्मा बद्ध आहे असे भासते या दोन्ही उत्तरात मला फरक दिसत नाही जे वास्तवात असावयास नको पण प्रत्यक्षात आहे ती माया तिला 'सत्' म्हणता येत नाही, कारण तिचा निरास करता येतो तिला असत् म्हणता येत नाही, कारण तिचा अनुभव येतो थोडक्यात म्हणजे मानवी अनुभवात अनुस्यूत असलेल्या मूलभूत असगतीचे नाव माया, जैनानी तिला माया म्हटले नसले तरी ती असगती त्यानाही मान्य आहे अगदी या क्षणी माझे वास्तव रूप अनन्तसुख, अनन्तज्ञान असे आहे पण त्याचा मला प्रत्यय येत नाही ही ती असगती होय

(३) मायेचा निरास करून आत्मसाक्षात्कार करून घ्यावयाचा तो ईश्वरी अनुग्रहामुळे नव्हे तर स्वप्रयत्नाने यासबधीही अद्वैत व जैनमत याची एक वाक्यता होऊ शकते कर्माची कितीही आवरणे पडली तरी ती फाडून टाकण्यासाठी आत्म्याची शक्ती अपुरी पडणार नाही कारण आत्मा अनन्तवीर्य आहे असा जैन सिद्धान्त आहे. माया ही अविद्यानिर्मित आहे आणि कोणत्याही क्षणी विद्येने अविद्येचा नाश करता येतो असे या सदर्भात अद्वैताचे सागणे आहे थोडक्यात म्हणजे मोक्ष हा जीवनाचा आदर्श प्रत्यक्षात उतरविण्यासाठी आत्मा स्वतत्र आहे परिस्थितीस शरण जाऊन हताश होण्याचे कारण नाही असा निर्वाळा दोन्हीही दर्शने देतात

(४) आत्म्याचे परिमाण शरीराएवढे मानावे या जैन मताचा शकराचार्यांनी बराच उपहास केला आहे (ब्र सू शा भा २, २, ३४ ते ३७) तो वाजवी नाही जाणीव हे जर आत्म्याचे स्वरूप आहे तर ज्या मर्यादेपर्यंत जाणिवेची प्रतीती येते ती आत्म्याची मर्यादा होय असे म्हणण्यात काही औचित्य आहे निश्चय–नयाने पाहता आत्मा अनत–दर्शन, अनत–ज्ञान आहे हे जैन मानतातच फक्त व्यवहार–नयाने पाहिल्यास जीवाचे परिणाम शरीरा एवढे आहे असे ते म्हणतात एकच आकाश उपाधिभेदाने घटाकाश, मठाकाश अशा विविध रीतीनी प्रत्ययास येते अशी भाषा ज्यानी रूळविली त्या शकराचार्याना जैनाची निश्चय–नय, व्यवहार–नय ही अनेकान्तवादी परिभाषा सहजतेने समजावयास हवी होती तसे झाले नाही ही (जैन धरून) हिदूच्या वैचारिक इतिहासातील एक दुर्घटना आहे

(५) सम्यक् दर्शन, सम्यक् ज्ञान आणि सम्यक् चारित्र हा मोक्षाचा मार्ग म्हणून जैनानी सागितला आहे आत्मसाक्षात्कार होण्यासाठी अद्वैतात चित्तशुद्धीची आवश्यकता प्रतिपादन केली आहे चित्तशुद्धीसाठी शम, दम, उपरति, तितिक्षा, श्रद्धा आणि समाधान ही साधने सागितली आहेत यापैकी श्रद्धा आणि सम्यक्दर्शन ही एकमेकाची पर्याय होत शम, दम वगैरे गोष्टीचा समावेश सम्यक् चरित्रात सहज होऊ शकतो

(६) आत्मसाक्षात्कार झाल्यावर जो अनुभव येतो त्याचे शब्दानी यथार्थ वर्णन करता येईल असे जैन आणि अद्वैती दोघेही मानीत नाहीत मग त्याला अद्वैतानुभूती असे नाव द्यावयाचे की अनन्त–ज्ञान–प्रत्यय–सातत्य असे म्हणावयाचे या सबधी भाडण्याचे प्रयोजन काय ? तो अनुभव जीवन कृतार्थ करणारा आहे एवढी गोष्ट उभयताना मान्य असल्याने अद्वैती आणि जैन याच्या दैनदिन जीवनक्रमात आणि साधनानुष्ठानात फरक पडावयाचे काही कारण दिसत नाही *

वरसावो करुणा धारा

—राग – प्रभु पार्श्वनु मुखडु जोवा—

श्री जगवल्लभ पार्श्वजी प्यारा
वदु वळी वळी चरण तमारा ॥ धृ ॥

कुंभोज गिरीना प्रभु तमे वासी
थया लोकालोक प्रकाशी
त्रण जगत उजियारा ॥ १ ॥ वदु .

भोग विलासना अमे प्रभु रसीया
जेथी भव अटवीमां फसीया
पथिकने पंथ चिंधनारा ॥ २ ॥ वंदु

जगवल्लभ नाम तमारुं
केम जाणो ना दु:ख अमारु
दयाळु दु:ख हरनारा ॥ ३ ॥ वदु . .

गीत वाजीत्रे प्रभु तोरी भक्ति
करवा नथी अमारी शक्ति
सेवु चरण तोरा सुखकारा ॥४॥ वदु

रीजो साहेब सेवक जाणी
अेवी 'अनत' हृदयनी वाणी
वरसावो करुणा धारा ॥ ५ ॥ वदु

—अनंत

पांच कारण वाद

ले स्व. आचार्यदेव सिद्धात महोदधि पू पा प्रेमसूरीश्वरजी महाराजना विद्वद्वर्य
प भानुवि गणिवर्यना शिष्यरत्न **पू. मुनिराज धर्मगुप्त विजयजी महाराज**

जैन दर्शन माने छे के, कोईपण कार्यनी सिद्धिमा पाच कारणोनो समवाय (समुदाय) कारण छे (१)काळ (२) स्ववाव(३) नियति (४) पूर्वकृत कर्म अने (५) पुरुपार्थ आ पाच कारणो परस्पर साक्षेप रहीनेज कोईपण कार्यनी सिद्धि करी शके छे ते पाच कारणोमा परस्पर प्रधानता–गौणता अवश्य रहेली होय छे "कोई वार काळनी प्रधानता तो वीजा चारनी गौणता, कोईवार स्वभावनी प्रधानता तो वीजा चारनी गौणता, कोईवार पूर्वकृत कर्मनी प्रधानता तो वीजा चारनी गौणता, कोईवार पुरुषार्थनी प्रधानता तो वीजा चारनी गौणता"

एक कारण ज्यारे अग्रेसर वनी कार्य करतु होय छे ते वखते गौण रूपे (सहायरूपे) वीजा तेने अवश्य अनुसरे छे, अथवा ते वखते परोक्ष रूपमा ते वाकीना चार मोजूद होय छे, अने तेने अनुकूल थइ वर्ते छे पण कदापि वाधारूप वनता नथी ते पाचे कारणोमा एकान्त मानवु ते मिथ्यात्व छे एक एक कारण अन्य निरपेक्ष रही स्वय एकलु कोई पण कार्यनु साधक वनी शकतु नथी चार माणसोअे उपाडवानी जे पालखी ते एकलाथी न उपडी शके

तेम कार्यरूपी पालखीने उपाडवा माटे परस्पर पाचे हळीमळीने जे एक साथे उपाडे तोज ते पालखी पोताना मूळस्थाने पहोचाडी शके पाच कारण एक कार्यमा केवी रीते छे ते एक दृष्टानथी जोइए –

खेडूत खेती करे छे, तेमा वर्पा ऋतुनो काल जरूरी छे वीजमा अकुर उत्पन्न करवानो स्वभाव जरूरी छे वळेला वीजमा ते स्वभाव नथी, तेथी तेमा अकुर विगेरे न उगे भवितव्यता अनुकूल जोइए, नही तर तीड वगेरे पाकने खतम करी नाखे अथवा पाणीनु पूर वगेरे न आव्यु, अति वृष्टि न थइ, तेथी भवितव्यता अनुकूल जोइए, खेडुतनु भाग्य पण अनुकूल जोइए, नही तर कोई वीमारी वगेरे आवी जाय तो खेती रही जाय अथवा खेतरमाथी पाक चोराइ जाय–चार कारणो अनुकूल होय पण आळसु खेडूत होय, खेती करवानो पुरुपार्थ ज न करे तो शु वळे ?

एटले खेती करवामा वर्पाऋतुनो काल, वीजमा अकुर वगेरे उत्पन्न करवानो स्वभाव, अनुकूल भवितव्यता, खेडुतनु अनुकूल भाग्य, अने तेनो खेतीमा पुरुपार्थ आ पाचमाथी एक पण गेरहाजर होय तो कार्य न थाय

तेम मोक्ष प्राप्तिमा चरमावर्तनो काळ जोइए भव्यत्वनो परिपाक जोइए, मनुष्यभव, धर्म-सामग्री वगेरे मेळवी आपनार पुण्य कर्म जोइए, आ बधा उपरात स्वय मोक्षप्राप्ती माटेनो सयमनो पुरुषार्थ जोइए

'सम्मति तर्कनी' तृतीय काडनी ५२ मी गाथानी अभयदेव सुरीकृत टीकामा कह्य छे के -

"एकान्ता सवऽपि एकका" काल, स्वभाव, नियति, पूर्वकृत पुरुष-कारण-रूपा मिथ्यात्वम् । त एव समुदिता परस्पराऽन हद् वृत्तया सम्यकत्त्व–रूपता प्रतिपद्यन्ते ।"

आ पाच कारण वाद नो सम्यक् स्वीकार त समकित अने सम्यक् स्वीकार नहि करवो ते मिथ्यात्व छे पाचे कारणोने जरा विस्तारथी जोइए –

१. काळ :

कोइपण कार्यमा अमुक काल अपेक्षित होय छे माता पिता बननारने पुत्रमुख दर्शननी गमे तेटली तीव्र अभिलाषा होय, पण सामान्यथी नव महिना पुरा थया वगर पुत्रमुखनु दर्शन थतु नथी

आबानी गोटली वावी पण तेमाथी केरी पाकवा माटे वर्षो सुधी राह जोवी पडे छे

छोकराने पडित बनाववानी भावना होय छे, पण स्कूलमा दाखल करता ज ते कई पडित बनी जतो नथी पण १०।१५ वर्ष राह जोवी पडे छे

गरम पाणीमा चोखा नाख्या के तुरतज खावा योग्य बनी जता नथी, पण अमुक काल बादज ते पाके छे अने खावा योग्य बने छे

आम प्रत्येक कार्यमा काळ अपेक्षित छे

२. स्वभाव :

कोईपण वस्तुमा कार्य उत्पन्न करवानो स्वभाव जोइए भव्य आत्मामाज मोक्षरूपी कार्य उत्पन्न थाय छे स्त्री ज गर्भ धारण करे छे कारण के तेनामाज गर्भधारण करवानी योग्यता छे-स्वभाव छे

घउना बीजामाथी घउज उत्पन्न थाय चिकणी माटीमाज घट उत्पन्न करवानो स्वभाव छे तेवी माटीमाथी ज घट उत्पन्न थाय छे, ततुमाथी नही कोयडु मग लाखो मण लाकडा बाळे पण पाके नही, कारण के तेमा पाक–योग्यता नथी तेमज विद्यार्थीमा ज जो भणवानी योग्यता न होय तो शिक्षक शु करी शके ?

एटले कार्य उत्पत्ति वस्तु स्वभाव पण अपेक्षित छे

३. नियति :

नियतिने भवितव्यता पण कहे छे जे कार्य ज्यारे निर्माण थवानु होय त्यारेज थाय छे सामान्यथी जे खास कोई बाह्य कारण वगर अकस्मात् बनी आवे तेने भवितव्यता के भावि-भाव कहे छे

माणस गमे तेटलो सावधानीथी चालतो होय पण भवितव्यता उधी होय तो खाडामा पडी जाय छे केटलीक वार मनुष्य धन कमावानो गमे तेटलो प्रयत्न करे छे पण भवितव्यता अनुकूल नथी होती तो कमाइ शकतो नथी, पण कोइ वार उधु पडे छे माणस केटलिक वार सीधु करवा जाय छे, पण भवितव्यता उधु वाळे छे

पाडवो अने द्रौपदीने कष्ट भोगववाना नियत थयेला हता तो द्रौपदीना मोढामाथी निकली

गयु के, आधळाना छोकरा आधळा ज होय ने ?' बस, भविनव्यता वश सतीना मुखपर काबु न रही शक्यो, जेथी महाभारतनु युद्ध सर्जाइ गयु

अयोध्यामा रामचद्रजीनो राज्याभिषेक करवानी तैयारी थइ रही त्याज भवितव्यता वश वनमा जवानु थयु

४. पूर्वकृतकर्म :

भाग्य अनुकुल होय छे तो मनुष्य व्यापारमा कमाय छे, अने बाजूनी दुकानमा एकज जातनो एकसाथे व्यापार करनार बीजो वेपारी गुमावे छे तेमा ते बन्नेना शुभाशुभ कर्मोज कारण छे

बे समान दर्दीओ एकज डॉक्टरनी हॉस्पिटलमा एकज नर्सनी देखरेख नीचे दवा करावे छे, छता एक दर्दीने सारु थाय छे, बीजाने सारु थतु नथी, तेमा तेओना शुभाशुभ कर्म ज कारण होय छे

चुटणीमा बे उमेदवार उभा रह्या पण तेमाथी एक चुटाई आवे छे ! अने बीजो रही जाय छे अने तेना पैसा पण बरबाद थाय छे तेमा बन्नेना शुभाशुभ कर्म ज कारण छे

५ पुरुषार्थ :

होशियार अने बुद्धिशाली विद्यार्थीने पण परिक्षामा पास थवा (भणवानो) पुरुषार्थ करवो पडे छे

रसोइनी सामग्री तैयार होवा छता पण रसोई बनाववानो पुरुपार्थ तो ओछावत्तो करवोज पडे छे, नहीतर एम ने एम रसोई तैयार थती नथी

व्यापार–नोकरी करवानो पुरुषार्थ करे छे तो पैसा प्राप्त करे छे–भाग्य पण पुरुपार्थ वगर फलतु नथी

भवसागर तरवानी सामग्री तो भाग्यथी मळे, पण ते सामग्रीद्वारा भवसागर तरवानो पुरुषार्थ तो आत्माएज करवो पडे छे

गुरु काळजीपूर्वक शिष्यने भणावे, पण भणवानो, आपेला पाठने तैयार करवानो, गोखवानो, विचारवानो पुरुषार्थ तो शिष्येज करवो पडे छे तोज ते शिष्य विद्वान बनी शके छे !

आम प्रत्येक कारण कार्यनी प्रति बाह्य दृष्टीथी अलग अलग देखावा छता तात्त्विक दृष्टीए ए पाचे परस्पर हळीमळीने कार्यना साधक बने छे

◆◆

* जिनेश्वर देवो स्वय राग द्वेपने जीतनारा अने सर्वज्ञ होवाथी तेओना वचनमा क्याये सशय करवानो अवकाश छेज नही

* जिन वचन अर्थथी अनादि अनत छे, ज्यारे सूत्रथी अनित्य छे

सहु चालो ....

सहु चालो कुंभोजगिरि जईअे प्रभु भेटी पावन थईये
महाराष्ट्र देशे यात्रानुं मोटुं धाम छे

गिरिवर पर सुंदर सोहे देखंता मनडा मोहे
श्री जिन मदिरनी शोभा अपरंपार छे सहु १

जिहा पास प्रभु बिराजे, जगवल्लभ नामथी गाजे
दर्शन करतां भवो भवनी भावठ जाय छे ... सहु २

देशो देशना संघ ज्यां आवे, प्रभु दर्शन करी हरखाये
प्रभुजी प्यारा सेवकना शीरताज छे सहु ३

जस नामे नवनिधि पामे, वळी स्वर्ग तणा सुख जामे
जेनी सेवाथी मुक्ति सुख पसाय छे . सहु ४

चैतर वदी चोथे चविया, प्राणत स्वर्गथी अवतरिया
माता वामा कुक्षिने उज्वळ नार छे सहु ५

पोष वदी दशमि दिन जाया, दिशि कुमरी मळी हुलराया
चोसठ इद्रोना सिंहासन डोलाय छे सहु ६

पोष वदी अेकादशी दिवसे, दीक्षा कल्याणक दिवसे
इद्र इद्राणी मली प्रभुजीना गुण गाय छे सहु ७

प्रभु केवळज्ञानने पावे, चउघाती कर्म खपावे
चैत्र वदनी चतुर्थी अति पंकाय छे . सहु ८

श्रावण वद आठम दिवसे, प्रभु मुक्ति पुरीमां विलसे
अेवा प्रभुना गुणगाता मगळ माळ छे सहु ९

अे प्रभुजीनी यात्राअे, बेंगलोरथी सघ ज लावे
शासन सेवा कमीटीनो जयजयकार छे सहु १०

संवत बेहजार पच्चिसे, पोसवदी दसमिना दिवसे
गिरिनी यात्रा करवानी मोटी हाम छे सहु ११

—श्री शासन सेवा कमीटी
बेंगलोर

महाराष्ट्रातील जैन श्वे. तीर्थक्षेत्र
श्री केशरीया पार्श्वनाथजी, भद्रावती (भांदकजी)

श्री पावापुरी तीर्थ

॥ नमो अरिहंताण ॥

प्रभु आज्ञानुं रहस्य अने महामंत्रनो प्रभाव

ले प. पू महाराष्ट्र देशोद्धारक आचार्य श्रीमद् विजय रामचद्र सुरीश्वर म ना शिष्यरत्न
पू. पं. भद्रकरविजयजी गणिवर्य (सेगाव, स २०२५)

वीतराग ! सपर्यायास्तवाज्ञापालन परय् ।
आज्ञाऽऽराध्या विराध्या च शिवाय च
भवाय च ॥१॥

आकालमियामाज्ञा ते हेयोपादेयगोचरा ।
आश्रव सर्वथा हेय , उपादेय्च सवर ॥२॥

आश्रवो भवहेतु स्यात् सवरो मोक्षकारणम् ।
इतीयमहितीमुष्टिरन्यदस्या प्रपम्चनम् ॥३॥

आश्रव सर्वया हेय छे अने मवर उपादेय छे आश्रव भवनो हेतु छे अने सवर मोक्षनु कारण छे अरिहत परमात्मानी आज्ञानु सक्षेपमा आ परम रहस्य छे बीजो बधो आनोज विस्तार छे

मिथात्व, अविरति, प्रमाद, कपाय अने योग ए पाच आश्रव छे सम्यक्त्व, विरति, अप्रमाद, अकपाय अने अयोग ए पाच सवर छे

पच मगळ महाश्रुनस्कधमा नमस्कारनी पाच वस्तुओ छे–अरिहन, सिद्ध, आचार्य, उपाध्याय अने साधु आ पाचेमा आश्रवनो अभाव छे अने ते पाचे सवरथी भरेला छे पाचेने नमस्कार ते पाचेमा रहेला सवरने ज नमस्कार छे सवरनु सेवन ते प्रभुनी आज्ञा छे तेथी पाचेने नमस्कार मा आज्ञानेज नमस्कार छे वळी नमस्कारनी पाचे वस्तुओ आश्रवथी रहित छे, तेथी ते पाचेने नमस्कारमा आश्रवना त्यागने नमस्कार छे आश्रवनो त्याग ए प्रभुनी आज्ञा छे तेथी पाचेना नमस्कारमा सवरनु बहुमान छे, अने आश्रवनी गर्हा छे सवर ए सुकृत छे अने आश्रव ए दुष्कृत छे परमेष्ठि नमस्कार वडे सुकृतनी अनुमोदना थाय छे अने दुष्कृतनी गर्हा थाय छे सुकृतनी अनुमोदना वडे शुभनो–कुशळनो अनुबध पडे छे अने दुष्कृत–गर्हा वडे अशुभ–अकुशळना अनुवधनो विच्छेद थाय छे परमेष्ठि–नमस्कारमा परमात्मानी आज्ञानु बहुमान थाय छे, तेथी आज्ञापालननो अध्यवसाय तीव्र बने छे तथा अज्ञानी विराधनानो अध्यवसाय निरनुबध बने छे

आज्ञानुं साम्राज्य :

परमेष्ठि–नमस्कार प्रभुनी आज्ञा साथे

अनुकूल सबध करावे छे प्रभूनी आज्ञानु साम्राज्य त्रण भूवनमा प्रवर्ते छे समग्र विश्वनु प्रवर्तन आज्ञाने आधीन छे आज्ञानो विरोधक शिक्षाने पात्र बने छे अने आज्ञानो आराधक उन्नतीने पामे छे आज्ञाने शरणे रहेलो 'निर्भय बने छे आज्ञा ए दिवो छे आज्ञा ए त्राण छे आज्ञा ए शरण छे आज्ञा ए ज गति छे अने आज्ञा ए ज दुर्गतिमा पडता जीवोने आलबन छे परमेष्ठि–नमस्कारमा आज्ञा, आज्ञापालक अने आज्ञाकारक ने नमस्कार होवाथी ते .मस्कार भव्य जीवोने दीपकनी जेम प्रकाश आपे छे अथवा भव समुद्रमा द्वीपनी जेम आधार आपे छे परमेष्ठि–नमस्कार अनर्थ अने अनिष्टनो घात करे छे वळी ते भवभयथी पीडितने शरण आपे छे दु ख दारिद्रथी बचवानो मार्ग बतावे छे अने भवकूपमा पडता जीवोने आलबभूत थाय छे प्रभुनी आज्ञामा जेटला गुण छे ते बधा गुणने पामवाने परमेष्ठि–नमस्कार करनारो अधिकारी बने छे तेथी परमेष्ठि नमस्कार ए सारनी पोटली छे, रत्ननी पेटी छे, ढाकेलु निधान छे, शुद्ध धर्मरूपी काचननो करडिओ छे, मुक्तिना मुसाफर एवा भव्य आत्माओने देवाधिदेवनु परम भेटणु छे परमेष्ठि नमस्कारनो आराधक आज्ञानो आराधक बने छे अने परपराए शिवसुखने पामे छे

उत्कृष्ट अनुमोदना अने उत्कृष्ट गर्हा

चूलिका सम्यक्त्व–रूपी सवरने कहे छे, साधु नमस्कार सर्वविरति सवरने प्रगट करे छे, आचार्य नमस्कार अने उपाध्याय नमस्कार अप्रमाद सवरने व्यक्त करे छे, अरिहत नमस्कार ए अकषाय सवरने तथा सिद्धमा नमस्कार ए प्रधानतया अयोग सवरने व्यक्त करे छे पाच नमस्कार पाचे प्रकारना सवरने पुष्ट करे छे, तेथी परम मगळ स्वरूप छे पाचे प्रकारना आश्रवोनो कट्टर विरोधी होवाथी आश्रवनो समूळ नाश करे छे परमेष्ठि नमस्कार वडे दुष्कृतनी सर्वोत्कृष्ट गर्हा थाय छे अने सुकृतमात्रनी सर्वोत्कृष्ट अनुमोदना थाय छे प्रभुनी आज्ञा दुष्कृतमात्रनो त्याग करवानी छे, तथा सुकृतमात्रनु सेवन करवानी छे तेथी पच मगळनु नित्य आराधन करनारो प्रभु–आज्ञानो परम आराधक बने छे प्रभु आज्ञा छ ए जीव–निकायनु हित करनारी होवाथी पचमगळनु सेवन करनारो छ ए जीव–निकायमा रहेल चैतन्य अशनो आराधक थाय छे अर्थात जीवराशि उपर मैत्री–भाववाळो बने छे जीव-राशि उपर हितनो परिणाम ए मैत्री छे मैत्री-भाव धारण करनारो परमात्मानी आज्ञानो आराधक थाय छे

नमस्कार वडे माध्यस्थ परिणति :

नमस्कार एटळा माटे मत्र छे के ते छ ए जीव–निकाय साथे गुप्त भाषण करे छे, तेमना हितनी मत्रणा करे छे, अने ते द्वारा चारे पुरुषा-र्थोने आमत्रण आपे छे पचमगल ए परमात्मानी आज्ञानु मूर्तिमत स्वरूप छे परमात्मानी आज्ञा हेयनु हान, उपादेयनु उपादान अने उपेक्षणीयनी उपेक्षा–स्वरूप छे मिथ्यात्वादि हेय छे, सम्य-क्त्वादि उपादेय छे अने अनात्मतत्त्व उपेक्षणीय छे परमेष्ठि नमस्कार–द्वारा मिथ्यात्वादि पापोनो नाश थाय छे, सम्यक्त्वादि गुणोनो स्वीकार थाय छे उपेक्षा एटले माध्यस्थ्य परिणति–अजीव–तत्त्व ए राग करवा लायक नथी, तेम द्वेप करवा लायक पण नथी, एवी मनोवृत्तिनु नाम माध्यस्थ्य परिणति छे जीव-मात्र प्रत्ये मैत्री, अजीवमात्र प्रत्ये माध्यस्थ्य अने जीवनी शुभाशुभ अवस्थाओ प्रत्ये अनुक्रमे

प्रमोद अने कारुण्यादि परमेष्ठि नमस्कार द्वारा केळवाय छे.

परमेष्ठि नमस्कार धर्मना मर्मने स्पर्शे छे :

आत्मज्ञान प्राप्त करवानुं मुख्य साधन विचार छे ते विचार बे रीते प्रवर्ते छे एक वैराग्यरूपे अने बीजो मैत्री रूपे—जीवमात्र प्रत्ये मैत्रीरूप अने जडमात्र प्रत्ये वैराग्यरूप, एम नमस्कार ते बन्ने प्रकारना विचारोने प्रेरे छे परमार्थ—आत्मा शास्त्रमा नहि पण सत्पुरुषोमा छे परमेष्ठि नमस्कार सत्पुरुषोमा रहेला परमार्थ—आत्माने नमस्कार रूप छे तेथी परमेष्ठि नमस्कार ए सकल शास्त्रोनां मर्मरूप छे शास्त्रो मार्ग बतावे छे, तेनो मर्म सत्पुरुषोमा अतरमा रहेलो छे परमेष्ठि नमस्कार ते मर्मने स्पर्शे छे

ज्ञान चेतनानो आदर :

जगत्मा सर्वश्रेष्ठ वस्तु शुद्ध चैतन्य छे परमेष्ठि नमस्कारमा तेनु बहुमान थाय छे शुद्ध चैतन्यनु बहुमान पोताना शुद्ध स्वरूपने प्रगटावे छे पोतानी शुद्ध चेतना ज्ञानस्वरूप छे परमेष्ठि नमस्कार वडे कर्मचेतना अने कर्मफळ चेतनानी उपेक्षा थाय छे अने ज्ञानचेतनानो आदर थाय छे ज्ञानचेतना रागादि रहित छे, तेथी वीतराग स्वरूप छे अने ज्ञानादिसहित छे, तेथी सर्वज्ञस्वरूप पण छे परमेष्ठि नमस्कार वडे आत्मानु वीतराग अने सर्वज्ञ स्वरूप पूजाय छे नमस्कारनो तात्त्विक अर्थ पूजा छे पूजा द्रव्य—भाव सकोचरूप छे द्रव्यस कोच वाणी अने कायनो तथा भाव सकोच मननो थाय छे ए रीते मन, वाणी अने कर्मवडे वीतराग अने सर्वज्ञ स्वरूप ज्ञान—चेतनानो आदर अने तेने धारण कारण सत्पुरुषोनी सतत पूजा ए नमस्कारनो तात्पर्यार्थ छे प्रभूनी आज्ञा वीतरागतानेज पूजवानी छे वीतरागता सर्वज्ञातानु अवध्य कारण छे भक्तिनु प्रयोजक अने सेव्यतानु अवच्छेदक वीतरागत्वादि गुणोनु होवापणु छे परमेष्ठि नमस्कारमा तेज वस्तु पूजाय छे तेथी विपरीत वस्तु असेव्य होवाथी अपूज्य छे नमस्कारमा पूज्यनी पूजा अने अपूज्यनी अपूजा सधाय छे, तेथी ते महायत्र छे सत्पुरुषोवडे सेव्य छे, आराध्य छे, मान्य छे

श्रवण-मनन अने निदिध्यासन :

आज्ञा पदार्थ आप्तवचन छे आप्त यथार्थ वक्ता छे यथार्थ वक्तानु यथार्थ वचन ते श्रवण पदार्थ छे मनन पदार्थ युक्तिने शोधे छे आश्रव हेय छे, कारण के ते स्व—पर पीडाकारक छे सवर उपादेय छे कारण के ते स्वपरहितकारक छे निदिध्यासन पदार्थ ऐदपर्यार्थ बतावे छे आज्ञानु ऐदपर्यार्थ आत्मा छे "आ समन्तात ज्ञायते इति आत्मा" आश्रवनी हेयता अने सवरनी उपादेयतानु ज्ञान जेने थाय छे, ते आत्माज आज्ञास्वरूप छे प्रवृत्ति निवृत्ति रूप आज्ञा हेयोपादेयार्थक छे, ते आज्ञानो व्यावहारिक अर्थ छे आज्ञानो नैश्चयिक अर्थ स्वरूप रमणता छे स्वरूप रमणता एज परमार्थ शरणभूत छे नमस्कारनो व्यावहारिक अर्थ आश्रवत्याग अने सवरसेवननु बहुमान छे नमस्कारनो पारमार्थिक अर्थ आश्रवनो त्याग करनार विशुद्ध आत्मा छे विशुद्ध ज्ञायकरूप छे ज्ञस्वभाववान् आत्माया परिणमन ते नमस्कारनो ऐदपर्यार्थ छे अने तेज आत्मसाक्षात्कारनु अनतर कारण छे "आत्मा वाऽरे द्रष्टव्य श्रोतव्यो मतव्यो निदिध्यासितव्य ।" श्रवण, मनन, निदिध्यासन वडे आत्मानो साक्षात्कार थाय छे साक्षात्कार ए मुख्य प्रयोजन छे. तेनु साधन निदिध्यासन, निदिध्यासननु साधन मनन अने मनननु साधन श्रवण छे श्रवणनो

अधिकारी मुमुक्षु छे मुमुक्षुना लक्षण शम, दम, तितिक्षा तथा श्रद्धा, समाधान अने उपरति छे, तेनु मूळ विराग छे अने विरागनु मूळ नित्यानित्यविवेक विचार छे

अमनस्कतानो मत्र :

"नमो" मत्र सर्व प्राणोने उत्क्रमण करावे छे 'नमो' मत्रनु उच्चारण करवामात्रथीज प्राणोनु ऊर्ध्वक्रमण उत्क्रमण थाय छे बीजा अर्थमा 'नमो' मत्र सर्व प्राणोने परमात्मतत्त्वमा परिणमन करावे छे प्राणोने मननी उपर लईजवामा 'नमो' मत्र सहाय करे छे अमनस्कत्व अने उन्मनीभावनी अवस्था 'नमो' मत्रना पुन्हा पुन्हा स्मरणथी उत्पन्न थाय छे कह्यु छे के विप्रतीव मनो नम ।" 'नमो' ए मननी विरूद्ध दशामा गति करावनार मत्र छे मनसातीत (Boyond Mind) अवस्था 'नमो' मत्रवडे साधकने सहेलाईथी प्राप्त थाय छे 'नमो' नमन–परिणमन एकार्थक छे जेनाथी आत्मानु शुद्ध स्वरूपमा परिणमन थाय ते 'नमो' मत्र छे, तेथी ते परम रहस्यमय मनाय छे

सन्माननु सर्वोत्कृष्ट दान :

'One of the great Joys in life is the joy of giving' 'नमो' ए सर्वश्रेष्ठ पुरुषोने आपवामा आवतु सन्मानरूपी सर्वश्रेष्ठ दान छे सर्व दानमा सर्वश्रेष्ठ दान सन्माननु दान छे दानना सर्व पात्रोमा श्रेष्ठ पात्र पचपरमेष्ठि भगवन छे, चित्तना शुभभावथी जेओ निरन्तर सन्माननु दान 'नमो' मत्रवडे पचपरमेष्ठि भगवतोने करे छे तेओ मानवजन्म पामीने अशेपण करवा लायक सत्कृत्य करीने सहज कृतार्थता अनुभवे छे परमेष्ठि नमस्कारमा कृतज्ञतानो भाव रहेलो छे दुर्गतिमा पडता जीवोने परमेष्ठि भगवतो नमस्कार महामत्र द्वारा परम आलबन आपे छे तेमना विशुद्ध जीवन वडे परम आदर्शने आपे छे तथा भवसागर तरवा माटे जहाज समान परम तीर्थने स्थापन करी लाखो–क्रोडो अने असख्य जीवोने रत्नत्रयीनु छुटे हाथे दान करे छे एवा परम दाता तेमने योग्य एवु सन्मान करवु ए सर्व कृतज्ञ जीवोनु परम कर्तव्य छे कृतज्ञता ए पात्रता केळववानु अने योग्यता विकसाववानु प्रथम सोपान छे जेओ उपकारिओ प्रत्ये निरतर कृतज्ञता भाव दर्शावे छे तेओ आ भवाटवीमा सुरक्षित रहे छे कृतज्ञता गुण तेमने ज्या जाय त्या उत्तम आत्माओनो समागम करावी आपे छे, अने तेमना वात्सल्यमा साचा अधिकारी बनावे छे, कह्यु छे के, "क्षणमपि सज्जनसगति रेका, भवति भवार्णवतरणे नौका।" सत्पुरुषोनी सगतीने योग्य शुभ पुण्यनु अर्जन कृतज्ञता भाव वडे अवश्य थाय छे तेथी परमेष्ठि नमस्कार ए कृतज्ञता गुणनु पालन छे आ जगतमा अर्थनु दान आपनारा हजु मळी आवशे, पण हृदयथी सन्माननु दान आपनारा दुर्लभ होय छे नमस्कारमा जेओनु चित्त लागतु नथी, तेओए समजवु जोइए के योग्यने योग्य दान आपवा माटेनी उदारता तेमना हृदयमा हजु प्रगटी नथी कृपणतानो नाश कृतज्ञताथी थाय छे, अने कृतज्ञतानु पालन सर्वश्रेष्ठ दातारोने सन्माननु दान देवाथी थाय छे

सर्वोत्कृष्ट शरणागति :

सर्वोत्कृट गर्हा सर्वोत्कृष्ट अनुमोदना अने सर्वोत्कृष्ट शरणागति माटेनो महामत्र ते श्री नमस्कार महामत्र छे सर्व पापोनो सर्वथा प्रणाश

करवानु प्राणिधान नमस्कार महामत्रमा रहेलु छे ते सर्वोत्कृष्ट गर्हाना परिणामने सूचवे छे सर्व मगळोमा प्रधान अने प्रथम मगळ नमस्कार छे, ते सर्वोत्कृष्ट अनुमोदनानो परिणाम छे 'नमो' पद सर्वोत्कृष्ट शरणागतिनु सूचक छे केमके तेमा एक बाजू कर, शिर आदि सर्व अगोनु समर्पण छे अने बीजी बाजु ते द्वारा आत्माना सर्व प्रदेशोनु सर्व समर्पण छे त्रण करण, त्रण योग, सात धातु, दश प्राण, सर्व रोम अने सर्व आत्मप्रदेशो वडे थती शरणागति ए उत्कृष्ट नमस्कार छे, अने श्री नमस्कार महामत्रनु ते सर्वोत्कृष्ट वाच्य छे भव्यत्व परिपाकनी सघळी सामग्री एक साथे सग्रहायेली, नमस्कार महामत्रमा मळी आवे छे.

कल्याणनो मार्ग :

नमस्कार महामत्रना उपकार अनता छे अनता आत्मओने मुक्तिगमन माटे नमस्कार महामत्रे परम आलबन पूरू पाडेलु छे सर्व तीर्थ करो, गर्व गणधरो, सर्व पूर्वधरो अने बीजा परम ज्ञानी पुरुषो श्री नमस्कार महामत्रनो आधार लईने परम पदे पहोचेला छे "सर्व महापुरुषोने आधार आपनार एवो महामत्र आपणने मळ्यो, ते केटलु मोटु भाग्य गणाय!" ए रीते नमस्कार महामत्रनु गौरव हृदयमा धारण करीने तेनु आलबन लेनार, दुर्गतिमा पडता एवा पोताना आत्माने बचावी शके छे, अने सद्‌गतीने सुलभ बनावी शके छे आलबनना आदरथी उत्पन्न थएल पुण्यज विघ्नोनो क्षत्र करे छे, अने पतन पामता पोताना आत्माने खरे अवसरे उगारी ले छे नीचे पडताने बचावनार अने उचे चढवामा आलबनभूत थनार प्रत्येक वस्तुने परम आदरनी नजरथी जोवानी टेव पाडवी जोइए ए टेवनो अभ्यासज जीवने आत्मविकासमा आगळ वधारनार थाय छे ए रीते नमस्कार मत्र कल्याणनो मार्ग शीखवे छे

मंत्र चैतन्यनी जागृति :

नमस्कार मत्रना उच्चारण साथे ज प्राणोनी गति ऊर्ध्व उची थवा लागे छे, अने सर्व प्राणो एकी साथे परमात्माने विषे जोडाय छे मत्रना उच्चारण साथेज मन अने प्राण ऊर्ध्व गतीने धारण करे छे तथा कर्मनो क्षय–क्षयोपशम करावे छे कर्मनी अशुभ–प्रकृतिओना स्थिति रस घटाडी दे छे तथा शुभ प्रकृतिओना स्थिति रस वधारी दे छे तेथी तर्थात् सत् क्षयोपशम थवाथी सद्‌बुद्धि उत्पन्न थाय छे ते सद्‌बुद्धि गुरुतत्वनु काम करे छे, तेना द्वारा आत्मतत्वनो महिमा समजाय छे, तेथी अतर्मुख वृत्ति वधवानी साथे परमात्म तत्त्वनी अनुभूति थवा लागे छे ए रीते मन, मत्र, प्राण तथा देवगुरु अने आत्मानी एकता सधाय छे, तेनेज मत्र–शास्त्रामा मत्र चैतन्यनो उद्‌भाव थयो कहेवाय छे, कह्यु छे के

'मत्रार्थ मत्रचैतन्य यो न जानाति तत्त्वत ।
शतलक्ष प्रजप्रोऽपि मत्रसिद्धि न ऋच्छति॥ १॥

मत्रना अर्थने अने मत्रना चैतन्यने तत्त्वथी जाणतो नथी, तेने क्रोडो जाप करवाथी पण मत्रसिद्धि थती नथी भाषा वर्गणाथी श्वासोच्छवास वर्गणा सूक्ष्म छे, अने मनोवर्गणा तेथी पण सूक्ष्म छे तेनाथी वधारे सूक्ष्म कर्म वर्गणा छे तेना क्षय-क्षयोपशमथी अतर्मुख वृत्ति अने आत्मज्ञान थवा लागे छे तेनु ज१नाम मत्रचैतन्यनी जागृति छे कह्यु छे के 'गुरुमंत्रदेवतात्म मन पवनानामैक्य–निष्कलनात् अतरात्मसवित्ति ।' मन, मत्र अने पवन तथा देवगुरु अने आत्माने परस्पर कथचित् ऐक्यनो सबध छे, ते जाणवाथी अतरात्म भावनु सवेदन थाय छे

शब्दब्रम्हद्वारा परब्रम्हनी उपासना :

नमस्कार मंत्र ज्ञायक भावने नमवानु शीखवे छे ज्ञायकभाव ए आत्मानो स्वभाव छे रागद्वेषादि भावो विभाव छे विभाव तरफ ढळी रहेला आत्माने स्वभाव तरफ वाळवो ए नमस्कार मंत्रनु कार्य छे 'अरिहं' ए वर्णमाला शब्दब्रम्हनु संक्षिप्त स्वरूप छे शब्दब्रम्ह ए परब्रम्हनु वाचक छे अने परब्रम्ह शुद्ध ज्ञानस्वरूप छे जेमा केवळज्ञान रहेलु छे, अने ज्ञान शिवाय बीजा कोई रागादि भावो रहेला नथी, ते शुद्ध परब्रम्ह स्वरूप उपास्य छे, पूज्य छे, आराध्य छे ते शिवायनु बीजु स्वरूप अनुपास्य छे, अपूज्य छे, असेव्य छे, ए जैन सिद्धान्त छे सेव्यतानु अवच्छेदक वीतरागत्वादि गुणनु होवापणु छे वीतरागत्व सर्वज्ञत्वनी साथे व्याप्त छे, तेथी वीतराग अने सर्वज्ञ एवु केवळज्ञान स्वरूप अने तेनी उपासनाज परम पदनी प्राप्तिनु बीज छे

कृतज्ञता अने स्वतंत्रता :

'नमो' ए कृतज्ञतानो मंत्र छे, अने स्वतंत्रतानो पण मंत्र छे कृतज्ञता गुण ए व्यवहार धर्मनो पायो छे, अने स्वतंत्रता गुण ए निश्चय धर्मनु मूळ छे, आत्मद्रव्य संपूर्ण स्वतंत्र छे अनादि कर्मसंबंध होवा छता कर्मद्रव्य अने आत्मद्रव्य सर्वथा पृथक् छे, मात्र संयोग संबंध छे, अने ते वियोगना अतवाळो छे कर्मना संबंधने आदि अने अंत छे आत्मद्रव्य अनादि अनंत छे आत्मद्रव्यनी स्वतंत्रता अनुभवीने, जगत् समक्ष तेने बतावनार एज पुरुषो खरेखर उपकारी छे ते उपकारने हृदयमा धारण करीने, तेमना प्रत्ये नित्य आभारनी लागणीवाला रेहवु अने ए उपकारनो बदलो वाळवानी पोतानी अशक्तिने निरंतर कबूल राखवी ते व्यवहार धर्मनु मूळ छे अने तेज निश्चय धर्म पामवानी साची योग्यता छे 'नमो' मंत्रनी उपसना ए कृतज्ञता गुणना पालन द्वारा स्वतंत्रता तरफ लई जनारी सिद्ध प्रक्रिया छे, तेथी 'नमो' मंत्रने सेतुनी उपमा घटे छे भवसागरने तरवा माटे अने मोक्ष नगरमा पहोचवा माटे ते सेतुनी गरज सारे छे व्यक्तमाथी अव्यक्तमा ते लइ जाय छे प्रकृतिथी पराङ्मुख बनावी पुरुषनी सन्मुख दोरी जाय छे तेथी द्वीप छे, दीप छे, त्राण छे, शरण छे, गति छे अने आधार छे 'नमो' मंत्र ते दुष्कृत गर्हा करावनार होवाथी द्वीप, दीप अने त्राण छे सुकृतानुमोदना करावनार होवाथी गति अने प्रतिष्ठा रूप छे तथा दुष्कृत अने सुकृतथी पर अेवा आत्मतत्त्वनी अभिमुख लइ जनार होवाथी परम शरण गमन रूप पण छे ए रीतें एक नमो मंत्र ज भव्य जीवोने परम आलंबन अने परम आधार रूप बनीने भवदु खनो विच्छेद करावनार तथा शिवसुखनी प्राप्ति करावनार थाय छे 'नमो' मंत्र स्थूलमाथी सूक्ष्मा जवानो मंत्र छे सूक्ष्ममाथी सूक्ष्मतरमा अने सूक्ष्मतरमाथी सूक्ष्मतममा जवा माटेनी प्रेरणा पण 'नमो' मंत्रमांथी ज मळे छे अणुथी पण अणु बन्या विना महानथी पण महान एवा तत्वनी प्राप्ति शक्य नथी 'नमो' मंत्रवडे 'अणोरपि अणीयान्' अने 'महतोऽपि च महीयान्' बन्ने विशेषणोयुक्त एवा परमपदनी सिद्धि थाय छे

शांत रसनो उत्पादक :

'नमो अरिहंताण' ए महामंत्र छे, शाश्वत छे, शांत रसनु पान करावनार छे शांत रस एटले राग द्वेष विनिर्युक्त केवळ 'ज्ञान' व्यापार तेने नमस्कार, 'अरिहं' एटले मोहादि शत्रुओनो नाशक, ते त्राणस्वरूप छे 'अरिहं' शब्द

शत्रुनाशक, पूज्यतानो वाचक तथा शब्द ब्रम्हनो सूचक होवाथी शात रसोत्पादक छे शात रस, समता रस, उपशम रस ए बधा शब्दो एकार्थक छे रागद्वेष अने सुखदु खना सवेदनथी पर एवो ज्ञानरस एज अही समरस छे, एज समता रस छे अने एज शातरस छे 'नमो अरिहताण' ए मत्र ज्ञान चेतना प्रत्ये भक्ति उत्पन्न करी तेमाज जीवने तल्लीन बनावे छे

'नमो' मंत्र अनाहत स्वरूप छे :

'नमो' मत्र उच्चारणमा सरळ अर्थ रक्षणहार, अने फळथी ऊर्ध्वतिऊर्ध्व गतिमा लई जनार छे, तेथी महामत्र छे उच्चारण करती वखतेज सर्व प्राणोने उचे लई जाय छे, सर्व प्राणोने परमात्मामा विलीन करी आपे छे शब्दथी सरळ, अर्थथी मगळ, अने गुणथी सर्वोच्च छे नम्रता ए सर्व गुणोनी टोच छे पोतानी जातने अणुथी पण अणु जेटली माननारज महानथी महान तत्त्वनी साथे सबधमा आवी शके छे पूर्णता ए शून्यतानुज सर्जन छे 'नमो' मत्रमा शून्यता छुपाएली छे तेथीज ए पूर्णतानुकारण बने छे 'नमो' ए अनाहत स्वरूप छे केम के ते भाव प्रधान छे. ज्ञान अक्षरात्मक छे, अने भाव अनक्षरस्वरूप छे तेथी तेनु आलेखन अनाहत द्वाराज थई शके छे वळी ज्ञानोपयोगनी स्थिति अतर्मुहुर्तथी वधु नथी, ज्यारे भावनी स्थिति अव्याहत छे कायमी छे, तेथी तेनु आलेखन के आकलन शब्दद्वारा थई शकतु नथी परमात्मा ज्ञानग्राह्य नथी, पण भावग्राह्य छे 'नमो' पद ए भाव अने भक्तिस्वरूप होवाथी ते द्वाराज परम तत्त्वनी अनुभूति थई शके छे छद्मस्थो माटे ज्ञाननो ज्या अत छे, त्या भावनो प्रारभ छे ज्ञान द्वैत स्वरूप छे, ज्यारे भाव अद्वैत स्वरूप छे, तेथी परमात्मा साथे अद्वैत नमस्कार भाव द्वाराज साधी शकाय छे

रूची अनुयायी वीर्य :

नमस्कार भाव प्रशशात्मक छे, आदर प्रीति अने बहुमान वाचक छे नमस्कार भाववडे परतत्त्व प्रत्येनी अभिरूचि प्रगट कराय छे ज्या रुची त्याज वीर्य प्रवृत्त थाय छे तेथी आत्मानु वीर्य अने आत्मानी शक्तिने परमात्मभाव प्रत्ये वाळवा माटे एक 'नमो' भावद्वारा प्रगटती रूचिमाज सामर्थ्य छे भावनी उत्पत्ती ज्ञानथी छे पण ज्ञान पोते भावस्वरूप नथी भावमा ज्ञान तो छेज परतु तेथी काईक अधिक छे माटे भाव अधिक पूज्य छे भावशून्य ज्ञाननी किमत कोडीनी नथी ज्ञानथी युक्त पण शुद्ध भावनी किमत अगणित छे परमात्मा मनोमय-ज्ञानानदमय छे तेथी ते भावग्राह्य छे सर्व भावोमा श्रेष्ठ भाव नमस्कारनो भाव छे नमस्कार भावमा नमस्कार्य प्रत्ये सर्वस्वनु दान अने सर्वस्वनु समर्पण कराय छे, तेथी तेनु फळ अगणित, अचित्य, अप्रमेय छे सर्व पापने भेदवा माटे ते समर्थ छे सर्व मगळोने आकर्षवा माटे ते अमोध छे

अनाहत भावनुं सामर्थ्य :

अनाहतना आलेखनमा त्रण आटा विगेरे भावना (Spiral) ने जाणवे छे, उत्तरोत्तर भावनी वृद्धिना सूचक छे, आगमनो सार 'नमोभाव' छे मत्र अने यत्रनो सार अनाहत छे 'नमो' भाव समता भावनी वृद्धि करे छे ये समता अनाहत छे तेने सुचववा साडा त्रण आटानु आलेखन छे ए रीते अनाहत ध्वनि पण अटक्या विना चाल्या करे छे ते

जणाववा माटे तेनु आलेखन वर्तुळ (Circle) थी न करता कमान (Spiral) थी करेलु छे व्यक्तिमा (Personal) थी जाति (Impersonal) मा व्यप्टि (Individual) माथी समप्टि (Universal) मा जवा माटे मात्र भावज समर्थ छे, ज्ञानके क्रिया तेमा पूरक बने छे भाव ज्या सुधी विश्व-व्यापी न बने त्या सुधी आहत छे ते ज्यारे सर्वव्यापी बने त्यारे अनाहत थाय छे ज्ञान अने क्रियाना फळ परिमित छे भाव नु फळ अपरि-मित छे ते अनाहतनु आलेखन सूचवे छे भावमा समर्पण छे, त्याग छे तेथी पूज्य छे पुज्यतानुं अवच्छेदक दान (Giving) छे परतु ग्रहण (Receiving) नहि सर्वोत्कृष्टदान समता भाव छे समता भाव सर्व माटे समान इच्छा धरावे छे तेथी ते अनाहत छे

नमस्कार ए प्रथम धर्म शाथी ?

जैनागमनु प्रथम सूत्र पचमगळ याने नमस्कार सूत्र छे, तेनु पहेलु पद 'नमो' छे ते नमस्कार क्रियाना अर्थमा व्याकरण मान्य अव्यय पद छे एटले एनो अर्थ हु नमस्कार करू छु, एवो थाय छे तेथी 'नमो अरिहताण' नो स्पप्ट अर्थ हु अरिहत परमात्माओने नमस्कार करू छु एवो थाय छे

अहि नमो पद प्रथम मुकीने ए सूचव्यु छे के 'नमस्कार' ए प्रथम धर्म छे नमस्कार ए धर्म तरफ प्रयाण करवा माटे मूळभूत-मौलिक वस्तु छे नमस्कारथी शुभभाव जागे छे शुभभावथी कर्मक्षय थाय छे अने कर्मक्षयथी सकल कल्या-णनी सिद्धि थाय छे

मिथ्याभिनिवेश नुं औषध

जीवनु ससार परिभ्रमण अज्ञानने कारणे छे अने मिथ्यात्व तेनी पुप्टि करे छे अज्ञान होवा छता हु समजदार छु हु बुद्धीशाळी छु, ज्ञानी छु, एवा मिथ्याभिमानन् ज बीजु नाम मिथ्यात्व छे, अज्ञान होवा छता ज्ञानीने शरण न जवु ए मिथ्याभिनिवेश छे, अने एना कारणे अज्ञान दोष टळतो नथी, उल्टो दृढ बने छे नमस्कार मत्र ए मिथ्याभिनिवेशनु औषध छे ए रीते नम-स्कारमा हु अज्ञान छु एम कबुलात छे, ए कबुलात अज्ञाननी गर्हा करावे छे, अने ज्ञानीनी स्तुति करावे छे, जीवमा सरळ भाव प्रगटावे छे, अने सरळताज मोक्षमार्गनी प्रथम शरत छे बालक अज्ञान छे पण मातापिताने शरणे रहे छे, तो ज्ञानी पण थाय छे अने सुखी पण थाय छे परतु अज्ञाननी साथे हठ होय, पोताथी अधिक ज्ञानीना शरणे रहेवानी तैयारी न होय, तो ते बालक जेम मोटु थतु जाय छे, तेम वधुने वधु आपत्तिमा आवी पडे छे मोक्ष मार्गमा पण अज्ञान क्षन्तव्य छे परतु तेनो अभिनिवेश अक्षन्तव्य छे 'नमो' मत्र ते अभिनिवेशने टाळी आपे छे, 'नमो' मत्र नम्रताने विकसावे छे 'नमो' मत्र वडे ज्ञानीओनी पराधीनतानो स्वीकार करवामा आवे छे

नम्रता अने आधीनता

ज्ञानथी अज्ञानता टळे छे ए वात साची छे, तो पण अधरु ज्ञान ज्या सुधी छे, त्या सुधी तेनो पण अहकार थवानी शक्यता छे माटे ज्ञान ज्या सुधी पूर्ण न थाय त्या सुधी नम्रता परम आवश्यक छे 'नमो' मत्र स्व लघु भावने सदा टकावी राखे छे अने ए लघु भावना प्रभावेज जीवपूर्ण दशाने एक वखत पामी शके छे ज्ञान ज्या सुधी अपूर्ण छे, त्या सुधी पूर्ण ज्ञानीनी पराधीनताज जीवने आगळ वधवामा सहायकारी बनी शके छे ज्ञानी प्रत्ये नम्रता अने ज्ञानीनी आज्ञा प्रत्ये पराधीनता, ए छद्म-

मस्थमात्रनो प्रथम धर्म छे जेने नमवामा आवे तेनी उच्चतानो अने पोतानी जातनी लघुतानो भाव कायम टकावी राखवा माटे योग्यने नमवानी परम आवश्यकता छे वारवारनो ए नमस्कार नम्रता अने पराधीनताने पुष्ट करे छे जेना प्रत्ये आपणे नम्र अने आधीन बनीए छिए, ते आपणा हित माटे शु कहे छे, ते जाणवानी जिज्ञासा जागे छे, अने तेमनी हितकारी आज्ञाने जीवनमा जीवननु बळ पण प्राप्त थाय छे

नमस्कार ए सर्व धर्मनुं मूळ :

जे बालक पोतान वडीलो प्रत्ये नम्र अने पराधीन वृत्तीवालो होय छे, ते तेमना आदेशोने अनुसरी शके छे, अने तेथी पोताना विकासने साधी शके छे ए माटे नमस्कार ए विकासनु परम साधन छे नानपणथीज बालकने मातापिताने प्रणाम आदि करवानु शिखववामा आव्यु होय, तो तेथी तेना मन उपर पूज्यतानो भाव टकी रहे छे आ रीते लोकमा के लोकोत्तरमा नमस्कार ए सौथी प्रथम धर्म छे ज्या सुधी पूर्ण ज्ञानी न बनाय, त्या सुधी पूर्ण ज्ञानीने अने एमना स्वरूप तथा उपदेशने समजावनार ज्ञानी एवा गुरुने आश्रये रहेवुज जोइए अने ए माटे वारवार नमस्कारनो आश्रय लेवोज पडे वारवारनो ए नमस्कार आपणा मनपर देवगुरुनी आधीनता अने आश्रीततानो भाव सदा जागृत राखे छे अने एमना हितोपदेश प्रत्ये आदर–बहुमाननो भाव टकावी राखे छे तेथी नमस्कारने सौथी प्रथम धर्म कहेवाय छे अने बीजा सर्व धर्मनु पण ते मूळ छे एम स्पष्टपणे समजी शकाय छे

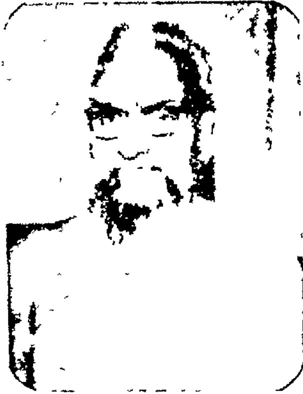
मंत्रना अनेक अर्थ :

नमस्कार ए मत्र छे मत्रना अनेक अर्थ छे मत्र एटले गुह्यभाषण (Silent Talk) मत्र एटले आमत्रण जेने नमवामा आवे छे, तेने हृदय प्रदेशमा पधारवानु निमत्रण मत्र एटले मननु रक्षण मत्रना वर्णोवडे मत्रनु सकल्प-विकल्पोथी रक्षण थाय छे मत्र एटले विशिष्ट मनन अने ते वडे तथु जीवनु रक्षण विशिष्ट मनन सम्यग्ज्ञाननु साधन बने छे अने सम्यग्ज्ञान शुभभाव जगाडी जीवनु रक्षण करे छे अयोग्य मार्गे जता जीवने रोकी योग्य मार्गे चढावे छे

सम्यग्ज्ञान–दर्शन–चरित्रमा रहेवु ते योग्य मार्ग छे अने मिथ्याज्ञान–दर्शन–चारित्र्यमा रहेवु ते अयोग्य मार्ग छे मत्र मिथ्या रत्नत्रयीमाथी जीवने छोडावी सम्यग् रत्नत्रयी तरफ लइ जाय छे, तेथी ते मनन वडे रक्षण करनार छे, एम साबित थाय छे

◆◆

श्री देवाधिदेवनी अलौकिकता

लेखक . शतावधानी पू आचार्यदेव श्रीमद् विजय
कीर्तिचंद्र सूरिश्वरजी महाराज.

त्रिकालाबाधित अविच्छिन्न प्रभावशाळी श्री जैन शासन सर्वत्र, सर्वदा, सर्वथा जगतमा जयवन वर्ती रह्यु छे ज्या सुधी आ जगतमा जैन आगमो, जैन साधुओ अने श्री जिन प्रतिमाओ विद्यमान छे, त्या सुधी तेना अस्तित्वमा लेश पण आच आववानी नथी.

जगतना प्रसिद्ध विद्वान पुरुषोओ जैन धर्म ए विश्व धर्म बनवा योग्य छे एम जाहेर करी, पोतानी हार्दिक अजली अर्पण करी छे

स्व राष्ट्रपति श्री डॉ राजेद्र प्रसाद लखे छे के

"Jainism has contributed to the world the sublime doctrine of Ahimsa No other religion has emphasised the importance of Ahimse and carried its practice to the extent that Jainism has done Jainism deserves to become the Universal religion because of its ahimsa doctrine"

मेजर जनरल फर्लान्गाना शब्दोमा कही ए तो, तेओ जणावे छे के–

"Lofty ideas and high ascetic practies are found in Jainism It is impossible to know the beginning of Jainism"

मुबई हायकोर्टना न्यायाधीश श्री रागणेकर जैन धर्म प्रत्ये पोतानी श्रद्धा व्यक्त करता कहे छे के–

"From modern historical researches we come to know that long before Brahmanism developed into Hindu Dharma, Jainism was prevalent in this Country"

एल् पी टीमीटोरी, इटली, जैन धर्म विषे पोतानो अभिप्राय व्यक्त करता दर्शावे छे के–

"Jainism is of a very high order It's important Teachings are based upon science The more the scientific knowledge advan-

ces, the more the Jain teachings will be proved

आ रीते भारत अने भारत बहारना विदेशी अनेक विद्वानोए जैन धर्मनी प्राचीनता विषे, एनी सस्कृती विषे, अने एना अहिंसादि सिद्धातो विषे भूरि भूरि प्रशसा करी छे, अने तेना मुक्त कठे गुणगान कर्या छे

जैन धर्म अनादि काळथी चाल्यो आवे छे, अहिंसा, सयम अने तप आदि गुणोवडे धर्मनी परीक्षा करवामा आवे तो जैन धर्म सौथी मोखरे आवे तेम छे.

जिननी उपासना करनारो धर्म ते जैन धर्म- "**रागद्वेषादि शत्रूत् जयतीति** जिन"

रागद्वेष रुप अतरग शत्रुओने जे जड मूळथी विनाश करे छे ते जिन कहेवाय छे, अने तेमनो कथन करेलो धर्म ते जैन धर्म, अने ए धर्मने माननार अनुयायी वर्गने जैन कहेवामा आवे छे

काळना बे विभाग छे. एक उत्सर्पिणी काळ अने बीजो अवसर्पिणी काळ एटले चढतो काळ ते उत्सर्पिणी अने उतरतो काळ एटले अवसर्पिणी काळ जेमा दिन प्रतिदिन रस, कस अने आयु आदिनी हानि थाय

उत्सर्पिणी काळ अने अवसर्पिणी काळ एम बन्ने मळीने एक काळ चक्र थाय छे आ एक काळ चक्रमा पाच भरत अने पाच ऐरावतमा ४८ तीर्थंकरो, २४ चक्रवर्तीओ, १८ वासुदेवो, १८ बळदेवो अने १८ प्रतिवासुदेवो उत्पन्न थाय छे एमने त्रिषष्ठि शलाकापुरुष कहेवामा आवे छे तेओ जरुर अमुक वखते मोक्षे जवाना

आवा काळचक्रो आज सुधीमा अनता थई गया ए हिसावे आज सुधीमा, भूतकाळमा, अनता तीर्थंकरो, अनता चक्रवर्तीओ, अनंता वासुदेवो अनता बळदेवो, अने अनंता प्रतिवासुदेवो थई चुक्या छे तेज रीते भविष्यमा पण अनत तीर्थंकरो, अनत चक्रवर्तीओ आदि थशे

ज्यारे पाचे महाविदेह क्षेत्रमा हमेशं माटे चोथा आराना जेवोज काळ सदाकाळ प्रवर्ते छे, अने ते क्षेत्रोमा श्री तीर्थंकर देवो हमेश माटे विद्यमान होय छे

वर्तमान काळे २० विहरमान भगवान त्या विराजमान छे, बे क्रोड केवळज्ञानी भगवतो अने वीस अब्ज साधु भगवतो त्यां विराजमान छे एक तीर्थंकरना १० लाख केवळज्ञानी, अने एक अब्ज साधुनो परिवार होय छे हरेक तीर्थंकरनु आयुष्य ८४ लाख पूर्वनु होय छे (८४ लाख पूर्व एटले ८४ लाख वर्षने ८४ लाख वर्ष साथे गुणता जे सख्या आवे तेने १ पूर्व कहेवामा आवे छे) हरेक तीर्थंकरनी ५०० धनुष्यनी काया होय छे ८३ लाख पूर्व गृहस्थावस्थामा रही, १ लाख पूर्वनु आयुष्य ज्यारे बाकी रहे छे, त्यारे तेओ दीक्षा अगिकार करे छे

ज्यारे श्री अजितनाथ भगवान आ पृथ्वीतलने पावन करी रह्या हता त्यारे बधा थइने १७० तीर्थंकर भगवान विद्यमान हता पाच भरतना पाच, पाच ऐरावतना पाच अने पाच विदेहना १६०, कारण के १ महाविदेहनी ३२ विजय होय छे पाच महा विदेहनी १६० विजय थई ते वखते १६० विजयमा-दरेक विजयमा तीर्थंकर भगवान विराजता हता अने पाच भरत अने ऐरावतना मळी, ते वखते १७० तीर्थंकर देवो विचरता हता

त्यारे गर्भज मनुष्योनी सख्या पण उत्कृष्ट सख्यामा हती १० कोडाकोडी सागरोपमनी एक

उत्सर्पिणी अने १० कोडाकोडी सागरोपमनी एक अवसर्पिणी थाय २० कोडाकोडी सागरोपमनु एक काळचक्र कहेवाय आवा अनता काळचक्रो भूतकाळमा व्यतीत थइ गया अने भविष्य काळमा अनता काळचक्रो व्यतीत थशे

चालू अवसर्पिणी काळना प्रथम तीर्थंकर श्री ऋषभदेव भगवान थया, जेने इतर लोको आदम बाबाना नामथी ओळखे छे इतर लोको पण २४ अवतार माने छे मोटा भागे जैनोनु सर्वत्र अनुकरण जोवामा आवशे, ज्यारे अतिम तीर्थंकर श्री भगवान महावीर थया

दरेक उत्सर्पिणी अने अवसर्पिणीना छ–छ आरा होय छे ४ कोडाकोडी सागरोपमनो पहेलो आरो, बीजो ३ कोडाकोडी सागरोपमनो, त्रीजो बे कोडाकोडी सागरोपमनो, चोथो एक कोडाकोडी सागरोपमनो (४२ हजार वर्षन्यून), पाचमो २१ हजार वर्षनो अने छठो पण २१ हजार वर्षनो होय छे उत्सर्पीणीमा आथी उलटो क्रम समजवो ३ जा अने ४ था आरामा तीर्थंकर देवो उत्पन्न थाय छे हरेक तीर्थंकर देवो उच्चा क्षत्रिय कुळ अने राज कुळमा उत्पन्न थाय छे

नरकमाथी या देव लोकमाथी नीकळी ज्यारे श्री तीर्थंकर देवना आत्माओ माताना गर्भमा आवे छे, त्यारे तेमनी माता १४ महास्वप्नो जुअे छे (चक्रवर्तीनी माता पण १४ महास्वप्नो जुअे छे पण ते झाग्वा) ज्यारे तीर्थंकर देवो तेमनी मातानी कुक्षीमा आवे छे ते समये सुरो, असुरो अने सुरेन्द्रो तेओश्रीना च्यवन कल्याणकनो महा महिमा करे छे आ रीते जन्म कल्याणक दिक्षा–कल्याणक, केवळज्ञान कल्याणक अने निर्वाण कल्याणक, एम पाचे कल्याणकोनी भव्य उजवणी ६४ इद्रो अने कोडाकोडी देवताओ अत्रे आवीने भारे उत्साहथी करे छे

श्री तीर्थंकर देवोना चार कल्याणकमा त्रणे लोकमा अजवाळा अजवाळा पथराय छे, ज्यारे निर्वाण कल्याणकमा अधकार प्रसरे छे. कारण के, तीर्थंकर देव जेवा महापुरुष निर्वाण पामे एटले महान् सर्च लाइट जेम बुझाई जाय अने अधकार फेलाय तेम महानज्ञानी रूप सर्च लाइट बुझाइ जता पण अधकार प्रसरे छे

कलिकाळ सर्वज्ञ भगवत श्री हेमचद्राचार्य महाराज फरमावे छे के,

नारका अपि मोदन्ते यस्य कल्याण पर्वसु ।
पवित्र तस्य चारित्र कोऽवा वर्णयितु क्षम ।।

जे महामहिमावत महापुरुपना च्यवन, जन्म, दीक्षा, नाण अने निर्वाण आ पाच कल्याणकोमा नरकमा रहेला, क्षणे क्षणे त्राही तोवा पोकारता, महादुखी एवा नारकीओना आत्माओने पण एक क्षण अनेरा आनदनो अनुभव थाय छे एवा महान, निर्मळ अने पवित्र पुण्यात्माना चरित्रनु वर्णन करवु एटले खरेखर सागरने गागरमा भरवा जेवु कठिण अने कपरू कार्य छे

कुवल्यानद नामना ग्रथमा एक श्लोक आवे छे के–

गगन गगनाकार, सागर सागरोपम ।।
रामरावणयोर्युद्ध, राम रावणयोरिव ।।

कवि कहे छे के, 'गगन एटले आकाशने कोनी साथे सरखाववु ? आकाशने कोनी उपमा आपवी ? जगतमा एवी कोइ वस्तु नथी के जे आकाशनी साथे सरखावी शकाय ! कारण के आकाश अनत छे, विशाल छे अने एनो छेडो नथी माटे आकाश ए अनुपम छे, एटले कवि आकाशने आकाशनी साथेज सरखावे छे तेवीज रीते समुद्रने पण कोनी साथे सरखाववो ? जगतमा एवी बीजी कोइ चीज नथी के जेने

समुद्रनी साथे तुलना करी शकाय ! माटेज कवि कहे छे के– समुद्र कोना जेवो ? तो के समुद्र जेवो अने राम रावणनु युद्ध विश्व विख्यातज छे. ए महायुद्ध अेवु जब्बर थयु हतु के तेने तेनी साथेज सरखावी शकाय ! '

तेवीज रीते श्री तीर्थंकर देवो जगतमा अजोड, असाधारण, अलौकिक, अनुपम महापुरुष होय छे तेमने कोई पण मानव, देव के दानव साथे सरखावी शकाय नहि तेमनी सरखामणी (Comparision), तेमनी तुलना जगतना गमे तेवा मोटा गणाता मानवी साथे पण न करी शकाय जेओ लोकोत्तर महापुरुषने आजना अदना आदमी साथे सरखाववानी बालिश चेष्टा करे छे तेओ राजाने हजाम साथे सरखाववा जेवी मूर्खाई करे छे सूर्यने खद्योत–आगीया साथे सरखाववा जेवी अज्ञानता छे क्या राजा भोज अने क्या गागो तेली, एना जेवु बने

प्रकाण्ड विद्वान उपाध्यायजी श्री विनय विजयजी गणिवर श्री कल्पसूत्रनी टीकामा जणावे छे के–

यदि त्रिलोकी गणना परास्यात्
तस्या समाप्तिर्यदि आयुष्य स्यात् ।
पारेपरार्ध्य गणित यदि स्यात्
गणेय नि शेप गुणोऽपि स स्यात् ।।

अगर त्रणे लोकना लोको एकठा थाय, तेमना आयुष्यनी समाप्ति न थाय अने परार्ध उपर जो गणित होय तो कदाच तीर्थंकर देवोना गुणो गणी शकाय ! पण आ वस्तु शक्य ज नथी मतलब, तीर्थंकर देवो अनत गुणी होय छे

"मुखे जिव्हासहस्त्र स्यात् हृदये केवल यदि" अरे ! मुखमा हजार जीभ होय अने हृदयमा केवळज्ञान होय तोय श्री तीर्थंकर देवोना गुणोनु कीर्तन स्तवन थइ शके नही एमना गुणो गण्या गणाय नहि, स्तव्या स्तवाय नहि अने बोल्या बोलाय नहि, अेवा तेओ अनत गुणना भडार होय छे भक्तामर स्तोत्रना रचयिता श्री मानतुग सूरीश्वरजी महाराज श्री अरिहत परमात्मानी स्तुति करता ललकारे छे के–

वक्तु गुणान् गुण समुद्र । शशाक कातान्
कस्ते क्षम सुरगुरु प्रतिमोऽपि बुद्ध्या ।
कल्पात काल पवनोद्धत नक्रचक्र
कोऽवा तरी तुममलम्बुनिधि भुजाभ्याम् ।।

हे गुण समुद्र ! चद्रमाना जेवा उज्ज्वळ अने मनोहर एवा तमारा गुणोने कथन करवा, वर्णन करवा बृहस्पति पण असमर्थ छे अथवा प्रलय काळना पवन वडे उद्धत थयेल छे मगर मत्स्यनो समुह जेमा, एवा समुद्रने कयो पुरुष बे भुजा वडे तरी शके ?

अजित शाति स्तोत्रमा स्तोत्रकार महर्षि तेओश्रीना गुणोनी स्तवना करता वदे छे के–

सोम गुणे हि पावई न त नवसरयससी
तेअ गुणेहि पावई न त नव सरय रवी ।
सव गुणेहि पावई न त तिअस गणवई
सार गुणेहि पावई न त धरणि धरवई ।।

शरदऋतुनो पूर्ण चद्र याने पूर्णिमानो चद्रमा पण तीर्थंकर देवोनी सौम्यता आगळ फिकोफक लागे छे, जेना तेज आगळ सहस्त्र किरण दिवा-कर–सूर्य पण झाखो लागे छे आपनु रूप एक अनुपम छे के इद्र महाराज पण आपना रूप आगळ फिका लागे छे अने स्थैर्य गुणनी तो आपनामा पराकाष्ठा छे, जेथी मेरु पर्वत पण एनी आगळ कइ विसातमा नथी

श्री तीर्थंकर देवो अनत बळी होय छे तेमनी एक टचली आगळी नमाववा माटे ६४ इद्रो अने

क्रोडो देवताओ भेगा मळी प्रयत्न करे तो य ए वधानी ताकात नथी के एक टचली आगळी तेओ नमावी शके ! एवा तेओ अतुल वली होय छे

जन्माभिषेक :

श्री तीर्थंकर देवोनो जन्म वरावर मध्य रात्रिअे (अेक सेकन्द पण न्यून के अधिक नहि) थाय छे जेने विजय मुहूर्त कहेवामा आवे छे दिवसनी जेम रात्रे पण विजय मुहूर्त होय छे ते वखते सात ग्रहो उच्च स्थानने वरेला होय छे तेमना जन्म समये ग्राम–नगर–पुर अने समस्त जनपदवासीओ आनद कल्लोल करे छे पशु पक्षी गण हर्षथी किलकिलाट करता होय छे मेदनी सर्वत्र शस्य श्यामला होय छे हर्या भर्या खेतरो, जलथी भरेला जळाशयो अने ऋद्धि सिद्धिथी छलकता गृहस्थना गृहो होय छे स्वपर चक्रना भय रहित मेदनी होय छे इति, उपद्रव, डमर के दुकाळनु तो कोइ स्थळे नाम निशान होतु नथी सर्वत्र जनगण आनद प्रमोद करे छे त्रणे लोकमा अरे, घोरातिघोर नरकना घोर अधकारना स्थानमा पण अजवाळा अजवाळा पथराय छे आकाशमा देव दुदुभिनो नाद थाय छे सुगधीदार जळ अने पचवर्णी पुष्पोनी वृष्टि थाय छे सर्वत्र मीठो मधुर, मद अने शीतल समीर जनगणने आल्हाद आपे छे धरती कल्लोल करे छे त्रणे लोकना जीवोना आनदनी अवधि होती नथी नारकीना जीवो पण क्षण सुखनो अनुभव करे छे हरेक तीर्थंकर देवोने मतिज्ञान, श्रुतज्ञान अने निर्मळ अवधिज्ञान गर्भमाथीज साथे वरेलु होय छे तेमनु ज्ञान परिणत होय छे विश्वमा सकळ जीवोना रूपमा तेओ प्रथम नवर (श्रेणीए) होय छे १००८ वाह्य लक्षणोथी विभूषित अने पारावार अभ्यतर लक्षणोथी युक्त होय छे अेटले रूप वैभव, काति वैभव, पुण्य वैभव, गुण वैभव, शक्ति वैभव, ज्ञान वैभव एम अनेक अनेक वैभवने धारण करनारा होय छे सागर जेवा गभीर, चद्रमा जेवा सौम्य, सूर्य जेवा तेजस्वी हस्ति जेवा वलवान सिह जेवा दुर्धर्ष, भारड जेवा अप्रमत्त, मेरू जेवा अडग, वज्र ऋषभ नाराच सघयणथी शोभता सम चतुरस्त्र सस्थान युक्त, प्रमाणोपेत लक्षण युक्त, सर्वागसुदर, अगोपागथी दीपता, जगतमा अजोड अने अनुपम महापुरुष होय छे ३४ अतिशय युक्त अने वाणीना पात्रीस गुणो धरावता होय छे

तेमनी सरलता अने नम्रता, तेमनी सौम्यता अने तेजस्विता, तेमनो विनय, तेमनु सौभाग्य, तेमनी प्रज्ञा, धृति, (धीरज) धारणा, मेधा अने प्रतिभा, तेमनु अदभुत सामर्थ्य अने अद्‌भुत काति आ वधा गुणोनु शु वर्णन करवु ! केवो एमनो कमनीय देह हशे ? काळा भ्रमर शा वाळ, दाडिमनी कळी जेवी श्वेत दत पक्ति, अरुण ओष्ठ अने कमळ जेवो सुरभि श्वासोश्वास ! कवि वर्णन करता थाके पण एमना गुणोनो पार न पामे कलम, अने वाचा थभी जाय !

अढिद्वीपना ४५ लाख जोजनमा १५ कर्मभूमि, ३० अकर्मभूमि, अने ५६ अतर्द्वीपमाज मनुष्योनो वास होय छे अने तेमाय १५ कर्म भूमिमाज श्री तीर्थंकर देवोनो जन्म थाय छे अन्य स्त्रियोनी माफक तीर्थंकर देवनी माताने प्रसूति वखते जराय वेदना थती नथी मातानु पेट पण वधतु नथी. वन्ने सुख अने शान्तिमा होय छे

श्री तीर्थंकर देवोनो जन्म थताज ५६ दिक्कुमारीकाओना आसनो कपायमान थाय छे एटले अवधिज्ञानथी प्रभुनो जन्म महोत्सव

उजववा माटे, आभियोगिक देवोए बनावेला एक जोजन प्रमाण वाळा विमानमा वेसीने, आ मनुष्य लोकमा, ज्या श्री तीर्थंकर देवोनो जन्म थयो होय ते नगरीमा चार महत्तराओ, चार हजार सामानिक देवो, सोळ हजार अगरक्षक देवो, अने सात सेनाना अधिपतीओ विगेरे मोटा परिवार साथे आवी पहोचे छे सौ अनेरा भक्ति भावथी पोत पोतानु कर्तव्य वजावे छे त्रण केलि गृहनी रचना करे छे, प्रभुजीने अने तेमनी मातानें त्या लइ जाय छे त्या स्नान करावी सुदर वस्त्रालकारथी अलकृत करे छे केइ नाचे छे केइ गीत गान करे छे केइ दीप अने चामर लइने उभी छे केइ पखो ढाळे छे आप्रमाणे खूवज भक्तिभाव भर्या हैये, सेवा भक्ति वजावी पोत पोताना स्थाने सीधावे छे

अेटलामा श्री सौधर्मेन्द्रनु आसन कपायमान थाय छे इद्र महाराज अवधिज्ञानथी उपयोग मूके छे के आजे अमारा नाथ देवाधिदेव, श्री तीर्थंकर परमात्मानो जन्म थयो छे आ जाणताज एमनु हैयु हर्षथी हिलोळे चढे छे तरतज तेओ सिहासनथी नीचे उतरी त्या रह्या रह्या शक्रस्तवद्वारा परमात्मानी स्तुति करे छे त्यार बाद तेओ पदाति सैन्यना अधिपति श्री हरिण गमेपी देवने बोलावे छे हरिणगमेषी तरत हाजर थाय छे इन्द्र महाराज हरिणगमेषीने प्रभुना जन्मनी खवर आपे छे, अने सघळाय देवोने प्रभुनो जन्म महोत्सव उजववा तैयार थवानी हाकल करे छे हरिणगमेषी बे हाथ जोडी, अजलि आज्ञाने शिरसावद्य करी, इद्रनी आज्ञानुसार प्रथम सौधर्म देव लोकना सौधर्मा वतसक विमानमा सुधर्मा सभामा रहेला एक जोजन प्रमाण वज्रनो (हीरानो) सुघोषा घट त्रण वखत वगाडे छे आ घट वागताज ३२ लाख विमानमा ऑटोमॅटिक विना कनेक्शन घटानाद थाय छे, अने विमानमा रहेला मोटा महेलोनी बहार रहेली किकिणीओ रणकी उठे छे ते वखते वधा देवो इद्रनो हुकम साभळवा सावधान थाय छे ते वखते हरिणगमेषी देव आकाशमा खूबज उचे जइ मोटा अवाजथी बधा देवोने सभळाय ते प्रमाणे उद्घोषणा करे छे के, ‘ हे देवो ! आजे श्री तीर्थंकर देवनो जन्म थयो होवाथी तेनो उत्सव करवा इन्द्र महाराज पधारवाना छे, माटे सौ तेमनी साथे जवा माटे तैयार थइ जाव ’

त्यार बाद इन्द्रमहाराज पालक नामना देवने एक लाख जोजन प्रमाणवाळु पालक विमान बनाववा आज्ञा करे छे जोतजोतामा पालक विमान तैयार थइ जाय छे

सौधर्मेन्द्र बराबर वच्चे सिहासन उपर बेसे छे तेमनी सन्मुख आठ अग्र महिषीओना आठ भद्रासनो, तेमनी डाबी बाजू ८४ हजार सामानिक देवोना ८४ हजार भद्रासनो, जमणी बाजू अभ्यतर पर्षदाना देवोना १२ हजार भद्रासनो, मध्यम पर्षदाना देवोना १४ हजार भद्रासनो, बाह्य पर्षदाना देवोना १६ हजार भद्रासनो, अने चारे दिशामा ८४।८४ हजार आत्मरक्षक देवोना ८४ हजार भद्रासनो होय छे आवा मोटा परिवार साथे, वाजित्रोना मधुर नाद थइ रह्या छे गीत गान अने नृत्य करता देवलोकमाथी पालक विमान उपडे छे, अने क्षणमा तो हजारो–लाखो जोजन कापी, ८ मा नदीश्वर द्वीपे आवता विमाननो सक्षेप करवामा आवे छे त्याथी भगवतना जन्म स्थानके आवे छे विमानमाथी नीचे उतरी खुद सौधर्मेद्र, प्रभुजीने अने प्रभुनी माताने त्रण प्रदक्षिणा आपी बे हाथ जोडी वदन करे छे नमस्कार करे छे अने बोले

छे के "हे रत्नकुक्षि! जगतमा दीपिकासमान हे माता! हु तमने नमस्कार करू छु हु देवोनो स्वामी सौधर्मेन्द्र छु" आ प्रमाणे पोतानी ओळखाण आपी तेओ कहे छे के, हु श्री तीर्थंकर देवनो जन्म महोत्सव उजववा पहेला देवलोकथी अत्रे आव्यो छु आप डरशो नही" आप्रमाणे कही त्या रहेल परिवारने अवस्वापिनी निद्रा आपी अने श्री जिनेश्वर देवनु प्रतिबिंब मातानी पासे मुके छे त्यार बाद बधो लाभ पोतानेज मळे ए इच्छाथी सौधर्मेन्द्र पोते पाच रूप करे छे एक रूपे प्रभुने कर कमळमा ग्रहण करे छे बे रूपे बन्ने बाजु चामर वीजे छे एक रूपे छत्र धरे छे अने एक रूपे छडीधर बनी वज्र लइने आगळ चाले छे अने पोतानी जातने धन्य माने छे

इद्रना एक भवमा इद्रने असख्याता तीर्थंकर देवोना जन्माभिषेक नो उत्सव उजववानो लाभ मळे छे केवा पुण्यशाली!

त्याथी तेओ एक लाख जोजनना उचा दुनिआनी बराबर मध्यभागे रहेला सोनाना मेरु पर्वत उपर आवे छे

पाच भरत अने पाच ऐरावत क्षेत्रमा समकाळे एकज समये १० तीर्थंकरनो जन्म थाय छे एकज समये बधानी दीक्षा एकज समये केवळज्ञान अने निर्वाण थाय छे

व्हेजे प्रश्न उठशे के, एकज समये जो दस तीर्थंकरनो जन्म थाय तो बधा स्थळे ६४ इद्रो अने क्रोडो देवनाओ केवी रीते हाजर रहे? एनु पण अहीआ समाधान करीशु देवोमा अनेक रूप विकुर्वानी अजब ताकात होय छे एटले बधा स्थळे जुदा-जुदा रूपे प्रभुनो जन्माभिषेक करवा तेओ हाजर रहे छे

ज्यारे श्री सौधर्मेन्द्र श्री जिनेश्वर देवने लइने मेरु पर्वत उपर पाडुक वनमा, ज्या मेरु चूलाथी दक्षिण भागमा रहेली अति पांडुकबला नामनी शिला उपर आवी पहोचे छे, त्यारबाद बाकीना ६३ इद्रोना सिंहासनो डोली उठे छे एटले तेओ पण पोताना विशाल परिवार साथे सीधा मेरु पर्वत उपर हाजर थाय छे

बारमा देवलोकना इद्र, जेनु नाम अच्युतेन्द्र छे, ते आभियोग्य देवोने अभिषेक करवा माटे सामग्री तैयार करवा हुकम करे छे

आठ जातिना प्रत्येक आठ आठ हजार कळशो, जेमा रूपाना, सुवर्णना, रत्नना, सुवर्ण अने रूपाना, सुवर्ण अने रत्नना, रत्न अने रूपाना, सुवर्ण, रत्न अने रूपाना अने माटीना, एक जोजननु तो जेनु नाळचु छे, २५ जोजन उचा अने बार जोजनना पहोळा, आठ जातिना एक क्रोड अने ६० लाख कळश वडे प्रभुनो अभिषेक करवामा आवे छे (बीजा स्थळे प्रत्येक १००८ जातिना कळशो आवे छे) २५० अभिषेकमा प्रथम श्री अच्युतेन्द्र श्री सौधर्मेन्द्रना खोळामा पूर्व दिशा सन्मुख विराजमान श्री जिनेश्वर देवनो अभिषेक करे छे त्यार बाद क्रमसर बीजा इन्द्रो अभिषेक करे छे त्या पण नाना मोटानी मर्यादा होय छे छेल्लो अभिषेक सौधर्मेन्द्र चार बळदनु रूप लइ आठ शीगडाओवडे जलथी अभिषेक करे छे ते वखते प्रभुजी इशानेन्द्रनी गोदमा बिराजेला होय छे अभिषेक करवा माटे आभियोगिक देवो क्षीर समुद्रमाथी दूध जेवु उज्ज्वल अने दुधथी पण अधिक मधुर जळ त्याथी भरी लावे छे मागध वगैरे तीर्थोनी मृत्तिका अने जळ, गगा विगेरे महा नदीओ माथी जळ अने कमळ, पद्म सरोवरमाथी जळ

अने कमळ, तथा क्षुल्ल हिमवत, वर्षधर वैताढच विजय अने वक्षस्कारादि पर्वतो उपरथी सर-सव पुष्पो अने सुगधीदार पदार्थो लावे छे अनेक प्रकारनी औपधिओ भेळवी क्षीर समुद्रना जळथी श्री जिनेश्वर देवनो अभिषेक कर्या पछी मगळ दीवो अने आरती उतारवामा आवे छे नृत्य, गीत अने विविध वाजित्रो वडे भव्य महोत्सव करे छे त्यार बाद इद्र पोतेज देवाधिदेवना शरीरने गध कापायी दिव्य वस्त्र वडे प्रभुना शरीरने लूछी नाखे छे, चदनथी लेप करे छे पुष्पादिथी पूजे छे त्यार बाद इन्द्र महाराज रत्नना पाटला उपर प्रभुनी समुख रूपाना अक्षतो वडे आठ मगळ आलेखे छे, (दर्पण, वर्धमान कळश, मत्स्य युगल, श्री वत्स, स्वस्तिक नदावर्त अने सिहासन) अने उत्तम १०८ श्लोक वडे देवाधिदेवनी स्तुति करे छे परमात्मानी आगळ भेरी, भुगळ आदि विविध वाद्यो वगाड-वामा आवे छे अने गीत गान करी प्रभुनी समक्ष नृत्य करे छे प्रभुनो जन्माभिषेक उजवता सुरो अने सुरेन्द्रोने एटलो बधो आनद थाय छे के तेओ देवलोक अने त्याना सुखोने पण एक तण-खला तुल्य समजे छे

" तृणमपि गणयान्ति नैवनाक "

आ रीते भारे उत्साहथी भव्य आडबर पूर्वक भक्तिभाव भर्या हैये परत्मानो जन्माभिषेक करी, पुन मातानी पासे प्रभुजीने लावीने मुके छे प्रभुना राज महेलमा ३२ क्रोड रत्न, सोनैया, हीरा अने माणेकनी वृष्टि करे छे अवस्वापिनी निद्रा अने प्रतिबिंब हरी लेवामा आवे छे, अने प्रभुनी सेवामा दिव्य वस्त्रो, रत्ननो हार, सुवर्ण दड वगेरे मुकवामा आवे छे

त्यार बाद सौधर्मेन्द्र आभियोगिक देवोद्वारा उद्घोपणा करावे छे के, " जे मनथी पण प्रभु के प्रभुनी मातानु अशुभ चितवशे तेनी खोपरी ना टूकडे टुकडा करी नाखवामा आवशे त्यार पछी इद्र प्रभुजीना अगुठामा अमृतनो सचार करी नदीश्वर द्वीपमा आवे छे अने त्या खुशालीमां अठ्ठाइ महोत्सव उजवी सौ पोताना स्थाने सीधावे छे आ बधु कार्य अडधीरात्रे थाय छे त्या रात जेवु कइ होतु नथी देवोना दिव्य शरीरो विगेरेनो झळहळतो प्रकाश अधकारनो विनाश करी नाखे छे

इद्राणीओ अने धाव माताओथी हुलरावता परमात्मा धीरे धीरे बीजना चद्रमानी जेम वृद्धि पामे छे तीर्थकर देवोनुं ज्ञान परिणत होय छे शाळा महाशाळाओमा ऐमने भणवानी जरूर होती नथी धीरे धीरे यौवनमा पगला माडे छे जे तीर्थकर देवोनु भोगावली कर्म बाकी होय तेओ लग्न करे छे राज साह्यबी भोगवे छे अने जेमना भोगावली कर्म बाकी होता नथी, तेओ श्री मल्लिनाथ स्वामी अने श्री नेमनाथ भगवा-ननी जोम लग्न करता नथी श्री तीर्थकर देवोना भोगो पण निरासक्त पणे होवाथी कर्म निर्ज-राना कारण रूप बने छे

श्री तीर्थकर देवो महान वैभवशाली महान प्रभावशाली, अप्रतिम सौदर्यशाली, अत्यत सौभाग्यशाली अने महान बुद्धिशाली, होय छे महा गोप, महा निर्णायक, महा माहण अने महा सार्थवाह जेवी उपमाओथी अलकृत होय छे

वर्षी दान :

ज्यारे तेमनो दीक्षानो काळ नजिक आवे छे, त्यारे लोकातिक देवो (जेओ लोकना अते निवास करे छे माटे लोकातिक तेमज मोटा भागे एकावतारी होय छे) इष्ट मित्र वाणी वडे एमने सबोधे छे, " हे प्रभो जगज्जीवोने

हितकारी एवु तीर्थनु प्रवर्तन करो, आपनो जय थाओ, आपनु कल्याण थाओ,' एम जय जय नदा अने जय जय भद्दा शब्दो उच्चारे छे श्री तीर्थकर देवो निर्मळ अवधिज्ञानथी दीक्षानो काळ नजिक जाणी वर्ष पूर्वे वर्षीदान देवानी शरूआत करे छे

दररोज सवारथी बपोर सुधीना समयमा १ क्रोड अने ८ लाख सोनैयानु दान करे छे हाथी, घोडा, वस्त्र, अलकार विगेरे वस्तुओ तो जुदी होय छे जेने जे जोइए ते आपवामा आवे छे बधुय देवताओ पुरू पाडे छे, देवोनी अचित्य शक्ति होय छे इच्छा मात्रथी तेमनी मनो कामना पूर्ण थाय छे

८० रतिनी एक सोना महोर (Pure Gold) होय, जेमा भगवानना माता–पिताना अने प्रभु-जीना एम त्रण जणना शिक्काओ होय छे

१ वर्ष दरम्यान त्रण अवज अठयाऐशी करोड सोनैयानु दान करे छे २२५ गाडा भराय तेटली सोना महोरो होय छे ४० मणना मापनु एक गाडु भराय, ३० सोना महोरनो एक शेर थाय १२०० सोना महोरनो १ मण थाय दिन प्रत्ये ९००० मण सोनु दान अपाय छे–आवो महिमा तो श्री तीर्थकर देवोना वर्षी दाननो होय छे

वरसीदानना छ अतिशयोमा प्रथम वरो, वरो' त्यो–त्यो एवी उद्घोषणा करवामा आवे छे इद्र महाराज कुबेरने आज्ञा आपे छे, कुबेर तिर्यक् मृभक देवोने आज्ञा आपे छे अने ए देवो भगवानना राज महेल धन, धान्य अने ऋद्धि सिद्धिथी भरी दे छे

भगवानना पिताजी चार द्वारवाळी दान शाळा बधावे छे

पहेला द्वारे आवेलाओने जमाडवामा आवे

बीजे द्वारे वस्त्रो आपे, त्रीजा द्वारे अलकारो अने चोथा द्वारे रोकडा सोनैया आपवामा आवे छे

भुवनपतिना पहेली निकायना असुर कुमार दक्षिण दिशाना चमरेन्द्र सामाना भाग्यथी वधारानी रकम प्रभुना हाथमा आवी होय तो काढी नाखे अने ओछी होय तो बलीन्द्र उमेरे छे.

सौधर्मेन्द्र जमणी बाजु उभा रही आपे, इशा-नेन्द्र रत्नजडित लाकडी हाथमा राखी, विघ्नो दूर करे अने जेना नसीबमा जेटली होय तेट-लीज याचना करावे

भुवनपति देवो भरत क्षेत्रमाथी दान लेवानी इच्छा वाळा मानवोने बोलावी लावे, व्यतर देवो याचकोने पाछा पोताना स्थाने मुकी आवे, ज्योतिषी देवो विद्याधरोने खबर आपे दानना प्रभावे छ खडमा १२ वर्ष सुधी शाति प्रसरे दान लेनार परस्पर कलह न करे चक्रवर्ती, वासुदेव के अन्य राजाना भडारमा वरसी दाननो सिक्को होय तो १२ वर्ष सुधी धन काढता खूटे नहि १२ वर्ष सुधी याचकी गुण गाय लेनारना १२ वर्ष जुना रोगो नाश पामे १२ वर्ष सुधी नवा रोग थाय नहि मद बुद्धिवाळो याचक बुद्धि-शाली थाय दान लेनार भव्य आत्माओ ज होय छे

महाभिनिष्क्रमण :

आ रीते जगतनु द्रव्यदारिद्र्य दूर करी जगत्-नाथ दीक्षा लेवा तैयार थाय छे सघळीय राज-ऋद्धि अने सुख साह्यबीने सर्प जेम काचळीने मुकी दे तेम तणखला तुल्य तजी दे छे देवागना जेवी राणीओना आकर्षणमा न लोभाता तेओ दीक्षा लेवा तैयार थाय छे जे वयमा कामी

मनुष्यो कामभोग माटे वलखा मारता होय, ज्यां त्या कुतरा कुतरीनी जेम भटकता होय एवी उमरमा तृष्णाना तारने तोडीने, मोहने तिलाजलि आपीने, जगतने तेओ बतावी आपे छे के, सुख भोगमा नथी, सुख त्यागमा छे दीक्षा कल्याणकनी उजवणी करवा पण सुरो अने सुरेन्द्रो आवी पहोचे छे दीक्षा महोत्सव पण भव्य रीते उजवाय छे तेमनी पालखीनु तो पुछवुज शु ! ज्या देवताइ दिव्य वाजित्रो वागता होय ए वरघोडानी शोभानु शु कहेवु ? १ हजार जोजन प्रमाण इद्रध्वज आगळ चाले छे हाथी घोडा रथ अने पायदलनो पार नथी चारे प्रकारना देवो अने देवेन्द्रो, राजाओ महाराजाओ, अमात्यो, श्रेष्ठिवर्यो अने नगरपालकोनी सख्यानो कोइ पार नथी इन्द्रोपण प्रभुजीनी पालखी उपाडी निजने धन्य माने छे हजारो तो शु वलके लाखो नर नारीओ आ वरघोडानी शोभाने टगर–टगर निहाळे छे केटलीक स्त्रियो भगवानने मोतीओथी वधावे छे, केटली नृत्य गान करे छे, भक्ति भावना भावे छे वरघोडो नगरमा फरी-अशोक या आम्र जेवा उत्तम वृक्षो अने उत्तम आश्रमोमा उत्तरे छे प्रभुजी पालखीमाथी नीचे उतरी, स्वयमेव आभरण, अलकार उतारे छे अने प्रभुनी धावमाता विगेरे जेमा हसनु चित्र छे एवा उत्तम वस्त्रमा वधु लेई ले छे–त्यार वाद प्रभु एक मुठ्ठीथी दाढी अने मूछनो अने चार मुठ्ठीथी केशनो लोच करे छे आम पचमुष्टि लोच करी सामायक उच्चरता देवताइ वाजीत्रो अने कोलाहल शात थई जाय छे प्रभु 'भते' एवो शब्द बोलता नथी, पण 'करेमि सामाइअ' वि उच्चार करी चरित्र ग्रहण करे छे इद्र महाराजा एमना खभा उपर लक्ष मूल्यनी किमत वाळु देवदूष्य नाखे छे दीक्षा लेतानी साथेज हरेक तीर्थकरोने चोथु मन पर्यवज्ञान उत्पन्न थाय छे प्रभुजेवा प्रभु दीक्षा लेवा तयार थता केटलाक आत्माओ अेमनी साथे दीक्षा लेवा तैयार थाय छे दीक्षा लीधा पछी तेओ त्याथी विहार करे छे उत्कट तपश्चर्याओ आदरे छे दीक्षाना दिवसे पण मोटा भागे हरेक तीर्थंकर देवोने कडक ने कडक तपश्चर्या होय छे परिषहो अने उपसर्गोनी सामे सामी छातीअे तेओ झझुमे छे 'देह पातयामि कार्यं साधयामि वा' आ अेमनो दृढ निश्चय होय छे उत्साह, बळ अने वीर्य फोरवी निविड अने चीकणा कर्मोने बेर विखेर करी नाखे छे तेओ जराय प्रमाद के आळस करता नथी साधकने आळस ने प्रमाद शा ? ज्यारे जुओ त्यारे उभा उभा काउसग्ग ध्यान करताज होय छे क्वचित् बेसे तो य तेओ गोदोहिका आसन, वीरासन अने उत्कट आसने बेसे छे लाबा पग करवा के पलाठी वाळीने वेसवानु नहि, अठीगण के ओसीगण नी जरूर नहि, देव दानव अने मानव जेवाना गमे तेवा उपसर्गो थाय तो य तेमा तेओ मेरू पर्वतनी जेम अडोल अने अडग रहे छे अदीनमने अपूर्व समता अने समभावथी वधुय सहन करे छे कोइ दिवस उघ के निद्रा लेवानी नहि, आ रीते ध्यानमा मस्त वनी, कर्मोने बेर विखेर करी नाखे छे श्री तीर्थकर देवो ज्या सुधी केवळज्ञान न थाय त्यासुधी मौन रहे छे आ रीते वर्षो सुधी सतत–अविरत अविहड रीते साधनामा मशगुल वने छे अने जे आत्माना गुणोने घात करनारा ज्ञानावरणीय, दर्शनावरणीय, मोहनीय अने अतराय एवा आ चार घाति कर्मोनो चूरो करी नाखे छे शत्रु मित्र उपर आत्मा ज्यारे समभाव दाखवे छे, मणि मुक्ताफळ के उपल उपर अेमने राग के द्वेष नथी, लोह काचन एमने माटे समान होय छे सर्वत्र आत्माने समभावथी भावित करे छे आवी ज्यारे अविरत उत्कट साधना होय छे त्यारे आत्मा केवळज्ञान पामे छे

देवागनाओ अने अप्सराओ समुख नाचती होय या तेना हावभाव, विभ्रम अने कटाक्षोथी वीधवा छता तेमनामा विकारनु नाम निशान होतु नथी एवु अेमनु नैष्ठिक ब्रम्हचर्य होय छे सुथारनी वासी लईने कोइ कापी नाखे या केसर चदनथी कोइ एमनी पूजा अर्चा करे–कशायमा तेमने राग के द्वेप होतो नथी माटेज, 'वासी चदण कप्पे' जेवा विशेपणोथी तेमने नवाजवामा आवे छे

आ रीते सुदर साधना करी श्री तीर्थकर देवो केवळ दर्शन वरे छे, जेथी स्वर्ग मृत्यु पाताळ ए त्रणे लोकना अने भूत भविष्य अने वर्तमान आ त्रणे काळना तमाम भावोने हस्तामलकवत् जुअे छे अने जाणे छे एमनाथी कशुय छूपु होतु नथी कोण क्याथी आव्यो अने ते क्या जवानो ? भूतकाळमा क्या हतो अने भविष्य काळमा क्या हशे ? दुनियाना पळे पळे पलटाता समस्त भावोने, तमाम वनावोने, द्रव्य गुण अने पर्यायने, नीचे शु छे, उपर शु छे, तिर्च्छा लोकमा शु शु छे, माणसना मनमा केवा अने कया भावो रमी रह्या छे, मनना विचारो, कोइ पातालमा पेसी ने पाप करे के पर्वतनी टेकरीउपर जईने छुपु काम करे पण आ सर्वज्ञ भगवतोथी कशुय छुपु होतु नथी

आ रीते एओ सर्वज्ञ, सर्वदर्शी अने सर्व शक्तिमान वने छे

परमात्माना वे प्रकार होय छे एक विदेह मुक्त अने वीजा जीवनमुक्त परमात्मा तेमा जेणे चार घाति कर्मोनो चूरो करी केवळज्ञान प्रगटाव्यु तेओ जीवन मुक्त परमात्मा–एटले हवे अेमने वीजो जन्म करवानो नथी अने तेओ अरिहत परमात्मा तरीके ओळखाय छे अने जेमणे नाम कर्म, गोत्र कर्म, आयुष्य कर्म अने वेदनीय कर्म चार अघाति कर्मोनो पण जड मूळथी नाश कार्यो छे, तेओ विदेह मुक्त याने सिद्ध परमात्मा कहेवाय छे

आ रीते श्री तीर्थकर देवो ज्यारे केवळज्ञान पामे छे त्यारे तेमनु केवळज्ञान कल्याणक उजववा माटे देवो अने देवेन्द्रो क्रोडोनी सख्यामा आवी चढे छे अने केवळज्ञान कल्याणकनी भव्य रीते उजवणी करे छे

समवसरणनी भव्य रचना :

एक जोजन प्रमाण समवसरणनी भव्य रचना देवताओ करे छे आ समवसरणने त्रण गढ होय छे वैमानिक, ज्योतिपी अने भुवनपति देवो त्रण गढ वनावे छे एक रत्ननो, बीजो सुवर्णनो अने त्रीजो रजतनो आ त्रणे गढने मणिना, रत्नना अने सुवर्णना कागरा होय छे रत्नना चार द्वार होय छे एकेक दिशामा २०।२० हजार पगथीया होय छे प्रथम अनिल कुमार देवो एक जोजन प्रमाण भूमिने शुद्ध करे छे काटा, काकरा अने कचरारहित वनावे छे त्यारवाद मेघकुमार देवो सुगधीदार जळनी वृष्टि करे छे ते पछी छ ऋतुना अधिष्ठायक देवो नीचा डीटावाला रग-वेरगी पाच वर्णना पुष्पनी वृष्टि करे छे आ फुलो सचित होय छे, पण परमात्माना प्रभावथी ए जीवोने सौना आवता जता जराय कीलामणा के दुख थतु नथी त्यार वाद व्यतर देवो मणि, सुवर्ण अने रत्नो वडे पृथ्वीतलने वाधे छे अने विचित्र रत्नो वडे पीठ वाधे छे, जे जमीनथी सवा गाउ उचे होय छे आ पीठ त्रणे गढना मध्यभागमा होय छे तद्दन जमीन पर नहि, पण जमीनथी उचे होय छे समवसरण गोळ पण होय छे अने समचोरस पण होय छे जे साधुअे समवसरण न जोयु होय ते १२ जोजन दूर होय

तो त्याथी तेमने आववु जोइए अने जो न आवे तो ते साधुने चतुर्लघु प्रायश्चित आवे छे

प्रथम गढना १० हजार पगथीआ प्रथम गढथी वहार होय छे त्रण प्रदक्षिणा आपी 'नमो तिथ्थस्स' कही भगवान मूळ रूपे पूर्व दिशा समुख बिराजे छे अने पादपीठ पर पग मुके छे अने वाकीनी त्रण दिशाओमा प्रभुना जेवा ज प्रति रूपको व्यतर देवो बनावे छे श्री तीर्थंकर देवोना शरीरथी वार गणो उचो अशोक वृक्ष होय छे जे समग्र समवसरणने आवरी ले छे (श्री वृषभदेव भगवानना उपर त्रण गाउ उचु अशोक वृक्ष हतु अने भगवान महावीर स्वामीना उपर ३२ धनुष्य उचु अशोक वृक्ष हतु) सिहासन आगळ सुवर्ण कमल उपर स्फटिक रत्नना चार धर्मचक्र होय छे

परमात्मा क्रोडो सूर्य करता पण महान् तेजस्वी होय छे, एटले लोको एमने सुखेथी जोइ शके छे ते माटे १२ सूर्यना तेज जेटला तेजना पिडवाळु भामडळ प्रभुनी पाछळ होय छे, जेथी सौ सुखेथी प्रभुना दर्शन करी शके छे चारे सिहासन उपर उपरा उपरी त्रण छत्रो अने बे चामरधारीओ चारे वाजू होय छे

साधुओ, वैमानिक देवीओ अने साध्वीजीओ आ त्रण पूर्व द्वारथी प्रवेश करीने अग्नि खूणामा वेसे छे (प्रथम साधु, पछी देवीओ अने पछी साध्वीजीओ) भवन पति, व्यतर अने ज्योतिषी आ त्रणनी देवीओ दक्षिण द्वारथी प्रवेश करी नैऋत्य खूणामा बेसे छे अने भवनपति, व्यतर अने ज्योतिषी देवो पश्चिम दिशाथी प्रवेशी वायव्य खूणामा वेसे छे वैमानिक देवो, पुरुष अने स्त्रीओ आ त्रण उत्तर द्वारथी प्रवेश करी ईशान खूणामा वेसे छे सौ कोइ परमात्माने प्रथम त्रण प्रदक्षिणा आपे छे

वहारना किल्लामा वाहनो रहे छे अने बीजा वप्रमा किल्लामां तिर्यंचो तथा तेना ईशान खूणामा देव छदो होय छे. समवसरणनी बहार १००० जोजनना उचा किकिणीओ अने ध्वजा युक्त धर्म ध्वज, मान ध्वज, गज ध्वज अने सिह ध्वज होय छे.

वैमानिक देवीओ अने साध्वीजी महाराजो उभा उभा प्रभुनी देशना श्रवण करे छे साधुओ उत्कटुक आसने अने बाकीना बेठा बेठा श्रवण करे छे

आ रीते बार पर्षदा आगळ परमात्मा माल-कोष रागमा मेघ–मजुळ ध्वनिथी प्रथम पोर-सीमा देशना आपे छे. प्रभुनी दिव्य देशना सौ पोत पोतानी भाषामा समजी जाय छे छ–छ महिना एक धारा प्रभुनी देशना साभळचाज करो तो य भूख, प्यास के, आयास–परिश्रम न लागे एवी ए साकर सुधा अने इक्षु रस करता पण अधिक मीठी होय छे

चार गाउ प्रमाणना समवसरणमा आगळ बेठेला जे रीते साभळे तेवीज रीते पाछळ बेठेला पण सारी रीते साभळे त्या कंई लाउड स्पीक-रनी जरूर न पडे–कोलाहल के धाधलनु नाम न होय सौना सशयने छेदनारी, नय अने निक्षे-पाथी शोभती, सप्तभगी घुघराथी घमधमती, कर्मोने भेदती, अमी-सम वरसती, भविजन मन हरती, मुक्ति मार्गने दर्शावती, वेराग्य रस झरती, भव कूपथी उद्धरती आ देशना श्रवण करवा देवो अने देवेन्द्रो कोटि कोटि सख्यामा हाजर रहे छे अरे जाति वैरी पशुपक्षी गण जेवा के हाथी अने सिह, उदर अने बीलाडी, सर्प अने नोळीओ, वाघ वरू तमाम प्राणीगण वेर झेरने भूली जइ, खभे खभा मिलावी, वाणी रसनु पान करता अपूर्व आल्हाद अनुभवता होय छे

प्रभुनी वाणी श्रवण करी, धीमतो अने श्रीमतो, राजा महाराजाओ अने शेठ शाहुकारो सेकडो–हजारोनी सख्यामा तुच्छ भोग विलासनो त्याग करी, ऋद्धि सिद्धिने त्यजी प्रवज्याना पुनीत पथे प्रयाण करे छे

केवळज्ञान थता परमात्मा अरिहत देवना बार गुण प्रगट थाय छे

१) ज्ञानातिशय–केवळज्ञान होवु त्रणे लोक अने त्रणे काळना सपूर्ण ज्ञाता

२) वचनातिशय पात्रीश गुणो वाळी वाणी

३) पूजातिशय–सुरो, असुरो अने देवेन्द्रो तथा मनुष्योना स्वामीवडे पुजावु

४) अपायापगमातिशय –हरेक प्रकारना अपायोनो, उपद्रवोनो अने आफतोनो नाश थवो परमात्मा ज्या विराजता होय तेनी चारे दिशामा २५।२५ जोजन अने १२॥ जोजन अधो दिशामा एम ५०० गाउ सुधीमा इति, उपद्रव थता नथी अतिवृष्टि अनावृष्टि अने पाकनो नाश करनार तीड अदिनो उपद्रव, तेमज सात प्रकारना उपद्रवोनी शाति, मारी मरकी तथा देवतादिना उपद्रवो थाय नहि, दुकाळ पडे नहि स्वचक्र अने परचक्रनो असभव–अभाव

(५) अष्टप्रातिहार्य–(१) अशोक वृक्ष (२) सुरपुष्पवृष्टि (३) दिव्य ध्वनि, (४) चामर (५) आसन (६) भामडल (७) दुदुभि (८) छत्र आ अष्ट प्रातिहार्यथी पूजित श्री तीर्थकर देवोज होय छे

श्री तीर्थकर देवोनो आहार–निहार कोइ नजरे न जोइ शके तेमना आचार, विचार अने उच्चार उच्च कोटिना होय छे तेमनो विहार पण अजब कोटिनो होय छे विहारमा या स्थिर वासमा चामरो वींजाता रहे–तेमना मस्तक उपर त्रण छत्र होय छे, पादपीठ सहित सिहासन आकाशमा अद्धर चाले छे रत्नमय एक हजार जोजननो उचो इद्रध्वज आगळ चाले छे माखण जेवा सुकोमळ अने सुवाळा सुवर्णना नव कमळो देवो बनावे छे त्रण प्रभुनी आगळ, त्रण पाछळ अने वच्चमा त्रण भगवान चालता जाय तेम कमळो आवता जाय ज्यारे तेओश्री विहार करे त्यारे मार्गमा पडेला काटाओ अधोमुख बनी जाय मार्गमा रहेला वृक्षो–डाळीओ झुकावीने नमन करे छे आकाशमा देव दुदुभि वागे छे सवर्तक जातिना पवनना वहेवाथी कचरो आदि दूर थाय छे अने सर्वने सुखदायक, सुगधी, शीतल, मद पवन वाय छे पक्षीओ पण प्रभुने प्रदक्षिणा आपे छे सुगधीदार जळनी वृष्टि थाय छे पच वर्णना पुष्पोनी वृष्टि थाय छे अने सर्व ऋतुओ अनुकूळ बनी समकाळे फळे छे.

संघ अने गणधर पदनी स्थापना :

परमात्मानी देशना श्रवण करी कैक आत्माओ भवसागरथी पार पामी जाय छे एमा गणधर थवा योग्य आत्माओ पण होय छे परमात्मा तेमने गणधर पदथी विभूषित करे छे श्री तीर्थकर देवो गणधर भगवतना मस्तक उपर हाथ मुके छे अने गणधर भगवतोमा पूरवधरनी लब्धि प्रगट थाय छे अनत चोवीशीना तीर्थकरोना जेटला गणधरो थया ते बधा क्षत्रिय हता ज्यारे भगवान महावीर देवना अग्यारे गणधरो ब्राम्हण हता गणधर भगवतो पण महान पुण्यशाली अने महान सौभाग्यशाली होय छे रूपमा प्रथम नबरे जगतमा तीर्थकर देवो होय छे, ज्यारे बीजा नबरे गणधर भगवतो होय छे ते असख्याता भवो कही शके छे श्री वज्र ऋषभ नाराच सघयण अने समचतुरस्त्र सस्थानने

धरनारा होय छे हरेक गणधरोमा हरेक प्रकारनी लब्धिओ होय छे, अने तेज भवमा तेओ मोक्षे सीधावे छे प्रथम पोरसीमा परमात्मा देशना आपे छे, अने बीजी पोरसीमा श्री गणधर भगवतो पादपीठ पर बेसीने देशना आपे छे एवा गणधर भगवतो प्रथम प्रभुने पुछे छे, 'प्रभो ! कि तत्त्व ?' त्यारे परमात्मा जवाव आपे छे, 'उवज्जेईवा' वस्तु उत्पन्न थाय छे आ पद श्रवण करी गणधर भगवत उतावळा थता नथी परतु एकातमा जइ विचार करे छे, 'जो वस्तु उत्पन्न ज थाय तो पछी आ जगतमा समाय केवी रीते ?' पुन परमात्मा पासे आवी, त्रण प्रदक्षिणा करी, प्रभुने पुछे छे, "प्रभो ! कि तत्त्व ?' त्यारे प्रभु जवाव आपे छे, 'विगमेईवा' वस्तु नाश पामे छे पुन तेओ एकातमा जइ आ पदनु चिन्तन - मनन करे छे 'जो वस्तु नाश पामती होय, तो, आपणी नजरे आ बधी वस्तु देखाय छे तेनु केम ?' आ प्रमाणे विचार करी पुन परमात्माने प्रश्न करे छे के, 'प्रभो ! कि तत्त्व' त्यारे प्रभु जवाव आपे छे "धुवेईवा" वस्तु स्थिर छे आ त्रिपदि साभळताज एमनी मुझवण दूर थाय छे अने समाधान थाय छे ते वखते ज्ञानावरणीय कर्मनो एवो अपूर्व क्षयोपशम थाय छे के तेओ काची बे घडीमा याने अतर्मुहूर्तमा द्वादशागीनी अने चौद पूर्वनी रचना करे छे, छता पृथक् निरूपण करवानु खास कारण छे, कारण के एमा चौद पूर्वो, विद्या, मत्र, अने तत्र अने यत्र आदि विशिष्ट वस्तुओना ज्ञानथी भरेला छे अने ते सस्कृतमाज होय छे, आ एनी खास विशेषता छे, ज्यारे बीजा अगो मागधी भाषामा होय छे

अत्थ भासई अरहा सुत्त गुथति गणहरा निउणा ।
सासणस्स हियट्ठाए तओ सुत्त पवत्तई ।।

आ रीते अर्थनु कथन श्री तीर्थंकर देवो करे छे, अने गणधर भगवतो ते अर्थ श्रवण करी सूत्रनी गुथणी करे छे त्रिपदीने मातृकापद कहेवामा आवे, कारण के, माता जेम बाळकने उत्पन्न करे छे, तेम आ त्रिपदी–मातृकापदद्वारा आखी द्वादशागीनी उत्पत्ति थाय छे तीर्थंकर देवोने जेटला गणधरो होय छे तेटली द्वादशागी होय छे दरेक गणधर भगवत द्वादशागीनी रचना करे छे दरेक गणधरनी गुथणीमा शाब्दिक फेरफार होई शके छे, पण अर्थमा तल मात्रनो अश मात्रनो फरक होतो नथी एटले श्री तीर्थंकर देवोनी अपेक्षाओ अर्थ ए आत्मागम अने सूत्रनी अपेक्षाए गणधर देवनी अपेक्षाओ सूत्र ओ आत्मागम, अने अर्थ ए अनत रागम् गणाय छे अने एमना शिष्यने माटे अर्थ ए परपरागम अने सूत्र ओ अनतरागम् गणाय छे ज्यारे त्यार पछीना शिष्य सतति माटे सूत्र अने अर्थ ए बन्ने परपरागम गणवामा आवे छे माटेज कह्यु छे के "आगम स्त्रिविध आत्मान्तर परपर भेदात्" आ वाणी चार अनुयोगोमा विभक्त थयेली छे (१) द्रव्यानुयोग (२) गणितानुयोग (३) चरण करणानुयोग अने (४) धर्मकथानुयोग

प्रथम एक एक सूत्रमाथी चार अनुयोगो नीकळता हता परतु काळ बळे मति मदता आदि ना कारणे ए चारे अनुयोगोने महा विद्वान आर्यरक्षित सूरीश्वरजी महाराजे पृथक् कर्या आ रीते आपणा परम उपकारी परमात्माओ जान्हवीना प्रवाहनी जेम अस्खलीत वाणी प्रवाह वहेवडाव्यो अने श्री गणधर भगवतोओ वाणी प्रवाहने झीली पोतानी भाषामा गुथी वाचनाद्वारा शिष्य प्रशिष्यादिनी सततिमा अविछिन्न रीते वहेतो मुक्यो

माटेज १४४४ ग्रन्थना प्रणेता धुरधर सूरि

धुरंदर श्री हरिभद्रसूरीश्वरजी महाराज लखे छे के–

कत्थ अम्हारिसा जीवा, दूसम दोस दूसिआ

हा ! हा ! अणाहा कहहुंति जईण हुंति जिणागमो ।

दुषम काळना दोषथी दूषित थअेला एवा अमोने जो जिनागम न मळ्या होत, तो अमारी शी दशा थात ?

पण्णविज्जा भावा अणंत भागोउ अण भिलप्पाणं ।

पण्णविज्जाण पुण अणंत भागो सुयनिबद्धो ।

जगतमा अभिलाप्य पदार्थो करता अना भिलाप्य पदार्थो अनंता छे अने अभिलाप्य पदार्थनो पण अनंतमो भागज प्ररुपणा करी शकाय तेम छे अने तेनो पण अनंतमो भागज श्रुत निबद्ध छे आथी समजी शकाय छे के, ज्ञाननो महिमा केवो अगम्य, अकळ अने अनुपम छे ज्ञान अनंत छे ज्ञेय अनंतछे ज्ञान विशाल छे, अगाध छे माटे तेने सागरनी उपमा आपवामा आवे छे

एक एक अक्षरना अनंत अनंत अर्थो थइ शके छे जगतनो तमाम व्यवहार, तमाम भाषा, अने तमाम ज्ञान बावन अक्षरोमाज समाविष्ट थाय छे एक एक अक्षरने जुदा जुदा अक्षरो साथे जोडता तेना जुदा जुदा अर्थो थाय छे थोडा सैकाओ पूर्वेज उपाध्यायजी समय श्री सुंदर गणिवरे 'राजा नो दध्यात् सौख्यम्' आ एकज पदना आठ लाख अर्थो करी बताव्या छे जे पुस्तक आजे पण मोजुद छे, तेनु नाम छे 'अष्टलक्ष्मी' ज्यारे सैकाओ पूर्वना आचार्यवर्यो अने पाठक प्रवरो अटलु विशाल ज्ञान धरावता हता त्यारे त्रिकाळवेत्ता श्री तीर्थंकर देवो तो अनंत ज्ञानना भंडार होय अेमा शी नवाई छे ? अेकेका अक्षरना अनंता अर्थो करी बतावे एमा कइ आश्चर्य नथी.

श्रमण भगवान महावीरस्वामीना पछी ९८० वर्षना काळ दरम्यान साधुओने सूत्रो कंठस्थ हता परंतु काळना प्रभावे बुद्धि, स्मृति अने शक्तिमा ओट आवी, बार–बार वर्षोना भयंकर दुकाळो पड्या, आवा प्रसंगे आपणा दीर्घद्रष्टा महापुरुष श्री देवर्द्धि गणि क्षमा श्रमण, जेओने एक पूर्वनु ज्ञान हतु, तेमणे आ तरफ ५००–५०० श्रमण भगवंतोने, वल्लभीपुर–वळामा भेगा कर्या अने आ तरफ श्री स्कंदिलाचार्य महाराजे अन्य श्रमणो अने सूरि पुंगवोने मथुरामा भेगा कर्या–सौए एकत्रित थइ, आज सुधी कंठस्थ रहेलु ज्ञान तेमणे ग्रंथस्थ कर्यु अने आपणा उपर असीम उपकार कर्यो आ आचार्य महाराजो पाप भीरु हता जेथी, ज्यां तेमने शंका पडी, त्यां 'तत्त्वतु केवलिगम्य' कहीने वातने तेमणे रजू करी छे

सूत्र–सिद्धांतनो एक अक्षर पण जो कोइ उत्थापे, या सूत्रविरुद्ध प्ररूपणा करे अेमने श्री श्रमण संघ बहार करी देता हता माटेज आज सुधी आपणने अविछिन्न रीते परमात्मानी वाणीनो लाभ मळी रह्यो छे वच्चमा अेवो काळ हतो के छ छ महिना सुधी मुसलमानोअे आपणा शास्त्रोने बाळी नाख्या हता काळ बळे भले ओछु छे, पण जे छे ते परमात्मानुज कथन करेलु छे, अेमा जराय शंकाने स्थान नथी त्यार पछीना पूर्वाचार्योअे अे श्रुत ज्ञानना वारसाने सूचारू रूपे साचवी राख्यो के जे आजे जेसलमेर, पाटण, खंभात अने लिंबडी वगेरेना ज्ञान भंडारोमाथी आपणने उपलब्ध थाय छे

खरेखर आगम अे आरिसो छे आरिसाद्वारा माणस मुखपरना डाघने दूर करे छे अने तेमा निहाळे छे के, 'हु केवो छु ?' तेवीज रीते आगम आरिसाद्वारा आपणे पण आत्म दर्शन करी शकीअे छिअे

शरीर जेम अन्न अने जळ वगर टकी शकतु नथी तेम आत्मा पण तेनो मूळ गुण ज्ञान होवाथी, अेने ज्ञान भोजन वगर तृप्ति क्याथी थाय ! चेतना क्याथी प्रगटे !

जैनाचार्योअे अने जैन श्रमणोअे तप त्याग अने सयम वडे निजनु कल्याण साध्यु छे एटलुज नहि, सात्विक वाणी वहावी, उपदेश धारा द्वारा जगतना जीवोनु कल्याण कर्यु छे, अने करे छे अेमना प्रवचनोनो धोध सदा काळ वोध रूपे वहेतो रहे छे कैक आत्माओ अे निर्मळ जळ द्वारा निज मळने पखाळे छे अने निर्मळ वने छे अेमनी वाणीना जादुअे पतितोने पावन वनाव्या छे, चोर, डाकू, लुटारा, क्रूर अने हिसक लोकोनो पण उद्धार कर्यो छे तेना दाखलाओ इतिहासना सोनेरी पृष्ठो पर अद्यावधि चमकी रह्या छे

जैनाचार्योनी वाणी एटले मदारी पावो वगाडे अने नागराज डोली उठे, तेम तेमनी वाणी श्रवण करता जिज्ञासुओ अने पिपासूओ सौ कोइ डोली उठे छे घडीभर स्तब्ध वनी जाय छे निजमा खोवाइ जाय छे अने परम शातिनो अनुभव करे छे

आ भारत वर्षमा श्री तीर्थकर देवोना उपदेशनो पडघो समग्र जगतमा पड्यो हतो

ज्यारे आ भारत वर्षमा चिनी सत फाह्यान आव्या हता त्यारे आ देशनी परिस्थिती निहाळी तेमणे आश्चर्य अनुभव्यु हतु तेओ लखे छे के·

Fa-hien-the Chinese monk who visited Magadha in 399 A D during the golden rule of the Guptas has stated in his travel dairy that, throughout the Country no one killed any living being ate meat and drank wine Only the chandalas go hunting for flesh What a contrast between the old and the new The new food policy of the Bihar Government for promoting meat eating stands condemned in the light of Magadha, It violates the Gandhian Ideas of life, Society and Government and is a curse on humanity

अेज सौ जिन शासननी आराधना करी जीवनने अजवाळो अेज अेक कामना

ली
पू. पाद गुरुदेव विजय लक्ष्मण सूरीश्वरजी
चरण रेणु
कीर्तिचद्र सूरिश्वरजी

वि स २०२५
आसो वद ५
जैन ज्ञान मंदीर, दादर

॥ श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथाय नम ॥

श्री कुंभोजगिरी यात्रा संघ

-गीत-

(भरत नृप भावसुंअे--अे राग)

बॅंगलोर नगरथी नीकळयाअे, लेई लेई सघ अशेष कुंभोजगिरी जातराअे-
आवे आवे शासन सेवा सघ कुंभोजगिरी जातराअे.. कु.

साथे लावे गामो गामना संघ कुंभोजगिरी जातराअे
शेठ शाहुकारो अति भला अे, साथे आवे आराधन काज...कुं.

सचित्त परिहारीने अेकल आहारी, शुद्ध समकितना धारी
भूमी शयन सहु नित्य करे अे, ब्रह्मचर्य व्रतधारी.. कुं.

आवश्यक दोय वार करीअे, तरवा भवजल पार
पोस वदी षष्ठि प्रयाण करीअे, आदिजिणंद पसाय.. कु.

मरुदेवा नंदन भेटीने अे, श्री चीकपेठ मोझार
गांधीनगर जुहारीअे अे, श्री शामळीया पास कुं

यात्राळु सवि तींहा मळ्या अे, बस द्वारा सघ प्रयाण
चीतलदुर्ग पधारतां अे, भेट्या श्री गोडी पास . कुं

आंगी पूजाने प्रभावना अे, भक्ति करी चित लाय
पोसवदी सप्तमि आवीयाअे, हुबली नगर मोझार...कुं.

बेजिन-मंदिर सोहामणा अे, शांतिनाथ जयकार
अजीतप्रभुने भेटतां अे, दारिद्र दूर पलाय...कुं.

आराधना सुंदर करीअे, संघे कीध प्रयाण
निपाणीनगर वद अष्टमिअे, जिनघर सोहे त्रण...कुं.

शशि लंछन श्री चद्रप्रभुअे, बावन जिनालय सार
मुनि सुव्रतने रुषभजीअे वंदता जय जय कार...कुं.

वदी नवमि कुंभोजगिरीअे, संघ आवे मनमोड
जग वल्लभ श्री पासनाअे, दर्शन करे करजोड...कुं.

आनंद अंग उरमां घणोअे, प्रभु भेटयाथी थाय
आंगी पूजाने अेकासणाअे, संघनी भक्ति कराय...कुं.

पोस वदी दसमी दिनेअे जन्म कल्याणक श्री पास
गामो गामना संघ मळीअे, उजवतां बहुठाठ...कुं.

पूजा आंगी नवकारसीअे, थाये जिहा सालो साल
अेहवा गिरिने फरसताअे, आनंद मंगळ थाय...कुं,

संवत बेहजार पच्चिसमांअे यात्रा करी संघ साथ
गिरिवर जिनवर भेटतांअे भावठ भवनी जाय...कुं.

पाप पडल दूरे टळे अे, नासे दु ख दंदोल
चद जिनेश्वर वदताअे, भवोभव नावे सोग...कुं.

· रचनार ·
श्री मास्तर पानाचंद झुंझाभाई
बगलोर

जैन धर्मियांचे भारतातील स्थान

लेखक :- डॉ. र. रा. दोसी
M A, Ph D.
उप-प्राचार्य, देवचंद कॉलेज, अर्जुननगर.

धर्मानुसार लोकसंख्येचे विभाजन (१९६१ च्या खानेसुमारीप्रमाणे)

	धर्म	विभाग	लोकसंख्या		लोकसंख्येशी प्रमाण	१९५१-६१ या काळातील वाढ
			पुरुष	स्त्रिया		
१	बौद्ध	ग्रामीण	१,२८७,४९९	१,३०१,६२१	० ७४%	१६ ७१%
		शहरी	३५२,३१९	३०८,७८८		
			३,२५०,२२७			
२	ख्रिश्चन	ग्रामीण	४,०९३ ८४१	४,०९३,१९६	२ ४४%	२७ ३८%
		शहरी	१,२९९,४३८	१,२३९,६१५		
			१०,७२६,१९०			
३	हिंदु	ग्रामीण	१५५,८७५,११०	१५०,२९१,८८१	८३ ५१%	२० २९%
		शहरी	३२,८५४,५०३	२७,४८१,३८४		
			३,६६,५०२,८७८			
४	जैन	ग्रामीण	४७१,६०२	४६१,९६३	० ४६%	२७ १७%
		शहरी	५८१,९४९	५११,७५३		
			२,०२७,२६७			
५	मुसलमान	ग्रामीण	१७,४४६,८६३	१६,७९५,०९८	१० ६९%	२५ ६१%
		शहरी	६,८१४,९६२	५,८८२,४३४		
			४६,९३९,३५७			
६	शीख	ग्रामीण	३,४४०,१०२	२,९६३,६९८	१ ७९%	२५ १३%
		शहरी	८०१,७७६	६३९,५९४		
			७,८४५,१७०			
७	इतर	ग्रामीण	७११,३१०	७२७,६६५	० ३७%	१३ ०७%
		शहरी	८४,०६०	८३,९२९		
			१,६०६,९६४			

सद्यास्थितीत जैन समाज भारताच्या एकूण लोक सख्येत कोणत्या स्थानावर आहे ह्याचा विचार मार्गदर्शक म्हणून उपयोगी ठरेल. इ. सन १९५१ च्या खानेसुमारीनुसार, जैन धर्मियाची सख्या साधारणतः १६ लाखापर्यन्त होती. एकूण लोकसख्येशी त्याचे प्रमाण केवळ ० ४५% एवढेच होते त्यानतरच्या पुढील दहा वर्षाच्या काळात, म्हणजे १९५१ ते ६१ ह्या मुदतीत, ह्या सख्येत २७ १७% वाढ होऊन १९६१ मध्ये ती २० लाखापर्यन्त गेली आणि त्यावेळी एकूण लोकसख्येशी असणारे प्रमाण ०.४६% एवढे राहिले

लोकसख्येच्या ग्रामीण व शहरी विभागातील विभाजनाचा विचार केल्यास ४६% लोक ग्रामीण भागात राहणारे आणि ५४% लोक शहरी भागात राहणारे आहेत असे दिसते

हाच विचार लिंगभेदानुसार केल्यास, पुरुष वर्गाचे प्रमाण ५२% असून स्त्रीवर्गाचे ४८% आहे असे आढळते.

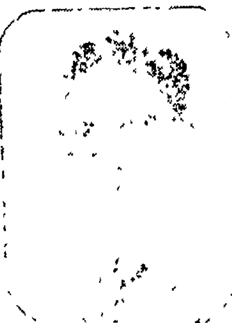
लोकसख्येच्या राज्यवार विभाजनाकडे दृष्टिक्षेप टाकल्यास असे दिसते की, जवळजवळ ९०% लोकसख्या ही महाराष्ट्र (२३ ९३%), गुजरात (२० २३%), राजस्थान (२० २२%), मध्ये प्रदेश (१२ २३%), म्हैसूर (८ ६०%), आणि उत्तर प्रदेश (६ ०२%) या सहा राज्यात केंद्रित झालेली आहे राहिलेली १०% लोकसख्या इतर राज्ये आणि केंद्रशासित प्रदेशामध्ये अत्यत अल्पसख्येने विखुरलेली आहे

सद्य स्थितीचा विविधागी विचार केल्यानंतर भारतासारख्या खडप्राय देशात जैन धर्मीय किती अल्पसख्येत आहेत याची पूर्ण कल्पना येईल ही २० लाखाची सख्या श्वेतावर, दिगबर, स्थानकवासी व तेरापथी अशा सर्व पथाच्या लोकाची मिळून आहे ह्याकडे मुद्दाम लक्ष वेधावेसे वाटते आजच्या परिस्थितीत जैन धर्मियाची सख्या ही प्राचीन काळातील परिस्थितीप्रमाणे धर्म बदलामुळे वाढण्याची शक्यता बरीच दूर राहिलेली आहे -सख्येत होणारी वाढ ही केवळ आता नैसर्गिक वाढ एवढयापुरतीच

जैन धर्मियांचे राज्यवार विस्तार (१९६१ च्या खानेसुमारीनुसार)

राज्य - प्रदेश	विभाग	लोकसंख्या पुरुष	स्त्रीया	एकूण	एकूण	टक्केवारी
१ आध्र प्रदेश	ग्रामीण	९२६	६१४	१,५४०	९,०१२	० ४५
	शहरी	३,८७१	३,६०१	७,४७२		
२ आसाम	ग्रामीण	२,३६५	१,७५२	४,११७	९,४६८	० ४५
	शहरी	३,६१०	१,७४१	५,३५१		
३ विहार	ग्रामीण	३,५०५	३,११८	६,६२३	१७,५९८	० ८७
	शहरी	६,१६१	४,८१४	१०,९७५		
४ गुजरात	ग्रामीण	७९,६२८	९१,२५९	१७०,८८७	४०९,७५४	२० २३
	शहरी	१२१,२५२	११७,६१५	२३८,८६७		
५ जम्मू-काश्मीर	ग्रामीण	४०१	४	४०५	१,४२७	०.०७
	शहरी	८६५	१५७	१,०२२		
६ केरळ	ग्रामीण	७१६	६६३	१,३७८	२,९६७	० १४
	शहरी	८३४	७५५	१,५८९		
७ मध्य प्रदेश	ग्रामीण	५३,३९०	४९,६८३	१,०३,०७३	२४७,९२७	१२.२३
	शहरी	७७,२७९	६७,५७५	१४४,८५४		
८ मद्रास	ग्रामीण	५,९६२	६,२३८	१२,२००	२८,३५०	१ ३९
	शहरी	९,५४४	६,६०६	१६,१५०		
९ महाराष्ट्र	ग्रामीण	१०१,१०६	९४,२८१	१९४,३८७	४८४,६७२	२३ ९३
	शहरी	१५९,५३६	१३०,७४९	२९०,२८५		
१० म्हैसूर	ग्रामीण	६५,०५९	५९,७८८	१२४,८४७	१७४,३७०	८ ६०
	शहरी	२६,८७९	२२,६४४	४९,५२३		
११ ओरिसा	ग्रामीण	४४७	३९५	८४२	२,२९५	० ११
	शहरी	८०८	६४५	१,४५३		
१२ पजाब	ग्रामीण	६,०२१	५,६८२	११,७०३	४८,७५४	९ ४०
	शहरी	१९,४७९	१७,५७२	३७,०५१		
१३ राजस्थान	ग्रामीण	११९,५५६	११९,१०२	२३८,६५८	४०९,४१७	२० २२
	शहरी	८७,११५	८३,६४४	१७०,७५९		

राज्य - प्रदेश	विभाग	लोकसख्या			एकूण	टक्केवारी
		पुरुष :	स्त्रिया :	एकूण		
१४ उत्तर-प्रदेश	ग्रामीण	२९,८६७	२७,७५५	५७,६२२	१२२,१०८	६ ०२
	शहरी	३३,७२०	३०,७६६	६४,४८६		
१५ पश्चिम बंगाल	ग्रामीण	२,२४४	१,२५७	३,५०१	२६,९४०	१ ३३
	शहरी	१४,९२१	८,५१८	२३,४३९		
१६ दिल्ली	ग्रामीण	९४	९१	१८५	२९,५९५	१.४६
	शहरी	१५,४७२	१३,९३८	२९,४१०		
१७ अंदमान निकोबार बेटे	ग्रामीण	२	–	२	३	
	शहरी	१	–	१		
१८ हिमालय प्रदेश	ग्रामीण	१५	३	१८	९५	
	शहरी	४४	३३	७७		
१९ लखदीव, मिनिकॉय, अमिनदीव बेटे	ग्रामीण	–	–	–	—	—
	शहरी	–	–	–		
२० मणिपूर	ग्रामीण	१७१	१९१	३६२	७७८	—
	शहरी	२४४	१७२	४१६		
२१ त्रिपुरा	ग्रामीण	२९	२१	५०	१९५	०.०८
	शहरी	८८	५७	१४५		
२२ दाद्रा-नगर हवेली	ग्रामीण	६८	५२	१२०	१२०	—
	शहरी	–	–	–		
२३ गोवा, दमण, दीव	ग्रामीण	११	९	२०	६८	—
	शहरी	२७	२१	४८		
२४ पाडिचरी	ग्रामीण	–	–	–	७६	—
	शहरी	४२	३४	७६		
२५ नागालँड	ग्रामीण	६	–	६	२६३	—
	शहरी	१६१	९६	२५७		
एकूण	ग्रामीण	४७१,६०२	४६१,९६३	९३३,५६५	२,०२७,२६७	१००.००
	शहरी	५८१,९४९	५११,७५३	१,०९३,७०२		

डॉ. रविन्द्र रा. दोशी
M A Ph. D

सर्व पथीयाचा मिळून असलेला जैन समाज सख्येच्या दृष्टीने अत्यल्प असला तरी सुद्धा आजतागायत त्याने भारताच्या सास्कृतीक जडणघडणीत महत्वाचा वाटा उचललेला आहे एवढेच नव्हे तर भविष्यकाळात देखील जैन धर्माचे तत्व ज्ञानही सास्कृतिक परपरा जतन करण्यासाठी बहुमोल ठरणार आहे अखिल भारतीय पातळीवरुन आणि सरकारी स्तरावर याची दखल घेतली जाते ही एक जैन धर्माच्या दृष्टीने गौरवास्पद गोष्ट आहे इ सन १९७४ मध्ये भगवान महावीराच्या निर्वाणाची २४ वी शताब्दी देशभर आणि परदेशातही साजरी करण्यासाठी भारताच्या राष्ट्राध्यक्षाच्या आश्रयाखाली आणि पतप्रधानाच्या अध्यक्षतेखाली कार्यक्रमाची आखणी चालू आहे हे त्याचेच प्रत्युत्तर आहे

दुसरे, जैन समाज मुख्यत व्यापार-उदीमाच्या क्षेत्रात दीर्घ कालापासून गुतलेला असल्याने काहीसा सधन आहे त्यामुळेही हा समाज आपले अस्तित्व इतराच्या नजरेत सहजपणे भरण्याइतपत टीकवू शकला आहे ही आणखी एक समाधानाची गोष्ट आहे. परतु एवढ्यानेच आम्हीं आत्मसतुष्ट राहून चालणार नाही, तर आपल्या ह्या आर्थिक वैभवाचा उपयोग आपल्या समाजाच्या विकासासाठी आणि पर्यायाने राष्ट्राच्या विकासासाठी कशा रीतीने केला पाहिजे याचा विचार आणि त्यासाठी प्रयत्न होणे आवश्यक आहे बदलत्या काळाने आणि परिस्थितिने निर्माण केलेली ही गरज आहे त्याकडे दुर्लक्ष होऊ नये

सरतेशेवटी, विविध कारणामुळे आपले जे थोडेफार जाणवणारे अस्तित्व आहे, ते सुस्थितित टिकवावयाचे असेल तर पथभेदाच्या कारणामुळे आणि हक्कवहिवाटीच्या निमित्ताने निर्माण होणाऱ्या अतर्गत दुराव्याला कोठे ना कोठे मर्यादा घातल्या गेल्या पाहिजेत मुळातच अल्पसख्य असलेला समाज ह्या कारणाने पुन्हा विभागत गेला तर त्यामुळे कोणचाच फायदा होणार नाही हे लक्षात घेतले पाहिजे तात्विक दृष्ट्या भिन्नता राखूनदेखील सर्व पथीयाना सलोख्याच्या वातावरणातून जैन समाजाचे एकसध अस्तित्व निर्माण करता येईल त्यासाठी विधायक स्वरुपाची पाऊले ऊचलणे आवश्यक आहे एकदर जैन समाजाचेच भवितव्य ह्यावर अवलबून आहे.

जैन संस्कृतिचा वारसा

लेखक **प्रा. माधव ज. कशाळीकर**
M A (Sanskrit), M A (A I C), M A (His-Socio)

देवचंद कॉलेज, अर्जुननगर

सस्कृती म्हणजे एखाद्या राष्ट्राने किवा समाजाने केलेले कार्य किंवा प्रगती भारताने प्राचीन काळापासून आजतागायत निरनिराळ्या क्षेत्रात केलेल्या महत्वपूर्ण प्रगतीला भारतीय सस्कृती असे म्हणता येईल भारतात अनेक धर्माचे, पथाचे व विचाराचे लोक राहतात, या सर्व प्रकारच्या लोकानी केलेल्या कार्यातूनच भारतीय सस्कृतीची घडण झाली आहे म्हणूनच भारतीय सस्कृती ही इतर कोणत्याहि देशाच्या सस्कृतीपेक्षा विशाल, व्यापक व सर्वसमावेशक आहे समृद्धता, प्राचीनत्व, अखड परपरा, एक जिनसीपणा, अध्यात्मिक अधिष्ठान, आणि अनेकतेतून एकता हे भारतीय सस्कृतीत जैन तीर्थंकर आणि समाजाने फार मोलाची भर घातली आहे

जैन धर्माचे प्राचीनत्व :

सनातन जैन परपरेनुसार जैन धर्म अनादी कालापासूनचा आहे चालू अवसर्पिणी काळातील तीर्थंकर चोवीसीपैकी चोवीसावे तीर्थंकर महावीराच्या पूर्वी पार्श्वनाथ तीर्थंकर ख्रि पू ८ व्या शतकात होऊन गेले हे आता सिद्ध झाले आहे त्यापूर्वीच्या तीर्थंकराविषयी मात्र प्राचीन पुरावा फारसा आढळत नाही याला ऋषभदेव (प्रथम तीर्थंकर) आणि नेमिनाथ प्रभू (२२ वे तीर्थंकर) याचा मात्र अपवाद आहे ऋषभदेवाचा उल्लेख वैदिक वाङमयात स्पष्टपणे केलेला आहे. नेमि किवा अरिष्टनेमि हे यादवकुळातील आहेत हेही स्पष्ट आहे एकदरीत उपलब्ध पुराव्यावरून खास म्हणता येते की जैन धर्म हा महावीरानी अथवा पार्श्वनाथानी स्थापन केलेला नसून तो त्यापूर्वीच कित्येक शतके अस्तित्वात होता त्याकाळचा ऐतिहासिक पुरावा आज उपलब्ध नाही पण त्याचे सशोधन कार्य चालू आहे

तीर्थंकरांचा लोकोत्तर आदर्श :

सर्वच तीर्थंकराचे जीवन परोपकार वृत्ती, अहिसा पालन, आत्मसयम, ऐहिक सुखाबद्दल पूर्ण उदासीनता, अपरिग्रह वृत्ती, देहदमन यासारख्या आदर्शाचे उदात्त दर्शन घडविते ऐतिहासिक मानल्या गेलेल्या पार्श्वनाथ आणि महावीर याच्या जीवनाचाच अभ्यास केल्यास हे दिसून येते पार्श्वप्रभूनी सतत ८४ दिवस कडक तपश्चर्या केली आणि ज्ञानप्राप्ती झाल्यानतर म्हणजे वयाच्या १०० व्या वर्षापर्यंत साधू जीवन व्यतीत करीत आपल्या ज्ञानाचा लाभ इतराना करून देत ते सतत विहार करीत राहिले तीर्थ-

कराचा हा आदर्श इ स पूर्व ६ व्या शतकात होऊन गेलेल्या महावीराच्या जीवनावरून विशेष प्रतीत होतो साधुदीक्षा घ्यावी अशी इच्छा असूनही आपल्या मात ताताना दु ख होऊ नये म्हणुन महावीरानी त्याच्या स्वर्गवासानतर सर्व-स्वाचा त्याग केला त्यावेळीही त्यानी आपले ज्येष्ठ वधू नन्दीवर्धन आदी सर्व कुटुवियाची अनुमती घेतली होती

जिन म्हणजे जेता-इद्रियावर ज्यानी विजय मिळविला तो-किवा जितेद्रिय-जिन हा शब्द सर्वच तीर्थकराना लागू आहे, कारण सर्वच तीर्थ-करानी राग, द्वेप यावर विजय मिळविला आहे. म्हणूनच ते आदर्श आहेत जिनानी सागितला तो जैन धर्म जैन धर्मात इद्रियनिग्रहाला प्राधान्य आहे वौद्ध धर्मग्रथात जैन धर्मीयाना 'निर्ग्रथ' म्हणजे बधन विरहित असे म्हटले आहे ऐहिक सुख समृद्धि, त्याविपयीची आसक्ती, ससार याचे वधन ज्यानी तोडले आहे ते निर्ग्रथ होत हा तीर्थकराचा आदर्श असामान्यच आहे म्हणूनच जिनानुयायी केवलज्ञान प्राप्त करून घेतलेल्या तीर्थंकराची मनोभावाने पूजा करतात त्याचा आदर्श नजरेसमोर ठेऊन प्रत्येक प्राणिमात्राने केवलज्ञानी व्हावे, अनत दर्शन, अनत ज्ञान व अनत वीर्य हे आत्म्याचे मूळ गुण प्राप्त करून त्याला मोक्ष मिळवून द्यावा असे ध्येय वाळगावे

जैन धर्माची शिकवण :

सम्यग् दर्शन, सम्यग् ज्ञान आणि सम्यग् चरित्र ही रत्नत्रयी प्राप्त करून घेण्यासाठी पच-याम किवा पचमहाव्रते पालन करावीत हे जैन शिकवणुकीचे सार आहे असे म्हणता येईल तीर्थंकर परमात्म्याच्या वचनावर सपूर्ण श्रद्धा ठेवणे म्हणजे सम्यग् दर्शन त्याची शिकवण सपूर्णपणे जाणून घेणे म्हणजे सम्यग् ज्ञान आणि त्यानुसार आचरण करणे म्हणजे सम्यग् चारित्र्य. श्रद्धेला जीवनात महत्वाचे स्थान आहे कारण चुकीच्या कल्पना वाळगून आचरण कितीही चागले ठेवले तरी त्याच्यामागची शक्ती लुप्त होते जैन धर्मात नुसते ज्ञान किवा नुसते आच-रण याला महत्व नसून ज्ञानासह आचारणाला महत्व दिलेले आहे जैन धर्म आणि तत्वज्ञान याचे योग्य आकलन महत्वाचे आहे निदानपक्षी योग्य आचरण करावेच त्यामुळे जीवाभोवती पडलेले कर्माचे दृढ वधन तुटू शकते आणि तो कैवल्य प्राप्त करून घेऊ शकतो ज्ञानासहित आचरण या कारणाने कैवल्यप्राप्ती लवकर वा विलवाने असे अतर राहावे इतकेच

अहिसा आणि जैन धर्म या दोन गोष्टी अवि-भाज्य आहेत किवहुना अहिसेवरच जैन धर्मा-तील गृहस्थ आणि साधू या दोहोच्याही आचर-णाचा मार्ग आधारलेला आहे अहिसेचा सूक्ष्म अभ्यास समजायला अवघड वाटतो सर्वच धर्मात या ना त्या स्वरूपात अहिसेचा उपदेश केलेला आहे परतु जैन धर्माइतका अहिसेचा पुरस्कार कोणी केलेला नाही जीवमात्राला इजा पोहोचविणारे शारिरिक, मानसिक किवा वाचिक असे कोणतेही हिसात्मक कृत्य जीव-मात्राने करता कामा नये ! असे जैनधर्माने आवर्जुन सागितले आहे न कळत घडणारी व्यवसायामुळे करावी लागणारी, सरक्षणासाठी करावी लागणारी आणि हेतुपूर्वक केलेली असे हिसेचे चार प्रकार सागण्यात आलेले आहेत या पासून अलिप्त राहण्याची जास्तीत जास्त दक्षता घ्यावी ससारपरिभ्रमणात न कळत हिसा होतेच पण काटेकोरपणाने वागण्याचा प्रयत्न करावा व त्यातूनही जी हिसा घडते त्याचे प्रायश्चित

लेखक **प्रा. माधव ज. कशाळीकर**

ध्यावे म्हणून तपश्चर्या सामाइक, प्रतिक्रमण करून क्षमामागणीचे मार्ग सागितले आहेत

गृहस्थानी पालन करावयाची जी पचव्रते त्यास ' अणुव्रते ' म्हणतात या अणु व्रतामुळे आत्मसयमाची सवय होते यावरोवरच दिग्व्रत, भोगोपभोग परिणाम व्रत आणि अनर्थ दण्डवत अशी तीन गुणव्रते आचरणात आणून त्यापुढे सामाइक, देशावगाशिक, पौषधोपवास आणि अतिथीसविभाग अशी चार शिक्षाव्रते पाळावीत असे सागितले आहे साधूनी ज्या पचव्रताचे सर्वथैव काटेकोरपणाने पालन करावयाचे त्यास ' पचमहाव्रते ' म्हटले जाते

जैन तत्वज्ञान :

जीव, अजीव, आस्त्रव, बध, सवर, निर्जरा व मोक्ष अशा जैनमताने सागितलेल्या सात तत्त्वाचा अभ्यास करून त्या दृष्टीने आचरण करावे असा जैन तत्वज्ञानाचा साराश सागता येतो जीव आणि अजीव ही दोन स्वतत्र तत्वे आहेत, अजीव तत्वापैकी कर्म तत्वाचा जीवतत्वाशी सयोग झाला आहे म्हणून पुन पुन्हा जन्ममरण आणि तदनुषगिक सुख दु खे भोगावी लागतात त्यातून सुटका करून घ्यावयास ही तत्वे निश्चित मार्गदर्शक आहेत

चैतन्य हा जीवाचा गुण आहे त्यायोगे प्रत्येक सजीव द्रव्याच्या ठिकाणी ज्ञान सभवनीय आहे (१) मतिज्ञान (२) श्रुतज्ञान (३) अवधिज्ञान (५) मन.पर्यवज्ञान आणि (५) केवळज्ञान असे ज्ञानाचे पाच प्रकार आहेत

अजीव तत्वाचे पुद्गल, धर्म, अधर्म, आकाश आणि काल असे पाच प्रकार आहेत पाच अजीव आणि जीव अशी सहा द्रव्ये होतात या द्रव्याविषयी तीन प्रकारे विधान करता येते उत्पत्ती विनाश आणि चिरतनत्व (उत्पादव्यय ध्रौव्यलक्षण सत्) कोणतेही द्रव्य मूळ स्वरूपात चिरतन आहे, परतु पर्याय दृष्टीने पाहायचे झाल्यास त्याला उत्पत्ती आहे आणि विनाशही आहे जीव मूलत चिरतन आहे परतु पर्याय दृष्टीने त्याचा शरीराशी येणारा सबध विचारात घेतल्यास त्याला जन्म आणि मरण (उत्पत्ती-विनाश) ही दोन्हीही आहेत हीच गोष्ट प्रत्येक द्रव्याविषयी आहे.

कर्म सिद्धांत :

सृष्टीची उत्पत्ती करणारा परमेश्वर आहे हे जैनमत मानीत नाही जीव आणि अजीव ही दोन्ही तत्वे आनादी आणि अनत आहेत जीव आणि शुभाशुभ कर्माचा सबध नाहीसा केला असता मोक्ष मिळतो, जीव आणि कर्म याचा सबध अनादि काळापासूनचा असून त्या कर्माच्या प्रकृतीप्रमाणे शरीराची उत्पत्ती होते मानसिक वाचिक आणि शारीरिक सयम ठेवल्यास नवीन कर्मबध होण्याचे थावते व तप, इद्रियदमन

इत्यादी आचारणाने जीवास सलग्न असलेल्या कर्माचा क्रमश क्षय (निर्जरा) करता येतो असे झाल्यास जीवाला आपल्या शुद्ध ज्ञानमय मूळ स्वरूपाची जाणीव होते व क्रमाक्रमाने तो सिद्धपदाला पोचतो

जैनाच्या अशा प्रकारच्या तात्त्विक भूमिकेतील आणखी दोन सिद्धात विशेष उल्लेखनीय आहेत ते म्हणजे अणुवाद आणि स्याद्वाद हे होत

अणुवाद :

'अणु' हा शब्द उपनिषदात आढळतो, परतु विश्वाची उत्पत्ती अणूपासून झाली हे वेदात तत्वज्ञानाला मान्य नाही वैशेषिक तत्वज्ञान अणुवाद मानते किंबहुना अणूपासून विश्वरचना कशी होते हे सागणे हाच वैशेषिक दर्शनाचा मुख्य विषय आहे जैनाचा परमाणुवाद नि सशय अतिप्राचीन आहे सर्व प्रकारचे परमाणु सारखेच आहेत पृथ्वी, जल, वायू याचे परमाणु मूलत भिन्नभिन्न नसून एकाच प्रकारचे आहेत त्याच्या ठिकाणी भिन्न भिन्न गुण नतर निर्माण होतात व त्यामुळे जगात वेगवेगळे पदार्थ निर्माण होतात जैन मताने जगाच्या मुळाशी अनन परमाणु आहेत व त्या परमाणूच्या समूहाने बनलेल्या पुद्गलानी जडस्वरूप सृष्टी निर्माण झाली आहे असे सागितले आहे

स्याद्वाद :

कोणत्याही वस्तूचे सपूर्ण ज्ञान सामान्याना होणे असभवनीय असल्याने सत्याच्या बाबतीत त्यात अनिश्चितता वाटू लागते. विविध दृष्टिकोनातून एखाद्या वस्तूकडे पाहिले असता तिच्याविषयी या विविध प्रकाराची विधाने करता येतात. याचा अर्थ असा की वस्तूचे स्वरूप सापेक्ष आहे म्हणून या सिद्धाताला सापेक्षतावाद असेही म्हणतात एकाच व्यक्तीबद्दल 'तो पिता आहे' आणि 'तो पिता नाही, परन्तु आजोबा आहे' अशी परस्पर विरोधी विधाने भिन्न भिन्न व्यक्ती करू शकतील मुलगा म्हणेल तो माझा पिता आहे तर नातू म्हणेल की तो माझा आजोबा आहे दोन्ही कल्पना एकाच शब्दात सागण्यासारख्या नसल्याने त्याविषयी 'अवक्तव्य' असे म्हटल्यास तेही चुकीचे ठरत नाही कोणत्याही तत्त्वाविषयी, विचारविषयी खालीलप्रमाणे सात प्रकारानी बोलता येते त्यास जैन परिभाषेत 'सप्तभगी' असे म्हणतात (१) अस्तित्वात आहे (२) अस्तित्वात नाही (३) अस्तित्वात आहे आणि नाहीही (४) त्याच्याविषयी बोलण्यासारखे नाही (५) अस्तित्वात नाही आणि बोलण्यासारखे नाही (७) अस्तित्वात आहेही, अस्तित्वात नाहीही आणि बोलण्यासारखेही नाही

सत्य चिरतन आहे पण दृष्टीभेदाने त्या विषयी अनिश्चितता वाटते ते होऊ देता कामा नये या सिद्धान्ताला 'अनेकान्तवाद' असेही नाव आहे

एकदर जैन मताचा विचार केल्यास त्याचे मुख्य ध्येय विश्वाच्या स्वरूपाचे विश्लेषण करण्यापेक्षा ससारी जीवाचा उत्कर्ष साधून त्याना सिद्धपद मिळवून देणे हे आहे आस्त्रव आणि सवर हा जैनधर्माचा गाभा आहे आणि बाकी सर्व त्याच्या स्पष्टीकरणासाठी माडलेला पसारा आहे

"आस्त्रवो भवहेतु स्यात् सवरोमोक्ष कारणम्
इतियमहिती दृष्टिरन्यदस्या प्रपचनम्"

जैन वाङ्मय :

भारतीय भाषांच्या विकासात जैन लेखकानी मोलाचा हातभार लावला आहे वैदिक आणि पौराणिक काळात हिंदूचे सर्व धार्मिक वाडमय संस्कृत भाषेत होते बौद्ध काळात गौतम बुद्धाच्या प्रेरणेमुळे धार्मिक वाडमयाची रचना पाली भाषेत झाली कारण या काळात सस्कृत ही बोलभाषा म्हणून सामान्यजनाना अवगत होत नव्हती पण पुढे बौद्धानी सस्कृतचाच सर्रास आश्रय केलेला दिसतो जैन लेखकानी याबाबतीत बरेच व्यावहारिक धोरण स्वीकारले धार्मिक प्रचार आणि ज्ञानाचा सग्रह या दोहोसाठी त्या त्या काळातील आणि त्या त्या प्रदेशातील प्रचलित भाषाचाच अवलब जैनानी केला त्याबरोबर त्यानी सस्कृतचा त्याग केला नाही म्हणूनच सस्कृत, प्राकृत आणि काही अर्वाचीन भारतीय भाषाच्या विकासात जैन लेखकानी महत्वाची कामगिरी बजावली आहे

भगवान महावीरानी आपला उपदेश अर्धमागधी भाषेत दिला अर्धमागधी ही मागधी आणि शौरसेनी भाषाचे मिश्रण असल्याने ती भाषिकाना समजत असे महावीरानी सागितलेल्या तत्त्वज्ञान उपदेशाची गणधर भगवतानी बारा अगामध्ये सूत्रमय रचना केली तिलाच 'द्वादशागी' असे म्हणतात त्या काळी ती लिपिबद्ध न करता मौखिक पाठातरे करून जतन करण्यात आली. पुढे दुष्काळ पडल्याने स्थलातर करावे लागणे, स्मरण शक्ती कमी होणे इत्यादी कारणानी इ स ४५४ मध्ये ती लिपिबद्ध करण्यात येऊन तेव्हांपासून ग्रथाची रचना होऊ लागली ते जे ग्रथ आज उपलब्ध आहेत त्यास श्वेतावर पथीय 'आगम' म्हणतात व श्रद्धेने त्यांचे वाचन मनन करतात दिगबर संप्रदायास हे ग्रथ मान्य नाहीत

अलीकडे अपभ्रश भाषेत लिहिलेले जैनाचे समृद्ध वाडमय उपलब्ध झाले आहे. भारतीय भाषेत अपभ्रश भाषेला अतिशय महत्त्व आहे. कारण अलिकडच्या सर्व सस्कृतोद्भव प्रादेशिक भाषाचा विकास अपभ्रश भाषेतूनच झाला आहे विशेषत हिंदी, गुजराती व मराठी या भाषा अपभ्रशापासून उत्क्रात झाल्या आहेत हे लक्षात घेतल्यास अपभ्रश भाषेतील वाडमयाचे महत्त्व पटते जैन ग्रथाच्या अभ्यासावरून सस्कृत–प्राकृत–अपभ्रश–आधुनिक–हा भाषा विकासाचा क्रम चटकन लक्षात येतो

या शिवाय तामिळ आणि कन्नड या दक्षिण भारतीय द्रविड भाषाच्या विकासतही जैन लेखकाचा महत्त्वाचा हातभार लागला आहे. सुरुवातीच्या तामिळ वाङ्मयाच्या काळास 'सगम युग' म्हणतात सुरूवातीच्या 'सगम' साहित्यापैकी फारसे ग्रथ आज उपलब्ध नाहीत. मात्र इ स दुसऱ्या शतकातील तामिळ वाडमय आज उपलब्ध आहे हा काळ तामिळ साहित्याचे सुवर्णयुग मानला जातो या काळात पाच प्रसिद्ध महाकाव्ये रचण्यात आली त्यापैकी 'शीवगचिन्दामणि' किवा 'जीवक चिन्तामणि' हे जीवकाच्या साहसकथा वर्णन करणारे सुदर महाकाव्य तिरुत्तक्कदेवार या जैन कवीने लिहिले आहे याशिवाय काही खडकाव्येही जैन कवींनी लिहिली आहेत.

कन्नड साहित्याची खरी भरभराट राष्ट्रकूट सम्राट वर्ष याच्या काळात झाली यापूर्वी सहाव्या शतकात समतभद्र व सातव्या शतकात पूज्यपाद हे प्रसिद्ध जैन लेखक होऊन गेले पण

त्याचे साहित्य आज नष्ट झालेले आहे प्राचीन कन्नड साहित्यात शिवकुट्टाचार्याचे 'वोद्दा-आराधन', गुणवर्म्याचे 'शूद्रक' व 'नेमिनाथ-पुराण', पपाचे 'आदिपुराण' पुण्णाचे 'शाति-पुराण', रण्णाचे 'अजितपुराण' व 'चामुण्ड-रायपुराण' इ ग्रथ अतिशय प्रसिद्ध आहेत

ज्याप्रमाणे सर्व भारतीय भाषाच्या विकासात जैन लेखकाचा हातभार दिसतो त्याचप्रमाणे भारतीय साहित्यक्षेत्रातील सर्व प्रकारात जैन लेखकाच्या कृतीचा समावेश आहे धार्मिक, ललित आणि शास्त्रीय असे सर्व प्रकारचे लिखाण जैन लेखकानी केले आहे

जैनाचे धार्मिक वाड्मय समृद्ध आहे त्यात ४५ आगमग्रथ उपलब्ध आहे यापैकी ११ अगे प्रमुख आहेत याशिवाय महाकाव्ये, पुराणे, नितिकथा, भक्तिपर काव्ये, नाटक, आख्यायिका इत्यादि अनेक प्रकारचे ललितवाडमय जैन लेखकानी निर्माण केले आहे अगवाड्मय आणि त्यावरील टीका वाडमयात अनेक उपदेशपर कथाचा समावेश आहे 'कालकाचार्य कथानक' 'उत्तमचरित्र कथानक' यासारखे स्वतत्र कथाग्रथही आहेत विमलसूरीचे 'पउमचरिय', रविषेणाचे 'पद्मपुराण' इ रामायणाची जैन सस्करणे प्रसिद्ध आहेत त्याचप्रमाणे जिनसेनाने 'हरिवशपुराण' हे महाभारताचे जैन सस्करण लिहिले आहे हेमचद्रचार्य हे प्रख्यात लेखक १२ व्या शतकात होऊन गेले व त्यानी विविध विषयावर लिखाण केले आहे अनेक लेखकानी तीर्थकराची चरित्रेही लिहिली आहेत

अनेक शास्त्रीय ग्रथाची भरही जैन लेखकानी घातली आहे 'सूरियपण्णत्ति' यामध्ये खगोलशास्त्राची चर्चा आहे अलकारशास्त्रावर जैनानी विपुल लिखाण केले आहे वाग्भटाचा 'वाग्भटालकार' प्रसिद्ध आहे 'जिनेन्द्रव्याकरण' 'शाकटायनव्याकरण', 'सिद्धहेमचद्र' या सारखे व्याकरण ग्रथ 'अभिधान-चितामणी' सारखे कोष, 'न्यायावतार' किंवा 'तत्वार्थाधिगमसूत्रा' सारखे तर्कशास्त्रावरील ग्रथ, 'षड्दर्शनसमुच्चया' सारखे तत्वज्ञानाविषयक प्रबध इ. कितीतरी उदाहरणे देता येतील मेरुतुगाच्या 'रसाध्याय' वरील टीकेत पाऱ्याचे औषधी उपयोग वर्णिले आहेत 'योगचितामणी' मध्ये अनेक रोगावर उपाययोजना सग्रह आहे

कलेच्या प्रागणातही जैनानी हातभार लावून भारतीय सस्कृती समृद्ध बनविण्याचा प्रयत्न केला आहे दगड, धातु आणि काही रत्नांच्या असख्य प्रतिमा मूर्तिकलेचा विकास दाखवितात मथुरा आणि भुवनेश्वरजवळील हाथीगुफा या ठिकाणी प्राचीन शिलालेख आहेत जैन शिल्पकलेचे नमुने राजगीर, उदयगिरी, देवगड, चदेरी, खजुराहो, आबुदेलवाडा, राणकपूर, श्रीशत्रुजय पर्वतावरील असख्य मदिरे, शखेश्वर पार्श्वनाथ तारगा इत्यादी आणि दक्षिणभारतात असख्य ठिकाणी पाहावयास सापडतात तिर्थकराच्या प्रतिमा, स्तूप, लेणी, स्तभ इत्यादी सर्व बाबतीत जैन कलेचे विशेष नमुने दिसतात एलोरा येथील इद्रसभा आणि जगन्नाथ सभा हे लेण्यातील शिल्पाचे विलोभनीय नमुने आहेत काचीपुरा आणि तिरूमलाई येथे रगकलेचे कामही केलेले आहे जैन मदिरे आणि लेणी निसर्गाच्या सान्निध्यात आणि शात व रम्य वातावरणाच्या पार्श्वभूमीवर उभारण्यात आलेली दिसतात म्हैसूरमधील श्रवणबेळगोळ येथील बाहुबली गोमटेश्वराची भव्य प्रतिमा आणि अबूच्या

पहाडावरील नयनरम्य सगमरवरी मदिरे ही तर विश्वविख्यात आहेत पार्श्वनाथ टेकडया, पावापुरी, राजगीर, गिरनार, अबूचे पहाड, श्रवणवेळगोळ इ जैन तीर्थक्षेत्रे प्रसिद्द आहेत हजारो यात्रेकरू व हौसी प्रवासी तेथे नेहमीच येत असतात

एकदरीत, सस्कृतीच्या सर्वच प्रागणात जैनानी आपली कर्तबगारी दाखविली आहे इ. स पू तिसऱ्या शतकापासून इ स १० व्या शतकापर्यतचा काळ म्हणजे भारतीय सस्कृतीच्या परमोत्कर्षाचा काळ या काळात भारतात अनेक धर्माचे आणि विचाराचे लोक एकत्र नादले. परतु विशेष हा की त्याच्यामध्ये धार्मिक कलह कधीच झाले नाहीत हिदु, बौद्ध किंवा जैन या सर्वानीच आपले वैशिष्टच दाखविले पण हे दाखविताना विशाल भारतीय सस्कृतीपासून अलगपणा कोणाच्याही मनास शिवला नाही. विविधतेतून ऐक्य हे भारतीय सस्कृतीचे महत्त्वाचे वैशिष्टय आहे आजच्या भारतीयानी नेहमी हे डोळयासमोर ठेवणे आवश्यक आहे.

* गणधर देवोअे जिनवचनने सूत्रथी गुथेलु छे अने तेना उपर तीर्थकरोअे सत्यनी महोर छाप मारेली छे

* हे जीव, रागद्वेष, मान, माया, लोभ, हिंसादि पापो अने आश्रवादि अशुभ क्रियाओमा प्रवर्तता जीवोना आ अने परलोकमा थता अनेकविध नुकशानोनो-दु खनो-पीडाओनो स्थिर विचार कर !

* हे जीव ! मोक्षमार्ग तारे आधीन होवा छता, तू कुमार्गपर चालीने, तारा हाथेज तारा पग पर कुहाडी मारी, हवे वेदनानी बूमो केम पाडी रह्यो छे ?

सुधांशु, औदुंबर

श्री पार्श्वनाथ प्रभूंची उज्वल कथा

सहस्त्रावधी वर्षे झाली—घडली उज्वल कथा
वाराणसि नगरीत देखिला कल्पवृक्ष डोलता ।

अश्वसेन ईक्ष्वाकू नृपवर
वामादेवी वनिता सुंदर
त्यांच्या सदनी अवतरला प्रभु त्रैलोक्याचा पिता ॥ १ ॥

प्रमुदित झाले देव मुनीवर
गाती निर्भर नारद तुंवर
अमित युगांच्या दिव्य तपांची होय सुखद सांगता ॥ २ ॥

पार्श्वकुमार सु-नाम पावला
प्रजाजन मनी मोद दाटला
राजमंदिरी स्वर्ग सुखाचा नित्य दिसे वहरता ॥ ३ ॥

बालवयी तो अघटित घडवी
कलिंगाधिपति शौर्ये दिपवी
शौर्य शांति युति घडवि, सोडवी प्रभावती नृपसुता ॥ ४ ॥

वामासति अश्वसेन नृपती
सुत सामर्थ्ये हर्षित होती
आणि लग्नमांगल्य ठरविती होय प्रजा हर्षिता ॥ ५ ॥

प्रसेनजित कन्यका मनोहर
पार्श्वकुमारहि उचित तिला वर
सुवर्णास जणु सुगंध सुंदर, अमृतास चारुता ॥ ६ ॥

पार्श्वकुमारा दिसे तपस्वी
सिद्धिबळे जो जगास भुलवी
दंभनाश प्रभु करी, कसा तम उरेल रवि देखता ॥ ७ ॥

पार्श्वनाथ परि होय विचारी
कशास नृपपद सुख न मंदिरी
सत्य ज्ञानावीण मानवा—नच जीवित सफलता ॥ ८ ॥

माय पित्या नम्रत्वे बोधुन
निघे तपाला नृपाळ नंदन
दु:खित नगरी—दिशा, कापती दु:खाने तरूलता ॥ ९ ॥

मति श्रुत अवधि मन:पर्यव
प्राप्त कुमारा होती अभिनव
मन:ज्योत पार्श्वनाथ उजळी, तनु तेजाची लता ॥ १० ॥

सत्य अहिंसा अस्तेयादिक
दिव्य व्रते बोधी भवतारक
परमात्मा आत्माच, जगाते तीर्थंकर बोधिता ॥ ११ ॥

सत्य ध्वज फडकवीत गगनीं
येई सम्मेत शिखर स्थानी
निमग्न होउनि निर्गुण ध्यानी, पावे चिरशांतता ॥ १२ ॥

पार्श्व प्रभूची असंख्य स्थानें
अमोल कीर्ती, अपार कवने
यशडिंडिम कुंभोजगिरीवर, ये श्रवणी गर्जता ॥ १३ ॥

त्याच ध्वनींचे सूर येउनी
अर्पितसे काव्यांजलि चरणी
सत्य शांतिचा अंत करणी असो झरा वाहता ॥ १४ ॥

वसत पचमी स १९५६

—सुधांशु

औदुवर—जिल्हा सागली

धर्म समाजवादाला

पूरक आहे — मारक नाही

ले पं. वर्धमान पार्श्वनाथ शास्त्री

(विद्यावाचस्पति, व्याख्यानकेसरी, समाजरत्न, धर्मालंकार, विद्यालंकार, न्याय–काव्यतीर्थ)

धर्माचे नाव काढले की, काही लोकाना तिरस्कारभाव उत्पन्न होतो. धर्म आर्यसंस्कृतीचे अति प्राचीन पावन पद असल्याकारणाने आर्य-परंपरेत त्याविषयीं आत्यंतिक आदरभाव आहे आधुनिक काळात पुष्कळ ठिकाणी त्याचा अनादर होत असल्याचे दिसून येत आहे आजचे शासन स्वत ला धर्मनिरपेक्ष म्हणविते त्याकारणानेहि धर्माविषयी अनादरभाव असू शकेल परंतु हा विपर्यास आहे धर्मनिरपेक्ष शासन याचा वास्तविक अर्थ असा आहे की, शासनाचा कोणता एक विशिष्ट धर्म नाहीं धर्माचा प्रश्न उपस्थित झाला तर सर्वधर्मसमभाव हाच शासनाचा त्या बाबतीतील दृष्टिकोन आहे धर्मनिरपेक्षतेचा खरा अर्थ हाच आहे आणि तसाच असणे योग्यहि होय कारण धर्मामुळे कोणाला कसलाच अपाय व धोका होत नाही निरपेक्ष बुद्धीने त्याला जर आपल्या जीवनात स्थान दिले तर त्याने कल्याणच होईल, अपाय तर नाहीच नाही ज्यायोगाने सर्व जीवाचा उद्धार उत्थान, उन्नत्ति आणि उदय होतात त्यालाच धर्म ही संज्ञा प्राप्त होते ज्यामध्ये सर्वाच्या विकासाला वाव नाही त्याला धर्म म्हणता येणार नाही

भगवान महावीराच्या एक प्रभावक आचार्य समंतभद्रानी या धर्मास सर्वोदय तीर्थ असे म्हटले आहे खरोखरी ते सार्थच होय

सर्वांतवत्तद्गुणमुख्यकल्प
सर्वान्तशून्यंच मिथोनपेक्षम् ।
सर्वापदामन्तकरं निरन्तं सर्वोदयं
तीर्थमिदं तवैव ।।

हे नाथ, आपले हे तीर्थ प्रवचनरूप शासन सामान्य, विशेष, द्रव्य पर्याय, नित्य–अनित्य, विधि–निषेध आदि अनेक धर्मानी युक्त आहे. या सर्व धर्माची व्यवस्था त्याच्यामध्ये गौण किंवा मुख्य या विवक्षेने केली जाते म्हणून ते सुव्यवस्थित आहे जे शासन–कथन वस्तुनिष्ठ अनेक धर्माच्या अपेक्षारहित आहे, ते सर्व धर्मशून्य आहे आणि म्हणून अव्यवस्थित आहे म्हणून हे प्रभो, आपले शासन सर्व आपत्तीचा नाश करणारे, कोणत्याहि तर्कवितर्कांनी खंडित

ले : पं वर्धमान पार्श्वनाथ शास्त्री

न होणारे आहे. म्हणून ते समस्त प्राणिमात्राच्या अभ्युदयाचे, उत्कर्षाचे कारण आहे यासाठीं त्याला ' सर्वोदय तीर्थ ' म्हटले आहे

विश्वातील सर्व जीवमात्राला उन्नत अवस्थेस पोचविण्याचे साध्य साधणारे तेच यथार्थ सर्वोदय तीर्थ होय त्यासच ' धर्म ' असे म्हटले जाते

हे मूळ सूत्र लक्षात घेऊन प्रत्येकाने आपल्या उन्नतीसाठी वाटचाल करीत राहिले पाहिजे आज आपले भारतीय शासन आपल्या राष्ट्राच्या उत्थानासाठीं प्रयत्नशील आहे राष्ट्राचे उत्थान म्हणजे राष्ट्रातील प्रजेचे उत्थान समाजाला व्यापून राहिलेल्या दारिन्द्र्याचे उच्चाटन करणे, श्रीमती व गरीबी यातील अतर कमी करणे, मानव–मानवातील विषमतेचा लोप करणे व सर्व ठिकाणीं सुख शातिमय समृद्ध जीवन निर्माण करणे हे आजच्या राज्यशासनाचे उद्दिष्ट असून त्यासच समाजवादाला पोषक राज्य शासन प्रयत्नशील आहे हर तऱ्हेच्या उपायानीं, कायदे कानू याच्या जोरावर, कर भाराच्या प्रयोगाने त्यांचा तसा प्रयत्न चालू आहे. परतु भारतीय इतिहासपरपरेचे परिशलिन केले तर असे दिसून येते की, कोणताहि अनिच्छनीय विषय जनमानसावर भावी काळात घडून येणाऱ्या विपरीत परिणामाच्या प्रभाव पाडल्याशिवाय दूर होऊ शकत नाही—त्याची नष्टता कायदेकानू करू शकत नाहीत, कारभार, दड वा नियत्रणे इत्यादीत ते सामर्थ्य नाही फक्त धर्म हेच असे एक तत्त्व आहे कीं जे लक्षावधि लोकाचे मन वदलू शकते, तेच लोकशातीस सहाय्यक होऊ शकते व हेच नेमके समाजवादाला पूरक आहे

या विषयाचा अधिक स्पष्टिकरणासाठी थोडे खोल अवलोकन करूं वर्तमान युगाचें महान् स्त्रष्टे व द्रष्टे महात्मा गाधीनीं भारताच्या उत्थानासाठी लोकाची मने सत्य व अहिसा याकडे आकृष्ट केली अहिसेचे सूक्ष्मातिसूक्ष्म विवेचन जैन मताने केले आहे अहिसेचें पोषण व्हावे म्हणून सत्य, अस्तेय, अपरिग्रह आणि ब्रम्हचर्य याची आवश्यकता सागितली आहे अहिसेच्या पालनासाठी मद्य, मास, मधुसेवन इत्यादींचा निषेध केला आहे महात्माजीनीं दारूबदीवर भर दिला व अहिसेसाठी माससेवन त्याज्य मानले मध सेवनाचा त्याग करण्यावर त्यानी तितकासा भर दिला नाही, कारण मध निर्माण करताना हिसा होत नाही अशी त्याची धारणा असावी सर्व प्रकाराच्या मधाची उत्पत्ति लाखो किंवहुना कोटद्यावधि जीवाच्या हिंसेनेच होत असते अहिंसक म्हणून मिळत असलेल्या मधासबधी जरी विचार केला तरी तो भक्षणीय नाही मूलत मधाची उत्पत्तीच अशा तऱ्हेने

होते की मधमाशा फुलावर बसून त्यामधील रसाचे यथेच्छ ग्रहण करतात त्यानतर तोच रस ओकून मधाची पोळी बनवतात. मधमाशानी वमन केलेला रस म्हणजेच मध होय मग तो मध मधमाश्याना मारून अगर हाकलून देऊन काढलेला असला तरी दोन्ही अवस्थामध्ये तो वमन–रसच आहे त्या उष्टचा रसाचा कोणता सूज्ञ माणूस स्वीकार करील ? विचारवतानी या विषयाचा अधिक विचार करावा.

महात्माजींनीं दूरदृष्टीने मद्य सेवन व मासाशन याचा निषेध करून अहिसा, सत्य यावर भर दिला त्याच्या अनुषगाने अस्तेय, ब्रम्हचर्य, आणि अपरिग्रह हेहि लोककल्याणाच्या साधनात समाविष्ट होतेच जैन मतानेहि लोककल्याणासाठी याचा प्राचीन काळापासून गृहस्थाचे मूळगुण या नावाने उल्लेख केलेला आहे

" मद्य मास मधु त्यागै सहाणुव्रतपचकम् ।
अष्टौ मूलगुणावाहु–गृहिणा
श्रमणोत्तमा ॥ "

मद्य, मास आणि मध याचा त्याग, पच अणुव्रत हे गृहस्थाचे आठ मूल गुण आहेत या आठ गुणाचे किमान पालन करणाऱ्याला गृहस्थ म्हणवून घेण्याचा देखील अधिकार नाही

मद्य सेवनाने हिसा अवश्य होतेच त्यामध्ये रसज जीव असख्य असतात त्याची हत्या झाल्याने मद्यप्राशन करणाऱ्याच्या मनात विकार, मद, मूच्छी (मूर्च्छा) मोह निर्माण होतो ते सर्व दुर्गतीचे कारण आहे त्यामुळे या जगात नाना अनर्थ निर्माण होतात विवेक, सयम, ज्ञान, सत्य, दया, क्षमा, शुचिता इत्याहि सर्व सद्‌गुण मद्यपी माणसाचा त्याग करतात काम, क्रोध, भय, भ्रम इत्यादि दुर्गुण त्याच्या ठिकाणी वास करतात अशा स्थितीत विवेकी जीव मद्याला स्पर्श तरी कसा करू शकेल ?

याच प्रकारे मासाशनानें देखील जीवांमध्यें तामसी विचार उत्पन्न होतात तो अविवेकी, उद्धट व क्रूर बनतो कारण हिंसा करून निर्माण झालेल्या मासाचे तो सेवन करीत असतो तो स्वत एखाद्या प्राण्याला मारेल अथवा न मारेल पण मासाशनात हिसा अवश्य सामावलेली आहेच मासामध्ये कोणत्याहि अवस्थेत असख्य जीवाची उत्पत्ति होत असते वैज्ञानिक दृष्टिकोनातून ही गोष्ट सिद्ध झालेली आहे यासाठी जैन मताने या तीन 'म' काराचा सर्वप्रथम त्याग करा असे सागितले आहे यापासून जीवाच्या उत्थानाचा प्रारभ होतो

महाभारतात देखील या निंद्य वस्तूचा त्याग करण्यावर भर देऊन सागण्यात आले आहे

मद्यमासान रात्रि भोजन कदभक्षणम् ।
ये कुर्वन्ति वृथा तेपा तीर्थयात्रा जपस्तप ॥
चातुर्मास्ये तु सम्प्राप्ते रात्रिभोज्य करोति य ।
तस्य शुद्धिर्न विद्येत चान्द्रायण शतैरपि ॥

मासाशकाचे समर्थन करणारे काहीं लोक म्हणतात की, मास आणि अन्न यात काही फरक नाही मास जसे प्राण्याचे अग आहे तसेच अन्नही, दोहोमध्ये समानता आहे परतु या बाबतीत एक गोष्ट समजून घेतली पाहिजे की, त्या दोन्हींमध्ये प्राण्यगत्व असले तरी एक असेव्य व दुसरे सेव्य आहे ज्याप्रमाणे मात आणि पत्नी या दोहोमध्ये स्त्रीत्व असुन माता असेव्य आहे, समाजाच्या उत्थानासाठी मद्य, मास व मधु याचा अवश्य त्याग केला पाहिजे.

या तीन 'म' काराच्या त्यागाबरोबरच पाच

अणुव्रताचे पालन करण्याचा आदेश आहे. ही पच अणुव्रतेदेखील समाजाच्या उत्थानासाठीं कशी आवश्यक आहेत ते पाहूंया

अहिंसाणुव्रत :

स्थूल हिंसेचा सर्वथैव त्याग व सूक्ष्मातिसूक्ष्म हिंसेपासून अलिप्त राहण्याचा प्रयत्न करणे याला अहिसाणुव्रत म्हणतात (या ससारात सर्वत्र सूक्ष्म जीवमात्र पसरलेले आहेत येथे वावरताना जाणून अगर अजाणतेपणीं हिंसा होतेच तथापि जास्तीतजास्त जागरूक राहून अहिसक राहावे व या ससार परिभ्रमणातून सुटका करून अतिम मोक्ष मिळवावा यासाठी अहिसाव्रत महत्त्वाचे आहे) आपला स्वार्थ साधण्यासाठी हेतुपूर्वक इतर प्राण्याची हिसा न करणे यासच अहिसाव्रत म्हणावयाचे ससारात वावरणाऱ्या, आरभ उद्योगाच्या निमित्ताने, आक्रमणाचा प्रतिकार करावयासाठीं अपरिहार्यपणे हिंसेचे अवलवन करावेच लागते तथापि दुसऱ्या जीवाला कष्ट होऊ नयेत म्हणून सर्वथैव विवेक ठेवून वागणे अत्यत आवश्यक आहे आपल्या व्यवहाराने इतर कोणत्याहि जीवाला कष्ट होऊ नयेत या भावनेने वागणारा साधकच या लोकातील महापुरुष होय अहिसेच्या पोषणासाठींच पाणी गाळून वापरणे, रात्री भोजन न करणे, मद्य, मास, मधु याचा त्याग करणे इत्यादि नियम जैन मताने सागितले आहेत

मनुस्मृतीमध्ये देखील या गोष्टीस पुष्टि दिलेली आहे

"दृष्टिपूत न्यसेत्वाद वस्त्रपूत जल पिवेत् ।
सत्यपूत वदेद्वाक्य, मन पूत समाचरेत ॥"

कोणत्याहि जीवजतूस धोका पोचणार नाही यासाठी जमिनीकडे पाहून पाऊल टाकावे, जीवजतूची हत्या होऊ नये म्हणून पाणी वस्त्राने गाळून घेऊन वापरावे (यापासून दुसराही फायदा हा कीं त्या जीव-जतुमुळे वापरणाऱ्यास इजा पोचत नाही), सत्य वचनच बोलावे, मनाचे पावित्र्य राखून सदाचरण करावे

अनुवादक शांतिलाल लिलाचंद शाह, रेठरेकर.

ही सर्व जीवन उत्थानाची साधने आहेत या सर्व गोष्टी लक्षात ठेवून अहिसेचे पालन केले तर आपले सर्व बाधव सुखी होणार नाहीत काय? आपापसातील सघर्ष अगर अशाति याचे कारणच राहणार नाही म्हणून 'अहिंसा ही विश्वशातीची जननी आहे' ही अतिशयोक्ति नाही

सत्याणुव्रत :

जगातील सर्व व्यवहार बोलण्यानेच होत असतात बोलणे तर आवश्यक आहे परतु ते हितकारक, मित व मधुर करण्याचा प्रयत्न

हवा कटु बोलण्याने केवळ अप्रियताच नाही तर मोठेमोठे सघर्ष उद्‌भवतात, राष्ट्राराष्ट्रात युद्धे होतात दुसऱ्याच्या हृदयावर आघात, वेदना किंवा दुःख होणार नाही असे बोलण्याच्या बाबतीत दारिद्र्य नसावे अहिंसेच्या पोपणासाठीं सत्याचा आश्रय घेतलाच पाहिजे ज्याच्या जीवनात सत्याचे अधिष्ठान आहे त्याच्या हातून इतराना कष्ट दिले जाणार नाहीत अशीं व्यक्ति कधीच स्वार्थपराण असू शकत नाहीं जेथें स्वार्थ आहे तेथे विसवाद आहे असतोप आहे

अस्तेयाणुव्रत :

जी वस्तु आपली नाही किंवा जी घेण्याचा आपणास अधिकार नाही, ती वस्तु आपण घेणे म्हणजे 'स्तेय' होय यासबधीचा विवेक माणसाने पाळला नाही तर सर्वत्र अनीति, अन्याय याचे प्राबल्य माजते आज दिसत असलेल्या चोऱ्यामोऱ्या, दरवडे, वूसघोरी, काळा बाजार, शिरजोरपणा, आक्रमणे इत्यादि अनीतीच्या गोष्टी अविवेकाची फळे होत अहिंसेच्या पोपणासाठी' अस्तेया ' आवश्यकता आहे शाति प्रस्थापनेसाठी याची नितात गरज आहे

ब्रम्हचर्य :

बाह्य विकाराचा प्रभाव अतरगावर पडत असतो त्यामुळे मन विकृत होते व त्यायोगे मानव आत्मस्वभावापासून पतित होऊन, विवेकभ्रष्ट होऊन दुराचार करतो यासाठीं गृहस्थजीवनात आपल्या पत्नीशिवाय इतर स्त्रियाना माता वा भगिनी मानणे हे गृहस्थाश्रमीचे ब्रम्हचर्य होय मानवाने या शीलाचे विवेकपूर्ण पालन केले तर समाजात अनीति, असतोप, सघर्प, असमाधान इत्यादीचे दर्शनसुद्धा होणार नाही

अपरिग्रह :

प्रत्येक मनुष्य सामान्यत बाह्य परिग्रह हे सुखाचें साधन आहे असे मानत असतो धन, कनक, स्त्री, पुत्र, बगले, महाल, मोटार इत्यादि वस्तूपासून सुखप्राप्ति होते अशी एक भ्रामक कल्पना माणसाच्या मनात रूजुन गेलेली असल्याने, तो त्याच्या प्राप्तीसाठीं उचित, अनुचित असे नाना प्रकारचे मार्ग अनुसरत असतो त्याची प्राप्ती होणे किंवा न होणे दैवाधीन आहे परतु या लोभाची मात्रा काही केल्या कमी होत नाही.

" आशागर्त प्रतिप्राणि यास्मिन्विश्वमणूपम्
कस्य किं कियदायति वृथा वैं विपयैपिता "

प्रत्येक प्राण्याजवळ एक एक आशारूपी खड्डा आहे व तो इतका प्रचड आहे की, साऱ्या विश्वातील सपत्ति त्यात भरली तरी एकाद्या अणूप्रमाणे त्या खड्ड्याच्या कोपऱ्यात बसेल. असा लोभ जर प्रत्येकाजवळ आहे तर ती सपत्ति कोणाच्या आणि किती वाटणीला येणार ? म्हणून हे भद्रजीवा, तुझी ही अभिलापा व्यर्थ आहे हे तत्व समजावून घेऊन, स्वत साठी जितके आवश्यक असेल तितकेच धनादीचा परिग्रह करावा त्या वस्तु आवश्यकतेपेक्षा जास्त झाल्या तर त्यांच्यावरचा मोह सोडून देऊन सद्वययात खर्च कराव्यात आपल्या लोभी वृत्तीला लगाम घालून सपत्ती परिग्रहाची मर्यादा निश्चित करावी अशामुळे जगातील सर्व सपत्तीविपयीचा लोभ आपोआपच दूर होईल ती एकच ठिकाणीं सचित न होता अनेक क्षेत्रात विभागली जाईल मर्यादेपेक्षा अधिक सपत्ति एकत्र झाल्यास माणसाने विवेक ठेऊन त्या

सपत्तीचा दान, परोपकारादि पवित्र कार्यांमध्ये विनियोग करावा यामुळे ती सपत्ति अनायासे गोरगरिबाच्या हाती जाईल सपत्तीला मर्यादा पडल्याने श्रीमत हे अधिक श्रीमत होणार नाहीत. व गरिबाच्या हाती ती संपत्ति आल्याने ते गरिबहि राहाणार नाहीत व दारिध्र्याचें सहजच उच्चाटन होऊन जाईल समाजवादाचे ध्येय हेच आहे, या मार्गाने समाजवादाची सिद्धी सुलभतेने व सामजसपणे होऊ शकते

वर केलेलें विवेचन जैन मताप्रमाणे मूलभूत व सामान्य श्रेणीतील आचरणीय गुण होत ते सुमुत्र व सुबद्ध जीवन निर्मितीस मूलाधार आहेत. आजच्या काळीं सर्वांनी या गुणाचें पालन केले तर कोणत्याच क्षेत्रात असतोप, विपमता राहाणार नाही हल्लीचे राज्यशासन समाजवाद आणण्याचा आपल्या सिद्धान्ताना मूर्त स्वरूप देण्यासाठी नाना तऱ्हेचे प्रयत्न करीत आहे अनेक प्रकारच्या कराचें ओझे लादले जात आहे. त्यामुळे सर्वत्र असतोष निर्माण होत . असल्याचें स्पष्टपणे दिसून येत आहे हे प्रयोग साध्य करण्यासाठीं कोटयावधि रुपयाचे नुकसान सोसावे लागत आहे राज्यशासनाने त्यापेक्षा या तत्वाचा सूक्ष्म अभ्यास करून प्रयोगाखातर काहीं काळपर्यंत प्रयत्न केले, माणसामाणसामध्ये या सद्गुणासबधाने प्रेम निर्माण केले तर नितिमान समाजवादाचे साक्षात् दर्शन विनासायास घडू शकेल यासाठी सुद्धा काही व्यय करावा लागेल पण त्याचे यश आणि फळ चिरस्थायी असेल कारण सत्ता, जबरदस्ती इत्यादिकाच्या वापराने निर्माण होणाऱ्या प्रभावापेक्षां आतरिक प्रेरणेचा प्रभाव हा अधिक सुदृढ व चिरस्थायी असतो या गोष्टीकडे राज्यकर्ते आणि समाजधुरीणानी लक्ष दिले पाहिजे

यासाठी धर्माच्या नावाने धास्ती घेण्याचे कारण नाहीं ज्यापासून भय वाटते तो धर्मच नव्हे !

वर सागितलेल्या तत्वाना आत्मसात करावे. त्यायोगे आपले राष्ट्र वैभवशाली होईल आपले बाधव सुखी व सपन्न होतील राष्ट्राराष्ट्रातील समस्याचा अत होऊन 'वसुधैव कुटुबकम्' हे प्राज्ञजनाचें उद्गार सार्थ होतील

यावरून धर्म हा समाजवादाला सपूर्णतया पूरक आहे, तो त्यास कधीच मारक ठरणारा नाहीं हे लक्षात येईल

ज्या ज्या वेळी शासनाने धर्माची अवहेलना केली, तिरस्कार केला त्या त्या वेळी तेथे अनेकविध अशातता माजली, राज्येच्या राज्ये डळमळली, कोसळली अशी शेकडो उदाहरणे इतिहास सागत आहे

••

ज्ञान साथे गम्मत

— लेखक : चदुलाल शीवलाल गांधी, कोल्हापूर

साज समये हमेशा हरिलाल, मगनलाल, छगनलाल विगेरे केटलाक विद्यार्थीओ गामना चोकमा भेगा थाय छे ते समये अनेक प्रकारना वार्तालापो थाय छे कोइक समये इतिहासनो, तो कोइक समये गणितनो, कोइक समये व्याकरणनो आ प्रमाणे परस्पर वार्तालापद्वारा ज्ञानगोष्टी करी ज्ञानसाथे आनद प्राप्त करे छे. "साभळो, आजे एक अजायबभरी वार्ता लाव्योछु" एम हरिलाल बोल्यो

"बोल भाई, बोल जल्दी जणाव" एम जिज्ञासावृत्तिथी मगनलाले जणाव्यु

"मगन, तीर्थंकर भगवनोमाथी एक भगवतनु नाम तारा मनमा धार" हरिलाले मगनलालने कह्यु

"मे भगवाननु नाम मारा मनमा धार्यु हवे ?" मगनलाल बोल्यो

"जो आ कोष्टक, तेमां पाच खाना छे हरेक खानामा चोवीश तीर्थकर भगवानोमाथी केटलाक भगवानोना नामो छे बोल, ते धारेल भगवाननु नाम पाच खानामाथी कया कया खानामां छे ते जणाव" हरिलाले पूछ्यु "पहेला, बीजा, त्रीजा अने चोथा खानामां" मगनलाले कह्यु

"मगन, ते त्रेविसमा पार्श्वनाथ भगवान तारा मनमां धारेला छे, केम बराबरने ?" "हरिलाल, आ तो गजब कहेवाय! मने तो कइ समजण पडती नथी म्हेर करी मने आनी रीत समजाव" मगनलाले जिज्ञासावृत्ति बतावी हरिलाल —आतो कोयडो कहेवाय नीचेनी रीत ध्यानमा राख प्रथम नीचे लखेल दुहो याद राखवो

पहेलाना नव गुण कहोजे, बीजे आठ गुण लीजेजी"

त्रीजे चार, चोथे बे जाणो पाचमे एक गणीजेजी ॥ १ ॥

अर्थ —प्रथम खानामा धारेला तीर्थकरनु नाम होय तो नव आक, बीजामा होयतो आठ, त्रीजामा होयतो चार, चोथामा बे अने पाचमा मा होय तो एक आक जाणवो हवे जेटला नवरना खानामा धारेल तीर्थकर भगवत नु नाम होय तेटला खानाना अकोनो सरवाळो करता जेटलो आकडो आवे तेटलामा तीर्थकर भगवान धारेला समजवा

दा त प्रार्श्वनाथ प्रभुनु नाम पहेला, बीजा, त्रीजा अने चोथा खानामा होवाथी अनुक्रमे ९–८–४–२ अकोनो सरवालो करवाथी २३ थवाथी पार्श्वनाथ भगवत धारेला छे

तीर्थंकर भगवंतनुं नाम शोधी काढवा माटेनुं कोष्टक

९ श्री सुविधिनाथ	८ श्री चंद्रप्रभस्वामि	४ श्री अभिनंदनस्वामि
१० श्री शितळनाथ	११ श्री श्रेयांसनाथ	५ श्री सुमतिनाथ
१२ श्री वासुपूज्यस्वामि	१३ श्री विमलनाथ	६ श्री पद्मप्रभु
१५ श्री धर्मनाथ	१४ श्री अनंतनाथ	७ श्री सुपार्श्वनाथ
१६ श्री शांतिनाथ	१७ श्री कुंथुनाथ	१३ श्री विमलनाथ
१७ श्री कुंथुनाथ	१८ श्री अरनाथ	१४ श्री अनंतनाथ
१८ श्री अरनाथ	१९ श्री मल्लिनाथ	१५ श्री धर्मनाथ
१९ श्री मल्लिनाथ	२० श्री मुनिसुव्रतस्वामी	१६ श्री शांतिनाथ
२२ श्री मुनिसुव्रतस्वामि	२१ श्री नमिनाथ	२१ श्री नमिनाथ
२१ श्री नमिनाथ	२२ श्री नेमनाथ	२२ श्री नेमनाथ
२२ श्री नेमनाथ	२३ श्री पार्श्वनाथ	२३ श्री पार्श्वनाथ
२३ श्री पार्श्वनाथ	२४ श्री महावीरस्वामि	२४ श्री महावीरस्वामि
२४ श्री महावीरस्वामि		

२ श्री अजितनाथ	१ श्री ऋषभदेव
३ श्री संभवनाथ	३ श्री संभवनाथ
६ श्री पद्मप्रभु	५ श्री सुमतिनाथ
७ श्री सुपार्श्वनाथ	७ श्री सुपार्श्वनाथ
११ श्री श्रेयांसनाथ	१० श्री शीतलनाथ
१२ श्री वासुपूज्यस्वामि	११ श्री श्रेयांसनाथ
१४ श्री अनंतनाथ	१२ श्री वासुपूज्यस्वामि
१५ श्री धर्मनाथ	१३ श्री विमलनाथ
१६ श्री शांतिनाथ	१६ श्री शांतिनाथ
१९ श्री मल्लिनाथ	१८ श्री अरनाथ
२० श्री मुनिसुव्रतस्वामि	२० श्री मुनिसुव्रतस्वामि
२३ श्री पार्श्वनाथ	२२ श्री नेमिनाथ
२४ श्री महावीरस्वामि	२४ श्री महावीरस्वामि

धर्म कला

ले ' पू. पा. आचार्यदेव श्रीमद्वीजय जवुसुरीश्वरजी
म. ना शिष्यरत्न मुनिराजश्री सिद्धाचल वि म.

सव्वाकला धम्मकला जिणाइ, सव्वाकहा धम्मकहा जिणाइ। सव्व वल धम्मवल जिणाइ, सव्व सुह धम्म सुह जिणाइ ।। १ ।।

सर्व कलाओने धर्म कला जीते छे, सर्व कथाओने धर्म कथा जीते छे, सर्व वळने धर्म वळ जीते छे, सर्व सुखीने धर्म सुख जीते छे.

जीवनमा प्राणिमात्र 'श्वासोच्छ्वास, हवा पाणी' आदीनी अनिवार्य आवश्यकता माने छे, परंतु जेमाथी सपूर्ण सामग्रीयुक्त मानव देहादि मळेल छे ते धर्मने प्रमादी जीव, जीवनमा उतारतो नथी दुर्गतिमा पडता जीवने धर्म धारण करे छे, उद्धरे छे।

जीवन व्यवहार सुखपूर्वक चाले ते माटे आधुनिक शिक्षण ग्रहण करवा, करावचा, प्रेरणा प्रचार करवामा आवे छे व्यवहारमा व्यावहारिक ज्ञाननी आवश्यकता होय, अने तेने माटे शिक्षण ग्रहण करवु पडे ते जुदी वात छे परतु जे शिक्षण–केळवणीथी जीवनमाथी धर्मने तिलांजली मळे ते शिक्षण–केळवणी शा कामनी? विचार करिए तो अत्यारना आधुनिक पाश्चात्य शिक्षण–केळवणी जीवनमा धर्मने स्थान आपता नथी पण धर्मना काईक सम्कारो होय तो तेने पण निर्मूल करनारा थाय छे पूर्वना पाठ्यपुस्तकोआदिमा देवगुरु धर्मनु स्थान हतु परतु आधुनिक पाठ्यपुस्तको जोइए तो देव–गुरु धर्मनु नामशेष' थइ गयु छे हृदयमाथी दया–दान–धर्म आदिना सस्कारो नाश पामे एवी योजनाओ पद्धतिसर चाली रहेली छे. आ बधामाथी बचवा माटे सर्व कलाओमा उत्तममा उत्तम जो कोइ होय तो धर्मकला छे धर्मकला विनाना मानवो, दानवो समान थई जाय छे धर्मकला जीवनने केवु आदर्श बनावे छे ते दृष्टांतद्वारा जोइए

एक गाममा एक पति–पत्नीने १२ अने १६ वर्षना बे वाळको हता एक समये ते बन्ने बाळको गाम बहार तलावमा न्हावा गया पेहला नाना बाळके न्हावा माटे तलावनी पाळी उपरथी कुदको मार्यो, ते बालक कादवमा खुची गयेलो जोई, तेने कादवमाथी खेची काढवा माटे मोटा भाईए पण पाळ उपरथी कुदको मार्यो, ते पण कादवमा खुची गयो थोडीज वारमा बन्ने भाईओ मरणने शरण थई गया–घणीवार थई, वाळको घेर न आव्या त्यारे अेमनी माताअे तपास करी तेने खबर पडी के वाळको तलावमा खुची मरी गया छे ते समये बालकोना पिता बहार गाम गया हता

माताए बन्ने बाळकोने तलावमाथी कढावी पोताने घेर लावी, एक चट्टाई उपर सुवाडी कपडु ढाकी दीधु, अने जाणे कई थयु ज नथी, एवु एना वर्तनथी जणायु

बालकोना पिता ज्यारे बहारगामथी घेर आव्या त्यारे बालकोनी माता उदासीन, क्रोधिष्ठ चहेरावाली, घरना एक खुणामा बेठी हती. ते जोई पतिए पत्नीने पुछ्यु, 'केम आजे उदासीन क्रोधिष्ठ देखाओ छो ?' पत्नीए कह्यु 'शु करू ? मे पाडोशीना बे रत्नककणो पहेरवा लीधा हता, ते पाछा मागे छे मने ते खूबज गमी गया छे आपवानी इच्छा थती नथी मे पाछा न आप्या तेथी, तेनी साथे कजीओ थयो '

पतीए कह्यु, 'पारकी वस्तु होय तो ते तेना माळीकने पाछी आपवीज जोइए, एमा रोप शो करवो ? आपणी वस्तु होय अने ते न आपीए तो ते जुदी वात छे '

पत्नीए कह्यु, 'जुओ ! आ मारा बे रत्न ककणो !' ते जोईने पती तो मूर्छा खाई जमीन उपर पडी गयो मूर्छा दूर थता पत्नीए पतीने कह्यु के, 'तमेज हमणा कह्यु हतु के, पराई वस्तु होय तो तेने पाछी आपी देवी जोईए. तो आ आपणा बे पुत्ररूपी रत्नककणो पारका हता ते चाल्या गया तेमा शोक शो करवो ?' शु आ बाईने पोताना बन्ने बालको बहाला नही होय ? ना, ना, एम नही पण तेणीए पोतानु मन बाल्यु के गयेला बाळको पाछा आववाना नथी, तो रडवु, कुटवु, शोक करवो ए शा मावे ?

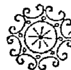
ईष्ट वस्तुनो वियोग थता जे दुर्ध्यान थाय छे, तेने शास्त्रकार भगवतो आर्तध्यान कहे छे अने ते तिर्यंच गतिने अपावे छे

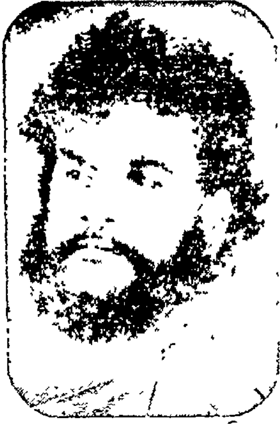
आ बाईनो दृष्टात ध्यानमां लेवामा आवे तो इष्टना वियोग समये पण आर्तध्यान करवानो प्रसग न आवे. जरूर, मोहवश इष्टवियोग आत्माने साले, पण सयोग तेनो वियोग थाय छे एवु आत्मज्ञान थाय, त्यारे, आ बाईनी माफक इष्ट वियोग समये दुर्ध्यानथी बची शकाय–घणी वखत ज्ञानी ध्यानी एवा आत्माओ पण आवा समये दुर्ध्याने चढी जइ आत्मानुं अहित करी नाखे छे

आत्मानी बहिरात्मदशा "काया, कुटुब, कचन अने कामिनीरूप" जे चार कक्काने पोताना न होवा छता आत्मा पोताना माने छे, पण ज्यारे आत्माने अतरात्मदशा प्रगट थाय छे, त्यारे आ चारेय वस्तु मारा आत्माथी पर छे, अने ते वास्तविक रीते मारी नथी एवु ज्ञान थाय छे. आवी अतरात्मदशामाथी क्रमे करी विकास थता आत्मा परमात्मा दशाने पामे छे

आ रीतिए सर्व कलाओमा धर्मकला श्रेष्ठ होवाथी जीवनमा धर्मकला, उतारवी जोइए

••

मौननो महिमा

लेखक मुनिराज चित्रभानु महाराजश्री

आजे राजाधिराज श्रीकृष्ण विचारमग्न हता पोताना बाधव अने मित्र श्री नेम एमने साभरी आव्या हता एमनी साथे वितावेला दिवसो चलचित्रनी जेम एमनी दृष्टि आगळथी पसार थइ रह्या हता, अने वही गएला प्रत्येक दिवसमा कोइने कोई स्मरणनी माधुरी भरेली हती भूतकाळना आ मधुपुडामाथी आजे स्मरणना रसबिंदू टपकी रह्या हता

श्री नेम श्रीकृष्णना पितराई भाई थाय यदुवशना गगनना सूर्य अने चद्र एटले श्री नेम अने श्रीकृष्ण! बन्नेना पथ जाणे जुदा—एक त्यागराज तो बीजा रसराज एकनो त्याग श्रीगिरनारजीना शिखरे पहोच्यो हतो तो बीजानो राग गोवर्धननी टोचे रमतो हतो, तेम छता जीवननी शांत पळोमा तो श्रीकृष्णनु हैयु गिरनारनी त्यागमस्त झाडीओमा ज विहरतु

श्री नेमे राजेमती जेवी सुदर अने शाणी, सस्कारी अने शीलवती सुदरीनो त्याग करी, सयमनो पथ लिधो, त्यारथी श्री कृष्णना हृदयमा मथन जाग्यु हतु श्रीकृष्ण रसिक हता पण वीरताना पूजक हता युद्धनी वीरता करता, जीवनमा छलोछल उभराता मधुरसने तजवामा वधु वीरता जोइए आ सत्य सारी रीते जाणता हता

इतिहासना पाने पण जगतने जीतनार लाखो रमे छे, पण कामने जीतनार तो विरलाज!

अने तेथीज श्रीनेम—विरक्त नेम, श्रीकृष्णने भाळ्या हता

दिलनी दुनियानो पण एक वैज्ञानिक अफर नियम छे दिल एकाग्र थई, पवित्र भावथी कोइ पण वस्तुने स्मरे तो एने ए मळेज मळे—

अने तेथी श्रीकृष्ण जेना विचारमा मग्न हता ते श्रीनेमना आगमननां वधामणा वनपाले आवीने आप्यां.

'प्रभो, उद्यानमा श्री नेमिनाथ पधार्या छे।' श्रीकृष्णे आ वधामणां आपनारने सुवर्णथी सत्कार्यो अने रथ हाजर करवा सुचना करी

श्रीकृष्ण पोताना परिवार साथे श्रीनेमने वादवा चाल्या, पण एमना हैयामा हर्ष मातो नथी रथना अश्व पवनवेगे दोडी रह्या छे, पण ए तो भावसमाधिमा अचल छे.

द्वारिका नगरीनु उपवन छे. ते उपवनमा घटादार एक वडलो छे वडलापर पक्षिओ प्रेम-गीत गाई रह्या छे ए वडलानी शीतल छायामां पोताना ज्ञानी परिवारनी वच्चे श्रीनेम पद्मासने विराज्या छे

मुख उपर शाति छे आखोमा अमृत छे देह-पर दिव्यता छे वाणीमा सुधा छे अने भावोमा मैत्री छे

श्रीकृष्ण तो आ मधुर मूर्तीना दर्शने एटला मग्न बन्या के, नथी तो ए बोलता के नथी ए हसता; नथी ए काई कहेता के नथी ए काई साभळता, एमनी प्रेमभीनी आखोज जाणे बधु कहेती हती अने साभळती हती

श्री कृष्णजीअे मौन तोडचु, "आपने जोऊ छु अने हृदय कोई अगम्य भावोथी उभराइ जाय छे मेघना नादथी मयूर नाचे एम मारा भावो नाची रह्या छे, अने सूर्यना दर्शने कमल विकसे तेम मारू हृदय विकसी रह्यु छे अत्यारे तो एम थाय छे के तमारा सान्निध्यमाज रहु तमारा आ विश्ववात्सल्यना प्रकाशमा न्हायाज करू पण शु ते मारा माटे शक्य छे? जीवनमा गतिमान करेला आ अनंत चक्रो वच्चे नित्यनी आ शांति शक्य छे?"

"नित्य न बने तो कोइक दिवस तो शक्य बने ने?" घटडी जेवो मधुर रणकार करतो बोल प्रगटचो.

"हा—कोइक दिवस तो जरूर बने एवो कोइ श्रेष्ट दिवस चिंधो, जे आपणा कल्याणकनी पावन स्मृतीथी भर्यो होय, जीवननु मगलगान जेमा गुजतु होय अने पोनानी पवित्रताथी अमारा आत्माने अजवाळतो होय" वातावरणने भावनाथी भरतां श्री कृष्णे कह्युं

"श्रीकृष्ण! दिवस तो बधाज प्रकाशपूर्ण छे, पण केटलाक दिवस महापुरुषोना कल्याणकनी पावन स्मृतिथी सभर छे. एवा दिवसमा मौन एकादशीनो दिवस श्रेष्ठ छे दोढसो कल्याणकोथी ए दिवस अकित छे. अने सुव्रत शेठ जेवा भद्र आत्माअे पण ए दिवसोमा आत्मानी मगल साधना मौनद्वारा करी छे"

बसरीना मधुर सूरने सतत गुजतो राखता श्रीकृष्णे मौननी वात आवता, सौना मनमा घुटातो प्रश्न पुछचो: "प्रभो! आप मौननु कहो छो, पण मौन तो घणीवार असह्य थइ पडे छे मानवी एकलो होय, पडखे कोइ बोलनार न होय, नीरवता, छवायेली होय, बेमर्याद विशालता पथराएली होय, त्यारे मानवी वाचाद्वारा ए निरवताने न भरे तो एम लागे के आ अणदीठ अगोचरनी विशालता हणमाज भिसी देशे अने पोतानी मौनभरी विशालतामा दबावी देशे. अेवी वखते मानवीअे कइ नहि तो गीत गाईने के बन्सीना सूरोने गुजता रात्रीने पण ए अवकाशने भरवुज रह्यु, अने गभीर मौननी ए विशाळताने तोडी, अवाजोनी दुनिया मर्जवी रही"

"कृष्ण देव, हु पण एज कहेवा मागु छु, मानवी एकलतायी घभराय छे, कारण के ओ विशाल एकलताना मौनमाज जीवनना गूढ प्रश्न ओनी सामे उपस्थित थाय छे आज सुधी जेनी सामे आख मिचामणा कर्या होय, जेने इद्रियोनी लोलुपताए थोडी क्षण माटे दूर धकेल्या होय, ते सनातन प्रश्न ए निरवतामा ए एकलतामा, ए विपयनाना मौनमा, साकार थाय छे जीवन जीवता कयो हेतु सिद्ध कर्यो तेनो गभीरतापूर्वक ए उत्तर मागे छे"

"माणस बधेज उत्तर वाळी शके पण पोताना जीवनाज केंद्रस्थानमाथी स्वयभू रीते प्रगटता आ प्रश्ननो उत्तर आपवा जता, एनु समग्र अस्तित्व हली उठे छे, अवाजोनी दुनिया गर्जी कोलाहलमा आत्माना ए प्रश्नने रुधी नाखे छे

'रूमझुम रूमझुम' निनाद करतु कोई मधुर शात झरणु वहेतु होय तेम श्री नेमनी वाणीमा मौननी मधुरता वही रही !

आत्माना अतरमा सत्यने प्रगट करती प्रभूनी आ रस झरती वाणी साभळता कृष्णनु हैयु भर्यु भर्यु वनी गयु

"तो शु ! मौन ए आत्माना द्वारने उघाडनार गुरु चावी छे ?"

"हा, ए द्वारने उघाडनार गुरु चावी छे जो ए कोइ सुव्रत जेवा पूज्य पुरुप के कोइ चिनक सयमानर हाथमा होय तो !"

सयमी नेमना गुरुमुखमाथी झरती चद्रिका जेवी शीतळ कथा साभळता एमना हैयाने तृप्ति नथी एमने एमके ए वधारे कइक कहे तो केवु सारु !

एमणे पुछ्यु, "आपे सुव्रतनो उल्लेख कर्यो, जेणे पोताना मौन द्वारा आत्मानी मगल साधना करी, ते सुव्रत कोण ?"

"श्री कृष्णदेव ! युगो पहेलानी वातछे ! मानवीमा रागद्वेप आजना जेटला उग्र न हता समयनी आ सोहामणी वात छे

विजयपुरना स्वामी पृथ्वीपालनी राजसभानी धवल किर्ति सर्वत्र प्रसरेली हती एनी सभामा अनेक रत्नो हता जेमने लिधे ओ इन्द्रसभा कहेवाती ए सभामा सूरचद्र आवतो त्यारे तो ए सभानो रगज पलटाई जतो हतो तो ए वणिक, पण एना शौर्य आगळ तो क्षत्रियो पण नमतु मुकता ओनी प्रतिभा अने शौर्यभरी युद्धकलाने लिधे पृथ्वीपाले केटलाय शहेरो मेळव्या हता राज्यनो नृपति पृथ्वीपाल हतो, पण स्वामी तो सूरचद्र ज कहेवातो एनी शक्तिने सौ नमता अने ए पोते पण पोतानी अद्‌भुत वुद्धिशक्ति उपर मुस्ताक हतो धीमे धीमे एना मदनो पारो वधी रह्यो हतो

एवामा एना आ गर्वने गाळे एवा शक्ति अने सामर्थ्यथी सभर एवा मुनिराजनो भेटो थयो ए प्रतापी साधुने जोता सूरचन्द्रनो गर्व ओगळी गयो ओगळ्यो ते एवो ओगळ्यो के जाणे मीण जोइ लो वाळो तेम वळे अने ढाळो त्या ढळे

'मुनिओ प्रेमभरी वाणी उच्चारी' "वीरा ! तारी आ अद्‌भुत प्रतिभा अने शक्ति राज्यो जिताडवामा अने रागद्वेप वधारवामाज वापरीश ! आत्मा माटे काइज नहि ? महिनानो एक दिवसपण शु तू आत्मा माटे न आपी शके ?"

आ प्रेमभर्या वचनो सूरना हैयामा सोसरा उतरी गया

एणे कह्यु, जरूर एक दिवस मारा माटे 'हुं' काढी शकुं, अने ए दिवस आपना चिध्या मार्गे 'हु' वितावी शकु

'प्रत्येक महिनानी 'एकादशी' ए तमारो साधनानो दिवस हो। अे दिवस तमारे ब्रम्ह-चर्य पाळवु, उपवास करी पौपध लेवो अने मौनमा चिंतन करवु'

हैयाना उमळकापूर्वक संतनो आ उपदेश एणे स्वीकार्यो. लावी जीवनयात्रामां एणे आ दिव-सने पोतानु जीवन-पाथेय मानी, आराध्यो अने जीवनयात्रा पूर्ण करी, स्वर्गना सुख माण्या सूर-चन्द्रे शौर्यपूरना शेठ समृद्धिदत्तना पत्नी प्रीति-मतीनी कुखे जन्म लिधो गर्भमां हतो त्यारे प्रीतिमतीने सुदर व्रत पाळवानो दोहलो जाग्यो, एटले एनु 'सुव्रत' अेवुं नामाभिधान कर्यु

सुव्रत केवो भाग्यशाली। एना माता-पिताना सुदर संस्कारनो वारसो एना देहने मळ्यो, अने एना आत्माने गतजन्मना धर्मनो वारसो मळ्यो शिक्षण अने संस्कारथी तेनु जीवन मघमघी रह्यु

सुव्रत बाल्यकाळ वटावी यौवनने आगणे आव्यो पण तेनी इंद्रियो शांत छे वैभवना फुवारा तेना जीवनमा उछळी रह्या छे परन्तु तेनु मन साधु जेवु संतोषी छे तेने काइज आक-र्षतु नथी एनी प्रिया श्रीकान्ता सोहमणा आभुषणो लावी एने पेहरावे छे तो ए कहे छे, "सखी आ तो भार छे, प्रिये! आ देहनी माटीने आ खाणनी माटीथी मढवा करता, भव्य भावनाथी मढिए तो सारू नहि?"

समृद्धिदत्त अने प्रीतिमती पोताना उच्च संस्कारी पुत्रने जोईने राजी थाय छे पण कोडक वार ए ज्यारे दूरदूरनी क्षितिज उपर नजर माडीने बेठो होय। अने तेनी भावभरी आंखोमां काइ अणउकेल्या उडा भावो रमता देखाय त्यारे तेओने क्षणभर क्षोभ पण थाय के रखेने आ पिंजरनु पखी मुक्त गगनमा उडी जाय!

एक साजे उपवन-विहार करी सुव्रतकुमार पाछो वळी रह्यो हतो त्या मार्गमा एने आचार्य-श्री धर्मघोष भेटचा एमने जोताज सुव्रतनु मन आनदथी उभरावा लाग्यु। "हु जे शोधतो हतो ते आ ज छे. माणसनु मन मागे अने ए मळे पछी तो पुछवुज शु?"

आचार्यश्री पण मानवीना मनना भोमिया हता एमणे सुव्रतने भावतु ज कह्यु, 'जन्ममा मौन एकादशीनी आराधना द्वारा एणे केवी समाधीपूर्वक जीवनयात्रा वितावी हती?" तेनुज वर्णन चित्रात्मक रीते कर्युं एमना शब्दे शब्दमाथी जिवत चित्र उभु थतु हतु

आ साभाळना सुव्रतने जातिस्मरण ज्ञान थयु अने आ स्मरणनी पगदडीअे चालतां चालता एणे पोताना पूर्व जन्मनो समग्र भूतकाळ निहाळ्यो।

गत जन्ममा पोते सुरचन्द्र हतो, प्रतापी अने प्राणवान। महिनामा आवता मात्र एकादशीना एकज उज्वल दिवसे तेना जीवनने केवु मगल-मय बनावी दीधु।

सुव्रतने जाणे हवे वधारे उपदेशनी जरूर न हती रूना ढगलामा अग्निनो एक तणखो पण पुरतो होय छे।

धर्मलाभना पावन आशिर्वाद आपी आचार्य वनभणी आगळ वध्या सुव्रत आचार्यने वदन करी घेर आव्या पण एना दिलनी दुनिया आज पलटाई गई स्वप्नघेली आखोमा जाणे कारु-ण्यनु काव्य रचाय् हतु।

मागसर सुद अेकादशीनो दिवस आव्यो. सुव्रते उपवास कर्यो, पौषध लिधो, मौन आदर्यु, ज्ञानशालामां बेसी आत्मचिंतनमा लागी गया।

दिवस पुरो थयो रात्री जामती गई रूपेरी हळवी चादनीमा शांति प्रसरी सर्वत्र निरवता छवाई अने श्री सुव्रत मौनना महा संगीतमा मस्त बन्या

आवी शात रात्री योगीओनेज प्रिय होय छे, एवु थोडु ज छे ? चोरोने अने कामीओने पण आवी निरवता गमती होय छे सुव्रत ज्यारे आत्माना गानमा मस्त हता त्यारे एनीज हवेलीमां पाच चोर पहेरा तोडी, सोना रूपाना अलकारो चोरी, गासडी बाधी, भागी छुटवामा मस्त हता

ए बहार निकळवा जता हता, त्या एमनी नजर ध्यानमग्न सुव्रत पर पडी अने ए त्याज थभी गया 'चालवु छे पण ते चालता नथी, भागवु छे छता ते भागी शकता नथी शु ए सुव्रतना पुण्य तेजमा अजाई गया ?'

रातना प्रहरीओअे तेमने पकडया अने राजाना सैनिकोने आधीन कर्या

बारसनु प्रभात उघडयु सुव्रते पौषध अने मौनने पूर्ण करी, स्नान करी, प्रभुनी पूजा आदरी, पूजा करी ए घेर आव्या त्यारे एमने समाचार मळया एमने त्या रात्रे चोरी करवा आवेला चोरोने राजाए देहान्त दडनी सजा फरमावी छे

श्री सुव्रतने विचार आव्यो, 'हु पौषध करू, मौन पाळु, उपवास करू अने एना पारणाना दिवसे, माराज घरमां आवेला माणसोने देहान्त दण्ड थवानो छे, ए साभळु छता हु उपेक्षापूर्वक बेमी रहु, ए शु मारा धर्मने छाजे छे ? मारा मौनने पुर्णाहुति-मारा व्रतनु उद्यापन शु फाशीथी थाय ? रक्तपातथी थाय ? धर्मी माणसनी साधनानी कलगी अपराधीने दड देवामा छे के क्षमा आपवामा ?

'अने अपराधी कोण ? वधारे सग्रह करनार के सग्रह विनानो निर्धन ? ए चोरवा केम आव्यो ? मारे त्या वधारे हतु तो ने ? एणे चोरी करी, एनी पासे न हतु तेथी ने ? तो जेनी पासे नथी ते, जेनी पासे वधारे होय तेनी पासेथी लई जाय, ए अपराधी ?'

'अने जेनी पासे घणु छे, छता सतोपना अभावे जेनी पासे थोडु छे एने नीचोवी ले, ए शु शाहुकार ? दुनिया पण केवी छे ? नाना चोरोने सजा करे छे अने मोटा चोरोने सलाम भरे छे ?

श्री सुव्रते पूजानां कपडा बदल्या राजद्वारे शोभे एवा वस्त्रोनु परिधान कर्यु रथरूढ थई राजमहेल प्रति जता जता एणे मनमाज निर्णय कर्यो

'पण दुनिया गमे ते करे मारे मारी रीते जीववु छे आज सुधीमा मे केटलीय वार मैत्री अने प्रेमना मगळ सुत्रनु रटण कर्यु छे, पण एनो प्रयोग ससारनी आ प्रयोगशालामा मे कदी कर्यो नथी आज एनो प्रत्यक्ष प्रयोग करवानी घडी आवी छे शाहुकारने जोता तो प्रेम अने मैत्रीए मारामा अनेक वार दर्शन दीधा छे, पण आज तो मारे चोरना दर्शने पण ए भाव ज जगाडवो छे एमने जोता जो हैयामा उडी मैत्री प्रगटे, क्षमानो प्रकाश पथराय तो, जाणु के, आज सुधी मारा मुखे उच्चारेला धर्मसुत्रो, ए मारा आत्मानाज बोल हता'

ए विचारीज रह्या हता त्या रथ दरवार आगळ जईने उभो रह्यो सुव्रत साथे सुदर भेट लाव्या हता ते लई ए राजा पासे गयो

भेट धरी नमन कर्यु

राजाअे पण एमनु सन्मान कर्यु अने पुछ्यु, ' कहो, सुव्रत शेठ, आज अत्यारे आटला व्हेला केम आववु थयु ?'

सुव्रतनी आखमा करूणा हती मुखपर भाव-माथी प्रगटेली प्रसन्नता हती, अने श्वेत वस्त्रोमा शोभतो एमनो उज्ज्वल देह एमना जीवनमा वणाएली उज्ज्वल भावनानी जाणे उद्घोषणा करतो हतो !

" राजन ! आपणा कारागृहमा मारे घेर आवेला अतिथी पुराएला छे तेमनी मुक्तिनी याचना माटे आपने द्वारे आव्यो छु "

"अतिथी ? ए अतिथी वळी कोण ?" मत्री सामे राजाअे प्रश्नार्थ दृष्टि फेकी

वेडीओमा जकाडाएला अने सळिया पाछळ वेठेला चोरो सामे आगळी चिधता, मत्रीए कटाक्ष कर्यो, तमारे त्याथी चोरी करता पकडाएला चोरो शिवाय अमारा कारागृहमा कोई छे नही शु तमे आ अतिथीओनी शोधमा नीकळ्या छो ?

'हा, आ चोर एज मारा अतिथी ! तिथी नक्की कर्या विना आवे ते अतिथी ! गइ काले एकादशीनु पर्व हतु एमा मारे मौनपूर्वक पौषध हतो मौन अने मैत्रीना आ पर्वना दिवसे मे जगत्ना जीवोने अभय वचन आप्यु छे मारा व्रतनी कसोटी करवाज जाणे ने आव्या होय ? आ पावन दिवसे मारे द्वारे आवनारा मारा अतिथी गणाय, पछी ते चोर होय के शाहुकार'

सुव्रत शेठे वधुमां कह्यु

' ए शिवाय मारा निमित्ते नानामां नाना जीवने वेदना थाय तोय मारो अभयधर्म घवाय, ज्यारे आ तो मनुष्य छे, मनुष्योने मारा निमित्ते मोतनी सजा थाय, तो पछी मारो अभयधर्म जीवे केम ? अने धर्म न जीवे तो पछी मारा जीवननो पण अर्थ शो ? तो कृपा करी आ लोकोने मुक्तीनी वक्षीस करो '

राजा अने मत्री श्रेष्ठिवर्यनी सद्भावना अने प्रेमधर्मथी मुग्ध वन्या. कोई श्रेष्ठ कविए पण राजा आगल मैत्रीनी आवी उत्कृष्ट भावनानु वर्णन कर्यु होत तो ए न मानत पण एने नजरो नजर सुव्रतना अणुए अणुमा नर्तन करतो मैत्रीभाव जोयो अने ए अहोभावथी नमी पड्या

चोरोने मुक्त करता राजाए कह्यु सुव्रतशेठ, आज लागे छे के धर्म ए चर्चानो विषय नथी, पण आचरणनो विषय छे लाख युक्तिओथी पण मैत्रीनु आ महाव्रत मने कोई न समजावी शकत, ते तमे मूक सगीत थी मारा रोमरोममां रमतु कर्यू छे मौनना सगीतमा गुजता तमारा आचा-रने हु नमन करूं छु '

चोरोए आ जोयु, साभाळ्यु अने ग्रीष्ममा वरफ ओगळे तेम एमना हैया ओगळवा लाग्या

शेठे रथमा एमने साथे वेसाड्या घेर लावी एमने स्नानागारमा मोकल्या, अने सुदर वस्त्रोनु परिधान करावी तेमने पोतानी साथेज जमवा वेसाड्या

श्रेष्ठीनी आ करूणापूर्ण रीत ए न सही शक्या एमनी चौर्यवृत्ति, एमनी दुष्टता वधुज शेठना प्रेमप्रभावमा धोवाइ गया हता ए उभा थया अने शेठना पगमा पड्या

"देव ! तमारो आ प्रेम, आ उदार मैत्री-भाव अभाराथी नथी जिरवातो अमे जाणे दवाइ रह्या छिए आप मानव नही, पण महामानव देव छो आपे दुष्टो सामे प्रेम धर्यो, दुर्जनो सामे सज्जनता धरी, अंधकार सामे प्रकाश धर्यो– अमे प्रतिज्ञा करिए छिए मानवने नही छाजतु कार्य अमे गमे तेवा कपरा सयोगोमा पण नही करिए

एक साजे सुव्रतशेठ झरूखामा वेठा हता मीठो पवन वही रह्यो हतो सरिताना प्रवाहनी जेम सुदर विचारो एमना मनमा पसार थई रह्या हता त्या सूर्य नम्यो सूर्य क्षितिजना गर्भमा डुव्यो, अने अंधकार प्रसरी गयो

आ दृष्य जोई ए विचारवा लाग्या, 'खरे, जिंदगी पण आवी ज छे. आ सूर्य डुवे तो पहेला जिदगीना प्रकाशमां जे करवानु छे ते करी लऊ नहितो अधकार घेराया पछी कइज नहि थाय वस्तु देखाशे नही अने अथडामण वधी जशे'

आ सुदर विचार सरी जाय ते पहेला एमणे अमलमा मुक्यो. आचार्य श्री जयशेखर सुरी-श्वरजीनु तेमणे शरण लिधु सयमनी साधना आदरी अने अरिहतना ध्यानपूर्वकना मौनमा मग्न वनी, अनेक उपसर्गो सह्या, अने महान् निर्वाणने पाम्या

"कृष्ण देव, सुव्रत शेठनी आ कथा एटले 'मौन एकादशीनु महान् पर्व !' ए पुण्यात्माअे आ पर्वने जीवनमा एवु तो वण्यु के, एनु जीवनज आ पर्वनु एक महाकाव्य वनी गयु"

श्रीनेम प्रभुए जीवननां तत्वज्ञानने शुष्क रीते न मुकता, एक मधुर कथामा वणीने रजु कर्यु वाळकथी ते वृद्धसुधी सौ आ ज्ञान कथाथी प्रसन्न हता, पण श्रीकृष्णना हृदयमा तो आजे कोइ दिव्य सगीत गुजी रह्यु हतु एमणे कह्यु, "प्रभो ! आपनी ज्ञानगगामा रूमझुम करतु, वही रहेलुं मौननु सगीत मारा उरतत्रने मग्न वनावे छे सुव्रतनी साधना अने आराधना तो मारा भाग्यमा कयाथी होय ! छता हु ए एक दिवसनी आराधना तो जरूर करी शकु आप धर्मना लाभपूर्वक आशीर्वाद आपो के मारा आ प्रवृत्तीमय जीवनमा मौन एकादशी निवृतीनी गाथा वनी रहो धमालनी गोधाटमय जिदगीमा आ कल्याणकोनु चितन एक मूक काव्य वनी रहो युद्ध अने राज्यना झझावातमा आ दिवस एक परमशाति वनी रहो !"

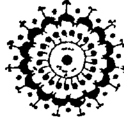
श्रीकृष्णना आ भावद्गार पूर्ण थया, अने श्री नेमिनाथजीनी दृष्टिमाथी जीवनना सद्भावोने अमर करती जाणे अमिधारा वर्षवा लागी.

चक्षुना कटोरामा आ अभिभाव भरी श्रीकृष्णे नेमिनाथजीनी विदाय लिधी अने श्री नेमे गिर-नारना शिखरो भणी पगला माड्या

यदुकुलना सूर्य अने चद्रनो आ भावपूर्ण वार्तालाप मानव हृदयमा मौननी अमरगाथा रची रह्यो

••

अेक महा संयमी आत्मानी कथा–

झांझरिया मुनिवर

ले : पं. श्री. रंजनविजयजी गणिवर

बधा धर्मोमा शील अने त्यागनु महत्त्व गायु छे शील अने त्याग सिवाय आत्मानो विकास थवो अशक्य छे शील अने त्याग माटे महापुरुषो स्वजीवननु बलिदान आपता पण अचकाता नथी पतन प्रसगो अने उपसर्ग द्वाराज महापुरुषोनी कसोटी थाय छे जेम सुवर्णनी परीक्षा अग्निद्वाराज थाय छे कोई कोई वार तो आवा प्रसगो स्व उपकारनी साथे पर उपकार करनारा पण बने छे आवा दृष्टातो जैनशासनमा मळवा घणांज सुलभ छे. एवाज एक महासयमी मुनिवर्यनी कथा आपणने प्रेरणानु अमृत पाई जाय छे

क्षितिप्रतिष्ठित नामना नगरमा न्यायप्रिय, धर्मानुरागी मकरध्वज नामनो राजा राज्य करतो हतो तेने महासेना नामनी शीलादिगुणे अलकृत पट्टराणी हती तेमने रूपसपन्न, कलागुणे सुशोभित प्रतिभाशाली गुणगण भडार ब्रह्मदत्त नामनो पुत्र हतो राजाए योग्यवये उत्तम कुळमा उत्पन्न थयेली, सस्कार शाली बत्रीश राज कन्याओ साथे तेनु पाणि ग्रहण कराव्यु पुण्योदये प्राप्त थयेल पाच इन्द्रियजन्य विषय भोगो स्वस्त्रीओ साथे भोगववामा कुमार मस्त बन्यो

नगरजनोने आनद प्रमोदना साधनरूप इद्र-महोत्सवनो प्रसग छे ए महोत्सवनु स्थान छे मनोहर उद्यान सर्व नगर लोक उद्यानमा महोत्सवनी उजणीमा मस्त छे नृपनदन ब्रह्मदत्तकुमार पण यौवनपूर्ण बत्रीश स्त्रीओ साथे महोत्सव उजववा पधार्या छे.

ज्यारे एज उद्यानमा एक भागमां एक महातपस्वी, सयमी महात्मा सयम साधनामां लीन छे. उद्यानना एक भागमा सयमनु अने बीजा भागमा मोहनु साम्राज्य छे उद्यानमा फरता फरता अचानक ब्रह्मदत्त कुमार मुनिवरनी समीपमा आवे छे मुनिराजने जोताज कुमारनु हैयु विकस्वर बने छे अने तरतज कुमार मुनिनी पासे बेसे छे कुमारनी योग्यता जाणी मुनिराजे धर्मदेशना देता जणाव्यु के आत्मा अनादिनो, कर्म अनादिना, कर्म अने आत्मानो सयोग पण अनादिनो ससारसुखनी लालसाए आत्माए आ ससारमा अनतवार जन्म-मरण कर्या नरक, तिर्यंच आदि दुर्गतिमा अनतवार भयकर दुःखो आत्माए सहन कर्यां परतु आत्मा सत्य सुखने पामी शक्यो नथी. सत्यसुख-आत्मसुख तो ससार सवथो छोडी सयम ग्रहण करी आत्मसाधना करी कर्मखपाववामा रहेलु छे. मनुष्यभव सिवाय

आवी साधना आत्मस्वरूपनी प्राप्तिमाज साधी शकातीज नथी माटे महान् भाग्योदये मळेल मनुष्यजन्मने सार्थक करो

आवी वैराग्यरस झरती मुनिवर्यनी देशना साभळी कुमार ब्रह्महत्तनो आत्मा मोहनिद्रा-माथी जागी उठ्यो. मातापितानी समति लई ससार वधननोने तोडी नाखी पू मुनिवर्य पासे श्रमण धर्मनो स्वीकार कर्यो पाच नु पालन,पाच समिति त्रण गुप्तिनु आराधन, विविध-तपनु सेवन करता करता ब्रह्मदत्त मुनि गीतार्थ बन्या, अने गुरु आज्ञापूर्वक एकाकी विहार करवा लाग्या अने अनुक्रमे एक समय त्रवावती नगरीमा पधार्या

आ नगरमा एक महा धनाढ्य शेठ छे धनोपार्जन माटे परदेश गया छे पतिनो वियोग धननी विपुलता, यौवनावस्था, अने अविवेकपणु ए चारे शील पतनना स्थानो छे आवा अवसरे भाग्यशाली आत्माज शीलधर्ममा टकी शके छे दास, दासी तो पराधीन गणाय दासादि सिवाय घरमा बीजु कोई न होवाथी शेठाणीने विषय-राग सताववा माड्यो तेथी विषय लालसानी दृष्टिथी गोखमा बेसी शेठाणी नगरदृश्य निहाळे छे

आ बाजु ब्रह्मदत्त मुनि पण गोचरीनो समय थता पोरिसि भणाली पात्रानु पडिलेहण करी भिक्षा माटे नगरीमा जाय छे गोचरी माटे नीकळेला इर्यासमिति पूर्वक नगरीमा जता मुनिने जोताज शेठाणी अतिशयरूपवान मुनिना-रूप प्रत्ये आकर्षाइ, अने मुनिमाथे विषयभोगनी तेणीनी भावना पेदा थई दासीद्वारा वहोरवाना बहानाथी मुनिने महेलमा बोलाव्या अने मुनि पण सरळ भावे महेलमा वहोरवा गया

मुनिराजने जोताज शेठाणीए अनेक प्रकारना हावभाव द्वारा ललचाववानो प्रयत्नकर्यो, परतु मुनिवर्य तो पोताना सत्त्वमा अचल रह्या अते शेठाणिए प्रगट पणे विषय भोगनी मागणी करी, त्यारे समताना सागर परम वैरागी मुनिवर्य शेठाणीने समजाववा लाग्या के

तु खरेखर अज्ञान छे मुनि आगळ आवा वचनो बोलवा ते तने शोभता नथी विषयभोग-द्वारा अनतभवो उपार्जन करी आत्माए अनत दु खो भोगव्या छे अनत काळसुधी विषय भोग-ववा छता जीवने तृप्ति थई नथी विषयो किपाकना फळ जेवा छे किपाक फळ जेम देखावमा सुदर अने खावामा मीठु होय छे, परतु ए फळ खानार मृत्यू पामे छे तेम विषयो पण देखावमा सुदर अने भोगववामा थोडो समय स्वाद आपनार परतु परिणामे दुर्गतिमां भयकर दु ख आपे छे उत्तम कुलमा जन्म पामी आवु आचरण करवु योग्य नथी आलोक तेमज परलोकमा आ कृत्य निद्य छे वर्षा समये महे-लने मूकी उघाडामा कोण राचे ? तेम शियल जेवु चितामणीरत्न छोडी विषयकाचमा कोण राचे ? ए प्रमाणे महात्मा मुनिए शेठाणीनी मागणी धूतकारी काढी

विषयी आत्माओ स्वधारणामा ज्यारे निष्फल जाय छे त्यारे वैरागी आत्मा उपर कलक चढा-वता पण विचार करता नथी तेज प्रमाणे ज्यारे मुनिश्रीए शेठाणीनी मागणी धूतकारी काढी त्यारे शेठाणीए पोताना पगनु झाझर सीफतथी मुनिना पगमा पहेरावी मुनि पर पोताना शियल-भगनो आरोप मूकी दीधो लोको पण महा-मुनिनी निदा करवा लाग्या महामुनि तो स्व-कर्मनो दोप जाणी समभावे सहन करता कचन-पुर तरफ तेमणे विहार कर्यो परंतु पाप छुपाव्यु

कदी पण छुपाव्यु रहेतु नथी तेम आ वधो वृतात राजाए पोताना गोखेथी प्रत्यक्ष जोयो होवाथी मुनिनी निर्दोषता जाहेर करी अने स्त्रीने देश बहार जवानो हुकम कर्यो परतु मुनिना पगमा झाझर होवाथी झाझरीया मुनिवर तरीके आ महात्मानी प्रसिद्धि थई

कचनपुर ए मुनिनी व्हेननुज गाम छे. राजा राणी साज समये झरूखामा बेसी आनद प्रमोदनी वात करी रह्या छे एटलामा योगानुयोगे मुनि पण झरूखानी नीचे थई जइ रह्या छे राणीनी दृष्टि पडताज मुनिने ओळखी ले छे भाईमुनिनी कायापर नजर पडताज आखमा अश्रु आवी जाय छे आ मुनि पोतानी स्त्रीनो (राणीनो) भाई छे एवी ओळख न थवाथी राणीनी आखमा अश्रु जोता राजाना हृदयमा अन्य कल्पना आववाथी जरूर ए मारी पत्नीनो पूर्वप्रेमी होवो जोइए एम मानी राजाए ए झाझरीया मुनिने मारवानो निश्चय कर्यो

बीजा दिवसे राजा रथवाडी निमित्ते उद्यानमा जाय छे पछी कोटवाल द्वारा ए मुनिने बोलावी एक खाडो खोदावी तेमा मुनिने बेसाडया मुनिवर्य तो मरणात उपसर्ग ने कर्म निर्जरानो महोत्सव मानी चार शरणानो स्वीकार करी, सर्व जीवोने खमावी, आत्मध्यान मा लीन बनी आत्मस्वरूप विचारवा लाग्या के

हे आत्मन् आ शरीर अनित्य छे, आत्मा नित्य छे. शरीर तारू नथी आत्मा तथा आत्म-गुणनो नाश न थाय माटे सावध बनी उदय आवेल कर्मोने समभावे भोगव, आवी विचार श्रेणिमा चढी गया अेटलामा तो राजाए खड-गथी हणताज क्षणक श्रेणीए चडी घाति कर्मनो नाश करी केवलज्ञान मेळवी झाझरीया मुनिनो आत्मा शिववधूनो भोक्ता बनी गयो.

आबाजु मुनिश्रीनो ओघो तेमज उपकरणो लोहीए रगावाथी ओघाने मासनो लोचो समजी समळीए ओघो उपाड्यो अने राणीना महेलनी अगासीमा फेकी दीधो ओघापर नजर पडताज राणी समजी गई के राजाएज व्हेमना कारणे मारा भाईनो घात कराव्यो छे अेटले वैराग्य आवावाथी राणीए अणसण अगीकार कर्यु राजाए पण ज्यारे सत्य हकीकत जाणी त्यारे राजाना पश्चात्तापनो पार न रह्यो अने पाप पश्चाताप अग्नि राजाना हृदय कमलमा एटलो प्रज्वलित बन्यो के तेमा राजाए पोताना घाति-कर्मो बाळी नाखी केवलज्ञान पण मेळवी लीधु अने सिद्धिगति पण पाम्यो. धन्य त्याग वीर झाझरीया मुनिवरने, धन्य धन्य पाप पश्चाताप द्वारा केवली बननार नृप वीरने

श्री कुंभोजगिरी तीर्थ शताब्दि महोत्सव ग्रंथ प्रकाशन गीत

रचयिता ' धर्म रसिक " रसिकलाल भोगीलाल शाह. (अमदावाद)

(राग :—भरतने पाटे भूपतिरे .....सलुणा)

कुंभोजगिरिने वंदियें रे, आनंद उर उभराय रे सनेहा,
तारक ए गिरि भेटतारे, जय मंगल वरतायरे सनेहा ॥ १ ॥

महाराष्ट्रदेश रळीयामणोरे, तीरथ त्यां पकायरे सनेहा, .
वंदन पूजन भावथीरे, भवनां पाप खपायरे, . ॥ २ ॥

संवत ओगणी छव्वीसमारे प्रतिष्ठा उत्सव उजवायरे, .
महा शुद सप्तमि दिन रूडोरे ए गिरि प्रभु पधराय रे, ॥ ३ ॥

जग वल्लभ छे पार्श्व प्रभुरे, मूलनायक सोहायरे, .
श्री जिनवर भक्ति थकीरे, भवनो पार पमायरे, ॥ ४ ॥

ओगणी चोराणुं सालमारे, कराडथी श्री संघ जायरे, .
रामचंद्र सूरीश्वर साहेबारे, साथ सोहे समुदायरे, ॥ ५ ॥

छ'री पाळता संघ सहितरे, आवे ए गिरिराय रे, .
तीरथ माळा महोत्सवेरे संघने हरख न मायरे, .. ॥ ६ ॥

जिनवर चैत्यना दर्शने रे, समकित निर्मल थाय रे,
ध्यान धरो गिरिराजनुंरे, ज्योतिमां ज्योति मिलायरे, ॥ ७ ॥

संघ चतुर्विध आवतो रे, धर्मना रंग रंगाय रे, .
लब्धिसूरि उपदेशथीरे, जिर्णोद्धार कराय रे, . ॥ ८ ॥

धर्मशाळा अति शोभतीरे, यात्रिक लोभ लेवायरे,
उपधाम तप आहिंआं थयांरे, मुक्तिविजय पसायरे, .. ॥ ९ ॥

एकसो वर्षनी पूर्णाहुतिरे, कनकनो सूर्य सोहायरे, .
अट्ठाई महोत्सव आदर्यो रे, विविध पूजाओ भणायरे, . ॥ १० ॥

रंजन विजय पंन्यासजीरे भाव अनेरा जगायरे, ...
गिरि महिमा समजावतांरे, जेहनो शीतळ छांयरे, ...॥ ११ ॥

ग्रंथ शताब्दी प्रकाशने रे, भक्ति सुधारस पायरे, ...
शेठ कस्तुरभाईना हस्तथीरे संघना करमां धरायरे, .. ॥ १२ ॥

जैनेतरो पण उमंगमांरे अनुमोदे गिरिरायरे, ...
जिनमूर्ति ने जिनागमथीरे, भवसागर तरायरे, ... ॥ १३ ॥

शासन देवो स्वीकारजोरे, अरज करू सुखदायरे, .
तीर्थतणी सेवा मळोरे, आ भव सफळो थाय रे ॥ १४ ॥

जन्म कृतारथ तेहनो रे, अवसर पुन्ये पमाय रे, ...
"धर्म रसिक" जन सायमारे, प्रेमे गिरि गुण गाय रे, .. ॥ १५ ॥

धर्मनो प्रभाव

लेखक – पू. पा. शतावधानी आचार्यदेव श्रीमद्विजय कीर्तिचंद्रसूरीश्वरजी महाराज.

एक वखत एक राजानी राजसभामा अष्टांग निमित्तनो जाणनार एक निमित्तिओ आवी चढ्यो. राजाओ तेनो योग्य सत्कार कर्यो निमित्तिओ पण राजाने प्रणाम करी यथोचित स्थाने बेठो

सौने भविष्य जाणवानी उत्कंठा होय छे राजाने थयु के हु पण निमित्तिआने कइक पुछु ! निमित्तिआनु ज्ञान अगाध हतु अने एनी भविष्य वाणी साची पडती हती तेथी तेनी ख्याति खूबज हती आथी राजाए प्रश्न कर्यो के, 'निमितज्ञ ! आ वर्षे दुकाळ पडशे के सुकाळ ?

निमित्तिआओ बारकाईथी विचार करी जवाब आप्यो के, "राजन ! आ वर्षे भयंकर दुकाळ पडशे, पाणीनु एक टीपु पण नही पडे"

राजाए ए वात साभळी अने एने कह्यु के, 'निमित्तज्ञ ! तमारी वात साची, पण कदाच ते जुठी पडे तो ?

निमित्तिआओ कह्यु, 'राजन् ! जो हु जुठो पडु तो मारी जीभ खेंची काढजो '

राजाए निमित्तज्ञने एक खास स्थानमा उतारो आप्यो अने तेनी आसपास गुप्त चोकी राखवामा आवी

बीजी तरफ चारे बाजूथी अन्ननो संग्रह करवामा आव्यो, जेथी वरसाद न पडे तोय बाधो आवे नहि. पण भवितव्यता कईक ओरज सर्जाणी हती थोडा दिवस पछी अचानक आकाशमा घनघोर वादळा चढी आव्या अने मुसळधार वरसाद वरस्यो, जेथी ढगलाबंध अनाज पाक्यु

सौने थयु के विचारा निमित्तिआनु आवी बन्यु क्यारे पण एनी भविष्य वाणी जुठी पडती नहोती, अने आम केम बन्यु ! राजा पण रोषे भराणो कारण के निमित्तिआना कहेवाथी मो माग्या दाम आपी अनाजना कोठारो भरी राख्या हता एथी मोटी खोट पडे तेम हतु राजाए नक्की कर्यु के निमित्तिआनी जीभ खेंची काढवी

अेटलामा आ नगरीमा एक अतिशय ज्ञानी महामुनिवर पधार्या, जे भूत भविष्य अने वर्तमान एम त्रण काळना बनावोने भावोने पोताना ज्ञानथी हस्तामलकवत् जाणता हता आवा ज्ञानी भगवतनी वाणी साभळवा लोकोना टोळे टोळा उभराया राजा अने प्रजा तेमनी वैराग्य रस झरती वाणी साभळी परम प्रमुदित बन्या छेल्ले उभा थई, बे हाथ जोडी राजाए ते ज्ञानी भगवतने प्रश्न कर्यो के, 'भगवत आप महाज्ञानी छो मारा एक प्रश्ननु समाधान करो प्रश्न ए छे के,

"थोडा दिवस पहेला अहियां एक निमित्तिआने आ वर्षे सुकाळ पडशे के दुकाळ पडशे एम प्रश्न पुछता, भयंकर दूकाळ पडशे एम जबाब आप्यो वधुमा तेणे कह्यु हतु के, जो आ वात खोटी पडे तो मारी जीभ खेंची काढजो आ वखते एनी भविष्यवाणी खोटी पडी आम केम बन्यु ? "

भूपतीनी वात साभळी लइने ते ज्ञानी मुनिवरे समाधान कर्यु के, ते निमित्तिओ साचो छे आ वर्षे जरूर दुकाळ पडवानो हतो, पण आ नगरीमा एक महान पुण्यात्मानो जन्म थयो छे एना प्रभावे सुकाळ थयो छे "

आ वात साभळी सौने भारे अचबो थयो. तेओने ए जाणवानी जिज्ञासा थई के, कया भाग्यशालीना घेर ए भाग्यवाननो जन्म थयो छे ?

ते महा मुनिवरे एनु नाम ठाम आप्यु अने कह्यु के, 'पूर्व काळमा आ एक भिक्षुकनो जीव हतो,अने ओ एक वखत जैन साधुसमागममा आव्यो साधु महाराजे एने धर्मनी आराधना करवा उपदेश आप्यो अने कह्यु के, भाई ! धर्मना प्रभावे सुख साह्यबी अने समृद्धि चरणोमा आळोटे छे -स्वर्ग अने मोक्षना सुखो पण धर्मना प्रभावथी प्राप्त थाय छे आजथी एवी प्रतिज्ञा कर के, मने जे मळशे तेनो चोथो भाग हु दान पुण्यमा अने धर्ममा खर्ची नाखीश '

भिक्षुके कह्यु 'गुरुदेव, मारी पासे काइज नथी हु तो भिक्षा मागी मारू पेट भरू छु '

महाराजश्रीए तेने समजाव्यु के,'तने भिक्षामा एक रोटली मळे तो तेनो चोथो भाग बीजाने आपी देजे, चार रोटली मळे तो एक आपजे, जे मळे तेनो चोथो भाग आपी देजे '

'जी महाराज ! जरूर हु आजथीज आ प्रतिज्ञा आगीकार करू छु ' भिक्षुके कह्यु, अने ते नियम बराबर पालन कर्यो

लोकोए विचार्यु, आ भिक्षुक भलो, दीलनो दयाळु छे पोतानामाथी बीजाने आपे छे आथी लोको तेने वधु आपवा लाग्या. लोकोए तेने भलो अने सत्यवान जाणी थोडी रकम धीरी तेथी तेणे धधो शरू कर्यो पासा सवळा पडचा, पुण्य तपवा लाग्यु अने लक्ष्मीनी पूरी महेर थई. धर्म अने प्रतिज्ञाना प्रभावे एक भिक्षुक पण सारो सुखी थइ गयो

आवा वखते नियम पाळवो घणो मुश्केल होय छे छता ते नियम पाळवामा अडग रह्यो. नियम मुजब ते कमाणीमाथी चोथो भाग खर्ची नाखे छे तेनी कीर्ति चोमेर प्रसरी,

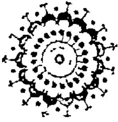
दान–पुण्यना प्रभावे ए आत्मा एक शेठने त्या जन्म्यो छे आवा महान पुण्यशाली आत्मानो आ नगरीमा जन्म थवाथी, दुकाळ पडवानो हतो पण सुकाळ थयो छे

राजा अने प्रजा आ वात जाणी अत्यत प्रमुदित थया राजाने विचार थयो के, आपणा वारसदार तरीके आवा पुण्यशाली आत्माने राजगादीए बेसाडिए, तो एना प्रभावथी प्रजा आनद–चमन करशे अने सुखी थशे,

राजाओ ते श्रेष्ठि पुत्रने खूब धामधुमथी राज्याभिषेक करी राजा बनाव्यो ज्या सुधी एणे राज्यनु पालन कर्यु त्या सुधी कोई वखत दुकाळ पडचो नहि प्रजा सुख शातिथी जीवन गुजारती हती

आ बधो महिमा छे धर्मनो, पुण्यनो धर्मना प्रभावे अने पुण्यना प्रभावे आ लोक अने परलोक सुधरे छे, जीवन आबाद अने उन्नत बने छे माटे धर्मनी आराधनामा जराय प्रमाद के आळस करवो नही

टुकाणमा जेनाथी आत्मानो विकास थाय, आत्मानो अभ्युदय थाय अने आत्मानी प्रगति थाय तेवा कार्यो करवा तत्पर रहेवु

नवकार मंत्रना प्रभावने दर्शावती श्रीमतीनी कथा

लेखक –

पू पा शतावधानी आचार्यदेव श्रीमद्विजय कीर्तिचंद्रसूरीश्वर महाराज

पोतानूर नगरमा सुव्रत नामनो श्रावक वसतो हतो ते दृढधर्मी अने उत्तम आचार विचार धरावनारो हतो तेने एक पुत्री हती, जेनु नाम श्रीमती हतु श्रीमतीने मावाप तरफथी उत्तम संस्कारो मळया हता ते दररोज नियमित श्रद्धापूर्वक नवकार मंत्र गणती हती तेणी उमर लायक थता एक मिथ्यादृष्टि शेठना पुत्रे तेनी मागणी करी सुव्रत शेठ तेनी स्वीकार कर्यो जेथी श्रीमतीना एनी साथे लग्न करवामा आव्या श्रीमतीने वळावामा आवी अने ते सासरे गई

श्रीमती पोतानी फरज पुरेपूरी बजावती हती तेणी विनय साचवती हती सासूनो पडयो बोल झीली लेती हती आवी ते सस्कारी अने शाणी हती बीजानु सारु थती जाणवु ए कंइ सामान्य वात नथी सारी व्यक्ती पर नहेजे ईर्ष्या थाय छे अहिया पण एमज बन्यु श्रीमतीनी नणदे एना पतीने भभेर्यो, एटले एनो पति हवे एनी सामुये जोतो नथी अने बीजी स्त्री परणवानी पेरवामा हतो पण आ जीवती होय त्या सुधी बीजी साथे केम परणवु ? एटले एना पतिए तेणीने मारी नाखवानो विचार कर्यो तेणे एक गारुडिक द्वारा भयंकर भोरिगने मगाव्यो, अने घडामा मूकी तेना उपर ढाकणु ढाकी अदरना अधारा ओरडामा मूकी दीधो आ वातनी कोइने गध पण न आवे एवी चतुराईथी तेणे आ काम कर्यु हतु पछी तण पोतानी पत्नी–श्रीमतीने आदेश कर्यो के, ‘ जा, अदरना ओरडामा घडो छे, तेमा फूल पडया छे त तु लई आव ’

पतिव्रता स्त्री पतिनी आज्ञा थता झट तेनु पालन करे छे श्रीमती आज्ञापालक हती तेथी ते त्याथी उठीने अदर ओरडामा गई तेणीए निष्ठापूर्वक नवकार मत्रनु स्मरण कर्यु, अने फूल लेवा माटे घडामा हाथ नाख्यो, अने फूलनो हार बहार काढयो केवु आश्चर्य ! वात एम बनी के, नवकार मत्रना प्रभावे शासन देवीनु सिंहासन कंपी उठयु अने तत्काल ते श्रीमतीनी मददे आवी पहोची, सर्पने दूर करी, देवीए ते स्थळे फुलोनी माळा मुकी दीधी

पतिने तो खात्री हती के आ घडामा हाथ नाखशे

एटले सर्प डख देशे, तेणी चीस पाडशे अने एना प्राण चाल्या जशे पण, एम जो कोइना मननी मुराद पार पडती होय तो कोइ धरती उपर पग न मुकी शके !

श्रीमती तो हाथमा फूलनी माळा लइ बहार आवी अने तेणीए पोताना प्राणनाथने अर्पण करी, पतिने तो अनहद नवाइ लागी के आ शु वन्यु ! मे तो घडामा सर्प मुक्यो हतो अने फूलनी माळा क्याथी आवी !

ते अदर गयो अने घडाने प्रकाशमा जोयो त्यारे ते खाली देखायो पण सुवासथी ते मघ-मघी रह्यो हतो तेनो पति वातने पामी गयो के आ वधो प्रभाव मारी पत्नीनो छे एना शियलना प्रभावे सर्प पण फूलनी मालामा फेरवाई गयो लागे छे तरतज तेणे भूलनी माफी मागी

श्रीमती समजी गई के मने मारी नाखवानो पेतरो रचायो हतो पण ते निष्फळ गयो नवकार मत्रना प्रभावथी मारो बचाव थई गयो.

सौ आ वात जाणी स्तब्ध बनी गया अने पोतानी भूलनो अफसोस करवा लाग्या श्रीमतीए कह्यु, 'हवे गई गुजरी भूली जाव. जाग्या त्यारथी सवार. तमो सौ आजथी नवकार मत्रनु अनन्य मने एकाग्रता पूर्वक स्मरण करो अने जीवन सार्थक करो एटले मने आनद थशे आ छे परमात्मानी प्रार्थनानो अपूर्व प्रभाव

श्रद्धा अने आस्थापूर्वक पवित्र थईने शुद्ध बुद्धिए टेक पूर्वक जो नवकार मत्रनु स्मरण करवामा आवे तो बेडो पार थई जाय

एक वखत अयोध्याना राजमहेलोमा विधिविध वैभवोमा महालती राजराणी सीताने गर्भिणी अवस्थामां हिसक पशुओथी भरेला महाविकट जगलमा, अेकली निराधार अवस्थामा मुकाइ जवु पडयु ते कर्मनी क्रूर मश्करी नथी तो शु छे ?

महापराक्रमी, महायोद्धाओ, महासाम्राज्यना धणी एवा पाच पाडवोनी पत्नी सती द्रौपदी राणीना, दुष्ट दुर्योधने, भरसभामा, पाचे पाडवोना देखता चीर खेच्या ते कर्मनी मश्करी नथी तो शु छे ?

सत्यवादी हरिश्चद्र राजाने चडळाने त्या वेचावानो अने महाराणी तारामतीने मजूर तरीके पाणी भरवा पडया ते कर्मनो प्रताप ज ने ?

न्याय संपन्न विभव

लेखक – पू पा. शतावधानी आचार्यदेव श्रीमद्विजय कीर्तिचंद्रसूरीश्वरजी महाराज

एक नगरमा हेलाक नामना श्रेष्ठि वसता हता लोकोने केम ठगवा, वस्तुओ केम भेळसेळ करवी खोटा माप, खोटा तोल वगेरे राखवा, चोरीना मालनो सग्रह करवो, भोला लोकोने केम छेतरवा, बतावबु कइ अने आपवु कई, हिसावमाय गोटाळो, बोलवानी चतुराई वगेरे असद् व्यवहारथी आ शेठ धनोपार्जन करतो हतो भले ते बीजाने आ रीते ठगतो हशे ! पण ज्ञानीओ कहे छे के ए पोतानी जातनेज ठगी रह्यो छे बीजानी वचना करनारा पोतानेज वचे छे

आ शेठनी स्त्रीनु नाम हेली हतु, अने तेने एक पुत्र हतो, जेनु नाम चालक हतु हेलाक शेठे अन्याय अने अनीतिथी घणी मिलकत भेगी करी पण सरवाळे मीडुज हतु कारण के केट-लुक चोरी चोरी जता, अचानक आग लागे अने भारे नुकसान थतु अने राजा पण ठीक ठीक पडावतो हतो

चालक धीरे धीरे मोटो थयो युवान वये चालकने बाजूना एक गामनी कन्या साथे धाम-धूमथी लग्न कर्या पुत्रवधु अत्यत धर्मात्मा हती अने धर्मनी जाणकार हती

शेठनी दुकान घर पासेज हती ज्यारे कोइ ग्राहक आवे त्यारे शेठे चालकने प्रथमथीज सम-जावी राखेलो हतो तेथी सकेतानुसार पुत्र पण अमुक जातना तोल माप लावे आप-वाना तोल माप जुदा हता अने लेवाना तोल-माप जुदा हता ग्राहकने आपवामा शेरना बदले पोणो शेर आपे अने कोईना पासेथी माल लेवामा शेरनु सवाशेर ले पण पाप क्या सुधी ढाक्यु रहे !

पाप छुपाया न छुपे, छुपे तो मोटु भाग ।
दावी दूबी ना रहे, रूइ लपेटी आग ।

लोको जाणी गया के शेठ तो महाठगारो छे एटले सौए तेनु नाम वचक शेठ राख्यु

पुत्रवधुए पोताना पतिदेवने पुछ्यु 'पतिदेव' मारा ससराजीनु नाम तो हेलाक शेठ छे अने लोको तो वचक श्रेष्ठि कहीने बोलावे छे तेनु कारण ?' चालके पोतानी पत्नीने सत्य हकीकत

कही दीधी के पिताजी लोकोने ठगे छे एटले लोकोए तेमनु बीजु नाम वचक श्रेष्टि राख्युं छे

धर्मात्मा पुत्रवधूने आ वात न गमी तेणीए पोताना ससराने बे हाथ जोडी विनती करी के, "बापूजी, आप अनीति करीने, बीजाने ठगीने अने भोळा लोको छेतरीने धनोपार्जन करो छो पण आ धन टकशे नही. आडे मार्गे चाल्यु जशे आथी तो महान पापना भागी बनवुं पडशे माटे आप अनीतिनो मार्ग त्यजी दई, नीतिनो–न्यायनो मार्ग अपनावो, जेथी आपणे सुखी थईशु नीतिनु थोडु धन पण सारू सुपात्रमा आपेलु नीतिनु धन अनन्य फळ आपे छे अने महान लाभ थाय छे 'आहार तेवो ओडकार ए कहेवत अनुसार अनीतिनु धन पेटमा पडे तो बुद्धि बगडे, धर्मकार्यमा चित्त लागे नहि भगवाननी माळा फेरवता चित्त चगडोळे चडे माटे आप मारी विनती स्वीकारी आजथी नीतिनो मार्ग स्वीकारो' अने अनीतिने तिलाजली आपो–आप छ महिना मारी वात मानो, अने जो विश्वास न बेसे तो पछी शु करवु तेनो विचार करजो "

पुत्रवधूनी डहापण भरेली अने विनय विवेकथी भरेली वाणीनी असर वचक श्रेष्ठि उपर घणी सारी पडी अने त्यारथीज तेओए व्यापार व्यवसायमा न्याय नीतिथी गुजरान चलाववानु नक्की कर्यु तेनी लोकोमा सारी छाप पडी लोको विश्वास राखवा लाग्या. शेठनी कीर्ति चोफेर प्रसरवा लागी अने ग्राहको मोटी सख्यामा आववा लाग्या आ रीते न्यायनीतिथी कमावता शेठे घणु धन भेगु कर्यु शेठे आ बधा धननु सुवर्ण खरीद्यु

न्यायथी मेळवेला धननी परीक्षा लेवा माटे शेठे सोनानी एक पाच शेरी करावीने पुत्र वधुने आपी पुत्रवधुए ए पांचशेरीने चामडाथी मढावी एना उपर शेठनु नाम लख्यु तेना उपर शेठनी महोर मारीने पुत्रवधुए ते ससराजीने आपी अने कह्यु 'बापूजी, आ पाच शेरी बजार वच्चे मुकी देजो '

शेठनो जीव झाल्यो न रह्यो पण परीक्षा करवी हती एटले ते रस्ताना वच्चे मुकी दीधी त्रण दिवस सुधी ते त्या ने त्या पडी रही पण कोइए ते लीधी नही शेठने घणु आश्चर्य थयु. फरी पाछी ए पाचशेरी जलाशयमा नाखी दीधी. त्या एक माछलाए ए गळी लीधी तेज समये माछलाओ पकडवा माटे माछीमारे जाळ पाणीमा नाखी तेमा तेज माछलु आव्यु माछीमारने थयु के आना पेटमा कईक होवु जोइए तेणे ते माछलीने चीरी जोइ तो तेमाथी पाच शेरी निकळी एना उपर शेठना नामनी महोर हती माछीमार गरीब हतो छता तेने ते सोनु पचावी पाडवानु दिल न थयु ते शेठनी छे माटे शेठने आपी देवी जोइए एम विचारी माछीमारे ते शेठने आपी दीधी जळाशयमा नाखेली पाच शेरी आम घेर बेठा मळता शेठना आश्चर्यनो अवधि न रह्यो अने खूबज खुशी थइ तेमने पुरो विश्वास आव्यो के नीतिनो अजब प्रभाव छे शेठने पुत्रवधु उपर खूबज बहुमान थयु. अनीतिनु फळ अने तेनु परिणाम तो जोयु हतुज कोई रीते शांति न होती, अचानक उपाधिओ घेरी वळती अने पापना भागीदार थवु पडतु ते जुदु .

वचक शेठे फरी नामना मेळवी पोतानु नाम हेलाक हतु ते नामथीज हवे मो तेमने बोला-

लेखक —

श्रीमद्विजय पू पा. शतावधानी आचार्यदेव
कीर्तिचद्र सूरीश्वरजी महाराज

ववा लाग्या तेमनो यश चोमेर प्रसर्यो हेलाक शेठनु उदाहरण जोइ लोको पण नीतिमार्गे वळ्या लक्ष्मीने सुपात्रमा सद्व्यय करवानु दिल थयु

मुसाफरीए जनार लोको शेठ पासेथी द्रव्य पैसा लई जता हता ए समजता हता के शेठनु धन नीतिमार्गथी कमावेलु छे एटले ए जवानु नथी अने आपणी मुसाफरी अने कामकाज निर्विघ्न पार पडशे. वहाण चलावती वखते खलाशीओ शेठनु नाम मगळरूप होवाथी, ए नाम लईने वहाण चलावीशु तो आपणी सफर सुदर रीते थशे ए भावनाथी, वहाण चलावती वखते 'हेलासा' 'हेलासा' कहेवा लाग्या आ रीते हेलाक शेठ विख्यात बन्या.

आपणे पण घणी वार बोलीए छीए, 'नीतीनु धन कइ जवानु नथी अने अनीतिनु होय ते टकवानु नथी तेमा नवाई शी!'

श्रावकनो प्रथम गुण 'न्याय सपन्न विभवा' श्रावक केवा होय? न्यायोपार्जित धनवाळा नीतिकारो पण एज वातनी पुष्टि करे छे के,

अन्यायोपार्जित वित्त, दश वर्षाणि तिष्ठति।
प्राप्तेत्वेकादशे वर्षे, समूल तद्विनश्यति ॥

अन्यायथी उपार्जन करेलु धन बहु बहुतो दस वरस सुधी टके छे अग्यारमा वर्षे तो ते धन मूळ मुडीने लइ एन–केन प्रकारे चाल्यु जाय छे माटे नीतिनु मूल्य समजी आपणे पण नीतिमान बनीए

शाह खेमा देदाणी

मूळ लेखक

श्रीमान् मानचदजी भडारी, जोधपूर.

जैन शास्त्रामधून दानाचे पाच प्रकार वर्णन करण्यात आले आहेत

१)अभयदान—कोणत्याहि जीवमात्राला न मारणे, मरत असलेल्यास वाचविण्याचा प्रयत्न करणे, निदान त्यास सद्गति मिळावी म्हणून प्रयत्नशील राहाणे

२) सुपात्रदान—सत्पात्री, साधु, साध्वीजी याना कपडे, ग्रथ, अन्न इत्यादि देणे

३) अनुकपादान—अशक्ताना, अडचणीत असलेल्याना मदत देणे

४)उचितदान—व्यावहारिक दृष्टिकोनातून जे जे आवश्यक द्यायवाचे ते देणे

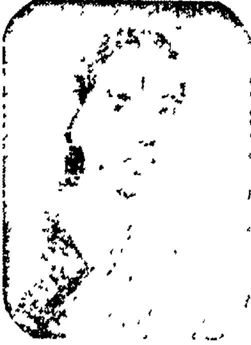
५)किर्तीदान यश मिळविण्यासाठी द्यावयाचे ते

सम्यक्त्वाच्या तिसऱ्या लक्षणात अनुकपादानाचे महत्व वर्णिलेले आहे आकस्मिक सकटे येऊन अडचणीत सापडलेले, रोगराई ग्रस्त, महापूर येऊन निराश्रित झालेले, दुष्काळग्रस्त झालेले, अशाना अनुकपादानवृत्तीने ऐन वेळी उभे ठाकून कित्येक जैन श्रेष्ठिवर्यानी धनाचा सद्व्यय करून, ' शाह ' ही पदवी सार्थ केली आहे त्यापैकी श्रेष्ठिवर्य खेमा देदाणी एक होत

महमूद बेगडा महागुजरातचा बादशहा होते, त्यावेळची गोष्ट आहे त्याच्या चापानेर या राजधानीच्या गावी नगर शेठ चापसीभाई मेहता हे एक जैन श्रेष्ठिवर्य होते व सादुल्लाखान नामक एक मोठे उमराव होते

एके दिवशी चापसीभाई आणि सादुल्लाखान बादशहाला भेटण्यासाठी राजकचेरीकडे चालले असताना एक भाटचारण स्तुतिपाठक समोरून आला त्याने त्या उभयताना नमस्कार करून

जननी जण तो भक्तजन, का दाता, का शूर
नहि तो रेहेजे वाझणी, मत गुमावीस नूर।

अनुवादक –

सौ ज्योति प्रकाशचंद्र भंडारी, पुणे.

हा दोहा म्हणून, चापसीभाई याना उद्देशून, " तुमच्या पूर्वजानी विपुल दानधर्म करून पुष्कळाना सकटमुक्त केले आहे व ' शाह ' ही पदवी मिळवली आहे " शाह पुरुषाची अशी स्तुति करून नतर वादशहाची थोडी स्तुति करून, ' भले भले शाह–वादशहा ' असे म्हणून तो चालता झाला

सादुल्लाखानाला हे आवडले नाही–ते दिग्मूढ झाले पण त्याच्या हृदयात ईर्ष्येची आग उसळली त्याने वादशहाचे कान भरले

वादशहाने भाटास बोलावून विचारले, " कायरे ! तू आमचे अन्न खातोस आणि स्तुति मात्र त्या शाह लोकाची करतोस ?"

भाट म्हणाला, " खाविंद, ज्याच्या कर्तबगारीनुसार स्तुति करणे हा आमचा पेशाच आहे मी आपलीहि स्तुति केली आहेच "

" पण तू प्रथमचा मान त्याना दिलास !"

" खाविंद ज्या ज्या वेळी देशावर प्रसग आले, प्रजेवर सकटे कोसळली दुष्काळ पडले, त्या त्या वेळी या " शाह " लोकानी तन मन आणि धनाने त्या सकटावर मात केली आ हे"

" यास प्रमाण ?"

" हुजूर, विक्रम सवतापूर्वी ३३० व्या वर्षी, वि स ११४, ३५७ ते ३५९, ५९८, ११७५ या वर्षी, या देशात दुष्काळ पडले त्यावेळी या जैन मडळीनीं विपुल धनव्यय करून अनुकपादानाचा आदर्श निर्माण करून ठेवला आहे. त्याचे वर्णन निरनिराळया ग्रथातून, रासातून आलेले आहेच

वि स १३१२ ते १३१५ या चार वर्षांच्या सर्वव्यापी दुष्काळसमयी भद्रश्वर येथील श्रेष्ठिवर्य जगडुशाह यानी सिंध, काशी, गुजरात इत्यादि भागात धान्य पाठवून मदतकेंद्र उघडून लोकाना भरीव साहाय्य केले आहे

वि स १३७६–१३७७ या वर्षांच्या दुष्काळात गुर्जर समाजाने विपुल साहाय्य केले असा उल्लेख राज्य पद्मावली मध्ये आहे.

वि स १४६८।६९–७० अशी तीन वर्षे दुष्काळाची गेली, त्यावेळी रामा आणि पर्वत या श्रेष्ठीनी साहाय्य करून जनतेची अनमोल सेवा केली व पेथडशाह याच्या प्रपौत्रानी अन्नधान्य वाटून भरपूर साहाय्य केले याचा उल्लेख ' ऐतिहासिक प्रशस्ति ' मध्ये मिळतो अशी अनेक उदाहरणे आहेत "

पुढच्याच वर्षी वि स १५३९ मध्ये गुजरात मध्ये मोठा दुष्काळ पडून अन्न पाणि न मिळाल्याने हाहाकार उडाला असताना, वादशहाने

आठवणीने भाटास बोलावून त्यास " शाह चे कर्तृत्व दाखव, नाहीपेक्षा तुला कडक शासन केले जाईल, " असे वजावले भाट घावरला परतु हे कार्य होईलच असे वाटून तो नगरशेठ याच्याकडे गेला, त्याने त्याना घडलेली सर्व हकीकत सागितली व तो म्हणाला, " श्रेष्ठिवर्य, अशा या वेळी आपण औदार्य दाखवले नाही तर बादशहा मला देहदड देईलच पण आपले 'शाह' हे विरुदहि राहणार नाही "

चापसीभाईनी त्यास बादशहाकडे एक महिन्याची मुदत मागून घेण्यास सागितले

चापसीभाईनी गावातील अग्रणी पचमहाजनाना बोलावून घेतले या दुष्काळाच्या समयी आपण काही केले पाहिजेच अशी कित्येकाची भावना होती, तर कित्येकाची राज्यशासनाने हे कार्य केले पाहिजे अशी इच्छा होती काहीनी आपल्यापुरते पहाणेच जड असताना हे कार्य कसे पार पडणार अशी शका प्रदर्शित केली भाट तेथे हजर होताच त्याने उभे राहून सागितले

"श्रेष्ठिवर्य प्रसग निघून जातात पण त्याच्या गोष्टी मागे राहातात आपण सर्वजण वाणिये आहात

'आगळ बुद्धि वाणियो, पाछळ बुद्धि ब्रम्ह।
तर्क बुद्धि तरकडो, गोदो मेले घम्म।'

हे लक्षात घ्या प्रत्येक बाबतीत आपण दूरदृष्टीने विचार करणारे आहात आपल्या पूर्वजानी केलेल्या कर्तृत्वाचा, पुण्य मिळविण्याच्या भावनेने केलेल्या कार्याचा विचार करा. सपत्ति नश्वर आहे यासाठी तिचा आपल्या हाताने सद्व्यय करून तिला सत्कारणी लावा असे शास्त्र सागते शिवाय तुमच्या 'शाह' या विरुदाला बादशहाने आव्हान दिले आहे "

चापसीभाईनी कार्य करावयाच्या दृष्टीने योजना माडली एक एक तिर्थाच्यासाठी होणाऱ्या खर्चाचा आकडा ठरवण्यांत आला. चापानेरच्या महाजनानी चार महिन्याच्या खर्चाची व्यवस्था आपल्यावर घेतली पुढील कामासाठी पाच लोकाची एक समिती नेमण्यात आली

समितीने ठिकठिकाणी फिरावयाचे व साहाय्य मिळवावयाचे ठरवले. प्रत्येक दिवस येत होता, जात होता पाटण शहरात दोन महिन्याच्या खर्चाची व्यवस्था झाली धोळका येथे दहा दिवस नोदले गेले एकूण एकशेनव्वद दिवसाची सोय झाली एक महिन्यात बादशहाला कळवावयाचे, ती मुदत पाच दिवसावर येऊन ठेपली होती चितातुर अवस्थेत मडळी धोळक्यातून धुधुकाकडे निघाली असता रस्त्यात हडाळा हे खेडेगाव लागले गावाच्या वेशीतून बाहेरच्या बाहेर मडळी निघाली तेथे विहिरीवर म्हशीला पाणी पाजण्यासाठी अगावर मळके कपडे असलेला एकजण आला होता त्याने मडळीना हाक मारून, " भाग्यशाली श्रेष्ठिवर्य, आपण या गावातून परभारे निघाला आहात, मध्यान्हीची वेळ झाली आहे आपणास हरकत वाटत नसेल तर कोणीकडे आणि कोणत्या कामासाठी आपण निघाला आहात ते सागावे सागावेसे वाटत नसेल तर मला काही विचारावयाचे नाहीं परतु आपण सर्वांनी मजकडे भोजन घेऊन पुढे जावे अशी माझी विनती आहे, " असे नम्रतेने सागितले

काळजीत असलेल्या श्रेष्ठिजनाना ही काय पीडा मध्येच आली असे वाटले त्याना त्या मनुष्याच्या कपड्यावरून त्याचेकडे जेवावयास जाणे प्रशस्त वाटेना कामासामाठी निघालो

आहोत तर याने भोजनाचे नाव काढले काय करावे ते त्याना सुचेना हा एकादा वेडा तर नसावा असाहि विचार त्याना डोकावून गेला

"श्रेष्ठिवर्य, मी खेमा देदाणी शाह, येथील एक सामान्य श्रावक आहे स्वामिभाई भक्ति करीत असावे अशी मला शिकवण मिळाली आहे आपणास जास्त वेळ मी थांबवून घेत नाहीं घरापर्यंत येण्याची तसदी घ्यावीच" खेमाने सांगितले

खेमा देदाणी स्वामिभक्तीच्या गोष्टी बोलतो आहे तर न जाणो एकादी दुसरी तिथी तो देईल असे चापसीभाईना वाटून त्यानी आपल्या सहकाऱ्याना समजाविले खेमाच्या अवतारावरून इतराना त्याच्याकडे जावे असे वाटत नव्हते तरी पण भोजन ओलांडून होणारा अपशकून टाळण्यासाठीं सर्वजण खेमाबरोबर त्याच्या घरी गेले

खेमा देदाणीचे घर जेमतेम होते त्याने सोप्यात एक जुनाट पालपट्टी आंथरून त्यावर पाहुणे मंडळींना बसविले त्याच्या पत्नीने लगबगीने सुंदर स्वयपाक करून सर्वांना जेवावयास बसविले. देदाणी शाहने सर्वांची चौकशी करून कोणत्या निमित्ताने ही मंडळी बाहेर पडली आहेत याची चौकशी केली, चापसीभाई यानी दुष्काळी परिस्थिती, बादशहाचें आव्हान, आपल्या पूर्वजानी अशा संकटसमयी पुढाकार घेऊन मिळविलेले 'शाह' पद याची माहिती सांगून, पाच दिवसात १७० तिथी नोंदवून बादशहाला भेटावयाचे आहे हे प्रयोजन सांगितले

खेमाने देदाणीच्याकडे नजर टाकली देदाणी विचारात दिसले

भोजन झाल्यावर सर्व मंडळी पुढे जाण्याची घाई करू लागली. तोपावेतो खेमाने आपल्या पिताजींशी व आपल्या कुटुंबियाशी विचारविनिमय केला महाजन मंडळींना एक एक क्षण गमावणे बरे वाटत नव्हते

"श्रेष्ठिवर्य तुमची निकड मला समजते परंतु आपण जाण्याची घाई करू नये," खेमाने बाहेर येत सांगितले "आपणास १७० दिवसाची सोय करावयाची आहे परंतु सर्वच वर्षाचा खर्च करण्याची संधि मला मिळावी असे मी आपणास विनवितो"

आता खेमा खराच वेडा आहे असे सर्वांना वाटले एक वर्षाचा खर्च लक्षावधि रुपयाचा होणार याची याला कल्पना आलेली दिसत नाही, त्याला समजवावे व एक दोन तिथींची सोय त्याने करावी म्हणून चापसीभाई काही बोलणार इतक्यात देदाणी शेठ बाहेर आले आणि म्हणाले, "आपल्यासारख्या थोर लोकाचे पाय आमच्या घरास लागले हे आमचे महद्भाग्य आहे पूर्वपुण्याईने आणि आपणासारख्याच्या आशीर्वादाने आमच्याकडे धनाची वाण नाही आम्ही काटकसरीने राहून, गाठीला गाठ बांधून अल्पस्वरूप धन साठवले परंतु त्या नश्वर संपत्तीला पुढील जन्माच्या शिदोरीसाठी कामास लावले नाही तर तिचा काय उपयोग आहे ? हे आम्ही परमोकारी गुरुच्याकडून ऐकलेले आहे आपणासारखी थोर मनाची मंडळी शहरगावातून राहात असताना, आपणास वारंवार मोठ्या प्रमाणाने लक्ष्मीचा सद्व्यय करण्याचे योग येतात आज आमच्या घरी गंगा चालून आली आहे तिचा उपयोग करण्याची संधी आम्हाला द्याच असे आमचे

मागणे आहे."

"पण, शेठजी हे काम सामान्य नाहीं लाखो रुपये खर्चाचा अदाज आहे" चापसीभाई म्हणाले

"होय आपण आजवर केलेल्या प्रहल्लानी नोदवलेल्या तिर्थीत १७० कमी आहेत हें ऐकून त्या सर्व आपणच नोदवाव्यात असे मला वाटले होते परतु खेमाला सर्व वर्षाची जबाबदारी आपण पत्कारावी अशी इच्छा झाली आत आम्ही सर्वांनी विचार केल्यानतरच खेमा आपणास बोलला आहे" देदाणी बोलले.

"कोटयाधीश असलेल्या उदारधीना जे शक्य होत नाहीं, ते काम आपण करू इच्छित आहात"

"खेमा, परस्पराची ओळख नसलेल्या श्रेष्ठीना आपल्याविषयी खात्री कोण देणार ? त्याना तळघरात घेऊन जा व तेथील काहीं मूल्यवान वस्तु आताच त्याना देऊन ठेव" देदाणीनी सागितले

सर्व महाजन मडळी खेमाबरोबर तळघरात जाऊन परत आली खेमा देदाणीचे अनेकविध रत्नानी तळपन आणि त्याचा सद्व्यय करावा म्हणून विलसत असलेली आग्रही अपेक्षा पाहून सर्वजण दिड्मूढ झाले देदाणींनी पुन्हा विनती केली की, 'आज येथेच मुक्काम करून उद्या पुढे जाण्याचे करावे'

बादशहानी स्तुतिपाठकास बोलावून पाच दिवसाचा अवधि राहिल्याची जाणीव दिली होती चापानेरातील अग्रणी मडळी बाहेरगावी गेलेली होती त्यानी काय काय केले आहे याची त्या भाटास कल्पना नव्हती तो वारवार नगरशेठच्या घराकडे हेलपाटे घालत होता त्याने बादशहाला सांगितलें, "कृपाळु. माझे शब्द खरे होणार अशी मला खात्री वाटते एकतिसावा दिवस आमचा नाही याची मला जाणीव आहे"

दोन दिवसांनी खेमा शाह यास बरोबर घेऊन सर्व महाजन मडळी चापानेर मधील नागरिकांसमवेत दरबारात हजर झाली.

"शेठजी, पचवीस दिवस उलटून गेले. आपण आपली अब्रू राखू शकता काय ?" बादशहानी विचारले

"हुजूर, 'शाह' जमात आपल्या अब्रूसाठी प्राणहि पणाला लावून प्रयत्न करील नगरशेठनी ताड्कन पण नम्रतेने उत्तर दिले "दुष्काळाची तीव्रता वाढत चालली आहे आम्ही हवालदिल झालो आहोत आपण काय करावयाचे ठरवले आहे ?" बादशहानी विचारले

"या दुष्काळसमयी सर्व जातिजमाती पशुपक्षी याना अन्न व पाणी याची कमतरता पडू द्यावयाची नाही, यासाठी लागणारा सर्व खर्च हडाळा येथील उदारदिल दातृत्वान शाह खेमा देदाणी हे एकटेच करणार आहेत त्याकामी आम्ही सर्व त्यांना सहकार देऊच पण जरूर पडेल तेथे आपण, आपला अधिकारी वर्ग यांनी सहाय्य द्यावे म्हणून विनती करावयास ते येथे आले आहेत" नगरशेठनी सागितले.

बादशहाना परम सतोष झाला सर्वांना बसावयास सागून त्यानी खेमा शाह यांना विचारले, "शेठजी, आमच्या राज्यात अशी झाकलेली रत्ने आहेत याची आम्हाला कल्पना नाही ' सकटकाळात लक्षावधि रुपयांचा खर्च करावयास आपण एकटे तयार झाल त हे

आपल्या कुटुबाला, जमातीला आणि राज्य-शासनालाहि भूपणावह आहे बादशहाला जे करता येत नाहीं ते एकटा शाह करीत आहे, याबद्दल आम्ही आपणास धन्यवाद देतो शका म्हणून नव्हे परतु खुलासा म्हणून सागा, आपल्या ताब्यात किती गावे, किती जहागिरी आहेत ?"

"पळी आणि पायली हीं माझी दोन गावे आणि काटकसर करून, सतोपवृत्तीने राहून थोराचे अनुकरण करावे ही माझ्या परमपूज्य पिताजीची शिकवण ही माझी जहागीर आहे सरकार !" खेमा शाहनी सागितले

"याचा अर्थ ? ' बादशहा

"पळी हे तेल विकण्याचे साधन असून पायली हे धान्य मापण्याचे साधन आहे याच्या साहाय्याने आम्ही सचोटीने व्यापार करतो काटकसर करून, गाठीला गाठ बाधून सपत्ती साठवतो. परतु ती चचल स्वभावाची असल्याने कोणाकडे स्थिर राहात नाही, त्याचप्रमाणे तिचा कितीहि मोह ठेवला तरी शेवटी बरोबर येत नाही ही हकिकत आहे धर्मशास्त्रातून तो विचार आला आहे म्हणून आपल्या पूर्वजानी मिळालेल्या सपत्तीचा सद्व्यय करून पुण्यप्राप्ति करावयाचा प्रयत्न केला सर्व जीवमात्राचे ठायी सद्भाव ठेवावा या अनुकपा बुद्धीने या दुष्काळ-समयी आमचे धन उपयोगात यावे म्हणून येथील श्रेष्ठिवर्याना आम्ही विनती केली आपणहि तशी परवानगी देऊन मला जरूर ते महकार्य द्यावे अशी विनती करतो " खेमाने याप्रमाणे सागून बादशहास काही रत्नाचा नजराणा भेट म्हणून दिला

बादशहाने प्रसन्न चित्ताने "दानवीर खेमा शाह" असे म्हणून, दरबार भरवून खेमा देदाणी आणि सर्व शाह लोकाचा सत्कार केला भाटाचे वचन सत्य आहे याबद्दल बादशहाने सतोपाने त्यासहि भरपूर इनाम दिले

दुष्काळग्रस्त गुजरातचा खेमा देदाणी यानी एक वर्षभर साहाय्य देऊन सकटमुक्त केले बादशहा, प्रजाजन आदि सर्वांनी त्याना धन्यवाद दिले सर्वाच्या शुभ भावनेने पुढे त्याची बरकत होत गेली नतर त्यानी तीर्थयात्रादि अनेक शुभकार्यातून विपुल प्रमाणात धनव्यय केला

खेमा देदाणी यानी केलेले धर्मकार्य सुवर्णाक्षरानी लिहिले गेले असुन ते सर्वाना प्रेरणा देणारे आहे

खेमाशाह, धन्य आहे आपल्या दानशूरतेची आणि साहसाची !

अक्षरावळी स्तुति

(राग चोपाई) संग्राहक नरेंद्रकुमार बाबुभाई परमार

कक्का कर्मनो करशो न लेप, रहेजो कमळ परे निर्लेप;
खख्खा क्षण क्षण आयुष्य खरतु, माथे मोतनु चक्कर फरतुं ।। १ ।।
गग्गा गुरुदेव भव कप्तान, सद्गुरु सेवामां रहो सावधान;
घघ्घा घरघरमी घणी व्याधि, तेना शीरपर मोटी उपाधि ।। २ ।।
ङङा अगथी करो म विखुटी, ज्ञान-दर्शन-चरित्र त्रिपुटी;
चच्चा चार कषायनी चोकी, रह्या पंथ पंचम गति रोकी ।। ३ ।।
छछ्छा छरी मुकवानु छोडो, नही तो कर्मनो पडशे हथोडो;
जज्जा जर जमीन ने जोरू, जेना परिणामे हाथ सकोरू ।। ४ ।।
झझ्झा झुरी कर्या झाझा झगडा, तेना नाशी गया त्रण त गडा;
ञञ्ञ निलाटे लखीया लेख, तेमां कोई न मारी शके मेख ।। ५ ।।
टट्टा टपटपनी टेव टाळो, जेथी श्रोताने आवे कंटाळो;
ठठ्ठा ठर्यो नहि कोई ठाम, ठाली रखडचो तुं स्थान तमाम ।। ६ ।।
डड्डा डोळ करी काढ्या डोळा, देखी कइक सपडाया भोळा;
ढढ्ढा ढुढी कर्या धन ढगला, ढोगे घरथी गया रमा पगला ।। ७ ।।
णण्णा रूण करी रणमा न रूळ्यो, मुको राग रिपुघर पूळो;
तत्ता तप तलवार ल्यो ताती, कापो कर्म घाती अघाती ।। ८ ।।
थथ्था थरथर कपे छे काय, तोय हैयामा हाय न माय,
दद्दा दान दयाने दमनता, ए त्रिगुणीने सुरनर नमतां ।। ९ ।।

धध्धा धर्मनो जाण्यो न भेद, तेने आखी खलकमां खेद;
नन्ना नारीनी यारी नठारी, न्याय नीतिने मुकवनारी ।। १० ।।

पप्पा पुन्य ते पर उपकार, पर पीडा ते पाप अपार;
फफ्फा फर्या चोरीसीना फेरा, फरी नरभव मळवा अछेरा ।। ११ ।।

वव्वा वहु बोलवानुं न राखो, हित–मित–वचन सत्य भाखो;
भभ्भा भण्यो वेद आगम पूराण, पण पररंजनमां कीधु डहापण ।। १२ ।।

मम्मा मारु मारु करी ममता, तेओ आखी आलमने नमता;
यय्या योनियंत्रकमां पीलाणा, जेणे यमनियमादि न जाण्या ।। १३ ।।

रर्रा राज्य रतन रमा रमणी, भवसागरमाहे लोखंड तरणी;
लल्ला लोभमां राख्यो न थोभ, लाभ लोभे टूटी पड्यो मोभ ।। १४ ।।

वव्वा व्रत विनयादि विवेक, वीरवचनथी तरीया अनेक,
शश्शा शमदम सौम्य आकार, तेतो पामे न वैर विकार ।। १५ ।।

षष्षा षट् रिपुकढो अंतरना, केम संग करो परघरना,
सस्सा सात व्यसने सुखनासे, व्यसनथी सहु दूरे नासे ।। १६ ।।

ह हा हर्ष तरग उछळीया, आजे सद्गुरु नाविक मळीया,
ळळ्ळा ळळी ळळी लागजो पाय, भेदा भेद जेनाथी जणाय ।। १७ ।।

क्षक्षा क्षणे क्षणे पुद्गल क्षरता, जो जो तेमा विश्वास न करना,
ज्ञज्ञा सूरज छे बीजो नेत्र, गुरुथी ज्ञान अमृत नित्य पीजो ।। १८ ।।
ज्ञान गुण कह्यु त्रीजु नेत्र, ज्ञानेथी थाय प्राणी पवित्र;
हेय ज्ञेय उपादेय होय, सर्व ज्ञानथी आरिसाथी जोय;
गुरु निति विजय सूरि राय, तेना उदय विजय नमे पाय ।। १९ ।।

श्रद्धा

श्रद्धा अने विश्वास अे जीवनमा अगत्यनो भाग भजवे छे दुनियाना सघळाय व्यवहारमा विश्वास वगर काम चालतु नथी विश्वासथी ज व्यवहार चाले छे

दर्दीने डॉक्टर उपर विश्वास राखवो पडे छे पछी भले ने ते बाटलीमा फक्त पाणी ज भरी आपे दर्दी तेने श्रद्धाथी दवा मानी पी जाय छे अने सारो थई जाय छे असीलने वकील उपर विश्वास राखवो पडे छे तोज केसनु धार्यु परिणाम आवे छे विद्यार्थी शिक्षक उपर विश्वास राखे तोज ते आगळ वधी शके छे व्यापारी हजारो लाखोनी रकम विश्वासथी मुनिम-महेताने सुप्रत करे छे.

अरे घरनी स्त्री उपर पण विश्वास राखवामा न आवे तो तेणीनी बनावेली रसोई पण माणस आरोगी शके नहि त्या पण शका थाय के कदाच अेणे भोजनमा विष नाख्यु हशे तो ? अेम घरवाळी पर शका करवामा आवे तो भूख्याज रहेवु पडे अेटले त्या पण विश्वास राखवो पडे छे आम ज्यारे दुनियाना सघळाय व्यवहारमा सर्वत्र माणस विश्वास राखे छे तोज तेनो व्यवहार चाले छे त्यारे आपणा ज्ञानी भगवतो उपर आपणा सद्‌गुरुओ उपर अने आपणा धर्म उपर आपणने केवो विश्वास होवो जोईअे ?

दुनियामा माणसोमा विश्वास राखवाथी केटलीक वार उलटु परिणाम आवे छे कारण के जगत स्वार्थी छे विश्वासघात करता वार लागती नथी पण जेने राग अने द्वेषनो लेश नथी स्वार्थ जेवी कोई वस्तु नथी केवळ परमार्थ दृष्टिए जगतना जीवोनु केम भलु थाय तेज दृष्टिए पोते घोर तपश्चर्या द्वारा कठीन कष्टो सही केवळज्ञान मेळवी जगतने सन्मार्गे वाळवा प्रयास करे छे, आवा महान परमार्थी परमात्मा उपर केवो अटल अने अजोड विश्वास होवो जोईए दुनियाना कार्योमा पण जो श्रद्धा के विश्वास न होय तो दुनियाना कार्यो पण सिद्ध थता नथी मत्र-तत्र पण सिद्ध थता नथी तो धर्मना प्ररुपक अेवा परमात्मा उपर विश्वास के श्रद्धा राखवामा न आवे तो धर्म केवी रीते फळे ?

जे जमानामा यत्रो नहोता, एवी साधन सामग्री नहोती, एमणे शोधखोळ करी नहोती छता आजे विज्ञान द्वारा जे वस्तुओ सिद्ध थई रही छे ए बधी वस्तुओ हजार वर्ष पहेला लखाएला धर्मग्रन्थो शास्त्रो अने आगमोमाथी आपणने मळी आवे छे अहीतो एक वैज्ञानिक वर्षोनी महेनत पछी लाखो क्रोडो रुपीयाना व्यय पछी प्राणना भोगे एक वात सिध्ध करे छे बीजो बीजीवात सिध्ध करे छे एम बनेक वैज्ञानिको द्वारा जे जे वस्तुओ आजे प्रकाशमा

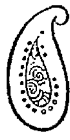
आवी छे ते बधी वातो एकज व्यक्तिए कथन करेला शास्त्रोमां वाचवामा आवे छे तेथी सिध्ध थाय छे के आपणा महापुरुषो महाज्ञानी हता जेने आपणे सर्वज्ञ सर्वदर्शी अने सर्वशक्तिमान कहीए छीए ए परमात्मा अने ऋषि महर्षिओने आत्रु अनुपम ज्ञान हतु वळी तेओ ए वात पण जाणता हता के जडना विकासमा भौतिक वादमा जगतनु भलु नथी एमा अते विनाश छे माटे आपणी समक्ष तेओ भौतिकवादनी बोलबाला न गाता आत्मविकासनो अनुपम मार्ग चीध्यो के जेथी जगतना जीवो हमेश माटे सुख शाति अने साची आबादी प्राप्त करी शके

आवा आपणा अनत ज्ञानी परमात्मा उपर आपणो केवो अटल विश्वास होवो जोईए ? ज्ञानीना कथनमा त्रणे काळमा कदी परिवर्तन थतु नथी, धर्मनी प्ररुपणा एवा ज्ञानी भगवतोए करी छे माटे धर्म उपर पण अटल विश्वास राखी तेनी आराधना करवामा आवे तो तेनु सुदर परिणाम आवे अने अते आत्मा कर्ममुक्त बनी मुक्ति धाममा सीधावे

प्राचीन काळनी आ वात छे एक नगरीमा बे व्यापारीओ रहेता हता तेओ जन्मथीज दरिद्री हता धन कमाववा माटे तेओ परदेश तरफ चाली नीकळ्या रस्तामा आ बन्नेने एक सिध्ध पुरुष नो भेटो थयो व्यापारीओए विचार्यु के आ सिध्ध पुरुषनी सेवा करशु तो मेवा पामीशु मतलब सुखी थईशु एटले बन्ने जणाए सिध्ध पुरुषनी सेवा करी कहेवत छे ने 'करे चाकरी मळे भाकरी' अहीं पण एमज बन्यु. सिध्ध पुरुष आ बन्ने व्यापारीओनी सेवाथी खूब प्रसन्न थयो अने तेणे बन्ने व्यापारीओने मत्रेली बे कथा आपी मतलब बे वस्त्रो आप्या अने कह्यु के छ मास सुधी आ कथा कठमा राखजो छ मासना अते तमने आ कथा द्वारा हररोज पाचसो सोनामहोरो प्राप्त थशे

बन्ने जणा कथा लई त्याथी रवाना थया पण तेमानो एक व्यापारी शकाशील हतो वाणियानी जात स्हेजे शकाशील होय छे आ व्यापारीए विचार कर्यो कोण जाणे छ महिने सोनामहोर मळशे के नहि ? शी खात्री ? अने कथा गळामा नाखवी एमातो शरम आवे एना करता मूकने पडती, एटले आ व्यापारीए कथा नाखी दीधी बीजा व्यापारीने सिध्ध पुरुष उपर श्रध्धा हती, पूरी आस्था हती. एटले तेणे तो सिध्ध पुरुषना कह्या मुजब कथा कठमा छ महीना बराबर राखी मूकी, सिध्धपुरुषना कथन मुजब हररोज एने ५०० सोना महोर मळे छे आम दररोज ५०० सोनाम्होर मळता श्रध्धाळू व्यापारी महान धनाढ्य बनी गयो अने लीलालहेर करवा लाग्यो पेला शकित व्यापारीने खबर पडता तेने घणुज दु ख थयु, पण राडचा पछीनु डहापण शा कामनु ?' 'सशयात्मा विनश्यति' व्यवहारमा पण हरेक कार्यमा श्रध्धा राखवी पडे छे अने विश्वास राखवो पडे छे, तो धर्म जेवी अपूर्व अने अमूल्य वस्तु उपर जो श्रध्धा राखवामा न आवे तो धर्म केवी रीते फळे ? वातवातमा आपणे शकाकुशका करीए छीए माटे जे कई धर्मक्रिया करो के परमात्मानो जप करो ते पूर्ण आस्थाथी करो पूरा विश्वासथी करो अने पछी जुओ धर्मनो केवो प्रभाव छे

धर्मश्रद्धाळु शेठश्री मोतीशाह

लेखक मानचन्दजी भंडारी, जोधपूर

स्वैर अनुवाद शांतिलाल लिलाचंद शाह, रेठरेकर सांगली

सामान्य परिस्थिती असताना, दूरदृष्टि ठेऊन, मार्ग शोधून, लक्षावधि रुपयाची कमाई करून ती धर्मकार्यात खर्च करून 'शाह सौदागर' ही पदवी प्राप्त करून घेणाऱ्या एका स्वावलंबी, प्रज्ञासपन्न, वाणिज्य विशारदाची ही सत्य कथा आहे

स्तभन तीर्थातील रहिवासी शेठ अमीचद साकरचद व त्याच्या पत्नी रूपाबाई हे वि. स १८१४ मध्ये व्यापाराच्या निमित्ताने मुबईस आले. त्याना नेमचद, मोतीचद व देवचद असे तीन पुत्र झाले यापैकी मोतीचद हेच पुढे मोतीशाह म्हणून प्रसिद्धि पावले त्याचा जन्म स १८३८ मध्ये झाला

एक भारतीय विद्वान म्हणतो कीं, 'प्रत्येक मनुष्य स्वत ग्रथरूप आहे गर्भावास हे त्या ग्रथाचे मुखपृष्ठ आहे बाल्यावस्था व युवावस्था हे त्या ग्रथाचे अध्याय आहेत त्या मनुष्याचे पूर्वजन्माचे सचित कर्म हे या ग्रथाच्या विपयाचे विशाल क्षेत्र आहे या जन्मात पारमार्थिक-शभ परोपकारी कार्य करीत राहाणे हे त्याचे समर्पण पत्र आहे थोडक्यात जगावर उपकार करणारा, जगाला बोध देणारा तो उत्तमोत्तम ग्रथरूप होय. जो जीवनाचें सार्थक करा असा उपदेशच देतो पण स्वत. काही करीत नाही तो व्याकरणरूप होय.

मोतीशाह शेठचे जीवन ग्रथरूप आहे. त्यानी धर्मदृष्टीने परहिताची, परोपकारी, दयाबुद्धीने अनेक कार्ये करून आपले जीवन सार्थ केले इतराना प्रेरणा दिली. त्याची कथा जैन शासनात एक अमर गाथा ठरली आहे

शेठजीच्या वयाच्या बत्तीसाव्या वर्षी त्याच्या कुटुबातील अनेक मडळी अवघ्या दीड वर्षात मरण पावली. आता स्वत शेठजी, त्याच्या पत्नी सौ दिवाळीबाई आणि दहा वर्षे वयाचा पुत्र खीमचदभाई एवढाच त्याचा परिवार राहिला. लोकाचे देणे माथ्यावर होते या वेळी गागरून न जाता त्यानी आपल्या यशस्वी जीवनाची वाटचाल कुशलपणे सुरू केली

त्या काळी स्वत ची जहाजे ठेवून भाड्याचे काम पत्करून परदेशी पाठवणे, त्याचप्रमाणे हिंदुस्थानातून निरनिराळ्या प्रकाराचा माल परदेशी रवाना करणे हे भरपूर नफा देणारे धदे होते त्या वेळीं चीन देशाशी मोठा व्यापार चाले. इदूर, माळवा, पचमहाल या विभागात

भरपूर उत्पादन होत असलेली अफू चीनला मोठ्या प्रमाणात निर्यात होई व परतीत सोने रुपे याची आयात होत असे शेठजींनी आठ मोठी जहाजे आणि अनेक लहान होड्या आपल्या मालकीच्या केल्या या धंद्यात ते मशहूर व्यापारी झाले. त्याना विपुल धन मिळू लागले.

मोतीशाह शेठच्या पूर्वजन्मीच्या सुसस्काराமुळे आणि मातातातांच्या शिकवणुकीमुळे धन मिळवावे पण त्याचा सर्व जीवमात्राच्या हितासाठी, स्वधर्माची शान वाढविण्यासाठी व्यय करावा व त्यायोगे अधिकाधिक पुण्योपार्जन होऊन पुढे सद्‌गति मिळणार अशी त्याची धारणा बनली होती

मुंबई येथील पायधुनीवरील श्री गोडीजी पार्श्वनाथ, भुलेश्वर येथील श्री चिंतामणि पार्श्वनाथ, कोट आणि भिंडी बाजार येथील श्री शांतिनाथ प्रभु इत्यादि मदिराची प्रतिष्ठा करण्यात त्याचा अग्रभाग होता जीवदयेच्या दृष्टिकोनातून ते मुंबई पाजरपोळचे आद्य सस्थापक झाले शहरातील बेवारशी कुत्र्याना गोळया घालून मारण्यात येऊ लागले तेव्हा त्यांनी सरकार-दरबारी प्रयत्न करुन सरकारने ती कुत्री पकडून द्यावीत असे ठरऊन घेऊन ती बाहेर नेऊन सोडण्याची व्यवस्था केली पालीताणा येथे यात्रेकरुच्या व त्याचबरोबर साधु-साध्वीच्या सोयीसाठी एक विशाल धर्मशाळा बाधली भायखळा येथे एक विशाल जागा घेऊन एक दर्शनीय जिनमदिर उभारले त्याच्या प्रतिष्ठामहोत्सवाच्या वेळी सौराष्ट्रातील श्री शत्रुंजय गिरीवर स्थापत्य आणि शिल्पकला पूर्ण मदिरे बाधण्याचा त्यानी सकल्प केला ज्या ज्या गावीं त्याचे पूर्वज राहिले होते, त्या सोजित्रा, खभात, आगासी बदर इत्यादि ठिकाणी त्यांनी अनेक जिनमदिरे बाधली

अशा कामांत लक्ष ठेवून व्यापारात प्रगति करताना त्यांनीं मुबई, अहमदावाद येथील नामवत नागरिकाशी सबध जोडले हाताखाली काम करणाऱ्या साध्या कर्मचाऱ्यापासून मुनिमापर्यंत, स्नेही, सोबती याना सुखी करण्याचा व त्याना सुसस्कार देण्याचा भरघोस प्रयत्न केला. इतिहासप्रसिद्ध होऊन गेलेले जैन सृष्टीतील तेजपाल, जगडुशाह, भामाशाह, विमलशाह, पेथडशाह यांच्याप्रमाणेच इसवीसनाच्या एकोणीसाव्या शतकात इतिहासाने मोतीशाह शेठचे नाव सुवर्णाक्षरानीं नोदले आहे

सौराष्ट्रातील श्री शत्रुजय पर्वत हे जैनाचे सिद्धक्षेत्र आहे ते शाश्वत तीर्थ असून तेथील खड्या खड्या गणिक अनतानत आत्मे तपतपश्चर्या करून मोक्षास गेले (काकरे काकरे अनता सिद्धा) म्हणून त्यास सिद्धगिरी असेहि म्हणतात कित्येक श्रावकश्रेष्ठिनी या पर्वतावर धनाचा सद्व्यय करावयाच्या दृष्टीने अनेक मदिरे बाधली त्यायोगे त्यास मदिर-नगरी असेहि म्हटले जाते या तीर्थाचें पावित्र्य कटाक्षाने पूर्वापारपासून पाळले जात आहे व्यवस्था उत्कृष्ट आहे. वातावरण रम्य आहे. या गिरीचे दोन भाग पडलेले व मध्ये एक खोल दरी असलेली असे जुन्या नकाशावरुन स्पष्ट दिसून येते. म्हणून यास 'दोन पंखी तीर्थ' असेहि म्हटले जाते. एक बाजूस श्री आदीश्वर भगवताचे विशाल मदिर आणि दुसऱ्या बाजूवर पुष्कळ लहान लहान मदिरे (ज्याम टुका असे म्हणतात) असून या पखावरून त्या पखावर जाण्यास अत्यत अरूद अशी एक लहानशी वाट होती त्या रस्त्याने जातायेताना फार जपून यावे जावे

लागत असे

या तीर्थावर प्रदक्षिणा घालण्याची सोय असलेली पाच विशाल जिनमदिरे, तेथे स्नानाची सोय, आकर्षक मूर्ती अशासह शिल्प आणि स्थापत्यपूर्ण बाधकाम करावयाची मोतीशाह शेठ याना इच्छा झाली महुवा बदर येथील श्री महावीर स्वामीच्या मदिराप्रमाणे नमुनेदार बाधकाम, तेथे श्री आदीश्वर प्रभूची . स्थापना रायणवृक्ष व दादाच्या पादुका (रायण पगला) हे सर्व काही विराट प्रमाणात करावयाचे होते सकल्प झाला होता, सिद्धीची वाटचाल सुरु करावयाची होती

त्याच्या कल्पनेप्रमाणे मदिराच्यासाठी विशाल जागा हवी होती त्यासाठी रामजी सूत्रधार, वाला पारेख इत्यादीना पालिताणा येथे पाठवून शेठजी तिकडे गेले अहमदाबादहून हेमाभाई शेठ तीर्थयात्रेच्या निमित्ताने आले होते भायखळा येथील मदिर बाधणी कामात रामजी सूत्रधार होता त्यास शेठजीचे औदार्य, विशाल दृष्टिकोण, धर्मश्रद्धा याची कल्पना होती शेठजीची कल्पना प्रत्यक्षात उतरवावयाची तर दोन पखी तीर्थामधील दरी जिला कुतासरचा तलाव म्हटले जात होते तो भरुन काढून त्यावर हे काम व्हावे असे रामजीचे मत होते इतराच्या दृष्टीने ते मानवाच्या आटोक्यावाहेरचे काम होते इतरत्र विशाल जागा उपलब्ध नव्हती शेठजीना एक भव्य आणि दिव्य काम करावयाची हौस होती, उत्साह होता जमाखर्च याचा हिशोब त्याना नको होता कुतासर तलाव भरुन काढून त्यावर मदिरे बाधावयाचे ठरविण्यात आले

रामजी सूत्रधाराने या कामासाठी मुहूर्त पाहिला तो बऱ्याच दिवसानतरचा निघाला. शेठजीना तेवढा धीर निघाला नाही सद्‌भावनेने धर्मकार्य करावयाचे त्यास विलब नको म्हणून रामजीने नाराज होऊन काढून दिलेल्या एका माध्या मुहूर्तावर तलाव भरुन काढावयाच्या कामास सुरुवात केली गेली शेठजीनी पाया भरताना शकुनाचे म्हणून बरेच रौप्यनाणे पाया भरताना त्यात भरले रात्री शेजारच्या कोळी लोकानी तो खड्डा उकरुन ते नाणे काढून नेले पुष्कळाना त्याचा भावी परिणाम बरा वाटला नाही

काम जलद व्हावे म्हणून ठिकठिकाणचे आकराशे कारागीर (सलाट) व तीन हजार मजूर कामास लागले बगले हवेल्या बांधणे आणि मदिर बाधणे यात आत्यतिक अतर असते मदिराच्या पायाखालची जागा केस हाडे वगैरे वस्तुविरहित करुन, पवित्र करुन, त्याचे बाधकाम हजारो वर्षे टिकेल अशा तऱ्हेचे, त्याचबरोबर प्रत्येक उबरा, दरवाजा, चौकी रगमडप, शिखर हे सर्व मापशीर करावे लागते मदिरांच्या बाधकामा बरोबरच त्यात स्थापन करावयाच्या मूर्तीच्यासाठी शेठजीनी जयपूर, मकराणा येथील निष्णात कामगार भरपूर पगार देऊ करून आणवले मकराण्याच्या खाणीतून लहान मोठे पाषाण उच्च प्रतीचे आणवले शास्त्रसप्रदायाप्रमाणे मापवार मूर्ती तयार करताना त्या सुबक, आकर्षक, सौंदर्यपूर्ण घडवण्यास सागितले मूर्ती घडणाऱ्या कामगारानी स्नान करून, धुतलेले स्वच्छ कपडे परिधान करून मुखकोश बांधून काम करावयाची ताकीद दिली. वास्तविक मूर्तीची प्राणप्रतिष्ठा (अजनशलाका) झाल्यानतर ती वदनीय, पूजनीय ठरते. परतु मोतीशाह याचे विचार असे होते की, ' आज ना उद्यां, आपण त्या मूर्तींचे पूजन

वदन करणार आहोत म्हणून अथपासून इतिपर्यंत त्याचे पावित्र्य साभाळलेच पाहिजे

कुंतासरचा तलाव भरून काढून मदिराचे बाधकाम पुरे व्हावयास सात वर्षांचा कालावधि लागला हजारो मजुराना शेठजीच्या उदारधी वृत्तीचा ओतप्रोत लाभ झाला बाधकामाचें दगड पर्वतावर चढवण्यासाठी ऐशी हजार रुपयाचे दोरखड लागले पाण्याची टचाई भासली म्हणून शत्रुजय नदीतून दर घागरीस चार आणे प्रमाणे दर देऊन हजारो रुपये खर्ची घालून काम अव्याहत सुरू ठेवले गेले

या कामाची प्रगति पाहून शेठजीना आनद होत होता परतु काम लौकरात लौकर पुरे होऊन आपल्या हस्ते अजनशलाका, प्रतिष्ठा-महोत्सव विवप्रवेश व्हावे ही त्याची तळमळ होती त्यानी ज्योतिषाच्याकडे विचारणा केली माघ शुद्ध १० सवत १८९३ चा मुहूर्त निघाला यावेळी शेठजीना उतावीळ असूनहि त्यानी मुहूर्ताच्या बाबतीत काही गडबड केली नाही

सवत १८९२ च्या वैशाख महिन्यात मोतीशाह याची प्रकृति विघडली मोतीवसही प्रतिष्ठापनेचें काय होणार हे त्याना समजेना त्यानी आपल्या पत्नी, पुत्र, आप्तेष्ट याना बोलावून, 'प्रतिष्ठा करावयाच्या मुहूर्तास बराच अवधि आहे श्री गोडीजी महाराजाची कृपा असेल तर माझ्या हस्ते ते काम होईल कदाचित् काही अघटित घडले तर खीमचदभाईनी ते काम ठरलेल्या मुहूर्तावर पुरे करावे, उमगाने उल्हासाने करावे. माझ्या बाबतीतील शोक सर्वानी आवरून घ्यावा ही माझी इच्छा आहे ' असे सागितले त्याची प्रकृती ढासळतच गेली व पर्युषण पर्वात श्री महावीर जन्म वाचनाच्या दिवशी भाद्रपद शु।। १, १८९२ या महापुरुषाचे निधन झाले

मोतीशाच्या अकाली दु,खद निधनाने सर्वांना दुःख झाले हजारो लोक या पुण्यात्म्याच्या दर्शनाकरता त्याच्या कोट (फोर्ट) येथील निवासस्थानीं येऊन गेले आख्या मुबई नगराने दुःख प्रदर्शनार्थ हरताळ पाळला त्याच्या पार्थिव देहाच्या अत्य सस्कारास लाखावर लोक जमले होते त्या व्यापार कुशल, धर्मरत, उदार श्रावक-श्रेष्ठीला अनेकानी भावपूर्ण श्रद्धाजली अर्पण केली

मोतीशाह याच्या घरी तीन महिने शोक पाळला गेला शेठजीच्या आप्तेष्टाना त्याच्या शेवटच्या इच्छेचे महत्त्व अधिक वाटत होते माघ महिन्यातील मुहूर्त साधावयाचा म्हणून त्यानी दिवाळीबाई, खीमचदभाई याना समजावले काही सग्याना इतक्या लौकर शोक सपवणे बरे वाटले नाही परतु खीमचदभाईनी आपल्या पित्याचे जीवन, विचार, उद्दिष्ट याचा विचार करून मुबई पासून पालिताण्यापर्यत छ "री" पाळणाऱ्या सघासह जाऊन, चतुर्विध सघासह थाटाचा उत्सव करून 'मोती वसही' ची प्रतिष्ठा करावयाचे ठरविले

सघाची तयारी सुरू झाली नगरोनगरी आमत्रणे गेली ठिकठिकाणाहून सघ पालिताण्यास यावेत अशीहि योजना झाली

पौष शु।। ७ सवत १८९३ रोजी खीमचदभाईच्या सघाने मुबईहून प्रयाण केले हत्ती, घोडे, वाजत्री आदिवरोबर शहरातील निरनिराळ्या थरातील, जातीजमातीचे लोक मिरवणुकीत सामील झाले खीमचदशेठ हत्तीवर वसले होते त्याच्या पत्नी गुलाबबाई यानी लामण दिवा धरला होता अनेक सुवासिनींनी मूल्यवान रगीबेरगी साड्या परिधान करून

डोक्यावर मगल कलश धारण केले होते. शेठ मोतीशाह आणि खीमचदभाई याच्या स्वजनस्नेह्यानी चादले दिले मोतीशाह शेठचे जीवश्च कण्ठश्च स्नेही जमशेदजी जिजिभाई यानी एक लाख रुपये चादला दिला

त्यावेळीं पालिताणा गावची लोकसख्या दहा हजार असेल शेठ मोतीशाह याची धर्मशाळा पाच हजार यात्रेकरू सामावून घेईल इतकी मोठी होती या प्रतिष्ठामहोत्सव निमित्ताने मुबई, गुजरात, सौराष्ट्र, कच्छ, हालार, गोल-वाड, पूर्व व दक्षिण माळवा, मारवाड वगैरे ठिकाणाहून आलेले यात्रेकरू आणि सघ याची सख्या दीड लाख माणसाहून अधिक असावी

पालिताणा गावाबाहेर श्री शत्रुजय गिरीच्या पायथ्याशी माडव, तबू, राहूटचा, चादण्या बाधून निवासाची सोय, जवळच विपुल पाण्याची उपलब्धता, एका बाजूस सडास मुत्र्या वगैरेची सोय असे एक साचेबद आखीव नगर वसवले होते. ज्याना आथरूण पाथरूण याची निकड असेल तेहि देण्याची व्यवस्था होती साफ-सुफीची व्यवस्था प्रशसनीय होती सकाळपासून दिवस मावळेपर्यंत जेवणखाण्याची वर्दळ चालू असे निरनिराळीं मिष्ठान्ने वाढली जात खीमचदशेठच्या सघाचा पालिताण्यात अठरा दिवस मुक्काम होता यात्रेकरूबरोबरच पालि-ताणा गावातील सर्व घरातील आणि थरातील लोक तेथे जेवावयास जात असत 'खीमचद-भाइए आपे चोखा मुक्या' असे म्हटले गेले म्हणजे त्या अठरा दिवसात पालिताण्यात कोणाच्याहि घरी चूल पेटलेली नव्हती सर्वांची भोजन व्यवस्था प्रसन्न चित्ताने आणि मुक्त हस्ताने खीमचदशेठ याच्यामार्फत झाली.

श्री शत्रुजय तळेटीच्या पूर्व बाजूस एक मोठा चौथरा आहे त्याच्या सभोवार विशाल माडव उभारून त्यात अजनशलाका (प्राणप्रतिष्ठा) व्हावयाच्या पाच हजार जिनमूर्ती गादीवर माडून ठेवल्या होत्या एका बाजूस पुजारी लोकाना पूजा करता यावी म्हणून काही मूर्ती ठेवून त्यापुढे फळ नैवद्य ठेवण्यासाठी पाट ठेवण्यात आले होते त्या पुढे हजारो लोक बसून सगीत पूजा, भावना वगैरे करतील अशी व्यवस्था इतके मोठे मडप उभारून केली होती हे मडप ध्वजा तोरणे, पताका, कमानी, बटव्वे आदींनी सुशोभायमान केलेले होते.

लाखो लोकाच्या या यात्रेत चोरीचपाटी की कसला गुन्हा नोदला गेला नाही की कसली रोगराई झाली नाही ही शासनदेवताची कृपाच मानावी लागेल बदोबस्तासाठी खीमचदशेठनी मुबईहून लष्करी पलटण आणवली होती. पाली-ताणा येथील ठाकोराची मदतही झाली. ते या महोत्सव स्थानी वारवार येऊन गेले. या महो-त्सवात एकच दुर्घटना घडली व ती म्हणजे खीमचदशेठजीच्या मातोश्री दिवाळीबाई याचे निधन! मोतीशाह शेठजीच्या सर्व कार्यात सहभागी असणारी ही त्याची धर्मनिष्ठ सह-चारिणी आपल्या पतीची इच्छा पूर्ण करीत असलेल्या पुत्राचे दिलावर दिल पहाता पहाता कुभ स्थापना होण्याआगोदर गेली खीमचदशेठचे राहिलेले एकमेव छत्र गेले परतु एका उदात्त कार्याच्या पूर्तीसाठी खीमचदशेठनी ते दुःखहि आवरते घेतले

या महोत्सवसमयी अजनशलाका म्हणजे प्राणप्रतिष्ठा विधी होऊन ती जिनबिबे डोगरावर बाधलेल्या नव्या मदिरात स्थापित करावयाची होती शेठ खीमचदभाई यानी खडतर गच्छाचे आचार्य जिनमहेद्रसूरीना अत्या-ग्रहाने बोलाविले होते मोतीशाह शेठचे प्रधान सल्लागार शेठ अमरचद खिमचद यानी तपा-

गच्छाचें आचार्य धनेश्वरसूरीना आमंत्रण पाठविले होते शेठ हठिसिंग केसरीसिंगयांच्या आग्रहाच्या निमंत्रणाने आचार्य शांतिसागर आले होते याशिवाय पुष्कळ साधुसाध्वी महाराज तेथे एकत्र आले होते. त्यांत सुप्रसिद्ध कविवर्य पंडित वीरविजयजी म हि होते तीन गच्छाच्या आचार्यांची नावे घेताना पू. वीरवि म म्हणतात, 'तपगच्छ खडतर सागरू रे, सुरवर त्रण मीलाय सलुणा' या तीन आचार्य देवांच्या शुभ छायेत आणि इतर विद्वान साधु साध्वीजींच्या सानिध्यात अंजनशलाका व्हावयाची होती.

जैन जमात पाषाणाची पूजक नाही पाषाणाच्या घडविलेल्या मूर्तींना केशर चन्दनादि सुगंधी द्रव्याचा लेप देऊन त्यावर रेशमी कपडे गुंडाळून त्या आडव्या ठेवावयाच्या व सात दिवसापर्यंत शुद्ध मंत्रांचे पठण तेथे करावयाचे, अखंड दीप तेवत ठेवावयाचा, धूप वगैरे सुगंधी द्रव्याचा वापर करावयाचा प्रभावी आचार्यांच्या मंत्रोच्चारणाने त्या मूर्ती आपोआप उठुन बसल्या तर त्यात प्रभुतत्व उतरले आहे असे समजावयाचे. यालाच प्राण प्रतिष्ठा म्हणण्यात येते एवढ्याने भागले नाही तर पुन सात दिवस तोच प्रकार करावयाचा जोपर्यंत प्रभुतत्व त्या मूर्तीत उत्पन्न होत नाही. तोपावेतो ती मूर्ती पूजनीय होत नाही त्याचप्रमाणे शिल्पशास्त्राच्या अनुरोधाने जोपर्यंत अंजनशलाका होत नाही तोपर्यंत त्या मूर्ती पूजनीय नव्हेत 'अंजनशलाका' याचा अर्थ असा आहे की, सोन्याची सळई घेऊन तिने मूर्तीच्या डोळ्यात अंजन घालणे हे काम साधारण नव्हे हे कार्य विद्वान, त्यागी तपस्वी आचार्य भगवानाच्या हस्तेच व्हावे लागते या कृतीने मूर्तीमध्ये प्रभुतत्व उतरते ही परंपरा पूर्वीपासून चालू आहे परंतु चारशे वर्षांपूर्वी ज्या प्रकारे हे कार्य होत असे तसे ते हल्ली होत नाही हल्ली केवळ अंजनाची एक रेघ ओढली जाते

पूर्वाचार्यांनीं शास्त्रशुद्ध रीतीने अंजनशलाका केलेल्या मूर्ती पुष्कळ चमत्कार आजच्या वेळीहि दाखवतात. केसरियाजी, संखेश्वरजी, नाकोडाजी, कापरडाजी, मक्षीजी अशा जुन्या तीर्थस्थानीं अनेक यात्रेकरू येतात त्यांच्या मन कामना पूर्ण झाल्याचें अनेक दाखले आलेले आहेत, येत आहेत

अंजनशलाका करून मोतीवसहीत बिंबप्रवेश हे धर्मानुष्ठान अठरा दिवस चालू होते खर्चाचा हिशेब नव्हता तो पहावयाचाहि नव्हता शेठ मोतीशाह आणि दिवाळीबाई या आपल्या जन्मदात्याच्या आकांक्षा पुऱ्या करावयास खीमचंदशेठसारखा पितृ व मातृभक्त पुढे झाला होता शालिभद्रजीना जी ऋद्धि प्राप्त झाली होती तशी ऋद्धि या प्रतिष्ठाकामापुरती खीमचंदशेठना प्राप्त झाली होती. कोठेहि कसलीहि कमतरता नव्हती, काटकसर नव्हती सर्वत्र भक्तिभावाचा सागर उफाळून राहिला होता

अदबजीच्या टुकमधून पाहिले असता देवविमान अवतरले आहे अशी 'शेठ मोतीशानी टुक' अगर मोतीवसही मोतीशाह शेठनी निर्माण करून जैन इतिहासात आपले नाव नोंदवून ठेवले. तेथे बावन जिनालय आहे कवीनी मोतीशाह शेठ यांच्या वर्णनात्मक कविता केल्या, रास रचले, लेखकांना त्याचे वर्णन करताना शब्द तोकडे पडले.

मोतीशा टुक बांधकाम आणि प्रतिष्ठा महोत्सवासाठी अंदाजे एकोणीस लाख रुपये खर्च झाले त्यानी गुप्तपणे केलेल्या धर्मादायाचे आकडे उपलब्ध नाहीत. जाहीरपणे झालेला धर्मादाय अठ्ठावीस लक्ष रुपयाचा आहे त्यावेळी माणसी मजुरीचे दर चार ते सहा आणे होते

आज मोतीशाह संसारात नाहीत परंतु त्याचे उज्वल चरित्र त्याचे नांव अमर करीत आहे मोतीशाची टुक त्याच्या गौरवगाथेचे प्रतीक आहे

* * *

श्री मृगापुत्र

एकदा श्रमण भगवान महावीर स्वामी पृथ्वीतलने पावन करता मृग नामना गाममा समवसर्या परमात्मानी आज्ञा शिरसावद्य करी गौतमस्वामी भगवान गौचरी माटे नगरमा पधार्या तेओ भगवानना वडा शिष्य हता ज्ञाति ना ब्राह्मण हता, अनेक विद्याओमा पारगत हता, दीक्षा लीधी त्यारथी वव्वे उपवासना पारणें वव्वे उपवासना पचकखाण करता

आजे वे उपवासनु पारणु हतु तेथी तेओ जातेज निर्दोप गौचरी लेवा माटे ३॥ हाथ जमीन जोईने चालता हता के जेथी नाना मोटा कोईपण जीवनी भूले चूके हिसा न थाय गौचरी लई ज्यारे तेओ पाछा फरता हता त्यारे तेमनी नजर एक महान दु खी, वृद्ध पुरुप उपर पडी ए वृद्ध पुरुपनी हालत भलभलाना हृदयमां कमकमाटी पेदा करे तेवी कठण अने दु खी हती मुखपर माखीओ वणवण करी रही हती वळी ते शरीरे कोढीयो हतो अने चक्षुरहित एटले के आधळो हतो तेमज पगले पगले ए स्खलित थतो अने गाढ वेदना भोगवी रह्यो हतो. गौतम स्वामी भगवान आ दु खमय करुणाजनक दृश्य निहाळी घडीभर थभी गया अने विचारमा तन्मय बनी गया अहाहा आ विचारो केवो दु खी छे आवो दु खी माणस आज सुधी मारा जोवामा आव्यो नथी. उपाश्रयमा पधार्या पछी परमात्माने त्रण प्रदक्षणा आपी वदना करी विनयपूर्वक वे हाथ जोडी नतमस्तके तेमणे भगवान महावीर देवने पूछ्यु " भते ! आजे मे एक एवो दु खी वृद्ध पुरुषने निहाळयो के तेना जेवो दु खी पुरुष बीजो कोई भाग्येज हशे ! गणधर भगवत श्री गौतमस्वामीनी वात साभळी भगवान महावीरे जणाव्यु के, गौतम ! ते जे दु खी पुरुषने आजे निहाळेल्यो छे ते ए कई एवो दु खी नथी पण आज नगरमा आथी पण अधिक महादु खी एवो अत्रेना महाराजा विजय अने मृगावती राणीनी कूक्षीए प्रथम जन्मेलो मृगालोढीया नामनो पुत्र छे आ मृगालोगढीयाने जन्मथीज नथी आख, नथी कान, नथी नाक पण ते ते स्थळे मात्र काणाज छे तेने नथी हाथ, नथी पग, फक्त मासनो एक पिंड जोई लो ! एना शरीरमाथी दुर्गंध दुर्गंध सर्यत्र पसरे छे शरीरमाथी लोही अने परु सतत वही रह्यु छे तेने मुख न होवाथी तेनी माता राणी मृगावती राब वगेरे करीने तेना शरीर उपर रेडे छे ते आहार छिद्रो द्वारा अदर प्रवेशे छे अने थोडी वारमा लोही अने परु थई पाछी बहार नीकळे छे तेनी बिभत्स घृणाजनक आकृति भलभलाने कमकमाटी पेदा करे तेवी छे अनेक रोगोथी

घेरायेली काया द्वारा ए भयकर यातना, तीव्र-वेदना अने महादु:ख भोगवी रह्यो छे ज्यारथी ए जन्म्यो छे त्यारथी एने भोयरामा राखवामा आव्यो छे आ बधी हकीकत भगवान महावीर स्वामी ना मुखकमळथी श्रवण करी गौतम स्वामी तेज वखते भगवाननी आज्ञा लई मृगा लोढियाने जोवा माटे राजमहेलमा विजय राजाने त्या पधार्या गणधर भगवत जेवा महापुरुषना पनोता पगला थता कोने आनद न थाय ! गौतम स्वामीने निहाळताज सौना हैया हर्षथी हिलोळ चडया अने स्हेजे बोली जवाय के धन्य भाग्य आज अमारा के कल्पवृक्ष कामधेनु अने चितामणी रत्न करता पण अधिक एवा आपश्रीना पवित्र पाद कमळथी अमारु आगणु आजे पावन बन्यु राणी मृगावती पण अदरना खड माथी बहार आव्या अने सौए गुरुदेवने भावभर्या प्रणाम कया हर्षथी पुलकित बनेली राणी मृगावतीए बे हाथ जोडी अजलिपूर्वक गणधर भगवनने विनवणी करी के फरमावो प्रभु ! शी आज्ञा छे ? आज अचानक केम आपश्रीनु आगमन थयु ? त्यारे श्री गौतम स्वामी भगवान जणाव्यु के मृगावती ! आजे हु अही तमारा पुत्रने जोवा माटे आव्यो छु गौतम स्वामी भगवाननी वात कर्ण गोचर थता मृगावती राणी स्हेजे आश्चर्यमा डूबी गया तरतज मृगावती राणीए पोताना पुत्रोने वस्त्रालकारथी सजी अलकृत करी प्रभुनी समक्ष हाजर कर्या पण गौतम स्वामी भगवाने जणाव्यु राजराणी हु तमारा आ पुत्रोने जोवा माटे नथी आव्यो पण जेने तमे भूमिगृहमा राख्यो छ तेने जोवा माटे हु अही आव्यो छु. भगवतना आ शब्दो श्रवण करता मृगावती राणीना आश्चर्यनो पार न रह्यो कारण के आ पुत्रनी आ वात कोई जाणतु नथी तद्न गुप्त राखवामा आवी छे, तेओश्रीए केवी रीते जाण्यु ? मृगावती राणीने भारे अचंबो थयो. त्यारे भगवान गौतम स्वामीए खूलासो कर्यो के महाराणी ! एमा आश्चर्यनु काईज कारण नथी देवाधिदेव सर्वज्ञ भगवत महावीर स्वामी साक्षात विराजता होय, एमना अलौकिक ज्ञान आगळ शु छुपु रही शके ! परमात्मा तो त्रिकाळवेत्ता होय छे अने त्रणे काळना ज्ञाता जाणकार होय छे.

तरतज मृगावती राणीए भगवतने विनती करी के आप वस्त्रथी मुख बाधी लो, कारणके भोयरामा रहेला मारा ए पूत्रना शरीरमाथी असहृय दुर्गंध प्रसरे छे, आटली वात थया पछी राणी मृगावतीए एक नानी हाथगाडीमा भोजन सामग्री लई चालवा माड्यु, भोयराना द्वार उघाडी अदर प्रवेश कर्यो गौतम स्वामी भगवान पण पाछळ पाछळ जता हता अने तेमणे पण भूमि गृहमा प्रवेश कर्यो मृगा लोढियानी महादुखी परिस्थिति निहाळता गौतम स्वामी भगवान कर्म विपाकने विचारवा लाग्या तेमना हृदयमा उडी व्यथा-वेदना उद्‌भवी अतरमा कमकमाटी छूटी अने हैयामा पारावार दु:ख थयु अ हा हा ! आ केवो भयकर दु:खी छे ! मृगापुत्र जन्मथीज नपुसक हतो, बहेरो हतो अने मुगो हता आधळो अने कोढियो हतो दु:सह वेदना भोगवी रह्यो हतो शरीरनी धमनीओमाथी सतत लोही अने परु वही रह्यु हतु जाणे साक्षात दु:खमूर्ति जोईलो !

राणी मृगावतीए विनयपूर्वक बे हाथ जोडी गौतम स्वामी भगवानने पूछ्यु, भते ! कथा कर्मना उदये अही आ जीव नारकीना जेवी घोर वेदना भोगवी रह्यो छे ?

चार ज्ञानना धणी गौतम स्वामी भगवान ज्ञानथी जाणीने एना पूर्वभवनु वर्णन करता राणी मृगावतीने जणावे छे के मृगावती ! पूर्व जन्ममा आ जीव शतद्वार नामना नगरमा

धनपति नामनो राजा हतो अने ए राजवीनो अकखाई राठोड नामनो एक माडलिक हतो ते राठोडनो जीवज तमारो पुत्र छे, आ अकखाई राठोड ५०० गामनो अधिपति हतो साते व्यसनमा (दारु, मास, माटी, शिकार, परस्त्री सेवन, वेश्या गमन अने जुगार) ए मगगुल हतो तेमज प्रजाने रजाडवामा एणे बाकी नहोतु राख्यु आकरा करवेरा नाखी प्रजाने ए पीडी रह्यो हतो तेमज लोकोना नाक-कान वगेरे अगोपांग कापी नाखी परेशान करतो हतो आवा घोर पापकर्मनु परिणाम आजे एज जन्ममा उदयमा आव्यु होय तेम ते अकखाई राठोडना शरीरमा सोळ सोळ भयकर व्याधि-रोग उत्पन्न थया जवर दाह, खासी, उदरशूळ भगंदर, अर्ष, अजीर्ण नेत्रभ्रम, मुखशोप, अन्न द्वेप, नेत्रपीडा, कर्ण पीडा, खूजली, जलोदर अने कोढ आवा प्राणघातक अनेक रोगोथी एनी काया घेराई गई

माटेज ज्ञानीओनु कथन छेके दुष्ट दुर्जन, पापी, क्रूर, अने अनाचार जेवी अधम प्रवृत्ति करनारा पुरुषोने तेज जन्ममा माठा फळ भोगववा पडे छे माटे ज्ञानीओ कहे छे के महानुभावो ! ' हसता बाध्या कर्म जे रोता पण नवि छूटे रे " हसीहसीने बाधेला ए कर्मो हजारो वर्षो सुधी भोगवता-रडता-रडता पण नहीं छूटे, पछी माथा कुटे कई नही वळे माटे प्रथमथीज कोईपण कार्य करता पहेला के पगलु भरता विचार करो

गौतमस्वामी भगवान मृगावती राणीने कहे छे हे मृगावती ! आ अकखाई राठोडे क्रोध, मान, माया अने लोभमा मगगुल बनी विषय विकारमा पागल बनी अनेक अधम कृत्यो आचर्या हता आ रीते जीवनभर तेणे घोर पापकर्मो कर्या हता ते वखते तेनु आयुष्य २५० वर्षनु हतु. आयुष्य पूर्ण थये घोर पापकर्मोना प्रतापे त्याथी ए मृत्यु पामी प्रथम नारकीमा उत्पन्न थयो नारकीना सात विभागो छे त्या अत्यत दुःख भोगवी ए अकखाई राठोड तमारी कुक्षिजे उत्पन्न थयो छे ३२ वर्ष सुधी आवी वेदना भोगवी अहीथी मृत्यु पामी सिहनो जन्म लेशे, त्याथी नोळिया तरीके जन्मशे, त्याथी बीजी नारकीमा पेदा थशे वच्चे वच्चे एक जनावरनो जन्म पामशे अने २-३-४-५-६ अने सातमी नारकीमा उत्पन्न थशे नारकीनी एक क्षण मात्र पण भयकर दुःख आपनारी होय छे त्याथी जुदी जुदी योनिमा, गतिओमा परिभ्रमण करता अेनो आरो नहि आवे असख्यात काळ पछी अकाम निर्जरा द्वारा कर्मथी कइक हलको थई प्रतिष्ठानपुर नामना नगरमा एक धनाढयने त्या पुत्रपणे उत्पन्न थशे त्या तेने जैन साधु महात्मा-नो समागम थशे त्याथी पाछो मनुष्य जन्म मेळवी अने थोडा वखत पछी मोक्षमा जशे गौतम स्वामी भगवानना मुखथी पोताना पुत्र मृगालोढियानी पूर्वजन्मनी वितककथा साभळी राणी मृगावती स्तब्ध थइ गया अने कर्मनी अपारलीलानो विचार करवा लाग्या गणधर भगवत त्याथी पाछा फर्या

आ कथानक करेला कुकर्मोना केवां कडवा फळ, केटला काळ सुधी आत्माने भोगववा पडे छे, ते आपणने कही जाय छे माटे कर्म करता पहेलां विचार करो कर्मने शरम नथी जे करशे तेने अवश्य भोगववा पडशे, अेवु नथी के "भीम खाय अने शकुनि हगी जाय " कर्म कोई करे अने भोगववा बीजाने पडे अेम नथी अेम होय तो कर्म करता कोई अटके नहि पण कर्या कर्म पोतानेज भोगववा पडे छे ए याद राखो अने नोधपोथीमा नोधी ल्यो

" कडाण कम्माणनत्थि मोक्खो "
'कृत कर्म क्षयो नास्ति'

श्री कुंभोजगिरी तीर्थाच्या परिसरातील आणि इतर काहीं जैन श्वेतांबर मूर्तीपूजक संघांचा परिचय

सकलन :— डॉ. रविन्द्र रा. दोसी, निपाणी
M A. Ph. D
(उप–प्राचार्य, देवचद कॉलेज, अर्जुननगर)

श्री कुभोजगिरी तीर्थ शताव्दी महोत्सव ग्रथ तयार होत असताना तीर्थाच्या परिसरातील व इतर जैन श्वे मू सघांचा परिचय करून देण्याची कल्पना पुढे आली माहिती मिळविण्यासाठी एक प्रश्नावली ठिकठिकाणी पाठविण्यात आली स्मरणपत्रे पाठवूनहि जेवढी माहिती आली ती या ठिकाणी सकलित केलेली आहे काही सघानी माहिती पाठविलीच नाही तर अनेक सघाकडून आलेली माहिती अपुरी होती. या गोष्टीचा येथे उल्लेख केल्यास परिचय वर्णनातील त्रोटकपणाचा उलगडा होईल सोईसाठीं गावाची माडणी जिल्हानिहाय करून दोन्हीचाहि क्रम अकारविल्हे लावण्यात आला आहे महाराष्ट्र आणि म्हैसूर राज्यातील सघ परिचय हा उपक्रम दक्षिण भारतात प्रथमच होय

प्रत्येक सघामध्ये चाललेल्या धार्मिक, शैक्षणिक व सामाजिक कार्याची, प्रवृत्तीची नोद सघाकडे असावीच प्रत्येक संघानें प्रतिवर्षी आपल्या साधर्मी बंधूची शिरगणती करून, तेथील सर्व क्षेत्रातील कार्याचा वार्षिक अहवाल तयार करणे योग्य होईल असे आवर्जून सुचवावेसे वाटते

या उपक्रमामुळे प्रत्येक सघाला ठिकठिकाणच्या सघाची सर्वागीण कल्पना उपलब्ध होऊन एकदर समाजाचें चित्रही निर्माण होईल

* * * या लेखांत 'स' अगर सवत' हा शब्द विक्रम सवत यासाठीं वापरला आहे

सरकारी रीत्या दर दहा वर्षानी जी शिरगणती होते त्यात धर्म या सदरांत आपल्या समाजाने 'जैन श्वे मू' व इतर फिरक्यानी आपापले पंथ लिहावयास लावणे आपले कर्तव्य होय

१. जिल्हा अहमदनगर

अहमदनगर.—अदाजे दीड लाख लोकसख्या असलेल्या या ऐतिहासिक शहरात श्वे मू गुजराती व राजस्थानी श्रावक समाजाचो ७७ घरे असून ते कापड, सराफा, अडत वगैरे धद्यात आहेत येथे दोन शिखरबद जिनालये, व दोन उपाश्रय आहेत पाठशाळा चालू आहे

२. जिल्हा उस्मानाबाद (महाराष्ट्र)

लातूर– (तालुका लातूर)

भुसार मालाची मोठी बाजारपेठ म्हणून प्रसिद्धीस आलेल्या या शहराची लोकसख्या ५० हजार आहे जैन श्वे श्रावक सख्या ३०० आहे सवत २००० या वर्षी श्री शातिनाथ प्रभू मदिराची स्थापना झाली ते शिखरबध करावयाचे बाधकाम चालू आहे येथे एक उपाश्रय आहे इ सन १९६० पासून पाठशाळा चालू असून ४५ मुले आणि मुली धार्मिक अध्ययन करतात

३. जिल्हा कोल्हापूर–महाराष्ट्र

१. **इचलकरजी** (तालुका हातकणगले)

दक्षिण–मध्य (S C Rly) रेलवेच्या मिरज कोल्हापूर लाईनवरील हातकणगले रेल्वे स्टेशनपासून सहा मैलावर हे गाव असून येथील लोकसख्या पाउण लाखावर आहे पातळे आणि कापड याचे उत्पादन हा येथील प्रमुख धदा असून हे 'महाराष्ट्राचे मॅचेस्टर' असे ख्याति पावले आहे. श्रावक समाजाची सख्या ६०० असून ते सर्व प्रामुख्याने व्यापारी क्षेत्रात आहेत सर्व समाज धर्मपरायण व एकमताने वागणारा आहे

येथे श्री मनमोहन पार्श्वनाथ प्रभूचे दुमजली मदिर गुजरी पेठेत असून, शेजारीच उपाश्रय आहे. या मदिराची स्थापना स १९८० मध्ये झाली आहे स २०२५ मध्ये येथे पाठशाळा सुरु झाली असून धार्मिक अध्ययनासाठी १०० मुलामुलीची उपस्थिती असते

श्री मनमोहन पार्श्वनाथ मदिर (इचलकरजी)

येथील 'माळ भाग' येथे शेठ कृष्णचद उर्फ अमीचद भाइचद शाह, लाटकर यानी श्री वासूपूज्य भगवताचे एक दुमजली गृहमदिर स २०२४ मध्ये स्थापन केले आहे

श्री कुभोज तीर्थ सस्थापक फत्तेचद शेठजीचे वारस श्री गणपतलाल केशवलाल शाह माळ भाग याचे घरी एक अतिप्राचीन श्री शातिनाथ भगवताची धातूची प्रतिमा आहे

समाजाच्या कामासाठी येथे अद्यावत सर्व सोयीनी युक्त एक पचाचा वाडा आहे

हातकणंगले रेल्वे स्टेशन जवळच एस टी मोटार स्टँड आहे तेथून उत्तरेस ४ मैलावर श्री कुभोजगिरी तीर्थ आहे. कोल्हापूर, सागली, इचलकरजी, पेठ वडगाव इत्यादीकडून येणाऱ्या या तीर्थाच्या यात्रेकरूना हातकणगले स्टँड समोरील रस्त्यानेंच यावे लागते

२. कुरुंदवाड (तालुका–शिरोळ)

जयसिंगपूरपासून सात मैलावर कुरुंदवाड हे गाव पंचगंगा आणि कृष्णा नदीच्या संगमाजवळ वसलेले आहे लोकसंख्या पंधरा हजार असून श्वे समाजाची संख्या ७५ आहे व्यापार हा प्रमुख व्यवसाय आहे संवत १९६७ च्या माघ शु॥ ५ ला श्री चिंतामणी पार्श्वनाथ प्रभूच्या एका मनोहर मंदिराची प्रतिष्ठा झाली येथे एक उपाश्रय आहे

३. कोडोली तालुका पन्हाळा

दहा हजार लोकसंख्येच्या या गावात श्वे. श्रावकांची संख्या १० आहे या गावानजिकच वारणानगर सहकारी साखर कारखाना आहे

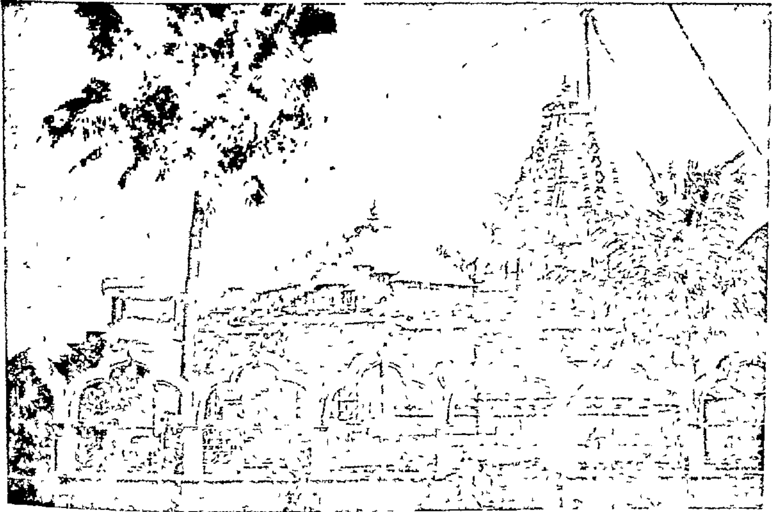
४ कोल्हापूर

दक्षिण महाराष्ट्रातील एक विख्यात शहर–दक्षिणची काशी–छत्रपती घराण्याची राजधानी गुळाची प्रख्यात बाजार पेठ, विविधकला आणि सर्व प्रकारच्या शिक्षणाचे केंद्र–येथे शिवाजी विद्यापीठ स्थापन झाले आहे पंचगंगा नदीच्या तीरावर असलेल्या या करवीर नगरींत श्री अंबाबाईचे सुप्रसिद्ध देवस्थान आहे शहर प्रेक्षणीय आहे. येथील लोकसंख्या तीन लाख असून जैन श्वेतांबर मू समाजाच्या सोईने ते लक्ष्मीपुरी, शाहुपुरी व गुजरी अशा तीन संघात विभागलेले आहे येथे राजस्थानी आणि गुजराती समाजाची ३०० घरे असून कापड, सराफी, अडत धंदा असा त्यांचा प्रमुख व्यवसाय आहे येथील सर्व संघ धर्मपरायण व धार्मिक कार्यात पुढाकार घेणारे आहेत

(अ) लक्ष्मीपुरी जैन श्वे संघ

येथील संघाचा परिचय करून द्यावयाचा तर

श्री मुनिसुव्रत मंदीर, लक्ष्मीपुरी

तेथील श्री मुनिमुव्रत जिनप्रासादाचीच ओळख करून घ्यावी लागते

पू पा सिद्धातमहोदधि आ श्री प्रेमसूरीश्वरजी म व त्याचे पट्टधर पू पा व्याख्यान वाचस्पति आ श्री रामचद्रसूरीश्वरजी म आपल्या विशाल शिष्यप्रशिष्यासह दक्षिण महाराष्ट्रात आल्यापासून सर्वत्र धर्मभावनेची ज्योत तेवती झाली. स १९९६ या वर्षी ते कोल्हापुरी आले येथील श्रावकानी स्वत साठी विशाल बगले उभारले आहेत परतु सम्यग्दर्शनदायक एकहि जिनमदिर नसावे याबद्दल त्यानी विवेचन केले पूज्यश्रीच्या वैराग्यमय व्याख्यान उपदेशाने भारावून गेलेल्या श्रावक समाजापैकी सर्वशेठश्री बाबुभाई परमार, हुकमीचद डुगाजी राठोड, हिंदुमलजी राठोड, आणि साकळचद दौलाजी गाधी यानी आपल्या खर्चाने एक शिल्पकलामय, रमणीय, आबू देलवाडा येथील मदिराची आठवण करून देणारा प्रासाद बाधून तेथे बिसावे तीर्थपति श्री मुनिसुव्रत स्वामि याची स्थापना करावयाची, त्या निमित्ताने अजनशलाका, प्रतिष्ठा महोत्सव करावयाचा ठरविले हे सर्व काम पौष वद्य १ स १९९६ ते स १९९७ फाल्गुण शु।। ३ या चौदा महिन्यात करावयाचे होते जागा मिळविण्यापासून सुरुवात व्हावयाची होती

सर्व प्रजाजनावर पुत्रतुल्य भाव ठेवणारे कोल्हापूर सस्थानचे नरेश श्रीमद् राजाराम महाराजानी लक्ष्मीपुरीतील मोक्याची जागा अल्प किमतीत दिली—अहमदावाद येथील शेठ चिमणलालभाई कडिआ यांच्या मार्गदर्शनाखाली भगवानदास मिस्त्रीमार्फत ज्या बांधकामाचे जोडकाम दिसणार नाही अशा कलामय वास्तूचे काम अहर्निश चालू झाले. छत्रपति महाराजाच्या स्वाऱ्या हे काम पाहण्यास अधुन मधून येत असत दरम्यानच्या काळात महाराजाचे निधन झाले बाधकाम पूर्ण होत आले होते प्रजाजनावर दुःखाचा डोगर कोसळला होता परतु पू मातोश्री ताराबाई महाराणीसाहेब व त्या वेळचे दिवाण मा सुर्वेसाहेब याच्याहि नजरेसमोर हा प्रासाद होताच त्यानी ठरलेल्या मुहूर्तावर कार्य पुरे करण्याची अनुज्ञा दिली. राजचिन्ह सोडून बाकी दरबारी साहाय्य देऊ केले

बाधकाम पुरे झाले गुजरी, शाहुपुरी लक्ष्मीपुरी येथील सघानी एकत्रित येऊन हा धर्म उत्सव उमगाने व अप्रतिम असा करावयाचे ठरविले राजाराम नगर, ताराबाई उद्यान अशी आपल्या राजघराण्यातील मडळीची नावे देऊन कामास प्रारभ झाला अष्टान्हिका महोत्सवसह शातिस्नात्रपूर्वक अजनशलाका व प्रतिष्ठा महोत्सव करावयाचे ठरले पू पा आ प्रेमसूरीश्वरजी म आणि पू पा आ रामचद्रसूरीश्वराजी म व त्याचा शिष्यसमूह याच्या निश्रेत प्रात परप्रातातून आलेल्या श्रावक श्रेष्ठिवर्याच्या सानिध्यात विधिविधानासह उत्सव होऊन ठरलेल्या फाल्गुण शु।। ३ दिवशीं विमानातून पुष्पवृष्टि करून प्रतिष्ठा महोत्सव सपन्न झाला येथील कैद्याना सघामार्फत मिष्टान्नाचे जेवण देण्यात आले शाहुपुरी सघाने मदिर उभारणाऱ्या श्रावक चतुष्ठयाना मानपत्र दिले या समयास मदिर उभारणारे चार श्रावक श्रेष्ठि, शेलाजी वन्नाजी सघवी व इतर श्रावकवर्गाने विपुल साहाय्य करून ही सस्था स्थिर पायावर उभी केली

या मदिराच्या बाजूसच मनसतुष्ट प्रासाद नामक उपाश्रय, वर्धमान तप आयाबिल खाते जितराज ग्रथ भाडार असून पाठशाळा चालू

आहे धर्मकार्यार्थ लागणारी सर्व उपकरणे येथे उपलब्ध आहेत श्री आत्मानद जैन सेवा समिती ही सघटना या सस्थेची व्यवस्था पहाते श्री कुभोजगिरी तीर्थाचे कोल्हापूर येथील ऑफिस येथेच आहे

या निमित्ताने जे श्रेष्ठिवर्य येथे आले त्यापैकी शेठ माणेकलाल चुनिलाल मुबई यानी श्री कुभोजगिरी तळेटी धर्मशाळेस सक्रिय उत्तेजन दिले.

लक्ष्मीपुरी सघातील शेठ शेलाजी वनाजी सघवी (श्री सभवनाथ भगवान) आणि शेठ बाबुभाई परमार (श्री मुनिसुव्रत स्वामी) व शेठ जिमराज हिदुमल राठोड (श्री शातिनाथ भगवान) याची तीन दर्शनीय गृहमदिरे आहेत

(ब) गुजरी संघ

गुजरी नावाने सबोधल्या जाणाऱ्या या सराफ बाजारात पूर्वीपासून धातूची प्रतिमाजी

श्री सभवनाथ मंदीर, गुजरी पेठ, कोल्हापूर

श्वे. श्रावक समाज संख्या २११ आहे. धान्य व्यापार मोठा चालतो. श्रावक गण सराफी, कापड, भांडी या व्यापारात प्रामुख्याने आहे. येथे दोनमजली श्री शान्तिनाथ मंदिर शिखरबद्ध असून त्याची प्रतिष्ठा माघ शु॥ १० स १९६९ ला झाली तळमजल्यावर श्री सुमतिनाथ, धर्मनाथ, शीतलनाथ, नेमीनाथ भगवंताच्या मूर्ती असून दुमजल्यावर शिखरात चंद्रप्रभु, धर्मनाथ आणि मुनिसुव्रत प्रभूंच्या मूर्ती स्थानापन्न आहेत या सर्व प्रतिमा संगमरवरी असून सम्राट संप्रति महाराजाच्या काळातील आहेत त्यावर तसे शिलालेख आहेत मंदिराची बांधणी सन वेधून घेते एक सुंदर उपाश्रयहि आहे पुण्याहून कोल्हापुरास जाताना अगर श्री कुंभोजगिरीतीर्थास जाताना साधुसाध्वी महाराजांचे येथे वास्तव्य होत असते सर्व श्रावक वर्ग धर्मपरायण व सुसंस्कृत आहे

१२. शिरोली पुलाची (तालुका हातकणगले)

सात हजार लोकसंख्या असलेल्या या गावी श्रावक संख्या ८० आहे श्री आदीश्वर भगवान विराजित एक टुमदार मंदिर असून त्याचा प्रतिष्ठा महोत्सव फाल्गुण शु॥ ११ स २०१८ ता १६।३।१९६२ रोजी झाला त्याशिवाय श्री पार्श्वनाथ भगवन्ताची प्रतिमा असलेले एक गृह-मंदिर येथे आहे

१३ हसूर चपू (तालुका गडहिंग्लज)

गावाची लोकसंख्या २ हजार त्यात जैन श्वे श्रावक संख्या दहा आहे येथे श्री प्रकाश नागचंद शाह यांचे एक गृहमंदिर आहे

४ पुणे जिल्हा (महाराष्ट्र)

१. आळदी स्टेशन (दक्षिण मध्य रेल्वे)

रेल्वेच्या पुणे–बंगलोर लाइनवर हे स्टेशन असून तेथून एक मैलावर हे गाव आहे स्टेशन-जवळच सोनगड नामक एक प्रसिद्ध किल्ला डोंगरावर आहे आपल्या समाजाची चार घरे येथे आहेत.

२ ओतूर येथे आपल्या समाजाची २० घरे आहेत ते सर्व व्यापारव्यवसायी आहेत स. २००८ साली प पू प प्रवीण विजयजी गणि-वर्य, युवकजन प्रतिबोधक महिमासपन्न महिमा-विजयजी महाराज यांच्या प्रेरणेने व निश्रेत दुमजली जिनमंदिराची उभारणी झाली येथे एक उपाश्रय आहे

३ खेड (जिल्हा पुणे) पुणे–नाशिक रस्त्या-वरील या गावची लोकसंख्या ५००० असून श्रावकांची ८ घरे आहेत येथे एक उपाश्रय आहे

४ घोटनदी (तालुका शिरूर) या गावची लोकसंख्या ६११५ असून आपल्या समाजाची ३० घरे आहेत. येथे श्री मुनिसुव्रतस्वामींचे शिखरबद्ध मंदिर असून त्याचा प्रतिष्ठा महोत्सव पू पा आ. यशोदेवसूरीश्वरजी महाराजाच्या निश्रेत वैशाख शु॥ ७ स २०२५ गुरुवार दि २८ एप्रील १९६९ रोजी झाला येथे दोन उपाश्रय आहेत

५. घोडेगांव (ता. आंबेगाव) दहाहजार लोकसंख्येच्या या गावी आपल्या समाजाची संख्या २०० आहे श्री संभवनाथ भगवानांचे शिखरबद्ध मंदिर असून त्याची प्रतिष्ठा माघ शु॥ ९, स. १९८५ ला झाली येथे एक उपाश्रय

आहे पू. ललित विजयजी महाराज दीक्षापूर्व-स्थितीत येथीलच होत

६. **चाकण** (ता हवेली) २५०० लोक-वस्तीच्या या गाली श्रावकसख्या ४० आहे येथे एक ऐतिहासिक शिखरबद जिनालय असून एक उपाश्रय आहे.

७. **जुन्नर** (ता जुन्नर) गावातील लोक-सख्या १५ हजार असून गुजराती, राजस्थानी श्रावकाचीं सख्या दोनशे आहे या ठिकाणी अडीचशे वर्षापूर्वीचे श्री शातीनाथ मदिर आणि शभर वर्षापूर्वीचे श्री अमीझरा पार्श्वनाथ मदिर अशी दोन शिखरबद मदिरे आहेत दोन उपाश्रय आहेत धार्मिक शिक्षण देणारी पाठ-शाळा गेली पन्नास वर्षे चालु आहे तेथे हल्ली साठ मुलेमुली शिक्षण घेतात श्रावक समाज प्रामुख्याने व्यापारी असून धर्मरत आणि समाज कार्यात लक्ष घालणारा आहे येथे अखिल भारतीय जैन श्वेताबर कॉन्फरन्सचे अधिवेशन पन्नास वर्षापूर्वी भरले होते येथे श्री महाराष्ट्रीय जैन विद्याभुवन हे वसतीगृह असून तेथे शभर मुलाची सोय आहे येथे मुलाच्या व्यावहारिक शारीरिक, शिक्षणाबरोबरच धार्मिक शिक्षणाकडे तत्परतेने लक्ष पुरविले जाते या वसतीगृहाने विकासाची वाटचाल चालू केली आहे छत्रपती शिवाजी महाराजाचा जन्म शिवनेरी किल्यात झाला त्याच्या पायथ्याशी हे गाव आहे

८. **तळेगाव** (दाभाडे) (ता मावळ) पुणे-मुबई रेल्वे लाइनवर हे स्टेशन आहे स्टेशनवर नवीन वसाहत आहे येथे ताराचद भेरुजी याचे गृहमदिर आहे येथून एक मैलावर तळेगाव हे गाव असून घोरवाडी रेल्वे स्टेशन पासून ते फक्त दोन फर्लांगावर आहे येथील लोकसख्या पधरा हजार असून, गुजराती व राजस्थानी श्रावकसख्या पाचशे आहे त्याचा शेती व व्यापार असा व्यवसाय आहे बाजार पेठेत श्री जिराउला पार्श्वनाथाचे एक दुमजली शिखरबद मदिर वैशाख शु।। १० स १९६४ ला प्रतिष्ठा झालेले आहे एक उपाश्रय आहे

९ तळेगाव ढमढेरे (तालुका शिरूर)

पुणे–अहमदनगर रस्त्यावरील १५०० वस्तीच्या या गावात श्रावक सख्या ४०० आहे व्यापार व शेती असा त्याचा व्यवसाय आहे मेन रोडवर श्री सुपार्श्वनाथाचे दुमजली एक शिखरबद जिनालय आहे येथे १७ जिन प्रतिमा असून मणिभद्रजी आदी मुर्ती आहेत. या मदि-राची प्रतिष्ठापना माघ शु।। १३ स १८९२ (सन १८३६) ला झाली येथे एक उपाश्रय आहे सन १९४४ पासुन येथे पाठशाळा सुरू असुन ४५ मुले मुली तेथे शिक्षण घेतात

१० देहू रोड (ता. हवेली) पुणे–मुबई रेल्वे लाइनवर हे स्टेशन असून स्टेशनवर २०,००० वस्तीची नवीन वसाहत झालेली आहे येथे गुजराती व राजस्थानी श्रावकाची १० घरे असून दोन गृहमदिरे आहेत श्री पार्श्वनाथ ट्रस्टच्या वतीने श्री पार्श्वनाथ गृहमदिर स २००३ ला स्थापन झाले व श्वेताबर ट्रस्टच्या वतीने श्री विमलनाथ गृहमदिर २६–४–६१ ला स्थापन झाले

येथून ४ मैलावर देहू हे गाव इद्रायणी नदीच्या तीरावर असून सत तुकारामाची ही भूमी होय १२५ वर्षापूर्वी प्रतिष्ठा झालेले १३ वे तीर्थपती श्री विमलनाथ प्रभूचे जिनालय आहे

पुणे शहर आणि त्याचा उपनगर विभाग यांचे संकलन या लेखानंतर शेवटी देण्यात आले आहे

११ मंचर (ता आंबेगाव) पुणे–नाशिक मोटार मार्गावरील १०,००० लोकसख्येच्या या गावात श्रावक सख्या २२५ आहे ते व्यापार व्यवसाय करतात येथे मूळनायक श्री सुमतिनाथ भगवनाचे शिखरबद्ध मदिर वैशाख शु॥३ स १९६० ला स्थापन झालेले आहे दोन उपाश्रय आहेत येथे पू महिमासपन्न महिमा विजयजी महाराजाच्या उपदेशाने स २००८ मध्ये श्री लब्धिप्रवीणमहिमा जैन पाठशाळा सुरु झाली तेथे तीस विद्यार्थी धार्मिक अध्ययन करतात या गावाचा विशेष असा की, येथे बहुसख्य मुस्लीम समाज आहे तो येथे वारवार येणाऱ्या सवेगी साधुजनाच्या सपर्कात येतो व त्यायोगे कित्येकानी मासाहार त्यागाची व्रते घेतलेली आहेत.

१२ यवत (ता दौंड) पुणे–सोलापूर रेल्वेलाईनवर हे स्टेशन आणि गाव असून येथील लोकसख्या ५००० आहे येथे बाजार फार मोठ्या प्रमाणात भरतो येथे भुलेश्वर महादेवाचे स्थान प्रसिद्ध आहे येथे श्रावकाची १० घरे असून ते शेती, व्यापार करतात १६ वे तीर्थपति श्री शातिनाथ प्रभूचे शिखरबद्ध जिनालय असून एक उपाश्रय आहे

१३ सगमनेर (जि अहमदनगर) प्रवरा नदीच्या तीरावर वसलेल्या या शहराची लोकसख्या २०००० आहे श्रावकाची सख्या ३०० आहे ते व्यापारव्यवसायी आहेत येथे एक शिखरबद्ध जिनालय असून त्यात प्रवरा नदीतून मिळालेली अमीझरा पार्श्वनाथाची एक रमणीय मूर्तीहि आहे एक उपाश्रय आहे पाठशाळा आहे

१४ सुपा (ता. बारामती) ६००० वस्तीचे गाव छत्रपती श्री शिवाजी महाराजांच्या वेळीं हे परगण्याचे गाव होते येथे श्वे मूर्तीपूजक श्रावकांची सख्या ७५ असून त्याचा व्यापार व शेती असा व्यवसाय आहे श्री कुंथुनाथ भगवताचे जिनालय असून, एक उपाश्रय आहे

१५. शिणोली (ता आवेगाव) पस्तीस हजार सख्येच्या या गावी आपल्या समाजाची सख्या ४५ आहे येथे स १८९० मध्ये झालेले श्री गोडीजी पार्श्वनाथ मदिर असून, एक उपाश्रयहि आहे

५. जिल्हा बेळगांव (म्हैसुर राज्य)

१ उगार बुद्रुक (ता अथणी) ५५०० वस्तीच्या गावात श्रावक सख्या ५१ आहे

२ एकसंबा (ता चिकोडी) चिकोडीपासून सात मैलावर असलेल्या या गावाची लोकसख्या १० हजार आहे हल्ली येथे श्वे मू श्रावकाची चार घरे आहेत श्री वासूपूज्य स्वामीचे शिखरबद्ध दुमजली रमणीय मदिर आहे या मदिराची प्रतिष्ठापना स १९६४ च्या माघ महिन्यात झाली त्यावेळी मूर्तीस्थापना कोल्हापूर निवासी स्व पानाचद मोतीचद शाह याच्या हस्ते झाली व ध्वजा दडाचा चढावा स्व भिमलाल माणिकचद मेहता यानी घेतला होता त्यानतर निपाणीनिवासी श्री दत्तात्रय गणपतलाल कोठडिया, जत्राटकर यानी आपल्या पत्नी स्व सौ चपाबाई याच्या स्मृतिप्रित्यर्थ रु सात हजार खर्च करुन फाल्गुण शु॥ १० स २०१८ रोजी जीर्णोन्सव करविला त्यानतर या मदिराला ‘चपापति विहार’ असे सबोधिले जाते.

स्व रेवचंद तुळजाराम शाह निपाणी याच्या प्रयत्नाने श्री दक्षिण महाराष्ट्र जैन श्वे प्रातिक परिषदेची स्थापना व पहिले अधिवेशन ११, १२, १३, जून १९२१ या दिवशी येथेच झाले. त्याचे अध्यक्षस्थान स्व प फत्तेचद कर्पूरचद लालन यानी भूपविले होते या अधिवेशनाला जोडूनच महिला परिषद झाली सागली येथे सन १९१५ मध्ये स्थापन झालेले श्री जैन श्वेतावर विद्यार्थी वसतिगृह पुढे या परिषदेकडे सोपविण्यात आले या परिपदेचे एक अधिवेशन १९२८ साली श्री कुभोजगिरी तीर्थावर काशीचे यतिश्री हिराचदजी महाराज याच्या अध्यक्षते-खाली झाले होते एकसबा येथे एक पचाचा वाडा आहे

३ कणंगले (ता. हुकेरी) पुणे बगलोर हम-रस्त्यावर श्री स्तवनिधी डोगराच्या पायथ्यास रस्त्यालगत असलेल्या ५ हजार वस्तीच्या या गावात श्रावकश्राविकाची सख्या ४० आहे श्री दिपचद बापूचद शाह याचे स २००२ मध्ये स्थापन झालेले गृहमदिर असून श्री सुविधीनाथ प्रभूची धातूची प्रतिमा तेथे आहे

४ खानापूर (जि. बेळगाव)

पुणे बगलोर हमरस्त्यावर निपाणीपासून बेळगावकडे २१ मैलावर असलेल्या या गावात श्रावकाची घरे पाच आहेत परतु सर्वजण धर्म-परायण असून धार्मिक उत्सव होतात आणि तपाराधानात नेहमीच ते सहभागी होतात पू पा आ विजयरामचद्र सूरीश्वरजी महाराज आपला हुबळी येथील चातुर्मास पुरा करून सवत १९९७ ला कोल्हापूराकडे जाताना त्यानी आपले नूतन शिष्य पू महाप्रभ वि म याना वडी दीक्षा येथेच दिली येथील दोसी जिवराज मगनचद याच्या कुटुबातील कु आक्काताई आणि कु इदुबाई यानी स २०१३ मध्ये सवेगी दीक्षा घेतली आहे येथील एकूण एक श्रावक श्राविकानी अठ्ठाई, सोळा उपवास वर्धमान तप अशा तपतपश्चर्या केलेल्या आहेत, करीत आहेत प्रत्येक घर धार्मिक आचार विचाराची शाळा बनलेले आहे

येथे श्री नमिनाथ भगवताची प्रतिमा अस-लेले एक गृहमदिर आहे

काही वर्षापूर्वी येथील मदिरातील जिन-मूर्तीची चोरी झाली तेव्हा ती मूर्ती मिळेपर्यत घरोघरी आयबिलतप सुरू झाले एक वर्षाने त्या मूर्ती मिळाल्या तप, श्रद्धा व उच्च भावनेचा हा साक्षात्कार होय.

५ गोकाक (ता. गोकाक) सदर्न सेट्रल रेल्वेच्या गोकाक स्टेशनपासून अगर पुणे बग-लोर रस्त्यावरील सकेश्वर पासून गोकाक येथे जाता येते घटप्रभा नदीच्या तीरावर गोकाक असून नदीचा धवधवा व झुलता पूल पहाण्या-सारखा आहे तेथे एक सुताची गिरणी आहे बत्तीस हजार लोकवस्तीच्या या गावात श्राव-काची सख्या २५१ आहे येथे सवत २०११ वर्षी गृहमदीर स्थापन झाले पुढे स २०२२ या वर्षी पू प रजन वि गणिवर्य आदीच्या निश्रेत प्रतिष्ठा महोत्सव झाला मूळ नायक श्री नेमिनाथ भगवान व त्याच्या उजव्या बाजूस ऋषभदेव भगवान आणि डाव्या बाजूस श्री महावीर स्वामि याच्या प्रतिमा विराजमान आहेत एक उपाश्रय आहे स २०२४ पासून पाठशाळा सुरू झाली असून एकतीस विद्यार्थी धार्मिक पाठ घेतात श्रावकजनाचा व्यवसाय सराफी, सूत, भुसार इत्यादीचा व्यापार आहे

६ चिकोडी (ता. चिकोडी) लोकसख्या अठरा हजार श्रावकांच्या १२ कुटुबात ७०

सख्या आहे सन १९४९ मध्ये श्री विमलनाथ भगवानाचे एक गृहमदिर स्थापन झाले आहे श्रावकाचा व्यवसाय व्यापार आहे

७ जुगुळ (**ता. अथणी**) सुमारे ४८०० लोकवस्तीच्या या गावात श्वे श्रावक सख्या २० आहे श्री आदिनाथ भगवानाची दोन जिनमदिरे असून एकाची स्थापना ई सन १९१३ मध्ये व दुसऱ्याची ई सन १९५८ मध्ये झाली शिवाय एक गृहमदिर आहे एक उपाश्रय आहे श्रावकजन व्यापार व्यवसायी आहेत

८ नवलिहाळ (**ता चिकोडी**) निपाणीहून चिकोडीकडे जाण्याच्या रस्त्यावर कोथळी या गावापासून पश्चिमेस दोन मैलावर या गावात लोकसख्या २०६८ आहे श्रावक सख्या १३ आहे

९ निपाणी (**ता चिकोडी**) कोल्हापूर पासून बेळगाव मार्गावर हे शहर २५ मैलावर आहे पूर्वीपासून व्यापारासाठी प्रसिद्ध असल्यामुळे जैन समाजाची वस्ती मोठ्या सख्येने जवळजवळ दीडशे वर्षापासून आहे गावची लोकसख्या ४० हजार विडी तवाखूच्या व्यापारासाठी निपाणी गाव ख्यातनाम आहे

जिन मदिरे येथे तीन जिनमदिरे आहेत त्यापैकी मोठे श्री चद्रप्रभु महाराज मूळनायक असलेले शिखरवदी बावन जिनालय अति विशाल आहे श्रीमती दिवाळीवाई सखाराम शाह सदलगेकर यानी सवत १९४९ मध्ये या मदिराची स्वखर्चाने प्रतिष्ठा केली सवत १९७९ मध्ये ते ५२ जिनालय करण्यात आले दक्षिण भारतात हे एकमेव ५२ जिनालय आहे हे मदिर बाधताना विशाल दृष्टिकोन समोर ठेवलेला असल्याने मोठा गाभारा, दोन विशाल रगमडप, प्रदक्षिणेची विस्तृत जागा व सभोवार बावन्न मूर्ती, बाहेरच्या रगमडपात समवसरण रचना, असे सर्व भव्य व आकर्षक असे हे मदिर झालेले आहे या मदिराच्या शेजारीच बाजूस जेवणखाण्याची सोय करता येण्याजोगे बाधणीकाम व एक बाजूस पचाचा वाडा आहे तो श्रीमती उजळीवाई पदमसी नवलिहाळ यानी सघास अर्पण केला आहे. दुसरे मदिर श्री मुनिसुव्रत स्वामीचे दीडशे वर्षापूर्वीचे व तिसरे श्री आदिश्वर भगवन्ताचे आहे गावात तीन श्रावक श्रेष्ठिवर्यानी आपापल्या घरी तीन गृहमदिरे केलेली आहेत

श्री चद्रप्रभूंच्या मदिरासमोरच ज्ञान मदिर व उपाश्रय म्हणून एक दुमजली भव्य वास्तु पू पा. दक्षिणदेशोद्धारक आ श्रीमद् लक्ष्मणसूरीश्वरजी महाराजाच्या प्रेरणेने त्यावेळचे कार्यकर्ते स्व शेठ मोहनलाल वालचंद, बडुलाल लखमीचद रेवचद तुळजाराम इत्यादींच्या परिश्रमाने सघाने भक्तिभावाने दिलेल्या ६५ हजार रुपयामधून उभारली जाऊन त्याचे उद्घाटन स. २०११ मध्ये पूज्यश्रीच्या निश्रेत झाले आहे

पाठशाळा—पूर्वी जैन श्राविकाश्रम आणि पाठशाळा श्रीमती रगुबेन चुनिलाल मेहता व सौ भागिरथीवाई रेवचद शाह याच्या पुढाकाराने चालू होती पुढे स्व रेवचद तुळजाराम शाह याच्या सक्रिय पुढाकाराने ती नियमित सुरू असून ७१ विद्यार्थी तिचा लाभ घेतात

तपसाधनेतील उल्लेखनीय व्यक्ति

श्री दत्तुभाई जत्राटकर यानी १०० वर्धमान तप ओळीची पूर्तता, त्यापैकी ६१ व्या ओळीत मासक्षमण तपश्चर्या पूर्ण करून आजन्म एकासण व्रत घेतलेले आहे

श्रीमती शातावेन शिवलाल शाह चिखलीकर यानी वारवार तपाराधना करीत करीत मास-क्षमण, दोढमासी, व चालु वर्षी ४८ उपवास तप केले आहे.

सवेगी दीक्षा

पू. पा. आ. श्रीमद् प्रेमसूरीश्वरजी म आणि त्याचा शिष्यगण याच्या निपाणी येथील चातुर्मासात लिगायत समाजातील गुरलिग शिववाळापा हाळभावी या तरुणावर पूज्य-श्रीच्या ससाराच्या असारतेच्या उपदेशाचा व सर्व साधुजनाचे पवित्रतम आचरण इत्यादींचा खोल परिणाम होऊन त्यानी जैन धर्म स्वीकारून साधु दीक्षा ग्रहण केली त्याचे नाव गुणानद विजयजी महाराज असे ठेवण्यात आले गेल्या तीस वर्षांच्या त्याच्या साधु जीवनात जैन तत्वज्ञानाचा खोल अभ्यास करून आतां ते विद्वत्ताप्रचूर व्याख्याने देतात

प्रपचात राहूनहि त्यागी जीवन जगणाऱ्या येथील श्रीमती रगुवेन चुनिलाल मेहता यानी वेशाख शु॥ ८ स २०१३ रोजी आ श्रीमद् लब्धिसूरीश्वरजी म श्रींच्या आज्ञावर्ती साध्वी महाराज पू हसाश्रीजी याच्या शिष्या पू रजन-श्रीजी म्हणून सगमनेर येथे दीक्षा घेतली पाच वर्षेपर्यंत उत्कृष्टरीत्या साधुधर्माचे पालन करून त्या स २०१८ मध्ये भावनगर येथे काळधर्म पावल्या

उल्लेखनीय देणग्या

१ श्री दत्तुभाई गणपतलाल कोठडिया जत्राटकर यानी चादीची एक कमलाकार शातिचद्र शिविका तयार करून स २०२३ मध्ये श्री सघास अर्पण केली आहे.

श्री देवचंद छगनलाल शाह यानी चादीचा एक देवविमानतुल्य रथ तयार करून आपले वडील स्व. छगनलाल उगरचद शाह याच्या स्मरणार्थ स २०२५ मध्ये श्री सघास अर्पण केला आहे

श्री वेणीचद मोहनलाल दोसी यानी चादीचा इद्रध्वज आपले वडील स्व मोहनलाल नागरचद दोसी याच्या स्मरणार्थ अर्पण केला आहे

श्रावक वर्ग निपाणी येथे गुजराती, राज-स्थानी अशी श्वे मू श्रावकाचे १४१ घरे असून सख्या ८७१ आहे सर्वजणाचा तवाकू, सराफी, कापड असा व्यापार व्यवसाय आहे सर्व सघात एकोप्याची दृढ भावना आहे साधुजनाचे चातु-र्मास, त्यांच्या निश्रेत उपधान तपाराधना, अजन-शलाका व प्रतिष्ठामहोत्सव झालेले, यायोगे धर्मभावना प्रवळ आहे येथील जैन युवक मडळा-तर्फे धर्मकार्य व समाजकार्य यात प्रमुखत्वाने भाग घेतला जातो

१० बेळगांव (जिल्हा बेळगांव) दोन लाख वस्तीच्या या शहरात श्रावक सख्या जवळ जवळ एक हजार आहे गुजराती, राजस्थानी, सौराष्ट्र इकडील लोकाचा सघ बनलेला असून कापड व्यापार, सराफी, कारखानदारी हा त्याचा व्यवसाय आहे

श्री चद्रप्रभू महाराज मूळ नायक असलेले शिखरबद मदिर सुमारे ७५ वर्षापूर्वीचे आहे सवत २०२३ मध्ये या मदिरालगत दोन मजली भव्य आणि प्रशस्त उपाश्रय बाधण्यात आला. सवत २०१२ पासून येथे धार्मिक शिक्षणासाठी पाठशाळा चालू आहे

येथील सुप्रसिद्ध नागरिक शेठ चतुरदास नगिनदास शाह यांच्या टिळकवाडी येथील बंगल्यात २० वर्षांपूर्वी स्थापन केलेले श्री महावीर स्वामि विराजित गृह मंदिर आहे. इंडिया क्लॉथ स्टोअर्स मार्केट भाग येथे पुखराज वरदीचंद यांनी पाच वर्षांपूर्वी आपले घरी एक गृहमंदिर निर्माण केले दोन वर्षांपूर्वी रामदेव गल्लीत संघवी सिल्क पॅलेस या ठिकाणी एक गृहमंदिर झाले

११ मुगळखोड (ता. रायबाग) गावाची लोकसंख्या ९८६१ जैन श्वे मू श्रावक २९ आहेत व्यापार व्यवसाय आहे

१२ सोलापूर (ता हुकेरी) कणगले आणि संकेश्वर यांच्या दरम्यान असणाऱ्या पाच हजार लोकवस्तीच्या या गावात श्रावकाची चार घरे असून संख्या १२ आहे व्यापार व्यवसाय आहे येथे श्री कुंथुनाथ भगवानाचे संवत १९६७ मध्ये स्थापन झालले शिखरबंद जिनालय आहे एक उपाश्रय आहे पंचाची जमीन आहे

१३ संकेश्वर (ता हुकेरी) पुणे बंगलोर हमरस्त्यावराल या गावाची लोकसंख्या २५ हजार असून जै श्वे श्रावक संख्या १५ आहे श्रीमती हिराबेन हिराचंद शाह यांचे मुनिसुव्रत स्वामीचे गृहमंदिर आहे

६ बंगलोर (म्हैसूर राज्य)

म्हैसूर राज्याच्या राजधानीच्या या शहरात लोकसंख्या १८ लाख असून त्यामध्ये जैन श्वे मू श्रावक संख्या १८ हजार आहे कच्छ, झालावाड, गुजरात, राजस्थान वगैरे भागातून श्रावक समाज व्यापाराच्या निमित्ताने १०० वर्षांपूर्वीपासून येथे स्थायिक झालेला आहे कापड आणि सायकल हे त्यापैकी बहुतेकांचे मुख्य व्यवसाय आहेत.

या शहरात एकूण पाच जिनमंदिरे आणि पाच गृहमंदिरे आहेत चिकपेट येथील श्री आदिनाथ प्रभूचे मंदिर सं. १९७५ मध्ये व विदेशपुरम येथील श्री श्रेयांसनाथाचें मंदिर स १९८४ मध्ये स्थापन झाले गांधीनगर येथे स २०१० मध्ये श्री पार्श्वनाथ प्रभूचे, कँन्टोन्मेंट भागात मुनिसुव्रत स्वामीचे स २०१२ या वर्षी आणि जयनगर येथे स २०१९ मध्ये श्री महावीर स्वामीचे अशी संघमालकीची पाच मंदिरे असून त्यापैकी दोन शिखरबंद आहेत

येथे तीन पाठशाळा चालू असून चिकपेट येथील श्री लब्धिसूरीश्वरजी पाठशाळा स. १९८३ पासून चालू असून तेथे हल्ली १६५ मुले १७५ मुली व ६० महिला धर्मपाठ घेतात चिकपेट येथील शेठ श्री ताराचंद गाडालाल जैन पाठशाळा ही दुसरी पाठशाळा संवत १९९१ मध्ये स्थापन झालेली आहे तेथे ८१ मुले आणि १११ मुली पाठ घेतात तिसरी गांधीनगर येथील पाठशाळा स २०११ मध्ये स्थापन झाली सध्या तेथे ५५ मुले, ८५ मुली आणि ७७ महिला धार्मिक अध्ययन करतात उत्तम अध्यापक वर्ग असल्याने भरीव अभ्यासक्रम चालू आहे

चिकपेट येथे एक व गांधीनगर येथे एक असे दोन उपाश्रय आहेत चिकपेठ येथे वर्धमान तप आयंबिल खाते, जैन भोजनालय, जैन धर्मशाळा आहेत येथे शेठ ताराचंद गाडालाल जैन पाठशाळेची नवीन व अद्यावत इमारत तयार होत आहे

गांधीनगर मंदिराच्या शेजारीच ‘जैन भवन’

उभारण्याचे काम चालू आहे त्या ठिकाणी वाडी, धर्मशाळा, हॉस्टेल व भोजनशाळा याची सोय होणार आहे

कँटोन्मेंट भागातील मदिराशेजारीच एक धर्मशाळा बाधलेली आहे जयनगरमध्ये विद्यार्थी बोर्डिंगसाठी जागा सरकारतर्फे मिळालेली आहे

पू पा. आ श्रीमद् गभीरसूरीश्वरजी म आणि पू पा आ लक्ष्मणसूरीश्वरजी म याच्या प्रेरणेने शासनसेवेची कार्ये अखडितपणे चालू आहेत साधु साध्वी महाराजाच्या चातुर्मासाचे योग बरेच वेळा येथे येऊ लागले आहेत सर्व समाजामध्ये धर्मभावना प्रभावी आहे

बगलोर हे आधुनिक कारखानदारीचे मोठे केंद्र असून विधान सभा, शीशमहाल आदि ठिकाणे हौशी प्रवाशाना आकर्षून घेतात

७. जिल्हा रत्नागिरी, (महाराष्ट्र)

रत्नागिरी कोकण भागातील हे जिल्ह्याचे ठिकाण असून लोकसख्या चाळीस हजार आहे येथे जैन श्वे श्रावक सख्या अदाजे ७५ आहे एक गृहमदिर सन १९४९ मध्ये स्थापन झाले असून तेथे मुनिसुव्रत स्वामि याची प्रतिमा आहे श्रावकाचा मुख्यत्वे कापड व सराफी व्यापार आहे

८. जिल्हा विजापूर, (म्हैसूर राज्य)

विजापूर आदिलशाहीच्या राजधानीचे आणि सध्या जिल्ह्याचे ठिकाण असलेल्या या गावाची लोकसख्या एक लाख असून त्यामध्ये मूर्तीपूजक श्वे श्रावक अकरागे आहेत गुजरात, राजस्थान, कच्छ काठेवाड या भागातून व्यापाराच्या निमित्ताने आलेले लोक येथे स्थायिक झालेले आहेत येथील बाजार पेठेतील श्री पार्श्वनाथ रस्त्यावर श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ प्रभूचे दुमजली आणि तीन शिखराचे एक भव्य जिनालय आहे सवत १९८४ मध्ये स्थापन झालेल्या या मदिराच्या तळमजल्यावर श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ आणि दुमजल्यावर श्री आदीश्वर भगवानाची प्रतिमा आहे सघवी गुलाबचद गोविदजी याचे गृहमदिर असून तेथे श्री पार्श्वनाथ प्रभूची धातूची प्रतिमा आहे येथे पाठशाळा स २०२० पासून सुरू असून दहा मुले व पधरा मुली तेथे धार्मिक अध्ययन करतात, येथे दोन उपाश्रय आहेत स २०११ पासून वर्धमान तप आयबिल खाते चालू आहे

येथील श्रावकवर्ग धर्मपरायण असल्याने वारवार साधुमहाराजाचे चातुर्मास करवणे, उपधान आदि तप करवणे, धार्मिक उत्सव करणे चालू असते

येथील शेठ रामजीभाई देवसी व सौ नेनबाई रामजीभाई याची सुकन्या कु. हेमलता यानी स २०२५ मध्ये सवेगी दिक्षा घेऊन त्या सूर्यमालाश्रीची शिष्या स्थितप्रज्ञाश्री झाल्या तसेच प पू प रजनवि गणिवर्य याचे शिष्य राजेशविजयजी येथलेच व त्याचा दीक्षाविधीहि विजापुरच्या प्रागणात झाला

येथील गोलघुमट, जामा मशीद, इत्यादि ऐतिहासिक वास्तू व काही ऐतिहासिक अवशेष पाहाण्यासाठी प्रवाशाची नेहमी गर्दी असते

९. जिल्हा सातारा (महाराष्ट्र)

१. ओगलेवाडी (ता कऱ्हाड)

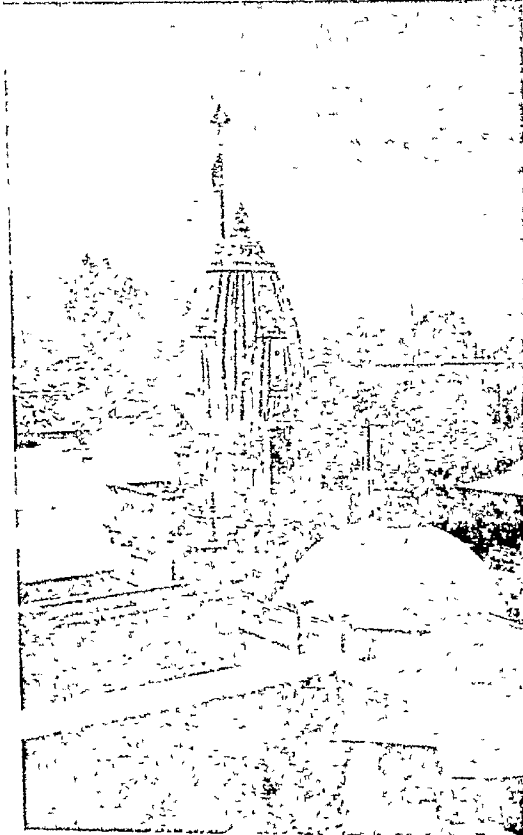
एकूण २ हजार वस्तीच्या या गावात जैन श्वे श्रावक ८१ आहेत प्रामुख्याने ते कच्छ देशचे असून किराणा भुसार माल हा त्याना

प्रमुख व्यवसाय आहे जैन सघाचे श्री वासुपूज्य स्वामीचे एक गृहमदिर सन १९३५ ला येथे स्थापन झाले शाह शिवजी वेलजी याच्याकडील गृहमदिरात श्री पार्श्वनाथ भगवनाची प्रतिमा आहे येथे विविध प्रकारचे काच सामान तयार करण्याचा कारखाना आहे.

२. कराड (ता कराड)

पूणे बगलोर हमरस्त्यावरील या गावाची लोकसख्या ५० हजार असून श्वे मू श्रावकाची सख्या १५०० आहे कापड व सराफी आणि किराणा व्यापार हा श्रावकाचा प्रमुखत्वाने व्यापार आहे सन १९०० च्या आसपास येथे

श्री संभवनाथ प्रभू

प्रासाद, कराड

आपल्या समाजाची १०।११ घरे होती व श्री चिंतामणि पार्श्वनाथ विराजित एक गृह-मदिर होते. श्री सभवनाथ प्रभू मूळ नायक असलेल्या शिखरबदी भव्य मदिराचा प्रतिष्ठा महोत्सव वैशाख शु॥ ६ स १९६२ सोमवार ता ३०।४।१९०६ रोजीं झाला. हे मंदिर कराड येथील हाथीभाई मलुकचद यानी बांधून दिले असा मदिराच्या प्रवेशद्वारावर शिलालेख आहे त्यांचे चिरजीव हिराचद हाथीभाई यानी प्रतिष्ठा करविली व ध्वजा चढवण्याचा चढावा आपणच घेतला. हल्ली त्याचे चिरजीव प्रभुलालभाई ही ध्वजा प्रतिवर्षी चढवीत असतात त्यानतर या मदिराचें मागिल भागांत माघ शु॥ १० स. १९८९ रविवार रोजी श्री शांतिनाथ भगवतांच्या चौमुखजी देरासरची प्रतिष्ठा येथील शाह खेमचद नारायणजी यांच्या मार्फत होऊन त्या मदिरावरील ध्वजेचा चढावाहि त्यानीच घेतला आहे त्यांचे चिरजीव चुनिलालजी हल्ली ती ध्वजा चढवतात

गुरुवार पेठेत शाह हिराचद राजाराम याचे श्री पार्श्वनाथ भगवान गृहमदिर आहे.

कराड गावाला शासन प्रभावक महान आचार्यदेव साधु आणि साध्वीजी महाराजाचा अनेक वेळा लाभ झाला कराड येथील सघाने त्याचे स्वागत करून, चातुर्मास करवून, विध-विध तपाराधना करवल्या व त्यानिमित्ताने आपण धर्मरत राहून, धर्मोत्सवांत विपुल धनव्यय करून, दूरदूरच्या साधर्मी बधुभगिनींची भक्ति केली आहे

येथे एक उपाश्रय आणि सर्व सोयींनी युक्त अशी दुमजली धर्मशाळा आहे. सवत २००२ पासून येथे पाठशाळा सुरू करण्यात आली असून १५० मुलामुलीना धार्मिक पाठ दिले जातात.

अलिकडेच जैन मतानुसार धार्मिक विधि विधान करणारे एक मडळ येथे स्थापन झाले असून त्याचा या भागांतील धर्मोत्सवाला फार उपयोग होत आहे.

कराड संघाची शासनभक्ति, सामाजिक कार्याविषयी अनुराग, साधुसाध्वीजीच्या ठायींचा भक्तिभाव, सार्धर्मि भक्तीची हौस प्रशसनीय आहे

३. कोरेगांव (ता कोरेगाव)

दहा हजार लोकवस्तीच्या या गावात जैन श्वे. श्रावक घरे ६० असून सख्या अदाजे ५०० आहे किराणा, अडत, कारखानदारी असा त्यांचा व्यवसाय आहे गुजरात व कच्छ देशातील श्रावकगण आहे

एका विशाल जागेवर स २०२४ मध्ये श्री मुनिसुव्रत स्वामीचे शिखरबदी मदिर बाधून झाले आहे ते रमणीय आहे येथे दोन उपाश्रय आहेत

४. खटाव (ता खटाव)

येथील लोकसख्या ६०० असून जैन श्वे श्रावक घरे ८ व सख्या ६० आहे. येथील जिनमदिर १०० वर्षापूर्वीचे जुने असून तेथे स १६६४ मधील धातुची चोवीसी आहे.

५. चितळी (ता खटाव)

या गावची लोकसख्या ५,५०० असून जैन श्वे श्रावकांची संख्या २५ आहे येथे श्री पार्श्व-नाथ मदिर सन १९४० मध्ये स्थापन झाले आहे

६ मसूर (ता कराड)

एकूण पाच हजार लोकवस्तीमध्ये श्रावकाची सख्या अडीचशे आहे. गुजराती कच्छी व राजस्थानी श्रावक समाज असून प्रामुख्याने व्यापार व्यवसायी आहे व्यापारी पेठेत श्री सुमतीनाथ भगवान मूळ नायक असलेले मदिर स १९७४ मध्ये स्थापन झालेले आहे. एक उपाश्रय आहे स २०२५ च्या पर्युषण पर्वापासून येथे पाठशाळा सुरू झाली असून ५० मुलेमुली धार्मिक अध्ययन करतात समाजात धर्मवृत्ती जागृत आहे

७ म्हासुर्णे (तालुका खटाव)

सुमारे चार हजार वस्तीच्या या गावात श्रावकाची सख्या १५ आहे येथे एक गृहमदिर असून तेथे श्री पार्श्वनाथ भगवानाची प्रतिमा आहे

८ रहिमतपूर (ता कोरेगाव)

येथील लोकसख्या अदाजे १६ हजार आहे येथे गुजराती आणि ओसवाल समाज मिळून १५० श्रावकाची सख्या आहे किराणा, स्टेशनरी, सुमार, सराफी अशा व्यवसायात श्रावक समाज आहे येथे मूळनायक श्री महावीरप्रभु असलेले मदिराची प्रतिष्ठा जेष्ठ शु॥ २ सवत १९४३ ला झाली आहे गाभाऱ्यात मूळ नायकच्या बाजूस श्री आदीश्वर आणि नेमिनाथ प्रभु विराजमान असून बाहेरील रगमडपात श्री कुथुनाथ आणि सुमतिनाथ भगवान विराजमान आहेत एक उपाश्रय आहे

९. राजापूर (तालुका–खटाव)

दोन हजार लोकसख्या श्रावक सख्या नऊ एक गृहमदिर असून श्री महावीर स्वामि विराजमान आहेत

१०. जिल्हा सांगली (महाराष्ट्र)

१. आष्टा सवालाखी (ता वाळवा)

सागली इसलामपूर मार्गावरील या गावात लोकसख्या जवळजवळ १६ हजार असून गुजराती व राजस्थानी श्रावक सख्या ३० आहे. व्यापार व शेती हा त्याचा व्यवसाय आहे.

२. आरग (ता मिरज)

मिरजेच्या ईशान्येस बारा मैलावर असलेल्या या गावात बारा हजार लोकवस्ती आहे जैन श्रावकाची आठ घरे असून सख्या ७५ आहे विशेषकरून शेती व अल्पाशाने व्यापार हा व्यवसाय आहे येथे श्री वासुपुज्य स्वामीचे मदिर स २०२५ (इ सन १९६९) मध्ये स्थापन झाले मात्र त्याची तयारी २५ वर्षापासून चालली होती स २००० मध्ये पू भुवनवि आणि पू जबूवि महाराज (पूर्वाश्रमातील पितापुत्र) या गावी आले होते मानवाचे कर्तव्य, जिनेश्वर भगवताची पूजा, जिनमदिराची आवश्यकता अशा विषयावरील त्याच्या प्रभावी उपदेशाने येथे जिनमदिर करावयाचेच म्हणून श्रावकसमाजाने तीन हजार रु वर्गणी जमविली स २००५ मध्ये पू प. प्रवीण वि गणिवर्य, युवकजन प्रतिबोधक महिमासपन्न महिमा वि म व सुशिल वि म याच्या येथील मुकामात मदिर बाधणीच्या कामास पुन्हा चालना मिळाली यावेळी आणि चार हजार रु ची वर्गणी आणि श्री शातिलाल वडूचद शाह याचे नाक्यावरील घर याचा लाभ झाला परतु मदिराच्या पूर्णावस्थेचा योग नियतीने एकोणीस वर्षे पुढे ढकलला। शेवटी मदिर व उपाश्रयाचे बाधकाम पुरे होऊन स २०२५ मध्ये पू प रजन वि गणिवर्य

आदि आणि पू सूर्यमालाश्री आदि गुरुजनाच्या निश्रेत माघ शु।। १ ते शु।। ५ पर्यंत पचान्हिका महोत्सव, शातिस्नात्र करून श्री वासुपूज्य स्वामि आदि तीन प्रभूमूर्तीची प्रतिष्ठापना झाली, त्याच दिवशी पूज्यश्रींचे नूतन शिष्य पू राजेश वि म ची वडी दीक्षा झाली माघ शु।। १३ या दिवशी उपाश्रयाचे उद्‌घाटन सागली निवासी शेठ रतनमीभाई जेठाभाई शाह याच्या हस्ते झाले

श्रावकसमाजाची धर्मभावना प्रबळ असून येथील श्राविका श्री चपाबेन तुकाराम शाह यानी स २०२५ च्या पर्युषण पर्व समयी सागली मुकामी मासक्षमण तपश्चर्या केली

३ इस्लामपूर (ता वाळवा) सुमारे २८ हजार लोकसख्येच्या या गावात जैन श्वे श्रावक ६१८ आहेत राजस्थानी आणि गुजराती असे मिळून ८६ घरे आहेत. कापड, सराफी, किराणा व्यापार हा त्याचा व्यवसाय आहे. बाजार पेठेतील श्री वासूपूज्य भगवान मूळ नायक असलेले दुमजली शिखरवद मदिर ज्येष्ठ शु।। ५ स २००६ दिनाक २२ मे १९४० या दिवशी प पू प नवीनवि गणिवर्य (हल्ली पू पा आचार्यदेव) याच्या निश्रेत स्थापन झाले एक गृहमदिर आहे एक उपाश्रय आणि एक पचाचा वाडा आहे येथील श्रावकगण धर्म परायण आहे

४ कौलापूर

सागली तासगाव रस्त्यावर दोन्ही गावापासून सात मैलावर असलेल्या या गावची लोकसख्या १२ हजार आहे १५० वर्षांपूर्वी येथे श्रावकाची १५।१६ घरे सुखी, सधन अशी

कौलापूर येथील जिनालयांतील प्राचीन जिनमूर्ती

श्री पार्श्वनाथ प्रभु (स. १५३९) — श्री आदीश्वर भगवत (स १२६१) — श्री चद्रप्रभू स्वामि (स १७४५)

होती सध्या दोन घरे असून श्रावकसख्या ६ आहे

येथील श्री आदीश्वर भगवन्ताचे मदिर पश्चिम महाराष्ट्रात सर्वात जूने असून त्याची प्रतिष्ठा माघ शु॥ १३ स १९२१ रोजीं झाली श्री कुभोजगिरीवर जगवल्लभ पार्श्वनाथाची प्रतिष्ठा स १९२६ मध्ये झाली कौलापूर येथे मुळनायक आदीश्वर (स. १२६१) श्री पार्श्व-नाथ (स १५३९ व श्री चद्रप्रभू (स १७४५) अशा प्राचीन प्रतिमाजी असून श्री चक्रेश्वरी माताजी व गोमुखयक्ष या सर्व सगमरवरी मूर्ती आहेत येथील एक सुश्रावक स्व लालचदभाई यानीं गाव सोडून जाताना आपली ९॥ एकर जमीन या मदिरास अर्पण केली आहे मदि-राच्या भोवताली खुली जागा असून सभोवताली तट बाधलेला आहे दरवाज्यावर एक दुमजली उपाश्रय आहे

या मदिराच्या जीर्णोद्धारासाठी सागली निवासी श्री शातिलाल लिलाचद शाह रेठरेकर यानी प्रयत्न केले सागली येथील श्री सोमचद मानचद शाह यांच्या नेतृत्वाखाली एक समिती स्थापन होऊन या कार्याला चालना मिळाली निपाणीचे श्रेष्ठिवर्य दत्तुभाई गणपतलाल जत्राटकार यानी ४००१ रु. देऊन या कार्यास सक्रिय उत्तेजन दिले. या कामी ठिकठिकाणच्या जैन मदिराच्या कडून व तसेच काही श्रावकाचे-कडून भरीव मदत लाभली आहे हे मदिर सागली येथील श्री पार्श्वनाथ देरासरजी ट्रस्ट-कडे वहिवाटीस देऊन त्या ट्रस्टमार्फत लौकरच प्रतिष्ठा महोत्सव होईल

कौलापूर गावाशेजारी विमानतळ असून तेथे लहान विमाने उतरू शकतात

५ कामेरी (ता. वाळवा) इस्लामपूरपासून ४ मैलावर हे गाव असून तेथील लोकसख्या ८ हजार आहे जै. श्वे श्रावकसख्या २० आहे

६ कासेगाव (ता. वाळवा) पच्याहत्तर वर्षांपूर्वी येथे श्रावक समाजाने अभिनदन स्वामीचे एक रमणीय शिखरबद देवालय बाधले हल्ली तेथे श्रावकाची ६ घरे असून व्यापार व शेती असा त्याचा व्यवसाय आहे

७ खानापूर (ता. खानापूर) सुमारे ६ हजार वस्तीत श्रावकाची सख्या ५० आहे शेती व व्यापार हा त्याचा व्यवसाय आहे श्री काति-लाल गणेशचद शाह याचे श्री अजितनाथ भगवानाचे गृहमदिर आहे

८ खेराडे बुद्रुक (ता. खानापूर) लोक-सख्या ३५०० श्रावकाची घरे २ आहेत त्याचा व्यापार व्यवसाय आहे

९ ताकारी (ता. वाळवा) मिरज पुणे रेल्वे मार्गावरील रेल्वे स्टेशन आहे तसेच तास-गाव कराड मार्गावर मोटार रस्त्याने येथे जाता येते लोकसख्या २२११ त्यात जैन श्वे समा-जाची घरे ९ व लोकसख्या ६२ आहे त्याचा किराणा व्यापार प्रामुख्याने आहे श्री शातिनाथ भगवानाची धातुची प्रतिमा असलेले गृहमदिर श्री रतनचद मगनचद पेठकर यानी स १९९० मध्यें स्थापन केले आहे

१० तासगांव (ता. तासगाव) या गावाची लोकवस्ती २० हजार असून जैन श्वे मू श्रावकाची सख्या २०० आहे त्याचा व्यवसाय व्यापार व शेती आहे श्री ऋषभदेव प्रभूचे शिखरबदी मदिर स १९४९ मध्ये झाले चौफेर विशाल जागा, त्यात विहीर बगीचा असून रस्त्याच्या कडेस एक दुमजली सुदर

उपाश्रय आहे मदिरात श्री ऋषभदेव, शाति-नाथ, अजितनाथ व श्री महावीर स्वामि याच्या लोभस प्रतिमाजी बिराजमान असून या मदिराची बाधणी पाहून श्री भोयणीजी तीर्थाची आठवण यावी असे बाधकाम झालेले आहे. धार्मिक समारभ व समाजाची कार्ये या दृष्टीने दोन प्रशस्त दालने, रसोडा घर, भोजनाची व्यवस्था, पाणी, दिवाबत्ती याची सोय अलिकडेच करण्यात आली आहे येथे नुकतेच 'जैन मित्र मडळ' स्थापन झाले असून त्याचे सर्व सभासद दररोज साय आरतीच्या वेळी जमतात धर्मकार्य आणि समाज कार्य याच्यात हे मडळ सहभागी असते. श्रावकगण धर्मपरायण आहे

श्री ऋषभदेव जैन मंदिर व उपाश्रय तासगांव

११ दुधगांव (ता. मिरज) सुमारे ७ हजार लोकवस्तीच्या या गावात सध्या श्रावकाची वस्ती १६ आहे

१२ दुधोंडी (ता. तासगाव) सुमारे ४ हजार लोकसख्येच्या या गावात श्रावक सख्या १० आहे श्रावकामध्ये धर्मभावना प्रबळ आहे दुधोंडी येथील शकरलाल छगनलाल शाह याच्या कन्येने ३० वर्षापूर्वी दीक्षा घेऊन त्या कैवल्यश्री साध्वीजी झाल्या आता शकरलालभाईची नात कु कैलास लौकरच दीक्षा घेणार आहे.

१३ भवानीनगर (ता वाळवा) लोकसख्या १७०० श्रावकाची सख्या ४१ असून व्यापार व शेती हा त्याचा व्यवसाय आहे

१४ मनेराजुरी (ता. तासगांव) येथे हल्ली श्रावकाचे एकच घर असून सख्या ९ आहे

१५ माधवनगर (ता. मिरज) सागलीपासून तीन मैलावरील या गावाची ११ हजार वस्ती असून जैन श्वे मू श्रावकाची ३१ घरे आहेत त्याचा प्रमुख व्यवसाय मुख्यत व्यापार आणि यत्रमागावर कापडाचे उत्पादन आहे

येथे मदिर बाधण्यासाठी सघाने घेतलेल्या जागेवर कोल्हापूर येथील गेनमलजी राठोड

श्री अमीझरा वासुपूज्य स्वामी मदिर माधवनगर

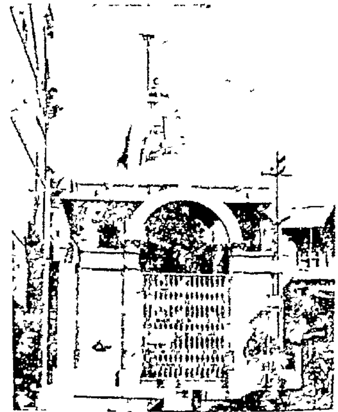
आणि त्याच्या पुत्रपरिवाराने श्री वासुपूज्य स्वामीचे शिखरबद देवालय स्वखर्चाने बाधून ते सघास अर्पण केले. त्याच्या परिवारातील १३ च्या सख्येस अनुलक्षून त्यानी १३ जिनबिंबे तयार करवून पू पा आ यशोदेवसूरीश्वरजी म च्या निश्रेत अजनशलाका करून त्याची प्रतिष्ठापना पू प रजनविगणिवर्य, ज्योतिषशास्त्र विशारद पू भद्रानद वि म याच्या निश्रेत आषाढ शु।। २ स २०२३ ता ९-७-६७ ला केली त्यावेळी अमी झरली (अमृत स्तोत्र झाला) म्हणून अमीझरा वासुपूज्य मदिर असे म्हणतात या मदिरालगतच एक उपाश्रय असून पाठशाळाहि आहे ४५ विद्यार्थ्यांना धर्मपाठाचा लाभ होतो

१६ मिरज (ता. मिरज) साउथ वेस्टर्न रेल्वे पुणे बंगलोर लाईनवरील हे जक्शन आहे येथील वानलेस हॉस्पिटल व तेथून ४ च मैलावर असलेले वानलेसवाडी येथील हॉस्पिटल महशूर आहे देशपरदेशचे रुग्ण उपचारासाठी येथे येतात येथील हवाहि उत्तम आहे वानलेस हॉस्पिटलसमोरच एक हिंदु धर्मशाळा सर्व सोयीनी युक्त अशी बाधलेली आहे

अदाजे ६० हजार वस्तीच्या या शहरात जैन श्वे श्रावकाची ३५ घरे व सख्या १७५ आहे. व्यापार उदीम हा त्याचा व्यवसाय आहे.

मनेराजुरी येथील स्व. बाळाराम पुरुषोत्तम शाह यानी अण्णाबुवा या साधूचे मदिर स्वखर्चाने शनिवार पेठेत बाधले तेथेच दुमजल्यावर मिरज येथील औषधोपचार निमित्ताने बाहेरगावाहून येणाऱ्या श्रावकाच्यासाठी कोल्हापूर येथून धातूची प्रतिमा आणून आषाढ शु।। १ सवत १९७२ रोजी जैन मदिराची स्थापना केली. नतर श्रावकाची सख्या वाढू लागली तशी मदिराच्या विस्ताराची गरज भासली नतर येथील श्रावक सघाने त्या मदिराची पुनर्रचना करून श्री वासुपूज्य, शातिनाथ आणि पार्श्वनाथ भगवन्ताच्या सगमरवरी मूर्ती आणून त्याची प्रतिष्ठापना केली यक्ष यक्षिणी, मणिभद्रजी याची स्थापना केली या मदिराची सर्व व्यवस्था सन १९५२ पासून मिरज सघाकडे सोपवण्यात आलीअसून त्याच्या विश्वस्त मडळावर स्व बाळारामभाई याच्या घराण्यापैकी एक विश्वस्त असावयाचाच असे ठरविले आहे. हल्ली सागली येथील आर टी शाह त्या विश्वस्तापैकी एक आहेत

१७ विटा (ता. विटा) सुमारे २० हजार लोकसख्या, श्रावक सख्या २६० विशेष करून व्यापार व्यवसायी येथे पू ललितविजयजी म श्रीच्या उपदेशाने श्री सभवनाथ भगवानाचे शिखरबद जिनालय स २०११ मध्ये झाले

श्री सभवनाथ मदिर, विटा

त्या मागे एक उपाश्रय आहे येथील श्री वर्धमान सेवा समिती समाजाच्या सर्व कार्यात सेवा देत असते सर्व विटेकर श्रावक पू ललित वि म याचे उपकार विसरू शकत नाही

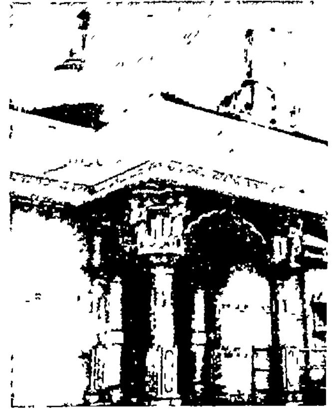
१८ शाळगाव (ता. विटा) ४५०० लोकवस्तीच्या या गांवी श्रावकाची २ घरे असून सख्या १० आहे शेती व व्यापार हा व्यवसाय येथे दोन गृहमदिरे श्री अनतनाथ भगवानाचे स. २००७ व शांतिनाथ भगवानाचे स २०२१ मध्ये स्थापन झालेली आहेत येथे पू पा आ रामचद्रसूरीश्वरजी महाराज आपल्या शिष्यासह येऊन गेले आहेत

१९ बत्तीस शिराळा (ता. शिराळा) नागपचमीच्या उत्सवासाठी विशेष विख्यात असलेल्या ८ हजार वस्तीच्या या गावात श्रावकाची ११ घरे असून सख्या ९० आहे व्यापार आणि शेती असा त्याचा व्यवसाय आहे येथे पू. प नवितविजयजी गणिवर्य, (हल्ली आचार्यदेव) याच्या उपदेशाने श्री पार्श्वनाथ प्रभूचे गृहमदिर सन १९४८ साली स्थापन झाले त्यांचे शिष्य पू हिमाशु वि महाराज याची दीक्षा याच गावी झाली येथे तळमजल्यास उपाश्रय व दुमजल्यावर जिनालय बाधण्याची योजना आखून थोडेबहुत काम झाले आहे

२० सांगली (ता. मिरज)

जिल्ह्याचे ठिकाण हळद, शेग, गूळ, मिरची, तबाकू इत्यादी शेती माल तसेच किराणा, कापड, सराफी, हार्डवेअर वगैर मालाची मोठी बाजार पेठ औद्योगिक व इतर सहकारी प्रवृत्तीचे माहेरघर शिक्षणक्षेत्रातील प्रगतिपथावरील गाव हे गाव श्री कृष्णा नदीच्या तीरावर वसले असून लोकसख्या १ लाखापर्यंत पोचली

श्री पार्श्वनाथ मदिर वखार भाग सांगली

आहे जैन श्वे मू श्रावकाची २५० घरे असून हा समाज निरनिराळया व्यापार प्रवृत्तीत आहे

जिनमदिरे ३–(१) ज्या वेळी सागली येथे श्रावकाची ८।१० घरे होती तेव्हा येथील स्व. शेठ रतनचद साकळचद यानी अहमदावादहून श्री पार्श्वनाथ प्रभूची धातूची प्रतिमा आणून श्री गणपती पेठेतील आपल्या स्वतत्र अशा दुमजली घरात एक गृहमदिर ता ९।१२।१९०५ रोजी सघाच्या उपयोगासाठी स्थापन केले स्व शेठ बापूभाई रतनचद यानी हयातभर ते साभाळले व हल्ली ते मदिर त्याचे चि श्री मोहनलाल बापूभाई शाह यानी श्री पार्श्वनाथ जैन श्वे देरासर, वखारभाग, सागली याचेकडे सोपविले आहे

(२) सघ मदिर येथील श्रावक सख्या व शहराचा पसारा वाढत गेला तेव्हा सर्वशेठश्री स्व कालिदास रवचद, मानचद गुलाबचद, तुकाराम

देवचद, तुकाराम बाळाराम, चूनिलाल पोपट-लाल (फर्म), फकिरचद छेनाभाई, हिरालाल मोतीलाल परीख, ताराचद कस्तुरचद आदी नानावटी घराणे, भिकूभाई बापूचद इत्यादीच्या प्रयत्नाने वखारभागात हायस्कूल रोडवर जागा घेऊन तेथे एक दुमजली विशाल उपाश्रय बाधण्यांत आला. सप्रति महाराजकालीन श्री पार्श्वनाथ, कुथुनाथ आणि फणाधारी पार्श्व-नाथाच्या मूर्ती आणल्यानतर मदिर बाधून प्रतिष्ठा वैशाख वद्य ६ स २००५ रोजी पू पा कविकुलकिरीट व्या वा आचार्यदेव श्रीमद् लब्धिसूरीश्वरजी महाराज व त्याच्या शिष्य-वराच्या निश्रेत झाला त्यावेळी विमानातून पुष्पवृष्टि करण्यात आली होती

या मदिराची घटना व कामकाजाचे नियम श्री शातिलाल रेठरेकर यानी तयार केले व ते प पू महिमासपन्न महिमा वि म याच्या वाढ दिवशीं भाद्रपद वद्य १२ स २००५ रोजी सघाने मजूर करून त्याप्रमाणे कामकाज चालू आहे

या मदिरात श्री पार्श्वयक्ष, श्री पद्मावती देवी याच्या मुर्तीचीहि प्रतिष्ठापना झाली असून, कोल्हापूर येथील चुनिलाल कृष्णचद याच्या मार्फत आलेले श्री सिद्धचक्रयत्र आहे रगमडपात काचकामाने केलेले श्री शत्रुजयगिरी पट स्व. रावजी केशवजी आणि श्री अष्टापदजी व पावा-पुरीजी पट श्री शातिलाल रेठरेकर याच्या मार्फत केलेले आहेत धार्मिक उपकरणे, पाण्या-साठी बोअरिंग वगैरे सर्व सोयी उपलब्ध आहेत या मदिराच्या विकासकार्यात स्व शेठ फकिर-चद छेनाभाई याचा मोठा भाग होता

(३) श्री जैन श्वे पानाचद वसतिगृहाच्या तिसऱ्या मजल्यावर श्री सुपार्श्वनाथ मदिर स २०२३ ला स्थापन झाले असून त्याचीहि व्यवस्था सघ मदिराकडेच आहे

उपाश्रय—वखारभागातील सघ मदिरालगत एक दुमजली मोठा उपाश्रय, आतील भागात दुमजल्यावर एक लहानसा उपाश्रय आहे.

पाठशाळा—श्रीमद् लब्धिसूरीश्वरजी पाठ-शाळा स २००५ पासून चालू आहे तिला स्थैर्य प्राप्त व्हावे व तिचे कार्य अखडितपणे चालावे म्हणून स २०१९।२०२० मध्ये येथे चातुर्मास-स्थित पू प. शुभकर वि गणिवर्य (हल्ली पू पा आचार्यदेव) याच्या उपदेशाने कायम निधीची सुरुवात झाली गेल्या ६।७ वर्षात हा निधी ३८ हजारापर्यंत गेला आहे श्रावक सघानी या योजनेस उत्स्फूर्त प्रतिसाद दिला याकामीं श्री रतनसीभाई शामजीभाई राजपाल, जयतिलाल मणिलाल व इतर कार्यकर्ते प्रयत्न-शील आहेत

वाडी–धर्मशाळा—सागलीचा वाढता पसारा ध्यानी घेऊन येथील श्रावक सघाने धार्मिक सामाजिक वगैरे कार्यात उपयोगासाठी एक वाडी बाधावयाचे ठरविले सागलीचे श्रीमत स्व. राजेसाहेब यानी स्व शेठ चतुरभाई पितावर आदीच्या प्रयत्नाने आवराईच्या नाक्यावर एक मोठी जागा अल्पशा किमतीस दिली या कामास सक्रिय सुरूवात म्हणून शेठ रतनसी जेठाभाई शाह यानी आपले पिताजी काका आदि परिवाराच्या वतीने रु ३०५०१ ची देणगी दिली सघानेहि उदार वृत्तीने हातभार लावला असून अदाजे २।२॥ लाख रु चे हे काम लौकरच पुरे होईल

श्री जैन श्वे बोर्डिग

सन १९१५ मध्ये येथे श्री जैन श्वे बोर्डींग

सुरू करण्यात येऊन नतर ते श्री दक्षिण म. जै. श्वे प्रा. परिषदेकडे सोपविण्यात आले ५० विद्यार्थ्यांच्या सोयीसाठी अदाजे सव्वा लाख रु खर्चून एक तीन मजली इमारत बांधण्यात आली असून त्यास शेठ पानाचद मुळचद वसतिगृह असे नाव देण्यात आले आहे तिसऱ्या मजल्यावर जिनमदिर असावे म्हणून अकलूज निवासी श्री. भाईचद हेमचद व्होरा याच्या सक्रिय सहकाराने श्री सुपार्श्वनाथ मदिर झाले. त्याचा प्रतिष्ठामहोत्सव पू प रजनवि. गणिवर्यांच्या निश्रेत आषाढ शु।। २ स २०२३ ला झाला. या कामी सघाच्या श्री पार्श्वनाथ देरासरजीची विपुल मदत झाली त्या मदिराची व्यवस्था या देरासरकडेच आहे

उल्लेखनीय देणग्या ·

स्व. शेठ वालचद रामचद याच्या सुपुत्रानी माधवनगर येथील त्याचे सर्व सोयीनी युक्त असे घर माधवनगर जैन सघाच्या उपयोगासाठी सागली सघास अर्पण केले आहे

वखारभागातील मदिराच्या पूर्व बाजूस देवद्रव्यातून बांधलेल्या इमारतीमधील दुमजल्यावरील भाग साधारण द्रव्याचा होऊन त्याचा चतुर्विध श्री सघास उपयोग व्हावा म्हणून शेठ रतनसीभाई जेठाभाई शाह व त्यांच्या परिवाराने रु १५१११ रु दिले

याकामी पू ललितवि महाराज याचा उपदेश उपकारकारक झाला

इतर प्रवृत्ती

धार्मिक विधि विधान करणारे 'श्री पार्श्वनाथ मडळ' येथे स्थापन झाले असून शांतिस्नात्र प्रतिष्ठामहोत्सव, सिद्धचक्रपूजन अशा वेळी त्याचा उपयोग होतो. स्व. शेठ फकिरचद छेनाभाई गाधी यांचा या कामीचा ग्रंथसग्रह या मडळास मिळाला आहे.

महिला मडळ, युवक मडळ, कच्छी समाज मित्रमडळ अशा संघटना येथे आहेत.

श्री गुजराती सेवा समाज, सांगली

सागलीतील सर्व गुजराती भाषिकानीं एकत्र येऊन ही सस्था सन १९५४ साली स्थापन करून तिच्या मार्फत शेठ रतिलाल वि. गोसलिया बालमदिर, शेठ शिवाजी पुजा कोठारी प्राथमिक विद्यालय, मातोश्री गगाबाई शिवजीभाई माध्यमिक विद्यालय, सौ. कचनमाला र. गोसलीया ग्रथालय व वाचनालय त्याचबरोबर महिला मडळ, युवक मडळ चालवले आहे अल्पावधीतच या सस्थेने ३ लाख रुपयाची तीन मजली भव्य इमारत व एक मोठे क्रीडागण केले बालमदिर पासून एस् एस् सी. पर्यतचे सर्व शिक्षण विनाशुल्क देण्यात येते हा येथील विशेष आहे हल्ली येथे ७०० विद्यार्थी शिकतात प्रतिवर्षी सर्व गुजराती भाषिकाचे स्नेहसमेलन होते सेवा समाजातर्फे येथे एस् एन्. डी टी विद्यापीठ पुणे याच्याशी सलग्न असे महिला महाविद्यालय चालू करावयाचे ठरविले असून त्यासाठी येथील दानशूर स्व. बालचद रामचद याच्या सुपुत्रानी आपल्या मातोश्रीच्या नावे १ लाख ५१ हजार रुपये द्यावयाचा मनोदय व्यक्त केला आहे. सस्था विकासाचे टप्पे गाठीत असून येथील श्रावक वर्ग त्यात सहभागी आहे.

११ जिल्हा सोलापूर (महाराष्ट्र)

१ अकलूज (ता. माळशिरस) ३० हजार

लोकवस्तीचें हे गाव चौफेर साखर कारखान्यानी वेढलेले आहे गुजराती व राजस्थानी आणि स्थानकवासी अशी १५० श्रावक सख्या आहे. ते सर्व व्यापार आणि शिक्षण यात आघाडीवर आहेत येथून ११ मुले परदेशी जाऊन उच्च शिक्षण सपादन करून आली आहेत.

येथे मेनरोडवर श्री वासुपूज्य भगवानाचे जिनालय वैशाख शुद्ध ३ स २००० ला स्थापन झाले एक उपाश्रय आहे

२ बार्शी (ता. बार्शी) व्यापार व उद्योग याची वाढ होत असलेले साठ हजार वस्तीचे हे गाव सोलापूर जिल्ह्यातील एक महत्त्वाचे ठिकाण आहे जैन श्वेतावर याची १७५ कुटुबे व सख्या १३०० आहे सोमवार पेठेत भव्य व शिखरबद श्री ऋषभदेव जिनालय स. १९४१ (सन १८८५) स्थापन होऊन त्याचा प्रतिष्ठा महोत्सव स. १९७६ (सन १९२०) मध्ये झाला चालू वर्ष त्या मदिराचे सुवर्ण महोत्सवी वर्ष आहे येथील एस् टी स्टँडसमोर वदामिया भुवन मध्ये श्री मनमोहन पार्श्वनाथाचे एक गृहमदिर आहे

सन १९३३ पासून शेठ मुळचद जोयताराम पाठशाळा चालू असून १२५ मुले मुली तेथे अध्ययन करतात मुबई व पुणे येथून जैन तत्त्वज्ञान विषयक परीक्षा घेतल्या जातात

उपाश्रय, धर्मशाळा, सामाजिक कार्यासाठी मगल कार्यालय, शेठ दिपचद उर्फ बाबुभाई वखारिया याच्या देणगीतून त्याचे पिताश्री स्व शेठ रामचद मुळचद वखारिया जैन विद्याभुवन (वसतिगृह), शिवनाथ लुबाजी पोरवाल जैन पुस्तकालय, श्री आदीनाथ महिला मडळ, शेठ रामचद आणि स्व सौ चपाबाई रामचद शाह आयबिल खाते, श्री जैन महावीर मंडळ इत्यादि सस्था आणि संघटना सघातर्गत कार्यप्रवण आहेत

आपला समाज सार्वजनिक कार्यातही मागे नाही त्याच्या उदार देणग्यामुळे विविध सस्था बार्शीमध्ये यशस्वीपणे कार्य करीत आहेत शेठ मुळचद व जवाहरमल प्रायमरी स्कूल, शेठ नेणसी नरसी शाह आयुर्वेदिक दवाखाना, शेठ धारसी जीवन मॉडेल हायस्कूल, शेठ आगरचद कुकुलोण प्रशाला, सौ. हिराबाई नेणसी कन्या प्रशाला याचा उल्लेख या सदर्भात अटळ आहे

बार्शी सघातील श्रावक शिक्षणाच्या क्षेत्रातही मागे नाहीत. त्याच्या नोदवहीत ७ डॉक्टर्स, ६ इजिनिअर्स, ३ चार्टर्ड अकौटट्स्, ८ बी कॉम, ५ बी एस्सी १ एम् ए पी एच् डी, ३ ॲडव्होकेट्स् इत्यादि विविध क्षेत्रातील उच्च पदवीधराचा निर्देश आढळतो जैन समाजाने शिक्षणाच्या क्षेत्राची उपेक्षा करू नये

हाच एक सदेश जणू या मधून बार्शी सघ देत आहे

३ माढा (ता. माढा) ७ हजार वस्तीच्या या गावात श्रावक सख्या ८३ आहे व्यापार व शेती हा त्याचा व्यवसाय आहे येथे श्री मल्लिनाथ भगवानाचे एक मदिर व चद्रप्रभूचे एक गृहमदिर आहे

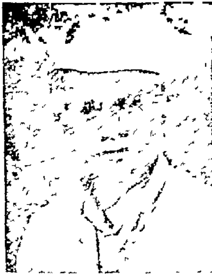
४ सोलापूर (जिल्हा सोलापूर)

महाराष्ट्रातील कापड उत्पादनाचे एक मोठे केंद्र, सेंट्रल रेल्वे व सदर्न सेंट्रल रेल्वेचे जंक्शन स्टेशन येथील जनसंख्या अंदाजे ३ लाख असून, येथे गुजराती, राजस्थानी कच्छी अशा श्रावक समाजाची १५० घरे आहेत, १००० समाज बांधव आहेत प्रामुख्याने त्यांचा कापडाचा व्यापार आहे

येथील मंगळवार पेठेत श्री आदीश्वर भगवंत विराजित एक भव्य शिखरबंद मंदिर आहे त्यास लगतच उपाश्रय आहे येथे पूर्वीपासून आयंबिल खाते चालू असून त्यासाठी एक नवीन इमारत बांधली आहे

पुणे शहर व त्याचा उपनगर विभाग

संकलन —सोमचंद भाईचंद शाह, पुणे.

येथील श्री जैन श्वे मू संघाने निरनिराळ्या क्षेत्रात सर्वांगीण लक्ष पुरविलेले असून, अनेक कल्पनांनी युक्त अशा पुष्कळ संस्था उभारलेल्या आहेत त्यापासून आपल्या ठिकठिकाणच्या समाजास पुष्कळ तऱ्हेने मार्गदर्शन मिळेल असे वाटते

इतिहास कालापासून आतापर्यंत धार्मिक, सामाजिक, शैक्षणिक, औद्योगिक, राजकीय अशा सर्व क्षेत्रात नावाजलेले, अनेक विद्वान, अनेकविध कला, शास्त्रे इत्यादींचे अग्रेसर केन्द्र असलेले पुणे हे महाराष्ट्रातील प्रमुख शहर मुठा नदीच्या तीरावर वसलेले आहे हे रेल्वेचे जंक्शन, एस् टी मोटरीचे मोठे स्टेशन असून येथे विमानतळ आहे

छत्रपति शिवाजी महाराजांच्या अनेक पराक्रमाशी या गावाचा निकटचा संबंध आल्यानंतर, त्यांचे पंतप्रधान पेशवे यांनी येथे आपली राजधानी केली त्यानंतरच्या सर्व राजकर्त्यांनाही या शहराबद्दल आपुलकी वाटत आलेली आहे येथे इतिहास कालातील व आधुनिक कालातील अनेक प्रेक्षणीय वास्तु आहेत येथील लोकसंख्या १२ लाख आहे

पूर्व काळापासून येथे जैन श्वे श्रावकांची घरे बोटावर मोजण्याइतकी होती पेशव्यांनी येथे व महाराष्ट्रात व्यापार धंदा यांची वाढ होऊन, आपल्या राजधानीची वाढ व्हावी, जरूरीच्या प्रसंगी आपणासही पूरक व्हावे म्हणून देशोदेशीच्या धनाढ्य, व्यवहार आणि व्यापार कुशल व्यापाऱ्यांना येथे आणविले त्यात गुजरात, राजस्थान येथून आपला समाजहि मोठ्या संख्येने आला त्याने व्यापार उदीमाची वृद्धि करून समाज व दरबारात आदरणीय स्थान मिळविले

श्रावक समाजाची धर्मभावना तेवती होती. यति—गोरजी महाराजांचे येथे येणे जाणे असे चातुर्मासात हे श्रावक स्व-प्रांती जाऊन तेथे धर्माराधना, तीर्थयात्रा करून, चातुर्मास संपल्यावर इकडे येत. येथे दैनंदिन देव दर्शन पूजन होत नाही यासाठी हा समाज बेचैन असे

श्री गोडीजी पार्श्वनाथ जैन श्वे मंदिर वेताळ पेठ—गुरुवार पेठ, पुणे २

सुमारे १७५ वर्षापूर्वी येथील संघाने पुणे येथे एक जिनमंदिर बांधण्यासाठी पेशवे यांच्या-मार्फत त्यांचे धर्मगुरु शंकराचार्य यांना भेट—नजराणे देऊन परवानगी मागितली "हे मंदिर गावापासून दूर असावे, तेथील घंटारव बाहेर ऐकावयास येऊ नये म्हणून ते भुयारात बांधावे, त्याचे शिखर कळश, ध्वज येणाऱ्या जाणाऱ्यांना दिसू नयेत" इत्यादी अटी घालून परवानगी द्यावयाची तर द्या, असे शंकराचार्यांनी पेश-व्यांना कळविले

त्यावेळी पुणे लहान होते हल्ली फुले मार्केट आहे तेथे ओढा होता त्याच्या पलिकडे वेता-ळाचे मंदिर होते त्या टापूत जिनमंदिर बांधा-वयाचे तर बांधा असे सांगण्यात आले यति महाराजांनी 'जगल्यात मंगल' असे समजावून, तेथे भुयार करवून, श्री चिंतामणि पार्श्वनाथ प्रभु आदि विशालकाय प्राचीन पाच जिन-बिंबांची प्रतिष्ठापना श्री संघ समवेत सं १८५८ मध्ये करून भाविकाळासाठी धर्म आरा-धनेचे द्वार खुले करून दिले कालांतराने तळ-मजल्यावर श्री शंखेश्वर पार्श्वनाथ व त्या वरील मजल्यावर श्री गोडीजी पार्श्वनाथ प्रभु व इतर प्रतिमाजींची स्थापना झाली

पुढे या मंदिरासमोरच श्री ऋषभदेव भगवंत यांचे मंदिर बांधले जाऊन त्याची प्रतिष्ठा वैशाख सु॥ ६ सं १८९६ ला झाली सं २०१० मध्ये या मंदिराचा जीर्णोद्धार होऊन श्री शत्रुं-जय गिरीवरील 'दादाची टुकच जणू !' असे हे एक देवविमानतुल्य मंदिर झाले आहे या मंदिराचे बांधकाम जैन शिल्पशास्त्राप्रमाणे असून, येथे प्रत्येक ठिकाणी जैन इतिहास दर्शन घडविणारे कोरीव काम प्रेक्षणीय झाले आहे

आता हे मंदिर पुणे शहराच्या मध्यवर्ती ठिकाणी असून, येथील चौकास 'श्री पार्श्वनाथ चौक' असे नाव आहे. अलिकडेच येथील 'वेताळ पेठ' हे नाव बदलून त्यास 'गुरुवार पेठ' असे नामाभिधान झाले आहे

उपाश्रय —या मंदिरांतर्गत श्री लालजी महा-राज उपाश्रय व भगिनी वर्गासाठी एक उपाश्रय असे दोन उपाश्रय आहेत याशिवाय या मंदिरा-शेजारी असलेल्या श्री जैन दसाश्रीमाळी धर्म-शाळेचा जरूर पडेल त्यावेळी उपाश्रय म्हणून उपयोग केला जातो

पाठशाळा —येथे गेली ९० वर्षे पाठशाळा चालू आहे सन १९३७ साली तिचे 'लेडी लिलावती किकाभाई प्रेमचंद' असे नामकरण झाले या पाठशाळेत जैन धार्मिक अभ्यासासह इयत्ता १ ते ७ वी पर्यंतचे शिक्षण मोफत दिले जाते जैन व जैनेतर ६०० विद्यार्थी येथे शिक्षण घेतात या सर्व विद्यार्थ्यांना जैन एज्युकेशन बोर्ड मुंबई यांच्या कडून घेतल्या जाणाऱ्या परिक्षा द्याव्या लागतात या शिवाय दररोज रात्री मुलांच्यासाठी श्री जैन तत्त्वज्ञानोत्तेजक मंडळ येथे पाठशाळा चालविते. येथे २०० विद्यार्थी धर्म पाठ घेतात

आयंबिल खाते —येथे लेडी लिलावती किकाभाई आयंबिल खाते' संघामार्फत कायम चालू आहे

लायब्ररी —मंदिराच्या प्रवेशद्वारात श्री आत्मानंद जैन लायब्ररी' आहे येथे विपुल ग्रंथ संग्रह आहे

श्रीऋषभदेव जिन मंदिर, बानवडी —१०० वर्षापूर्वीचे मंदिर असून त्याची व्यवस्था या ट्रस्टमार्फत केली जाते

श्रीं गोडीजी पार्श्वनाथ मंदिराचा श्री जैन श्वे मू संघातर्गत काही संस्था

शेठ श्री कांतिलाल गगलभाई शहा वैयावच्च फंड —हा फंड या संघ मंदिराकडे असून त्यातून साधु, साध्वीजी महाराज यांचे वैयावच्च (व्यवस्था, सेवा सुश्रूषा) करण्यात येते

शेठ छगनलाल वालचंद गांधी जैन भोजन-शाळा।—जैन श्वे मू मध्यमवर्गीय व्यक्तींच्या साठी, त्याना परवडावे व जैन आचारधर्मास अनुसरून भोजन व्यवस्था व्हावी म्हणून ही भोजनशाळा चालू आहे

शेठ मणिलाल व केशवलाल माणेकचंद संघवी व मणिलाल चुनिलाल शाह जैन सहाय्यक फंड

जैन श्वे मू श्रावक श्राविकाना त्यांच्या परिस्थित्यनुरूप 'साधर्मि भक्ति' या तत्वा-नुसार या फंडातून आर्थिक साहाय्य केले जाते

श्री जैन श्वे युवक मंडळ, १११, गुरुवार पेठ

म २००१ मध्ये प पू प. चंद्र वि म श्रीच्या सदुपदेशाने धार्मिक, सामाजिक व राजकीय दृष्टचा संघटनात्मक कार्य करावयासाठी हे मंडळ स्थापन झाले यातील सभासदाचे 'प्रौढ' व 'स्वयंसेवक' असे दोन विभाग करण्यात आले येथील संघातील अग्रगण्य व्यक्ति व उत्साही तरुण मिळून अंदाजे २२५ सभासद आहेत त्यांनी आजवर पुष्कळ सेवाकार्य केले आहे

जैन विवाह विधी मंडळ —या युवक मंडळा-तील काही सभासदानी सन १९३० पासून आदि तीर्थंकर श्री ऋषभदेव प्रभूच्या पूर्वाश्रमी, त्याचा ज्या पद्धतीने विवाह झाला होता त्या जैन पद्धतीप्रमाणे आपल्या समाजात विवाह व्हावेत असा प्रचार केला, तसे विवाह विधी करणारे कार्यकर्ते तयार केले यात श्री सुमतीलाल मणिलाल (हल्ली मुंबई), प्रस्तुतचे संकलक वगैरेनी पुढाकार घेतला हल्ली ही पद्धति समाजात सर्वत्र रूढ होत चालली आहे समाजबंधूनीं निरलसपणाने चालविलेल्या या कार्यासाठी वर व वधु या पक्षानी विवाह समयीच्या उत्साहाने देणग्या द्यावयास सुरुवात केली या देणग्या 'जैन सहाय्यक फंड' या संस्थेस घेऊन तिच्या मार्फत निराधार, पंगु, वृद्ध, श्रावक श्राविका, विद्यार्थी याना गुप्तपणे सहाय्य देण्याचे कार्य चालू आहे

श्री वीर वनिता मंडळ १११ गुरुवार पेठ

म २००८ मध्ये ही स्वयंसेविकाची संघ-टना स्थापन झाली त्यानी पूजा गरबा नृत्य, जैन कथानकावरील नृत्य नाटिका याची तयारी केली ठिकठिकाणी होत असलेल्या धार्मिक उत्सवात त्यानी ही कला सादर करून सर्वत्र प्रशंसा मिळविली आहे—भगिनीवर्गात स्वावलंबी व्हावे म्हणून शिवणकलेचे शिक्षण या मंडळा-मार्फत देण्यात येते या मंडळाने खाकरे, पापड मसाले इत्यादि संसारोपयोगी सामान तयार करून ते विक्रीसाठी उद्योग व विक्री केंद्र चालविले असून तेथे दररोज अंदाजे ७५ भगिनी काम करतात.

इच्छा आहे पण अनुकूलता नाही अशा सुश्राविका आणि सूनांना या मंडळामार्फत तीर्थ-यात्रा करविल्या जातात

स्वाथ्य केन्द्र —

स २०१५ या वर्षी समाजातील ७१८ अग्रणीनी प्रत्येकी १००० रु देऊन, त्यातून फोटो, पाट, भाडी वगैरे साहित्य घेऊन, त्याच्या भाड्याच्या उत्पन्नातून साधर्मीना साहाय्य देणारे हे केन्द्र सुरू केले आहे

श्री जैन श्वे मू दसाश्रीमाळी ज्ञाति मंडळ

या ज्ञाति मडळाची १७५ कुटुंबे सभासद असून त्यानी गुरुवार पेठेत 'श्री दसाश्रीमाळी धर्मशाळा बाधून भाडी ठेवलेली आहेत मगल कार्यासाठी भाड्याने देतात ही धर्मशाळा सघ मदिराच्या जवळ असल्याने सघ कार्यास फार उपयोगी होते

श्री वखारिया पच महाजन।—

दसाश्रीमाळी व विसा पोरवाल ज्ञाति मडळीचे हे महाजन असून त्याची ४०० कुटुंबे येथे आहेत. या महाजनाची भाडी मोठ्या प्रमाणात आहेत

शेठ बेचरदास मानचद विसाश्रीमाळी महाजन वाडी

या विसाश्रीमाळी महाजनाचे २०० सभासद असून त्याची ही वाडी शुक्रवार पेठेत आहे

श्री गुजराती जैन विसा ओसवाल पच महाजन ९४९, गज पेठ, पुणे २

या महाजनाचे २५० सभासद असून त्याच्या या ज्ञाति सघटनेने जैन श्वे मू समाजाच्या उपयोगी व्हावी म्हणून एक वाडी–धर्मशाळा केली आहे येथे भाडी भरपूर आहेत

श्री पार्श्वनाथ चौकात विसा पोरवाल या ज्ञातीने बाधलेले तीन मजली 'श्री ऋषभदेव भगवन्त' जिनमदिर आहे.

श्री पार्श्वनाथ चौकाच्या पश्चिमेस श्री आदिनाथ चौक असून येथे येथील श्रावक समाजाने बाधलेले 'ओसवाल मदिर' म्हटले जाणारे 'श्री ऋषभदेव जिनमदिर' आहे हे मदिर विशाल, तीन मजल्याचे, शिखरबद्ध असून येथील प्रतिष्ठा स १९११ मध्ये झालेली आहे तळ मजल्यावर उपाश्रय आहे. या सघातर्गत 'श्री पार्श्वनाथ जैन सेवा मडळ' व श्री महावीर जैन सेवा मडळ या युवक सघटना आहेत

गृहमदिरे (१) शेठ केशवलाल व मणिलाल माणेकचद सघवी याच्या लक्ष्मीरोड वरील घरी 'श्री पार्श्वनाथ प्रभु' गृहमदिर आहे

(२) शेठ भिकुभाई रवचद शाह याच्या बुधवार पेठेतील घरी श्री चितामणि पार्श्वनाथ, वासुपूज्य स्वामि व चद्रप्रभु स्वामि याच्या प्रतिमाजी असलेले गृहमदिर आहे येथे उपाश्रय व ग्रथालय असून पाठशाळाही आहे दररोज १०० मुले मुली धार्मिक अभ्यासाचे पाठ घेतात

(३) शेठ मोहनलाल सखाराम शाह याच्या सदाशिव पेठेतील घरी श्री पार्श्वनाथ प्रभु बिराजित गृहमदिर आहे

श्री जैन जागृति मडळ

११६५ बुधवार पेठ पुणे २

श्री जैन श्वे समाजाच्या सर्वागीण उन्नतीचा प्रयत्न करावा म्हणून हे मडळ स २०१४ मध्ये

स्थापन झाले रुग्णाना लागणारे साहित्य विनामूल्य वापरावयास देतात, आपल्या समाजबधू भगिनी व विद्यार्थ्याना अडचणीच्या वेळी साहाय व्हावे म्हणून 'साधर्मि फंड' जमा करून, दिला जातो,

कला कल्पना सर्कल धार्मिक व
सामाजिक हितकेंद्र

१५८९ शुक्रवार पेठ पुणे २

३० उत्साही जैन श्वे युवकानी ही सस्था १५-८-६२ सुरु केली ही सस्था रु १५१-०० येथील सघाच्या साधारण खात्यास प्रतिवर्षी देते सस्थेच्या हौशी कलाकारानी 'कलकित सत्य' नाटक येथील समाजास विनामूल्य दाखविले 'जैन टेपल्स ऑफ इडिया' हा तीर्थयात्रा माहितीपट स्वखर्चाने तयार करून सर्वत्र दाखविला त्यास जिनीव्हा परिषदेमध्ये जागतिक **प्रथम क्रमांकाचें पारितोषिक मिळाले.** भगवान महावीराच्या जीवन चरित्रावरील रागोळी प्रदर्शन भरवून विनामूल्य दाखविले पुणे जिल्हयातील समाजाची शिरगणती करून येथील सघ मदिराकडे दिली

कोयना भूकप रिलीफ फडाला, 'सुदर मी होणार' या नाटक प्रयोगापासून मिळालेले रु ५०१ दिले गुजरात रिलीफ फडाला रागोळी प्रदर्शन भरवून मिळालेले रु ३५०० दिले धार्मिक व शैक्षणिक सहली अत्यल्प खर्चात करवण्याचा प्रयत्न चालू आहे

फ्रेन्ड्स सर्कल-श्री जैन सेवा मडळ

प्लॉट न १८-१९ रविवार पेठ पूणे २

पू मुनिश्री महानद वि म श्रीच्या प्रेरणेने २८ जैन श्वे युवकानी सन ११६४ मध्ये ही सघटना बाधली व लगेच जैन जनगणना केली, सन १९६५ मध्ये आपल्या देशाच्या सरक्षण निधीस नैवेद्य वगैरे वस्तु विकून मिळालेली रकम दिली, पुण्यातील ७०० हून अधिक विद्यार्थ्यांना शालोपयोगी साहित्य अल्प किमतीत व विनामूल्यहि पुरेवून तो उपक्रम चालू ठेवला आहे, 'समाजनी सेवामां' या विषयावर निबंध स्पर्धा ठेवून त्यापैकी निवडक निबधाची एक पुस्तिका प्रकाशित केली, सर्व धार्मिक कार्यात ही सस्था भाग घेतेच, शिवाय समाजोपयोगी अनेक योजना करावयासाठी ती प्रयत्नशील आहे

भवानी पेठ, पुणे – या भागात श्रावक समाज ४००० असून त्याचा अडत काम व टिंबरचा धदा आहे घर न २०३ भवानी पेठ येथे श्री पार्श्वनाथ भगवत मदिर सन १९५५ मध्ये स्थापन झालेले असून १ उपाश्रय आहे

शेठश्री वालचदजी शाह याचे एक गृहमदिर आहे येथे श्री जैन तत्वज्ञान मुलाच्या पाठशाळेमध्ये ४० मुले व स्त्रियासाठीच्या पाठशाळेमध्ये ५० भगिनी धर्मपाठ घेतात

लष्कर, पुणें १. — या भागात श्रावक सस्या १२०० आहे घर न ६५७ साचा पीर स्ट्रीट येथे दुमजली शिखरबद मदिरात श्री वासुपूज्य स्वामि मुळनायक आहेत या मदिरात सुदर असे काच काम केलेले आहे मदिराच्या समोर एक उपाश्रय, व मदिरालगत नवीन बाधकाम केलेला भव्य उपाश्रय असे दोन उपाश्रय आहेत शेठ ईश्वरलाल गुलाबचद पाठशाळा चालू असून १२५ विद्यार्थी धर्माध्यायन करतात येथे जैन सहायक फडाचे कार्य चालू आहे

सोलापूर बाजार, पुणे १. — पुण्याच्या या उपलगर विभागात श्रावकाची २२ घरे असून ते राजस्थानी आहेत त्याचा प्रामुख्याने सराफी व्यापार आहे मुख्य पेठेत मूळनायक श्री शातिनाथ प्रभु व बाजूस श्री अजितनाथ व धर्मनाथ प्रभूच्या प्रतिमाजी असलेले एक दुमजली जिन-

मदिर आहे लगतच उपाश्रय आहे पाठशाळा असून ६० मुले धर्म पाठ घेतात या सघातर्गत 'श्री शातिनाथ सेवा मडळ' ही युवक सघटना आहे

येरवडा, पुणे :—या उपनगराची लोकसख्या १० हजार असून श्रावक सख्या १५० आहे हे सर्व राजस्थानी असून सराफी कापड वगैरे व्यापार करतात येथे श्री सुविधि नाथ भगवत विराजमान एक लहानसे मदिर आहे येथील सघाने एक जागा घेतली असून, तेथे मदिर, उपाश्रय, पाठशाळा यासाठी तीन मजल्याच्या इमारतीचे बाधकाम सुरू होत आहे जागेच्या अभावाने ५० मुले शिकत असलेली पाठशाळा हल्ली बद आहे येथे 'श्री जैन अमोलक मडळ' नावाचे युवक मडळ आहे

खडकी, पुणे ३. —या विभागात लोकवस्ती ७० हजार असून श्रावक सख्या ७०० आहे येथील जुना बाजार या विभागात श्री मुनिसुव्रत स्वामि विराजित काच काम केलेले दुमजली मदिर स १९८८ मध्ये स्थापन झालेले आहे एक उपाश्रय आहे स २०११ पासून पाठशाळा चालू असून तेथे २५।३० मुले पाठ घेतात या शिवाय शा दलिचद धर्माजी जैन याचे श्री शखेश्वर पार्श्वनाथ गृह-मदिर आहे

शिवाजीनगर, पुणे ५ —येथे श्री वी जे शाह याचे घरी श्री शातिनाथ प्रभू गृहमदिर आहे पानशेत धरण फुटले त्या महापुराने या मदिराचे बरेच नुकसान झाले पण येथे पाटावर असलेल्या तादुळाच्या स्वस्तिकाचा एक कणहि त्यावेळी हालला नाही हा चमत्कारच नव्हे काय ?

येथील श्राविका वर्गाने दोन वर्षापूर्वी उत्साही महिला मडळ स्थापले असून जैन सास्कृतिक कार्यक्रम उत्तम रीतीने बजविले आहेत

दादावाडी, पुणे २. —स्वारगेट जवळ निसर्ग रमणीय परिसरात 'दादावाडी मदिर' असून येथे श्री शत्रुजय गिरीची भव्य रचना, पादुका व्यायामशाळा, विहीर व बगीचा असून जागा विशाल आहे. येथील व्यवस्था उत्तम आहे

श्री जैन तत्वज्ञान विद्यापीठ

२१५।१६ बुधवार पेठ, पुणे २

प पू मुनिराज जितेन्द्रविजयजी महाराज याच्या प्रेरणेने व त्याच्या हस्ते या विद्यापीठाची स्थापना दि १४।५।१९४८ रोजी पुणे येथे झाली

जैन तत्वज्ञान व धार्मिक अभ्यासासाठी सोप्या व जनप्रिय भाषेतून पाठ्य पुस्तके प्रकाशित करणे, प्रातोप्राती प्रचार करून आवश्यक सूत्राच्या अर्थासह परिक्षा घेणे व गुणवत्तेनुसार शिष्यवृत्त्या देऊन ज्ञानपिपासू आबालवृद्धाना धर्माभ्यासासाठी उत्तेजन देणे असे धोरण असून या विद्यापीठाच्या ध्येयधोरणास सर्वत्रचे जैन श्वे. सघ व ज्ञानप्रेमी श्रेष्ठिवर्य हीमचदभाई कपुरचद शाह याचे सर्वांगीण साहाय्य लाभले आहे

विद्यापीठाने एकूण ६ परीक्षाचा अभ्यासक्रम आखलेला असून प्रतिवर्षी जुलै महिन्यात भारतातील तसेच परदेशातील नायरोबी, मोम्बासा, एडन, दारेसलाम, टागानिका, हरगेसा अशा १६५ केन्द्रातून अदाजे ५००० ते ५५०० विद्यार्थ्याच्या परिक्षा घेऊन विद्यार्थ्याना हजारो रुपयाच्या शिष्यवृत्त्या दिल्या आहेत तीस पेक्षा जास्त पाठ्यपुस्तके तीन भाषेतून प्रसिद्ध केली आहेत

परिक्षा देणाऱ्यात जैन जैनतर विद्यार्थी आहेत या सस्थेशी अदाजे ५०० पाठशाळा व विद्यार्थी वसतिगृहे सलग्न आहेत

धार्मिक शिक्षणाच्या प्रचारासाठी या विद्या-

श्री गोडीजी पार्श्वनाथ मदिरांतर्गत श्री आदीश्वर मदिर पुणे २.

पीठाच्या मुवई, वडोदा, जामनगर व देवास येथे शाखा असून सुरत, दहेगाम आणि हिंमतनगर येथे प्रचार केन्द्रे आहेत

मुलुड—मुवई येथे विद्यापीठाने 'विद्यापीठ भवन'चे वाधकाम मुरू केलेले असून तेथे कन्या छात्रालय, गृह उद्योग, वाल मदिर, लायवरी वगैरे विभाग सुरु करून तेथे अखड 'श्री नवकार मत्र जप' मुरू ठेवावयाचा असे ठरविले आहे

ही सस्था ट्रस्ट ॲक्टप्रमाणे रजिस्टर असून तिला दिलेल्या देणगीस इन्कम टॅक्स कायद्याप्रमाणे माफी मिळते

श्री महावीर जैन विद्यालय, पुणे शाखा

भारत सेवक समाज पथ, डेक्कन जिमखाना, पुणे ४.

येथील श्री जैन श्वे मघाने फर्ग्युसन कॉलेज जवळ एक विशाल जागा घेऊन 'श्री भारत जैन विद्यालय' हे ४० विद्यार्थी राहातील असे वसतीगृह स्थापन केलेले होते पुढे या वसतिगृहाचा विकास व्हावा या साठीं ते श्री महावीर जैन विद्यालय मुवई याच्याकडे सोपविले गेले येथे नवीन दुमजली इमारत वाधून नव्या व जुन्या इमारतीत महाविद्यालयीन शिक्षण घेणारे १२० विद्यार्थी राहतील अशी सोय झाली आहे येथे राहाणाऱ्या विद्यार्थ्यांना जैन धार्मिक अभ्यास करून परिक्षा द्याव्या लागतात येथे श्री पार्श्वनाथ प्रभूचें गृह मदिर आहे येथे प्राथमिक शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांपासून सोय व्हावी असे पुष्कळाना वाटते

श्री आदिनाथ सहकारी गृहरचना सस्था मर्यादीत पुणे.

पुणे सातारा रस्त्यावर सहकारी तत्वानुसार एक आदर्श वसाहत उभारण्याचे एक प्रचड काम या सस्थेमार्फत चालू आहे या सस्थेचा अभ्यास करण्यासाठी आपला देश तसेच परदेशातील अनेक व्यक्ति प्रतिनिधी मडळे या सस्थेस भेट देऊन गेली आहेत. यात आपल्या समाजाने मोठा भाग घेतलेला आहे

श्री पूना गुजराती बधु समाज

ही येथील सर्व गुजराती भाषिकाची सघटना येथील सास्कृतिक, सामाजिक क्षेत्रात सन १९१३ पासून कार्य करीत आहे या संस्थेने श्री त्रिवेदी अतिथीगृह , श्री मधुकात आमुलख छात्रालय, पोपटलाल स्मारक इत्यादि इमारती उभारून भरीव कार्य केले आहे पुणे येथे गुजराती शाळा, हायस्कूलस पुष्कळ आहेत यानहि आपल्या समाजाने मोठया प्रमाणात सक्रिय भाग घेतलेला आहे

पुण्याच्या सर्वांगीण विकासात इतिहास काळापासून गुजराती भाषिक समाज भरीव कार्य करीत आला आहे

चोवीस तीर्थंकरांची माहिती

तीर्थंकर	पिता	माता	जन्मठिकाण	जन्मनक्षत्र	उंची
१ ऋषभदेव	नाभीराजा	मरुदेवी	अयोध्या	उत्तराषाढा	५०० धनुष्य
२ अजितनाथ	जितशत्रु	विजयादेवी	,,	रोहिणी	४५० ,,
३ संभवनाथ	जितारी	सेना	श्रावस्ती	पूर्वाषाढा	४०० ,,
४ अभिनंदन	संवर	सिद्धार्था	अयोध्या	पुनर्वसु	३५० ,,
५ सुमतिनाथ	मेघप्रभ	सुमंगला	,,	मघा	३०० ,,
६ पद्मप्रभ	श्रीधर	सुसिमा	कौशांबी	चित्रा	२५० ,,
७ सुपार्श्वनाथ	सुप्रतिष्ठ	पृथ्वी	काशी	विशाखा	२०० ,,
८ चंद्रप्रभ	महासेन	लक्ष्मणा	चंद्रपुरी	अनुराधा	१५० ,,
९ सुविधिनाथ	सुग्रीव	रामा	काकंदी	मूळ	१०० ,,
१० शीतलनाथ	दृढरथ	नंदा	भद्रिकापुरी	पूर्वाषाढा	९० ,,
११ श्रेयांसनाथ	विष्णु	विष्णु	सिंहपुरी	श्रवण	८० ,,
१२ वासुपूज्य	वसुपूज्य	विजया	चंपापुरी	शतभिषा	७० ,,
१३ विमलनाथ	कृतवर्मा	श्यामा	कांपिल्य	उत्तराषाढा	६० ,,

डॉ. रविंद्र रा. दोसी, अर्जुननगर (निपाणी)

रंग	आयुष्य	गणधराची संख्या	निर्वाणस्थळ	पुढील तीर्थंकरा-मधील कालावधी	लंछन
सोनेरी पिवळा	८४ लाख पूर्व	८४	अष्टापद पर्वत	५० कोडा कोडी सागरोपम	वृषभ
,,	७२ ,,	९०	समेत शिखर	३० ,,	हत्ती
,,	६० ,,	१०५	,,	१० ,,	घोडा
,,	५० ,,	१०३	,,	९ ,,	वानर–कपि
,,	४० ,,	१०६	,,	९० हजार कोटी सागरोपम	क्रौंच
लाल वर्ण	३० ,,	११६	,,	९ ,,	लाल कमळ
पिवळा	२० ,,	९५	,,	९०० कोटी सागरोपम	स्वस्तिक
गौरवर्ण	१० ,,	९३	,,	९० ,,	चंद्र
,,	२ ,,	८८	,,	९ ,,	मगर
सोनेरी पिवळा	१ ,,	८१	,,	अदाजे १ ,,	श्रीवत्स
,,	८४ लाख वर्षे	७७	,,	५४ सागरोपम	गेंडा
लाल	७२ ,,	६६	चंपापुरी	३० ,,	पाडा
सोनेरी पिवळा	६० ,,	५५	समेत शिखर	९ ,,	वराह

तीर्थंकर	पिता	माता	जन्म ठिकाण	जन्म नक्षत्र	उंची
१४ अनतनाथ	सिंहसेन	सुयशा	अयोध्या	रेवती	५० धनुष्य
१५ धर्मनाथ	भानु	सुव्रता	रत्नपुरी	पुष्य	४५ ,,
१६, शातिनाथ	विश्वसेन	अचिरा	हस्तिनापूर	भरणी	४० ,,
१७ कुंथुनाथ	सूर्य	श्रीदेवी	,,	कृतिका	३५ ,,
१८ अरनाथ	सुदर्शन	मित्रादेवी	,,	रोहिणी	३० ,,
१९ मल्लिनाथ	कुंभ	प्रभावती	मथुरा	अश्विनी	२५ ,,
२० मुनिसुव्रत	सुमित्र	पद्मावती	राजगृही	श्रवण	२० ,,
२१ नमिनाथ	विजय	वप्रा	मथुरा	अश्विनी	१५ ,,
२२ नेमिनाथ	समुद्रविजय	शिवादेवी	शौरीपूर	चित्रा	१० ,,
२३ पार्श्वनाथ	अश्वसेन	वामादेवी	काशी	विशाखा	९ हात
२४ महावीर	सिद्धार्थ	त्रिशलादेवी	क्षत्रियकुंड	उत्तरा फाल्गुणी	७ ,,

रंग	आयुष्य	गणधराची संख्या	निर्वाणस्थळ	पुढील तीर्थकरां-मधील कालावधी	लछन
सोनेरी पिवळा	३० लाख वर्षे	५०	समेत शिखर	४ सागरोपम वर्षे	सिचाणो
,,	१० ,,	४३	,,	३ सागरोपमला ३/४ पल्योपम कमी	वज्र
,,	१ ,,	३६	,,	१/२ पल्योपम	हरीण
,,	९५ हजार वर्षे	३५	,,	१/४ पल्योपमला ६ हजार कोटी वर्षे कमी	बकरा
,,	८४ ,,	३०	,,	१ हजार कोटी वर्षाला ६५, ८४, ००० वर्षे कमी	नंदावर्त
निळा	५५ ,,	२८	,,	५४ लाख वर्षे	कुंभ
श्यामल	३० ,,	१८	,,	६ ,,	कासव
सोनेरी पिवळा	१० ,,	१७	,,	५ ,,	नीलकमल
श्यामल	१ ,,	१८	गिरनार	८४ हजार वर्षे	शंख
निळा	१०० वर्षे	१०	समेत शिखर	२५० वर्षे	सर्प
सोनेरी पिवळा	७२ ,,	११	पावापुरी	—	सिंह

– श्री पंचासर पार्श्वनाथ स्तवन –

(श्री जिनेद्र स्तवनादी काव्य सदोहमांथी) (सारग)

कानमां, कानमा, कानमा, तारी कीरति सुणी मे कानमा तारी ॥धृ॥
घडी घडी मेरे दिलथी न विसरे, चित्त लाग्युं तुज ध्यानमां .. तारी
प्रतिहारज आठ अनुपम, सेव करे अेक तानमां, . तारी
वाणी पात्रीस अतिशय राजे, वरसे समकित दानमा, .. तारी
तुम सम देव अवर नहि दुजो, अवनीतल आसमानमा, . तारी
देखी देदार परम सुख पायो, मगन भयो तुम ज्ञानमां, . तारी
वामानंदन पास पचासर, परगट सकल जहानमा, .. तारी
जिन उत्तम पदसुं रग लाग्यो, चोळ मजीठ जिन ध्यानमां,.. तारी

श्री पार्श्वनाथ प्रभुनी आरती

कर्ता– प पू उदयरत्नजी महाराजश्री (एक प्राचीन आरती)

जय जय आरती पार्श्व जिणंदा, प्रभु मुख सोहे पूनमचदा . जय
पहेली आरती अगर कपूरा, झगमग झगमग, ज्योति सनुरा . जय
बीजी आरती पार्श्व प्रभुनी, सौ मली कीजे भक्ति सलुणी जय
आरती कीजे अति उजमाला, झलहल झलहल झाक झमाला .. जय
मोहन मूरति नव करवाने, निरुपम ओपम नीलवाने .. जय
नव नव नाद मृदग न फेरी, वागत झलरी भूगलभेरी .. जय
वामा के सुत हृदयमा वसिया, आरती करता मन उल्हसीया ...जय
घट मनोहर मगलिक वाजे, सामळतां सौ सकट भाजे जय
आरती अरती दूर निवारे, मगल मगलदीप वधारे .. जय
अश्वसेन कुल दीपक पास, सेवकने दीयो समकित वास जय
धूप दीप धरता प्रभु आगे, परम उदयरत्न प्रभुता जागे जय

(सग्राहक– मोदी जयतिलाल नागरदास राधनपूरवाळा, कोइमतुर)

हे पार्श्वनाथ भगवन्त, आपले गुण ऐकताना कान पवित्र होतात,
ध्यान धरताना हृदयात निर्मळ प्रकाश पडतो :—

हे जगवल्लभ पार्श्वनाथ ! आपले दर्शन घेताना आमचे अंत:करण उल्हासित होते, शरीर पुलकित होते !

शुभेच्छासह :

हिंदुस्तान
सोप फॅक्टरी

५२७, व्यापारी पेठ, शाहुपुरी,
कोल्हापूर.

फोन : १००२

સફેદ અને ઊજળી ધોલાઈ માટે—

હિન્દુસ્તાન (H. K.)

તથા

[illegible]

સાબુના [illegible] વાપરો.

[illegible]

[illegible]

મે. હિન્દુસ્તાન સોપ ફેક્ટરી

શાહુપુરી, કોલ્હાપુર.

ફોન : [illegible]

Phone [illegible] 2049

M/s.

Vinodchandra
Dalichand Shah

Seeds, Grain, Sugar, Jaggery Merchants
and Commission Agents

Post Box No 134, Shahupuri,
Kolhapur (S C Rly)

Phone : Off. Res. 569 "T" Gram : Navpad

Branch :
Panpalia Building, Jaysingpur.
Phone 393

શુભેચ્છાઓ સહ :

શાહ પોપટલાલ દલસુખભાઈ

અનાજના વેપારી અને કમીશન એજન્ટ

શાહુપુરી, કોલ્હાપુર.

ફોન : ઓફિસ [illegible] ૧૦૬૬

શાખા :

શાહ નાનાલાલ પોપટલાલ

ડીસા.

ज्याना पवित्रभावाने प्रणाम केला की
पापाचा प्रलय होतो व पुण्यसमूहाची
वाढ होते त दयासागर प्रभूच्या चरणी.

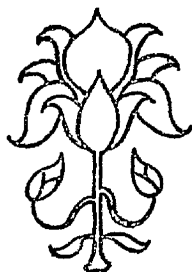

शहा चुनिलाल हरिसिंह राठोड
कापड व्यापारी व मनीलेंडर्स
गोकाक, जि. बेळगांव.

ज्याना पवित्रभावाने प्रणाम केला की
पापाचा प्रलय होतो व पुण्यसमूहाची
वृद्धि होते ते दयासागर प्रभूच्या चरणी

दक्षिण महाराष्ट्रना शत्रुंजयसमा
श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ स्थित श्री कुंभोजगिरी
तीर्थ शताब्दि महोत्सवने अमारी अनेकश वंदना

स्व. शा. खुबचंद शिवलाल
तथा
लिलाचंद वाडीलाल

: तरफथी :

हा. शा. बाबूलाल खुबचंद
अने
शा. महेंद्रकुमार लिलाचंद
धिणोजवाला
मुंबई

श्री जगवल्लभ पार्श्वनाथ,
कुभोजगिरी शताब्दि महोत्सवने
अ मा री व द ना

शान्तीलाल धोंडीचंद शाह	कांतीलाल धोंडीचंद शाह
प्रेमचंद धोंडीचंद शाह	रतनलाल धोंडीचंद शाह

रिखवदास धोंडीचंद शाह

मे. कांतीलाल धोंडीचंद शाह

जनरल मर्चन्ट अँन्ड कमिशन एजन्ट

निपाणी, जि. बेळगाव. • फोन . ६८

मे. के. डी. शाह सोलापुरकर

फॅन्सी कापडाचे प्रमुख विक्रेते

गुरुवार पेठ, निपाणी.

जेमणे कषायनी कालीमा दूर करी,
मोहराजने महात कर्यो एवा
वीतरागी श्री पार्श्वनाथ जयवता वर्ते

हिराचंद चतुरचंद दिवाणी
दीपक हिराचंद दिवाणी
अजितकुमार हिराचंद दिवाणी

हिराचंद चतुरचंद दिवाणी

अ ड त दु का न

दलाल पेठ, निपाणी (जि बेळगाव)